

صفح ست	شد	صفح ست	شد
۲۴۳ ۹	ارجیوی س جیوی	۳۱۱ ۲۴	پگه ست
۲۴۵ ۱۰-۱۱	سجیت	۳۱۱ ۲۷	میر
۲۴۶ ۵	شام	۳۱۴ ۱۹	کچی
۲۴۷ ۲۱	نی	۳۱۴ ۲۲	الش
۲۵۹ ۱۲	دیا	۳۱۹ ۵	لومنی
۲۶۲ ۵	بده	۳۲۲ ۱۱	سڈکی
۲۶۲ ۵	سہالند	۳۲۳ ۱۸	مرہر
۲۶۲ ۶	کہ یا آن کو	۳۲۴ ۱۸	دیالی
۲۶۲ ۱۳	لکو یا آن لکو	۳۲۶ ۲۲	گھر
۲۶۲ ۱۴	سو	۳۲۶ ۲۲	گھر
۲۶۳ ۵	جنم	۳۳۶ ۲۰	پی چد رھی
۲۶۳ ۱۰	کھو	۳۵۵ ۹	اٹھہ ران آسٹان ہی
۲۷۳ ۲۰	مکن لی	۳۵۶ ۳	لانی
۲۸۰ ۲۳	پرلیب	۳۵۶ ۴	لیمت
۲۸۲ ۲۲	سگر	۳۶۹ ۴	چھنگر
۲۸۷ ۲۰	شد	۳۶۹ ۲۳	لہ پ
۲۹۳ ۱۲	ست سنی	۳۷۲ ۱۱	سر
۲۹۳ ۲۱	سنا	۳۷۴ ۱۰	ستی
۲۹۹ ۸-۱۱	ملوسی	۳۷۹ ۱۸	جسی
۳۰۹ ۲۳	عام	۳۹۷ ۲۳	سوجھی
۳۱۰ ۲۱-۲۵-۲۴-۲۳		۴۰۳ ۱۰	پرو
	مدش	۴۰۳ ۱۲	سگت
	مالش		

ڀلنامو

صفحہ ست	آشد	شد	صفحہ ست	آشد	شد
۱۰	۱۹ صاحب	سوامي	۱۵۸	۱۵ مري	مري
۳۸	۱۴ چئن	مئن	۱۶۲	۱۸ ڇهون	جو
۴۲	۲۵ ويچارو ويچار	ويچار	۱۶۳	۲-۱ مري ۽ مري	مري
۴۳	۱۳ مڪوڙي	مڪوڙو	۱۸۹	۱۵ گيان	گيان
۶۱	۱۷ تي	هت	۱۹۱	۱۳ لوه	اھر
۷۴	۱۳ آويا	آوي	۱۹۱	۱۵ پلايا	رالايا
۸۱	۴ شان	سيار	۱۹۱	۱۷ ڪرپا	ڪي
۹۹	۱۱ مڪتي	مڪت	۱۹۳	۱۶-۱۴ ۾	مانھ
۱۰۰	۱۸ مان پٽي	منهنجي پٽي	۱۹۶	۱۶ پرمايا	پرمايا
۱۰۲	۲۱ چيتارام	چيتارام	۲۰۴	۲۲ ڇت	ڇت
۱۱۶	۱۰ پشيم	پٽيم	۲۲۴	۷ بنواري	نظر سان
۱۱۶	۱۰ آسم	آر	۲۳۲	۴	
۱۱۶	۱۲ ديڪا	ليڪا	۲۳۳	۴-۲۲ پرڳڙن	پرڳڙن
۱۱۹	۸ صورت	مورث	۲۳۳	۸ پنڪھ	سنگھ
۱۲۶	۸-۷ گانء	گام	۲۳۴	۱۷ رھت	وھت
۱۳۰	۱۱ لڳاء	لڳاء	۲۳۵	۱ دئي	آت
۱۴۰	۱۰ گور	گر	۲۳۶	۲۳ ڪروڙ	ڪروٽ
۱۴۳	۸ سي	وسي	۲۳۸	۲۲ پلي	چلي
۱۴۸	۲۲ ڌر	ڌرم	۲۴۰	۹ لسان	السان
۱۵۰	۱۲ لتو وشين	لتو وڻن	۲۴۱	۲۲ مهي وشو	مهيوانشو
۱۵۱	۵ اسمپ بڪاني	اسنيو بڪالي	۱۴۱	۲۵ ٽالھ	ٽالمنھ
۱۵۱	۸ لين	ليش	۲۴۳	۸ آتما روئي	آتما رٿم
۱۵۱	۱۱ اھ	امر	۲۴۳	۸ اسھن	اسمن
۱۵۸	۱۳ ڪري	ڪرني	۲۴۳	۹ پير پراڳا رڳاھ	پير پراڳا رٿم

پلنامو

صفحہ ست	آشد	شد	صفحہ ست	آشد	شد
۱۰	۱۹ صاحب	۱۵۸ ۱۵ مري	۱۰	۱۹ صاحب	۱۵۸ ۱۵ مري
۳۸	۱۴ جڻ	۱۶۲ ۱۸ ڄمڻ	۳۸	۱۴ جڻ	۱۶۲ ۱۸ ڄمڻ
۴۲	۲۵ ويچارو ويچار	۱۶۳ ۲-۱ مري ۽ مري	۴۲	۲۵ ويچارو ويچار	۱۶۳ ۲-۱ مري ۽ مري
۴۳	۱۳ مڪوڙي	۱۸۹ ۱۵ گيان	۴۳	۱۳ مڪوڙي	۱۸۹ ۱۵ گيان
۶۱	۱۷ تي	۱۹۱ ۱۳ لوهه	۶۱	۱۷ تي	۱۹۱ ۱۳ لوهه
۷۴	۱۳ آويا	۱۹۱ ۱۵ پلايا	۷۴	۱۳ آويا	۱۹۱ ۱۵ پلايا
۸۱	۴ شان	۱۹۱ ۱۷ ڪرپا	۸۱	۴ شان	۱۹۱ ۱۷ ڪرپا
۹۹	۱۱ مڪتي	۱۹۳ ۱۶-۱۴ ۾	۹۹	۱۱ مڪتي	۱۹۳ ۱۶-۱۴ ۾
۱۰۰	۱۸ مان پٽي	۱۹۶ ۱۶ ڀرمايا	۱۰۰	۱۸ مان پٽي	۱۹۶ ۱۶ ڀرمايا
۱۰۲	۲۱ ڇتارام	۲۰۴ ۲۲ ڇت	۱۰۲	۲۱ ڇتارام	۲۰۴ ۲۲ ڇت
۱۱۶	۱۰ پشيه	۲۲۴ ۷ بنواري	۱۱۶	۱۰ پشيه	۲۲۴ ۷ بنواري
۱۱۶	۱۰ آسم	۲۳۲ ۴	۱۱۶	۱۰ آسم	۲۳۲ ۴
۱۱۶	۱۲ ديڪا	۲۳۳ ۴-۲۲ برٿاڙن	۱۱۶	۱۲ ديڪا	۲۳۳ ۴-۲۲ برٿاڙن
۱۱۹	۸ صورت	۲۳۳ ۸ پنگهه	۱۱۹	۸ صورت	۲۳۳ ۸ پنگهه
۱۲۶	۷-۸ گانء	۲۳۴ ۱۷ رھت	۱۲۶	۷-۸ گانء	۲۳۴ ۱۷ رھت
۱۳۰	۱۱ لڳاء	۲۳۵ ۱ دئي	۱۳۰	۱۱ لڳاء	۲۳۵ ۱ دئي
۱۴۰	۱۰ گور	۲۳۶ ۲۳ ڪروڙ	۱۴۰	۱۰ گور	۲۳۶ ۲۳ ڪروڙ
۱۴۳	۸ سي	۲۳۸ ۲۲ بلي	۱۴۳	۸ سي	۲۳۸ ۲۲ بلي
۱۴۸	۲۲ ڌر	۲۴۰ ۹ نسان	۱۴۸	۲۲ ڌر	۲۴۰ ۹ نسان
۱۵۰	۱۲ ٿٽو وڻين	۲۴۱ ۲۲ مهي وشو	۱۵۰	۱۲ ٿٽو وڻين	۲۴۱ ۲۲ مهي وشو
۱۵۱	۵ اسم ٻڪائي	۱۴۱ ۲۵ ٽانهه	۱۵۱	۵ اسم ٻڪائي	۱۴۱ ۲۵ ٽانهه
	اسنيو ٻڪائي	۲۴۳ ۸ آتما روئي		اسنيو ٻڪائي	۲۴۳ ۸ آتما روئي
	ليش	۲۴۳ ۸ آسمن		ليش	۲۴۳ ۸ آسمن
	۸ لين	۲۴۳ ۹ ڀرم ڀراڻڪارا رڻاڻه		۸ لين	۲۴۳ ۹ ڀرم ڀراڻڪارا رڻاڻه
	۱۱ اھ			۱۱ اھ	
	۱۳ ڪري	۱۵۸ ۱۳ ڪري		۱۳ ڪري	۱۵۸ ۱۳ ڪري

اچي ستگرو مهاراج جن وقت ويٺو. ڪجهه وقت گذرڻ بعد هڪ
 ڏينهن بسترام، پريمانند، مرليڌر ۽ گرڌاري ستگرو مهاراج جن
 وقت ڪندوءَ ۾ آيا. اچي ستگرو مهاراج جن کي پيرين پتي ويٺا.
 ستگرو مهاراج جن کين چيو ته پلي آيا. ٻڌايو ته خوش بوس
 ويٺا آهيو. سڀني چيو ته هي پريو! توهان هي درشن ڪئي
 گهڻا ڏينهن لنگهي ويا هئا. ڇت تمام آداس ٿي پيو هو.
 اڪري پاڻ ۾ صلاح ڪئي سون ته ستگرو مهاراج جن وقت هلجي
 سو مائٽن جي بنا موڪلائي آيا آهون. ستگرن چيو ته بابا!
 پلي آيا. اتي بسترام، پريمانند، مرليڌر، گهڻالند چوڻ لڳا
 ته هي پريو! اسان پرياد به ڪئي آيا آهون. ڪري ڪري
 اسان کي نام حودان ڏيو. ستگرو مهاراج جن سڀني کي اُپديش ڏنو.
 ستگرو مهاراج جن دل ۾ ويچار ڪرڻ لڳا ته هاڻ ستسنگي
 ۽ پريمي نه گهڻا اچي گذ ٿيا آهن. شهر وارن جو پريم نه گهڻو
 ٿيو آهي. سو هاڻي هن شهر کي ڇڏڻ گهرجي. ڪنهن به
 هنڌ آسٿان ڪجي. اهو ويچار ڪري گهمي ٿري سج لڳي
 پنهنجي جاءِ تي آيا. اچي ستسنگ جي ٿياري ڪيائون.
 سست آلورام جن پيراني مان آيا. ستگرو مهاراج جن سان مليا
 ۽ وليم ڪيائون ته ڪري ڪري مبلي ٿي درشن ڪرائجو.
 ماڻهو توهان کي ولڻ لاءِ موڪليندا سون.

ستگرن چيو ته اسان هولي هتي ڪندا سون. توهان ماڻهو
 هتي موڪلجو. توهن کان پوءِ سست آلورام جن پتي ڏينهن
 ڪندو ۽ ڏهي موڪلائي پيراني ويا.

ٿيو. سڀني ماڻهو سنگرو مهاراج جن جو جس ۽ مهما ڳاڻڻ لڳا. شاديءَ جي ساري حقيقت ڀائي گو بندرام جن اچي سنگرو مهاراج جن ۽ سڀني ساڌن کي ڪنڊو ۽ ٻڌائي. سنگرن چيو ته الشريامي ڀڳوان اتر روپ ڌار ڪري ڌرم جي رکيا لاءِ ايندو آهي.

سلوڪ - ڀڌا ڀڌا هي ڌرم سڀ، ڳلاڻير پوٽي ڀارت،
اڀڀو ٿانمڌر سسڀم ٿڌات مانم، سر جا مڀهم.

مطلب: ڀڳوان گيتا ۾ چويو ته جڏهن جڏهن ڌرم جي هاڃي ٿئي ٿي، تڏهن تڏهن مان پاڻ سرگت روپ ڌاري ڌرم کي بچايان ٿو. سواهو ڪارج به ڀڳوان پاڻ اچي ڪيو آهي. ڏاڍو چڱو ٿيو. ايتري ۾ ڀڳت شيوڪرام سرواڻند جو پٽا لوڙهن جي ڳوٺ مان اچي لڪتو. اچي سڀني سان پتا پوک ملي، سنگرو مهاراج جن جي اڳيان هٿ جوڙي چوڻ لڳو ته هي ڀڳون! توهان سنسار ۾ سڀني جيون جي اڌار واسطي آيا آهيو. اسان جي هڪ ارداس آهي ته سرواڻند ۽ گرمڪداس کي ڪرپا ڪري هاڻي خوشيءَ سان آگيا ڪريو ته هلي باغيچي ۽ ٻين جي سنڀال ڪن جو ڪم تمام رلي ويو آهي. جي نه ته اسان کي به آگيا ڪريو ته سنسار جو ڪم سميتي سڀني اچي توهان وٽ گو بند جو ڀڄن ڪريون.

سنگرو مهاراج جن مشڪي چوڻ لڳا ته توهان ڪوئي خيال نه ڪريو. اسان ايشوري ڪارخالو ڪوليون ٿا، جنهن ۾ سرواڻند ۽ گرمڪداس جن جي ڀائيواري به رکون ٿا. توهان کان چيترو وهندوار جو ڪم بهي سگهي اوترو وڃي ڪريو. جي نه ڀڄي سگهيو ته ٽپڙ ڪٽي اچي هتي ويهو. روني کائي ويٺا ڀڳوان جو ڀڄن ڪيو. سنگرو مهاراج جن جا وچن ٻڌي ڀڳت شيوڪرام ڳوٺ ويو. باغيچو، ٻيون، گهر جي جاءِ وڪڻي، ٽپڙ اٿن تي کڻائي،

نوليس جو بهرو رکي سڀني کي چوڻ لڳو ته ”شادي هينئر
ڪانه ٿيندي. اهو فيصلو سرڪار ڪندي.“

صبح جو صوبيدار ۽ مڪي راجلداس پاڻ ۾ گڏجي صلاح
ڪري فيصلو ڪيو ته هن ڪاغذن تي ٻنهي گهوڙن جا نالا
لکي، رومال ۾ ويڙهي هلي چوڪري ۽ جي اڳيان رکجن.
چوڪري جڏهن نالي وارو ڪاغذ کڻي، انهيءَ گهوڙي سان سندس
شادي ڪرائي وڃي. اها صلاح شهر جي پنڌچاٽ، مائيءَ جي
ڏيرن ۽ مائيءَ کي ٻڌايائون. بهرين ته اهو فيصلو قبول نه ٿيا
ڪن پر آخر سڀني اهو فيصلو قبول ڪيو. تڏهن ڪالهه صوبيدار
سڀني کان صديون ورتيون. ۽ ڪاغذ گهرائي ٻنهي تي گهوڙن
جا نالا لکي رومالن ۾ ويڙهي چوڪريءَ جي اڳيان رکيائون.
مڪيءَ چوڪريءَ کي چيو ته ”بابا! ڳڙوان جو نالو ڇهه هر رکي
عدن ٻنهي مان هڪ رومال کڻ.“

چوڪريءَ هڪ منٽ اتر ڏيان تي هڪڙو رومال کنيو. مائيءَ
پاڻ ڏير ڏاڍو عوش ٿيا. پر رومال کولي نالو پڙهيائون ته ڏسن
ته بيولدرام جو نالو لکيو پيو هو. اهو اچرچ ڏسي مائيءَ جا
ڏاڍا ڇٽ ٿي ويا. مڪيءَ صوبيدار ٻاهر اچي اهو ڪاغذ سڀني
ماڻهن کي ڏيکاريو. اتي ڀائي گوپندرام ۽ ٻيا جيڪي سندن
جا برهمي هئا، سي عوش ٿي ستگرو مهاراج جن جي جڏهه ڪار
نولائڻ لڳا. صوبيدار چوڻ لڳو ته هيءَ فيصلو ڏٺيءَ جي
قدردان سان ٿيو آهي، هاڻي ڪوڙ نه ڪڍو. پنڌچارام کي
چيائون ته علدي گهوڙي کي وٺي اچي پرڻاءُ.

پنڌچارام پنهنجي ڀاءُ بيولدرام کي پرڻائي پنهنجي گهر
وٺي آيو. اها خبر ساري سکر ضلع ۾ پئجي ۽ والڪر ٺهائجي
وئي ته مائيءَ جي ڏيرن تمام وڏا زور لڳايا پر جنن سندن
پنهنجي مڪاروند مان وڃن ڪڍي ويا هئا، آخر نئن ئي

کي چوڻ لڳا ته تنهنجي سنتن جي ڳالهه سڄي ٿئي ٿي يا نه!
 پاڻي گوبندرام جن سڀني کي چيو ته جيئن ستگرو مهاراج جن
 چڱي ويا آهن تڏهن اوس ٿيندو. سنتن جو وڃڻ ڪڏهن به
 ڪوڙو نه ٿيندو آهي.

دوهرو - رو ڪو تيج گهڻي نهين،
 جو گهن جڙي گهمند،

سنت وڃڻ پلٽي نهين،

پاٽ جاءِ برهمند.

مطلب: بادل ڪيترو به سورج کي ڍڪي ڇڏين، تڏهن
 به سڀڪوئي چوندو ته ڏينهن آهي، ڇو جو سورج جو پرڪاش
 ڪڏهن به اٽڪل ٿئي. هيءَ سارو سنسار بدلاجي ناس ٿي
 وڃي ته ٿي وڃي، پر سنتن جو وڃڻ ڪڏهن به جوڻو نه ٿيندو.
 توهان هاڻي وٺا رنگ ڏسو ته ستگرو مهاراج جن ڇا ٿا ڪن.
 ڪنهن ماڻهوءَ وڃي چڪو آهي پوليس ۾ رپورٽ ڪئي ته عظمت
 جي ڳوٺ ۾ هڪ ڪنوار واسطي به گهٽ ڇڙون وٺي آيا آهن، سو
 وڏو ڪرار ٿيندو. توهان انهيءَ ڳالهه جو بندوبست ڪريو.
 اهو ٻڌي صوبيدار پوليس وٺي ڪدم عظمت اچي پهتو.
 پنجن کي گهرائي ڪدم شادي روڪيائين. پنجن سان
 صلاح ڪري ڪدم اهو فيصلو ڪيائون ته ڇوڪريءَ کان
 زباني وٺجي. صوبيدار به ڇار پئچ ڪڍي آيا ۽ ڇوڪريءَ
 کان پڇيائون ته تنهنجو ڪهڙو رايو آهي؟ ڇوڪريءَ چيو ته منهنجي
 ماما جيڪو مون کي پهر يائين ور ڏنو آهي سو مون کي قبول
 آهي. ڇوڪريءَ جي زباني اچي سڀني ماڻهن کي ٻاهر ٻڌايائون.
 کي چوڻ لڳا ته اها ڳالهه ٺيڪ آهي، ته کي چوڻ لڳا ته ٺيڪ
 ناهي. ماڻهن ۾ گوڙ ٿي پيو. صوبيدار گوڙ ڏسي ڇوڪريءَ
 کي سميت گود وٺي جي گهر ۾ پنهنجا جي حفاظت ۾ وهاري

مطلب : پنج وشيون هجن يا پنجواڻا، پر ٻيون جڳياسوءَ
 ۽ ستگرون جي چرون ڪملن ۾ اٿئي پهر ڏيان لڳو رهي ٿو،
 تنهن کي سڀار ٻيون آهي وشيون واپڪ مائس به ڏک
 ڏئي نٿيون سگهن. تنهن ڪري جيڪي سدائين ستگرون جي
 اومت آڌار واپ ڪوبه ڪم ڪندا، تنجو پرشارت سٺل ٿئي
 ٿو. اٿئيءَ وقت تي ستگرو مهاراج جن هيءَ شهادت سميت
 ٻڌائي ستنام ساڳيءَ هي ڏئي لڳائي، ستنگ سميت ڪيو.

واڳ ڪندو

۱- جهڪ جا پوڳ پڳوت کان بندا ٿوڪي پلائس ٿا
 ۱- ڏسڻ ۾ ٿي ملي مائي، ڏکي ٿيندين چڪي چاڻي
 سمجه رک ٿون ٿي ساڳي، جگر کي سي جلان ٿا
 ۲- ڪتب ڪل سب بندو ٿاري، نبي سان ٿون ٿرڪ ٻاري
 وجهي تو پيار جي جاري، ٿنڌڪ وانگي ٿان ٿا
 ۳- راجها تو اٿس سر آڻي، ڏور دل سان نه ڪٽه ٻاڻي
 کڻي هلند هتان ڪاڻي، نين هي لاف لائن ٿا
 ۴- گرن جي ڏنار ٿي گواي، ڪهي ڏمئون جهلي جهولي
 ملي ٿن جي بندج ٻولي، سر ٻولا مائس ٿا
 اهڙيءَ طرح ستگرو مهاراج جن هر روز ٽي لير سان سندس
 ڪندا رهندا هئا.

هوڏانهن ستگرو مهاراج جن جي ويڃڻ جي خبر ٻڌي عشتي
 کن ناپوءَ مائيءَ هي ڏهن آڻي مهرومت ڪڍائي وهاڙو جي
 پڪ ڪئي ۽ جتي چوڪري مڪاني هٿائون، انهن کي چرائي
 وڪلياڻون ڏنلائي ۽ نارنج عظم ۾ اچي ڳهرت پرتائي وڃندو.
 ٻائي بنشارام پنهنجي پاڻ کي مٿڪ ٻڌائي اٿئيءَ نارنج تي
 عظم ۾ سج وٺي آيو. عاڻي ڪوار هڪڙي ڏهوت به.
 اهو حال ڏسي ساري شهر جا ماڻهو عجب ٿاڻي ٻائي گوشتدار

وڻن کي پاسو ڏئي آرام ڪندو آهي. شڪاري جهنگل جي
پُرساڻن ميدان تي اچي زمين ۾ ڪاٺي کوڙي، اُن ۾ لوڙي
بڌي، لوڙيءَ کي وٺي پري لڪي وڃي ناد وڄائيندو آهي.
هرڻ اچي آلهيءَ ڪاٺيءَ کي پاسو ڏئي ناد ٻڌندو آهي. آلهيءَ
آواز جي رس ۾ اچي سريل جي سڌ ٻڌ ڀلجي ويندي اٿس.
اُن مهل شڪاري اوچتو لوڙيءَ کي وٺي ڇڪيندو آهي.
ڇڪڻ سان لڪڙي ۽ هرڻ ٻئي ڪري پوندا آهن. پوءِ شڪاري
وڃي هرڻ کي ماريندو آهي.

۴- مڇيءَ جو لاس ڪنديءَ ۾ ٿيندو آهي. ماري ماس
يا اُٺي جون ٻوڙ هيون لاهي، ڪنديءَ ۾ وجهي، پاڻيءَ ۾
اڇليندو آهي ۽ مڇي اُن ڪنديءَ ۾ ٽاسي پوندي آهي.

۵- هاڻيءَ جو لاس ڪام جي وشءَ ۾ ٿيندو آهي. جنهن
ان ۾ هاڻي رهندا آهن، تنهن ۾ ماري وڏي ڪڏ کوٽي اُن
جي مٿان سنهڙيون ڪاٺيون ۽ وڻن جا پن رکي مٿان ٿوري
مٽي وجهي پڪي ڇڏيندو آهي. ڪاغذ جي هاڻا لاهي،
ڪڏ جي مٿان بيهاري پاڻ وڃي وڻ تي چڙهي ويهي رهندو
آهي. جيئن مهل هاڻي پري کان هاڻا کي ڏسندو آهي، تنهن
مهل مستيءَ ۾ اچي گجڪار ڪري وٺي ٻوڙ ٻڌندو آهي. ٻوڙ ٻڌندو
ٻوڙ ٻڌندو وڃي ڪڏ ۾ ڪرندو آهي. اهڙيءَ طرح ٻورو، پتنگ،
هرڻ، مڇي ۽ هاڻي اهي پنڄئي جيو هڪ هڪ وشءَ جي ڪري
لاس ٿيندا آهن. نلسيداس مهاراج جن فرمائين ٿا ته آلهيءَ منڇ
جي ڪهڙي حالت ٿيندي، جنهن ۾ اهي پنڄئي وشيون موجود
آهن؟ پر تنهن منڇ جي ٻوڙ لاءِ ٻيو ڪو رستو ڪونهي
سواءِ هڪ جي.

دوهرو - پانچه هووين تو ڪيا - ٻوڙي هون پڇيس،
تلسي رج لاڳي نهين - جان گر چرني سپس.

شاھ ٻت، سو پڪندڙ ۽ شوڪ جي ڳوٺ مان ٿيندا پر چار ڪندا
ستگرو ڪندو ۽ پنهنجي اسٽان تي آيا.

ستگرون جي اوچتي اچڻ جو ٻڌي، ساري شهر جا پريمي
مباراج جن وٽ آيا. پيرين پتي چوڻ لڳا ته تلوڪي نامد!
هينئر ته وڏي ڪربا ڪئي اٿو، هو جلدي ستر ڪري موٽي
آيا آهيو. پر پوءِ! جنهن ڪارج لاءِ ويا هئا تنهن جو ڇا ٿيو؟
وري ته ڪو نه وهندا؟ ستگرون چيو ته آيا! جنهن ڪارج لاءِ
ويا هئاسون، سو ڪارج پڳوان جي ڪربا سان پورو ٿيندو.
هاڻي ڪجهه وقت ٻاهر ڪونه وينداسون. اهو ٻڌي سڀيئي
پريمي خوش ٿيا.

رام جو ۸ اجه سسنگ شروع ٿيو. ستگرو مهاراج جن پٺن
ڪيو. وشه ڀرڻ جي اثر جي وارڻا ڪيائون.
دو ٿورو - آل پٽنگ مرگه هين گجه -

اڪ اڪ رس ڪي آنچ،

تاسي وان ڪي ڪڙن گت -

جاهي ويابت سانچ.

ارڻ: آل معنيٰ پورو، جو ڪڍول گل ۾ سر ڏهندو آهي.
پورو ڪڍول گل ۾ وڃي وهندو آهي، ان گل جي سندن، ڪولتا
۽ سگنديءَ ۾ اولس ٿي، پنهنجي سر ۾ پئي سڌ ٻڌ پلائي
ڇڏيندو آهي. جڏهن رام جو گل پوئجي ويندو آهي، تڏهن
پورو انهيءَ ڪڍول جي گل ۾ مري ويندو آهي.

۲- بنگ بتيءَ جي پر ڪاش تي اڳيءَ ۾ چلي خاک ٿي
ويندو آهي.

۳- خرڻ نال جي آواز تي لاس ٿيندو آهي. جنهن خرڻ
جي دن ۾ ڪستوري ٿيندي آهي تنهن کي گوڏو ڪونه
ٿيندو آهي. سو جي ڪري بوي نه آئي ڪونه ڪندو آهي.

جي شهر هلي، مڪي آندرام کي گهرايون، توهان انهيءَ باري ۾ اُن ئي ڪجهه زور رکو. مهاراج جن فرمايو ته اُها! ڇڱو، ڀلي تياري ڪريو ته هليون.

مهاراج جن مڊليءَ سميت عظمت ۾ آيا، يعني ڏينهن ڇڏهن مڪي آندرام کي ڳڙهي عادو شاه مان گهرائي، ساري حقيقت هن سان ڪيائون ۽ چيائون ته توهان هن ڳالهه جو فيصلو ڪريو. مڪي آندرام چيو ته هي ٻريو! اسان تمام گهڻي ڪوشش ڪئي آهي، پر مائيءَ جا ڏير لڏا مڃين. وري به توهان جي آڱيا پائي، ٻرڳڙهي جي پنڃاٽ ڪئي ٿا ڪريون ۽ مائيءَ جي ڏيرن کي به ٿا گهرايون. ڇئن - پنڃن ڏينهن بعد ٻرڳڙهي جا مڪي، جهڙوڪ عظمت جو مڪي راجل مل، آباد جي ڳوٺ جو مڪي جيوترام، مهمدآباد جو مڪي رامول ڳڙهياسين جو مڪي ٿيرت مل، صرفوءَ جي ڳوٺ جو مڪي هاسومل، ڇڪ جي شهر جو مڪي لهرول رستم جي ڳوٺ جو مڪي نوتنداس، مياڻي جي ڳوٺ جو مڪي ڊولتداس، جنهن جي ڇوڪري سان مائيءَ جي ڏيرن ڇوڪري مڱائي هئي ۽ ٻين ڳوٺن جا مڪي اچي گڏ ٿيا. مائيءَ جي ڏيرن کي گهرايائون.

آچار هليو. ڪي پنڃ مائيءَ جي پاسي ۽ ڪي مائيءَ جي ڏيرن پاسي ٿيا. ۷-۸ ڏينهن ڏاڍو بهت هليو، پر ڪوبه فيصلو نه ٿي سگهيو. تنهن ئي مڪي آندرام ۽ عظمت جو مڪي راجلداس مهاراج جن ڏي ٺاهاري چوڻ لڳا ته سائين هاڻي ڇا ڪرڻ گهرجي؟ هيءَ فيصلو پنڃاٽ کان زور آهي. ستگرن پنڃاٽ کي چيو ته جي توهان هي فيصلو لڏا ڪري سگهو ته ساڌهيءَ فيصلو ڪري ٿا وڃن ته هيءَ ڇوڪري اڳي پوءِ پيوندرام کي ملندي. تنهن کانپوءِ پائي بخشارام کي دلداري ڏيئي آشيرواد ڪري ڳاڏي ۽ ٻر ڇڙهي شهادت پور کان لهي

جڏاھو آھي ۽ ستھاراڻي ٿي ٻاڏي ٿيندي، تڏھن ماڻھ ۽ جا
ٿير ۲۰-۴۰ ڇٽا پاڻ سان وٺي، جھڙي لاءِ موٽائڻ ۾ آيا.

ستگرو سڀني کي منع ڪئي ۽ چيائون ته وڙھڻ ڇڏو
ٺاھي ۽ جھڙو ڪرڻ ٿورو به ٺاھي. ڳوٺ جا مسلمان،
وڏيرو غلام ٺي، وڏيرو محمد بناد، سيد مجيد شاد،
سيد اچل شاه جي ستگرو مهاراج جن جو ڀڄڻ سڻي ٻراھي ٿي
پيا هئا، تنکي جڏھن خبر پئي ته جن هنن هندن کي ڇڏو ته
سرڊار، جي درويشن سان جھڙو ڪيو اٿڻ. مسلمانن جي
دٻاڻ ٿي آھي ڇھ ٿي ويا.

ماڻھ جي ٿيڻ جي ٻاڏي وارن مان، ٻاڏي جھنگل ۾،
ستھو مل ۽ ٻيا به ڪي به ٿي ڇٽا ساڌن جي ٻاڏي هئا. انهن
به ڪن سمجھايو. پر ڪن سمجھائون. راتو رات ماڻھ جي
ٿيڻ، ڇوڪريءَ جي مامي تلوول کي جو ته هتي مسلمان
جو زور آھي. مٿان ستن سان ملي، ڇوڪري زوريءَ ٻوڙائي
ڇڏين، تڏھنڪري مڏھجي صلاح آھي ته عظمت جي ڳوٺ
ڇوڪري وٺي هڻي. اها صلاح ڪري، ڇوڪريءَ کي رات
جو هڪ ٻيڙو ڇوريءَ عظمت وٺي ويا. صبح ٻيڙو اها خبر
ساڌن ۽ ساري ڳوٺ کي پئجي ويئي. وڏيري ۽ سندن کي
جڏھن اها خبر پئي، ته مهاراج جن وٽ آيا ۽ چيائون ته هي
بشير سائنس! توهان حڪم ڏيو ته عظمت مان ڇوڪري ٽٽي
اچي توهان جي اڳيان حاضر ڪريون. ستگرو جو ته زوري
ڪرڻا نڪ ٺاھي، ڏٺي سڀ ڪنھن کي به پھچو ته ڏھڻو.

ستگرو مهاراج جن به ٿي ڏنھن موٽائڻ به رھيا. هڪ
ڏينھن ٻاڏي ستھاراڻي ۽ ٻاڏي گوٺڊرام، مهاراج جن کي چيو ته
هي ڳوٺان! هاڻي هتي وڌيڪ رھڻ مان نه ڪرڻ ٿل ڪرڻ
ٺڪرڻو. تڏھنڪري اسانجو ويچار آھي ته پاڻ سڀني عظمت

اُتي پُرٿائينداسون. لاچار اها ڳالهه پُرڳڻي جي پُڄڻات ۾ هلي، پر پُڄڻج به انهيءَ ڳالهه جو فيصلو نه ڪري سگهيا، ڇو جو مائيءَ جا ڏير تمام هلنديءَ وارا آهن ۽ ڪنهنجي به نٿا مڃين. تنهنڪري هيءُ داس ٻيو ڪو رستو نه ڏسي، توهان جي در تي سوالي ٿي آيو آهي. هلي ڌرم جي رکيا ڪري اسانجو پيڙو تاريو.

اُتي سنت گهنبورام جن پريم نگر سالاري وارا، ستگرو مهاراج جن سان ملاپ آيا. ستگرو مهاراج جن کين پريم ستگار سان وهاري، خبر چار ڏني وئي کين چيو ته پاڻي بخشارام جن عادو شاه ڳڙهيءَ وارا سوالي ٿي آيا آهن. توهان به اسان سان گڏجي هلو. سنت گهنبورام چيو ته ڇٽن توهان جي مرضي. جيتوڻيڪ ڇهن مهينن کانپوءِ مس ڪندو به آيا هئا، ۽ شهر جي پريمين ۽ ستسنگين به ستگرو مهاراج جن کي نه پئي ڇڏيو، ته به ستگرن پريميءَ جي آرداس سويڪار ڪئي ۽ پنهنجي منڊليءَ سميت، سنت گهنبورام کي وٺي روانا ٿيا. واٽ تي ڪٿي به ڪونه ترسيا. سڌو موٽائڻ جي ڳوٺ ۾ پهتا، جو مسلمانن جو هڪ ننڍو ڳوٺ، درياهه جي ڪناري تي هو. اُتي صرف ٻه ٽي گهر ۽ دوڪان هندن جا هئا. مهاراج جن پاڻي بخشارام جي ڪنهن ڪن جي ڪٿيائن ۾ ٻڌي ٿيا. ٻئي ڏينهن صبح جو مائيءَ کي گهرائي ساري ۾ اچي ٿيا. مائيءَ چيو ته مون برابر خوشيءَ سان چوڪري حقيقت پڇيائون. مائيءَ چيو ته مون برابر خوشيءَ سان چوڪري مڱائي آهي ۽ پنهنجي ڌرم تي قائم آهيان. توهان سنت آهيو ۽ هيءُ ڌرم جو پيڙو تاريو. مهورت ڪڍائي لياڻي هت سان پُرٿائي وڃو. ستگرن ڪٿيءَ جي ست نارائڻ جو مهورت ڪڍائي پاڻي پيسو، لاريل، انگوچو ۽ ٻه روپيا مائيءَ کان وٺي، پاڻي بخشارام کي ڏنا. هفتي کن کانپوءِ جڏهن اها خبر مائيءَ جي ڏيرن کي پئي ته سڌن مهورت

ستسنگي ۽ چڱياسو ڪم ڪاريون ڇڏي درشن لاءِ اچي مڙيا. پهرين پئي اکين ۾ جل آئي، چوڻ لڳا، ”هي ٽراوڪي ڏانهن! توهان تمام گهڻو وقت ستر تي ٿا لڳايو. توهان کانسواءِ اسان تمام آداس ٿي ٿا پئون. سنسار جو ڪوبه پدارتھ منو نٿو لڳي. هاڻي ڪرپا ڪري ڪيڏانهن به نه وڃجو. ستڪرن مشڪي چيو آيا! اها ڳالهه اسان جي وس کانهي. جيڏانهن ڊاٽو پاڻي کڻي ٿو وڃي، اوڏانهن هليا ٿا وڃون. رات جو ستسنگ شروع ٿيو. ڪنڊو سالاري شهر مان گهڻي انداز ۾ شلعي اچي ڪئي ٿي. ڪلاڪ کن پين ساڌن سنگت کي گدگد ڪيو. تنهن کانپوءِ ستگرو مهاراج جن ۽ سڀيئي ساڌ گڏجي ستسنگ ڪرڻ لڳا. پڳوان جي پريم جي وارن ٿا هلي. مهاراج جن چيو ته هي جهڙو پڳوان جي پريم کانسواءِ سڄو آهي. دوهرو - جان گهٽ پريم نه سنڃري -

سو گهٽ جان مساڻ،
جئسي ڪال لوهار ڪي - سواس ليٽ بن پراڻ.

مطلب: جنهن جهڙو جي هردي ۾ پڳولت جي ملڻ جو پريم پيدا نه ٿيو آهي، انهيءَ جو هر دو شمشان جي برابر آهي. جن مساڻن ۾ اڻو، جهرا، ڏاڻيون ۽ پشاهڻيون اچي واسو ڪنديون آهن، تنهن آهن جي هردي ۾ به ڪام، ڪروڌ، لوپ، موه، آهنڪار، آشا، ترشنا، چٽا، آدي وڪار اچي گهر ڪندا آهن. اهو منس مڙدي جي سمان آهي. جن لوهار جي ڪل، ڌوڻي خالي پراڻ ڇڏيندي ۽ ڪنڍي آهي. تنهن اهو منس به اڃا پراڻ پيو کڻي. انهيءَ لوهار جي ڌوڻيءَ جا پراڻ ڪنهن ڪم ۾ نه اچن ٿا، پر انهيءَ منس جا پراڻ ڪوبه شيءِ پڇن کان سواءِ ورتنه آهن. جن جي هردي ۾ پڳوان، سنس ۽ ڪرن جي لاءِ پريم آهي، تن جو جهڙو سنسار ۾ سڦل آهي.

- ۲- دالي جف سم ڏهرج ڌاري - ٻاهر پيتر ٻچن پنداري ،
گيان اسر نسل سارا - سم ڪرئي سم آهڙا ،
- ۳- سن پڙمي جن باغ لڳايا - چارون ساڌن چمن نايابا ،
بشب ڪڻن ڪنڌارا - اڀديش هڙنا عيڪارا .
- ۴- اشد ڪمل پر آسڻ ڪيا - امر ديش ڪو دڪس لييا ،
پاڻيا دويءِ ڏهندا - تن دٻڪا اڪر اٻارا .
- ۵- ڪهي ٿيڻون ڪر چوڙ بڪاري -

لاڳت جڳي ڳهر آلي هاري ،
ليڪا ڄم نورا - لب هويو چنڊ چنڊ ڪارا .
” سم ڪي مهيا وڌ نه چالي - جتا سڀي لڏا وکائي .“
لڏهيءَ وڻيءَ تي نيا ۽ ڪيترا ٻچن پرمات ڏلي اوت
سوم چئي ، رام جو ۱۲ بچو ٻار لڏا ڪرائي ، سسنگ
سباب ڪيائون . اهڙيءَ طرح ، ستگرو مهاراج جن مانجهند
تي ڏهن ستن جي مڏي لي رهي ، ستن جي مهيا ڏور
۽ سم اڀديش جو پرچار ڪيو .

ڏهن کابوءِ ٻائي ڪنور رام صاحب جن کي چيائون ته
هائي ڪرڻا ڪري ، اسان سان گڏجي اسان جي ۽ ڪنڊو
شهر ۾ هليو . ٻائي ڪنور رام صاحب جن چيو ته هن وقت
اسان ٻين پاسي وڃن ڏا آهن . تنهنڪري وري ڪنهن وقت
اهڙو ڪو موقعو ٻڌو ته ضرور اينداسون . ستگرو مهاراج جن
سڀني ستن کان موڪلائي پنهنجيءَ مڏليءَ سميت پڙيءَ
۾ چڙهي درياھ پار ڪري ڳوٺ خالوت پهتا .

خالوت جي ڳوٺ ۾ چلڻ ڪري پڌر وارا ٿيا . شام
حو ۵ بجي پنهنجي شهر ڪنڊو لنگريءَ ۾ پنهنجي آستان تي
پهتا . مائو ڪرشنا ۽ سڀني سان مائو . ستگرو مهاراج جن جي
اچڻ جي خبر ساري شهر ۾ پکڙجي وئي . ڪيترا برهمي ،

پرو ويرا گي هر اٿرا گي -

تيا گي رهن وڪارا جي ،

اڀي سر پر دؤڪ سھاري -

کرتي پراپڪارا جي ،

ڦيٽ ڌرم کي مارگ چل ڪر -

اور چلاون هارا جي ،

جو مٽڪي مٽڪي اڇا سي -

آوت تانهن دوارا جي ،

تانکي سنسي سرو ٿواري -

ڪرھين پيو سي پارا جي ،

گهي ٿيئون تن سنتن اوڀر -

جائون مٿن بلھارا جي ،

مطلب: سنٺ مهاڻائون امر لوڪ مان ڇيون جي اڏار

واسطي اوتار ڌاري سنسار ۾ آيا آهن. سڌائين لشڪاري

يعني ٿر اڇا، مان پوڄا ڪي نه چاهيندڙ مذهب کان پري ،

اڀي ٿي رهندا آهن. تنوويتا سدوئي ويرا گي، اٿر

گيان جي آڀ ڌان ڏيڙ وارا آهن. پنهنجي سر تي لنداڻون

گلائون، چنڊون ڦٽيون ۽ مذهب جا مھڻا طعنن ۽ ڪڙا وڃن

سهي، سچ جي رستي هلڻ وارا آهن. اُنهن جي مٿان هزار

وار بلھار وڃان. تن سنتن جي مھما جي آنت نه آهي. پوءِ

هيٺيون ڇهن چيائون:

راڳ ڀيلا

ٿل - امر پور کي پوڳي آيا - جڳت - جڳت جيڙ اُٻارا .

۱ - ڪميا سر سنڌوش وڃاري - پرمات سڀ پراپڪاري ،

پريمين ڪميا پڪارا - تب ڌار ليا اوتارا .

ٻنهي ۾ بهر نه. ”حضور! برابر اسان تي ڪائيندا آهيون، پر اح
 کان وٺي ڪونه ڪائيندا-ون. هيٺر اسان کي معافي ڏيو.“ ايترو
 چئي، روئي وزير جي نين تي ڪري پيا. وزير چين نه
 آيو نه ڦاسيءَ جي لائق، پر نوحان جي حرمت بازي ڏسي،
 نوحان کي معافي ٿو ڏيان. جي آئينده ڦل پئيدان، نوحان کي
 ڦاسيءَ تي چاڙهيو ويندو. ائين چئي وزير راجا وٽ آيو. راجا
 چيو، وزير! ٻڌاء ته ڪهڙو حال آهي، ڦل ۾ ڪو پتو پيو؟
 وزير مٿڪي ساري حقيقت راجا کي ٻڌائي. راجا ٻڌي کلڻ
 لڳو. چيائين ته اح تمام نعيم ۽ عجب ڏالھ ٻڌائي آئيئي.
 چڱو، هاڻي ڇڪي ڦل ۾ ڇن سي ڪٿي اچڻو. ستگرن ٻوءِ
 الهيءَ درٿائيت جو سڌائت هن دلم ورتن ڪيو.

ستگرن چيو ته، پر ڪرئي، ماها ڇڙ، سورداس جي سمان
 آهي. ساڪي چيئن چيوالما لنگڙو آڏي، جنهن ۾ ڪائي
 ڪريا ڪالهي، پر ٻنهي جي ميلاپ ڪري، هن ساري سسار
 جو ڪاروبار هلي رهيو آهي. اهي وڃن ٻڌي، پاڻي ڪورو ران
 صاحب ڇن ۽ سڀ پرهمي تمام خوش ٿي چوڻ لڳا ته اح نه
 ڏاڍي نئين ڪٿا ٻڌائي آيو. ائين پاڻ ۾ رس رهاڻ ڪري،
 موٽي پنهنجي جاءِ تي آيا. ۸ بجه مستنگ شروع ڪيو ويو.
 ستن جي مهما جي وارن ڄاڻاڻون. چيائون ته ”سنت،
 مهاڻائون ساري سسار جو جيون آهن. هنن پر اڳڪار واسطي
 اوتار ڌارڻ ڪيو آهي.“ ٻوءِ هيلينون چند چيائون:

ڪوٽڙاچند- امر لوڪ سي سنت ٻڌاري -

درڪي نت اوتارا جي،

نشڪامي نرمانني نسنگي -

نرپڪيه نپ جيون نيارا جي،

برهمر گياني انٿرديساني -

دانن به به ادارا جي،

هڪ ڀيرو ايتي هلي ڪوٺ سگهان ۽ هي ويچارو سورداس
 ڏسيئي ڪوٺ. پوءِ اسين ڦل ڪيئن پئي کائي سگهنداسين؟
 وزير چپ ڪري سڌو راجا وٽ آيو ۽ اچي سڄي حقيقت
 ٻڌايائين. چيائين ته دروازو بند ڪري نالو به لڳارايو اٿس،
 سورداس ۽ لنگڙو به پئي ڪوٺ سگهندا، پر ڳالهه سمجهه ۾
 ئي ڪانه ٿي اچي، ته ڪير ٿو پئي وڃي. هيترا ڏينهن
 مون ٻڌ ٿو هان سان ڳالهه ٿئي ڪئي. پر هاڻي ڪنهن
 ڏينهن مان پاڻ لکي، ڇا ڪندس. راجا چيو، ”وزير!
 ڳالهه ته ڳري ٻڌائي آئيئي. هاڻي باغيچي جي ٻاهران چو طرف
 پهرو رک، متان ڪو رات جو پست ٿي نه ويندو هجي.“
 وزير باغ جي ٻاهران به زبردست پهرو بيهاريو. جيڪي ڦل
 ٻڄڻ ٿي هئا، تن ئي نشان ڪري، پنهنجي جاءِ تي آيو.
 هن ڏينهن کاپوءِ، شام جو وري باغيچي ۾ ويو. ڇا ڏسي
 ته ڦل آهن ئي ڪوٺ. اهو حال ڏسي ويچار ڪيائين ته
 باغيچي جي ڪنڊ ۾ لکي رات جاڳي ڏسان، ته ڪير ٿو
 ڦل پئي وڃي. اهو ويچار ڪري ٻاهران زبردست نالو
 ڏياري، پاڻ ڏيري ڏيري، وٿن جي پوئين ۾ اڪي ويهي
 رهيو. ساري رات جاڳي، چڱيءَ طرح ڇاچ ڪيائين، پر
 ڪو به آدي نظر ڪونه آيس. صبح جو ۷ بجي ڪن خيال
 ڪيائين ته جاءِ تي وڃي نشان پاڻي ڪري روئي کائي،
 پوءِ اچي ڇاچ ڪيان، ته ايتري ۾ ڏسي ته سورداس لنگڙي
 کي ڪاهن تي چاڙهي، پڪل ڦلن وٽ اچي بيٺو. لنگڙي
 هڪڙو ڦل مس پيو، ته وزير، جو اُتي لڪو ويٺو هو ۽ سارو
 رنگ پئي ڏنائين، سو هڪل ڪري چوڻ لڳن ته خبردار!
 متان ٻيو ڦل پيو اٿو. وزير جي رڙ ٻڌي، سورداس نه ٻڌ
 وڃان اُتيئي ڪري پيو. وزير ڪروڙ ۾ اچي، لنگڙي ۽
 سورداس کي چيو ته ”توهان ئي ڦل چئي کائيندا آهيو.“

کالھوء ٻڌوي چئن ٿل وڏي کاڌا. ٿل کائي، سورداس چوڻ
 لڳس ته اڄ ڪمال ڪري ڏيکارو آهي جو اميرت جي
 سمان مٺا ٿل کارايا آئي. اڳتي به روز آهڙا ٿل پتي کارائج.
 مان روئي به ڪونه کائيندس. لنگڙي چيس ته، ٿل نه توکي ڏل
 کارائيندس، پر هڪڙي ڳالهه آهي، چوڻ به سڀائي، لاهيءَ
 ڳالهه جي خبر ضرور راجا ۽ وزير پڇجي ويندي ۽ پوءِ اسان
 ٻنهي کان پڇندا. تون اصل نه ڪڇڇ. مان پالهي ڇوڻ
 ڏيندوسان. سورداس چيو ادا، ڪهي وجهندا ته به مان
 ڪونه ڪڇيندس. اها صلاح ڪري، هر روز ٻڪل ٿل کائي
 ڇڏيندا هئا. ڪجهه ڏينهن کالھوءَ، وزير باغيچي ۾ گهمي ڏسي
 ته، جيڪي ٿل پڇڻ ٿي هئا، سي آهن ئي ڪونه. سولنگڙي
 ۽ سورداس کان پڇڻ لڳو ته هتان ٿل ڪنهن پتيا آهن.
 لنگڙو هٿ جوڙي چوڻ لڳو ته، حضور! اسان کي ڪائي
 خبر ڪانهي. رات ڏينهن ويٺا آهيون. وزير ويچار ڪيو
 ته باغ جو دروازو کليل آهي ۽ شايد ٻاهران ڪي ماڻهو اچي
 ٿل چوريءَ پتي وڃن ٿا. اهو خيال ڪري دروازو بند
 ڪرائي، مضبوط ٿاڻو ڏئي، چاهي پاڻ سان کڻي هليو ويو.
 روئي به وقت سر لنگڙي ۽ سورداس کي پڇهجي خاص
 ماڻهوءَ هتان ڏهاري موڪليندو هو.

هوڏانهن لنگڙو ۽ سورداس به اچي هر ٻه. سو جهڪي
 به به چار ٿل پڇن، سي صبح جو سوير پتي، ڪارو ڇڏين.
 ان ئي ڏينهن کالھوءَ وري وزير باغيچي ۾ اچي ڏسي ته
 جيڪي ٿل پڇڻ ٿي هئا سي آهن ئي ڪونه. اهو حال ڏسي،
 ڪروڙ ۾ مڙهي، لنگڙي ۽ سورداس کي گهٽ وڌ ڳالهائي
 چوڻ لڳو، ته ٿل ڪير ٿو پتي وڃي؟ ٻا به توهان ٿا پتي
 کالو. لنگڙي هٿ جوڙي چيو ته حضور! اسان به ڪنهن
 کي ڪونه ٿا ڏسون. توهان ويچار ڪري ڏسو مان لنگڙو،

ڪير نه ٿي ڪاٺي سگهي. وزير چيو ته حضور مان اهڙو ٿو
 بندوبست ڪريان جو خود پهريندار به ڦل ڪاٺي نه سگهندا. وزير
 هڪ سورداس ۽ هڪ لنگڙي کي باغچي ۾ پھري لاء رکيو.
 ڦل ٻوٽن تي آيا. ته وزير راجا کي وٺي اچي باغچو گهمايو.
 راجا ڦل ڏسي، ڏاڍو خوش ٿيو ۽ وزير کي چيائين ته ڦل
 هڪ ٻن ڏينهن ۾ پڇي راس ٿيندا جيڪي ڦل هر روز ٻن
 سي اسان کي پهچائون.

ٻن ٽن ڏينهن بعد، ڦل پڪا. لنگڙي سورداس کي چيو،
 ته هي ادا، ۲-۳ ڦل اڄ پڪا آهن ۽ ڏاڍا سندر آهن.
 منهنجي دل پيئي چوي ته پاڻ پئي ڪاٺي مڙو وٺون. جڙات
 ڏينهن بنا عيش جي هتي جهنگل ۾ پيا آهيون. سورداس
 وراڻيو ته پيارا مان سورداس اکين کان ڪجهه به ڏسي نٿو
 سگهان، تون لنگڙو هڪ قدم به هلي نه ٿو سگهين. سو پاڻ
 اهي ڦل ڪپڻ ڪاٺي سگهنداسون. تنهن تي لنگڙو چوڻ لڳس
 ته ادا تون جي مون سان شامل ٿئين ۽ جيئن مان چوانءِ
 تيئن ڪرين، ته پوءِ مان يڪتي ٻڌايانءِ. سورداس چيو،
 مان توبان هر طرح ٻڌل آهيان، جيئن چوندين. تيئن ڪندس.
 لنگڙي چيس ته چڱو، تون بلوان آهين. مون کي ڪٿي پنهنجي
 ڪلهن تي چاڙهه. سورداس ڪٿي ڪلهن تي وهارس. لنگڙي
 چيس ته هاڻي پنهنجي ساڄي پاسي هل. سورداس ساڄي
 طرف هلڻ لڳو. جڏهن جتي پڪل ڦل لٽي رهيا هئا،
 اُتي آيو، تڏهن لنگڙي چيس ته ادا هاڻي اتي بيٺو. سورداس
 اُتي بيٺو. لنگڙي ٻانهون ٻانهون ڪري، ۲-۳ ڦل پٽيا.
 پوءِ سورداس کي چيائين ته هاڻي منهن ڦيرائي پنهنجي ڏاڍي
 پاسي هل ته پنهنجي جاءِ تي هلي، ويهي ڦل کائون. سورداس
 خوشيءَ ۾ تڪڙو تڪڙو پنهنجي بئڪ واريءَ جاءِ تي اچي
 پهتو، لنگڙي کي ڪلهن مان لاهي هيٺ وهاريائين. تنهن

ٺي. ڏهن ٻه صبح جو ڀڳت ساهڻ ٺي. ٺهن ڪاٻو
ڀڳت صاحب هن ستگرو مهاراج هن ۽ سڀني ساڻن ڪي وٺي
ٻنهي جاء ٺي ويا. ڄل ٻياري ڇيائون ته اسانجي مرضي
آهي ته سڀاڻي اسان سان گڏجي مانجهند هلو. درٻار جو ٻروهي
جو اسانڪي وٺڻ آيو آهي. سو به تمام گهڻو ٻرو چوي ته منهنجي
ٻارن اوهان ستن ڪي ڇو نه مڃي ٺي هلن.

مهاراج هن ٻائي ڪنوررام صاحب هن جو اٺي ٻرو ڏسي
هلڻ سوڳار ڪيو. مهاراج هن منڊليءَ سميت موڪلائي
ٻنهي جاء ٺي آيا. شام جو ٻنهن ٻه ٻائي آوارام، ٻائي
لاڪرورام، ٻائي ٻرچارام ستگرو جي اڳيان ٻر شاد رکي،
گر مٿس وٺي شش ٿيا. مهاراج هن شام جو ستر ڪري جاء ٺي
آيا ته سميت لونداس، ٻائي ليڪراج مل، ٻائي هاسارام، ٻائي
واڏو مل ۽ ٻيا به ڪيترا ڇوڪرن جا مائٽ ۽ ٻروهي ستگرو هن
اڳيان ٻر شاد رکي اچي ويٺا. مهاراج هن سڀني کان سر چارور ٺي.

سميت لونداس چيو ته هي ٻرو! اوهان جي ڪرپا سان
آئند منگل آهي. اسان خيال ڪيو ته اولرام ڪي وٺي اچون
۽ اوهان جو درشن به ڪري اچون. هي ٽاهي ۽ جا ٻروهي آهن،
هن مان ڪي ٻنهي ڇوڪرن ڪي وٺڻ آيا آهن ۽ ڪي اوهان
جو درشن ڪرڻ آيا آهن. ويٺي آهي ته اولرام ۽ لاڪرورا
ڪي مڙهيءَ سان موڪل ڏيو ته سڀاڻي اسان سان گڏجي به
هلن، جو سندن مائٽ تمام آڏاس ٺي پيا آهن. ستگرو
اسان ٻاڻ ڪين چيو آهي ته مائٽن جي آڳاٽ رهڻ،
جي شيوا ڪريو. سو ٻائي صبح جو وٺي وڃون.

سڀاڻي ٻائي ڪنوررام صاحب هن سان گڏجي
وينداسون. ڄل پاڻ ڪاٻو ڇوٽ ٻال چيو ته سائين!
موڪل ڏيو ته ٻنهي آستان ٺي وڃان. بسترام ۽

چوڻ لڳا ته اسان هلنداسون. مهاراج جن چيو ته بابا ساڌ ٿيڻ
 ڪنن آهي توهان اسان وقت رهي نه سگهندا. اسان اتي
 سڀني کان پٺين جو ڪم ۽ ٻي شيوا وٺندا آهيون. تنهن تي
 ٻنهي چيو ته ”اسان سڀ ڪم ڪرڻ ۽ آڳيا مڃڻ لاءِ تيار آهيون
 پر اسان کي ساڻ وٺي هلو. ائين چئي روئي ڏنائون. مهاراج جن
 چيو ته اُبا روئو نه ٻلي ساڻ هلو. ايترو ٻڌي واڌو مل مڙيڌر
 کي ۽ ليڪراج بهنترام ۽ گرداري کي، هاسارام سمنڊاس کي وٺي
 گهر روانا ٿيا ۽ باقي پريمانند گونڊرام آوترام ستن سان گڏجي
 مانجهند هليا. ڀڳت وانورام، پريمانند، گڙيشانند ۽ سمنڊاس به
 چيو ته اسان به توهان سان گڏ هلنداسون. مهاراج جن چيو ته اُبا!
 جيڪا توهان جي مرضي. تنهن ڪالپوءِ سترگرو مهاراج جن
 پنهنجي منڊليءَ سميت سنڌوري، سڀني پريمن، سيٺ ڪلومل
 ۽ جڙيارام کي آشورواد ڏئي، پاڻي ڪنوررام صاحب جن سان
 گڏجي تاريخ ۱۳ آسوءَ جي مانجهند روانا ٿيا.

تاريخ ۱۴ مانجهند استميشن تي اچي لٿا. جتي پاڻوڌرمداس
 صاحب ۽ ٻيا ڪيترا گرهستي پريمي، ڏهل شرنايون وٺيو،
 گان جا هار کڻي اُٻر ٿي پينا هئا. ڀڳت صاحب ۽ ستن
 کي ڏسي ڏاڍو خوش ٿيا. کين گلن جا هار پائي ڏهل شرنايون
 وڄائيندا سڀني کي پنهنجي آستان تي وٺي ويا. سڀئي سنت
 اُشان پاڻي ڪري رسوئي کائي آرامي ٿيا. شام جو ۵ بجي
 سترگرو مهاراج جن ڀڳت ڪنوررام صاحب جن ۽ ساڌ درياه
 جي ڪناري تي گهمڻ ويا. ٿورو گهمي، درياه جي ڪناري
 تي، هڪ سندر جڳهر تي اچي ويٺا. اُتي ڪنهن پريميءَ
 شنڪا ڪئي ته شاستر چون ٿا ته پر ڪرڻي مايا جڙ آهي ۽
 برهمڻ ڪا به ڪرنا ڪانه آهي، تنهي ڳڻن کان پري آهي. پوءِ
 هن برهمڻ جو ڪاروبار ڪيئن ٿو هلي؟ تنهن تي ڀڳت صاحب

ٺي. ڏهين رجه صبح جو ڀڳت سامهون ٿي. تڏهن ڪاٺوڙ
ڀڳت صاحب هن ستگرو مهاراج جن ۽ سڀني ساڌن کي وٺي
ٻنهيءَ جاءِ تي ويا. جل باري ڇيائون ته اسانجي مرضي
آهي ته سڀاڻي اسان سان گڏجي مانجهند هلو. درٻار جو ٻرومي
جو اسانکي وٺڻ آيو آهي. سو به تمام گهڻو ٻيو چوي ته منهنجي
ٻارن اوهان ستن کي ڇڏو ته مڃي ٿي هٿن.

مهاراج جن ڀائي ڪنوررام صاحب جن جو آئي ٻرومي ڏسي
هٿ سونهڪار ڪيو. مهاراج جن منڊليءَ سميت موڪلائي
ٻنهنجي جاءِ تي آيا. شام جو چئڻ ته ڀائي اوتارام، ڀائي
لاڪرورام، ڀائي ٻروچارام ستگرن جي اڳيان ٻر شاد رکي،
گر منتر وٺي شش ٿيا. مهاراج جن شام جو منتر ڪري جاءِ تي
آيا ته سيٺ لوتنداس، ڀائي ليڪراج مل، ڀائي هاسارام، ڀائي
واڏو مل ۽ ٻيا به ڪيترا چوڪرن جا مائٽ ۽ ٻرومي ستگرن جي
اڳيان ٻر شاد رکي اچي ويٺا. مهاراج جن سڀني کان سر چارو ورتي.

سيٺ لوتنداس چيو ته هي ٻروڙا اوهان جي ڪرڻا سان
آلند منگل آهي. اسان بحال ڪيو ته اوتارام کي وٺي اچون
۽ اوهان جو درشن به ڪري اچون. هي ڪاهي ۽ جا ٻرومي آهن،
هن مان ڪي ٻنهنجي چوڪرن کي وٺڻ آيا آهن ۽ ڪي اوهان
جو درشن ڪرڻ آيا آهن. ويٺي آهي ته اوتارام ۽ لاڪرورام
کي خوشيءَ سان موڪل ڏيو ته سڀاڻي اسان سان گڏجي ٻوٽ
هٿن، جو سندن مائٽ تمام اداس ٿي پيا آهن. ستگرن چيو ته
اسان ٻار کين چيو آهي ته مائٽن جي آڳاٽي رهڻ، وڌڻ
جي شيوا ڪريو. سو ڀائي صبح جو وٺي وڃون. اسان به
سڀاڻي ڀائي ڪنوررام صاحب جن سان گڏجي مانجهند
وينداسون. حل ٻان ڪاٺوڙ چوٽ ٻال چيو ته سائين! مولڪي
موڪل ڏيو ته ٻنهنجي آستان تي وڃان. بهتارام ۽ مرليڏو

وري چيو ته هيءَ لکن جي پيٽا راجا توهان کي وڏيءَ خوشيءَ سان ڏيئي رهيو آهي. انگيڪار چو نه ٿا ڪريو. ٺٽي شڪديو ورائيو ته هن وقت مان شڪديو مهاراج جي سانگ ۾ آهيان. شڪديو مهاراج مهاڻي هوءَ پيسي کي هٿ نه لائيندو هو. مان اها پيٽا وٺي ڪن شڪديو مهاراج جي سانگ کي ڪلڪ لڳايان؟ ڇن مون شينهن جي سانگ کي نه لڳايو هو، تنهن هڻي شڪديو مهاراج جي سانگ کي ڪن لڳائيندس. دليا ۾ گهڻي سانگ بهري وڃون ڪيون اٿن. پراج جو سانگ ڪو نه لاهيندس. اٿن ڇڏي اٿن ڪندس هليو ويو. وزير راجا کي هٿ چوڙي چيو ته هي راجا! مون گهڻي اٿڪل ڪئي ته پيٽا وٺي ته اوڏيءَ ۾ هل ٿي ڦاسيءَ تي چاڙهيونس، پر هن شڪديو مهاراج جو به سانگ نه لڳايو. اهو درشتانت ڏيئي مهاراج جن چوڻ لڳا ته هي پريميو! ڇاڪر سانگ بهرجي، تنهنجي رکيا پوريءَ طرح ڪجي.

جڏهن ڏريئي سانگ، چال پي ٺٽي چاليئي،

ڪهي ٿيڻون سنسار ۾، پرت اپنا پاليئي.

ان بعد پراڻا ڪرائي، ستنام ساڳيءَ جي ڏني لڳائي

ستنگ سماپت ڪيو ويو.

صبح جو سوامي جن ۽ سڀئي ساڌ سوڀر اٿي اڻسڻ پاڻي ڪري پاڻي ڪنوررام صاحب جي پڳت ۾ ويا. ڪنوررام صاحب جن کين پري کان ڏسي ڏاڍو خوش ٿي کين وهاريو. پڳت صاحب جن ويٺي ڪئي ته سوامي ڪرپا ڪري ڪڙو هڪڙو سلوڪ سڀئي ساڌ ٻڌايو.

تنهن تي سترن ۽ سڀني ساڌن واري واري ٿي سلوڪ ڏنا. پاڻي ڪنوررام صاحب جن ۽ ساري سنگت ٻڌي پرسن

ساريء سڀا ۾ شاعري ڇاڻڇي ويئي. وزير هٿ جوڙي شڪديو
 مهاراج کي چيو ته هي ٻرو! آڇ ٻراوڻ قدرت سان راج پتر
 ديولوك ٻڌايو آهي. تڏهڪري اسان سڀني جو چٽ تمام
 اداس ٿي پيو آهي. توهان ڪرپا ڪري پنهنجي مڪارولڊ
 مان ڪجهه ڇار وڃڻ ٻڌايو، جڏهن چٽ ۾ شاعري آهي. اهو
 ٻڌي، شڪديو مهاراج ويدانت نيو جو اُپديش ڪرڻ لڳو.
 چيائون ته سسار آسار ۽ جڙلو آهي ۽ سڀئي سرور الله آهن.
 هن سرور ۾ حراڻا اڻاسي آهي، جڏهن جو تڏهي ڪالن ۾ ناس
 نٿو ٿئي. پوءِ هيٺيون سلوڪ اُچارايائون:

سلوڪ - نلنم چندن تي شسترائي -

نلنم دهتي پاڻ ڪه،

نه چننم ڪليدي نيتيابو - نه شوشيتي ماروتهم.

مطلب: هن جيوانا کي ڪرد شتر ڪٿي نٿو سگهي.

لکي ٻاه ساڙي ٿي سگهي ۽ نه ئي پاڻي ٻوڙي ٿو سگهي ۽

نه ئي هوا سڪائي ٿي سگهي. آلهه سدائين پنهنجي پاڻ ۾

رست آهي.

ايشور انس جيو اڻاسي، جيئن اهل سهج سڪ راسي.

اڌ ڪلاڪ کن ڪٿا ڪري اس ڪمائون. تڏهن وزير

سولين مهران ۽ سچن مولن جا پوئلڳ ٿاڻه کڻي سندس اڳيان

رکيا ۽ هٿ جوڙي چوڻ لڳو ته ”هي ٻرو! اسان جي آهي“

تڃ پيٽا سوڀڪار ڪريو.“ اٿئي شڪديو سولين مهران ۽ مولن

جي ٿاڻهن ڏانهن ٺٺاريو. ڪن ۽ سڃاڻن اٿي غلط لڳو.

وڏو وزير روي نه ٿاڻه کڻائي اڳيان آهي هٿ جوڙي چوڻ

لڳس ته هي ٻرو! توهانجو اُپديش ٻڌي راجا ڏاڍو خوش

ٿيو آهي. ڪرپا ڪري هيءُ پٽا اڏيڪار ڪريو. تڏهن به

اٿئي شڪديو مٿن ٺٺرائي کڻي ٻئي پاسي ڪيو. وڏي وزير

سان چيو ته راجن! توهان مون کي حڪم ڪيو ته بيمر شينهن جو سانگ ڌاري اچي کيل ڪر. سو مان شينهن جو سانگ بڻائي سڀا ۾ گهٽ لڳس. گهمندي گهمندي راجڪمار جي آس پاسان پهتي اچڻ لڳس، ته توهان جي پتر مون کي ٿڪ هڻي پوندو ڏٺو. توهان نياڻ ڪريو ته ڪنهن به بيمر شينهن ڪڏهن ٿڪون ۽ پوندن ڪاڏا آهن جو مان پوندن ۽ ٿڪون ڪاڏي شينهن جي سانگ کي لڳايان؟ هاڻي توهان لالصف ڪريو ته مون ڪهڙو تصور ڪيو؟ لاهو ٻڌي سڀي راجائون، وزير، امير، ساري سڀا چپ ٿي ويئي. پنجن منن کان پوءِ راجائن چيو ته هن جو ڪوئي تصور ڪونهي ڪنهن ڪري هن سان ڦاسيءَ جي سزا لاڳو ٿي ٿئي سگهي. راجائن جي راءِ ٻڌي وڏي وزير سانگ واري کي چيو ته هاڻي تون پنهنجي جاءِ تي وڃ. سانگ وارو هليو ويو. تڏهن راجا روئي وزير کي چيو ته وزير، هاڻي ڇا ڪرڻ گهرجي؟ وزير چيو ته راجن! توهان ڪاڏي چمتا نه ڪريو. مان هڪ اٽڪل ڪريان ٿو. جي آلهيءَ حساب ۾ اچي ويو ته پوءِ سانگ واري کي پنجن منن جي اندر توهانجي اڳيان ٽي ڦاسيءَ تي چاڙهيو. ايترو چئي وزير سانگ واري کي اچي چوڻ لڳو ته هي نٿو! راجائون ۽ راجائون ۽ ساري سڀا شوڪ ۾ ويئي آهي. تنهنڪري توهان هينئر سوائي شڪديو بهاراج جو سانگ ڌاري اچي اُڀري ڪريو ته جيئن سڀني جو شوڪ دور ٿئي ۽ چٽ شانت ٿئي. ايترو چئي وزير سڀا ۾ آيو. هڪ سندر آسڻ وڃاڙيائين. ننڍي وزير کي موڪلي هڪ ٿالو سونين مهرن جو ۽ هڪ ٿالو سچن موتين جو گهرائي رکيائين. ايتري ۾ سانگ وارو به شڪديو بهاراج جو سانگ ڌاري اچي سڀا ۾ پڌارو. سڀني اُٿي کيس نمسڪار ڪيو. وڏي وزير گهڻي آدرستڪار سان کيس سڃاڻي وهاريو.

وزير کي چيو ته سالڪ واري کي چئو ته هر شينهن جو سالڪ
 بهري اچي سبا ۾ ڪيل ڪري. وزير وڃي سالڪ واري کي
 چيو. سالڪ وارو غوش ٿي، شينهن جو سالڪ بهري نيو
 ۾ اچي گجڪار ڪري، نيو کان ٻاهر نڪري راج سبا ۾
 ۾ اچي قرب لڳو. ڪڏهن ٿيا ٻيو ڏئي ته ڪڏهن گجڪوڙ
 ٻيو ڪري، راجائون، امير وزير، ساري سبا ڏاڍي غوش
 ٿي لڳي. آخريءَ طرح آخر شينهن گهمندو ڦرندو جتي راجا
 جو پٽ مور مڪت ٻڌو سڃا ٿي ويٺو هو، اتي اچي آپ
 ڏيڻ لڳو. راجڪمار لڪ هڻي ڀرندو ڏاس. سالڪ واري
 شينهن گجڪوڙ ڪري راجڪمار کي اهڙو ته زور سان چيو
 هيو، جو هو سڃا ٿان ڪري پيو ۽ مري ويو. اهو حال ڏسي
 ساري سبا ۾ هاڪار مچي ويئي ۽ سالڪ وارو شينهن نيو
 ۾ هليو ويو. راجائون رڻ ٻٽ لڳيون. راجا حڪم ڏنو ته جلدي
 سالڪ واري کي ڪڙي وٺي اچو. وزير سالڪ واري کي
 پڪڙائي کس راجا وٽ وٺي آيو. راجا وزير کي حڪم ڪيو
 ته هن دشت کي جلدي ڦاسي ۽ ٿي چاڙهيو. راجا ٿي حڪم
 ٻڌي سالڪ وارو هٿ جوڙي چوڻ لڳو ته هي ڀرلوي لاک!
 نوحان راجائون آهيو، ليا ڪريو. جي موٽي ڦاسي ۽ جي سزا
 لاڙ ٿي ته ٻيءَ ٻلي مولڪي ڦاسي ڏجو.

راجا غصي ۾ نعل ٿي ويو ۽ چيائين ته مها مورڪ! لاء وري
 ڪهڙو ڪيو؟ تو اڄ وڏو ڏوهه ڪيو آهي. سالڪ وارو
 وري به هٿ ٻڌي چوڻ لڳو ته هي راجن! مهدي ڳالهه.
 ٻڌي انصاف ڪريو. راجا روئي چيو ته لالائڻ! انصاف ڪهڙو
 ڪريون؟ اتي وزير ۽ ٻيا راجائون چوڻ لڳا ته سالڪ واري
 جي ڳالهه ٻڌڻ گهرجي. تنهن تي راجا سالڪ واري کي چيو
 چڪو، ٻڌاء ته تو مهدي پٽ کي جو مارو؟ سالڪ واري لهرتا

۵۔ ٽيئون آل جن عاشق آهن، ڀڳ ڌرتيءَ تي ڪڏهن نه لائن
گهمن گگن سي ڳڻي ڳڻيري.

درشتانت: هڪڙي راجا وقت هڪ سانگي رهندو هو.
هفتي هفتي جيڪو سانگ راجا چوندو هوس، سو سانگ
پهري اچي راج دربار ۾ کيل ڪندو هو. راجا امير ۽ وزير
ڏسي تمام خوش ٿيندا هئا. راجا هنکي ۱۰ روپيا هڪ سانگ
جا انعام ڏيندو هو. راجا کي ۲۵ ورهين جي اوستا جو هڪ
نوجوان پتر هو. هڪ ڏينهن راجا ويچار ڪيو ته پٽ جي
شادي ڪرائي، کيس راج گديءَ تي وهاري مان وڃي گوڀند
جو ڀڄن ڪريان، ڇو ته ستن چيو آهي:

”اچي راج سڀ ڀوڳن راسي، چوٿين پهر لڙ ٻڌ راسي.“
سو هاڻي مونکي گوڀند جو ڀڄن ڪرڻ گهرجي، اهو ڀڳو
سنڪلپ ڪري وڌي وزير کي گهرائي چوڻ لڳو ته هي
وزير! منهنجو ويچار آهي ته هڪ مهيني جي اندر پٽ جي
شادي ڪرائي، کيس راج گديءَ وهاري مان وڃي گوڀند جو
ڀڄن ڪريان. تنهن ڪري توهان جلدي وڃي راجڪمار
جي شاديءَ جي تياري ڪرايو. آڳيا ٻائي وزير هڪ وڏي
راجا جي ڪنيا سان راجڪمار کي منڱائي شاديءَ لاءِ آڻين
ڏينهن جو مهوڙت ڪڍائي آيو. شاديءَ لاءِ خوب تياريون
ٿيل لڳيون. نوبتون لڳا، دهل شرنايون خوب وڄڻ لڳون.
شاديءَ جي ڏينهن وڏي راج سڀا لڳي، جنهن ۾ ڪيترين رياستن جا
راجا ٿيون اچي براجمان ٿيا. هڪ پاسي پٽ اُستتي ڪري رهيا
هئا ته ٻئي پاسي کان نوبتون، لڳا وڃي رهيا هئا، ائين پاسي
کان آتشبازي چلي رهي هئي ته چوٿين پاسي کان راج گالا ٿي
رهيا هئا. راجڪمار وڃ سڀا ۾ موڙ مڪت ٻڌي سڀا تي
نٺو هڻو. اڻيون ۽ پنڊت ساٿ سڳن ڪري رهيا هئا. راجا

ستگرو مهاراج جن ۽ سڀني ساڌن تي لکري ويا. رات جو لبر پتاندڙ ستنگ شروع ٿيو. پهرائين سر والند ۽ گر مکداس گڏجي پڇن جي خوب مڙج مڇاڻي. پريم ۾ اچي ٻائي گونڊ رام ٻائي آوگرار، ٻائي سومنداس، ٻائي چوڻت ٻال، بست رام، مرليڌر، برهملند، سنداس ۽ نيا به ڪيترا پريمي آئي، ڪي پنهان ڳارائڻ لڳا ته ڪي اچڻ لڳا. پوءِ نه اهڙي اچي مڙج لڳي جو ساري سنگت پريم ۾ اچي جهولڻ لڳي. ڪلاڪ کن پڇن ڪيائون. تنهن کانپوءِ ستگرو مهاراج جن ۽ سوامي گوال لعل جن ڳايو. جڏهن ستگرو پڇن جي مستي ۾ آيا تڏهن اڀديش ڪيائون ته ”ڀڳوان جي پاسي ڀڳتيءَ جي رستي ۾ ڌرم جي مارگ ۾ سمجهي اچهي، ڌيري ڌيري پير وجهڻ گهرجي، پر پير وجهي وري پوئتي هٽائڻ نه گهرجي. ڀڳتيءَ ڌرم جو يا ڪوبه سالڪ پهرجي، الب تائين ٻاهرڻ گهرجي. انهيءَ سالڪ کي هرگز لڇائڻ نه گهرجي. سالڪ بڻائڻ سوکو آهي پر رهڻي رهڻ ڏکي آهي. انهيءَ ئي هڪ پڇن ٻڌائي ان جو ارادو ڪندي هڪ درشتاڻ ڏيائون.

راڳ ڪوهياري

ٿل - سالڪ بطور آهي سڙو، آڱ ٿو ڄاڻان اڙڪي ڌيري

۱ - ٻالڻ ٿي هي ويسد وڌائڻ، هيءُ ايش جي سڌ نه پڇائڻ

گره پرم جي ڪن هر گيري

۲ - اوا ٿي لڄ ٻوڏ نه ٻڌائڻ، چڏي چيئن ڪي پتر پڄائڻ

چوڳ نه ساڌن ڪرن اميري

۳ - ڪڙڪ ملان ڪر لوڪ سڻائڻ، الله اڪبر سڀ ۾ نه پائڻ

عالم سان بي ڪرن گديري

۴ - سالڪ بڻائي شاهه سڏائڻ، ڏاڳا ڦيڻا تاريز هلائڻ

ڪري پاڪڊ ڏيکارڻ پيري

درشن ڪري اچون. توهانجو درشن ڪري تمام خوش ٿيا آهيون. هاڻي توهان پنهنجون خبرون ڇارون ٻڌايو. ستگرن چيو ته اصلي پاڻ سڀيئي ڪڙي ملڪ جا آهيون، پوءِ پنهنجي خوشيءَ سان يا ايشور لڄا سان توهان جڙوارن جي ڳوٺ آيا ۽ اسين حيدرآباد ضلع، ڪنڊوءَ جي شهر ۾ آياسين. اسان ٻه دڪانن ۽ ٻين جو ڪم ڪندا آهيون. هيءُ سڀيئي سنت پٽ دڪانن ۽ ٻين جو ڪم ڪندا آهن. پوءِ هينئون سلوڪ اُچارايائون:

سلوڪ - هر جن ڪڍي هٿ - ويٺا سُڍي سار جو،
 سمر رکيائون ٽڪڙي - سمر رکيائون وٺ،
 جيڪو جڳياسو اچي - ڇڏي ڪوڙ ڪپٽ،
 سامي سر سان مٿ - ٿوري ڏين ٿا تنڪي.

مطلب: سنت سڀيئي دڪاندار آهن ۽ ڀڳتيءَ روپي پوک پوکي اٿن، سا پيا سنڀالين ته متان آشا، ترشنا روپي آڏي جهر ڪيون ته ڪاٺي وڃن. سو اسان به لاهيءَ ڪم ۾ لڳا پيا آهيون. پاڻي گوبندرام جن پنهنجي ڀائرن جي شاديءَ تي عظمت جي شهر ۾ وٺي آيا هئا. وٽ تي پريمين جا سوال پورا ڪري ناپرن جي ڳوٺ ۾ آياسون جتي ڀڳت موٽڻ رام جن اچي چيو ته مولڪي سينت ڪلومل موڪليو آهي جو هو ۱۱ تاريخ يگيه ڪرائي ٿو. ٻڌايائين ته پاڻي ڪنوررام صاحب جن به ايندا سر توهان به ڪرڻا ڪري ۲-۳ ڏينهن اڳواٽ هلو. لاهيءَ ڪري اسان هتي تاريخ ۶ آسوءَ جي آيا آهيون. اڄ توهان جو درشن ڪري تمام خوش ٿيا آهيون. اهو ٻڌي پاڻي ڪنوررام صاحب جن خوش ٿي چوڻ لڳا ته اڄ توهان خبرون نه سنيون ٻڌايون آهن. ايترو چئي ڀڳت ڪنوررام جن موڪلائي پنهنجي جاءِ تي ويا.

توهان جو ساڳيو وقت آهي. توهان کان پوءِ ٻيون اوليون وهنديون.
 پرياس جو ۴ بجه کان وٺي پگھل ڪندڙ رام صاحب جن پاڻ
 بيهندا. هيٺ ساڳي ۴ بجه. ڌاري ڪندڙ رام صاحب جن توهان
 سان ملڻ ايندا. چڙهارام اهو پروگرام وٺي ٻڌايو ته بستر
 پرڻائيند، سندناس، گڏيلائيند، مرليڏر، پاڻي کڻندڙ،
 پاڻي سونڊاس، پاڻي پرچارام ڪاهي وارا، پاڻي لاڪڙوارام
 دستر وارو، پاڻي بيهڪارام ۽ ٻيا ڪيترا پريمي هاڻوڪي ۾
 اچي لکنا. مهاراج جن مشڪي چين آيا! اوهين ڪئن اوچتو
 اچي لکنا. پاڻي کڻندڙام چيو ته سوامي هي سڀ ڇوڪرا
 مائٽن کان چوريءَ پڇي آيا اٿو. شايد اڄ سڀاڻي مائٽ ڪن
 وٺڻ اچن. سمجھ ٿو تڏهناس به سڀاڻي پاڻي آوڙام کي وٺڻ ايندو.
 اٺي پاڻي ڪندڙرام صاحب جن پنهنجي منڊليءَ سميت پرشاد
 کڻي ملڻ آيا. مهاراج جن اٺي پاڻي ڪندڙرام صاحب جن ۽
 ٻين سڀني ڳڻن سان پٽا پوک مليا ۽ پاڻي ڪندڙرام صاحب
 جن کي پاڻ سان گڏ آسڻ تي وهاريائون. ٻيا پگھل ساڌن سان
 گڏجي ويٺا. تنهن کانپوءِ مهاراج جن سڀني کي پاڻ پرشاد ڏيئي
 چل پياري، پاڻي ڪندڙرام جن کي چوڻ لڳا ته هاڻي پنهنجون
 ڪسرون چارون مڻايو. پاڻي ڪندڙرام صاحب جن چيو ته ڳڻوان
 جي ڪرپا سان آئندڙ منگل آهي. اسان پنهنجي ڳوٺ چڙوارن
 ۾ رهندا آهيون. دڪان ۽ ٻين جو ڪم ڪندا آهيون. ڪو
 سوال وجهندو آهي ته اوڏانهن به ويندا آهيون. هڪ ڀيري
 توهانجي پاسي اُڏيري لال ٿي ته آيا هئاسون. اڄ ۱۰ بجه هتي
 آيا آهيون. هتان ۱۴ تاريخ مانجهند ۾ پاڻي کڻندڙاس صاحب
 جي ورسِيءَ ٿي وينداسون. ڪن پريمين اچي ٻڌايو ته حيدرآباد
 صلح جي پاسي جا ڪي سٺ سٺ تمام ويراڻي پڇيڪ، ڇڪ
 جي پاسي کان هتي آيل آهن، خيال ڪوسين ته ستن جو

- ۲- جنهن لاريءَ سان پريت رکي ٿو، ساري عمر گذاري آ
سان هلي ٿي درٿائين سان، خد مطلب چي لاري آ
- ۳- ڪٽنب ڪيلو ڪرنا ايندءِ، جنهن سان دل توڌاري آ
مرڻ پڇاڻان گهڙي نه رکندءِ، چوڻي ٿي چي لاري آ
- ۴- مانس هڏن چي ڏيهي جا ٿو، شوق رکي سنگاري آ
ساڀي نوسان سان نه هلندي، ٿيڻي ڇاڪ چي کاري آ
- ۵- چوڻي ڇڳ سان پريت رکي جن،
ٿي چي هٿ هٿ خوري آ
ڪهي ڏيئون ڪر پريت پريءَ سان،
جنهن ۾ جڻ جڻ ڪاري آ.

راڳه پيروي

- ۱- ڏيان پريءَ جو ڌاري، سڄو سڪ مان سدا
ڏيان بنا سڪ ڪين ملي ٿو، ٿاڪ اندر جو ڪين کلي ٿو
وڃن اهو ويڃاري، سڄو سڪ مان سدا
۲- ڏيان بنا ڏا شانت اچي ٿي،
هر رنگ ۾ دل ڪين رچي ٿي
ڏيان سان من ڪي ماري، سڄو سڪ مان سدا
۳- ڪهي ٿيئون هر ڏيان ڌري ٿون،
ڏيان سان پريت ڪيان ڪري ٿون
ليڪو چر جو واري، سڄو سڪ مان سدا.
شهر جي پريمن ۾ جڻ پوءِ ٿي پري، شرڏا وڌڻ
لڳي ۽ سکر ۽ بين ڪيترن ويجهن ڳوٺن مان گهڻي انداز ۾
پريمي اچڻ لڳا. چئن پنجن ڏينهن کان پوءِ پاڻي ڪنوررام
صاحب جن به آيا. شام جو ۳ بجي سينيٽ جڙ ٿارام سٽڪرن کي
اچي ٻڌايو ته پاڻي ڪنوررام صاحب جن ۽ ساڻن ٻيا ڪيترا
ڀڳت آيا آهن. ساڻن سٽنگ جو پروگرام ٻڌي آيا آهيون.

سگهندس، باقي دروازي تاء ساط هلندي سازو. تهنن کالو
کتب کان بچي او نه هنن افس ويلی سهائي ايندا نه نه
جواب ملهس او نه اسان استیشن يعني شمشان يوميء تاء ساط
هلنداسون. اچتي تهنجا ذرم، تهنجا گرم. جءو ذادو دكي
لئي او ۽ وختار ڪري او نه دن، استري ۽ ڪتب سان
هيتري پريم رکرم، پر بچاڙيء ۽ جو پراوڪ لاء ڪوبه سنگي
ڪوبه او لئي. باقي چار آه پريم ستن ۽ سبب ڪرم سان
دڪي هير، سو هاڻي انهن کان موڪلائي گهرجي. تهن سترن جو
ذيان ڏري روئي چوڻو نه ”هي ڳون! پنهنجي وطن يعني
پراوڪ مان جلدي اچڻ لاء چلي آئي آهي سو هاڻي مان
وڃانء. توهان سنگي ايندا؟ هن وقت بهو نه ڪوبه سنگي
ڪوبه ليو. جن سان هيتري پريم ڪير نڻ دوکو ڏلو.“

تڏهن سڳو ڀاءُ ڏاڏو ڏنداري ڏي چوڻس لاءِ ”ڇا!
تون ڪو به حال نه ڪر. اسان توکي ڪٿا ڪيان، اڳتيءَ روپي
ٺڪي ڏي، آڻ ڪيان روپي هوائي جهاز ۾ چاڙهي، پنهنجي
آڏي ڳهر، امر اوڪ ۾ پهچائينداسون.“

ستگرن جي دلداري ٻڌي، دل ۾ ڀڃتاڻ ٿيڻ لڳو ته جي مان
ٺهري مانهن ستگرن سان ئي رهيو پرست وڪان ها ته ڏاڍو چڪو ٿئي
ها پر وري نه چڪو ٿيو جو مستن سان چار آله پرست وڪير، جا
هن وقت ڪم آهر. اهو سڌا لعل سڻائي ستگرن فرمايو ته ”سهيدي
عمون ڪي ڪري نه شب ڪرم ڪي ئي پر لوڪ ها سڌي ٻڌائين.
سو ڪر نه سڌي ڪونهي.“ اٽل ۾ هيلينون هي ٻڌن ٻائي
راست جو هڪ ٻڌ ٻار لٽا ڪرائي مستسڪ سمايت ڪيائون.

راہِ ضلع

ٺل - پرميشور جي پٽر بنا اي چولي لالداري آ

۱- مودڪ ماڻھو کي ٽون ڄاڻج، ٽن پل جي دلداري آ

باغ ایشیاء، سندھ مارٹون، جولائی دلیا ساری آ

وطن يعني پرلوڪ کان هن ولانت يعني مرٽ لوڪ ۾ منڻ
چولو بهري، گڻ گيان ڀڳتيءَ روپي ڏن ڪمائڻ آيو آهي.
هتي مرٽ لوڪ ۾ ئي سال رهي ٿو يعني ٽن اوسٽائن مان
گذري ٿو. (۱) بالاپڻ (۲) چوالي (۳) ٻڍاڻو.

(۱) بالاپڻي ۾ اڳيان جي وس ٿي، اها اوسٽاڪيل ڪوڏ
۾ وڃائي ٿو. جڏهن چواليءَ جي اوسٽا ۾ اچي ٿو تڏهن چئن
سينين يعني (۱) ڏن (۲) استري (۳) ڪٽنب (۴) سنٽن سان
پرٽ رکي ٿو. تنهن ۾ ڏن سان روپي جو روپو، استريءَ
سان ٻارهن آنه، ڪٽنب سان اٺ آنه، سنٽن ۽ ست
ڪرم سان چار آنه پرٽ رکي ٿو.

جڏهن ٻڍاڻي جي ڀڄاڙيءَ ۾ ڇيوڪي پنهنجي وطن يعني
پرلوڪ مان چئي اچي ٿي يعني ڪال روپي سڏ ٿئي ٿو، تڏهن
جن سان پرٽ رکي اٿس، ٽن ۾ اميد رکي گهٻرائجي ٺهاري
ٿو ته هن وقت منهنجي آهي سهايتا ڪندا. پر جڏهن ڏن
ڏي ٺهاري چويس ٿو ته مونسان ساڻ هلندي؟ ڏن رڪو جواب
ڏئي ٿو ته ”مان مونسان هڪ قدم به ساڻ نه هلندس.“ تڏهن
وچان ڏن کي چوي ٿو ته مون توکي ڪوڙ، ٻاڻ، ٺڳيون ڪري
دڪ ڪنو ڪيو، مگر تون هڪ پير به ساڻ ٺٽو هلين. ڏن چويس
ٿو ته مون توکي منٽ نه ڪانه ڪئي هئي ته مونسان ايتري
پرٽ رک. هي مورڪ! توکي شايد اها خبر ڪانهي ته،
جيڪو مونسان گهڻي پرٽ رکندو آهي، تنهن کي مان لوڪ
چا دروازا ڏيکاريندو آهيان. جواب ٻڌي ٺٽ ٺٽ ٺٽ ٺٽ ٺٽ
وري اسري، جنهن سان ٻارهن آنه پرٽ اٿس، تنهن ڏي
ٺهاري، ڏاڍي اڪير مان چويس ٿو ته مان هاڻي پنهنجي وطن
پرلوڪ وڃان ٿو، تون ته سهايتا ڪنديءَ نه؟ استري چويس
ٿي ته هي پٽار! مان بهي نه ٺهائجي سهايتا ڪري ڪانه

جي ٻڌڙيءَ ۾ وطن کان چئي آيس ته هڪدم هليو اچ. ويچار
ڪيائين ته وڃڻ کان اڳ جن سيلن سان ڀائرواري ڪئي اتر
نڪان موڪلائي وڃان.

پهرائين انهيءَ سميت وقت ويو جنهن سان روپيو پريم
رکي هئائين. ان کي ٻڌايائين ته وطن کان چئي آئي آهي ته
جلدي اچ. سو مان وڃانعو ۽ موڪلائڻ آڻ آهيان. توهان
مولڪي هن وقت ڪهڙي مدد ڪندا؟ سٺ چيس ته مان
توڪي ڪا به سهايتا ڪري نٿو سگهان. توکي مونسان پريم
رکي آهي ۽ مان تون پريم ڪانه رکي آهي. رڳو جواب
ٻڌي ڏاڍو دک ٿيس ۽ لراس ٿي ويو ٻئي سٺ وقت، جنهن
سان سندس ٻارهن آنا پريم هئي. هن به جواب ڏنس ته اي
ڪا مدد ڪري نٿو سگهان. البت دروازي تائين ساڻ هلندس.
اتان به خالي هٿين موٽي ويو نئين سٺ وقت، جنهن سان
سندس اٺ آنا پريم هئي. سهايتا جي ٻاري ۾ هن به ٽي
ڊائيون پائس. رڳو ايترو چيائينس ته پاڻي، آسڻ تونان گڏجي
استيشن تائين هلنداسين. دل ۾ چيائين ته ائين ٻن کان نه وري
به چڱو لکڻو جو استيشن تي اُٻرائڻ نه هليدو. هاڻي هليو
چوٿين سٺ کان موڪلائڻ، جنهن سان چار آنا پريم هئس.
ان کان به ٻيچيائين ته ڪهڙي مدد ڪندا. سٺ ٻيهر مان چيس
ته هي بهارا! مان توهان لاءِ ٽڪمٽ وٺي رستي لاءِ ضروري
سامان پاڻ سان کڻي توهان کي وطن پهچائيندس. توهان
ڪو به خيال نه ڪريو. سٺ ڏاڍو خوش ٿيو ۽ چوڻ لڳو ته
هيءَ سٺ نه سڀني کان سٺو لکڻو. هن سان ئي روپيو پريم
رکان ها ته چڱو ٿئي ها.

سڌانت: سوامي جن چيو ته اهو آهي درشتانت. اڻڻو
سڌانت آهي ته هيءَ حيرو هڪڙو سٺ آهي جو پنهنجي

شهر مان ڀڄڻ ڪندا شهر کان ٻاهر اڪري، سڀني پريامن کي آشيرواد ڏيئي، پنڌ باگڙجيءَ روانا ٿيا. ستگرو مهاراج چن سدائين چٽ جا پرم اداري هوندا هئا. پاڻ کي دڪ ٽڪايفون ڏيئي نه پن کي سڪ ڏيندا هئا. سائين اڀيدواڻيءَ سان سچ جو اڀديش ڪندا هئا. ڪپٽ، پاڪند آڏيءَ جو ڪنڊن ڪري، سنسا پرم دور ڪري، سڀني کي لڙپڻ ڪري سچ جي مارڪ ۾ لڳائيندا هئا. جنهن شهر ۾ ايندا هئا ته بازار مان ڀڄڻ ڪندا ويندا هئا. شهر کان ٻاهر اڪرندا هئا ته ڀڄڻ ڪندا ويندا هئا. تنهنڪري ستگرو مهاراج چن پنڌ ٿي پنڌ اچي باگڙجيءَ پهتا، جتي سيٺ ڪلورام ۽ شهر جا ڪيترا پريمي اڳيئي دهل شرايون وٺيو ۽ گلن جا هار کنيو ستگرو مهاراج چن جي سواگت لاءِ انتظار ۾ بيٺا هئا. ستگرو مهاراج چن ۽ ساڌن کي ڏسي تمام خوش ٿيا ۽ کين گلن جا هار پائي پيرين پيا. تنهن کانپوءِ اڳيان دهل شرايون وڃڻ لڳيون ۽ پٺيان ساڌ ڀڄڻ ڪندا، ساري شهر مان گهمندا اچي سيٺ جڙيارام جي اوطاق تي لقا، جتي اڳ ٿي آسڻ وڃائي سٺو بندوبست ڪري ڇڏيو هئائون. ستگرو مهاراج چن کي هڪ سيدگاريل آسڻ ٿي وهاري، سڀيئي پريمي پريشاد رکي، پيرين پئي، خبرون چارون ڏيئي وٺي پنهنجي جاءِ تي ويا.

شام جو لير اوسار ستر ڪري آيا ۽ رات جو ستسنگ ڪيائون. ستسنگ جي وشه هئي شپ ڪرم. ڇيائون ته شپ ڪرم ٿي ڇيو کي، لوڪ اٿوا پرلوڪ ۾ سهائتا ڪن ٿا تنهن لاءِ هڪ درشتانت ڏنائون.

درشتانت: هڪڙو سيٺ ڪماڻڻ لاءِ وائٽ ويو. اتي ٽي سال رهيو. چئن سئين سان پائيواري ڪيائين. ٽئين سال

جي سنگ جو۔ سو سنگ چور ستو وڌي پر وڌو آهي، جنهن
 پر ڪو ٻڙ، ڪٽڪو، ڪاٺي رڪاوٽ نٿي پوي ۽ سڌو جلدي
 پگوان سان وڃي ملائي ٿو۔ تنهن ڪالهه هيءُ جيو جنر مرڻ جي
 چڪر ۾ اٿو اچي، سدائين پگوان سان چڳان هڪ مليواري رهي
 ٿو۔ تنهنڪري مهاڻائن جو سنگ ڪري پگوان سان ملڻ گهرجي۔
 هڪ واري ملڻ کان پوءِ هيءُ جيو پاڻا جدائيءَ جي رڳا سول
 ڪري، هاڻي پگوان هن کي ڪڏهن نه جدا نه ڪندو۔
 سلوڪ - ملاپيارالڻي دلگيري - هن وچ پڻي خوشحالي،
 جت ول ويڪان تس ول دسندا۔

اُس ٻاجهون جاءِ نه خالي،
 آبي خاوند آبي بردا - آبي جڳه دا والي،
 سنت رڻ رو مليو سان نون جنهن دي -

وچڙڻ دي نھين چالي۔
 مطلب: جڏهن هيءُ جرڙ برماڻا سان ملي ٿو، تڏهن جتي
 ڪٿي پگوان کي ڏسي تمام خوش ٿئي ٿو ۽ پگوان نه خوش
 ٿئي ٿو۔ پوءِ ٻئي پاڻا پر ملي هڪ روپ ٿي وڃن ٿا۔
 سس رڻا جن فرمائين ٿا ته اسان کي اهڙو پگوان ملو آهي جو سڌا
 دٻالو آهي ۽ جنهنجي اهڙي ريت ئي ڪانهي جو هڪ واري
 ملائي جدا ڪري ڇڏي۔ سو اهڙي ڀرم دٻالو پگوان سان سڀني
 چمون کي ملڻ گهرجي۔ انهيءَ وقت ئي مهاراج جن ڪيترا
 ٻين ارڻ مهٽ جڻي، رات جو هڪ ٻيٽه ستار ساڪيءَ جي
 ڏي لڳائي ستنگ سمايت ڪيو۔

اهڙيءَ طرح ستگرو مهاراج هن ٻارن جي ڳوٺ ۾ رهي
 ست اُپديش ۽ ڌرم جو پرچار ڪندا رهيا۔ تاريخ ۵ - اسوءَ جي،
 پکٽ مونٺا رام ٻاڙجيءَ مان ستگرو مهاراج جن کي وٺڻ لاءِ
 آيو۔ تاريخ ۶ - اسوءَ جي صبح جو ستگرو پنهنجي منڊليءَ سميت

دوهرو - آب ڪا بچڙيڻا نا ملي، ڪري ڀتن به ڪوءِ،
 ڪهه ٿيڻون من سمجهه لي، جڙ هويا سو هويم.
 ارت: هيءُ جيو هن وقت جي وڇڙو نه پوءِ ڪيترا به
 ڀتن ڪندو ته به ملي ڪونه سگهندو. هي من! ويچار ڪر،
 ڀڳوان جي ملڻ جو ساڌن هيءُ منش چولو ئي آهي. هن جنم
 جو وڇڙو، جڳان جڳهه جو وڇڙو ۽ هن جنم جو مليو جڳان
 جڳهه جو مليو.

دوهرو - آب ڪا ملا نه بچڙي - رهي جڳان جڳهه ميل
 ڪهه ٿيڻون من سمجهه ڪي - چلو ملن ڪي گيل
 مطلب: هن وقت جي پرماتما سان ملي ويو ته سدائين
 مليو ئي رهندو. هي من! ويچار ڪري ملڻ جو رستو وٺي
 ڀڳوان سان مل. بنا رستي نه ملي سگهيو. سو ڀڳوان سان ملڻ
 جون نه گهڻيئي واٽون آهن، پر ڪي تمام ننڍڙيون آهن ۽ ڪي
 وري ڏنگيون، ورن وڪڙن وارون آهن، جن مان وڏو چڪر
 ڪاٽڻو پوي ٿو. پر هڪڙو ئي وڏي پر وڏو رستو سڌو ۽
 واکرو آهي، جنهن مان هيءُ جيو جلدي لنگهي پنهنجي
 مقصد تي پهچي سگهيو.

تاقپورج: (۱) ڀڳوان جي ملڻ واسطي ورث، نير، ٻوڪ
 چپ، ٽپ، پات پوڄائون، سنڌيا گائتري جهڙا گهڻائي ساڌن
 روپي لنڊا ۽ سوڙها رستا آهن، جن مان هيءُ جيو بلڪل
 ٽپري ٽپري وڃي ڀڳوان سان ملي ٿو.

(۲) ڀڳوان جي ملڻ واسطي نيرث، دان، اشدان ۽ بگين
 روپي ور وڪڙ ۽ ڏنگا رستا آهن، جن مان لنگهي سرڳر
 لوڪ آدي گهمندو گهمندو، جهو، ڪن چمن کان پوءِ وڃي
 ڀڳوان سان ملندو.

(۳) بلڪل سڌو رستو آهي لترو پتائن ستن، مهائمان

دوهرو - هوت س سنڱت سهج سڪ -

- دڪ گ سنڱت جان،

گاندڙي اور لوهار ڪي -

ديڪو بگٽ ڏوڪان.

مطلب: چڱيءَ سنگت مان هن چيو ڪي سهجڻي سڪ جي پراپتي ٿئي ٿي ۽ خراب سنگت مان دڪ ٿي ملي ٿو ڇڏڻ عطر واري جي دڪان ٿي وڃي ويهيو ۽ ڪجهه شين به نه ڪيو نه به سڳند نه ضرور ايندي. عطر وارو شين ڪي ڏاڍا بوج ڏيئي ڪبت ۾ بند ڪري، ڪيترو به اڪائي رکي نه به خوشبوءِ ضرور ايندي. پر جي لوهار جي ڏوڪان ٿي وڃي ويهيو نه باهه جي گرمي، ڏوٻڙن، چنگون ضرور لڳنديون.

دوهرو - نيچ نون ڪي سنگ ڪو - پوڳي ڏوڪ اپار،

نسچي جاوي نرڪ يا - پوڳي ڏوڪ هزار.

اڻت: هيءُ چيو ڪرمي، ٻاٻين ۽ مورڪن جي سنگ ڪرڻ سان وڏو دڪ ٻائي ٿو ۽ گهڻو ڪري ويندو نه نرڪ ۾، نه به هتي ڪافي دڪ پوڳندو.

دوهرو - سريشت جنون ڪا سنگ ڪو -

ڪه ٽيڻون ڪو بيار،

ٻاوينگي بد پوم ڪو - نائو سوڳه دوار.

اڻت - آتم گياڻ، بزم وويڪي پرن جي سنگ ڪرڻ ڪري اُهاڻي بد ٿي ٻائي، هم مرڻ جي دڪ کان چٽي مڪت ٿي وينديون. پر جي ٿو ۾ ڪا ڪر رهجي ويئي نه به سرڳ لوڪ ۾ نه ضرور وڃي سڪ پائينديون. هن چيو ڪي هيءُ مالش چولو ٻرماڻا ڏسو آهي پنهنجي ماسن واسطي.

اندر ٻاهر هڪ جهڙا پر آپڪاري، سچ ۽ مٺي ٻولڻ
 وارا، پر اُداري سڀني جيون جا سڪاري ٿيندا
 آهن. جيڪي ڪشمش وانگي آهن، سي ڀڳوان جو
 روپ آهي.

انهيءَ وقت تي ڪيترا ڀڳتا آهن ۽ اڄ سمجهايا آهن.
 رات جو هڪ ٻج ٻار ٿي ڪرائي ستسنگ سمپت ڪيا آهن.
 اهڙيءَ طرح ستگرو مهاراج جن هر روز ست اپديش ۽ ٽن
 جو پرچار ڪري، ست ڏينهن عبود ۾ رهي ٿا پرڻ ويا.
 ٿا پرڻ جا پرهمي ستگرن کي وٺڻ لاءِ آيا هئا. صبح جو پرهمين
 کان موڪلائي بازار مان ڀڄڻ ڪندا، شهر کان ٻاهر لڪتا.
 پرهمين کي آشيواد ڪري روانا ٿيا. وات تي ڳائيندا،
 وڃائيندا، رهائيون ڪندا، ٿا پرڻ جي ڳوٺ ۾ آيا. شام جو ستر
 ڪري جاءِ تي آيا. ڏٺائون ته باگڙجيءَ جي شهر جو ڀڳت
 موٽڻ رام اڳيئي اُتي ويٺو آهي. موٽڻ رام پرشاد پيٽا رکي هٿ
 ٻڌي چيو ته ”هي ڀڳوان! مون کي ڀائي ڪلومل موڪليو آهي
 هيءُ پرشاد ڏٺو اٿن ۽ چيو اٿن ته تاريخ ۱۱ اسوءَ جي سڀا
 ڪريون ٿا. ڀائي ڪنور رام صاحب جن به ايندا توهان به ڪرڻا
 ڪري، انهيءَ شپ موقعي تي درشن ڏيو. پر به چار ڏينهن
 اڳڀر اچجو. اها ڪرڻا ضرور ڪندا. اسان توهان کي ۵ تاريخ
 وٺڻ اينداسون.“ اهو ٻڌي ستگرن چيو ته ڇڏو، هينئر هلو
 ستسنگ ۾. سڀيئي ساڌ ستسنگ جي منڊپ ۾ آيا. اُتي ڀائي اولئرام
 مهاراج جن کي ٻڌايو ته ”سائين، ڀڳت موٽڻ رام تمام ڇڱو ڀڄڻ
 ڪندو آهي. پهرين هن کان ڀڄڻ ڪرايو.“ مهاراج جن جي
 آڳاٽا ڀائي ڀڳت موٽڻ رام چير ٻڌي، ڪلاڪ کن ڀڄڻ ڪيو.
 تنهن کان پوءِ ستگرن ستسنگ ڪيو. چيائون ته هن جيو کي
 سنگ تي پوڙي ٿو ۽ سنگ تي ٿاري ٿو.

نه سگهئن نه بوء هن جيئن کان مرڻ بهتر آهي. منهن مهالمانون
 رات ڏينهن ٻڪاري رهيا آهن نه عيءُ منهن جنهن مليو آهي
 ٻج ڪرڻ لاءِ. پر جي ٻج نه ڪري سگهين نه پاپ نه نه ڪر.
 منهن جو ڌرم آهي دان ڪرڻ. جي پاپ دان نه ڪري نه
 ٻين کي دان ڪرڻ کان نه روڪي. منهن جو ڌرم آهي سڀني
 جيون کي سڪ ڏيڻ، پر هي ڪنهن کي سڪ نه ڏئي سگهي
 نه ڪنهن جي ڏکائي نه نه. بنا ڪارڻ ڪنهن جي ڏکائي
 وڏو پاپ آهي. هن سنار پر چئن پر ڪارڻ جا منهن ٿيندا آهن:
 ڪڙا پر ڇڙا، ٻيا سوپاريءَ ڇڙا، ٽيان بادام ڇڙا ۽ چوٿان
 ڪشمش ڇڙا:

(۱) پر ڇڙا: يعني چئن پر ٻاهرين ڪل ڪري تمام سندر
 ٿيندو آهي پر اندر ڪڪڙيءَ سان ٻريل آهي، تنهن
 ڪهڙا منهن ٻاهران تمام غريبن، منڙو ڳالهائيندڙ، ڏاڍا
 سهڻا ڏسڻ ۾ اچن ٿا، پر انهن جي دل ڪهڙي، لڳي
 ۽ پاپ سان ڀري پئي هوندي آهي. پنهنجو سوارت
 ڪڍي، اڳتي کي ڏڪو ڏئي ڇڏيندا آهن.

(۲) سوپاريءَ ڇڙا: يعني جيئن سوپاري اندر ٻاهر ڪنور
 (نوک) ٿيندي آهي، تيئن ڪيترا منهن اندر ٻاهر
 ڪنور، ڪرپڻ ۽ ڪروڙي سڀاءَ وارا ٿيندا آهن.

(۳) بادام ڇڙا: يعني جيئن بادام ٻاهران مٺو ٿيندو
 آهي پر ان جي اندر گورو، يعني مٺي ڪري ٿيندي
 آهي، تيئن ڪي منهن ٻاهران ڳالهائڻ جا شوق ۽ ڪڙا
 ٿيندا آهن، پر اندر ڀر ڀر ڏل ڀر ڏيا وارا، پر اٻڪاري
 ٿيندا آهن.

(۴) ڪشمش ڇڙا: يعني جيئن ڪشمش اندر ٻاهر هڪ
 جهڙي ڀر ۽ مٺي ٿيندي آهي، تيئن اهي منهن

۾ رهو. اسين ڇهليولس ڪونه ٿا، ڀلي وٺي وڃوس. قيمت رام
مريٽر کي ٻائون کان وٺي ڌڙڪا ڏيندو گهر وٺي ويو.

ستگرو مهاراج جن پرڪٽ ۾ ۷-۸ ڏينهن رهي، عبدوءَ
روانا ٿيا. صبح جو يڪتارا ڇاڙهي ڀڄن ڪندا شهر کان
ٻاهر اڪتا، ۽ ڳائيندا وڃائيندا اچي عبدوءَ ۾ پهتا.

شام جو باغن جي ستر تي ويا، رات جو اچي ستسنگ جي
منڊپ ۾ ستسنگ شروع ڪرايائون. ست اُپديش جو ورلن
ڪيائون. چيائون ته: هيءُ منس جنم پريو ۽ جي ڀڄن واسطي
مليو آهي.

سوڀو- سنٿن ڪو ستسنگ ٻرو مل-

سنٿن سي ڀوسنڌ ٿرو ري،

جي سنگت ٺانهه بني تو-

نام چيو ڪجهه دان ڪرو ري،

جي يه دونون ڪر نه سگهو تو-

نا سر پاپن پوٽ ٿرو ري،

گر پاپن تي تم ٺانهه ڊرو تو-

اس جيون تي ڊوب مرو ري.

مطلب: سنٿن مهائمان ۽ تئو ڪيائين جو سنگ وڏي ۾
وڏو ساڌن يعني ڪرم آهي، سو ڪري آتم ڳيان پاڻي سنسار
ساگر مان پار ٿري، پنهنجي آدي امر گهر ۾ آرامي ٿي ۽ ٻر
جي سنٿن جو سنگ نه ڪري سگهين ته ڀڳوان جو ڀڄن ۽ دان
اِشنان آدي شپ ڪرم ڪري سرڳه لوڪ ڄا وڃي سگه ماڻ.
جي اهي ٻئي ڪم به توکان نه ٿي سگهن ته ڪڏهن ڀلجي به
پاپ ڪري پاڻ کي ٺرڪ جو گامي نه ڪجانءِ. سدائين پاپ
ڪرم کان ڊڄندو رهجانءِ. جي تون پاپن کان ڊڄي به ٻڃي

دليلن، سندن، ٻارمن ٻرلوڪ جو شب ڪرمن روپي سودو
 بگاڙي ڇڏيو. پتالي ڪي اونئي سي ڇڪاڏري نه پائيئي.
 پت معنيٰ لرم ۽ آلو معنيٰ آستالو. يعني آلتش ڪرڻ، جنهن ۾
 من راجا جو لشڪر رهي ٿو. ڪار، ڪروڙ، لوپ، موهر،
 اهنڪار آدي وڪار، تن ڦاسائي ڇڏيو. نهن ڪري
 ڇڪاڏري نه پائيئي. يعني جڳت ۾ آڏو ڪونه ٻالو. سڱي
 اڏو سائي نيري لند هي سدائين، لاهور ڪهي. سڱي
 معنيٰ پت، استري ۽ ڪتسي، سدائين چون نه لاهور يعني
 لي آڏو. هڙ معنيٰ ٻوڏ ڪمائي اچ. سهارن ڪي رستي
 سي تر هر دوار ڄاڻي، يعني سهار ڪرڻ سان ڳوٺان جي
 درٻار ۾ وڃي سگهو، سو ڪتب جو سهارو ڪونه ڪري
 سگهو. يعني ڪتب چوي ٿيئن ئي ڪري ٿو.
 ڏوراء سنڌ چوي ٿو نه ٿي سڀ ويروال. يعني واپس
 پياڻي ڪي ڇڏو. چنڊ سري امرتسر ۾ لڳاء، يعني پنهنجو چنڊ
 امرتسر معنيٰ امرت لڳاء يعني برهم آند ۾ لڳاء. ٻر ٿون
 ڪجهه نه ڪونه ڪري سگهين. پنهنجو سارو خسر بيڪار
 ڪري ڇڏين. ڇڙو ڄاڻن ٿهڙو نه ڄاڻن ۽ ٻرلوڪ يعني
 پنهنجي گهر ۾ خالي موٽي وٺن. ان وقت ئي ستگرن ڪيترا
 شيد ڳايا. ٻرهر جي حد نه رهي. وقت جي سرف نه رهي.
 رام چر هڪ وڃي ويو. پوءِ ستنام ساڳيءَ جي ڏنيءَ سان
 ستمڪ ساهيت ڪيائون.

ٻئي ڏينهن سويل صبح جو مرليڏر جو ٻاءُ قبيل رام
 اچي لکيو. سوامي جن کي ٻڌايائين ته مرليڏر بنا موڪلائي
 گهران پڇي لکيو آهي ۽ سوامي جن کي ڏيندا سان ڊهتي
 ڪيائين ته کيس سمجهائين ته موٽي گهر هلي. ستگرو مهاراج جن
 چيو ته بابا! اسان پاڻ کيس سمجهايو آهي ته ڏانهن جي آيا

قؤم-راءِ غريب گهي - تجو ويروال سپ،
چٽ سري آهرتا - سر ۾ لڳائيندي.

هن چند ۾ شهرن جا نالا آهن، پر اڄ تان پريل آهن.
جيئن ته ٻاهران پورب يعني ولايت جي ڪمائي، هن پنهنجي
يعني الهندي ديش ۾ ويندو ڪائين. آڱري مان تون واپار
ڪري، ڪمائي ڪانه آئين. چاچي ڪري، جومات تي
دهليءَ جي شهر ۾، دالان آڱري جو سودو بگاڙي ڇڏيو. تنهن
تي توکي اڃا ئي نه هاڻي تيرت ڪري، پوءِ موٽي پنهنجي
گهر وڃان. پٽيالا شهر جي ڀرسان ڇڄاڌري تيرت آهي، سو
ڪري اڃان، پر پٽيالا رياست ۾ راجاڻي لشڪر رهي ٿو، ان
کان ڊڄي تون تيرت ڪونه ڪري سگهئين. وري تو خيال
ڪيو ته سهارنپور کان وڃي، هر دوار ۾ مانا گنگا جي ٺهي
ڏيئي اڃان. لاهيءَ وچ ۾ جيڪي سنگي ميلي ۾ تون اچي
مليا، سي توکي روز چون ته، هلو ته لاهور گهمي اچون.
انهن جي لت پت ڪري، تون هر دوار جو تيرت نه ڪري
ڪونه سگهئين. تڏهن توکي سنڪلپ ٿيو ته سري امرتسر ۾
گرو نانڪ صاحب جي درٻار جو درشن ڪري اڃان. سو جڏهن
ويروال جي اسٽيشن لنگهي وينديس، تڏهن وڃي سري
امرتسر جو تيرت ڪري اينديس. اهو تيرت به تون ڪونه
ڪري سگهئين. خالي پٽڪي، موٽي پنهنجي گهر آئين.
هيءَ درشتالت آهي. هن جو سدالت: هيءَ جيءَ پورب
جي ڪمائي، يعني اڳلي جنمن جي شپ ڪرمن جو ڦل، هن
جنم ۾ ويندو ڪائي. آڱري ڪي ڪيپ، سو تو ڪبي نا چلائي.
آڱرو يعني ايتري ڀرلوڪ جي واسطي ڪڇ به ساڌن ٿو ڪري.
وري هن کي خيال ٿيو ته ڀرلوڪ جو نوشو بنائان، پر دلبي
ڪي دالون لي سودا نه بگاڙ ڏيئا، يعني هنن دل جي

کاپوہ، چٹپي ۽ ٽڪري سڏن کي ڪارائي ويئي. آستان جي سڏن جي وڻتيءَ تي سکر ڪڍال لعل، سرو آئند ۽ ڪرڪناس جن تي چيو ته سکر وڃي اوهان ڪڍي ڇڏو. اها آڻيا ٻائي، ستر جي مٿي جا به وڃي آهڙي ته ٻيهر سان ڳاڻا جو آسپس جا ڪيترا ٺاري، کڻي ۽ جو ڪر نه ڇڏي، اچي وڃي ٻڙ ڳاڻا. ڪڏڪي مستڪ ٿيو. مستڪ ٺاهيو هو تن ٿي. پوءِ ڏوٻو جي سڏن کان موڪلائي، جهنگل جو ستر ڪندا، پٽپٽجي پاء تي آيا. رات جو مستڪ شروع ڪيائون. مستڪ جي مندب ۾ هزار ڪر شهر ۽ ٻين ٻڙن جا ماڻهو وٺا هئا.

ٻيهرين ڀيٽ واپار ۽ ٽائي چوڻت ٿيل، چيو ٻڙي وڃي ڳاڻا. لي کاپوہ کوان لعل، سرو آئند ۽ ڪرڪناس ٽڙ جي سڏن بڪارون ٿي وڃن جي موج مڙئي. ساڙي ٻڙن جا ماڻهو، هندو ملهه ٿيڙ ڇڏي، اچي مستڪ ٻڙ وٺا. ڪڏڪ ڪر کاپوہ سکر واپار ۾ پٽپٽجي موج ۾ اچي، سڏن سان ٽڙ وڃن ۾ شامل ٿي، پوءِ ٽڙ وڃن جي اهڙي موج مڙي ويئي جو ساڙي مستڪ سکر واپار ۾ ٽڙي تيارو ڳاڻي. ڇهن ڇڪور جي نظر چنڊوما ۾ لڳي وڻندي آهي، ٽيڙ ساڙي مستڪ جي ڏورنهي سکر واپار ۾ لڳي ويئي. مہراج جن سب اُپديش جي وارڻ هڻائي، چيو ڳاڻي ٽڙ:

چند۔ پورب ڪي ڪمائي ٿلني۔ پشچم ۾ بگٽ ڪالي،
 آگري ڪي ڪيپ سوڌو۔ ڪبي نان چڙهيئي،
 دلي ڪي دالون ٿي۔ سوڌا تو ٻڌڙ دينا،
 پنڊالي ڪي لوڻي ٿي۔ جڳڙي نه ٻڙهيئي،
 سنگي اور۔ اتي ٿيوي۔ نت شي ٿيوي ڪبي،
 سمارڻ ڪي وڻي ٿي۔ تو سوڌو وارڻ ٿيئي،

آهين ڇا؟ مرليذر هت ٻڌي چوڻ لڳو ته، ڀڳون! نيون
 ڏينهن شام جو اسان سڀني کي مانت وامت تي ماريندا ڪٿيندا
 گهر وٺي اتي ٻڌي ڇڏيائون. بسترام کي ته مائٽن ڪوئيءَ
 ۾ پوري ڇڏيو آهي. اڄ منهنجو ڀاءُ روئي ڪٽي، ڇڪ ڇي
 شهر ۾ ويو. تنهنڪريءَ مون چاچيءَ کي چيو ته ڀڳوان جي
 نالي موٽڪي چوڙي ڇڏيو. هاڻي مان ساڌن ڏي ڪونه
 ويندس. چاچيءَ موٽڪي چوڙي ڇڏيو. مان اونو ڪٽي، سڌو
 هيڏانهن چوريءَ هليو آيو آهيان ۽ هاڻي مان گهر ڪونه
 ويندس. ستنگرن چيس ته ابا! وڏن جي آگيا ۾ رهو ۽
 پنهنجي گهر ۾ ويهي پڙهي ڪيو. پاڻي گوبندرام مهاراج جن
 کي ٻڌايو ته، شهر جي ڀرسان، هڪ ماڻي ليسوڙيءَ جو آستان
 آهي، اتي ٻن ٻن ٽي سنت رهندا آهن. هلو ته جهنگل جو
 سير به ڪري اچون ۽ سنتن وٽان به گهڻي اچون. ستگرن
 چيو ته چڱو، سمجرو ته هليون. سڀئي ساڌ، مهمان ۽ شهر جا
 ڪيترا ٻريمي، ستگرن سان گڏجي، ماڻي ليسوڙيءَ جي
 آستان تي آيا. درٻار جي ساڌن، ستگرو مهاراج جن ۽ سڀني
 ساڌن ۽ ٻريمن کي ٻريمر سان وهاري، خبرون چارون ورتيون.
 جڏهن بس ڪيائون ته ستگرن چيو اتي ته خبر ٻڌايو ته هيءَ
 ماڻي ليسوڙي ڪير هئي. جنهن جو هيءُ آستان آهي؟ آستان
 جي ساڌن ٻڌايو ته هڪ ويراڳي مهاتما پنهنجي مڇ مستيءَ
 ۾ گهمندي ڦرندي، هيءُ جيڪو گيدوڙيءَ جو وڻ آندڙ ڏسو
 ٿا، انهيءَ ليسوڙي جي وڻ هيٺان، ويهي پڇن ڪرڻ لڳو.

پڇن جي ٻريٽاپ سان هن آستان جو نالو ماڻي ليسوڙي
 پئجي ويو آهي. ٻريو! سڀ توهان سنتن جي پڇن جو ٻريٽاپ
 آهي، ڇو جو جن جاين تي سنت مهاتماون ويهي پڇن ٿيسيا
 ڪن ٿا، سي جاڻن پوئڙ ۽ پوڄڻ پوک ٿي پون ٿيون. ان

الهيءَ وشڻه تي ڪيترا ٻين اڏت سهڻ ڳائي، ستگرن
رام جو ۱۲ ٻڌه سسنگ سمايت ڪيو. ساري سنگت ڀاو
پر سادولي گهر روائي ٿي. اتي ڏينهن صبح جو پاڻي ٺارائيند
۽ سندس ساڙوڪنڊ ستگرو مهاراج جن کان نام جو اهديش
ولي شش ٿيا.

رام جو ست اهديش جي وارو ٺاهائون، چيائون
نه هيءَ مڻش جو لو ڀڳوان جي پرايٽ ڪرڻ لاءِ ملهه آهي.
مڻلاپ پر ئي سڪه آهي. سو مڻلاپ بن پرڪارن جو آهي.
هڪڙو ٻاهر جو مڻلاپ، ٻيو اندر جو مڻلاپ، ٻاهر جو مڻلاپ
هي اٿو. اندرون مڻلاپ سڀني ڇوڙ چاهين ٿا پر اهو ڪري
لڳا مڱهن، ڇو جو مڻلاپ رستي کائون ٿي نه سگهندو.
ٻهريئن، ٻاهرئين مڻلاپ جو رستو هي آهي نه، جو ڪو مڻلاپ
ڪرڻ چاهي سو اول پنهنجو سوارڻ ڇڏي، مان اُٻان کي
نه ڏسي. پاڻ ئي ڀڳوان جو مرض سمجهي، سڀني ڇوڙن جي
سڪه لاءِ دل ۾ سچو ڀاءُ ڌاري. سڀني سان مڻلاپ ڪري هلي.
ٻيو اندرون مڻلاپ ٻين جي ٻاهر جو مڻلاپ جو سبب شاسترن،
سندن جي سنگ ۽ ٻورن ستگرو جي ملڻ سان ٿيندو آهي.
انهي ٻئي مڻلاپ هن ڇوڙ کي سڪه ڏيڻ وارا آهن. انهيءَ
وشڻه تي ڪيترا ٻين ڳايائون. سسنگ سمايت آيو. روائي
کاڻي سمهي پيا. صبح جو پاڻي ڇوڙارام جي گهر سسنگ
ڪري ٻورن کاڌائون آئي ۽ جيڪو ڏن ۽ وسر ملن سو سڀ
غريبن ۽ دشمنن کي ورهائي ڏنائون. انهن کائون ۽ سڀني
ٻيڪتارا چاهي، ٻين ڪندا، شهر کان ٻاهر لڪري، سڀني
ٻرين کي آشرواد ڏيئي پرڪڻ جي ڳوٺ ۾ آيا.

شام جو ۳ ٻڌه مڻلاپ اچي، ٻين ٻئي وٺو. مهاراج جن
ٺاهري جوڻ لڳس نه ”ڪئن ٻاها! خبر ٻڌاءِ نه جوڙي ٻڌي آيو

سندر ڪوئو اڪ جان سڪي يهر -

گڏوڪل گام ڪو پندئي نيارو .

مطلب : جنڪي پريءَ جو سچو پريم لڳو آهي، انهي پنهنجي ذات، وزن، آسرم جو ٻڌڻ لڳو ٻڌي سگهي، لوڪ لڳا، ڪل لڳا، ويد لڳا تنهي کي توڙي اڳتي وڌن ٿا . سنسار جا ماڻهو ڪي لندا ڪن، ڪي ساراهه ڪن، پر تڏهن انهيءَ تي ڪوبه ڌيان نه ڏيندا آهن . نام جي مستيءَ ۾ انهن جي ورتي لڙلين هوندي آهي . سندر مهراج جي چون ٿا ته پريم جو رستو سنسار کان بلڪل ليارو آهي . جيڪي سنسار جا ماڻهو وڻين جي ڀوڳن ۽ مایا ۾ موهايا پيا آهن، سي انهيءَ پريم جي رستي کي ڄاڻي نٿا سگهن . ايترو چئي سنگرو مهراج جن هي ڀڄڻ شروع ڪيو .

راڳ آسا

ٿل - جنڪي ليهن سنگ ڪيو نيهي -

ندجي لوڪن کي ڪل ڪيئي .

۱- مورڪ پوند درگند چاهن - عاشق ڀولرا سگند اٿان ،

ڀاڙ ڏٺو جن بيهي .

۲- مورڪ ٻگهه ڄڻ مڇي ڇڳن ٿا -

عاشق آهار ڪن موليٰن جا ،

سچ کي ڪري سڀهي .

۳- باڪري لعلن مان ڇا ڄاڻن -

سنت جواهري صاف سڃاڻن ،

ٿيا سڃاڻ سڃاڻي .

۴- ڪهي ٿيئون ٽن لوڪن ۾ جي -

سورج والڪي ڪين ڇهن سي ،

آهن پرگهٽ جي ٿي .

آبا! توهان هلندا؟ مرليڏر چيو ته ”هي ڀريو! مون رات
سڀني ۾ ڏٺو ته ستگرو مهاراج جن مولڪي هلڻ لاءِ چون ٿا.
سو مون صبح جو اُٿي ڀڪو ڀرن ڪيو ته جيتوڻيڪ مان
الڪريزي ٻيو پڙهان، تڏهن به هي مهاراج جن هلڻ لاءِ چيو
ته مان پڙهڻ ڇڏي، ساڻن هميشه لاءِ ويندس ۽ ائين سمجهندس
ته منهنجو سٺو سچو ٿيو آهي ۽ سو مان هٿان ٿو. استرا،
پرمانند، گڻيشاند ۽ ستنداس پڻا هئا ۽ تن به چيو ”سائين!
اسان نه هلنداسون. بنا ڪيترا ڇوڪرا پڻا مهاراج جن سان
گڏ هلڻ لڳا. ايتري ۾ ڪنهن ڀريميءَ وڃي ڇوڪرن هي
مائنن کي ٻڌايو ته توهان هاڻوڪا ساڌن سان گڏجي ٻيا
وڃن، ڇوڪرن هي مائنن اچي ٻارن کي ٻڪڙي، جمانون هڻي،
کين مونائي پهنجي گهر وٺي ويا. ستگرو مهاراج جن ۽ سڀئي
ساڌ، ڀڄن ڪندا هوئن جي ڳولن ۾ اچي، ٻائي ٿاڙاچند جي
اوطاق ۾ ٻراجمان ٿيا. رات جو ستنگ شروع ڪيائون.
ٻاهر جي خلق تمام گهڻي آيل هئي. مهاراج جن ڀرپور
وار ٿا هلائي، ڇيائون ته ڀڳوان جي ملڻ جو رستو تمام ڏکيو
آهي. هڪڙو ڀريم ٿي آهي جو جلدي ڀرپور سان ملائي
ٿو. ڀريميءَ ۽ ڀراڳيءَ کي ڪوبه سنسار جي الدار مت مالت
ٻا بدارت روڪي نٿو سگهي. ڪوبه سنسار جو ٻڌڻ ان
کي نڌي نٿو سگهي.

چند - ڀريم کي ريت ڪاهون ٺهين ڏيست -

ذات نه پات ٺهين ڪل ڪارو،

ڀريم نه نيم ڪاهون ٺهين ڏيست -

لاڄ نه کان لڳو سڀ ڪارو،

لين ٻيو هوسون ار اٿتر -

آٺويام رهي متوارو،

توهان اچي، توبه مان ڄاڻائي سڃاڻ ڪيو آهي. توهانجي شڪستيءَ جي خبر ئي هاڻي پيئي آئون. ڪي ٻيا چون ته سنت ويراڻي آهن، جڏجي واڻيءَ ۾ شڪستي آهي. ڪي ٻيا چون ته وڏي ڪرڻ منتر پڙهي، ماڻهن کي وس ٻيا ڪن. وري ڪي ٻيا چون ته جادوگر آهن، جن جي ڏانڊن جي گھنگھرن ۾ جادو پرايل آهي. جيڪو سندن ڀڃڻ سڻي ٿو، سو پنهنجو گھر ڇڏي، پٺيان ڪاهي ٿو پوي. هي ڀڳون! هتي سنت مهاتماڻون نه گھڻي پيا اچن! پر توهان جهڙا آبيدي، لرمالي ۽ لشڪامي ٻڌو، هنن ڪڏهن ڏٺائي ڪو آھن. انڪري داس جي اُرداس آهي ته جيڪي پريمي، رات جي سوال وڃهن، تن سڀني جي آس ٻورن ڪندا هون. مهاراج جن پريمين کي چيو ”ڇڏو، اوهان ڇو ماڻهو، هوڻن جي ڳوٺ ۾ ساڌن کي وٺڻ اچي.“

اها ٻڌي سڀيئي پريمي خوش ٿيا. تنهن کانپوءِ ساري سنگت پاو پرشاد وٺي گھر رواني ٿي. صبح جو سترگرن ۷ کن ۹ تائين ستسنگ ڪيو. مڪي ۽ شهر جا پنڊچ ۽ پريمي پيٽاڻون ۽ ڪپڙو ڪٽي اچي سترگرن جي اڳيان رکيو. سترگرن آهي پيسا ۽ ڪپڙو، پاڻي گوئندرام ۽ پاڻي سومن داس کي ڏيئي چوڻ لڳا ته ابا! هي پيسا ۽ ڪپڙو شهر ۾ غريب آڻائن ۽ وڌوائن کي وراهي ڏجو. سترگرن کي جيڪي ملندو هو، سو غريبن، آڻائن، وڌوائن ۾ وراهي ڇڏيندا هئا. تنهن کان پوءِ آرام ڪري شام جو ۴ بجي شهر مان ڀڄڻ ڪندا شهر کان ٻاهر انڪري، سڀني پريمين کي چوڻ لڳا ته جيڪي اسان سان گڏجي هان سي پلي هان، باقي پيا پنهنجي گھر هون ۽ وڃن، پنڌ وڃهڻو آهي.

رات جو سڀيئي ستسنگ ۾ اچجو. مرليڌر کان پڇيائون

جا ڊگياسو ٿيا جن مان ڪن مکيه ڇڳياسين جا ڏاڏا هيٺ ڏجن ٿا.
 مهاراج ڇيرا مڊاس، مالا ڄمنا ٻائي، ٻائي گوئندرام ۽ سندس
 سارو ڪٽنب، ٻائي سومن رام، ٻائي هريارام ۽ سندس سارو
 ڪٽنب ٻائي تولارام ۽ ٻيا به ڪيترا شش ٿيا. شهر جو آئي
 پريم ڏسي، ستگرو مهاراج جن ۸-۹ ڏينهن ڪاهي ۽ مري رهيا.
 هڪ ڏينهن گرو مهاراج جن صبح جو آئي جهنگل ڏانهن پئي
 ويا ته هڪ غريب ماڻي ڇيرامڊاس جي زال درٿار جي پوسان
 بند وڃي پيو. اهو حال ڏسي سوامي جن دل ۾ ڏيا آئي
 ناليءَ کي ۵ روپيه ڏيئي پاڻ جهنگل هليا ويا. رات جو مستڪ
 سمپت ڪري ستگرون سنگت کي چيو ته ”سڀاڻي شام ۾
 اسان هون ٿا جي ڳوٺ وينداسون.“ آئي ٻي ڪٽ ۽ عبدوءَ جي
 پريمجن وڃي ڪٿي ته اسين پڻجن جي ٻارن اوهان کي مڏائڻ
 آيا آهيون. ڪرپا ڪري پنهنجي هٿ جو پروگرام ٺاهي ڏيو
 ته وڃي بندوبست ڪريون. جيڪو ڏينهن ڏيو ته ان ڏينهن
 اوهان صاحبن کي وٺڻ اچون. پريمجن جي اڀياس ٻڌي،
 مهاراج جن ساڏن کان پڇڻ لڳا ته ”بابا! توهانجي ڪهڙي
 مرعي آهي؟“

ساڏن چيو ته سائن هتان وارن جو پريم ته ڏاڏو سنو
 آهي، وڌيڪ چئن اوهان جي مرعي مهاراج جن فيصلو ڏين
 انهن کان اڏ ٻائي گوئندرام چيو، داس جي اڀياس آهي
 ته، سکر صالح ۾، توهان پهريون ڀيرو آيا آهوه، رات ئي
 سکر تائين پهچي ڳوٺن جا پريمي توهان جي درشن لاءِ پياسي
 ويا آهن. مولڪي چسبون ۽ لپا ٻيا موڪلين ته سوامي جن
 هينئر ڪٿي آهن ۽ ويهه اچن ته اسان کي ٻڌائجو ته اسان
 مڏائڻ اينداسون ۽ سو هي ٿر لوڪي نامد! توهان جلدي وڃڻ
 جي نه ڪريو، اسان جي ملڪ جا ماڻهو، جي موه روپي
 اکيان جي لٽ ۾ ستل هئا ۽ سندن پريم ۾ پلبل هئا، تنکي

منش ڪي تو ڪال -

ڪسي ڪام نهي آئي هڏن.

مطلب: هاڻين جي هڏن ۽ ڏنڊن مان چوڙا ۽ ڪيترن قسمن جا رانديڪا ٺهندا آهن. شينهن جي ڪل شڪر ڳوٺان، رشي مني وڇائي وهندا آهن. هر ٿڻ جون ڪلون ورڪت يوڳي، جتي، بدن تي پائيندا آهن. ٻڪريءَ جي ڪل مان پخال ٺهندي آهي. سائير جي ڪل مان لشڪر لاءِ پتا ٺهندا آهن ۽ ڪينڊي جي ڪل جا ڪوٽ، وڏا وڏا آفيسر، امير، وزير، راجائون پائيندا آهن. ڪوي ديارام جن چون ٿا ته پريو ۽ ٻين کانسواءِ منش جي ڪل ڪنهن به ڪم ۾ نه ٿي اچي انڪري بيڪار آهي، جو جڙي اٿو مٿي کان پوءِ ڪنهن به ڪم ۾ اچي. تنهنڪري هن منش کي پريم آڏاري، پر اڻڪاري ٿيو گهرجي. پريم آڏاري ڇا ڪي چيو آهي؟

پريم آڏاري ان کي ٿو چئي جو مايا آڏي پدارٿن مان پاڻ به سک وٺي ۽ ٻئي کي به سک ڏي. پريم آڏاري اهو آهي جو پاڻ کي دڪ ڏيئي به ٻئي کي سک ڏي. ان بابت ڪي درشتاڻت ڏيئي ۽ ٻين چئي ستسنگ سمپت ڪيائون. ايتري ۾ هوئن جي پشنجات جي پاران پاڻي ٿارچند هٿ جوڙي پوار ٿنا ڪئي ته پريو ڪرپا ڪري اسانجي ڳوٺ پيرا پاڻي لڳري ۽ ڪي ٻوٽ ڪريو. ستگرن فرمايو ته ابا چڱو. تنهن کانپوءِ سڀئي روئي کائي آرامي ٿيا. اهڙيءَ طرح ستگرو مهاراج جن صبح ۽ رات جو ستسنگ ڪندا هئا، ڏينهن ڏينهن شهر جو پريم وڌڻ لڳو. مهاراج چيرامداس ۽ سندس پيرن ڄمنا پاڻي هر روز ستگرن واسطي مڪو، ڏنڊ ۽ جوئر جي روئي پچائي کڻي ايندا هئا، جي ستگرو مهاراج جن پريم سان انگيڪار ڪندا هئا، پريمين کي وراهي ڏيندا هئا. ڪيترا پريمي ستگرو مهاراج جن

سلوڪ - نندرا، پوچن، پوڳه ڀنگه، به ڀسون ڀروش سمان،
نر نه گيان نه اڌڪتا، گيان بنا بشون جان.

مطلب: کانڻ ٻيٽ، لند ڪرڻ، ڊپ ڪرڻ ۽ ٻار ٻچا ٻيدا
ڪرڻ، اهي چارئيئي سياڻا، ٻس ۽ منهن ۾ هڪجهڙا آهن.
منهن کي سٺ آست جو ويچار ۽ آتما جو گيان آهي نه اُسر
آهي، نه نه ٻس جي سمان آهي. پر انهن ٻن ڏسڻ ۾ اچي نه
ٿوئن ماڻهن کان وري نه ٻسون چڱا آهن، جئن چيل آهي نه:
ڀسون مري دس ڪاڇ سنواري،

نر مري نر ڪار نه آوي.

مطلب: ڀسون جيئري نه منهن جي ڪم اچن ٿا ۽ مئي
کان پوءِ نه ڪم اچن ٿا جيئن:

ڪوٽ - هاڻي ڪي تو ڊانٽ سي -

ڪلونا بني ڀانت ڀانت،

شيون ڪي ڪال شو ٽپي -

من ڀائي هڻن،

هرگه ڪي ڪال ڪو ٿو -

اوڍت هڻن يوگي جتي،

ٻڪري ڪي ڪال ٿورا -

ڀاني ڀر لائي هڻن،

سانڀو ڪي ڪال ڪو ٿو -

ٻانڌت سپاهي لوڪ،

گينڊن ڪي ڪال -

راجارائي ڪوسهائي هڻن،

ڪهي ڪوي ڊيارام -

رام ڪي ڀڄن بن،

پنڊ برهمڻڊ ۾ نرنٿو - براجي برهم،
سندر اڪنڊ جڻسي - وياپڪ آڪاس هيءَ .

مطلب: ڪي چون ٿا ته برهم لاهي ۽ ۾ رهي ٿو. ڪي چون ٿا ته ڀڳوان هردي ۾ نراجمان آهي؛ ڪي چون ٿا ته ڀڳوان ڪنٺ ۾ ويهي ٻولي رهيو آهي. ڪي چون ٿا ته پريو لاسڪا جي چوٽيءَ ۾ ويٺو آهي؛ اُتي درشن ٿيندو. ڪي چون ٿا ته ڀڳوان ٽرڪٽيءَ ۾ پرڪاش ڪري رهيو آهي، ڪي چون ٿا ته ڀڳوان دسمي دوار رهي ٿو، ڪي چون ٿا ته ڀڳوان پدور غفا ۾ رهي ٿو، پر سندر مهاراج جن فرمائن ٿا ته جيئن آڪاس سڀ هندو وياپڪ آهي. تڏهن ڀڳوان به هر هندو وياپڪ آهي. تنهن هوندي به ڀڳوان هردي روپي غفا ۾ رهي ٿو. باقي آلهيءَ جو درشن ڪيئن ٿيندو، سو ستڪرن جي دواران نامر جي اڀياس ڪرڻ ڪري انٽش ڪرڻ نرمل يعني اوچل ٿئي ٿو. آلهيءَ نرمل ٻڌيءَ ۾ جڳياسوءَ کي ائين سان ساڳيائت درشن ٿيندو. مهاراج جن جا لاهي وڃن ٻڌي مهاراج جيرامداس ڏاڍو خوش ٿيو. تنهن کان پوءِ سڀئي موٽي پنهنجي جاءِ تي آيا.

رات جو ۸ بجي ستنگ جي منڊپ ۾ مڪي بهرومل اُتي چيو ته سوامي، اسان جي ڳوٺ جا ڇوڪرا بسنت، پريمانند، مرليڌر، ڪطيشانند، سنداس ۽ گوڻندرام هر رات ٽڪاڻي ۾ ڪٿا ڪاڻپوءِ ڏاڍا سٺا پڇن ڳائيندا آهن، سو اڄ بهرين آهن ڇوڪرن کان ۲-۳ پڇن چواراڻو. ستڪرو مهاراج جن جي آڳيا ٻائي سڀني ڇوڪرن کڏجي اڌ ڪلاڪ کن ڏاڍي پري سان پڇن ڳايا.

تنهن کانپوءِ سوامي گوال لعل، سروآنند ۽ گرمکداس جن پڇن جي مڙج لڳائي ۽ ساري سنگت پري ۾ جهولڻ لڳي. بعد ۾ مهاراج جن ستنگ شروع ڪيو. جڏهن پڇن جي مڙج ۾ آيا تڏهن ست اُڀديش جي وار ٿا هلائي چيائون ته:

ساوڪن جو ارڻ ٻڏي مکي ٻهرومل ۽ سڀئي ستسنگي
ڏاڍو خوش ٿيا.

ستسنگ سمائت ٿيو. مهاراج جن جاءِ تي آيا. شيواڌارين
کين ٻڌايو ته سڀئي مڃن کي ڏع ڪرائي ڪارايو ويو ۽ گهر لاءِ
به کين ڏنو ويو.

پنداري. واري ٻالھ. ساري شهر ۾ بچلي ۽ وانگر ٿيل
وڻي. شام جو ساڌن ۽ پريهن سان گڏجي، جهنگل جو سُر
ڪندي پاڻي هرپارام جي ڪوهه تي آيا ۽ تاري جي وڻ
جي سندر ڇايا هيٺ اچي ويٺا. پاڻي هرپارام ڪٽ وڃائي
مهاراج جن کي وهاريو. ٻيا ساڌ ۽ پريهي ٿڌن تي ويٺا. اُتي
مهاراج ڄمڻامڻاس پُرسن ڪيو ته ست شاستر چون ٿا ته ڀڳوان
هن منس جي اندر آهي. سو ڪهڙي جاءِ تي راجمان آهي
۽ اُن جو درشن ڪيئن ٿئي؟
مهاراج جن اُڻ ڏٺو.

ڪوت - ڪوئو تو ڪهت برهم -

ناپي ڪي ڪنول هڏي،

ڪوئو تو ڪهت برهم -

هروڊي ۾ برڪاش هي،

ڪوئو تو ڪهت ڪنٺ -

ناسڪا ڪي اکر پياڳ،

ڪوئو تو ڪهت برهم -

ٽرڪٽي ۾ واس هي،

ڪوئو تو ڪهت برهم -

دسمي دوار پيچ،

ڪوئو تو ڪهت پونو - غلام نواس هي،

وڃي آرامي ٿيا.

صبح جو ۷ بجي ستسنگ منڊپ ۾ آيا. مڪي بهرومل
سواڻي جن کي ويٺي ڪٿي ته ٻن سلوڪن جو ارت ورتن
ڪري ٻڌايو. سواڻي جن سنڌس ويٺي سويڪار ڪري،
سلوڪن پڙهڻ لاءِ چيو. مڪي بهرومل هيٺيان ٻه سلوڪ پڙهيا.

سلوڪ - ٻانڀڻ ڄاڻو ٻار، نپڙسنگ جي نٻار ڪي،
جنهنجو رنگ نه روپ ڪو، نڪوانگ آڪار،

ڏسي جيو ٿري پيو، تنهنجو دٻ ڏيڍار،

از غمبي اسرار، اچي نه واڻيءَ وڻچ ۾.

ارت: ستگرو مهاراج جن چيو ته سواڻي صاحب جن فرمائين

ٿا ته ٻوسنگ آهي برهم، جو برهم نه برش آهي ۽ نه استري.

تنهن برهم جي استري آهي برهم آڪار ورتي. تنهن

برهم آڪار ورتيءَ کي گيان ورتي ٻار ڄاڻو آهي، جنهن جو

رنگ روپ، آڪار ڪولهي. اچرچ روپ ڏيڍار ڏسي، هي

چيو جو ٽاپن ۽ ڪليشن ۾ نٿو پيو آهي سو ٿري سبتل ٿي

پو پيو. اهو اهڙو عجيب نر ٻار ٻڌ آهي جنهن کي واڻي ڪٽڻ

ٿئي ڪري سگهي.

سلوڪ - گهڙو ڀڳو منڌ مٽي، وسيلو ويا،

تنهن پوءِ سڏا، سهڻيءَ سڏ ميهار ڄا.

ارت: گهڙو آهي سر ٻر جو ايمان. منڌ آهي ممتا، اتوا

استول آڪار ورتي. ايمان جي لاس ٿيڻ سان ممتا مري

وڃي ۽ استول ورتي ڄا ٻاهر مڪي آهي سا سوکير ٿي وڃي ٿي.

وسيلو يعني دليا ڄا لاڳاپا، آسرا سڃي وڃي ٿا. تنهن ڪاپوءِ

سهڻي يعني ڇڳياسو.

مهاوڪ يعني سمجهي سگهي ٿو.

نه ٻوي. سو ڪيئن پنهنجي ساهراڻي کونف ۾ پيو پئي!
 اولهه جي ساهرن کيس لهندو ڏسي شرم کان ڪنڌ کڻي
 هيٺ ڪيو. اهڙيءَ طرح ٻچن جي مڙج ڪندا درٻار ۾ آيا
 جتي سندن رهن جو بندوبست ڪيو ويو هو. رات جو لهر
 اوسار سسنگ ڪيائون جو رات جو هڪ ٻچي ٻورو ٿورو
 پوءِ ستگرو مهاراج ساڌ ۽ مهمان رسوئيءَ لاءِ پنداري جي
 جاءِ تي ويا. اتي ٻائي وانورام ۽ ٻائي سڙمن رام گهٻراڻجي
 مهاراج جن کي آهستي چوڻ لڳا ته سائين رسوئي نه ۱۰۰-۱۲۵
 کن جڻ لاءِ تيار ڪئي اٿئون. پر مهمان نه ۴۰۰-۵۰۰ ڏسڻ
 ۾ اچندا. هن وقت ٻي رسوئي نه منڪل تيار ٿي سگهندي.
 تنهن ڪري جتن آڳاٽو ٿيو تن ڪريون. اهو ٻڌي مهاراج جن
 اتي پنداري جي جاءِ تي آيا. شيواداري ۾ ڪيائون ته ابا،
 جلد ئي لوڻو ملي پاڻيءَ جو ٻري اچو. ٻئي ڏيکون چنڊالي
 ٿڌن تي لپتارو ۽ هڪ نعين يا ڌول چادر کڻي اچو.

شيواداري ۾ حڪم جي پيروي ڪئي. مهاراج جن ستنام
 ساڳي چئي پاڻيءَ جو چنڊو هڻي چالون مٿان چادر وڌي ڇاڻو
 هٿ ۾ کڻي، ستنام ساڳي چئي، چالون جي نالتي پوئائون.
 ڇاڻو سمن رام کي ڏيئي چيائون ته ابا، توهان هاڻي دل ۾
 ستنام ساڳي چولندا ڪيندا وڃو ۽ شيواداري ڪرائيندا
 وڃن. ايترو چئي ستگرو مهاراج جن اچي سنگت ۾ ويٺا.
 پوڄن ورتاڻ شروع ٿيو. سڀئي ساڌ مهمان رسوئي کائي آيا.
 تنهن کانپوءِ ستگرو مهاراج جن پنداري واريءَ جاءِ تي اچي
 ٻائي سمن رام کان پڇڻ لڳا ته ابا، پندارو ڪيئن آهي؟
 ٻائي سمن رام هٿ جوڙي چيو ته پرڻو اڃا ڪنڊ، ٺي نه آهي.
 مهاراج جن چيس ته توهان ۽ سڀئي شيواداري کانين پوءِ جيڪي
 آڻيو سو ٻاهر نئين ۾ وراهي ڇڏجو. ستگرو مهاراج جن پوءِ

جي پٺيان هلڻ لڳي. چوٽ ٻال ڇير جامو پائي اڳيان لڇندو هليو. سيٺ لوئنداس رستم واري جي پائڻي، پائي آوٽرام کي نه اهڙو اچي برهه لڳو جو بازار مان ڪاليون، ڪالڻا، پڪين جا ڪٽپ پٽڪي ٻروجهي، چوٽ ٻال سان گڏ لڇڻ لڳو. سيٺ آوٽرام کي لڇندو ڏسي ماڻهو حيران ٿي ويا ۽ هڪ ائي کي چوڻ لڳا ته سيٺ آوٽرام کي ڇا ٿي ويو آهي، جو پنهنجو سڀ شان مان ڀلائي، ساڌن جي اڳيان لڇندو پيو هلي. خبر ناهي ته ساڌن جي پڇڻ ۽ ڏنڊن جي گهنگهرن ۾ اهڙو ڪهڙو ٻرل جو جادو ڀريل آهي جو اسانجي دل ۾ ائين پئي چاهي ته جيڪر ستن جي پٺيان هليا وڃون.

اهڙيءَ طرح ڇڪ جا ٻريهي، ٻري ۾ گدگد ٿيندا مهاراج جن سان گڏ شهر کان ڇڳو ٻاهر نائين ويا.

مهاراج جن ٻوه سڀني کي چيو هاڻي توهان موٽي وڃو. اسين پنڌ ستر ڪندا، ڪاهيءَ وينداسون. توهان سانجهيءَ جو دستدڳ ۾ اچجو. ٻريهين مهاراج جن کان موڪلايو.

آوٽرام ۽ ڪيترا ڇوڪرا مهاراج جن جي پٺيان هلڻ لڳا، آوٽرام جي ڪاڪي لوئنداس رستم واري مهاراج جن کي چيو ته آوٽرام توهان جي ٻري ۾ مست ٿي ويو آهي. سو ڀلي توهان سان گڏجي ڪاهيءَ ٿا هلي. پر ٻري نه وئي وڃيوس. هنن اچي ٽي ڪرڻا ڪري کيس سمت ڏيوس. پيا ڪي ٿورا ڇوڪرا به مهاراج جن سان ويا.

سواءي جن جي سواگت لاءِ ڪاهيءَ جا پنڊچ اڳيئي ٻاهر بيٺا هئا. سواءي جن کي دهلي، شرنائين سان وٺي ويا. پڇڻ پاءُ ڪندا بازار مان لنگهيا. چوٽ ٻال ۽ آوٽرام به لڇندا هليا. شهر جي وچ ۾ آيا ته آوٽرام کي لڇندو ڏسي ماڻهو حيران ٿي ويا. چوڻ لڳا ته ههڙو سيٺ جو ڪنهن ساڌ کي پيري

سان ملو. اها ٻالھ سڀني قبول ڪئي. ستگرو مهاراج جن
هي ڀڄن ڇڏيو.

راڳه ٻهاري

- ۱- منس کي ڪڏهن ماس کائڻ نه گهرجي،
اُشد ڪاح پر دل، لڳائڻ نه گهرجي.
- ۲- ڪرڻ ڇڏو هئا، آهي پاپ ٻاري،
کلي ڪنهن جي ڪائي، وڃائڻ نه گهرجي.
- ۳- کائڻ ماس وارو، وڃي گرو نرڪ ۾،
نرڪ پاڻ پنهنجو، رلائڻ نه گهرجي.
- ۴- ڪائي ماس حوٽي، منس لاهه سوئي،
پسڻ ڇڏي ڇڏي، پڙائڻ نه گهرجي.
- ۵- ڪهي ٽيئون شاستر، چون سنس سڀ ٿا،
ڪڏهن ڇڏو ڪنهن کي، ستائڻ نه گهرجي.

مکي بهرومل آئي ڇڏو ته صبح جو پڇاڻي هوڪو ساري
شهر ۾ ڏياريو ته ڇهين سنس لکريءَ ۾ آهن، ٽيهن ڪوٺ
مڇي ماس نه کائي. تنهن کان پوءِ ستنام ساڳيءَ جی ڏلي
لڳائي، هڪ اڇي ستنگ سڀا ڪيائون.

اڇريءَ طرح هر روز صبح جو ۷ کان ۹ بجه ٽئينءَ رات
جو ۸ کان ۱۲ بجه ٽئين ستنگ ٿيندو رهيو. ڏينھان ڏينھن
شهر جو پرير وڌندو ويو ۽ ٻاهران به ڏهن ٻارهن ميلن جي
مشاعلي تان خلق ايندي هئي. شهر جا ڪيترا پريمي ستگرو
مهاراج جن جا شس ٿيا جن ۾ ڀائي تالو داس، ڀائي جسنرام
ڀائي ٻهلا رار، ڀائي پريتم داس، موهنداس به هئا. شهر وارن
هي آئي پرير ڪري مهاراج جن ۲۰-۲۱ ڏينھن ڇڪ ۾ رهيا.
تنهن کانپوءِ ڪاهيءَ جا پنج ڪن وٺي آيا. شام جو ۴ بجه ڀڄن
ڳانڍا شهر مان ورتا ٿيا. ساري شهر جي خلق مهاراج جن

پوءِ سنت گنگارام به ڀڄڻ لڳا ۽ اُڌ ڪلاڪ کن ستسنگ ڪيائين. سوامي جن به ستسنگ ڪيو ۽ پنهنجا مڌر گيت ٻڌايائون. سنت گنگارام کان موڪلائي، پاڻي چانڊوراڻي جي آستان تي آيا. سبب چانڊوراڻي، مهاراج جن کي ڏسي، ڏاڍو خوش ٿيو. اُتي به سنت چانڊوراڻي جي پُري رها ٿي، سڀني ساڌن سان ملي، هڪڙو ڀڄڻ لڳا. اُتان موڪلائي آيا، چوٿ ٻال جي آستان تي. چوٿ ٻال ستگرو مهاراج جن کي آسٽ تي وهاري، جامو پائي، چير ٻڌي وڏي پُري منجهان، سنڌ جي مهما جا به ڀڄڻ لڳا. تنهن کان پوءِ چوٿ ٻال کي وٺي، سڌو ستسنگ جي مالدي به اچي، ستسنگ شروع ڪرايائون. ست ڪرم جي وار ٿا هلي چيائون منش کي سدائين ست ڪرم ڪرڻ گهرجن، جي ڪرم ٻن پرڪارن جا آهن:

۱- سڪام ۲- لشڪام - پهرين سڪام ڪرم، يعني ڦل جي اچار کي ڪرم ڪرڻ. ٻيو لشڪام ڪرم، ان جو ڦل آهي، آلتش ڪرڻ جي شدي. سڀني جيون کي پنهنجي آلتش ڪرڻ جي شديءَ واسطي لشڪام ڪرم ڪرڻ گهرجن.

آهار ۽ وهنوار شڌ ڪرڻ گهرجي. ٽي گڻ آهار يعني مڇي ماس آدي کائڻ ڪري آلتش ڪرڻ ملين ٿي ٿو. انهيءَ ڪري شڌ آهار ڪرڻ گهرجي. ڪنهن به جيو کي بنا ڪاڙو ڊڪ نه ڏجي. سنگت کي پُري رها ڪيائون ته ماس مڇيءَ کان ڪنارو ڪندا نه ڀڳوان اوهان کي اوهان جا اڳيان پاپ به بخشيندو. ڪن ٿورن ماڻهن هٿ مٿي ڪٽي وڃن ڏٺو ته ماس مڇي نه ور ٿينداسون. سوامي جن انهن کي ڏٺو ته ڏي. وري سنگت کي چيائون ته جي سدائين لاءِ مڇي ماس لٽا ڇڏي سگهو ته جيستائين توهان جي لڳريءَ به آهيون، جيستائين پاسو ڪريو ۽ پوتر ٿي، ستسنگ به اچي پوتر ڀڳوان

وئي اچو. تنهن تي سينٽ ڇوڪر اُٿو ڇوڪري کي اسٽيشن تان وٺي اچان، نه پوءِ گڏجي پٽ سان کائيندس. اڃا مونکي بڪ ڪانه لڳي آهي. تون ڀلي ڪاءُ. اسٽريءَ ڇيو، مونکي به بڪ ڪانه لڳي آهي. سڀئي گڏجي کائينداسون. ڇو بڪ ڪانه لڳي اٿن، جو پٽ جي پياس به پٽ ڀرجي ويو اٿن. بڪ، هڪڙي پٽ جي درشن جي اٿن. آخر ۱۱ بجي موٽر ڪاهي سينٽ اسٽيشن تي وڃي ٿو. پلٽ فارم تي، واچ هٿ به جهلي، وقت ۽ گاڏيءَ کي ڏسي رهيو آهي. انهيءَ وقت هڪ منٽ به مهيني سمان پيو سمجهي. گاڏيءَ جي اچڻ جي گهڻي لڳي ٿي، سنگل لهي ٿو، پر سينٽ کي سسار ڏسڻ به ڪونه ٿو اچي؛ هڪ گاڏي ڏسڻ به اچيس ٿي، دل به آند جي لهر اٿيس ٿي. گاڏي اچي اسٽيشن تي پهتي ٿي. پٽ کي گاڏيءَ مان لهندو ڏسي، پٽ ڏي وڃي ٿو. دل آند سان ڀرپور ٿي وڃيس ٿي. وري جنهن وقت پٽ کي ڳرائي پائي ملي ٿو، تنهن وقت دل به آند مابي ٿو سگهيس. اچل کائي، پاڻيءَ جي روپ به اکين مان ٻاهر نڪري ٿو، ڪنٺ روڪجي وڃيس ٿو ۽ وار ڪانڊارجي وڃن ٿا. بس، انهيءَ وقت جي آند کي، فقط سينٽ ئي ڄاڻي ٿو. پٽ کي پاڻ سان موٽر به ڇڏهي گهر وٺي اچي ٿو. رسوئي کائي سمهي پون ٿا. صبح جو اهو آند گهٽجڻ لڳو. اٿن ڏينهن کانپوءِ، سينٽ کي پٽ مان اهو آند ٿو اچي. آخر مهيني کن کانپوءِ، هنجو پٽ اهڙو ڪو ڪر ٿو ڪري جو سينٽ ڪاوڙ به اچي پٽ کي چوي ٿو ته، هي مورڪ، تو هيءُ ڇا ڪيو. اهڙيءَ طرح گهٽ وڌ ۽ ڪڙا وڃن پٽ کي ڳالهائي ٿو. جي پٽ به آند هڃيس ها، ته سدائين اسٽيشن وارو آند اچڻ گهر ڃيس ها.

انهيءَ مان ثابت ٿئي ٿو ته پٽ به آند ڪونهي. اهو

آلما ڄت سروب آهي. يعني پرڪاش رڻپ آهي، آلهيءَ
 ست ۽ پرڪاش رڻپ جي آڌار تي ٽيئي سرپر، اسٽول،
 سوکير ۽ ڪارڻ، اسٽل ٽي اندر باهر، سارو وهندڙ ڪري
 رهيا آهن. ست ۽ پرڪاش جي ڪري سارو برهمند، چندرما،
 سورج، آد، ڄمڪي، سونيا پاڻي رهيا آهن. جنهن امر آند
 جي ڪري سڀني پدارتن مان آند اچي ٿو. هڪ آلهيءَ
 ست وستوءَ کانسواءِ ٻئي ڪنهن به پدارت ۾ آند ڪونهي.
 سنسار ۾ ٻت ڇڏڻو ٻڌو ڪو به پدارت پيارو ڪونهي. ٻت
 مان ڏاڍو آند اچي ٿو، پر ٻت ۾ آند اصل ڪونهي. اتي
 هڪ درشتانت ڏٺائون.

درشتانت: ڪنهن سڀت جو ٻت ولايت ۾ وڃي پڙهي
 ٿو. ڏهه سال پڙهي وڌو امتحان پاس ڪري پنهنجي مائٽن
 پٽن کي ڄاڻي لکي ٿو ته مان هاڻي پڙهي پاس ٿيو آهيان.
 ملائي تاريخ ۶ به صبح جو، هوائي جهاز ۾ هٿان روانو
 ٿيندس. رات تي ٺهه بندو، ٿرندو ملائي تاريخ رات جو
 ۱۲ به واريءَ ٿاڏيءَ ۾ پهچندس. ٻت جي اچڻ جو پڙهي،
 سڀت خرش ٿي پنهنجي استريءَ کي وڃي ٻڌايو. هر هر
 ڄاڻي پڙهي، خوشيءَ ۾ نه پيا ماڻن منن ٻائڻن کي پيا ٻڌائين.
 هڪ هڪ ڏينهن پيا ٻڌين. پر هنن واسطي آهي ڏينهن به
 سال ٻڌجي پون ٿا. آخر اهو ٻڌڻيءَ جو ڏينهن به اچي
 ٿو. اڏهن به ٻت جي خوشيءَ ۾، اهو ڏينهن به سندن لاءِ وڏو
 ئي ٻڌي ٿو. سنسار جو ڪم ڪار پاڇي وٺين. ڪنهن به
 پدارت مان آند نٿو اچي، سڄو ٻت ۾ لڳي ويو آئون.
 گهرڙيال پيا ڏسن، ڪلاڪ پيا ٻڌين. ٻڌندي ٻڌندي، رات
 جا ڏهه اچي ٿا لڳن، استري سڀت کي چوي ٿي، رسوئي
 کائي، سنهري، موٽر ڪاهي اسٽيشن تي وڃي، چوڪري کي

باغيچو (۳) سر سبز ٻھاڙ (۴) بستنگ.

(۱) درياه جي ڪناري تي اچي ويهيو يا گهميو ته به ڇت
پرسن ٿيندو.

(۲) سندر باغيچي ۾ وڃي گهميو ته به ڇت ڦلواڙي ۽ ڪي
ڏسي خوش ٿيندو آهي.

(۳) ٻھاڙ تي چڙهي هيٺيون نظارو يا مٿيون نظارو ڏسي
ڇت خوش ٿيندو آهي.

(۴) ست پرسن ۽ مهائمان جي بستنگ ٻڌڻ سان به ڇت
پرسن ٿيندو آهي.

پرلتو جيستائين درياه جي ڪنارو يا باغيچي يا ٻھاڙ تي
ٻيو گهميو، تيستائين ڇت خوش رهندو. پر جيڪي ستن
مهائمان جي بستنگ ۾ وڃي پرلر رڙهي پينگهي به ڇت
رڙهي ٻالڪ کي وهاري لوڏين ٿا ۽ رام نام رڙهي ڪير
بياري، ڇت رڙهي ٻالڪ کي ويدانت جي وچن رڙهي
والدين سان شانت ڪرائين ٿا، تن جو ڇت، آتم گيان
پائي پنهنجي سروب ۾ لٽولين تي سدائين آند جي هندوري
۾ لڏو رهي ٿو. جهنگل مان موٽي آيا، ۸ بجي رات جو
نستنگ شروع ٿيو. پهرين پگت وائو رام پنهنجي ڀڄن سان
سنگت کي موڪلي وڌو. سنگرو مهارج جن پوءِ بستنگ ڪيو.
هي ڇيڙو ست ڇت آند سروب آهي. اهي ٽيئي سروب
هن ڇيڙو آتما ۾ ڏسڻ ۾ اچن ٿا. پهرين ست آهي. ست
الهي ۽ وستوء کي ڇڏي ٿو جو ٽنهي ڪالن ۾ ڪنهن سان
به ناس نه ٿئي. ٽي ڪال: پهرين پوت، ٻيو پوشيه، ٽيون
ورتمان. پهرين پوت، جو وقت گذري ويو. ٻيو پوشيه، جو
وقت سڀاڻي ايندو. ٽيون ورتمان جو هيٺو هلي پيو. انهن
ٽنهي ڪالن ۾ جنهن جو ناس ٿيو ٿي، سو ست آهي. ٻيو

ڪر، جي هٿ ۾ هڃي ٽوڙي ۽ مهل ٻروءَ جي ٺالي ۾ دان ڪر، ڇو جو ٻرلڪ جي مارڪ ۾ ٻيو ڪوبه سهائتا ڪرڻ وارو ڪونه آهي ۽ لڪو ڪوڊوڪان آهي، جتان نون غريداري ڪنداس. الاهيءَ ڪري سڀني حيون کي ٻرلڪ جو سر لاهڻ گهرجي.

ساوڪ - وڪرو سو وهاءُ، جنو پئي پراڻو نه ٿئي ويڃيندي ولايت ۾، ڏرو ٿئي نه ذابڪ ساڪا خر هلاءُ اڳهن، اڳهر جنهن جي اُپهين.

مطلب: اهڙو ڪو گمان ٻڌي ۽ ڇو وڻج ڪر، ڇو نه پراڻو ٿئي ۽ نه ئي جنهن مان گهڻو نه پوي يعني ڏهندي وڻندي جنهن مان ڪوبه نقصان نه پوي ۽ جنهن جي آسري نون ٻرلڪ ۾ وڃي سگهجن. هيءُ مالش چولو ٻرلڪ جي لاهڻ واسطي ئي مليو آهي، نه بگاڙڻ واسطي. چوراسي لک چوڻن ۾ هيءُ جهوڪجهو، ٻه ٻڌائي نه سگهندو. الاهيءَ وٽ ئي ڪيترا ٻڌن اوت سٺ ٻڌائي ستنام ساڳيءَ جي ڏني لڳائي ستنگ سماعت ڪيائون.

ٻئي ڏينهن شام جو ڪاهيءَ جي ڳوٺ جو ٻائي وانورام ڪاهيءَ جي پنڌين طرفان سوامي جن کي ڪاهيءَ ۾ چرلن گهمائڻ واسطي اچي لڪتو. سوامي جن کي وڻندي ڪيائين. سوامي جن کس چيو ته پيارا اسان کي هتي اڃا شايد هئڻو کس لڳي ويندو. اتي ٻائي جشن رام چيو ته سائين، پندرهن ڏينهن نه اوهانجي رسولن ٻرمان وٽ آهي. سو ٻيڪت وانورام کي اڃا ڪر ڏينهن مٿر ڪري نه ڏجو. ۱۰ ئي ڏينهن ٻلي هتي نرسي، هن جو ٻچن ۾ ٻڌو. ڏاڍو سريلو ٻڌندڙ آهي.

مهاراج جن چيو ته ڇت روپي نالڪ کي خوش ڪرڻ لاءِ سندس ۾ چار جڳهيون آهن: (۱) درياهه جو ڪڍارو (۲) سندر

پريو. سوامي جن ستسنگ ۾ پلٽ پاتو. سيٺ کي ۱۲ مهيني
بت ڄاڻو جنهن جو نالو طوطلداس رکيو ويو. اٽان ڀائي چوئٿرام
ڀائي لهرومل مڪي، ڀائي جشن رام آدي ستسنگي ستگرو
مهراج جن کي پراڻا ڪري چڪ وٺي ويا.

رات جو ستسنگ ٿيو. ست ڪرم جي وارثا هلي، ڇيائون
ته هيءُ منش چولو پريو جي ڀيڻ لاءِ ٿي مليو آهي. ڀڳوان
جي ڀيڻ ۽ ست ڪرم کانسواءِ هن جيو جو ڪوبه سنگي ڪونهي.
ڪٽنب پريوار سڀ جيو کي وڇر ڇڏي ويندا. ائين چئي هيٺيون
ڀيڻ شروع ڪيائون.

راڳه ٽلنگه

ٽل - ديس ڇوڙ پريو ۾ آئي - ساڄا وٽس وهالا ري
۱ - اوت مسافر جاڳو جلدي - نيند نه ڪرنا دانا ري
۲ - اس جڳهه کي بازار منجهاري - ستسنگ ڪلا دڪانا ري
۳ - سنت جنان کي سڃوا ڪرڪي - هر ڪا درشن پانا ري
۴ - ڪهي ٿيئون ستگر پريوادي - پاڻو ڀل نر پانا ري

راڳه ڪاهول

ٽل - منشي ڪاهي ڪوئون آيا ري
جڳهه ۾ جنسي جنم ڏٺا هئا - تسڪو نالهه ڏيڻا ري
۱ - مات گرپ ۾ اٿي ٿي جب - هرسي ڀول ٻنڌاڻا ري
۲ - ٻاهر نڪسي نالهه ٻارا - موهر ليئا ٿجهه ماڻا ري
۳ - پانچ تڙ ڪي ديهه ڏيکڪي - نج سورڙپ ڀلاڻا ري
۴ - ڪهي ٿيئون هر ڀيڻ بنائون - ٻيڙ ڪي هاٿ ٻڪاڻا ري
سلوڪ - گانٺ هوءَ سو هاٿ ڪر، هاٿ هوءَ سو ڏي،
آڱي هاٿ نه ٻاڏيان، ليئا هئا سو سي لي.
مطلب: توکي ڀنڊ ۾ جيڪو پيسو هجي، سو کڻي هٿ ۾

ٻڌي تن پرڪارن جي آهي. (۱) ٿوڊي (۲) موٽي (۳) ٺيلي.
 (۱) ٿوڊي ٻڌي: گهوڙي جي ٿل کي ٿوڊ چئبو آهي،
 جنهن ۾ سڄي سان سوراخ ڪڍبو ته ڪدم پورجي ويندو.
 لئن ڪڍڻ جي ٿوڊي ٻڌي آهي. هڪ ڪن کان ٻڌن ۽
 ٻئي ڪن کان ڪڍي ڇڏين. ٿوڊ وانگر ڇهن کي ڪوبه اثر
 ڪونه ٿيندو آهي.

(۲) موٽي ٻڌي: ڪن جي ٻڌي موٽي وانگر ٿيندي
 آهي يعني چئن موٽي ۾ چيترو سوراخ ڪبو اوتروئي سوراخ
 طاهر ٿي بههندو. لئن چيترو سٺ مهانماڙن اُڀايش ڪندا،
 اوتروئي کين ياد بههندو.

(۳) لئن منڇ جي ٻڌي ٺيل وانگر آهي. چئن ٺيل جو
 ٿڙو پاڻي ۾ ڇڏبو آهي ته پکڙجي رنگ رنگ ٿي چمڪندو
 آهي لئن اهي سار اُڀايش ياد ڪري اُهيءَ ويچار سان وسار
 ڪري وڌائي وڃي آتما جو ساڳيو ڪار ڪندا آهن.

وهندڙ خواه پرمارت جو گيان ٻڌي جي ڪري ٿئي
 ٿو. انهيءَ ڪري سدائين ٻڌيءَ کي اُمر ۽ پوئتر ڪندو رهجي.
 ٻڌي اُمر ۽ پوئتر ڪمڻ ٿيندي، تنهن لاءِ هي چار اُهاڙ آهن.
 ۱- شد ساوڪي آهار ۲- ستسنگ ۳- ست شاستر چنن ۽
 ۴- لار جي اڀاس ڪرڻ سان ٻڌي اُمر ۽ شد ٿئي ٿي. اهڙي
 طرح جي ويڙهيان ڪندي مٿيون پڇن اوت سٺ چئي
 ستسنگ سمايت ڪيائون.

اتان ڏهرن جي ڳوٺ ۾ سيڪ پرچومل وٺي آين. اُتي
 ه ڏينهن رهي پڇن ڪير تن جو ڏاڍو آند ڪيائون. هڪ ڏينهن
 ستسنگ وڃي سيڪ پرچومل اُتي ستگرو مهاراج جن کي برار ٿيا
 ڪئي ته پڳوان! توهان هرڻا ڪرڻا جاڻي جاڻس هار آهيو.
 هن داس کي ستان ڪاهي. سو ديا ڪري منهنجي جهول

چند - ري من سڀ ڪا موه ٿيا گو، موه مها وڪرالا هئ،
 موه ڪنڌب سي ڪيٽا جڙني، موه تسڪو گهالا هئ،
 ارجن جڙني وير بهادر، ٿسي موه ڪي جالا هئ،
 ڪهي ٿيئون جو موه ٿيا ڪي، سو جن رهن سڪالا هئ.
 انهيءَ موه روپي اولده ڪي ناس ڪرڻ واسطي هڪ
 آهر ڪيان روپي هي ٻئيءَ جو پر ڪاش ڪي. سو آهر ڪيان
 برهم ليشني، برهم سرور ٿي، ديه ڌاري پورن ستگروءَ
 جي دواران ٿي ملندو آهي. انهيءَ ڪيان جي پر ڪاش ڪري
 موه روپي اولده دور ٿي ويندي. تنهن کالپوءِ جڳياسو ٿريءَ
 ٿي آهر سڪ ڪي پائيندو. انهيءَ موه روپي اولده جي
 ڪيڊ واسطي بس اهوئي ساڌن آهي. شام جو منڊليءَ سميت
 موٽي جاءِ ٿي آيا. رات جو ستنگ پر هيٺون پڇن چيائون.

راڳه ٿوڙي

ٿل - ڪتا سن ڪونه ڪيئ ويچار
 اوجھل ڏيهي لائين گنوائت - بنا پڇن ڪر نار
 ۱ - ڪتا هريءَ جي آهي جڳهه پر - سڀ ڪرمن کان سار
 سڀي سڀي ٻا سمجهه پرائت - جنم ڪيئ بيڪار
 ۲ - موه ممت متسرن ڇڏيت - ڪام ڪروڌ اهڪار
 ڪرڻ لڳين ات پڇر پرائي - تالعي توه ڏڪار
 ۳ - وڻجارو ٿي جنهن لڏ آئين - سوله ڪيئ واپار
 ڌرمراءِ ات ڪين ڇڏيندءَ - پورو ڪندءَ آچار
 ۴ - من جي مس ڪر سر ٿي ليڪڻ - ٿيئون لکڻي هار
 ڪهي ٿيئون لک رام لار - پائين موڪي ڏنار

ان پڇن جي ارب ڪندي ٽن پر ڪان جي ٻڌن جو بيان
 ڪيائون. چيائون ته ستنگ پر جيڪي ماڻهو اچنٿا، ٺڳي

پر رهندي پنجن وڪارن کان ڪيئن رهائي ٻاڻجي ٿيندڙ
سولو آيا ڪري ٻڌايو؟

ٿيندي. مهاراج هن هيءَ هيٺيون شيون ٺاهي سڀني کي ٻڌايو.

واڳ جوڳ

ٿل - ڪر ڪو ديهه سڌار پيارا، پاڻ وڪارن کان نه بچائي.

۱ - ڪام جڏهن تو ڏور لڳائي، شرم مرم سڀ شان وڃائي.

هر دم ٿي ۽ هوشيار پيارا، جيتوڻيڪ سان ٿون پرڻي پالي.

۲ - ڪروڙ جڏهن تو حوش چڱائي، جان چگر ۽ جسم چلائي.

دل کي ڏي ٿون ٺار پيارا، ڪميا شائدي صبر پراڻي.

۳ - لوپ جڏهن تو لائي لوري، ڏن مڙڙ جي ٿي جيءَ جهوري.

سج جو ڪر وهنوار پيارا، هردي پر ستوش وڌائي.

۴ - موه جڏهن او من کي منجهائي، ڏاڍو بل ۽ ٻڏي گنواي.

من مان ڪڍ انڌ ڪار پيارا، برهر گمان جي دوست جڳائي.

۵ - گرب جڏهن من واس ڪريو، ڏور ڪرم کي ناس ڪريو.

پاءِ حليمت هار پيارا، ڪهي ٿيئون ايمان مٽائي.

ٺاهو پنجن ٻڌائي جهانون نه هي پيارا، هن ٺاهن جي واپار

ڪرڻ ۽ رهڻي رهڻ سان منهن ڪم جلدي سڌري پوي ٿو ۽

هيءَ چور وڪارن کان رهائي پائي سگهي ٿو.

سلوڪ - موه مهادرڪ روپ هٿ، ٿانڪو ڏيو نڪار،

پرڻيت جڳت کي ڇاڏڪي، اپنا ڪرو اُڌار.

مطلب: سناري پڌار ٿي جي پرم وڏي ڏک ڏيڻ واري

آهي. تنهنڪي ٿياڳي پنهنجو اُڌار ڪريو. پر جيئن سبب سمجهائين

ٿا تنهن اڳاٽي پاڻ وڌيڪ موه روپي گهري انڌري پر اڻي

وڃي رهيا آهن.

تيمڙاھن دڪ جو آواز ٿو ٻڌجي. سو ٺراس ٿي توهان جي چرن ڪنول ۾ آيو آهيان ته منهنجو اڏار ڪريو. چوراسي لک جوڙين ۾ ڦرندي ڦرندي مون ٺمار گهڻو دڪ پاتو آهي. هاڻي ڏاڍو ٿڪجي پيو آهيان. مونکي آسري گيان جي جهاز ۾ چاڙهي، هن پيانڪ ساگر کان پار ڪري پنهنجي اصلي آبڻاسي ديس ۾ پهچايو.

انهيءَ وقت تي ڪيترا پرار ٿيا جا ٻچن ڳائي بس ڪيائون ته پاڻي گوٻندرام چور لڳو نه هي پريو، شاديءَ ۾ ڪجهه رڪاوٽ ۽ ڪٽ ڪٽ ٿي پيئي آهي. ڪرپا ڪري پلٽ پايو ته سڪ سان ڪارج راس ٿئي. اها ارداس ٻڌي فرمايائون ته بابا ڪاٺي چنٽا نه ڪريو. التريامي پريو سيني کي سمٽ ڏيندو ۽ توهانجو ڪارج نرو گهٽتا سان سمپورڻ ٿيندو. سنگت کي چيائون ته پلٽ پائي پريو ڪي پرار ٿيا ڪريو. پلٽ پائي، پرار ٿيا ڪرائي ستسنگ سمايت ڪيائون.

اهڙيءَ طرح هر روز رات جو ستسنگ ڪندا هئا. ڳڙهي عادوشاهه، چڪ، گاهي ۽ ٻين ڪيترن ڳوٺن جي خلق مهاراج جن جو جس ۽ ڪيرني ٻڌي، درشن لاءِ ايندي هئي. ماستر ڪيشوداس ۽ ڪي ٻيا شش ٿيا. آخر پاڻي گوٻندرام جي ڀائرن جي شادي ٿي ويئي. ڳڙهي عادوشاهه جي مڪي آندرام ۽ چڪ جي پاڻي جشن مل پاڻي چوٽ رام ستگرو مهاراج جن کي پنهنجي ڳوٺ چور گهمائڻ لاءِ وينتي ڪئي جا سواڻي جن سويڪار ڪئي.

ٻئي ڏينهن صبح جو ستگرو مهاراج جن سيني کان هو ڪلائي عادوشاهه جي ڳڙهين ويا. اُتي شام جو درياهه جي ڪناري گهمڻ ويا ۽ هڪ ٻيڙ جي وٺ هيٺان وڃي ويٺا. اُتي پاڻي گوٻندرام هٿ جوڙي سوال ڪيو ته هي ڳوٺان! هن سنسار

ڪرڻ گهرجي ته هي ٻريو، هن سنسار ساگر کان ناري، مولڪي
ٻار ڪريو!

سلوڪ - هئن اناڪ آتشي دڪي، ڊريو ڊيڪ سنسار،
ڊوٻت هون ڀو سنڌ مين، هره ڪرو ڀريو ٻار.

مطلب: ٻريو، مان اناڪ، منهنجو سنسار ۾ ڪوئي رڪه
مددگار، ساڻي ڪونهي. مان تمام دڪي آهيان. هيءُ ڀالڪو
سنسار ڏسي ڏجي رهيو آهيان ۽ هن سنسار ساگر جي آشا
روپي چل ۾ غوطا کائي رهيو آهيان. مولڪي ٻريو، اڻاسي
گهر ۾ پهچايو. توهان کانسواءِ ٻيو ڪوئي آسرو ڪونهي.
سوڀو - سرور اور ستي هوپ نراسا -

چورن آپڪي آن گهي،

لاڪ چوراسي جون چڪرڀر -

قرر هر بهر دوت سهي،

ڪرپا ڪرگر اپنا ڪيچي -

طرف تههاري ديهه رهي،

ڪهي ٿيئون گرپار ڪرواب -

ڀو سنڌ ۾، مڱن جاڻ بهي.

مطلب: جن ڪالنگ جهاز ٿي اچي وهندو آهي ۽ جڏهن
جهاز سمند ۾ به چار ميل پري هليو ويندو آهي، تڏهن خيال
ڪندو آهي ته هاڻي جهاز کي ڇڏي ٻئي هنڌ وڃي وٺان. اهو
خيال ڪري جڏهن چئن ئي طرفن کان ٿري ڏسندو آهي ته
وهڻ جي جاءِ ڪانهي ۽ چوڌاري پاڻي ئي پاڻي آهي، تڏهن
جهاز کي ئي پنهنجو آسرو سمجهندو آهي. تن ستگرو مهاراج جن
انترامي، مون هن سنسار ساگر ۾ چئن ئي طرفن کان ٿري
ڏٺو آهي ته ڪٿي به سڪ ڪونهي. جيڏانهن ڪن ٿو ڏجي

شرايون وٺي، گلن جا هار کڻي، شهر جي ٻاهران بيٺا هئا. ستگرو مهاراج جن کي گلن جا هار پائي دهلن دامن سان پائي گوبندرام جي اوطاق تي وٺي اچي هڪ سينگاريل آسٽ تي وهاريائون. پرساد پيٽا رکي هٿ جوڙي، خبرون چارون وٺڻ لڳا. سوامي جن چيو. خبرون سڀ سڪ جون آهن. انٿريامي ڀڳوان جتي ڪٿي آندو مڱل ڪيا آهن. سڀئي هڪ انباني گهر جا آهيون. پنهنجي لڇا ۽ ڪرمن جي ڪري توهان هتي سکر ضلع ۾ ۽ اسان حيدرآباد ضلع جي ڪنڊوءَ ۾ ڄمڻ ورتو. هتي پائي گوبندرام پنهنجن ڀائرن جي شاديءَ تي وٺي آيو آهي. رات سکر ۾ هٿاسون هينئر هتي اوهان پريمڻ کي ڏسي خوش ٿيا آهيون. پر وڌيڪ خوش ٿڏهن ٿينداسون، جڏهن اصلي گهر ۾ هلي هڪ ٻئي کي گڏ جون. وڌيڪ خبرون توهان کي ستسنگ ۾ ئي ٻڌائينداسون. هاڻي توهان پنهنجون خبرون ٻڌايو.

نهنجي مڪي راجلداس هٿ جوڙي چوڻ لڳو ته هي ٻارو توهان جي ڪرپا سان وقت چڱو پيو گذري. هر ڪو پنهنجي ڪار وهنوار ۾ لڳو پيو آهي. توهان جي مهما پائي گوبندرام ڪندو هو. اسان کي اوهانجي درشن جي اڪير هئي اوهانجي وابت نھاري رهيا هٿاسون. توهانجو درشن ڪري ڏاڍو خوش ٿيا آهيون. ڪڇ وقت ويهي سڀئي ڀاو پرساد وٺي، پنهنجي جاءِ تي ويا.

ستگرو مهاراج جن پوڄن کائي آرامي ٿيا. شام جو ۴ بجي اٿي جل پان ڪري سڀني سندن کي وٺي سکر تي ويا. ۷ بجي ڌاري موٽي جاءِ تي آيا. ۸ بجي ستسنگ سيار اچي ٻراجمان ٿيا. سيار پور هئي. پراڻا جي مهما تي پوڄن ڪيائون. ڇيائون نه جيئو کي سڌائين ست ڇت آندو پر پورو ٻر مان اڳيان پراڻا

ڪا سواءِ ٻيا نه ڪيترائي منجهن ڳڻ آهن. سندن دل ۾ ڪنهن به پدارت جي ڪامنا ڪانه رهندي آهي. مير دل معطي سدائين ملي سته. ٻولي ٻولي وارا آهن. سڀني ڄيئون جي آڌار واسطي لت اوتار ڌاري سنسار ۾ ايندا آهن ۽ ستسنگ جو دٻاءُ لڳائي، سڀني ڄيئون کي ٻرهر جي سر کي ٻياري سندن هڙدا سبتل ڪري ٻر ٻوه سان ملائين ٿا.

راج ڪوههاري

ٿل - ديڪا جڳ ۾ سبت آڌاري، سار گراعي سبت واپاري

۱- سج هي ديوي سج هي ليوي،

سج هي ديوي سج هي سيوي

سر دم آڌي ڪٽ ڳڻ ڌاري

۲- اڀي شير ٻر ڍوڪ سهاره،

سڀ جهڙون ڪي ڪٽ اوار نه

سوارت ٻن مي ٻر اڻڪاري

۳- ام ڪر ٻالڙ ڪر ٻا ڪر هٿن،

جنر مون ڊڪ ڪو وي هر هٿن

مات پتا ٿي ام هٿڪاري

۴- ڪهي ٽيٽون سي ٻرهر ڳبائي،

رهتي آسڻ اٿس ڏهاڻي

هائون لس ٻر مٿن ٻلهاري.

آس ستسنگ سميت ٿيو نه سڳت مهاراج جن کي چوڻا

لڳي نه ڪر ٻا ڪري ڪجهه وقت رهي ٿام جي ورکا ڪريو.

مهاراج جن کين چيو نه اسان کي عظمت جي ڳوٺ ۾ شاديءَ

ٿي وڃڻو آهي. هوندي ڊاٽو ٻاڻي هوندو نه اچي رهندا-ون.

مارچ ۶ ويساک، سبت ۱۹۷۷ صبح ۱۱ بجي

عظمت جي ڳوٺ ۾ پهتا. شهر جا پنهنجي ٻرهي اڳر ٿي ڏهل

بلهاري وڃان جو مونکي سڃاڻي سڄي سمجهاڻي ڏني
 اٿئي. اهو رنگ ڏسي پاڙي وارا مهاڻا کي چوڻ لڳا ته
 هن توهان کي تمام خراب وڃن ڇڏيا آهن ۽ توهان وري
 هن مورڪ کي پيا هٿ جوڙيو! تنهن تي مهاڻا چيو ته ابا
 هيءُ مورڪ ڪونهي، تمام ٻڌيوان آهي، مونکي هيل تائين
 ڪنهن به ڪونه سڃاتو هو. هن ئي سڃاڻي مونکي اُپديش
 ڪيو آهي. چويٽو ته تون ڪريل آهين. سو برابر مان اڳ نرڳڻ،
 نراڪار هوس ۽ هاڻي ڪرچي، سرڳڻ ساڪار ٿي پيو آهين.
 پيو ڪپڙي يعني ڪاٻا روڻي پڙي پھري آيو آهين. تون
 چويٽو ته ڏولڳي آهين. برابر ڏولڳ ڪري وهندڙ جي ڪم
 ڪار ۽ مٿن مائٽن کان چٽو آهين. اهڙيءَ طرح مونکي سڃاڻي
 هن اُپديش ڪيو آهي ته پاپي يعني پيءُ، جو پرمانا آهي،
 تنهن کي جلدي پاء. بدمعاش يعني سرڀر جو ماس تمام خراب
 آهي، جو مٽي کالپوءِ ڪنهن به ڪم جو ڪونه ٿيندو. تنهن
 ڪري سرڀر جو ايمان ڇڏي ڏي. نامراد يعني لاهر جو آرادن
 ۽ پڇن ڪر. نياڳا يعني نانا سنسار جي روپ نياڳي، وچ حرامي
 يعني الترمڪ ٿي وڃي هريءَ ۾ آرامي ٿي، پنهنجي آتم
 ابناسي گهر ۾ سڪي ٿي. مهاڻا جا وڃن ٻڌي اهو ماڻهو مهاڻا
 جي پيرن تي ڪري پيو. اکين ۾ جل آڻي، روئي چوڻ لڳو
 ته هي پريو مونکي معافي ڏيو. ست کيس آشرواد ڏيئي
 روانو ٿيو. اهو درشتانت ٻڌائي سوامي جن چيو هي گرمڪو،
 جڏهن پورو ڪنڊن کي ڇڏي سڀني گلن مان سڳندي وئي
 ايندو آهي، جڏهن ماڪيءَ جي مک ۾ جي ڪڙي وٺ مان به
 منان ڪڍي ايندي آهي. تنهن گرمڪ وويڪي مهاڻا تون
 سڀني مان سار ڪٽندا آهن. سر معنيٰ من کي روڪين ٿا. ڏم
 معنيٰ پنهنجي اندر ۾ کي وڃن کان روڪين ٿا. تنهن

پر، نه ٿيرف نه مندر، نه لداين، نه ٻهاڙن ۽ نه جهنگلن ۾ ڳولھج. باقي جتي ستڀرش مهاڻائون، لوڪامي، لرماني، اڏارچت منهنجي ڪيترائي ۽ جس ڳائيندا هجن، اتي اچي منهنجو درشن ڪج، ڇو جو ستنگ ٿي منهنجي رهڻ جو خاص اسٽان آهي. پوءِ چيائون ته ڀڳوان ستنگ روپي گهر ۾ رهي ٿو، اهو ستنگ روپي گهر، خاص ڀڳوان جي رهڻ لاءِ ڪيترائون ٽڪليٽون وٺي، ستن ٿي ٺاهيو آهي الههءَ لاءِ نه جگياسين، موهڪن ۽ ڀڳوان جي ڀڳتن کي، ڀڳوان جي درشن ڪرڻ ۾ سولائي ٿئي. ست سڌائين پراڻڪاري، سڌا س ويڇاري ٻن اڌاري ٿيندا آهن.

سلوڪ - ات ڪرپال نه دروه، چت سهن شيلتا سار،
سر دم آڏاڪار مت، مردل سرو اڻڪار.

مطلب: ست مهاڻائون وڏي ڪرپا ڪري انهن جنمن ۾ ڀڳوان کان وڇڙيل جيو کي پريءَ سان ملائي انساني گهر ۾ پهچائي ان جو آواگون جو ڦيرو مٽائين ٿا. جن مهاڻائن جي چت ۾ ڪو دوه، لڳي يا پاڪد ڪونهي ۽ چت سڌائين ٻولي ٿي. تنهنجي جي ڪو ڪٽي نٿو، ڪلا يا ايمان ڪري ته نه اٽڪي ڪر پٽ پاران ڪو نه ٿيندا آهن ۽ نه ئي چت ۾ ڏکي ٿيندا آهن. پر اٽڪي پنهنجو مٿر ڇاڻي ان مان به سار ڪڍي پنهنجي چت ۾ خوش ٿيندا آهن.

هڪ اوڏوت آهر گياي مهاڻا هڪڙي گرهستيءَ جي در تي اچي پوڄن لاءِ هري نارايڻ چيو. گهر مان هڪڙو ٻيارو ٻاهر نڪري مهاڻا کي چوڻ لڳو ته هي ڪرپل، ڪپتي، ڊولگي، ٻاٻي، بدعاش، لامراد، لپاڻا، وح بدلام، حرامی، مهاڻا هٿ جوڙي چوڻ لڳس ته پيارا تون ڏن، ڏن آهين. عمو سڀي شير ۾ ٺوٺي، ٺوٺي، ٺوٺي سڄاڻو آهي. مان تونان

پرسن ٿيندو آهي.

سلوڪ - جوگي جهنگم سيوڙا، سنڀاسي درويش،

بنا پرير پڇي نڀين، درلپ ستگر ديش.

مطلب: جوگي جهنگم، سنڀاسي، پيرائي آڌ ڪهڙي به

ذات، ورڻ، پنٺ، بيڪ ڇا هجن، سي پرير سان ئي پڳوان

سان ملي سگهندا. اها سچي ڀڳتي ۽ پرير ستن جي سنگ

مان پراپت ٿيندو. ستسنگ پرير ۽ ڀڳتي ۽ جوگهر آهي. اترامي

پڳوان ستسنگ روپي گهر ۾ رهيو.

درشتافت: هڪ ڏينهن نارد مني ۽ ڪي پڳوان جي درشن

جي ڏاڍي پياس ٿي. سو وٽس پري ۽ پروڙو. ڏسي ته پڳوان

آهيئي ڪونه. پڇيائين ته پڳوان ڪٿي آهي؟ بارشڻ چيس

ته الائي ڪيڏانهن لڪري ويو آهي. هڪڙو گهر هجيس ته

توهان ڪي ڏسيون. نارد وٽس پري ۽ پر پڳوان جي رهڻ جا

آستان، مندر ڳولهي، رستو وٺي روانو ٿيو. جهنگل، سن،

نيرت، ندين جا ڪنارا ڳولهندي ڳولهندي هڪ شهر ۾

اچي لڪيو. ڏسي ته ستسنگ ٿي رهيو آهي ۽ پڳوان پراجمان

آهي. پڳوان کي منومتي پر ٿام ڪري، هڪڙي ڪنڊ کان

ويهي رهيو. جڏهن ستسنگ سمجهت ٿيو، تڏهن پڳوان کي

ڏٺو ته پر ٿام ڪري چوڻ لڳو ته هي وٽس ناهي، اڄ

توهان کي ڏاڍو ڳوليو اٿم. الاچي ڪٿي ٿا رهو. مولڪي

ڪا مٿر جاء ڏسي ڇڏيو ته جنهن مهل توهان جي درشن جي

پياس لڳيم، تنهن مهل سڌو اتي اچي توهان جو درشن ڪريان.

پڳوان چيو:

سلوڪ - نا عمر وسامي وٽس ڪٿي يوغينام هردي نه به

مد پڳتايتر گائنتي، تتر تشنامي نارد

مطلب: هي نارد مولڪي ته وٽس ۾، نه يوغين جي هردي

مهاراج جن فرمايو ته وڃن ڪونه ٿا ڏيهن، پر جي هن
 ٻياسي کان آياسين ته ويچار ڪنداسون. ٿاڏي چٽڻا لڳي، سڀني
 برامي موڪلائي روانا ٿيا ۽ ٿاڏي به تيز هلڻ لڳي. شام جو
 اچي سکر اسٽيشن تي لٿا ۽ بندوبست بلورام، سنڪ گنگارام
 جي شش جي آستان تي آيا. پاڻي گوپندرام اڳي ئي بندوبست
 ڪرائي ڇڏيو هو. سنڪ بلورام ساڻن پريم ۽ آدرستڪار سان
 مليو ۽ سڀني کي آسٽن تي واري، چوڻ لڳو ته وڏي ڪربا
 ڪئي آڻو جو سکر ۾ ٻڌارجي درشن ڏنو آڻو. پاڻي گوپندرام
 توهان جي ڳالهه ڪندو هو، اسان کي به ڳهڻن ڏينهن کان
 ٻياس هئي، ته ڪڏهن اوهان جو درشن ٿيندو. سڀني چل ٻان
 ڪيو، پوءِ سنڪ گنگارام ڇيو، ساڻن لڪل به هوندا، پر هتي
 نه سهڻي برامي توهان جي سنڪ ۽ درشن جا ٻياسي آهن.
 سو ڪربا ڪري ڪلاڪ کن ڏيو. مهاراج جن ڇيو ته ستن
 جي درشن سان سڀ ٽڪاوٽ دور ٿي وڃي ٿي. رات جو
 پاڻي گوپندرام کي سنڪ جو پروگرام ٻڌايو، پوءِ سنڪ بلورام
 ۽ پاڻي گوپندرام سان گڏجي، درياهه جي هن رستي ڳهڻ
 ويا. ڪنهن گوردارن ۽ مندرن ۾ پڇڻ ٿي رهيو هو
 تمام سندر لٿارو هو. سنڪ بلورام کي جيانئون، هتي نه سرڻ
 پري لڳي ٿي آهي. انهن ڳهڻندا ڦرندا، رهڻا ڪندا
 اچي سنڪ جي جاءِ تي پهتا. هزارن جي تعداد ۾ خلق
 آيل هئي. سنڪ پاڻ پريشاد رکي، پيرن پتي وهندي ويئي.
 سنڪ شروع ٿيو، سروآلود، گرمڪداس ۽ ٿانور داس موج
 ۽ مستي ۾ اچي خوب ڳايو. انهن کانپوءِ، ستگرو مهاراج جن
 ۽ -رامي نرال لعل جي سنڪ شروع ڪيو. پريم، سنڪ
 ۽ ستن جي هٿا جا پڇڻ ڳائي جيانئون ته جن سڄو پريم ڪيو
 آهي، تن ئي پريم ڪي پاڻو آهي، جو ڇو پڳوان پريم ئي

ٻاڻڻو پهريون - باب ۵

هتي ڏينهن صبح جو ڳوال لعل، سرو آئند ۽ گرمکداس،
کيارام، ٿالور داس ۽ سنت گهندورام کي ساڻ ڪري،
گوبندرام سان روانا ٿيا. ننڍي آدم اسٽيشن تي پهچي،
۱۰ بجه گاڏي ۾ وڃي چڙهيا. گاڏي ۾ کيارام چوڻ لڳو
تہ روئي نہ ڪنهن ڪاڻه آئون؟ مونکي نہ بک لڳي آهي
۽ اسٽيشن جو ڪاڌو نہ ڪوئ ڪائينداسون.

سوامي جن چيو آيا، پر پوءِ پاڻيهي ڪارائيندو. توهان ويٺا
ڀڳوان جا رنگ ڏسو. گاڏي اچي شهداد پور پيلي نہ پائي
ڏيوارام، شامداس، چوٿورام، مائي پوڄي، پائي آسنداس،
ڪشوري رام، پائي ڪيولرام ۽ ٻيا ڪيترا شهداد پور جا
پريمي، گلن جا هار، ميو ۽ پوڄن ڪيو، اڳ ۾ ئي اسٽيشن
تي بيٺا هئا. گلن جا هار پائي، جڻه جڻه ڪار بولائي، ميو
۽ پوڄن ڏيئي، چوڻ لڳا تہ سائين، هيٺر اسان توهانکي هتي
لهڻ لاءِ ڪوئ ٿا زور ڀريون. باقي موندي، ڪرپا ڪري
ضرور اسان وٽ لهجو. هفتو کن اڳوات احوال ڏجو تہ اسان
بدوبست ڪنداسون. سنگرو مهاراج جن کين چيو، تہ پهرين تہ
ٻڌايو تہ توهان کي اسان جي وڃڻ جي ڳالهه ڪنهن ڪئي.
ڀڳت ڏيوارام چيو تہ سائين، ڪالهه ڪندو ۽ چو هڪ ماڻهو
هتي گذر ڪڍي آيو هو، تنهن ٻڌايو. مون رات ئي وڃي،
پريمين کي ٻڌايو ۽ صبح جو گڏجي اسٽيشن تي توهان جي
درشن لاءِ آيا آهيون. هاڻي اسان جي ارداس قبول پوي
تہ موندي اسان وٽ ضرور لهندا.

مطلب: پگوان جي سڄي پرست ڪيترو به کڻي ڪو لکائي، نه به لکي ڪانه سگهندي.

ڪبير صاحب جن چون ٿا پرير جي مستيءَ ۾ هي ڪر ڪڍي نه سگهندو، نه به پرير جي وارن ٻڌي، رولڻ ضرور اچي ويندس. اهو پرير نه تمام چڱو آهي، پر وچولي درجي جو آهي. اکر پرير اهو آهي، جو پگوان پرير جي وچوڙي ۾ لڙندو رهي.

سلوڪ - پيارا بچڙي روؤ هيٺن - ساڄا پرير نه جان، ساڄا پرير سو جانئي - بچڙت جاري ٻان.

مطلب: پرمانا پرير جي وچوڙي ۾ رولڻ به ڪڍو پرير آهي. پر سڄو پرير اهو آهي، جو پرير، پرمانا جي وچوڙي ۾ ٻان ٿياڳي. هيٺن راجا دسرت - سري رام جي وچوڙي ۾ ٻان ٿياڳا.

سلوڪ - سارس ڪهڙو ڀرتي سڄي - يگل ڦرت جڳه مانهر، ڪهي ٿيئون جو اڪ مري - دڙجا جيوت ناهه.

مطلب: سارس پکن جي باڻ ۾ اهڙي پرير نه ٿيندي آهي، جو سدائين به گڏ ٿهندا آهن. جي هڪڙو مري وڃي نه ٻيو اٿهي جي پرير وچوڙي ۾ پنهنجا ٻان ٿياڳيندو آهي؛ تنهن جن جي هردي ۾ اهڙو پرير آهي، ان سان پگوان، سنت، گرو، لوڪ، پرلوڪ ۾ سدائين گڏ آهن. ۲-۳ ٻچن پرير سان ٻائي، سنگت کي ڇڏائون نه اسان صبح جو سويل ڪر صلح جي عظمت شهر ڏالون وينداسون، جو ٻائي گوند رام ليڪهار ولڻ آيو آهي. توهان سڀئي ستنگي، ٻائي ٺهراڻ سان گڏجي، لت لير سان ستنگ ۽ سنتن، مهمالن، مسافرن جي پرير سان شيرا ڪندا رهجو. پنهنجو چت نام ۽ گراڻي ۾ وڌائيندا رهجو. ستنام ساڳيءَ جي ڏليءَ سان ستنگ سمپت ٿيو.

کي بند ڪيو اٿس ۽ ڪيترن کي بند ڪري رهي آهي .
ڪوئي ڪوئي ويراڳي هن کان اڇي ، ڀڳوان جو ڀڄڻ ڪري
پنهنجو اڌار ڪري ٿو . ستنسنگ سمايت ٿيو .

ستگرو مهاراج جن ۵ مهينا ڪنڊوءَ ۾ لت لير سان ستنسنگ
۽ ستن مهمالن جي شيوا ڪندا رهيا . هڪ ڏينهن ، تاريخ
۲۰ چيت سبت ۱۹۷۷ ، صبح جو ۱۰ بجي ڀائي گوبندرام
نيڪيدار ، سکر ضلع جي عظمت جي ڳوٺ وارو ، پراڻن هالن
مان اچي نڪتو . هت جوڙي چوڙ لڳو ته سائين ، مان ۲-۳
مهينا سيٺ کان موڪل وئي ، ڳوٺ ويو عوس . پنهنجي ڀائرن
کي مڱائي ، شاديءَ جو مهورت تاريخ ۱۲ آڪاڙ چوڏس تي
ڪڍائي آيو آهيان ۽ ڪرپا ڪري ، پنهنجي هٿن سان هلي ،
پنهنجي ڀڄڻ جو ڪارج ڪرايو ۽ اسان داسن جي گهر ڇڏڻ
گهمائي ، پوتر ڪريو . منهنجي ڳوٺ جا ماڻهو توهان جي درشن
جا پياسي آهن ۽ چئي ڇڏيو اٿن ته ڪيئن به ڪري ، ستگرو
مهاراج جن کي وٺي اچج . سو پريو ، ارداس قبول ڪريو ۽
پروگرام ڏيو ته ڳوٺ لسڪي ڇڏيان .

ستگرو مهاراج جن سندس سوال مڃيو . ذهن ، پنڌ رهن
ڏينهن کان پوءِ ، ڀائي گوبندرام مهاراج جن کي وٺي آيو . ان
رات جو ستگرو مهاراج جن ستنسنگ ۾ پريس جو پرسنگ هلايو .
چيائون ته سڄو پريس اهو آهي ، جو سدائين چندرما جي
شڪل بکس وانگر وڌندو رهي .

ساروڪ - ساڄا پريس سوجانئي - ٻيڄ چند جيون هوءَ ،
ڪهي ٿيئون ڪب ناگهتي - دن دن بڙهتا سوء .

اهڙو سڄو پريس چوي ڪونه سگهندو .
ساروڪ - پريس ڇپايا نا چپي - جا گهٽ پروگهت هوءَ ،
جي پي مک نا بوليئي - نين ديت هيءَ روءَ .

وچڙو. مولڪي پڻڇين ٽڪين لاءِ پسا به ڏنا آهن. سوامي ۽ جن
هڻجي ڳالهه قبول ڪئي. سڀاڻي ئي صبح جو روانا ٿيا.
سنگت کي ملول ڏسي، چيائون ته سنت، پڳوان، گرو،
سدائين پريمين مان گڏ آهن. توهان ڪوبه خيال نه ڪريو.
اسان جو داتو پاڻي هوندو ته وري به اينداسون. پتڻ ئي
اچي، پڙي ۽ هر چڙهيا. درياهه ٽپي، جهوڪن ۾ آيا. رات
جو ۸ کان ۱۱ بجي تائين ستسنگ ڪيائون.

صبح جو ويل هر چڙهي اڏيري لعل جي اسٽيشن تي اچي
ٿيا ۽ سج لڳي ڪنڊو ۽ پها.

مانا ڪرشنا، پاڻي ٺهرايو ۽ نين پريمين سان پها پوک
ملي ويٺا. ساري شهر ۾ ستگرو مہاراج جن جي اچڻ جي خبر
پئجي ويئي. سڀئي پريمي ستسنگي پوساد کڻي اچي ستگرو
مہاراج جن جو درشن ڪري خوش ٿيا. پاڻي لالڙام ۽
پاڻي ڪيڙام، مٺي جي ساري خبر پريمين کي ٻڌائي.

ٻئي ڏينهن شام جو ۴ بجي، سالاري جو ڀڳت گهندو رام
سوامي جن سان ملڻ آيو. مہاراج جن کان مٺي جون خبرون
ٻڌي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ چيائين، جي وري ڪهڙا تنهن سڙ
ٿي وڃيو، نه ڪرڻا ڪري، مون کي به ساڻ وٺي هاڃو.
مہاراج جن چيو، توهان ٻڌڙا آهيو. ڪنهن خاص پريمي جو
سڏ ٿو نه ويٺار ڪنداسون. پوءِ پاڻ ۾ رس رهائڻ ڪيائون.
ڪڇ وقت بعد سنت گهندو رام موڪلائي سالاري ويو.
رات هو ستسنگ ۾ مہاراج جن پنهنجا ٺاهيل نوان نوان پڇن
پريم ۽ ويڙاڻ مان ڳايا. پڳوان جي مايا جو ورلن ڪري
جوت لڳا ته: پڳوان جي مايا اٽل قسمن جا ڪيل ڪري
رهي آهي. جهڪو سندس ويجهو ٿو وڃي تنهن کي ٻڪڙي،
موه، رڳڙي مڪان ۾ بند ڪندي ٿي وڃي. اٽل حيون

ڇڳو. جهرڪ ڇيو ڳالهه تمام ڇڳي ڪئي ائيني. پر تون ويچار نه ڪر. پاڻ پڪي، اجاڙ جهنگل ۾ رهڻ وارا، ڪوبه ڪاٺ جو پڌارت گڏ ڪري ڪونه رکن. جيڪو ڊاٽو ملي، سو کائي اچون. تنهن ڪا سوا، هن منهن کي ڇا ڪارائي سگهنداسون؟ تنهن ئي جهرڪيءَ ڇيو جي توهان ناراض نه ٿيو ۽ مولڪي خوشيءَ سان آگيا ٿيو، ته مان هن مڇ ۾ ٽپ ڏيان. هو مولڪي پڇائي کائي، مينهن جو پاڻي جو گهٽو ٿي پيئو آهي، سو پي، توهان کي آسيس ڪندو ويندو ۽ منهنجو به جنم سڦلو ٿيندو. جهرڪ ڇيو، توکي ڏانهن واد هجي! تمام سٺو ڌرم جو رستو ٻڌايو ائيني. پر سر هڙ ڏيندا آهن. تنهن ڪري تون مولڪي خوشيءَ سان موڪل ڏي، ته مان سر ڏيان. جهرڪيءَ ڇيو، پراڻا ڏات، جي توهان سر ڏيندا، ته منهنجو سارو جنم لکي ۽ يڪار ٿي پوندو. تنهن ڪري مان سر ڏينديس.

اهڙيءَ طرح، جهرڪ ڇوي ته مان سر ڏيان ۽ جهرڪي ڇوي ته مان سر ڏيان. آخر اڳ جهرڪ ٿيو ٿنو ۽ پٺيان جهرڪيءَ. ٻئي وڃي مڇ ۾ پيا. ٽپائي کائي خوش ٿي، برسات جو پاڻي پي روانو ٿيو.

مطلب: گرهست مارڪ ۾ رهي پگھتي ڪجي، ته جهرڪ ۽ جهرڪيءَ جهڙي ڪجي. ڪوبه سوال ڏر ٿان خالي نه وڃي ۽ ڪنهن کي به بکيو نه ڇڏجي. پوءِ چيائون ته جيڪي چار وچن توهان کي ٻڌايا اٿئون، تن ئي ويچار ڪندا رهجو. اسان پريات جو ۴ ٻيڙ، ڪنڊو ۽ وينداسون. ايترو چئي، ستنام ساڳيءَ جي ڏاڍي لڳائي، ستسنگ سماعت ڪيائون. سنگت پاو پراساد وٺي گهر وئي. تنهن کانپوءِ پاڻي ايسرداس هٿ جوڙي ڇيو سائين، منهنجو دوڪان جهرڪن ۾ آهي. هڪ رات اتي رهي، ستسنگ ڪري، ٻئي ڏينهن گاڏيءَ تي

اچي، نه خوشيءَ سان کيس رسوئي ڪارائيندا ڪريو. ڏاڏو پاڻي ڏانڊو جو آهي. هر ڪو جيئو ڏيس يا پرڏيس پنهنجي پراڻي ڪٽي تو وڃي. شيوا آهي پاڻي وارن جو ڏاج جنهنجو پاڻي جاڳي ٿو، سوئي اٿئي، مسافر جي شيوا ڪري ٿو. اٿئيءَ جي شيوا پگوان جي شيوا کان به وڌيڪ ڦل ڏيڻ واري آهي. ست شاستر چون ٿا ته جنهن گهرستيءَ جي دروازي تان سادو برهمڻ، اٿئي، مسافر ٺاسن ٿي موٽي وڃي ٿو، انهيءَ گهرستيءَ جا ورثا ٿين، ڏانءُ ٿين، ٺيڪا ٿين، سڀئي لباس ٿي وڃن ٿا.

ساروڪ - سنساري تو ڪر ديا - نسا تو ڪر ويراڳه،
ويراڳي پنڌن پري - تانڪي جان آيا ڪه.

مطلب: گهرست ۾ رهي نه سڌائين دل ۾ ديا هجيس؛
نه ته ويراڳه ڌاري وڃي جهنگل ۾ ٽوپند جو ڀڄن ڪري. پر
جي اهو ويراڳي سنسار جي پوڳن ۽ ماڻا جي موهر ۾ ڦاسي
پوي، نه آياڳي آهي. پگوان جي ڀڄن ڪرڻ جا به رستا
آهن. هڪ گهرست جو، ٻيو آياڳه جو. گهرست ۾ رهي پڳتي
ڪري نه ڪئن ڪري ڄڻ نه:

درنشانمت: هڪڙي شهر ۾ هڪ ٺپالي هوندو هو، جو
۲۵ ميلن تي ٺپال پهچائيندو هو. هڪ ڏينهن صبح جو ٺپال
ڪٽي روانو ٿيو. سارو ڏينهن پنڌ ڪيائين. شام جو سج لٿي
اچي برسات پيئي. هڪ وڏو وڻ ڏسي، اچي هيٺان اچي
وڻ کي پاسو ڏيئي بيهي رهيو. دل ۾ ويچار ڪيائين ته
برسات بند ٿئي ته پوءِ وڃان. پر برسات وسندي رهي.
رات پئجي ويس. ساري رات اٿئي بيٺو رهيو. صبح جو
هه به برسات بند ٿي. هلق جو ويچار ڪيائين. پر هڪ نه
ساري رات برسات ۾ بيٺو رهيو. ٻيو ڪهڙا سارا پاڻيءَ ۾

جو توهان جي شيوو ڪندا. اختيار ڪار پوءِ موڪلي ويا. تنهن کان پوءِ مڪي ۽ ستگرو مياراج جن کي چيو ته سائين، توهان جي رهڻ واسطي ٽڪاڻي ۾ سارو بندوبست ڪري آيا آهيون. ڪرڻا ڪري رستي ڪاٽي، هلي آرام ڪريو. نئين ئي ڪيامر چوڻ لڳو ته لڳي ئي ۽ وهڻ لڳا ڏس، سو هنن جي رستي ڪن ڪاٽيندا آهن.

مڪي ۽ جاءِ جي سيند ۽ ٻين ڪن ٻنڃن چيو اسان کان اوکيا ئي آهي، ڪرڻا ڪري اسان کي معافي ڏيو. مياراج جن چيو پيارا، توهان جو ڪو به تصور ڪونهي. سڀ ڀڳوان جي لپاءِ آهي. جتن ڪري، تن مالڪ آهي. اسان سڀ ۾ خوش آهيون. توهان ڪو به خيال نه ڪريو، اسان رستي ڪاٽون ٿا.

پوڄن ڪاٽي، سڀني اچي ٽڪاڻي ۾ ويٺا. مڪي ۽ ڪي پنج نه ٽڪاڻي ۾ آيا. ٻاٽو صاحب به اچي سوامي جن وٽ ويٺو. مڪي ۽ هٿ جوڙي پاران ڪئي ته اسين سيٺي سوالي آهيون ته ڪرڻا ڪري واري وٺي ۽ سان اسان جي غريب گهرن ۾ چوڻ گهڻائي رستي اٽڪيڪار ڪريو. اسان کي ڏور، گرم جي ڪاٽي ڪر ڪالهي. ٻن والڪر هن جهنگل ۾ ٻيا آهيون. توهان اسان ٻاٽي جيون جي عيسن ڏي نه ڏسي، بههجي ڪرڻا ڪري نه چار ڏينهن رهي، مستڪ ڪري اسان کي ڏور جي رستي ۾ لڳائي وڃو. ٻنڃن جي ارداس آي مياراج جن چار ڏينهن تي جي شهر ۾ رهيا. رات جو مستڪ ٺهندو هو. ڪيون ۾ پريم ۽ ڪرم، ڏور جو اڀڻايش ڪيائون. اڇاري ۽ جي رات چيائون ته جيڪي نڌو اڏو تنهن ئي ديتار ڪندا رهندا ڪريو. اتي، ساڌو، مڃان، مسافرن جي شيراءِ آرام ۽ شرڏا سان ڪندا رهيو. ڪو به سمن مڃان شهر ۾

ڇڻائي ڄاڻو ته جلدي آئي وڃو. خوشيءَ سان آئندا نه واه،
 نه نه زوريءَ نه توهان کي اٿارو ويندو. اهو ٻڌي، سڀئي
 ستگرو مهاراج جن ڏي لهارڻ لڳا، مهاراج جن مشڪي،
 ڳول لعل، سرو آئندءَ گرمکداس کي چيو ته بابا، هاڻي يڪتارا
 ڇاڙهي، ٻيهي ڀڳوان جو ڀڄڻ ڪريو. آڳيا جي دير هئي
 سڌ ته اڳ ۾ ئي تيار هئا سو يڪتارا ۽ ديولڪون ڇاڙهي،
 کهنگهرن جا ڏنڊا هٿن ۾ کڻي، اهڙو نه وٺي ڀڄڻ ڪيائون،
 جو ساري شهر جا هندو، مسلمان، مڙد، ماڻهو، ٻار ٻچا،
 پنهنجا گهر دڪان ڇڏي، اچي ڀڄڻ ٻڌڻ لڳا. ساري هزار
 خلق سان ڀرجي ويئي. ستگرو مهاراج جن به مڙج ۾ اچي،
 ساڌن سان ڀڄڻ ۾ شامل ٿي ويا.

پوءِ ته لائين ٿي ويو جڏهن ساوڻ جي برسات. برسات
 اڳتي هلي ان ۾ آئي بادلن جي گرجنا ۽ بجليءَ جي
 چمڪ! تهڙيءَ طرح ستگرو مهاراج جن گجڪار ڪري چمڪڻ
 لڳا. اٿوا جڏهن ساوڻ جي برسات زور شور سان ڦسي رهي
 هجي ۽ شهر ۾ اڳيئي پاڻيءَ جي ٻوڙ ٻوڙان هجي، مٿان اچي
 نئي درياهه جو بند. بس، نئين ئي مهاراج جن جي ٻوڙ ۾ رهي
 نديءَ جي پرواهه ۾ ساري سنگت ٻڌي ويئي. رات جو
 ڪڪ اچي ٿيو. تنهن کان پوءِ، مهاراج جن رات نام جي ڏي
 لڳائي، ستنسنگ سڀايت ڪيو.

انهيءَ وچ ۾ گولا ٻري ويا ۽ ڊيگيون چڙهي ويئون.
 مشتياڪار ۾ دلاڪير جا پراڻي ڪٽي آيو ۽ عت جوڙي چوڻ
 لڳو ته، هي فقير سائين، هيءُ کير ڇا به دلا غلام جا قبول
 پئون، خبر پئي ته ڪي هندو فقير اڄ سج لٿي هتي شهر ۾
 آيا آهن، جن کي شهر جا واطيا ٿلهي ٿي به وڃڻ لڳا آهن.
 سو ٻڌي مولڪي ڏاڍو دک ٿيو، پر هاڻي ڏٺي ساجهه ڏهن

وانت ئي ٻائيندا رهاڻيون ڪندا، سڄ لئي اچي بي
 جي ڳوٺ ۾ پهتا. اڃا هڪ دوڪاندار جي دڪان اڳيان ٿلهي
 ئي اچي ويٺا ته دوڪاندار دڪان تان لهي اچي چوڻ لڳو
 ته توهان ڪير آهيو؟ هتي ڇو ويٺا آهيو؟ جلدي هتان اٿي
 وڃو. تنهن تي ڪارام اٿي چيس ته ڀائي، ڏيان ته ڪر،
 آهين ته هندو. ستن کي ٿو چورين ته هتان اٿي وڃو، اسين
 ڪونه آنداسون، واٽي ڪاوڙجي ڇو، ڇو ڪن آندا؟
 توهان ڇو ٿلهو آهي ڇا؟ جلد ڪريو اُٿو. مهاراج جن ڪارام
 کي چيو ته ڀاءُ، جهڳڙو نه ڪريو. توهان آلماندا سان گڏجي،
 شهر ۾ ڪو آڪاڻو يا ڪا ٻي جاءِ ڏسي آڇو، ته اتي هلون.
 آلماندا ۽ ڪارام شهر ۾ ويا. پندرهن، ويهن منن ۾ موٽي
 اچي چيائون ته، توهان جي ليلا عجيب آهي. ٺڪاڻو نه ڏاڍو
 سٺو ڏسي آيا آهيون، پر ٻانڇوڙي ٿو ته هتي رهڻ جي جاءِ
 ڪانهي. ڇهين کان نه ٻڌوسون، تنهن ڇو نه هتي ستن،
 مسفرن جي رهڻ لاءِ جاءِ ڪانه آهي؟ ٻائي شهر جي وچ ۾
 ڪنهن سيم جي اوطاق ڏسڻ ۾ آئي؟ آلهيءَ جي اڳيان،
 هڪ وڏو ورانڍو آهي. اهو رهڻ لاءِ ڇاجي آيا آهون.

مهاراج جن چيو سامان ڪٿو نه هلي اتي ٿا رهون.
 سڀئي اچي آلهيءَ ورانڍي ۾ چادرُون وڇائي ويٺا. اڃا
 بهي ٻڙي ويٺا ته جاءِ هي مالڪ ڇو نوڪر آچي چوڻ لڳن
 ته سيم ڇو آهي ته هتان اُٿو، توهان ڪير آهيو؟ هتي ڇو
 اچي ويا آهيو؟ هيءَ جاءِ مسفرن جي رهڻ جي ڪانهي.
 مهاراج جن نوڪر کي چيو ته، ڀاءُ، توهان وڃي سيم کي
 هنڌانهن موڪلو. چئوس ته ساڌ توهان کي سڏاس ٿا.

نوڪر وٽ ۽ پنجن منن ۾ موٽي اچي چيائين ته سيم
 ڇو آهي ته ايڏانهن اچڻ لاءِ اسان کي فرصت ڪانه آهي؛

ٿئي ٿو. جنهن جي دل ۾ ديا ۽ رحيم ڪولهي، سو ڪا سائي آهي. انسان جي پاپ ڪرم ڪندو، نه نرڪ، دوزخ ۾ ويندو. جي ڇڱا ڪم ڪندو، نه سرڳ، بهشت ۾ ويندو، ڇو جو ڀڳوان سڀني ۾ واپڪ آهي.

دوهرو - خالق ڄاڻي خالق ۾ - ڪسي دکايو-ونانن،
خالق دکي ڪلتار کي - ڪرتا ڪوپي تانن.

هيءَ جابون نه خاص فقيرن جي ڀڄن، عبادت لاءِ آهن، تنهنڪري اسان جي اُرداس آهي ته مڃي ۾ ماس بند ڪريو ته ڇڱو آهي.

الهيءَ تي سڀني فقير هڪ ٻئي ڏي بهارڻا لڳا. اتي فقير خير محمد اُتي، هت جوڙي، درگاه جي گادي نشين فقير عبدالستار کي چيو ته هي مرشد سائين، فقيرن جيڪي ماس بابت چيو آهي، سو بلڪل نڪ آهي. وڌيڪ بوهان مالڪ آهيو. تنهن تي فقير عبدالستار چيو ته ڇڱو، هن سال بند ٿا ڪريون. آئينده لاءِ، انهيءَ بابت پاڻ ۾ مڃي، ڇڱيءَ طرح ويچار ڪنداسون.

اهو ٻڌي، ستگرو مهاراج جن چيو ته، اسين ڏاڍو غوش ٿيا آهيون، جو فقيرن اسان جي اُرداس قبول ڪئي آهي. تنهن کان پوءِ، سنتن جي مڃا جو هڪ ڀڄن ٻائي، ۷ بجه ستنگ سمپت ڪيائون.

ٻئي ڏينهن به شام جو ۵ کان ۷ تائين ستنگ ڪري، سڀني سنتن ۽ فقيرن کان موڪلائي، پنهنجي جاءِ تي آيا. صبح جو منڊلي هلي لاءِ تيار ٿي. سوامي جن چيو ته ٻڌو اٿئون ته درياه لنگهي، جهرڪن کان هلي، گاڏيءَ ۾ چڙهيو ته پنڌ ٿورو ٿيندو. تنهنڪري اهو رستو وٺي هلي، لائين چئي روانا ٿيا.

دل درگاه ۾ جهلڪتا، بلڪل نر خداڻي هئ. ڪيا هئ انسان ڪي اندر، ايڪ روشني ڇائي هئ، ڪمٽي بڙهتي نهين نظر ۾، آئي ايڪ الٰهي هئ. چوڙ ظلمت ڪي نيمت ڪو، بهتر سڀ سي خاڪا هئ، دل مت ڪسي ڪي توڙ، به گهر خاص خدا ڪا هئ. جئسا درد برا آڻي ڪو، جئسا درد برا سڀ ڪو، جان ستانا نهين ڪسي ڪي، بهت برا لڳتا هئ رب ڪو. خدا تراز ۾ بيچ تولتا، واجب اور ناراجب ڪو، ظاهر باطني ڄانتا هئ وو، سڀ ڪي قاب ڪو. معاف ڪريما وان ڪيا، ڪوئي تيرا بابا ڪاڪا هئ، دل مت ڪسي ڪي توڙ، به گهر خاص خدا ڪا هئ. هئ پيرون ڪا پير وهي، جو جاني پير پرائي هئ، رحم نهين هئ جسڪي دل مين، خوني وهي ڪسائي هئ. بي دردي ڪو درد نهين، جو ماري جان خداڻي هئ، ٻال ٻال ۾ جنون ڪي آڱ، دوزڪي ڇائي هئ. بيڪي ڪرلي نابدي، يهي بهشت ڪا ناڪا هئ، دل مت ڪسي ڪي توڙ، به گهر خاص خدا ڪا هئ.

مطلب: سڀني هي دل ۾ منهنجو سائين ساهل آهي. بنا ڪارڻ ڪنهن جيءَ جي دل ڪي ڏکائڻ نه ڪهرجي. جهڙو ٻئي جي ڏک ڏيڻ سان جهڙو ڏک پاڻ کي ٿئي ٿو، اهڙو سڀني کي ٿئي ٿو. پر مائتا سڀني جي هردي کي ڄاڻي ٿو. سڀني کي حساب ڪتاب ڏيڻو ڀڙو ڀڙو. ڀڳوان ڪنهن جو نه مت مانت ڪولهي، جو انهيءَ کي معافي ڏيندو. اهرئي ڏهن جو ڏهن، ڀرن جو ڀر آهي، جو ٻئي جو ڏک ڏسي، پاڻ ڏکي

راڳه قلندگ لهر و

- ٿل - سي سڀ اسٽل ٿيرت جانو - سنت جهان ٻڳه ڌرئي هٿ .
 ۱ - جس پڙهي ٻر سنت مني وو - پڇن هري ڪا ڪرئي هٿ .
 ۲ - ديس لنگر سي پاڻ هوني - جنون ٻر سنت وچري هٿ .
 ۳ - سنت ديا ڪر ديس جنون ڪا - اٻر پندارا پري هٿ .
 ۴ - ڪهي ٿيئون سي ڪرڻا ساگر - دڪيون ڪا دڪ هري هٿ .

سرو شهود پنجن ذڪر جو ورلن ڪري چوڻ لڳا .

ساري رات مبعان - جاڳي جن ياد ڪيو ،

تن جي عبداللطيف چوي - مٽي ۽ لڌو مان ،

ڪوڙين ڪن سلام - اچيو اڳيهر ٻر اُن .

مطلب : جن جاين تي ويٺي فقيرن پڇن ۽ عبادت ڪئي آهي ، تن جي مٽي به پوڄڻ پوڳي آهي . هتي به وڏا بزرگ ٿير ٿي ويا آهن ، جن جا ميلا لڳن ٿا . پر اسان ٻڌو آهي ته هتي ميا جي ٻچاريءَ واري ڏينهن هر پرڪار جي ماس جي مجلس ڪندا آهن . هاڻي هوڙن اسٽالن تي ڄمون کي مارڻ ، ڪيڏو نه گناهه آهي ! هندو ڏجي خواهه مسلمان ، سڀئي لاءِ خدا جو قانون هڪ ئي آهي . پيغمبر حديث ۾ چيو آهي ته :

قاتل بقر ، ساقبل ستر .

مطلب : جو گاءُ جو قتل ڪري ٿو ، سو سدائين دوزخ ۾ رهندو . سڀني اونارن ، پيغمبرن جو اڏوئي فرمان آهي ته ڪنهن به جيءَ جي دل نه ڏکايو .

چند - مندر توڙي مسجد ڪو توڙي ،

تو مڃي نئين مڃا ڪا هٿ ،

دل مت ڪسي ڪي توڙ ، به توڳهر خاص خدا ڪا هٿ .

مندر ۾ تو بت ڌري هٿ ، مسجد ۾ مٺن مٺائي هٿ ،

ستگرو مهاراج جن وقت اچي روح رهاڻ ڪرڻ ويٺا. ۱۱ بجي
ٺاٺين رهاڻ هلي. وري شام جو ۴ بجي ستنگ شروع
ڪيائون. کوال لعل، سروآند ۽ گرمکداس کان پوءِ مهاراج جن
ستنگ ڪيو، پنهجا ٺاٺيل پير ۽ وٿراڻ جا ٻچن اهڙي
دود مان ڳاهائون، جو سڀئي ساڌ فقير، ميلي جي خلق
اچي ٻچن ٻڌڻ لڳي. ۷ بجي ٻچن سماعت ٿيو. ساري خلق
غوش ٿي، پنهجي جاءِ تي ويٺي.

اهڙيءَ طرح ۵ ڏينهن پنهدي جاءِ تي ٻچن ڪيائون.
ٺٺين ڏينهن صبح جو سويل ٻگس شامداس، جو ٺٺون جو
وڏو شيواڌاري هو، ٺٺين اچي مهاراج جن کي چيو ته ٺوھان
جو واڳ ٻڌي، ساري ماني جي سنگت ڏاڍو غوش ٿي آهي.
درگاهه جي ٺٺين چيو آهي ته ميلو بائي ۲ ڏينهن آهي.
سو ٺوھان ڪرڻا ڪري، درگاهه تي اچي راڳ ڪريو.
مهاراج جن کيس شام جو ۵ کان ۷ ٺاٺين وقت ڏٺو. شام جو
سڀئي ساڌ، ٻگس، شامداس سان گڏجي، درگاهه تي آيا.
درگاهه جي اڳيان هڪ وڏو مالو ٺٺيل هو، جتي اڳ به ٺي
شهرڪيل شاه ويٺي راڳ ڪيو. ستگرو مهاراج جن به اچي ويٺا.

۵ بجي ستگرو مهاراج جن ٻچن شروع ڪيو. ٻچن جي مستي
۾ اچي مست ۽ ٺٺين جي مهما سندن رهڻي ۽ ڌرم بابت
اچي ٻڌڻ پيا. چيائون ته مست، ٺٺير سنڌ ۾ سڀني جيون
جي ڪيائون ۽ مڪ لاءِ اوتار ڌاري اچن ٿا. ڄب، ٺپ،
موت ڪري، پنهجي سر ڪي ڪشت ڏيئي، پرمالما يا
ڏيئي جي وات کان ٻٺيل جيون کي ست جي وات ۾ لڳائين
ٿا. اهي مست، مينائون، فقير، درويش جتي وڃي پکڙي
۽ تنگي ڪن ٿا، سي جانين به پوچڻ پوکڻ آهن.

جي ڀرسان هڪ وڏي سندر باغيچي ۾ اچي، ڪوھ تان اُڻسان
ڪري، انهن جي وٺ هينان آسٺ لڳائي ويٺا. ايتري ۾ باغيچي
جو مالڪ ساڌن جي منڊلي ڏسي اچي ستگرو مهاراج جن کي
پيرين پيو. هٿ جوڙي ڇهائين ته رسوئي جي آڱيا ڏبو ته
مان جلدي گهران نهرائي ڪڍي اچان. ستگرو مهاراج جن چيو
جڏهن اوهان جي اچاءُ رسوئي تيار ٿي آئي. رسوئي ڪائي،
۴ ٻه اُٺان روانا ٿيا ۽ ۸ ٻه رات جو، ڏينديءَ جي ڳوٺ
۾ پهتا. اُتي هڪ واسطي جي دڪان اڳيان وڏو ٿلهو ڏسي،
انهيءَ تي چادرُون وڇائي سمهي پيا. صبح جو ۴ ٻه روانا
ٿيا. ڳائيندا وڇائيندا ٿورو آرام ڪندا، ۴ ٻه شام جو اچي
ميران پور جهوڪ جي شهر ۾ پهتا. هزار مان پڇن ڳائيندا،
فقيرن جي ڏيري تي، ميلي واري ميدان تي اچي بيٺا.

ستگرو مهاراج جن جو سندر آواز ٻڌي، هندو، مسلمان ۽
ساري ميلي جي خلق اچي ڪني ٿي. يڪتارن ۽ ڊولڪن،
ڏنڊن ۽ ساڌن جي آواز پاڻ ۾ ملي اهڙي ته گولچ مچائي،
جهڙي ساوڙ جي بادلن جي. ساري خلق حيران ٿي ويئي ۽
سڀئي ستگرو مهاراج جن ڏي بهارڻ لڳا، نهاريندي پير
جي مستيءَ ۾ اهڙو مڱن ٿي ويا، جو سرير جي سڌ ٻڌ به
ڪانههين. ائيني پٺ تي مٽيءَ ۾ ويهي رهيا.

ڪلاڪ ڏيڍ کان پوءِ جڏهن پڇن بند ڪيائون، تڏهن
ڪيترا برهمي اچي مهاراج جن کي پيرين پيا. درگاه جا فقير
به وڏي قرب سان اچي کين مليا. گاهه جو هڪ وڏو ڇپر
رھڻ لاءِ ڏنائون. انهيءَ رات پڳت مولي جي پيٽا واري
روئي ساريءَ منڊليءَ کي ڪرائي.

صبح جو اُڻسان ڪري درگاه تان گههي، فقيرن سان
ملي، موٽي پنهنجي جاءِ تي آيا. ڪيترا هندو، مسلمان،

سا چلندئي پوري ڪنداسون. توهان ٽڪي آيا هوندا سر
هاڻي وڃي آرام ڪريو.

۳-۲ ٽيهن لنگهيا ته هڪ ٽيهن صبح جو ۱۰ بجي پائي
لالو رام هن اچي ستگرو مهاراج هن کي چوڻ لڳا ته سائين،
مون ٻڌو آهي ته ميران پور ڇتوڪ ۾ مسلمان صوفي فقيرن جو
ميلو لڳندو آهي، جتي ڪيترا هندو، ماڻائون ۽ مڙد ويندا
آهن. ٻڌايو جو مسلمان هر پرڪار جي ماس جي مجلس
ڪندا آهن. پر جيڪي ڪاٺيون ڳالين تي وهائين، سي ئي
ڪاٺيون چيلن تي وهائيندا آهن. چيلن جو ماس هندو ڳائيندا
آهن. اها اڌرم جي ڳالهه هئي، ڏاڍو ڏک ٿيو آهي. سو
هي ڀڳتون، منهنجي ارڏاس آهي ته توهان ڪرڻا ڪري،
انهيءَ مبلي تي هلي، ڌرم جو پرچار ڪريو ۽ سڀني ڄمون کي
ڌرم جي مارڪ ۾ لڳايو. ميلو آسوءَ جي ۱۷ تاريخ آهي ۽ ۴ ٽيهن
لڳندو. منهنجي مرضي آهي ته سياڻي ئي سنهري مندلي
ٺاهي هلي.

ستگرو مهاراج هن چيو ته ڇڪو هلنداسون. توهان ساجهيءَ
ستنگ ۾ ٻڌائي ڇڏيو. ان بعد مهاراج هن ڪلاڪ ٽيڊ،
سمن سان رهاڻ ڪري آرامي ٿيا. رات جو ستنگ ڪالو
پائي لالو رام سڀني ستنگين کي ٻڌايو ته سياڻي مهاراج ميران پور
ڇتوڪ تي ملي آي هلندا. ڇڪو ۾ پري هلي سو ٻلي
علي ۽ سهري رات جو هتي اچي ٽڪي، ڇو صبح جو ۴ بجي
عتان هلي ۾ سولائي ٿيندي.

ٻئي ٽيهن صبح جو ٽيهن پنجتھن جي مندلي، ڪتارا
ڍواڪيون، دندا، ڪنجهون، ڪرڻالون وڃائيندا بازار مان
پڇن ٻائيندا، رسو وٺي بند ڪندا، اڏيري لعل اسٽيشن تي
اچي گاڏيءَ ۾ چڙهيا. حيدرآباد تي لهي ٻڌن واريءَ گاڏيءَ
۾ چڙهي، ننڍي محمد خان جي اسٽيشن تي اچي لٿا. اسٽيشن

سمجھ ڏيک ڏل بيچ پياري -
 عاشق هوڪر سونڌا ڪيا!
 جن نئون ڪي نيند گوائي -
 ٽڪيا لبت بچونا ڪيا!
 روڪا سؤڪا رام ڪا ٽڪڙا -
 چڪنا اور سلونڌا ڪيا!
 ڪهت ڪمال پريم ڪي مارگ -
 سيس ديا ڏور رونا ڪيا!

سو ويچار ڪير نه سر نه اڀر ئي ستگرن ڪي پيتا چاڙهي
 ڇڏيو اٿم سو ڏانهن چاچي ڪرمان ۽ روتان ڇو؟ تنهنڪري
 اڪيون بند ڪري ڇڏيم.

پنهنجي چيلي جي اهڙي گر پگتي ۽ اهڙو نشو ووشواس
 ڏسي مهاڻا ڏاڍو پرسن ٿيو ۽ کيس جهنگل واري ڳالهه ٻڌائي
 چيائين ته هي پتر، تون ڏن آهين! مان ٿوئي پرسن ٿيو آهيان.
 جيڪي ڪپڙي سو گهري وٺ.

شش چيو: هي پريو، مونکي پورن وشواس آهي ته توهان
 سدائين منهنجي هٿ ۾ رهي آهيو. پوءِ مان توهان کان ڇا گهران؟
 اها ئي آشيرواد ڪريو ته منهنجو ڇٽ سدائين توهانجي ڇون
 ڪنول، گر پگتي ۽ ويراڳ ۾ وڌندو رهي.

اهو ڏرڻاٺ ٻڌائي ستگرو مهاراج جن چيو ته جن ڪي
 اهڙي گر پگتي ۽ ويراڳ آهي، سي ئي سڄي آتم سڪ ڪي
 ٻيلدي پراپت ڪندا. ۲-۳ ڀڄن ٿا ئي ستسنگ سماپت ڪيائون.
 ستگرو مهاراج جن کوال لعل، سروآند ۽ گرومکداس ڏي
 نڀاري مڙڪي چوڻ لڳا ته ابا، هاڻي ته وري ڪيڏانهن
 چوريءَ ۽ ٻجي ڪوڏ ويندا؟ اوهانجي دل ۾ جيڪا ڳالهه آهي

ڪيٿارام کي موڪلي سڀني کي گهرائي ورتو ۽ اچي سڀسڱ
۾ ويٺا.

ايتري ۾ سڱرو مهاراج جن سڀسڱ شروع ڪيو. اُپديش
جي وشت هئي ڀڳتي ۽ وٿراڳ. چيائون ته جن جڳياسين کي
موڪيه جي اچا آهي، سي سنسار جا وشتي پوڳ نياڳي اُبناسي
سڱ کي چاهين ٿا. ڪي ٻهڙن جي ڪنڊرائن ۾، ڪي واريءَ
جي ڊن تي، ڪي گنگا جي ڪناري تي، ڪي تيرت
آستان تي، ڪي جهنگلن ۾، پنهنجي تن جو آرام ڦٽائي،
الڳ ڦسمن جا دڪ ڪٽ سهي، انهيءَ سڱ جي تلاش
ڪري رهيا آهن. پر اهو سڱ، ڪنهن وٽ پائڻيءَ کي وٺرائڻ
۽ گر ڀڳتيءَ سان ملي ٿو. گر ڀڳتي به اهڙي هجي، جهڙي
هڪ چيلي جي، جنهنجو ورنائت ڪريون ٿا.

درشدانت: هڪڙو مهاڻا پنهنجي چيلي کي وٺي سڱ
تي لکتو. سڱ ڪندي هڪ اُچار جهنگل ۾ اچي رات پين.
مهاڻا شش کي چيو ته ابا ڪاٺيون گڏ ڪري ڏوٻي ٻار.
شش ڪاٺيون گڏ ڪري ڏوٻي ٻاري. مهاڻا چيو ته سارو
ڏينهن پنڌ ڪري ٿڪجي پيا آهيون. پر جهنگل آهي ڏاڍو
پيانڪ. سو واري تي آرام ڪرڻ گهرجي. تنهنڪري پهرين
تون سمه ته پوءِ مان سمهندس. شش سمهي پيو. رات جو
۱۱ بجه کن جو شمار هو. مهاڻا هڪ ڪارپهر ٽالڪ ٻري کان
ايندو ڏٺو. هٿ مٿي ڪٽي ٽالڪ کي چيائين ته خبردار مٿان
هيڏانهن آيو آهين. ٽالڪ چيو ته هي مهاڻا هتي ٻري ٿي،
مان تنهنجي چيلي جو رت پي کيس ماريندس، ڇو جو هن
اڳلي جنم ۾ مون کي ماريو هو. سو اڄ هن جو خون پي پنهنجو
بدلو چڪائيندس.

مهاڻا چيو ته هي ٻارا، هو پنهنجي شيرا ڪندو آهي.

شيوڪرام ڇڏيس ٿيو. اهو ٻڌي گوال لعل چيو ته منهنجي مرضي آهي ته پاڻ به ٿيئي ڄڻا گڏجي ڪڇ وقت ستر ڪريون. ستگرو مهاراج جن پلي هتي هجن. پاڻ ٻئي ڄڻا اڃ رات جو ۱-۲ بجه چوريءَ گهران لڪري نوڙهن جي ڳوٺ هلي هڪ ڏينهن اُتي ترسي رات جو اُتان سروآند کي ساڻ ڪري چوريءَ لڪري هليون. اها صلاح ڪري ۸ بجه ڇيڻن جون ڳوٺيون پري گهر کڻي آيا. پوءِ اُشان ڪري ويٺا ته ستگرو مهاراج جن به درياهه تان اُشان ڪري آيا. پاڻي ٺهڻام مانا گياڻي پاڻيءَ کي نوڙهن مان وٺي آيو هو.

شام جو باغيچن مان گهمي اچي ستننگ ڪيائون. پهرائين ٻين ستنن ستننگ ڪيو. تنهن کانپوءِ ستگرو مهاراج جن ستننگ ڪري ۱۰ بجه سماپت ڪيو. ساري سنگت پاڻ برسات وٺي پنهنجي گهر ويئي. ستگرو مهاراج جن روئي کائي آرامي ٿيا. رات جو گوال لعل ۽ گرمکداس آهستي آهستي اُتي اُنگوڇا ٽنڊن کي ويڙهيا ته جڏهن ڪڙڪن ته پوءِ يڪتارا کڻي ڏيري ڏيري دروازو کولي، آهستي بيڪڙي لهر جو ڪنارو وٺي نوڙهن جي ڳوٺ روانا ٿيا. پر رات جو ۴ بجه نوڙهن جي ڳوٺ اچي پهتا ۽ اچي پڳت شيوڪرام کي سڏ ڪيائون. سروآند اُتي در لاهي ڏسي ته سوامي گوال لعل ۽ گرمکداس، مٿي اُگهاڙا، پيرين اُگهاڙا يڪتارا کڻي آيا آهن. پوءِ اندر اچي سيني سان ملي ويٺا ته مانا ايشوري پاڻي پڇڻ لڳن ته ابا، ٻڌايو ته ستگرو مهاراج جن ڪٿي آهن ۽ اوهان هيڏي مهل ڪٿان آيا آهيو؟ سوامي گوال لعل جن چيو ته گهڻا ڏينهن ٿي ويا هئا، سو خيال ڪيو سون ته ۲-۳ ڏينهن نوڙهن مان گهمي اچون ڏينهن نڪا ٿا ٿين، تنهن ڪري چاندوڪيءَ به لڪري هتي آيا آهيون. ستگرو مهاراج جن ڪنڊوءَ به آهن. سيني ڇيو پلي

ٺٺا گهر جي. ستنگ سڀا ٿيو.

اڙيءَ طرح ستگرو مهاراج جن هر روز ستن ٻهالائن جي
ٺٺا لير سان شيوا ڪندا هئا. ٻاهر جي ڪيترن خلق ستگرو
مهاراج جن جي درشن لاءِ ايندي هئي. شهر ۾ به ٻهالين جي
شرڏا ۽ ٻين وڏن لڳو.

سندن چمڪ ۾ پگتي ۽ وٺاڻ ۾ وڏو رهيو. انهن ڪجهه
وقت ڪندو ۾ گذري ويو. هڪڙي ڏينهن گرمڪداس صبح
۱۰ سو ٻه لوڙهن مان آيو. ستگرو مهاراج جن کي ڏٺو ته ٻهال
ڪري اچي ويٺو. مهاراج جن ٻيٺ لڳس ته ٻاها، عمر ٻڌاءِ
نه ڪن سڀني خوش پرسن هئا؟ توهان خوش آهيو.

گرمڪداس اکين ۾ جل آئي جوڻا لڳو ته هتان نه ٻين مان
هڏاڙ، پر اتي ڪاڪو شيوڪرام ڇڏي نٿو. تڏهڪري اڄ
ٻهال ٻهال، چوريءَ هليو آيو آهيان. مانا ڇو آهي نه
ٻهال ماڻهو موڪلي. مولڪي پاڻ وٽ گهرايو.

مهاراج جن چيو ٻي آيا. سروآند جو ڪهڙو حال آهي؟
گرمڪداس چيو ته سائين هن جو چمڪ مولڪان نه گهڻو آداس
آهي. مولڪي چوندو آهي ته هتان ڪنهن چڏاڇي.
ڪڏهن ستگرو مهاراج جن ڪرپا ڪندا جو هتان چڏ چنڊي.
ننڍي ئي ستگرو مهاراج جن فرمايو ته ٻاها خيال نه ڪرايو.
ٻهالو مڙهي چڱي ڪندو.

ٻئي ڏينهن کوال لعل ۽ گرمڪداس کي چيئن چوڻ لاءِ
موڪلي پاڻ گروجن درٻار تي اُشان ڪرڻ ويا. اُشان ڪري
ڪي شير جي وٽ اُشان ويهي رهيا.

هوڏانهن جينگل ۾ کوال لعل گرمڪداس کان پڇيو ته
سروآند جو ڪهڙو حال آهي. تنهن ئي گرمڪداس چيو ته
انٿيءَ جو چمڪ سنڀال جي رهيو ڪا اُٻار آهي. پر ڪاڪو

ٻيا به ٻڌائين، مٿان انهيءَ کان به ڪو سنو ڪم ڪيو هجي.
 اني ٽيون نمبر ڇوڪرو ڇوٽ لڳو ته بابا مان به هڪ ڇڳو
 ڪم ڪري آيو آهيان، اڄ گهوڙي تي چڙهي اوڌر اڳاڙڻ
 ٿي ويس ته شهر کان به ميل پري جهنگل ۾ ڏنڙ نه هڪ ڪٽي
 ويامي آهي جا پاڻيءَ جي پياس ۾ دانهون پيئي ڪري،
 مون ويچار ڪيو ته هتي ويجهو پاڻي ڪونهي. ڪٿي بهجن
 جي موه ۾ پونگڙن سوڌي مري ويندي. اڌ ميل کن
 ئي هڪ ڳوٺ هو. اُتي ويس، پاڻيءَ جو دلو ۽ ٿالهيءَ ۾
 روئي مزور کان ڪٽائي آيس ۽ ڪٽيءَ کي روئي ڪرائي پاڻي
 پياريم. پوءِ ڪٽيءَ کي پونگڙن سوڌو ڪاريءَ ۾ ڪٽائي ڳوٺ
 ۾ ڇڏي آيس. انهن کانپوءِ اوڌر اڳاڙي آيس. سيٺ چيو ته
 پٽر، توکي به ڏاڍو اڏ هجي، جو جيو ديا ڪري تمام سنو ڪم
 ڪري آيو آهين، پر ڇوٽون به ڀلي ٻڌائي. ڇوٽون ڇوڪرو
 هڪ جوڙي ڇوٽ لڳو ته بابا اڄ مان به سنو ڪم ڪري آيو
 آهيان. هڪ شهر ۾ منهنجو هڪ جالي دشمن رهندو آهي. پاڻ
 اهڙو نه وڻر اٿئون جو جيڪر ڪٿي به هڪ ٻئي کي جيئرو نه
 ڇڏيون. اڄ پر بات جو مان جهنگل ڪرڻ ويس ته ڏنڙ نه اهو ڪوه
 جي ڪناري تي سمهي ويو هو. ٿورڙو ڌڪو ڏياس ها ته ڪوه
 ۾ وڃي ڪري ها پر مولڪي دل ۾ ديا آئي ۽ ويچار ڪيم ته
 مٿان ڪوه ۾ نه ڪري ۽ مري وڃي، سو پاسي کان پٿر ڏئي
 بچاءُ ڪري آيو آهيان. سيٺ چيو ته پٿر ٽون ڏن، ڏن
 آهين جو دشمن کي به پنهنجو سروپ جاڻي هنجي رکيا ڪري
 آيو آهين. سو هن هيري جو ٽون لائق آهين. ايترو چئي
 نعل چوٿين پٽ کي ڏنائين. اهو درشتالت ٻڌائي سٽڪرو
 مهاراج جن چيو ته هن منڇ کي سڀني کي پنهنجو سروپ جاڻي
 سڀني جيون جي شيوا ڪري جس ڪٿي وڃي ٻراوڪ ٻر سگهي

و بچار ڪري چئن ئي چوڪرن کي سڏي ساري ماڪيس
 وراڻي ڏنائين. باقي هڪڙو سوا لک جو هرو اڇائي، کين
 چيائين ته مان باقي ۳۰ مهينا آهيان. جيڪو سڀني کان وڌيڪ
 چڱو ڪم ڪري اچي. مولڪي ٻڌائيندو، تنهن ئي هيءُ هرو
 ٻڌندس. اهو ٻڌي، چار ئي وڃي ڪنهن چڪي ڪم ڇڏي
 ٻُڙ لاڙ لڳاءُ ڪندو. ٻنهن ٽالووءَ، چار ئي گڏجي پسيءَ وٽ آيا.

پهرين لهر چوڪرو هٿ جوڙي چوڻ لڳو ته ٻارا، مان
 اڄ چڪو ڪم ڪري آيو آهيان. ٻنهن کولي ڏٺو ته هڪ
 بڪرار جا هڪ سو روپيا هنديءَ ۾ لکيا پيا آهن. چار سال
 ئي ويا هئا، پر بڪرار گهر ئي ڪانه ڪئي هئي. شايد کيس
 وسري ويو هو. سو سؤ روپيا وٺاج سميت هن کي گهر ڏيئي
 آيس. بڪرار روپيا وٺي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ چوڻ لڳو ته
 مان ٻئي ماڪو ويو هوس. مولڪان پسا وسري ويا هئا، پر
 اروهان ڏن، ڏن، ستموادي آهيو جو پيسا مولڪي گهر وٺي
 اچي ڏنا اٿو. اهو ٻڌي سميت ڇڏو ته پٽ، توکي ڏيواڊ
 هجي جو غريب کي پنهنجو حق موٽائي ڏنو اٿئي. ڪم
 سٺو ڪري آيو آهين، پر مٿان ڪو توکان به وڌيڪ سٺو ڪم
 ڪري آيو هجي.

وڙي ٻيو لهر چوڪرو چوڻ لڳو ته ٻارا، مان به چڱو ڪم
 ڪري آيو آهيان. شهر ۾ هڪ ماڻهي هئي، جنهن لاءِ گهڻي
 وقت ڪسان وٺي منهنجي من ۾ ٻري نظر هئي، وجهه ٻئي
 ٻولي ۾. اڄ اوچتو اها ماڻهي مولڪي اهڙي اڪانٽ واريءَ
 جاءِ تي ملي، جتي پکي به ڪونه هو. اُتي مون من کي ٽڪار
 وڌي ۽ کيس ٻوٽي وڇوي، ٻري ٻئي، ڌرم جي مالا ڪري
 آيو آهيان. سميت چيو ته توکي به ڏيواڊ هجي. هن من کي
 چيئي، باب. کان ٻڌي آيو آهين. سٺو ڪم ڪيو اٿئي، پر

پدارتن سميت ڏسڻ ۾ ڪونه ٿي اچي. لاهيءَ منزل
 تي پهچي، ڇڪياسو.

(۷) ٻي ڇوڻ يعني لريا جي منزل تي اچي ٿو، جتي
 نه ٺهڻ، آهيان، نه ٺهڻ، آهيان. يعني واڻي ملي ٿي
 سگهي، يعني لرباڻ، آبپاسي ٻڌ ۾ لڻ ٿي وڃي ٿو،
 ۽ وري سنساري موٽي ڇڪر ۾ لٿو اچي.

اهو ٻڌائي ڇڏي ٻئي بس ڪيائون ته، محمد فقير ڇيو
 ته سائين، اڄ ته طالبن جي واسطي، سڄي ڌران جو مطلب
 هڪ ڪلام ۾ ئي ٻڌايو اٿو، جو ٻڌي اسين ڏاڍو خوش ٿيا
 آهيون. تنهن تي ستگرو مهاراج جن ڇيو ته اسان به اوچتو
 اچي اوهان فقيرن جو دبدار ڪري، رهاڻ ٻڌي، خرس
 ٿيا آهيون.

ستگرو مهاراج جن اُشنان ڪري، اُٺن جي وٺ ڇڏي
 اچي ويٺا ۽ جيڪا روئي پٽ شاهه تان آڏي هڻائون، سا ئي
 کائي، آرام ڪري ۵ ٻجه شام جو ڪندوءَ روانا ٿيا.

سڙ ڪندا ۷ ٻجه سج لٿي پنهنجي اسٽان تي اچي،
 ماڻا ڪرشنا کي بيرين پئي مليا. ٻيا سڙنگي ۽ ٻريهي پڻ
 ستگرو مهاراج جن سان ملي خوش ٿيا. تنهن کانپوءِ سڙنگ
 شروع ٿيو جنهن ۾ اُپديش ڪيائون ته هن منڻ ٻئي سارو
 سنسار ڌرمشالا ڪري ڄاڻڻ گهرجي، جتي ڪي ٻيا اچن ته
 ڪي ٻيا وڃن. ڪي ڪٽيو پيا وڃن، ته ڪي هارايو پيا وڃن.
 ڪٽيو اُهي وڃن ٿا جيڪي پاڻ کي سڄاڻي سڀني ۾ ڳوٺوان
 ڄاڻي، ڪنهن جي به دل نه رنجائي ڇڏي ڪر ڪن ٿا.

درشدانت: هڪڙي ڪروڙ پتي سيمه کي چار پٽ عطا.
 پڇاڙيءَ جي وقت، ويچار ڪيائين ته مٿان ڇوڪرا پاڻ ۾
 وڙهن، تنهن ڪري، هنن کي ملڪيت وراهي ڏجي. اهو

معني ستوا بم (۵) هاهوت معني اُس سکتی.
 (۶) باهوت معني بدارت اُپاولي (۷) اي چُون
 معني گُريا.

(۱) لاهوت معني سنار کي ناس چاڻي، جڳيا-و ساري
 سنار چُون وشون، پوک، خواهشون، لڄائون
 نياڳي، هڪ برمانا ڏئي، هي ملڻ جي لڄا ڪري.
 (۲) ماڪوت معني آڻو، وويڪ جي ديس ۾ پوڄي،
 وڇار ڪري، مان ڪير آهيان، لڳوان، ڏئي،
 ڪهڙي شيء آهي.

(۳) جهروت جي منزل ۾ يعني تڏمانا، من، لُش
 کي روڪي پنهنجي شڙ سروب ۾ وار، وار لڳائي،
 پنهنجي آتما ۾ استع ڪري.

(۴) لاهوت معني ستوايتي يعني پاڻ کي الهن چاڻي
 مان لڳوان، خدا آهيان. هيءُ سارو جڳر مون پندا
 ڪيو آهي. جيئن سمندر ۾ اُورون، لنگ، حساب،
 بدبدا، پيدا ٿون ٿا، تنهن مون ترهر وڙهي ساگر ۾،
 هيءُ چوراسي لک چوڻيون، سڀ پورون آهن. اهڙي
 ورڻيءَ ۾ جڳيا-و طالب کي، عشق جا اُڏما اچن ٿا،
 جنهن ۾ چيو پڻو چلي وڃي او. جو 'مان' آهيان، سو
 'اون' آهيان ۽ ڪا به جدائي ڪانهي.

(۵) هاهوت يعني جڏهن جڳيا-و اُس سکتیءَ جي منزل
 تي پهچي ٿو، تڏهن سندس سرير جو اُناکر اُمان
 لڪري وڃي ٿو، پاڻ کي هن سرير کان جدا چاڻي
 ٿو ۽ اهو پُرُون نشيو ڪري ٿو. مان سرير نه آهيان.
 (۶) باهوت يعني بدارت اُپاولي. ڇا پڙي ساري سنار
 جي بدارتن کي سڀ سمجهي رهي هئي، سا سڀني

ٽلهي ئي ويهازيو. تنهن ڪاٺيءَ ۾ فقير آدم شاهه، مهتم فقير
سپن شاهه جي فقيرن ۽ رمضان فقير راڳ چيو. سڱرو ٻڌي،
ڏاڍو خوش ٿيا. پوءِ رمضان فقير چيو ته سائين، هاڻي توهان
چارو ڇن ٻڌايو. سڱرن ڀڄڻ شروع ڪيو. ويدانت جي پرڪريا
هلائي هيٺيون ڀڄڻ چيائون.

راڳ آسا

- راهه - ڏسان ساڪي سڀ پر - سڄو مان ٺور ٺورائي،
ڪيان تنهن جي مٿان پنهنجو سر ساهه ڦرائي.
۱- پائي مان پاڻ ۾ جهائي - ڏور روشن ڏينهان رائي،
ڪير هڪ پاڻ اُڻائي - جدا سو ناهي ڏم جائي.
۲- منجهان لاسوٽ جي لڪري - ملڪ ملڪوٽ ماڻهو مون،
جلائي چوڻ جهرو ٿي - ڪيو مون لفس ڪي نالي.
۳- لنگن لاهوٽ سان لائي - برهه جي باهه ٻڙ ڪائي،
پتنگ ڇيرون پاڻ ڀڄوائي - سڃاڻر شاهه سلطاني.
۴- ڪر چوڙي ڪهي ٿيڻون لڳي حيرت پسي هاهو،
ڏسي ڀرلڪ ٻڌا باهو - ماڻهن بي چون بر ٿالي.

ٽاٽڙج : طالب چڱياسو چوي ٿو ته مان سڀ پر پنهنجو
خدا، پرميشور ڏسان ٿو. هيءَ ساري جان پرماتما، خدا جي
حسن سان قربان ڪريان. پاڻ ۾ جهائي پائي انهيءَ شد آتما
کي ڏٺوسين ۽ انهيءَ پريم، عشق ظاهر ڪيو ته اهو پرماتما
ڏٺي اسان کان جدا ڪونهي. هيءَ سڀ منزلون يعني
پرمڪاٺون چڱياسو. يعني طالب کي طيءَ ڪرڻيون آهن.
(۱) لاسوٽ (۲) ملڪوٽ (۳) جهروٽ (۴) لاهوٽ (۵) هاهوٽ
(۶) باهوٽ (۷) بي چوڻ.

(۱) لاسوٽ معنيٰ شپ اڇا (۲) ملڪوٽ معنيٰ س
ويچار ٿي (۳) جهروٽ معنيٰ ٽن مانسا (۴) لاهوٽ

سيون کائو. سوامي جن چيو ته ابا، هالن مان سڌو ڪنڊوءَ جو رستو وٺي ٿي وياسون. ميل کن پنڌ ڪيوسون ته توهان جي چڪ ٿي. تنهنڪري خيال ڪيوسون ته پت تان ٿيندا وڃون. اهو خيال ڪري هتي آيا آهيون. پوءِ اُشان ڪري، سيني سيون ۽ ڪچريون کاڌيون. مانا گياي ٻائي ۽ مانا ايشوري ٻائي ستگرو مهاراج جن کان نام جو اُپديش ورتو.

شام جو مڪي نورام جي گهران جئن پڇن ٿايندا پڳت روپي رام جي گهر وٽان لنگهيا ته روپو پڳت به اچي ستگرو مهاراج جن سان شامل ٿيو. سڀئي جل پان ڪري اچي ستسنگ ۾ ويٺا. پڳت چيتارام، ڪرشنڊاس ۽ مهاراج ليڪراج جڏهن ستسنگ ڪري بس ڪيو ته پڳت روپي جو پت ٻائي ڪيمون ستسنگ ۾ اچي ستگرو مهاراج جن کي چوڻ لڳو ته هي پريو، ٻائي کي سمجهايو. اسان چيس ته ڪانءِ ڏهي اچ. ڪانءِ کي ڀنگ وڃهي، پاڻ کن کير جو ڏهي، چوٿري اُٺي رکي ڪانءِ ڀنگيل ٿي ڇڏي پاڻ اچي ستسنگ ۾ ويٺو آهي.

ستگرو مهاراج جن روپي پڳت کي چيو ته پڳت صاحب اوهانجو چوڪرو چويٽو ته بابا ڪانءِ ڀنگيل اڌ ۾ ئي ڇڏي آيو آهي.

روپي پڳت چيو ته سائين، هن سنسار ۾ سڀئي ڀنگيل ڳاڙون اڌ ۾ ئي ڇڏي هليا ويندا. ڪوبه ڏهي، ڪم پورو ڪري ڪونه ويندو. سنسار جا ڪم اڌ ۾ ئي رهجي ويندا. توهان پڇن ڪندا اسان جي گهر وٽان اچي لنگهيا. توهان جو پڇن ٻڌي برابر مان ڀنگيل ڪانءِ اڌ ۾ ئي ڇڏي توهان سان هليو آيس. تنهن ۾ هن ڪهڙي غلطي ڪئي؟ اهو ٻڌي ستگرو مهاراج جن روپي پڳت جي پت کي چوڻ لڳا ته بابا پٺهي جيڪا ڳالھ ڪئي آهي، سا بلڪل نڪ آهي. سڀئي

۱- جيئن مانا پيا پاري - ڪيئن ڪي پڙلڪ ٿو ڌاري،
 جواري پڙڪ ڏهڪاري - اوت ٿيڻ ڪر سڪاري ٿو.
 ۲- دوا جيئن دود ڪي ٿئي - پون ٿو مينگهه ڪي ڏاڻي،
 ڪرو ٿيڻ ڪيان سڃيائي - ڪنڌو جر جو ٿواري ٿو.
 ۳- سڄي ڪر جي سندر چالي - ڏٺي ڪي ڪيان جي مالي،
 ڪهي ٿيئون ڪتي چالي - مل ڏل ڪي چاري ٿو.

انهيءَ وٽه ٿي اُبدش ڪري چيائون ته ستڱون جي
 جيتري مڻيا ڪجي اوڙي ٿوري آهي. آخر منظر ساڳيءَ
 هي ڏٺيءَ سان سسڪ ساهت ٿيو، سسڪ ٻار پُرساد وٺي
 ٿيو وڃي.

پنجه ڏهين پڙال ڄال ۾ وڃي، سوامي آسوار صاحب
 جي کان موڪلي روانا ٿيا. نواج ڏاڏا لنگهي آيا ميل ڪن پند
 سو مس ڪيائون ته ستڱو مباراج جي رستي ۾ ٿيبي رهيا.
 پنجن منهن ڪاٺيو ڪوال لعل هن ڪاٺي پڇيو ته عني ٿيبي رهيا
 آهيو؟ چيائون ته اڃا اسان کي شاهه هي پٽ ۾ ڀڳت سڻو ڪرام،
 ڪيائي ٻائي؟ انهيءَ ٻائي ٻڌ ڪري رهيو آهي. سو ڄڻو
 ته پٽ ٿاڻ ٿيندا هون. ايترو چئي ڇڻڪل مان اڌ ميل ٿيو
 ڪاٺي شاهه جي پٽ جو دستو ورتائون.

واند ٿي رهيا ڪندا شاهه جي پٽ ٿي اچي پيٽا. ڀڳت
 سڻو ڪرام، مان ڪيائي ٻائي؟ مان انهيءَ ٻائي مباراج جي
 هي ڏسي ڏاڍو خوش ٿيا. چيائون ته سائين، اڄ صبح جو لند
 مان آئي، نوجوان ڪي تمام ڳڻو ٻڌ ڪري چيو سو ته ستڱو
 مباراج جي چئي ويا ڪنڌ ڇڏي اسان کي ڏل سان ٻڌ ڪندا،
 نڌن ٻڌي نوجوان وٽ ايندا. اڄ اسان کي ڀڳت عني
 ته اوهان اسان وٽ ايندا. انهيءَ ڪري سڻو ته وڏي
 وڻيون سو ته اچي ڪاٺي. سو ڄاڻي اڻڄاڻ ڪري پنهنجون

جڙي، سوامي آسوار صاحب جن کي چيو ته هي ٻر پوڄيڪي
ماڻهو ميري ٿا وڃن، سي وري ساڳيا جنم وٺي ٿا اچن يا
نوان نوان؟ سوامي آسوار صاحب جن چيو آيا، اڄ
ڳالهه ته ٿاڏي سٺي پڇي آئي. هاڻي ڏيان ڏيئي ٻڌ:

جيڪي منس مري وڃن ٿا سي ساڳيا اچن وڃن ٿا. ساڳين
رستن کان. جيڪي منس پاپ ڪن ٿا سي چوراسيءَ جون اٺت
جوطيون پوکي، گهڻي وقت ڪاپوءَ منس ٿي اچن ٿا. جيڪي
ڌرما ڪم ست پرش، لشڪار شپ، ڪرم ڪري مري وڃن ٿا،
سي سر ٿوڪ ٻر وڃي. ديوتا ٿون ٿين ٿا. ديوتا ٿون ٿي گهڻو
وقت پوکي پوکي وري منس ٿي اچن ٿا. جيڪي لشڪار شپ
ڪرم ڪندا، سي پوکي پوکي وري وڏن سينن شاهوڪارن
جي گهرن ٻر جنم وٺي، موليٰ منس ٿي اچن ٿا. جيڪي منس
سر ٿوڪ ٻر وارا آهن، سي جنهن جنهن ديوتا جي آپاسا ڪن ٿا
آلهي ديوتا جي لوڪ ٻر وڃي، ڪجهه وقتا رهي منس ٿي
اچن ٿا. لوڪ آپاسا وارا لشڪاري منس ٻرهر لوڪ ٻر وڃي
من لاپڻت پوکي پوکي وري رشين منن پوکين ۽ پڳتن جي گهرن
ٻر جنم وٺي اچن ٿا. باقي صرف ٻرهر گياڻي، ٻرهر ٻر لپن ٿي
آيا ٿا. ايس ڪه نه ايندا آهن. آلهه ڪري ٻر وارا

ورهن جي عمر تائين وڌندي رهندي. ان ڪالپوءِ وويڪ
 شڪتي ڪهڙي ويندي آهي جيڪي چالهن ورهن تائين
 وويڪ شڪتيءَ کي وڌائڻ جا ساڌن ڪندا رهندا، تن جي
 چالهن ورهن ڪالپوءِ به وويڪ شڪتي وڌندي ويندي
 آهي. وويڪ شڪتيءَ جي وڌائڻ جو پهريون ساڌن آهي
 سسنگ، ٻيو سس شاسترون جو اڀياس ۽ وڃياري. ٽيون پرام
 جو آهي نام جو اڀياس ڪرڻ. سوهر آڻڻ مان پيا به ڪيترا نالدا
 آهن. هڪ نه گهر ۾ لڳي ۽ ڇو وائڻ لهندو. ٻيو لسترن جي
 روشني وڌندي. ٽيون شرير اُروڙي رهندو ۽ ٻڏي ۾ وڃياري
 شڪتي وڌندي. چوٿون ساڌن وويڪ شڪتيءَ جو آهي.
 ٿورو ڳالهائي، ٿورو ڪاڄي ۽ ٿوري لڳي ڪجي. پنجون
 شد آهار ڪجي. ڇهون ٿرهم ڇرڻ پالڻ ڪجي. ستون سادگي
 ڪجي ڇو جو سادگيءَ سان ستوڪڻ هڙدي ۾ وڌي ٿو ۽
 سعي ڪڻ سان وويڪ شڪتي وڌي ٿي. اهي سڀئي ساڌن
 ٻڏيءَ کي پوڻ ڪن ٿا ۽ وويڪ شڪتي وڌائڻ لاءِ پوڻ
 ٻڏيءَ دواران آيا ڇو درشن ٿيندو آهي. آيا جي درشن
 سان ڇو موڪه کي پراپت ٿيندو آهي. انهيءَ وسيلي اُبدش
 ڪري ستنام ساڳيءَ جي ڏي لڳائي سسنگ سمجه ڪيائون.

ستن جي اُوند ۾ ۷-۸ ڏينهن رهيا ۽ اُتي ٻائي لاکورام
 سامهه رام، ٻائي ٺهالچند، ٻهلاجراء، ڌرمڊاس، واڌورام،
 لڪورام، لکيداس ۽ ٻيا ڪيترا ستگرو مهاراج جن جا شش ٿيا.

پوءِ ۲۵ ويساک جي منڊليءَ سميت پراڻن هالن ۾ سوامي
 آسورام جنهي آستان تي ويا. سوامي آسورام جن کي پيرين
 پئي ويٺا. سوامي آسورام جن چيو پلي-آيا. تنهن ڪالپوءِ سوامي
 آسورام صاحب ۽ ٻين ستن سان گڏجي درياهه تي گهمڻ ويا
 ۽ هڪ ٻيل جي وٽ هبلان وڃي ويٺا. اُتي گرمڊاس هت

مطلب: نه گهڻي پڙهڻا پر سڳ آهي ۽ لکي گهڻي ڏن،
 دولت، اڊمير ۽... نڪوسڪ گرجست پر ئي آهي. پر جيڪو
 سنسار کي ٺياڳي، ورڪت ٿي، بهار جي ڪندرا پر وهي ٿو،
 سو به سڳي ڪونه آهي. وشه پوڳه، رات ڏينهن پوڳيندو
 وهي ته به سڳ ڪونه ملندس. تلسي مهراج فرمائين ٿا ته سڳو
 سڳو ويچار پر آهي ۽ سو ويچار مهائائين جي سنگ کانسواءِ پراپت
 نٿو ٿئي.

ديپڪ تيل بنا نه جلي -
 اور جلي نه ڪوءِ پتنگ بنا،
 جل پان اشنان ڪهين ڪرلو -
 پر پاپ نه اُترس گنگ بنا،
 سڀ جيو سي ڇيو ملي هت سون -
 پر سئان ملي نهين جنگ بنا،
 لاکو ڀٽن ڪرو جڳهه پر -
 پر گيان نه هو ستسنگ بنا.

مطلب: تيل کانسواءِ ڏيئو ڪين پر لدو، جي ٻارو ته وسامي
 ويندو. پتنگ کانسواءِ ٻيو ڪير به خوشيءَ سان ڪونه جلندو،
 پتنگ ئي خوشيءَ سان جلندو. ڪيترن لادين نالن کان وڃي
 اشنان ڪريو پر پاپ گنگا جي اشنان کانسواءِ ڪين لهندا.
 پاڻ جي دور ڪرڻ واسطي گنگا جو اشنان ئي آهي. سڀ
 جيو پاڻ پر ئي ڏکيا سکيا ملي ويندا پر به ڪتا پاڻ پر ڪونه
 ملي سگهندا. بئن ڪيترا به ساڌن، ڀٽن وويڪ لاءِ ڪچن پر
 سار اُسار جو ويچار ستسنگ بنا ڪين ٿيندو. جيسين ست اُست
 کي جئن جو ٿئن نه ڄاتو ويو آهي، تيسين موه دور نه ٿيندو.
 اها وويڪ شڪتي ذهن ورهين جي اوستا کان وٺي چاليهن

قاسيءَ جي لائق آهيان. پر هاڻي انهيءَ آثر رڙهي هيري
 کي ضرور سڃاڻندس. ڪرپا ڪري، هيري کي سڃاڻڻ جو
 رستو ٻڌايو. اڄ کانپوءِ مولڪي اهو ڪم ڪرڻو آهي. تنهن
 کانپوءِ، صراف وزير کان گرمتر وٺي انراڪند. ڏانهن هليو
 ويو. راجا چوڪري کي ٻي هزار روپيه ڏيئي روانو ڪيو.
 اهو درشتان ٻڌائي، ستگرو مهاراج جن چيو ته اڄمانا
 هن مٿس ڇولي پر سڀني ڇيرون کان وڌيڪ آثر ٻڌي، آتما
 رڙهي هيري جي پرڪٽ لاءِ رکي آهي. سو چنهن پرماتما جو
 درشن نه ڪيو آهي، سو قاسيءَ جي لائق آهي.
 تنهن بعد ستنام ساڳيءَ جي ڏنيءَ مان ستنگ سمائت
 ليو. پوءِ چيائون ته جيڪي به ٻاهر جا مهمان، مسافر هجن،
 سي پنداري مان روئي کائين. بستنگ جي سمائتيءَ
 بعد سدائين ساڌن مسافرن لاءِ چولدا هئا. سندن پنگت پر
 به ٿي سو مهمان، مسافر کائيندا هئا.

ستگرو مهاراج جن ٻڌي جي ٿوڌ پر ۱۰-۱۲ ڏينهن رهي،
 ويدانت ۽ سب ڪرم جو پرچار ڪيائون. پاڻي واپارام ۽
 ٻيا ڪيترا اُپاي، ستگرو مهاراج جن کان گرمتر وٺي شش
 ٿيا. تنهن کانپوءِ، پاڻي ساڪورام ساري منڊليءَ سميت
 ستگرو مهاراج جن کي جتن جي ٿوڌ وٺي ويو، جتي پندجيات
 ۽ شهر واهين ستگرو مهاراج جن جو ڏاڍو آدرستڪار ڪيو.
 رات جو ستنگ ليو. چيائون ته هن مٿس کي وويڪ شڪتي
 وڌائڻ گهرجي، ۽ نه وويڪ پر ٿي سگ آهي.

سا سک پڙهيان پنڊتان - نا سک ڀڄو پڙهيان،
 نا سک وڃ ڪرست دي - نا سک ڇڏي گيان،
 نا سک پانچ وشيه پر - نس دن ڀوگ رهيا،
 نلسي سک ويچار بچ - سنتان شون پيان.

ٿورو پاڻي ڇڏي ويو آهي. تنهن ڪري، ڏهه هزار روپيه مون گهٽ ڪٽيا آهن. ايترو ٻڌي، راجا ڏاڍو خوش ٿيو. گلن جو هار صراف کي پائي چوڻ لڳو ته، هي صراف، منهنجي ٻڌي ڏن، ڏن آهي، جو پرڪ ڪئي اٿئي. مان توکي ڏاڍو خوش آيو آهيان. توکي انعام ڏيڻ چاهيان ٿو. جيڪي گهرين، سو توکي ڏيان. صراف چيو مولڪي ٻيو ڪجهه ڪونه گهرجي. صرف توهان جي آسپس ۽ دٻا گهرجي. راجا وري به چيس ته صراف، ڪجهه گهر. صراف وري به ٺاڪار ڪئي. تنهن ئي راجا وزير کي چيو ته تون ٻڌاء ته هنکي ڪهڙو انعام ڏيون. منترِي سستنگي ۽ گيادوان هو. تنهن چيو ته ڏي راجن، مان چوان ۽ توهان نه ڏيو ته. توهان مالڪ هيو. جيڪي وٺيڻو سو ڏيوس.

تنهن ئي راجا چيو ته هي منترِي، منهنجو وڃن آهي، جي توهان کڻي ڇڏو ته هنکي سڄو راج ڏي، ته مان راج ڏيڻ لاءِ به تيار آهيان. باقي توهان سڌوچ چو ٿا ڪڙيو؟ جيڪي ڇڏو، سو ڏيوس. وزير چيو ته چڱو، هن صراف کي جلد ئي قاسي ڏيو. راجا ٻڌي، وزير کي چيو ته اڄ تو پنڳ يا شراب نه ڪونه پيتو آهي؟ مغز نه جاءِ اٿئي؟ هيءُ ڇا ٻيو چوين؟ صراف نه انعام جي لائق آهي! تون کي قاسي ڇو ڏيون؟ وزير چيو ته صراف سچ ٻچ قاسيءَ جي لائق آهي. پر مالڪ اهڙي تيز ٻڌي ڏلي اٿس، سا پٿرن جي پرڪ واسطي ڪانه ڏلي اٿس. پر پنهنجي آلهه هيري جي سڃاڻپ لاءِ ڏلي اٿس. پر صراف اڃا تائين پنهنجي آئرو رڙهي هيري جي پرڪ ڪانه ڪئي آهي. انهيءَ ڪري هو قاسيءَ جي لائق آهي. راجا چپ ٿي ويو. صراف کي اچي وٺڻ لڳو ۽ چيائين توهان منهنجا گرو آهيو. مان برابر

روپيا لھي . پلي ولوس . انهن ٻين ۾ نه توهان کي ڪس
آهي ۽ نه هڪي . . .

وزير اچي راجا سان ٻالهه ڪئي . راجا چيو ته پاڻ کي
هيرو هٿ ۾ آهي ، تڏهن به خبر لڳي پوي . پر هن صراف
هيرو ڏٺو به ڪونهي ، سو ڪوهر وٺي هيري جي برڪ ڪري ،
ڪٿن ٿو ماڻه ٻڌائي ؟ تنهن ڪري ٿون وڃي پاڻ سان وٺي
اچيس . وزير صراف کي وٺي آيو . صراف راجا کي لمڪار
ڪري چوڻ لڳو ته هي پراڻي ٺاٺ ، انهيءَ هيري جو
ملهه مون توهان کي ڪٿي موڪليو ته اهو هيرو نوي هزار
روپين جو آهي . هڪ ٻائي به وڌيڪ نه لھي .

تنهن ئي راجا صراف کي هيرو ڏيئي چيو ته منهنجو معر
ستيوادي هو . هو لک روپيه لکي ڏنو آهي ، سرتو عاڻ نوي
هزار ڪٿن ٿا چئو؟ وري ڇاچي ڏسو . صراف هيرو ڏسي
جس نه نوي هزارن کان وڌيڪ ڪونه لھي . توهان کي جي
هيري جي برڪ ڪرڻي هجي ته هڪ چانديءَ جي ٺاڻهيءَ
۾ ڏهه لعلڙيون گهرايو . راجا به ڪدر چانديءَ جي ٺاڻهي ۽ لعلڙيون
گهرائي صراف کي ڏنيون . صراف هيرو چانديءَ جي ٺاڻهيءَ
۾ رکي ، چوڌاري لعلڙيون رکيون ، ته انهن جو پاڇو وڃي
هيري ۾ پيو . تنهن کانپوءِ راجا کي چيائين ته ، حضور ، هاڻي
چوڌاري ڏسو ته هيري ۾ لعلڙين جو پاڇو هڪ جهڙو آهي
با گهٽ وڌ . راجا ڏسي چيو ته لعلائي ته هڪ جهڙي ئي
ڏسڻ ۾ اچي . صراف چيو ته ، هي راجا ، وري ڇاچي ڏسو .
راجا وري به ڇاچي ، ڇاچي ڏسي چوڻ لڳو ته هن هڪ
باسي کان هيري ۾ هڪ لعلڙيءَ جي ڌمڪ ٿوري گهٽ ،
ڏسڻ ۾ اچي ٿي . صراف چيو ته هيرو برابر لک روپين جو
هو ، پر ۲۵-۳۰ سال زمين ۾ پُر رمل ٿو ڏسجي ، تنهن ڪري

د بلي ڪڍي کولي ڏسي ته برابر هير و پيو آهي. سو هير و کڻي اچي ماما کي ڏيکاري ساري حقيقت ٻڌايائين. ڇپائين ته پنهنجي شهر ۾ اهڙو ڪو شاهوڪار ڪو بهي، جو هيءُ لک روپين جو هيرو مٿي ڏي. تنهن ڪري ماما ڇا ڪرڻ گهرجي؟

ماما خوش ٿي چوڻ لڳس ته پٽ، هتان ويهن- پنڇويهن ميلن تي هڪ رياست جو راجا اٿئي، جو تنهنجي پتا جو گهرو مٿر اٿئي. هن وٽ اهو هيرو کڻي وڃ ۽ مٿاڻي پٽسا وٺي اچ. ڇوڪرو هير و کڻي روانو ٿيو. شهر ۾ اچي، پڇاڻي راجا جي مهلات ۾ آيو. ڏسي ته راجا سڀا لڳي پئي آهي. هڪ ڪنڊ ۾ ويهي رهيو. ڪلاڪ کن کاليوءَ سڀا سامهه ٿي. راجا وزير کي چيو ته اهو غريب ڪير وٺيو آهي؟ ڇوڪرو ٻڌڻ ۾ ڪري چوڻ لڳو ته، هي راجن، پتا جي ٻڌڻ کان پوءِ، ماما به موڪلائي وئي. هي هڪ لک روپين جو هيرو پتا جو رکيل مولڪي هٿ آيو آهي، سو مٿاڻ لاءِ توهان وٽ کڻي آيو آهيان. ايترو چئي، هيرو ڪڍي، راجا کي هٿ ۾ ڏنائين. راجا وزير کي چيو ته پنهنجي شهر ۾ ڇڪو وڌو صراف آهي، تنهن کي وٺي اچ ته هيري جو ملهه ڪٿائي هن ڇوڪر کي پٽسا ڏيون. وزير وڃي صرف کي چيو ته توهان ۾ راجا جو بلڪل ضروري ڪم آهي. سو جلدي هلو. صراف چيس ته مون وٽ ڪي پري کان مهمان آيل آهن، انهن جي بندوبست ۾ لڳل آهيان. مولڪي ٻڌايو ته ڪهڙو ضروري ڪم آهي. وزير چيس ته هڪ سيٺ جو پٽ هڪ هيرو کڻي آيو آهي، جنهن جو ملهه توهان کان ڪٿائو آهي. صراف چيو ته وزير صاحب هيرو توهان به ڏنو هوندو. سو الهيءَ جا سڀ نشان ۽ بيهڪ مولڪي ٻڌايو. وزير کيس سڀ ڪجهه ٻڌايو. صراف چيو وزير صاحب، اهو هيرو لوي هزار

۾ وجهي، دٻي چالديءَ جي گهاٽو ۾ وڌائين. پنهنجي
 مڪان جي اوڀر ڪنڊ ۾ اڍائي فوٽ زمين کڻي، ان ۾
 گهاٽو پورائين. پٽ کي ڪن پڌائائين، پر هڪ بنديءَ ۾
 لڪي ڇڏيائين ته پٽ توکي ڇڏهن ڌن جي ضرورت پوي،
 تڏهن مڪان جي اوڀر واري ڪنڊ ۾ اڍائي فوٽ زمين کڻي
 سان هڪ چالديءَ جي گهاٽو هٿ ايندي. انهيءَ ۾ سولي
 دٻي پٽي آڻي جنهن ۾ هڪ لک روپن وارو هڪ هرو
 پيو آڻي. هرو مٿي پنهنجي ڪرڻ ڪار ۽ وهنوار
 ڪڍانءَ ويهن. پنڇويهن سالن کانپوءِ سٺ ڏهونو پڌار پيو.
 ماڻا به پٽي وڃڻ لڳي. چئن-پنجن سالن ۾ سڀ ماڻا
 موڪلائي وئي. سٺ جو پٽ جيڪو ڏاڏو وهنوار ڪري،
 تنهن مان گهاٽو ٿي گهاٽو پويس. روپ ڏهه-ويهه هزار فرض
 به ڇڙهي ويس. آخر اڏڙو اچي حال بڻيس جو مزوري ڪري،
 نه به ڏانهن کائي نه رات ڪونه کائي. لهڻيدارن به ڏاڏو
 تنگ ڪيس. ڏاڏو اچي دڪي ٿيو. هڪ ڏينهن ويچار
 ڪيائين ته منهنجو پٽ ڪروڙ پتي هو، سو ندين کولي ڏسان
 ته مٿان ڪنهن ڏي رقم وهل هجي ته اها وٺي اچان. سو
 ندين کولي پڙهڻ لڳو. تن ڏينهن کانپوءِ اها وڏي بندي
 کولي پڙهڻ لڳو، ڏنائين ته هڪڙي پني تي لکيو پيو
 آهي ته هي پٽ، توکي ڌن جي ضرورت پوي ته پنهنجي
 مڪان جي اوڀر واري ڪنڊ ۾ اڍائي فوٽ زمين کڻي سان
 چالديءَ جي گهاٽو لڪرندي. گهاٽو ۾ هڪ سوليءَ دٻيءَ
 ۾ هڪ لک روپن جو هڪ هرو پيل آڻي. اهو ڪڍي،
 پنهنجو وهنوار ڪم. آخر پڙهڻ سان، چئن مڙدي ۾ اچي
 پراڻ پون، يا حتن ڪڍينجو پيارو پٽ ڳڻڻ سالن کانپوءِ اچي
 ملي ۽ ڏو خوش ٿئي، تهڙيءَ طرح هن کي به خوشي ٿي.
 مڪان جي ڪنڊ کڻي، چالديءَ جي گهاٽو مان سون جي

هٿن سان غريبن، اٺائڻ ۽ ودوائڻ کي ورهائي ڏيو ۽ داس کي ڪرپا ڪري، لام چوڏان ڏيو ته سدائين ڏوهاجي چرن ڪملن جي شيوا ڪري، پنهنجو جسم سڦلو ڪريان، تنهن تي ستگرو مهاراج جن کيس چيو ته بابا، ڀڳتي ڪرڻ تمام ڪنن آهي. ڀڳت ڏهيلي گرو کي - جيون ڪانڊي کي ڌار، بڳ مڱ - گوگريڙي - نسچل اٿري پيار.

ڀڳوان جي ڀڳتي ڪرڻ معنيٰ تلوار جي نيز ڌار مٿان هلڻ. جي شرڌا، پريمر ۽ پورڻ وشواس رکندو، ته ڀڳوان سان وڃي ملندو ۽ نه ته ڪري ٻنهي جهانن کان ويندو. تنهن ڪري حال ٽپڙ پيا هجن. باقي توهان کي نام جو آپديش ڏيون ٿا. ڀلي اسان سان گڏ هلو. ستگرن جي آڳيا پائي، پائي ڪيارام پرساد ڪٿي، ستگرو مهاراج جن کان گرمتر وٺي شش ٿيو.

ٻئي ڏينهن پائي ٽيڪورام، ستگرو مهاراج جن جو ماءُ، ستگرو مهاراج جن ۽ ساري منڊليءَ کي پيرون وٺي ويو. اُتي اٽڪل ڏهاڪو ڏينهن رهيا. ست ڌرم جو آپديش ڪري، ڪيترن گهرن کان مڇي ماس، شراب چڏائي کين ست ڪرم ۽ ايشور ڀڳتي ۾ لڳايو، پوءِ پائي ٽيڪورام ۽ سندس سارو پريوار گرمتر وٺي شش ٿيا. تنهن کانپوءِ پائي راجورام کين پنهنجي ڳوٺ وٺي ويو. اُتي ستسنگ ۾ موج ۾ اچي چوڻ لڳا ته جنهن هيءُ منش چولو پائي، ڀڳوان جو درشن نه ڪيو آهي، تنهن ايترو ڏوهه ڪيو آهي، جيترو خولي خون ڪرڻ سان، يعني اهو قاسي ۽ جي لائق آهي. اُتي هڪ درشانت ڏٺائون ته هڪ ڪروڙ ٻئي سيم کي هڪ ئي پٽ هو، جنهن سان هنجو گهڻو پيار هو. هڪ ڏينهن ويچار ڪيائين ته ڪڇ ڌن پٽ لاءِ لڪائي رکڻ نه چئن اڙڪيءَ ويل ڪم آچيس. اهو ويچار ڪري، هڪ هيرو لک روپين ۾ خريد ڪري آيو. هيرو سون جي دٻليءَ

جڙي اڻ ٿي آلهن مٿس کي وار وار ڏڪار آهي، جتي
پر ماڻا جي ماڻ جو ٻر ٻر ڪونهي. ڀڳوان جي ٻر ٻر ڪانه
هي ۽ جيو سڄو آهي.

جڏن ندي سڄي ٺير بنا - ۽ گڏو سڄي کير بنا،
استري سڄي چريٽو بنا - ڪمان سڄي تير بنا،
راجا سڄو وزير بنا - لشڪر سڄو ويرو بنا،
شهر سڄو فقير بنا - سادو سڄو ڏير بنا،
قبعو سڄو پير بنا - ۽ ڀيرو سڄو کير بنا،
شير سڄو ٿير بنا - ٿڌن هردو سڄو رڱوير بنا.

ڀڄن پيروي

ٿل - ميري دل ديواني، درشن گر باسي،

بنا دٻڪ دٻڪ، پنگ هيون اداسي.

۱- چوون وار ڪامي، جهٽ دام دام،

آل گگن گامي، مڇي لير واسي.

۲- سنار پتر گر، ڪري آڻ در در،

پندور گول اڙ پير، گهو پڇڙي چاسي.

۳- چوون ڪٽ ڪٽ لاري، شتر سور ڌاري،

دوا دوک پياري، چندن آه لاسي.

۴- ڪڍي پير پاي، مهي سوانتي ڏاوي،

مٿا هنس ڪاري، چوگي جن اڀاري.

۵- جڏن ٿهن ڪو هورا، پير چند ڪورا،

نئون ٿهر کي لورا، ٺيئون ٿهر پراسي.

مٿا ماکي جي ڏي لڳائي، مٿس سميت ڪهاڻون.

سنگت پاڻ ٻر ٻر وٺي، گهر وٺي.

چند جي ڏيئون، صبح جو پاڻي ڪارام ستگرو مٿاڇا جن

کي چوڻ لڳو ته هن داس جي گهر جا سڀ ٿر ٺاڙي بند ٿي

کي جل سان، جو جو مڇي جل کانسواءِ هڪ ٻل به جيئري
 رهي نه سگهندي آهي. جن پتنگ جوت کي ڏسي جان
 قربان ڪندو آهي، جن پنورو گلن جي پريت ۾ سويسر اُٿي
 گلستان ۾ وڃي، گلن کي ڏسي، سارو سنسار ڀلائي ڇڏيندو
 آهي؛ جن پيهي تي رات ڏينهن، برسات جي بولند جي
 پياس ٿيندي آهي، درياھ، لڏي ۽ سمندر جو پاڻي زهر
 سان ڄاڻي، صرف سوائي بوند پاڻي پيڻ لاءِ تڙ ڪندو آهي.
 جن مور بادلن کي ڏسي، خوش ٿي لڄندو آهي؛ جن نادگ
 جوڙي ۽ جي موليٰ ٻڌي، خوشيءَ مان جهوليندو آهي؛ جن
 چڪوي چڪوئي جي پاڻ ۾ اهڙي پريت ٿيندي آهي، جو
 ساري رات هڪ ٻئي کي سڏ ڪندي ڄاڻي گذاريندا آهن؛
 جن چڪور کي چندرما جي پياس ٿيندي آهي ۽ ڏينهن
 جو جهنب سان ڪاٺين جو ڀڳ ڪري رات جو اُلهن مٿان
 چڙهي ويهندو آهي ۽ چندرما جي اُڀرڻ سان چنڊ ڏي
 ٺهاري، پري ۾ شرير ڀلجي ويندو آهي؛ ۽ جڏهن چنڊ لهي
 ويندو آهي، تڏهن چندرما جي وڇوڙي ۾ پنهنجي جهنب
 زور سان ڪاٺين سان گسائي اڳتي پيدا ڪري، ٻريل آلا
 سڪ ۾ کائيندو ويندو آهي، انهيءَ لاءِ ته چنڊ ٺي وڃي
 چندرما سان ملان ۽ چوندو آهي:

پسمي هوکي پيم ملون - ششي شو کي گات،
 يون ويچار اڳن ڪر - جهت چڪور جو کات.

مطلب: مان جلي خاڪ ٿي، پنهنجي پريتم چندرما سان
 ملان، جو شڪر ڀڳوان جي مستڪ ۾ آهي. مهاديو سدائين
 سڻائي آهي ۽ پيوس لڳائيندو آهي. ڪنهن مهل عتان
 اچي لڳهي ۽ منهنجي رک کڻي مٽ ڀري، جڏهن پنهنجي
 مستڪ کي لائي ته چندرما سان ملي ويندس. چتر داس

پرير ۽ برار ٿا جي مها ورلن ڪيائون. ڇائون نه ڀڳوان،
سنڌ ۽ مهاڻا ٿون سڄي ۽ دل جي پرير لي پرهن لهندا آهن.
سڄي پرير جي وس ٿي ٺاڪار پرمانا ساڪار روپ ۾ اچي
پريرين کي درشن ڏيندو آهي.

چوپائي - پريو وياپڪ سرور سمانا،

پرير تي هوءَ، مرگهت مٿن جانا.

ارت: پرير ورط پرمانا پتي پتي ۾، ڊالي ڊالي ۾، قول
قول ۾، مطلب نه هر ڳجهه سمانل آهي ۽ پرير جي ڪري
مرگهت ٿي درشن ڏئي ٿو.

اس پرير سڄي ٺاڪار پي، ديندا آن دکالي جي
پرير پريو ڪو ڪينج لي آوي، ديندا جدي اچالي جي
مڇي پرير پاڻي سي ڪئسي، جنڊا ڪيسي نکالي جي
روپ شمع ڪا ديڪ بٽنگا، جان اپني جالي جي
ٿولون نال محبت پونگري، ٿرندا ڊالي ڊالي جي
ديڪ پرير پڙهي والي، ٿاڍي عجب نرالي جي
ساگر نديان چوڙڪي چاهي، بوند سنوئي والي جي
هور پايڻ پاپا ٿڪي، جيڏي گهٽا جڏ ڪالي جي
شبد بين ڪا سن ڪي جڏهين، گهر ڇڏ آوي ديالي جي
چڪوا چڪوي پرير ڪارڻ، اڏهين رات اٿالي جي
پما چڪور اڏي ڪا ڪوندا، چڙهين رات دا والي جي
چتر درس ڌڪ هٿ ٿس مانس،

جس ني پرير نه پالي جي.

مطلب: سڄي پرير جي ڪري ٺاڪار ڀڳوان ساڪار
روپ ڌاري اچي ٿو. پر اهو پرير اهڙو هجي، جيڏو سڄي

رُو ٻي ڦل لڳندا آهن. ڇڻ ڦلواڙي ٿر ٺڌي آهي تڻ ڇڳياسوءَ جون ٺنڊيون شپ گڻن ۾ ٿري پونديون آهن. ڇڻ بسنت رت جو سندر نظارو ڏسي، پدورا مڙو سريلو شيد اُچارين ٿا، تڻ ڇڳياسو وٿراڳ ڇي نظاري ۾ رام نام جا منا وڃن اُچار ڪري ساري سنسار مان سار رُو ٻي سڳند ڪندا آهن. ڇڻ بسنت رت سڀني دشمن منين ۽ ديو ديوتائن کي پياري لڳندي آهي، تڻ وٿراڳ جي رت سڀني ڇڳياسين، موهڪين کي وڻندي آهي. باقي پنجه رتيون ٿڪيون لڳنديون آهن. سنت مهاڻا ٺون انهيءَ وٿراڳ کي پاڻي سدائين سڳي ٿيندا آهن ۽ سدائين وٿراڳ ٺان بلهاري ويندا آهن. پر اهو وٿراڳ ڪنهن وڏ ڀاڳيءَ کي پراپت ٿيندو آهي.

آئي رت بسنت ڪي پينورا پڙهي سجاڳه
ڪهي ٿينتون ڪس پڙهي تي، جاڳي تن ڪي پاڳه

مطلب: جڏهن بسنت جي رت ايندي آهي تڏهن سڀ پدورا اکيون کولي ساوڌان ٿيندا آهن. تڻ پندرون روپي ڇڳياسين جو اننت جنمن جي شپ ڪرمن جي پرتاپ سان پاڳه جاڳي ٿو ۽ اهي وٿراڳ روپي بسنت رت ۾ وشين ۽ ڀوڳن کي ٽياڳي هر ٿه روپي ٺندرا مان جاڳي ڀڳوان جو پڇن ڪنٿا. انهيءَ وڻ تي اُپديش ڪري سترگو مهاراج جن ستسنگ سماپت ڪيو.

هوليءَ گذرڻ بعد ڀڳت ڪيٿارام وٺي ڪري، سترگو مهاراج جن ۽ سنتن پريمين کي پاڻ سان گڏ وٺي هالين ويو. يڪتارن ۽ ڏنڊن سان پڇن ڪندا ڪيٿارام جي جاءِ تي پهتا. جنهن به شهر ۾ ويندا هئا ته هزار مان ڏنڊن يڪتارن تي پڇن ڪندا ويندا هئا. پنڇ ۾ گلن جا هار ۽ پرساد کڻي سترگو مهاراج جن ۽ ا. ل. آ. ا. رات جو ستسنگ منڊپ ۾ ستسنگ ڪيائون.

مئي، آدي سٽل هوا لڳي رهي هئي. دل ٻار ٻار پئي
 ٿئي. ستگرو میاراج جن پٽورن کي ڏسي ڏهري ڏهري دل
 ۾ اچن ٺاهڻ لڳا. ٻچن ٺاهيندا ٺاهيندا ڦرندا رات جو ۷ بجي
 آستان تي آيا. سسنگ شروع ٿيو. ٺاهر ٺهڻي ملڻ آيل هئي.
 ٻهريون ٻين ستن ڪڏڪڏن سسنگ ڪيو. ٻين ڪالووءَ ستگرو
 میاراج جن سسنگ ڪيو. وٽه هئي جڳيا سين جي ٻر ڪري
 باغچي ۾ ٺاهيل ٻچن بست جي راڻي ۽ ٻه ٻائون.

سر بسنت

رست ۾ رست رنگ صاحب ڪا،

بست رست رنگ واري ري.

۱- سڌ کي سر پئي، پتر اٺارا، هن ٻن ٽولي باغ ٺارا،

ٺول رهي ٺولڙي ري.

۲- رست بست ڪا ڊيڪ ٺارا، دل مل پٽوي ڪرست ڪڇارا،

سڪڏلي سڪاري ري.

۳- بست رست ڪو سبب ٺاوس، سر ٺر مئي جن ڪي هن ٻاوس،

جڙيڪو لائيت ٻياري ري.

۴- رست بست ڪي هٿ ٻيهر سالي، ڪڙي ٽيڙون پئي سست سڪال،

بل بل ٻائون ٻهارا ري.

ٽالرج: ڇٽن ٽي رستن ۾ ٻه ماڻها پڙهيندڙ وس آند رکيو

آهي ٻه بست جي رست ٺاهر وٺندڙ ۽ سڪڏلي آهي. رستن

ٽي ڇٽ رستن آهن. شيد، سرش، روپ، رس، ڪنڌ ۽

وٽراڳ. ٻنهن وٽن وٽي رستن ۾ اڇڙو رس ۽ آند رکيل

آهي ڇو ساري دنيا ائين ئي موهيت آهي. ٻه وٽراڳ وٽي

رست ۾ مٿي رکيل آهي. پٽورن وٽي جڳيا سين وٽراڳ

وٽي رست جي سڳڙي وٽي مٿي آند ۾ پٽر ٿين ٿا. جڏهن

بست رست ۾ مٿي وٽ ڪلن ڪلن سان پٽر جي ساوا ٿين ٿا،

پٽر جڳيا سين ۾ ڏهري سڀيڏا جا ڪلن وٽي ڪل ۽ ساڌن

۽ مڇي ماس جو آشد آهار نه ڪرڻ گهرجي، ڇاڪاڻ جو پاپ ڪرم جو ڦل آئنت جنهن تائين پوڳڻو ٻوٽو پر شپ موقع تي چونڊش پاپ ڪري ٿو، سوائين ٿو وڌي، جنهن ڏرو پيدا ٿا سڀا ۾ چير وڌيا. تنهن کانسواءِ سهڙي، ڏياري ۽ ڪارڪت شراڻ، شورائري ۽ هولي ۽ ستهين، جنر اشتم، گيارس، پورناماسي اماوس، چنڊ ۽ ٻين ديوتائن جي شپ ڏينهن تي پلجي به پاپ نه ڪرڻ گهرجي. هن وقت هولي ۽ جي شپ موقعي تي به پنج ڏهاڙا ڪوئي به ماس مڇي نه کائي. پنهنجا به هو ڪو گهمايو آهي. اسان به توهان کي هينئر چئون ٿا. تنهن ئي ساري سنگت هٿ مٿي کڻي چوڻ لڳي ته هي پريو اسان شراب، مڇي ماس نه ورتائينداسون. الهی ۽ وشه تي ستگرو مهاراج جن ڪيترا پنهنجا ٺاهيل ڀڄن آئي وٺراڳ ورتي ۽ سان ٻڌايا. ۱۲ ٻجه رات جو ستسنگ سماپت ٿيو. تنهن کانپوءِ پوڄن کائي، ڪلاڪ کن ڀڳت ڦرائي سنگهه جو ستسنگ ٻڌي سواهي جن وڃي پنهنجي جاءِ تي آرامي ٿيا.

اهڙي طرح هولي ۽ جا ۵ ڏينهن سنائن ٿور ۽ ست ڪرم جو اُبدیش ڏيئي هولي ۽ جي آخري ڏينهن تي صبح جو ۴ ٻجه پلي پائي ميلو سماپت ڪيائون. تنهن کانپوءِ پنهنجن پرساد ۽ پيٽا کڻي اچي ستگرو مهاراج جن اڳيان رکي. ستگرو مهاراج جن، آهاند ۽ پاڻي پرمانند کي چيو ته پٽسا ۽ ڪپڙو وغيره غريبن، انائن ۽ ودوائن ۾ وراهي ڇڏيو. پوءِ سڀئي سنت ستگرو مهاراج جن سان گڏجي باغيچا گهمڻ ويا. گهمندي گهمندي هڪ سندر باغيچي ۾ وڃي ويٺا جتي سدا گلاب، چمبيلي، رابيل ۽ موٽي جا گل ڪڙيل هئا. پٺورا اور جي شيد جي مٿر گدجار ڪري رهيا هئا. بسنت رت ڪري ڦلواڙي مان سڳند جي هڪار اچي رهي هئي. ڏکڻ جي

چوان چتي به اوتار، رشن منين ۽ مهائمان جي سڀا به اڌرم ۽
ڪنيتي ٿيندي هجي اٿي راجا ۽ ست پرشن جو ڌرم آهي نه
منهنجي ويڪ ۽ شيرڪ بل سان اٿي ۽ اڌرم ۽ ڪنيتي کي
هٽائين. پر جي لاچار اسمرت هجن نه اٿي ۽ سڀا مان ڪن اٿي
وڃن گهرجي نه نه پاپ جا ڀاڳي ٿيندا. پر جا جي رهڻي ڪهڻي ۽
جو دارو مدار، راجا ۽ ست پرشن تي ٿيندو آهي. جي اٿي
ڌرماتما آهن نه سارو دهن ڌرماتما تي وڃي ۽ پر جي راجا
پاپي آهي نه ساري پر جا ڪڪرم ڪرڻ لڳندي. جي راجا
ستواڌي ۽ ڪيالوان هجي نه ساري پر جا ستوڳ ڪهان کي
ڌاري مڪم ٿي وڃي ۽ وڌيڪ راجا بدشت پال ڌرم پتر
آهي، جنهن کي ساري ڌرم جي جاڻ آهي. ايترو چئي پشم
پتاهه اس ڪئي نه درويدي اٿي هٿ جوڙي نيتون به آسون
آلي چوڻ لڳي نه هي پتاهه، مون کي دل به هڪ شڪا پيدا
ٿي آهي. ڪرڻا ڪري دور ڪريو. توهانجو ڇيو نه جنهن
سڀا به اڌرم ڪنيتي ٿيندي هجي اٿي ويڪي ست پرشن
جو ڌرم آهي نه منهنجي سر جي ست ڏيئي به اڌرم ۽
ڪنيتي ۽ کي هٽائي. جي اسمرت هجي نه اٿي هليو وڃي.
سو هي پريو جنهن سم ڌرموڌن هي سڀا به مون اٿا کي لنگن
ٿي ڪو ويو نهن وقت توهان سڀني ويٺا هئا. توهان ٻڌايو
نه اهو ڌرم هو يا اڌرم. سڀي هئي يا ڪنيتي؟ پشم پتاهه
اڪن به پاڻي آلي ڇيو نه پتري، اهو اڌرم ۽ اٿي هئي ۽
پر مون دشت ڌرموڌن جو ان کاڌو هو، حبهڪري منهنجو
من ملين ٿي ويو هو ۽ ڪج ڪچي ڪن سگهس ۽ لڪي
اٿي سگهس. اٿي ۽ پاپ حوڦل ٿون اڪن سان ڏسي رهي
آهن نه هينئر مان پوکي رهيو آهيان.

اها وارثا ٻڌائي سوامي جن ساري سگهه کي چيو نه شراب

۽ مڇي ماس جو آشد آهار نه ڪرڻ گهرجي، ڇاڪاڻ جو پاپ ڪرم جو ڦل آلت جنهن تائين پوڳڙو ڀوڳڙو پر شپ موقع تي چومندش پاپ ڪريٿو، سوائين ٿو وڌي، جنهن درويڊا جا سڀا ۾ چير وڌيا. تنهن کانسواءِ ڊسهيڙي، ڏياريءَ، ڪارڪت شراڌ، شورائريءَ، هوليءَ ستنين، جنم اشٽمي، گيارس، پورنماسي اماوس، چنڊ ۽ ٻين ديوتائن جي شپ ڏينهن تي ڀلجي به پاپ نه ڪرڻ گهرجي. هن وقت هوليءَ جي شپ موقعي تي به پنج ڏهاڙا ڪوئي به ماس مڇي نه کائي. پنهنجا به هو ڪو گهمايو آهي. اسان به توهان کي هيئن چئون ٿا. تنهن تي ساري سنگت هٿ مٿي کڻي چوڻ لڳي ته هي ٻيو اسان شراب، مڇي ماس نه ورتائينداسون. الهيءَ وٽ ئي ستگرو مهاراج جن ڪيترا پنهنجا ٺاهيل ڀڄن آئي وٽراڳ ورتي ۽ سان ٻڌايا. ۱۲ ٻه رات جو ستسنگ سماپت ٿيو. تنهن کانپوءِ پوڄن کائي، ڪلاڪ ڪن ڀڳت ڦرائي سنگهه جو ستسنگ ٻڌي سواءِ جن وڃي پنهنجي جاءِ تي آرامي ٿيا.

اڌڙيءَ طرح هوليءَ جا ۵ ڏينهن سنانن ٿور ۽ ست ڪرم جو اُبديش ڏيئي هوليءَ جي آخري ڏينهن تي صبح جو ۴ بجي پلڪ پائي ميلو سماپت ڪيائون. تنهن کانپوءِ پنهنجن ٻن ساد ۽ پيٽا کڻي اچي ستگرو مهاراج جن اڳيان رکي. ستگرو مهاراج جن، آهاند ۽ پاڻي ڀرمانند کي چيو ته پئسا ۽ ڪپڙو وغيره غريبن، انائن ۽ ودوائن ۾ وراهي ڇڏيو. پوءِ سڀئي سنت ستگرو مهاراج جن سان گڏجي باغيچا گهمڻ ويا. گهمندي گهمندي هڪ سندر باغيچي ۾ وڃي ويٺا جتي سدا گلاب، چمبيلي، رابيل ۽ موليءَ جا گل ڪڙيل هئا. پٺورا اوم جي شبد جي مٿر گنڊار ڪري رهيا هئا. سنت رت ڪري ڦلواڙيءَ مان سڳند جي هڪ ڪار اچي رهي هئي. ڏکڻ جي

چو اٺون جتي به اوتار، دشمن منهن ۽ مهاڳمانن جي سڀا ۾ اٿرم ۽
 ڪنڊي ٿيندي هجي اٺي راجا ۽ ست پرشن جو ٿورم آهي ته
 پنهنجي وويڪ ۽ شيرڪ بل سان آهيءَ اٿرم ۽ ڪنڊي کي
 هٽائين. پر جي لاچار اسمرت هجن ته آهيءَ سڀا مان ڪن اٺي
 وڃن گهرجي ته نه باب جا ڀاڳي ٿيندا. پر جا جي رهڻي ڪهڻي
 جو دارو مدار، راجا ۽ ست پرشن تي ٿيندو آهي. هي آهي
 ڌرماتما آهن ته سارو دنيا ڌرماتما ئي وڃي ٿو. پر جي راجا
 ڀاڳي آهي ته ساري پر جا ڪڪرم ڪرڻ لڳندي. جي راجا
 ستيوادي ۽ ڪيائون هجي ته ساري پر جا ستوڳڻ گبان کي
 ڌاري مڪت ٿي وڃي ٿو. وڌيڪ راجا ٻڌڻ پڻ ٿورم پتر
 آهي، جنهن کي ساري ٿورم جي جاڻ آهي. ايترو چئي پشم
 پتامه اس ڪئي ته درويدي اٺي هت چوڙي لهرن ۾ آسون
 آئي چوڻ لڳي ته هي پتامه مولڪي دل ۾ هڪ شڪا پندا
 ٿي آهي. ڪرڻا ڪري دور ڪريو. ٺوهار ٿو چيو ته جنهن
 سڀا ۾ اٿرم ڪنڊي ٿيندي هجي اٺي وويڪي ست پرشن
 جو ٿورم آهي ته پنهنجي سر جي ست ڏنڻي به اٿرم ۽
 ڪنڊي ۽ کي هٽائي. جي اسمرت هجي ته اٺي هليو وڃي.
 سو هي ٻار ٻو جنهن سمی درويڙن جي سڀا ۾ مون اٺا کي لنگن
 ٿي ڪيو ويو تنهن وقت ٺوهارن سڀي ٻيٺا هئا. ٺوهارن ٻڌايو
 ته اهو ٿورم هو يا اٿرم. ايتي هئي يا ڪنڊي؟ پشم پتامه
 اکن ۾ پاڻي آئي ڇو ته پتري، اهو اٿرم ۽ ايتي هئي؟
 پر مون دشت درويڙن جو اُن کاڌو هو، جهڙڪري منهنجو
 من ملن ٿي ويو هو ۽ ڪج ڪڇي ڪن سگهيس ۽ لکي
 اٺي سگهيس. آهيءَ پات حوڦل تون اکن سان ڏسي رهي
 آهين ته هينئر مان پوکي رهيو آهيان.

اها وارڻا ٻڌائي سوامي جن ساري سگت کي چيو ته شراب

ڪروڪيتر جي رڻ ۽ ڀڙميءَ ۾ ٻاڻن جي سڃاڻي سمهيو پيو هو،
 تنهن وقت سري ڪرشن ڀڳوان، درويدي ۽ پالڊون سميت
 پيشمر پتامهه وٽ اچي نمسڪار ڪري بيٺو. پيشمر پتامهه
 ڪرشن ڀڳوان کي ڏسي پريمر سان اکين ۾ چل آڻي، هٿ
 جوڙي ڏومئي ۾ رلام ڪري چوڻ لڳو ته هي پريو، اڄ توهان
 پنهنجي اپار ڪرڻا ڪري مونکي پڇاڙي جو اچي درشن
 ڏلو آهي. ڪرشن ڀڳوان چوڻ لڳو ته هي پيشمر پتامهه، اوهان
 جي پريمر ڪري آيا آهيو. هنن پالڊون کي ست ڌرم
 ڏيئي ۽ جو اُپديش ڪريو ته ڌرم جو راج ڪري ساري پرڄا
 کي سک ڏين، جنهن هنن جي راج ۾ ڪير به ڊڪ نه پائي.
 چوپائي: جاس راج پريمر پرڄا ڏکاري،

سو نرپ اوس نرڪ اڏڪاري.

آرت: جنهن راجا جي راج ۾ ساڌو، برهمڻ ۽ پرڄا ڏکي
 ٿئي ٿي، سو راجا اميرن، وزيرن ۽ ڪٽنب سميت نرڪ ۾
 وڃي ٿو. تنهن ڪري پالڊون کي ست ڌرم ڏيئي ۽ جو
 اُپديش ڪريو.

ڀڳوان جا وچن ٻڌي پيشمر پتامهه هٿ جوڙي چوڻ لڳو ته
 هي التريامي اوهين ڄاڻي ڄاڻ ٿا آهيو. پالڊون کي اُپديش
 ڪرڻ لاءِ به هر پرڪار سميت آهيو. تنهن هوندي به توهانجي
 وچن جو ستڪار ڪري به چار وچن ٻڌايان ٿو.

ايترو چئي پيشمر پتامهه چيو ته راجا جو پهريون ڌرم آهي
 ته ساڌو، برهمڻ پرڄا ۽ گهو مالا جي ٺن، من، ڌن ۽ واڻيءَ
 سان هر پرڪار رکيا ڪري. پيو غريب ۽ شاهوڪار جو پورو
 پورو نياءُ ڪري. پاهي، ڪڪري کي ڏنڊ ڏئي. نيون
 پاڻ به ست ڪرم ڪري ۽ پرڄا کان به ست ڪرم ڪرائي.
 پاڻ به ڌرم مالا بڻجي ۽ پرڄا کي به ڌرم مالا ۽ ستيوادي بڻائي.

صبح جو پکيت منگھرو رام موڪلائي پھينجي ٻُڙ ۾ مٽوسي وٺي. ستگرو مهاراج جن ڪنڊوءَ ۾ ڪجهه وقت رھيا. دورانو لهر سان مستنگ ڪندا رھيا. پکيتي ۽ وٿراڻ ۾ سندن چٽ وڌندو رھيو. هڪ ڏينھن صبح جو مڪي ٻُڙ ۾ مل، ٻائي آسوارام ٻاٻو راجھوارام، پکيت بصرارام، ٻائي جيلداس، ٻائي دالوارام ۽ ٻيا ڪيترا شهر جا ٻُڙي ٻُڙي برسات ڪئي ستگرو مهاراج جن وقت آيا. ٻُڙي ٻُڙي وٺي ڪيائون تہ سائين هولي اچي ٿي. هميشه جيان پٺڇاٽ جو عرض آھي تہ هولي ڪنڊوءَ ۾ ئي ملھائيندا. پکيت ٿرائي سنگھ کي بہ چيو اٿئون تہ جيسين چيٽرو آھين، تيسين هولي ڪنڊوءَ ۾ اچي ڪڇ. تنھن ئي ستگرو مهاراج جن چوڻ لڳا تہ وڃن ڪو نہ ٿا ڏيون، ڇو جو اسان ھينئر سٺائي آھيون. ڪڏھن ڪٿي تہ ڪڏھن ڪٿي. ٻائي جي ڪنڊوءَ ۾ هونداسون تہ هولي توھان وقت ڪنداسون. ٻُڙ ۾ ڪڙي ڳالھ آو تہ اھي هوليءَ جا پنڊ ڏينھن پھينجي ٿي. هوڪو ڏيارڻ، شراب ۽ ماس، چڻي بند ڪندا. مڪيءَ ۾ چيو تہ سائين منظور آھي. اوھين بہ الھيءَ باھست ستنگ ۾ ڪڇ ڇڏجو.

هوليءَ جي موقع تي پٽ شاھ مان سر وٺند، پکيت چيتارام، ڪرشداس آيا ۽ هوليءَ جو مڃو شروع ٿيو. ڏينھن جو پنڊ ڇھ ڪنڊوءَ جا پکيت ستنگ ڪندا هئا. رات جو ستگرو مهاراج جن پنڊ ڇڏي منڊليءَ سان مستنگ ڪندا هئا. هوليءَ ڏينھن ستگرو مهاراج جن رات ڏينھن ست ڪرم جي وشن ٿي ابدیش ڪيو. چيائون تہ سڀني منشن کي شڌ آھار ۽ شڌ وھوار ڪرڻ گھرجي، ڇو جو اشد آھار سان ٻڌي ملين ٿي وڃي ٿي. ڇڏو ان ٻُڙو من. اتي هڪ درشتاڻ ڏنائون.

درشتاڻت: جيئن سڀني پٽن پٽن سان گھاي ٿي

ٿيا. راجا وزيرن ۽ عملدارن کي حڪم ڪيو ته يڪدم پڙدو هٽايو وڃي. پڙدو هٽايو ويو. پڙدي کلڻ سان جيڪي چتر ٻئي پاسي ڪاريگر ڪڍيا هئا سي هن پاسي واري آتشي شيشي جي ڪري وڌيڪ سندر ۽ ڇمڪندڙ ڏسڻ ۾ آيا. ڪنهن ڪونه سمجهيو ته هن پاسي چتر ڪاري نڪتل ڪانهي. هنن پاسي کان هيءُ پاسو وڌيڪ سوينيڪ ۽ سندر ڏسڻ ۾ آيو، ڇاڪاڻ جو سڀ کان پري وڌيڪ سندر ڏسڻ ۾ ايندو آهي. جيڪو انجنير ڪاريگرن جي مٿان هو، تنهن چيو ته هي راجن، هن ڪاريگر نه هڪ به چتر ڪونه ڪڍيو آهي. سڀ چتر هن ٻئي ڪاريگر جا ڪڍيل آهن. راجا چيو ته هن ڪاريگر ڪٿي هڪ به چتر نه ڪڍيو آهي پر هن پنهنجي ٻڌي ۽ جي ڪاريگريءَ سان اهڙيءَ طرح چتر ديوار تي چٽيا آهن جو هنن چترن کان به وڌيڪ سهڻا ۽ ڇمڪندڙ ڏسڻ ۾ اچن ٿا. تنهنڪري هيءُ ئي ڪاريگر انعام جي لائق آهي. هن ڪاريگر کي به شاباس عجي. جيڪا محنت گهري سا ڏيوس.

وزيرن پالڻش واري ڪاريگر کي محنت ۽ انعام ڏيئي خوش ڪيو ۽ ٻئي ڪاريگر کي فقط محنت ڏيئي روانو ڪيو.

سڌاڻت: جڳياسوءَ کي پنهنجو هردي روپي مهلات تمام سندر ٻڌائڻو آهي. تنهن لاءِ انتهائين ڪرم ۽ اُپاسنا سان اوچل ڪري چئن چوٿن آتشي شيشي وانگر ٻڌائيندو ته سيل سنڌوش، ديا ڌرم ۽ نمرتا آءِ، ديوِي سمپدا جا گڻ روپي چتر ٻاڻهي اچي انتهائين ڇمڪندڙ ۽ ڇمڪندا. اُتي پوءِ آثار ۾ روپي راجا اچي وهندو ۽ جڳياسوءَ کي ساڪيات درشن ٿيندو. تنهنڪري جڳياسوءَ کي جيڪا محنت ڪرڻي آهي سا فقط انتهائين جي سڌيءَ لاءِ ئي ڪرڻي آهي. ستنام ساڪيءَ جي ڏنيءَ کائپوءِ ستسنگ سماپت ٿيو.

ڳاله منظور ڪري ڪاريگر وڃي ڪم ڪي لڳا.

اُن مهين ۾، هڪ ڪاريگر پنهنجي پاسي، السٺ ٻڙڪارن جا رنگ ڏيئي، مصالحن سان پالش ڪري، تمام سندر چتر ڪاري ڪڍي. باقي ڪاريگر ولانت مان مصالح گهرائي صرف دٻوار تي پالش ڪئي. اهڙيءَ طرح ٻئي ڪاريگر ڪم ڪندا رهيا. ٻارهن مهينن جي مدي ۾ باقي هڪ مهينو رهيو ته هڪ ڏينهن الجير پالش واري ڪاريگر کي چيو ته مدو ته اچي پورو ٿيڻ لڳي آهي، سو اڃا هڪ به چتر ڪونه ڪڍيو آهي. پر هن ڪاريگر اهڙا نه سندر چتر ڪڍيا آهن جو بهارڻ سان دل خوش ٿي ٿئي. هن جي ڀيٽ ۾ توڙي ڪم به نه ڪيو آهي. راجا ناراض ٿي ٿوري ڏيند وجهندو، جو جو راجا جو چتر ڪاريءَ سان پير پير آهي. ڪاريگر جيو الجير صاحب مان هن ڪاريگر کان به وڌيڪ سٺا چتر ڪڍندس. اوهان ڪوئي خيال نه ڪريو. الجير ڪاوڙجي ويو، پر مون توکي پنهنجي پلائيءَ لاءِ چيو آهي. وڌيڪ پنهنجي مرضي. ڪاريگر جوڻ لڳو ته ناراض ڇو نه ٿيو. هڪڙو مصالحو ٿوري وقت ۾ لڳائي، چتر ڪڍندس. اُن ڪالو، چتر ڪاري سندر ڏسڻ ۾ ايندي. الجير چيس ته تون ڪيترا به کڻي مصالح لڳائين، تڏهن به توکي مزوري نه مس ملندي. ايترو چئي، الجير هليو ويو. ڪاريگر اُنهي سيني جو مصالح پٽ تي لڳائڻ شروع ڪيو. اُن کي اهڙو نه پالش ڪيائين جو اڀليءَ وانگر چمڪڻ لڳو. اهڙو ڄر آڪ کڻي اُن ڏانهن ٺهاري به نه سگهجي. مدو پورو ٿيو. راجا وريون کي چيو ته سڀاڻي عام سڀا ڪوٺايو، جو مختلف ڏسندا-ون. وريون سڀني الجيرن کي ڪوٺ ڏني. ٻئي ڏينهن صبح جو راجا وري، عملدار، الجير ۽ شهر جا ڪيترا ماڻهو اچي مختلف ۾ ڪنا

در شتائت : هڪ راجا پنهنجي وزير کي گهرائي چيو ته اسان کي هڪ سندس هڪلاٽ ٺهرايو آهي، جنهن ۾ طرحين طرحين جي چترڪاري رکائي آهي. دنيا ۾ جي ڪاريگرن مان چونڊ ڪري، سٺي ۾ سٺي ڪاريگر کي ڪم ٺيڪي ٺي ڏيئي ڇڏيو. وزير، وڏن انجنيئرن کي گهرائي چيو ته هڪ راجائي هڪلاٽ ٺهرايو آهي، جنهن ۾ سرڳ لوڪ، اندر جو ننڍن بن، ڪملاش پر بت جو نظارو ۽ اٽرا کنڊ جي سينريءَ جي سندس چترڪاري رکائي آهي. سو توهان اهڙو هڪ سندس نقشو جلدي تيار ڪريو. انجنيئر گڏجي هڪ مهيني جي اندر، تمام سٺو نقشو تيار ڪري، راجا کي ڏيکاريو. راجا ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ انجنيئر کي وڏو انعام ڏنائين. تنهن کانپوءِ وزيرن ڪاريگرن لاءِ اخبارن ۾ اشتهار وجهايو. هڪ مهيني ۾ ساري ديش جا ڪاريگر اچي گڏ ٿيا.

راجا آميرون، وزيرن، انجنيئر ۽ ڪاريگرن جي سيا لڳائي، نقشو ڪاريگرن کي ڏنو. انجنيئر امتحان وٺي، صرف ٻه ڪاريگر پاس ڪيا ۽ راجا کي ٻڌايو. راجا حڪم ڪيو ته وچ ۾ پڙدو هڻي، ٻنهي کي اڏو اڏ ڪري ڪم ڏيو. وزيرن ٻنهي ڪاريگرن کان لکپڙهه ڪرائي. چيو ويو ته سمورو مال راجا ڏيندو. توهان کي به من گهري محنت ملندي. هڪ انجنيئر توهان جي مٿان بيمار ٿيو ويندو. ٻيو شرط آهي ته توهان ٻئي هڪ ٻئي جو ڪم نه ڏسندا. وچ ۾ پڙدو لڳايو ويندو. صرف انجنيئر کي ئي ڏسڻ جو اڌ ڪار رهندو هو توهان جو ڪم ڏسندو. ٻارهن مهينن جي اندر سڄو ڪم پورو ڪري ڏيندا. مهل جي تيار ٿيڻ کان پوءِ، راجا ۽ سڄي وزير گڏجي، پڙدو هڻائيندا. جنهن جا چتر سٺا هوندا، تنهن کي محنت ۽ راجائي انعام ملندو. اها

کي چيائون نہ جيڪي چار وڃن توھان کي ٻڌايا آئون، انھن
 چار ويچار ڪندا رھجو. سدائين جيت، نمر، ٻرير، ٻر آبڪار
 ۾ لڳائيندا رھجو. اسان سڀاڻي شاعري جي ڀيٽ وينداسون.
 ايترو چئي، بلڪه ڀائي، ستنگ سميت ڪري، جاءِ تي
 آيا. اتي ڀائي ٽولرام، ڀائي هاسارام، ڀائي بالورام ۽ ٻيا
 ٻرهمي، گرمتر وٺي شش ٿيا. ستگرو مہاراج جن سڀني کان
 موڪلائي شاھ جي ڀيٽ ٻھتا. ڪرشنڊاس ۽ ٻيا ٻرهمي،
 گرمتر وٺي شش ٿيا تنھن کانپوءِ ڏھ. ٻارھن ڏينھن رھي
 سڀني ٻرهمن جو ٻرير ٻورو ڪري، ڪندڙ ٻھنجي اسان
 تي اچي تراجمان ٿيا. رات جو ستنگ شروع ٿيو، سوامي جن
 جي اُچڻ جو ٻڌي، ڏاڍي سنگت آئي هئي. جڳياسين جي
 ٻڌ تي اُڀدس ڪيو. چيائون نہ جڳياسڙءَ کي نرمان ۽ لڪام
 ٿي شپ ڪرم ۽ ستگرن جي ڏنل نام جو اڀياس ۽ انته ڪرڻ
 کي شڏ ڪرڻ ٿيڻ جي، جو جو انته ڪرڻ جي شڏ ڪرڻ
 کانسواءِ آتما جو درس نہ ٿيندو ۽ لڪي آتما جو گمان ٿيندو.
 انته ڪرڻ ملين جستڪا۔

تس ڪو گمان نہ راڳست هئم،

رشي مني اڄ دي اُڀديشا۔

ڪهي نہ وه جن جاڳست هئم.

چند۔ جڏسي مفيد وستو اوڀر۔ رنگ شگھر چڙھ جاتا هئم،

تڏسي انته اُڇل والا۔ ٻريو جلد پاڻا هئم.

مطلب: جنھن جو الش ڪرڻ ميسر آهي، تنھن کي

ستگرو حواءِ منتن جو اُڀدس ٻرويس نہ ڪندو. اُڇل

انته ڪرڻ ۾ ئي ساڳي آتما جو درس ٿيندو. ڪنھنڪري

جڳياسوءَ کي ٻرين ٻھنجي انته. ڪرڻ اُڇل ڪرڻ لاءِ

لڳاتار ساڌن ڪرڻ گھرجن. چئن نہ:

درشمانت : هڪ راجا پنهنجي وزير کي گهرائي چيو ته اسان کي هڪ سندڙ، هڪ لٿو آڻو آهي، جنهن ۾ طرحين طرحين جي چترڪاري رڪائڻي آهي. دنيا ۾ جي ڪاروبارن مان چونڊ ڪري، سٺي ۾ سٺي ڪاروبار کي ڪم ٺيڪي تي ڏيئي ڇڏيو. وزير، وڏن انجنيئر کي گهرائي چيو ته هڪ راجائي هڪ لٿو آڻو آهي، جنهن ۾ سرڳ لوڪ، اندر جو نندن بن، ڪٺلاش ۾ ريت جو نظارو ۽ اُٺا ڪنڊ جي سينريءَ جي سندڙ چترڪاري رڪائڻي آهي. سو توهان اهڙو هڪ سندڙ نقشو ڄاڻي تيار ڪريو. انجنيئر گڏجي هڪ مڻهي جي اندر، تمام سٺو نقشو تيار ڪري، راجا کي ڏيکاريو. راجا ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ انجنيئر کي وڏو انعام ڏنائين. تنهن کانپوءِ وزيرن ڪاروبارن لاءِ اخبارن ۾ اشتهار وڌايو. هڪ مڻهي ۾ ساري ديش جا ڪاروبار اچي ڪٺا ٿيا.

راجا آميرون، وزيرن، انجنيئر ۽ ڪاروبارن جي سيا لڳائي، نقشو ڪاروبارن کي ڏنو. انجنيئر امتحان وٺي، صرف ٻه ڪاروبار پاس ڪيا ۽ راجا کي ٻڌايو. راجا حڪم ڪيو ته وچ ۾ پڙدو هڻي، پنهني کي آڏو آڏو ڪري ڪم ڏيو. وزيرن پنهني ڪاروبارن کان لڪپڙهه ڪرائي. چيو ويو ته سمورو مال راجا ڏيندو. اوهان کي به من گهري هڪ منڊي. هڪ انجنيئر توهان جي مٿان بڻايو ويندو. ٻيو شرط آهي ته توهان ٻئي هڪ ٻئي جو ڪم نه ڏسندا. وچ ۾ پڙدو لڳايو ويندو. صرف انجنيئر کي ئي ڏسڻ جو آڌار رهندو هو توهان جو ڪم ڏسندو. ٻارهن مڻهن جي اندر سڄو ڪم ٻورو ڪري ڏيندا. محل جي تيار ٿيڻ کان پوءِ، راجا ۽ سڀئي وزير گڏجي، پڙدو هڻائيندا. جنهن جا چتر سٺا هوندا، تنهن کي هڪ من ۽ راجائي انعام ملندو. راجا

کي چيائون ته جيڪي چار وڃن توهان کي ٻڌايا آئون، انهن جو ويچار ڪندا رهجو. سدائين ڄم، نام، ٻري، ٻر اٻڪار ٻر لڳائيندا رهجو. اسان سڀاڻي شاهه جي ڀت ويهنداسون. ايترو چئي، ٻلڻ پائي، مستنگ ساهت ڪري، هاءِ تي آيا. اتي ٻائي ٽهوار، ٻائي همارام، ٻائي بالورام ۽ ٻيا ٻري، گرمتر وٺي شش ٿيا. ستگرو ٻاراج جن سڀني کان موڪلائي شاهه جي ڀت پهتا. ڪوشنداس ۽ ٻيا ٻري، گرمتر وٺي شش ٿيا تنهن کانپوءِ ڏهه ٻارهن ڏينهن رهي سڀني ٻريمن جو ٻري ٻورو ڪري، ڪڍڻ پنهجي اسان تي اچي ٻراجمان ٿيا. رات جو مستنگ شروع ٿيو. سواڀي جن جي اڇڻ هو ٻڏي، ڏاڍي سنگت آئي هئي. جڳياسين جي ٻڌ تي اُڀدڻس ڪيو. چيائون ته جڳياسوءَ کي نرمان ۽ نهڪار ٿي شپ ڪرم ۽ ستگرن جي ڏنل نام جو اڀياس ۽ الله ڪرڻ کي شڌ ڪرڻ ٿيڻ جي، جو جو الله ڪرڻ جي شڌ ڪرڻ کانسواءِ آتما جو درس نه ٿيندو ۽ لکي آتما جو گمان ٿيندو. آنته ڪرڻ ملين جسڪا۔

تس ڪو گيان نه راڳت هئ،

رشي مني اڄ دي اُڀديشا۔

ڪهي نه وه جن جاڳت هئ.

چند۔ جڻسي صفيد وستراو ٻر۔ رنگ شگر چڙه جاتا هئ،

ٿڻسي آنته اوڄل والا۔ ٻريو جلد پاتا هئ.

مطلب: جنهن جو الش ڪرڻ ميو آهي، تنهن کي

ستگرو خواهه ستن جو اُڀدڻس ٻريو نه ڪندو. اوڄل

الله ڪرڻ ٻر ٿي ساڪيات آتما جو درس ٿيندو. تنهنڪري

جڳياسوءَ کي ٻري ٻنهجي الله ڪرڻ اوڄل ڪرڻ لاءِ

لڳاتار ساڌن ڪرڻ گهرجن. چئن نه:

در شتانت : هڪ راجا پنهنجي وزير کي گهرائي چيو ته اسان کي هڪ سندس هڪلات ٺهرائڻو آهي، جنهن ۾ طرحين طرحين جي چترڪاري رکائڻي آهي. دنيا ۾ جي ڪاريگرن مان چونڊ ڪري، سٺي ۾ سٺي ڪاريگر کي ڪم ڏيکي. ٽي ڏينهي ڇڏيو. وزير، وڏن انجنيرن کي گهرائي چيو ته هڪ راجائي هڪلات ٺهرائڻو آهي، جنهن ۾ سرڳ لوڪ، اندر جو نندن بن، ڪٽلاش ڀرت جو نظارو ۽ اٽرا ڪنڊ جي سينريءَ جي سندس چترڪاري رکائڻي آهي. سو اوهان اهڙو هڪ سندس نقشو جلدي تيار ڪريو. انجنيرن گڏجي هڪ مهيني جي اندر، تمام سٺو نقشو تيار ڪري، راجا کي ڏيکاريو. راجا ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ انجنيرن کي وڏو انعام ڏنائين. تنهن کانپوءِ وزيرن ڪاريگرن لاءِ اخبارن ۾ اشتهار وجهايو. هڪ مهيني ۾ ساري ديش جا ڪاريگر اچي ڪٺا ٿيا.

راجا اُميرن، وزيرن، انجنيرن ۽ ڪاريگرن جي سيا لڳائي، نقشو ڪاريگرن کي ڏنو. انجنيرن امتحان وٺي، صرف ٻه ڪاريگر پاس ڪيا ۽ راجا کي ٻڌايو. راجا حڪم ڪيو ته وچ ۾ پڙدو هڻي، ٻنهي کي اڏو اڏ ڪري ڪم ڏيو. وزيرن ٻنهي ڪاريگرن کان لکچڙهه ڪرائي. چيو ويو ته سمورو مال راجا ڏيندو. اوهان کي به من گهري هڪنت ملندي. هڪ انجنير توهان جي مٿان بڻايو ويندو. ٻيو شرط آهي ته توهان ٻئي هڪ ڀئي جو ڪم نه ڏسندا. وچ ۾ پڙدو لڳايو ويندو. صرف انجنير کي ئي ڏسڻ جو اڏڪار رهندو هو توهان جو ڪم ڏسندو. ٻارهن مهينن جي اندر سڄو ڪم پورو ڪري ڏيندا. محل جي تيار ٿيڻ کان پوءِ راجا ۽ سڀئي وزير گڏجي، پڙدو هڻائيندا. جنهن جا چتر سٺا هوندا، تنهن کي هڪنت ۽ راجائي انعام ملندو. راجا

کي چيائون ته جيڪي چار وڃن توهان کي ٻڌايا اٿئون، انهن جو ويچار ڪندا رهندو. سدائين چست، تيار، ٻرندڙ، ٻر اٻڪار ٻر لڳائيندا رهندو. اسان سياڻي شاعري جي پٽ ويهنداسون. ايترو چئي، ٻلڻ پائي، ستنگ سماعت ڪري، جاءِ تي آيا. اُتي پاڻي ٺهرايو، پاڻي هاسارام، پاڻي بالورام ۽ ٻيا ٻرايو، گرمتر وٺي شش ٿيا. ستگرو مهاراج جن سڀني کان موڪلائي شاهه جي پٽ پهتا. ڪرشن داس ۽ ٻيا ٻرايو، گرمتر وٺي شش ٿيا تنهن کانپوءِ ڏهه نارهن ڏينهن رهي سڀني ٻرايو جو ٻرندڙ ٻرندو ڪري، ڪندڙ پنهجي اسان تي اچي ٻرايو ٿيا. رات جو ستنگ شروع ٿيو، سواڻي جن جي اُچڻ جو ٻڌي، ڏاڍي سنگت آئي هئي. چڪاسين هي ٻڌ تي اُڀرڻ ڪيو. چيائون ته چڪاسوءَ کي نرمان ۽ لڪام ٿي شپ ڪرم ۽ ستگرن جي ڏنل نام جو اڀياس ۽ التھ ڪرڻ کي شڌ ڪرڻ گهرجي، جو جو التھ ڪرڻ جي شڌ ڪرڻ کانسواءِ آتما جو درس نه ٿيندو ۽ لڪي آتما جو گمان ٿيندو. انتهه ڪرڻ ملين جسڪا۔

تس ڪو گمان نه رائجت هئم،

رشي مني اڄ دي اُڀديشا۔

ڪهي نه وه جن جاڳت هئم.

چند۔ جنسي صفيد وستراو ٻر۔ رنگ شگر چڙه جاتا هئم،

تسني انتھ اوڄل والا۔ ٻريو جلد پاتا هئم.

مطلب: جنهن جو الش ڪرڻ مورو آهي، تنهن کي

ستگرو خواهه سنتن جو اُڀرڻ ٻرندڙ نه ڪندو. اوڄل

التھ ڪرڻ ٻر ٿي ساڳيا آتما جو درس ٿيندو. تنهنڪري

چڪاسوءَ کي ٻرندڙ پنهجي التھ ڪرڻ اوڄل ڪرڻ لاءِ

لڳاتار ساڌن ڪرڻ گهرجن. چئن ۾:

رہا وڃ وٺول دي ڊڪ پياري ،
هور لڪ اُڀاءُ نا سک ٿيوي ۔

پنچ ويڪ سياڻڙي جڳه ساري ،
سڪ روپ اڪنڊ چيٽن هٿ تون ۔

بالاشاهه پڪارندي ويد چاري ۔

مطلب: پهرين پنهنجو پاڻ کي سڃاڻ ته ڪير آهيان ۽
منهنجو سروپ ڪهڙو آهي ۔ جيستائين جيئو پاڻ کي نٿو سڃاڻي ،
تيستائين سنسار ۾ پاري ڊڪ ٿو پوڳي ۔ جيئو لکين ساڌن ،
ڄم ، ٽپ ، ورت نير ، سنڌيا گائيتري ، پاٽ ٻوڙ ڄاڻون ،
اڻڻان دان ڪندو ، ته به سڪه جي پراپتي ڪانه ٿيندس ۔ جي
اعتبار نه اچي ته ڀلي ستن کان ڀڄي ڏسو ۔ چارئي ويد ،
ڪت شاستر ، سڀئي گرنٿ ، رشي مني چون ٿا ته جنهن پڳوان
کي نون چاهين ٿو ، سو تنهن جو ست چٽ آئند سروپ آهي ۔
انهيءَ وشه تي ڪيترا ڀڄن ارت سهت ٻڌاياڻون ۔

دائيم ٻهاڙي

ٿل۔ نون ساڳي چيٽن آهي

- اوسپ کان ليارو تون ۔ تون ڪنهن سان شامل ناهين ۔
- ۱۔ هن ن سان تنهنجو چاهي ۔ تن ماس هڏن جو آهي ،
ڀل ڪهڙا روپ مٿائي ۔ تون ڪون ٿو روپ مٿائين ۔
- ۲۔ هن من سان تنهنجو چا ۔ من مائا جي وٽ آهي ،
ڀل ڪيڏانهن پي پيو ڪاهي ۔ تون ڪون ٿو ڪيڏانهن ڪاهين ۔
- ۳۔ هن ٻڌ سان تنهنجو چاهي ۔ ٻڌ پوٽن مان ئي آهي ،
ڀل ڪهڙا رنگ رچائي ۔ تون ڪونه ٿو رنگ رچائين ۔
- ۴۔ تون پراڻن کي ٿو چاڻين ۔ ۽ البدرين ڪار سڃاڻين ،
ڪهه ٽيمون پاڻ پڇاڻين ۔ ڇو نه سوهر صاف سڏائين ۔
ويدانت ست ڪرم ۽ ڌرم جو اُپديش ڪري ، ساري سنگت

ارڪ: چوڻ لڳو ته مون دل ۾ خيال ڪيو هو ته پوئڻ
 کي پوئڻ پورو ڪندس، پر پوئڻ مولڪي پوئڻ ڇڏيو. سوچيس
 ته ٻڌ ڪري، لادريهن کي ڇيٽي، وس ۾ ڪندس، پر
 لادريون مولڪي ڇيٽي ويون. وري چيم ته ڪال کي ڪٺائي
 پورو ڪندس، پر وقت مولڪي ڪٺائي پورو ڪري ڇڏيو.
 خيال ڪيم ته شرير بدو ٿيندو ته ترشا به ٻڌي ئي ڇڏي
 ويندي. پر شرير بدو ٿي ويو، ته به ترشا روپي ڪهڙو
 بلوان ٿيندو پيو وڃي. سو هي ٻاٻا، هيءَ ترشا روپي ڪهڙو،
 ڪو وٺڻ ويراڳي ستگرن کان آهر گيان روپي خنجر وٺي،
 ڇاڇي، ڇاڇي، ويچار سان هن جا سر ڪاٽيندو، ته مرلدو،
 پر جي ڪن، پر ۽ پنج ڪاٽيندس ته ڪونه مرلدو، پر ٻاٻا
 لڙائي ڪري، لشڪار ٻهڙائيندو. تنهن ئي گرمڪداس چوڻ
 لڳو ته اهوئي ترشا روپي ڪهڙي جا ڪن، پر ۽ پنج
 ڪهڙا آهن؟

ستگرو مهاراج جن چيو: ڪوڙ روپي ڪن، ٻاٻن روپي
 پر، چل ڪٽ روپي پر ۽ هرش روپي پنج اٺس. لوڻ
 روپي سر اٺس. سو سر، تڏو گيان روپي تلوار ڪٽي هڪ
 ٽي ٽڪ سان ڪاٽي، سنسار ۾ لڙهه ٿي جهون مڪئيءَ
 جو سڪه ماڻجي.

ايتري رهاڻ ڪري، سڀئي سج ٿي جاء ٿي موٽي آيا.
 رات جي ستنگ ۾ ويدانت ٿي اُڀرڻس ڪيائون. چيائون
 ته جنهن کي لڳوان جي درشن جي اڃا هجي، سو ٻهريائين
 پنهنجي ٻاٻ جو درشن ڪري.

چند- الف آپٽي آپ ڪو-

سمجهه پهاڻي- ڪيا وٽ هٿ ٿيڌڙا روپ پياري،

ٻاجھون آپٽي آپ دي، سهي ڪيتي-

۴- منش ٽن بر آڀ ٻڃائو۔ ٿيندڙون پيد ڀرم ڪو هائو،
 گيان ڌيان گلزار منش چولا هٿ،
 الهيءَ وشءَ تي ستگرو مهاراج جن ڪيترا پنهنجا ٺاهيل
 ڇڄن ارب سان ڳائي، ستنام ساڪيءَ جي ڌلي لڳائي، ستسنگ
 سهايت ڪيو.

ٻئي ڏينهن شام جو، پاڻي ڀاڳچند جو هڪ سنت سيوي،
 ڀڳت جن جو پر اڳڪاري هو، سو ستگرو مهاراج جن کي پرار ٿندا
 ڪري، ٻنن ئي گهمائڻ وٺي ويو. ٻنن ئي کين چيائين ته
 سائين، اسانجا ووط هر سال ڏاڍا ڀلا ٿيندا آهن، پر هن سال
 ڪيڙو اچي لڳو اٿن، جنهن ڪري مال چڙيو ٿو وڃي. ڪرڻا
 ڪري پاڻيءَ ڏک پڙهي ڏيو ته چڙڪاريون. ستگرو مهاراج جن
 چيو ته ابا، اهو ته نيڪ، پر هن ڇت رڙهي ووط کي جيڪو
 ترشنا رڙهي ڪيڙو لڳو آهي، جنهن رات ڏينهن ڪائي،
 اٽڪي ناس ڪري ڇڏيو آهي، تنهن جو به ڪو اُٻاءُ ڪرڻ
 گهرجي. ايترو چئي، پاڻي پڙهي، سيٺ ڀاڳچند کي ڏنائون،
 جنهن پاڻي ساريءَ ٻنيءَ ۾ ڇڪاريو.

تنهن کانپوءِ، بئنڪ جي جاءِ تي اچي ويٺا ته ڀڳت منگهر رام
 چيو ته هي ڀڳتون، اهو ترشنا رڙهي ڪيڙو، جو ڇت رڙهي
 ووط کي ڪائي رهيو آهي، سو ڪئن مرلدو؟
 گرو مهاراج چيو: ابا، ترشنا رڙهي ڪيڙو تمار ڏکيو مرلدو.
 اهو ڪيڙو جوانيءَ ۾ اچي ٿو. راجا پرٿري وٺراڻ ۾ پنهنجو
 راج تياڻيو ۽ ٻن ۾ ويو، پر اُتي به ترشنا اچي ستايس. تڏهن
 اکين ۾ پاڻي آڻي ڇوڻ لڳو:

ڀوڳا نه ڀڳتا - ويهه ميو ڀڳهه ست،
 ٽپو نه ٽپتھ - ويهه ميو ٽپتھ،
 ڪالو نه ياتو - ويهه ميو يا تس،
 ترشنا نه جيرڻ - ويهه ميو جيرڻ.

جا ڪم ڪاريون آهن سي سڀ توکي اٽل ڪال ۾ هرگز ڪر
 نه ايندا. انهيءَ ڪري ستنن جو سنگ ڪري پگوان ڇو ٻڌن
 ڪر. منشي چولي جو دستور تمام وڏو ۽ کليل آهي. چوراسي
 لک حوٽين ۾ لنڊا لنڊا تنگ ٿيڙا رستا آهن، جن تان هلي
 پگوان سان ملي ڪين سگهندن. منش چولو ويو ته وري
 تمام ڏکيو ملندو.

مثال: چئن ڏهه هزار فوٽ اوچو ڪو ٻهاڙ هجي جنهن تي
 چوھڻ لاءِ ڪوبه رستو نه هجي. ان ٻهاڙ جي چوٽيءَ تان ۲۵
 فوٽن جو پٿر ڪري ته ڪن سگهندن ۾ اهي هيٺ پٽ تي
 پوندو. پر انهيءَ ساڳي پٿر کي ساڳيءَ جاءِ تي ڪڍي رکڻ تمام
 ڪنڻ آهي ڇو جو پٿر کي ساڳيءَ جاءِ تي رکڻ لاءِ مشينون
 گهرائي ڏاڪڻ ٺاهي، ڌيري ڌيري وڌن - اڏين سان رکي
 سگهيو. ٿڌيءَ طرح هيءَ منش چولو هڪ ٻهاڙ جي چوٽيءَ سان
 اولچي ۾ اولچو آهي. منش چولي کان اڳتي ڀر ماڻها جي ملڻ لاءِ
 اتي ڪا چوٽ ڪانه آهي، ڇو جو پگوان پنهنجو سر ڀڄي ڏنو
 آهي. هاڻي جي هن منش چولي ۾ موڪل نه ٿيو ۽ ڇيو چوراسيءَ
 ۾ ڪري ٻيو ته وري منش چولو تمام ڪنڻ ملندو. تنهنڪري
 هن منش چولي ۾ آڻا حوٽيان پائي مڪت ٿيڻو آهي.

راڳه ٻهاڙي

۱- موڪل مندر ڪا دوار مالش چولا هٿ.

۲- ڀو نه چوراسي سي اڏ ڪائي، منش ديهه پگولت ڪو پائي،

سڀ ڪا به سردار، مالش چولا هٿ.

۳- منش ٽن ڪو سڀ جن چاهت، سنت گرنت پي مهما گاوت،

آلند ڪا آگار، منش چولا هٿ.

۴- منش ڪرم ڌرم ڪو ڪرنا - سڀ ساڏن ڪو هردي ڌرنا،

پگتي ڪا پندار منش چولا هٿ.

وويڪي اُٿر پرش، ٻال اوستا کان وٺي دان پڇ، ٻر اُٻڪار
 ڇڪتي ڪري ٻر لوڪ کي بڻائي ٿو. مرڻ کانپوءِ اُن کي
 ڌرمراءِ چويٿو ته بابا، تو ٻئي لوڪ بڻايا آهن، تنهنڪري
 سر ۾ لوڪ ۽ مرڻ لوڪ ٻئي تنهنجا آهن، جتي ڪيئي اُٺي
 رهي آندو وٺ. اهو درشتانت ۽ سڌانت ٻڌائي، سوامي جن
 چيو ته ٻڌيون پرش راجا والگر ٻنهي لوڪن کي بڻائي سڌائن
 سڪي رهنٿا. اڳيائي جيءُ هن لوڪ جا سڪ پوڳي ڏکي ٿين ٿا.
 ستسنگ سماپت ٿيو. ۴-۲ ڏينهن ست اُڀديش ڪيائون.
 ڀڳت منگهر رام، ڀڳت گنومل، مڪي ڪلياڻداس ۽ ٻيا ڪيترا
 نام جو اُڀديش وٺي شش ٿيا.

تنهن کانپوءِ ڀائي ٺهلام ستر و مهاراج جن کي وٺي باڪر جي
 ڳوٺ ويو. باڪر جي ڳوٺ ۾ رات جو ستسنگ ڪيائون.
 چيائون ته هيءُ منش چولو وڏي ڀاڱي سان پراپت ٿيو آهي.
 ٻڙي ڀاڱي مانئش ٽن ڀاڱا، سر ڌرلپ سد گرڻڻن گاو.
 مطلب: تلسيداس مهاراج جن چونٿا ته هيءُ منش چولو،
 پورب جي ٻچن ڪري وڏي ڀاڱي سان مليو آهي، جنهن کي
 ۳۳ ڪروڙ ديوتائون چاهين ٿا پر انهن کي نٿو ملي. ڀڳوان جو
 درشن ۽ موڪي، منش چولي ۾ ئي ٿيندو، تنهنڪري ديوتائون
 منش چولو چاهين ٿا. منش چولو ڀڳوان جي پراپت ڪرڻ لاءِ
 مليو آهي.

ڀڳتي پراپت مانئش ديهريا،

گوبند مان کي ايه ٿيري بريٽا،

اُور ڪاڇ ٿيري ڪٽڻهه نه عام،

مل ساق سنگت پڇ ڪيول نمار.

گرو نانڪ مهاراج جن فرمائين ٿا ته هيءُ منش چولو وڏي
 ڀاڱي سان مليو آهي، ڀڳوان جي ملڻ واسطي. ٻيا چيڪي دنيا

ڪرڻا ڪري هلي شهر گهمي ڏسو. راڻين کي ولي بيت تي ويو ۽ سارو شهر گهمي مٿئين کي ڏٺو ته ڏٺائين. حڪم ڪيائين ته مڙالو، اڌ فوج ۽ اڌ آفيسون ڪڍي اچي هتي رکو ۽ اخبارن ۾ اشتهارو ڇهائو ته راجا هڪ لکون ڌرمپور شهر اڏايو آهي جنهن کي اتي رهڻو عجيبي ٺهڻ کي ۲۵-۳۰ هزارن روپين وارو مڪان مٿس ۾ ملندو ۽ اچڻ لاءِ جهاز به مٿس ملندو. وڃو وڃي اهو بندوبست ڪريو. مان ڪجهه وقت هتي آرام ڪندس. شهر جو نالو ڌرمپور رکيو ويو. راجا جي حڪم جي پوراڙي ڪئي ويئي. اخبار ۾ اشتهارو پڙهي ڪنهن ماڻهن اچي ٿين راجڌاني وٺائي. هڪ مهيني اندر سارو شهر وڃي ويو. راجا ۶ مهينا ڌرمپور ۾ رهي راڻين کي ولي موٽي اچي پنهنجي پراڻي راجڌاني ۾ رهڻ لڳو. ڇهه مهينا ٿين راجڌاني ۾ نه ڇهه مهينا پراڻي راجڌاني ۾ رهڻ لڳو. ائين چار سال گذري ويا. هڪ ڏينهن راجا سڀني وزيرن ۽ آفيسرن کي گهرائي عام سڀا ڪئي. سڀا کي چيائين ته منهنجي راجڌاني جو ۳ سال مدو هو. پر چار سال گذري ويا آهن ته توهان ڪا به ڳالهه انهيءَ باري ۾ ڪانه ڪڍي آهي تنهنڪري هيٺ ٿيون راجا جولدي مولڪي هتي وٺيو اتي ڇڏي اچو. ساري سڀا هٿ جوڙي چوڻ لڳي ته هي پراڻي ڦاٽ جتي توهان کي ڇڏي اچڻو هو اتي ته توهان پٿر ڦاٽ ڪري هنڪار به وڌيڪ سندر راجڌاني ٺاهي آهي، سو توهان ڏن ڏن آيو. هاڻي توهان ٻنهي راجڌالين ۾ راج ڪندا رهو. تنهن کانپوءِ راجا لڙي ٿي راج ڪندو رهيو.

سڌارنت: هيءُ سنسار بئنڪي راج آهي. جنهن ۾ هيءُ ۳ سال راجڌاني ڪريو. يعني بال اوسا، چوپن اوسا ۽ ڀاڳو ماڻهو. تنهن کانپوءِ ڌرمپور هڪي پڙلوڪ جي دڪ روپي بيت تي موڪلي ٿو ۽ ائين جوڻين ۾ دڪ پڙوڪيو. پر ڪو

وچر هڪ پيانڪ بيمت تي گهر و پيانڪ جهنگل هوندو هو، جنهن ۾ بگهڙ ۽ شينهن جهڙا تمام گهڻا خوفناڪ جانور رهندا هئا. تن سالن بعد انهيءَ راجا کي جهاز ۾ چاڙهي اتي ڇڏي ايندا هئا، جتي کيس جانور ماري کائي ڇڏيندا هئا. انهيءَ ديس جي راجائي اهڙيءَ طرح هلندي هئي. هڪ وقت هڪ وويڪي ستنسنگي پرش کي چونڊي راج گديءَ تي وهاريائون. رات جو راجا سيج تي ويهي ويچار ڪرڻ لڳو ته تن سالن کانپوءِ مون کي به انهيءَ بيمت تي ڇڏي ايندا، تنهنڪري صبح جو جهاز ۾ چڙهي انهيءَ بيمت کي ڏسڻ گهرجي. اهو ويچار ڪري صبح جو وزير کي گهرائي چوڻ لڳو ته جلدي هڪ جهاز تيار ڪرايو ۽ جتي تن سالن کانپوءِ مون کي وڃڻو آهي، اهو بيمت هلي مون کي ڏيکاريو. جهاز تيار ٿي ويو. راجا ۽ وزير بيمت تي ويا، راجا بيمت گهمي ڏٺو. پيانڪ بن ڏسي راجا ڪنٺ لڳو. مٿئين کي چيائين ته هاڻي جلدي موٽي هلو، جهاز ۾ چڙهي سڀئي اچي راجڌانيءَ ۾ پهتا. وزير راجا کي محلات ۾ ڇڏي پنهنجي پنهنجي جاءِ تي ويا.

راجا اڪالت ۾ ويهي ويچار ڪرڻ لڳو ته اهڙي ڪا بڪتي ڪجي جنهن ۾ پنهنجو بچاءُ ٿئي ۽ مان انهيءَ دڪان چٽي وڃان. صبح جو وزيرن کي گهرائي چيائين ته بيمت تي ۲۵ ميلن ۾ جهنگل ڪٽائي صاف ميدان ڪرايو ۽ هڪ سندر راجائي شهر جو نقشو تيار ڪري مون کي ڏيکاري پوءِ ميدان تي ۱۲ مهينن جي اندر، هڪ سندر شهر ٺهرائي تيار ڪرايو. راجا جي آڱيا اوسار ٿڌو تيار ڪرايو ويو. لشڪر جا جهاز بيمت تي روانا ڪيا ويا. تنهن کانپوءِ نيڪيدارن ۽ مزورن جا جهاز ٻرائي وزيرن وڃي جهنگل ڪٽايو ۽ ۱۲ مهينن ۾ شهر تيار ڪرايو ۽ پوءِ اچي راجا کي حقيقت ٻڌائي عرض ڪيائون ته

ستنگ سمايت ٿيو. اهڙيءَ طرح ٻرهمڻ جي انهي ٻرهم
۽ شردا ڪري ستگرو مهاراج جن مهيني کان نه مٿي شهداد پور
پر رهيا. ڌرم، ڪرم پگهتي پاء ۽ ويدانت جو ابداس ڪري
ڪيترن ماڻهن کي ست مارڻ ۾ لڳايا ٿيون. ڪيترا ٻرهمي
ستگرو مهاراج جن جا جڳياسو ٿيا. ان بعد ٻگهت منگهر رام سان
ڪڏهي ستگرو مهاراج جن ۽ ٻيا ٻرهمي، مردنسي ڳوٺ ۾ ويا
اٿي پنجن ستگرو مهاراج جن جو گهڻي آدرستڪار سان سوانگ
ڪيو. رات جو ستنگ ڪيائون. ٻرهم جي وارن اها ڇيائون
نه سسار ۾ جنهن منش جي هرد ۾ ڀڳوان جو ٻرهم ڪوٺي،
سو منش پسوند سان آهي.

ڪبير ٻرهم وڻج نا ڪر سگهي -

چلي نه نام ڪي گيل،

مانش ڪيوي ڪالڙي اوڙه ڦري جيون بيل.

ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا ته هن سسار جي اندر جنهن
ٻرهم جو واپار نه ڪيو آهي ۽ رام نام جو دستور نه ورتو آهي،
سو منش پسند والڪر سسار جي گهر روپي گهاٽي ۾ پيل والڪر
وهي رهيو آهي. جنهن کي ڀڳوان جي ملڻ جي پياس ڪانهي
سو رات ڏينهن سسار جي پدارتن تي موهيت ٿي پنهنجو
اهاڪ مالش جنم ڀڳوان جي پنهنجي سواءِ، ورت وڃائي رهيو
آهي. تنهنڪري سنم مهالماڻهون، رات ڏينهن اهاڻي پڪار
ڪري رهيا آهن ته: سسار جي پدارتن جو چولو ٻرهم ڇڏي
ٻريوءَ سان سڄو ٻرهم رکو ۽ سڪه کي پاڻو. منش شرير تمام دلچ
آهي ان جو اڌار ڪرڻ گهرجي، جنهن جيءَ پيو هيءَ لوڪ ۽
ٻرلوڪ سڪي ٿئي. اتي هڪ درختات ڏٺائون. ڇيائون ته:
هڪ ديس ۾ پنهنجي راج هوندو هو، جنهن ۾ نئين نئين
سال چولڌون ڪري راجا مقرر ڪيو ويندو هو. سمنڊ جي

من کي چوڻ لڳو ته طوطو گروءَ جي ڀڪتي ياد ڪري پنجن منهن ۾ بندلن کان ڇڻي ويو پر توکي سنتن ۽ سنگرن هيترا سال ڪٿائون ٻڌايون آهن، ڪيتريون ڀڪتيون ۽ گيان ڏنو آهي، پر تون اڃا وڃين ڀوڳن ۽ سنسار جي موهه روپي پڇري ۾ ڦاٿو پيو آهين. ذڪار هجي ٿو! لائين پنهنجي من کي سمجهائيندو سمجهائيندو اچي گروءَ کي روئي ڪارائي وڃي ايڪانت ۾ ويٺو ۽ من کي سمجهائيندي سمجهائيندي پير پد کي پراپت ٿيو. اهو درشتالت ٻڌائي سنگرو مهاراج جن چيو ته اها سروڻ ڀڳتي آهي. جئن راجا پريچت ۽ طوطو سروڻ، من ۽ ندياسن ڪري هڪ ٿي ويا، تن هن چيو کي سروڻ، من ۽ ندياسن ڪري پنهنجو اڌار ڪرڻ گهرجي.

(۲) سڪديو مهاراج راجا پريچت کي ڪٿا ٻڌائي.

(۳) پون ۽ ڀڳت پر هلال وڃي رام جي نام جو سواس سواس

سان سروڻ ڪيو.

(۴) اچميءَ وڻو ڀڳوان جي چرن ڪملن جو ڌيان ڌري

شيوا ڪئي.

(۵) راجا پر ٿڙاڪرن جي پوڄا ڪري پنهنجو اڌار ڪيو.

(۶) اڪرور وڻدا ڀڳتي ڪئي جو مٿراڪان بندراڻن تائين

نڊوت پر نام ڪندو ڪرشن ڀڳوان کي وٺڻ آيو.

(۷) هنومان داس ڀڳتي ڪئي جو سري رامچندر جي

رٿن جو داس ٿي رهيو.

(۸) ارچن سکا ڀڳتي ڪري ڪرشن ڀڳوان سان مٿرا رکي،

پنهنجو اڌار ڪيو.

(۹) راجا ٻلي سرو سروڻ ڀڳتي ڪئي ۽ پنهنجو سڀ

ڪجهه سرير سوڌو ڀڳوان کي دان ڪيو.

آئند پرکاش چيو، ڀائي مون نه تههجي طوطي کي ڪونه ڀڄايو
 آهي. پر مالڪ چوي نه نه، توڻي طوطي کي ڀڄايو آهي.
 ڪيترا ٻار ٻارا اچي ڪٺا ليا. ڀڄڻ لڳا نه ڇا آهي؟ تنهن
 ئي طوطي جو مالڪ جوڻ لڳو نه منهنجي استري چوڻي نه
 عن سنت ڪالهه کانئهي طوطي سان الائي ڪهڙيون ڳالهيون
 ٻڌي ڪيون جو طوطو ڀڄي ويو. ماڻهو آئند پرکاش کان ڀڄڻ
 لڳا نه طوطي سان ڪهڙيون ڳالهيون ڪيون هيڙ؟ آئند پرکاش
 ساري ڳالهه ڪري ٻڌائي، نه ڇا چيو ۽ ڪٿن سندس گرو
 مورچا لڳي ويو وغيره. طوطي جي مالڪ چيو نه چئن نون
 پنهنجي گروءَ جي ڳالهه ڪري رهيو آهين، تنهنجي طوطي
 نه ڪيو ۽ چئن نون پنهنجي گروءَ جي چئن ٿو بولائين، تنهن
 منهنجو طوطو بندي چوڙ مهاراج جي چئن بولائي اڏامي ويو.
 سو هٿ وٺي ٿو منهنجو طوطو ڀڄايو آهي. تنهنڪري ۲۵ روپيا
 ڀري ڏي. آئند پرکاش چيو مون تههجي طوطو ڪونه ڀڄايو
 آهي. طوطي جي مالڪ ڀڄيو نه ٿو طوطي کي پنهنجي گروءَ
 واري ڳالهه ٻڌائي هئي يا نه؟ آئند پرکاش چيو نه برابر مون
 ٻڌائي هئي مائس. طوطي جو مالڪ سڀني ماڻهن کي جوڻ
 لڳو نه ڀائرو توهان ٺٺا ڪريو نه هن سنت منهنجو طوطو ڀڄايو
 آهي يا نه. سڀني جو نه ڀائي هن سنت نه تههجي طوطي
 کي ڄاڻي وائي ڪونه ڀڄايو آهي. پر اها حقيقت آهي نه هن
 سنت جي گروءَ جي يڪتي ٻڌي طوطو ڀڳو آهي. تنهنڪري
 سنت کي ڇڏي ڏي. طوطي جو مالڪ جوڻ لڳو نه توهان
 جي جوڻ ئي سنت کي ڇڏي ٿو ڏيان. باقي ٻڪا اٿر نه
 طوطي کي هن سنت تي ڀڄايو آهي. آئند پرکاش چند ڇڏائي
 پنهنجي گروءَ ڏانهن موٽيو. وات تي طوطي جي جڳاسا ۽
 سياڻپ تي ويچار ڪندي اکين ۾ جل اچي ويس ۽ پنهنجي

نن تن ڪهون مان پريمين روئي آئي کيس ڏٺي . روئي وئي ،
گروءَ وٽ آيو .

طوطي جي ڳالهه، گروءَ سان ڪيائين ۽ ٻيڀرو ڏنائين .
ٻڌلديئي، سندس گروءَ وٽ ڇڏي ڪري پيو . پٺيان ڪنٺ
۾ رکجي ويس ۽ اکيون بند ٿي ويس . اُٺند پٺڪاش گروءَ
جو اهڙو حال ڏسي دل ۾ ويچار ڪرڻ لڳو ته طوطي جي
ٻيڀري ۾ اهڙو ڪو خراب اثر آهي، جو منهنجي گروءَ جا
پٺيان ٿا وڃن . گهٻرائجي، پاڻيءَ ٺوٺو ڪئي، گروءَ کي ڇڏي
هڻي پنڪو لوڏڻ لڳو . ٿوريءَ دير بعد سندس گروءَ ٺوراڻون
اکيون پٽيون، هر وري بند ڪري ڇڏيائين . گهڻي وقت
ڪالووءَ ساڳو ٿي، پنهنجي جيلي کي چوڻ لڳو ته اها، پوءِ
طوطي جا چيٽ . اُٺند پٺڪاش چيو ته سائين، انهيءَ ڳالهه
کي ڇڏي ڏيو، توهان اُتي روئي ڪاٺو . روئي ڪاٺي، بندي چوڙ
مهراج وري جيلي کي چيو ته اها، طوطي جي ڳالهه ٻڌاء .
اُٺند پٺڪاش چيو ته سائين، مون چوڻ کان ئي اس ڪئي،
جو جو اڃا توهان کي ٿوري ڳالهه ٻڌايم ته توهان مورچا ٿي
ويا . تنهن ڪري انهيءَ ڳالهه کي ڇڏي ڏيو . مان طوطي
کي پاڻهي وڃي جواب ڏيندس . اُتي ڏينهن اُٺند پٺڪاش
۱۱ بجي صبح جو اچي انهيءَ دروازي تي وڏي آواز چوڻ
لڳو بندي چوڙ مهراج کي چيٽ ! آواز ٻڌي، طوطي اندر
سڏ ڪري پيس ته منهنجو ٻيڀرو پنهنجي گروءَ کي ڏٺو، ها
نه؟ منهنجي چوٽڪاري لاءِ ڇا چيو اٿس؟ اُٺند پٺڪاش
چيو، هي طوطا، تنهنجي ٻيڀري ۾ الڳي ڪهڙو اثر هو، جو
مون اڃا تنهنجي دڪ جي وارا پنهنجي ستگروءَ کي ٻڌائڻ
لڳس ته منهنجو ستگرو مورچا ٿي ڪري پيو . پٺيان ڪنٺ
۾ اچي رکيس . اکيون بند ٿي ويس . مان گهٻرائجي ويس .

تن چئن گهرن مان پريمي روئي ڪئي ٻاهر لڪري آيا. صرف
بن پريمين کان پوڄن وئي آيو.

اهڙيءَ طرح اُنند پَرَڪاش، ڪڏهن ڪٿان، نه ڪڏهن
ڪٿان، بندي چوڙ مهراج جي جڻه بولي روئي وئي ايندو
هو. هڪڙي ڏينهن هزار پَرَ اچي، هڪ در تي وڏي آواز
چوڙ لڳو، بندي چوڙ مهراج کي جڻه! اندران آواز آيو ته
هي پڳون، منهنجي آزاد ڪرڻ وارا لاهي سگه ڏائي وڃن
ڪر يا ڪري وري چئجو. اُنند پَرَڪاش وري وڏي آواز
چيو، بندي چوڙ مهراج کي جڻه! تنهن تي اندران آواز آيو
ته مهراج ڪر يا ڪري، اندر اچي، مولڪي درشن ڏيئي،
منهنجو دڪ دُور ڪريو.

اُنند پَرَڪاش اندر ويو. ڏٺائين ته پيو ته ڪير ڪونهي،
باقي هڪ طوطو پڇري ۾ ويٺو آهي، طوطي ڏانهن لهارڻ
لڳو ته طوطو، اکين ۾ جل آڻي، روئي چوڙ لڳو، ته هي
پريو، اهو بندي چوڙ نالو ڪنهن جو آهي ۽ اهو ڪٿي ويٺو
آهي؟ اُنند پَرَڪاش چيو ته هي طوطا، اهو نالو منهنجي
ستگروءَ جو آهي. هو شهر جي ٻاهران، لهر جي ڪناري تي
پراڄمان آهي. طوطي چيو ته، جيڪڏهن تنهنجو ستگرو سچ
پچ بنڌن چوڙ وارو آهي ته منهنجو هڪ لياپو وڃي ڏجالس.
پَرَ پَرَ يائين وڃن ڏي، ته پوءِ مان توکي لياپو ڏيان. اُنند پَرَڪاش
چيو، ”وڃن“ طوطي چيو: مهراج پنهنجي گروءَ چئج ته مان
هن پڇري ۾ ڏاڍو دڪي آهيان. ڪئن ٻاهر لڪري آزاد ٿي،
آڪاس منڊل ۾ ستر ڪريان؟ هتي ڪئن اچي ٿاڻس؟ اهو
سندس پنهنجي گروءَ کي سڏائج.

طوطي جو لياپو ٻڌي، در کان ٻاهر نڪتو. اچي ٻئي هڪ
گهر جي دروازي وٽ چوڙ لڳو: بندي چوڙ مهراج کي جڻه!

هينت داش هنمنت -

پرنت پارت جيون پرتين،

بل جيون بل بل هارڪو - رجب راهه دي جي،

يه پوڪار نوڌا پڳت - آلم انتر ڪيچي.

(۱) سرون پڳتي راجا پريچت ڪي، جو گنگا هي

ڪناري تي شرامد پاڳوت، شري سڪدو مهراج کان ٻڌي

مڪت آيو. اهڙيءَ طرح سرون ڪڇي، چئن هڪڙي

طوطي ڪيو.

دورثانت - هڪ مهالما بندي چور، پنهنجي چلي

آلند پرڪاش کي ولي، سر ڪندي ڪندي، هڪ راجائي

شهر جي باهران، لهر جي ڪناري تي پهل جي وٺ هٻان

اچي ويٺو. صبح جو ۱۰ بجي، بندي چور آلند پرڪاش کي

جيون نه بابا، هري نارائڻ ڪري، شهر مان روئي ولي اچ.

گروءَ جي آگيا پائي، شهر ۾ ويو. هڪڙي دروازي تي

اهي، وڏي آواز چوڻ لڳو ته بندي چور مهراج ڪي جه!

آواز ٻڌي، ڪيترن گھرن مان پريمي روئي ڪٽي آيا. پر

هن نقطي تائين گھرن کان روئي ورتي. موٽي اچي گروءَ کي

ڪارائي، پاڻ به نائي آرام ڪيائين. شام جو گروءَ کي چوڻ

لڳو ته هي پريمي، هن شهر ۾ پريمي تمام گھڻو آهي، جو توهان

هي نالي وٺ سان، ماڻهو خوش ٿي، گھڻو سٺو پوڄن ڏين

ٿا. تنهن ڪري، منهنجي مرضي آهي ته به - چار ڏينهن

عتي رهون ته چڪو.

بندي چور مهراج چيو هڪو آبا، هشتوڪن هتي رهون ٿا.

اٺي ڏينهن ۱۰ بجي، آلند پرڪاش شهر جي ٻيءَ هزار ۾ اچي

وڏي واڪي چوڻ لڳو ”بندي چور مهراج ڪي جه! راتن تي

اهو ٻڌي ڀڳوان خوش ٿي چيس ته ٿارڊ، اها يڪٽي
شايد توکي ستگرن ٻڌائي چوراسيءَ کان ڇڏايو آهي.

اها وارا ٻڌائي، ستگرو مهاراج جن چيو ته ستگرو ٽي
چوراسيءَ جي مٿان ٻه سمرت آهن. تنهن ڪري، منهن ڪي
ستسنگ ڪري، ستگرن جي شرط ٻه وڃي، جنهن شرط جو
ڦيرو مٿان گهرجي. انهيءَ وٽه تي ستسنگ ڪري، ”ستنام“
ساڳيءَ جي ڏلي لڳائي، ستسنگ سماپت ڪيائون.

ٻئي ڏينهن شام جو، ڀڳت منگهر رام ملوسيءَ جي ڳوٺ
وارو پُرساد ڪٿي آيو. مٿو ٽيڪي، هٿ جوڙي ويٺو ته ستگرو
مهاراج جن پڇيس ته ابا، ڪٿي ويٺا آهيو؟ ڀڳت منگهر رام
چيو مان ملوسيءَ جي ڳوٺ جو ويٺل آهيان. توهان ڪي هيءُ
داس وينتي ڪرڻ آيو آهي ته ڪرڻا ڪري اسان جي ڳوٺ
ٻه ڀيرا پاڻي اسانڪي پويتر ڪريو. ڳوٺ جا سڀئي ماڻهو اوهان
جي درشن جا پياسي آهن. ستگرو مهاراج جن چيو ته ابا،
شايد ڪجهه ڏينهن هتي لڳي ويندا. سو توهان هتي رهي
پئو. پوءِ پروگرام ٺاهي توهان کي ڏينداسون. ٻئي ڏينهن
صبح جو، ستگرو مهاراج جن ساري مندائيءَ سميت، بگين
ٻه چڙهي، سواني صاحب جي مڙهيءَ تي اچي پهتا. پاڻو
ڪلياڻ گر کين ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو. شام جو ۳ بجي ستگرو
مهاراج جن اُٿي ڇل پان ڪري، ۴ بجي ستسنگ شروع
ڪرايو. پُرسنگ هو ڀڳتي. چيائون ته، ڀڳتي نون ٻه ڪارن
جي آهي.

سروڻ پريچت پڙپ - شبد سڪديو س گاوهر،
پون پيچن پهالاد - منشا شري پدم ڌياوهر،
پوچ، ارچ، پرتو راج - پريهر اڪرو رس وندن،

ڪالهي. جڏهن ڀڳوان چوڻي نه لارڻ، سڀئي چوڻيون هنن ليکي
جڏيون آهن، تڏهن تون آلهيءَ لکڻي جي مٿان لپڙيون کائي
آها چوراسي ڏاڪي ڇڏج. ڀڳوان توکي چوندو ته ڇاڻو ڪرڻ،
بارن والڪر مٽيءَ ۾ پيو لپتين؟ تون چئج ته مان چوراسي ٿو
ڀوڳيان. هي ڀڳوان چوڻي نه لارڻ آها چوراسي پي آهي ته
جڏجاس ته ٻريو، آها به توهان جي ٺاهيل آهي ۽ هيءُ به
توهانجي ٺاهيل آهي. سو مان هيءُ ئي ٿو ڀوڳيان. ايترو ٻڌي
ڀڳوان خوش ٿي چوندو ته چڪي انگل ڪٺه جو پنهنجي
چوراسي مٺائي ڇڏيندو.

لارڻ خوش ٿي ستگون کي ٻيري پئي وٺڪن پريءَ ۾
اچي، وڻن ۾ ڀڳوان جي اڳيان چپ ڪري ويهي رهيو، وڻن
ڀڳوان پڇيس، لارڻ، آڏاس ڇو آهين؟ لارڻ چيو توهان جو چيو
آهي ته چوراسي ڀوڳيندين، سا ٻالھ، وٺڪي سمجهه ۾ نٿي
اچي ته ڪهڙي چوراسي ڀوڳيندس. توهن ٻريو ۽ ئي چوراسيءَ
جو لکڻو ڪڍي ڏيکارو ته پوءِ مان آلهيءَ کي مٺائڻ جو
پرچارف ڪريان. ڀڳوان منڪي زمين تي چوراسي لک
چوڻين جو لکڻو ليکي چيو ته هي لارڻ، هيءُ چوڻيون آهن،
لارڻ وري ڀڳوان کان پڇيو ته هي ٻريو، هن ۾ پي ڪا جوڻ
رهائي نه ڪانه اٿو؟ ڀڳوان چيو نه.

لارڻ آلهيءَ چوراسيءَ جي لکڻي مٿان سمهي لپڙ لکو
ته ڀڳوان جوڻ لکس ته لارڻ، هيءُ ڇا ڪري رهيو آهين؟
لارڻ چيو ٻريو، چوراسي ٿو ڀوڳيان. ڀڳوان کلي چيو، توکي
نه ڪوئي عئل ڪونهي. توکي چوراسي چئن کاڌين جي
پوڳڻي آهي. لارڻ چيو ته آها به توهان جي ٻڌايل آهي ۽
هيءُ به توهان پنهنجي هٿن سان هيٺو ٻڌائي آهي. سو مان
هيءُ ئي ٿو ڀوڳيان.

کوٽا خيال اچي ڦاسندا آهن. پر مان ٻرهما جو پتر ۽ گرو ڪيو
اٿم ماري. سو جيڪو ٻڌل سو مون تي ڪلندو. سنسار ۾
عزت به ڪانه رهندي. اهو ويچار ڪري سڌو وٽڪنٽ پريءَ
۾ آيو. وشنو پڳوان کي ڏٺو پٺو ٻرنام ڪري اچي ويٺو.
وئنو پڳوان اچڻ لڳس ته ڪيئن لارڻ گرو ڪري آئين. لارڻ
هٿ ڇوڙي ڇوڙا لڳو ته هي پريو، گرو ته ڪري آيس پر
آهي ذات جو ماري.

وئنو پڳوان چيس ته تو گروءَ جي لنڊا ڪئي آهي تنهن
ڪري چوراسي پوڳيندين، جو جو شاستر چون ٿا ته جيڪو
گروءَ جي لنڊا ڪريو سو اٺن جنمن ۾ چوراسي پوڳي دک
پائيندو. پڳوان جا اهي وچن ٻڌي لارڻ کي اکين ۾ جل اچي
ويو ۽ ڇوڙا لڳو ته مون کان پل ٿي ويئي. توهان سموت
آهيو. ڪرپا ڪري منهنجي چوراسي ڪريو. پڳوان چيس ته
مان چوراسي مٿان ۾ سموت ڪونه آهيان. وري نه سترن
جي شرڻ وٽ ۽ ويٺي ڪر ته چوراسيءَ کان ڇڏائيندء. لارڻ
بيرون پئي، سڌو گروءَ وٽ آيو. ڏٺو پٺو ٻرنام ڪري روئي
ڇوڙا لڳو ته هي پريو مون توهان جي لنڊا ڪئي آهي. وئنو
پڳوان چوڻو ته گروءَ ۾ ترڪ درشتي آندي اٿئي. تنهن
ڪري چوراسي پوڳيندين. ڪرپا ڪري مولڪي معاف ڪري
چوراسيءَ کان ڇڏايو. گروءَ چيس تو چيو آهي ته منهنجو گرو
ماري آهي. مان ماري نه برابر آهيان پر هاڻي ٺهيو. جيڪي
گذريو تنهنڪي ياد نه ڪر. هيئر پڳوان کي وڃي چو ته چوراسي
ڪهڙي ٿيندي آهي. مونکي اڄو زمين تي تشو ڪڍي
ڏيکاريو ته انهيءَ جي مٿان جو ڪو اڀاءُ ڪريان. ڇڏهن پڳوان
ٻوڪي زمين تي چوراسي لڪ ڇوڙين جو تشو ڪڍي ڏيکاري
تڏهن لون وري پڇڄانس ته پريو، هن ۾ ابي ڪا ڇوڙا رهي نه

هي مها مني، توهان نه ڏيو رشي آهيو. سو مان توهان جو
ڪيئن ستگرو ٿي سگهندس؟ لارڊ چوڻ لڳس ته اها توهان
جي سڄي ڳالهه آهي. پر مون ستگرو ڪيو نٿي ڪونهي.
تنهنڪري پڪوان مولڪي آڳيا ڪئي آهي ته جيڪو ماڻهو
صبح جو پهرين گڏجيئي تنهنڪري وڃي گرو ڪري. سو پر ڀرو،
توهان مڻهنجا ستگرو ٿي ڪر مٿر ڏيو. ماريءَ جيس ته لارڊ
مان توکي جيڪو اُپديش ڪريان، تنهنڪان وڌيڪ تون اڳر ئي
ڄاڻين ٿو. مان ته ايترو شاسترون جو ڄاڻو ڪين آهيان. تڏهن
وري لارڊ چوڻ لڳو ته برابر توهان جي ڳالهه سڄي آهي. پر
جيڪا ڳالهه توهان کي چڱي لڳي، سا ئي ڪئي مولڪي ٻڌايو.
انهيءَ مان مڻهنجو پلو ٿيندو.

ماريءَ چيو جڳو. ايترو ٻڌي لارڊ خوش ٿي پرساد اڻيان
زڪي ماريءَ جي چرلن جي پوڄا ڪئي. پوءِ ماريءَ جيس
ته هي لارڊ چڱي آهي چٻ. سو انهيءَ چٻ جو وڃي ساڌن
ڪري. لارڊ پهرين پٽي روانو ٿيو. اڃا ٿورو پنڌ ڪيائين ته دل
۾ چوڻ لڳو ته مولڪي گروءَ چٻ جو مٿر ڏنو آهي پر انهيءَ
جو مطلب ته ڪونه ٻڌايائين. سو وري مون ئي اچي گروءَ کي
چيائين ته توهان جو مولڪي چٻ رهڻ جو مٿر ڏنو آهي، پر
ڪري ڪري انهيءَ جو ارٿ ته سمجهايو.

تنهنجي ماريءَ جيس ته مان اڄ توکي پنهنجي سڄي ڳالهه
ٻڌايائون، جنهن مان تون چٻ جو ارٿ سمجهي ويندين. مان
ذات جو ماري آهيان ۽ بکي ڦاسائيندو آهيان. تڏهن جڙ
پکيڙي بلڪل چٻ ڪري ويهندو آهيان، تڏهن بکي اچي
ڄار ۾ ڦاسندا آهن. تنهنڪري مولڪي چٻ پياري لڳندي
آهي. ستگروءَ جا وچن ٻڌي لارڊ دل ۾ چوڻ لڳو ته گروءَ
واه، جو مٿر ڏنو آهي. چٻ سان من جا ڦرڻا، سڪلپ ۽

چويٿو ته ٺارڊ جو گرو ڪيل ڪونه آهي. تنهنڪري جتي
وڃي ٿو اها پومي اڀوٽر ٿي پوي. انهي ڪري اها مٽي
ڪڍي ٻي وجهي ليمپ پائيندا ڪريو. اڃا ڳالهه ٻڌي ٺارڊ
دل ۾ ڏاڍو ڏکي ٿيو. ڀڳوان وٽ وڃي هٿ جوڙي چوڻ
لڳو ته توهان منهنجي ٻر پٽ منهنجي بي عزتي ٿا ڪريو. اڄ
مون کي خبر پئي آهي. هيترا ڏينهن اڳ توهان مون کي ڪونه
چيو ته گرو ڪر، سو چاچي ڪري.

تنهن تي ڀڳوان چيو ٺارڊ هڪ ته تون چئني ويدن جو
چاٿو وڌوان آهين. ٻيو تون سڀني سنتن جو سرومڻي آهين.
ٽيون تون برهما جو پٽ ذات جو وڏو آهين. توکي ڪوبه
گرو پسند ڪونه ايندو. تنهنڪري مون توکي ڪونه چيو ته
تو ڪو گرو ڪر. ايترو ٻڌي ٺارڊ هٿ جوڙي چوڻ لڳو
ته هي ٻريو، توهان جي ڳالهه برابر آهي. سو هاڻي جنهنڪي
توهان چئو تنهنڪي سڀاڻي وڃي گرو ڪري اچان. ڀڳوان چيس
ته مان توکي ٻڌايان پر توکي پسند نه ايندو. تنهنڪري صبح
جو ۵ بجه ٺڪري، شهر کان ٻاهر، اُڀرندي پاسي وڃڻ ۽ ان
مهل جيڪو پهريون ماڻهو منهن سامهون گڏجيئي، تنهن کي
گرو ڪڇ. ٺارڊ، ست وڃن چئي ڀڳوان کي نمسڪار ڪري
وڃي پنهنجي ڪٿيا ۾ آرام ڪيو.

صبح جو ۵ بجه ٺارڊ مني شهر کان ٻاهر نڪتو. اوڀرندي
پاسي ٿورو پنڌ ڪري ڏسي ته هڪڙو ماري لڏي ۽ جي
ڪناري تي ويٺو پکين کي ڦاسائڻ لاءِ چار وڇائي. ٺارڊ اچي
ماريءَ کي پيرين پوڻ لڳو ته ماري چوڻ لڳس ته هيءُ ڇا ٿا
ڪريو. توهان ميسور، مون کي ڪئن ٿا پيري پتو؟ تنهن تي
ٺارڊ هٿ جوڙي چوڻ لڳو ته هي ڀڳوان توهان منهنجا ست گرو
ٿيو. ڪرپا ڪري مون کي گر منتر ڏيو. ماري چوڻ لڳو ته

مطلب: جنن ڪو به منس ماستر کانسواءِ پنهنجي منهن ڪا به
وڌ يا پڙهي نه سگهندو. پر جي پڙهي به وڌ نه مطلب نه سمجهندو.
جنن ڪنهن کي هٿ به لعل هجي، پر چاهي ڪانسواءِ ماڻه
جي سر هنڪي نه ٻولدي. جنن ڪو بيمار ڪير جي ٻڌي
ڪانسواءِ پاڻهي پنهنجي دڪ جي دوا ڪندو نه اٿندو وڌيڪ
بيمار ٿي ٻولندو.

سندر مهاراج جن چوندا ته گروهه جي ڪيان کانسواءِ آيا هو
ڪيان ائين آهي، جنن اولاد به آرمي؟ جنهن به پنهنجو منهن
ڏسي نه سگهيو. ستگرو کانسواءِ چوراسي ڪاڌ منڊي.

دو شائست: وٽڪٽ پوريءَ به وڌو ڀڳوان جي درٻار
به هر روز سٽنگ ٿيندو هو، جتي لارڊ مني به ايندو هو.
سٽنگ جي سمائتيءَ ڪاپڙهه جڏهن لارڊ مني آئي پنهنجي
ڪتيا ڏانهن ويندو هو، تڏهن وڌو ڀڳوان پنهنجي پارشدن
کي چوندو هو ته جنهن يوميءَ تي لارڊ مني وڃي، سا اڀرڻ
ٿي پوي، چاڪاڻ جو لارڊ گرو ڪو نه ڪيو آهي. تنهنڪري
انهيءَ جاءِ تان اڌ نومتن مٽي کڻي ٻاهر ڇڏي، اتي ٽين مٽي
۳۰ ٻي ڇڏيو. روز ائين ڪري مٿان لپٽ ڏيندا ڪريو. ڀڳوان
هي آيا ٻڌي پارشد هر روز ائين ڪندا هئا. ڪڏهن
۴۰ سٽنگ کانسواءِ نڪرو آئي ويو ۽ ڪرمينڊل اتي ڇڏي
۵۰ ٻي مٽي ٿي ياد آيس ته ڪرمينڊل وساري آيو آهيان سو
۶۰ ٻي مٽي ڪرمينڊل کڻي وڌو ڀڳوان جا پارشد مٽيءَ جون
۷۰ ٻي مٽيءَ جي ٻاهر لڪتا ته لارڊ مني کيس منهن به ڪڏيو.
۸۰ ٻي مٽيءَ کان پڇيو ته ٿو ڪرين به چا ڪيو اٿو. پارشدن
۹۰ ٻي مٽيءَ ۾ مڃايو ۽ چوڻ لڳا ته ڀلو ٿي لارڊ منيءَ جو
۱۰۰ ٻي مٽيءَ ۾ وڌو اٿس. وڌو ڀڳوان

انهيءَ وشتم تي ستسنگ ڪري رام نام جي ڏني لڳائي
ستسنگ سماپت ڪيائون.

سياڻي تي پاڻي ڪشوري، پاڻي ڏيوارام، ڪيولرام ۽ ٻيا
ڪيترا پريمي، چوٽورام ۽ ماڻي پوڄي ٻڙ نام جو اُپديش وٺي
شش ٿيا.

ٻئي ڏينهن رات جو ستسنگ ۾ ستگرو مهاراج جن چيو ته
ديھ ڌاري ستگروءَ کانسواءِ آتما جو درشن نه ٿيندو. ويدانت
شاسترن جي ٻڙهڙ سان ڪيان ٿئي ٿو، پر اهو خالي مک جو
ڪيان آهي، قلداڪ نه آهي.

(۱) جي سءِ چند اوگهر، سورج چڙهن هزار،

ايتي چانڻ هونديان، گر بن گهور انڌار،

(۲) تين سوسن ويدانت مت، ست سني بهم پرڪار،

گر بن نر جاني نهين، سوکير برهر وچار.

مطلب: انت شاسترن جا انت مت آهن. اهي ٻڙهي
اُن مان جڏهن جو ٽن ڪٽي واقف ٿي وڃي تڏهن به سندس
مدو شنڪا دور نه ٿيندي ڇو جو برهم جو ڪيان سوکير کان
سوکير آهي، جو ستگرن کانسواءِ سمجهه ۾ ڪين ايندو.

ڪٻت - پيڊي ڪي نه بڻئي پاس، اکر نه ٻاچ سڪي

بنان هيڻ پنڊت ڪئسي آوت هڻن، پارسي

جواهري ڪي ملي بن، پرڪ نه جان سڪي

هاڻ نگ ليئو رهي، سنائي نه ٿارسي

وڏيه هون نه مليا ڪوئي، بوٽي ڪو بتاءِ ڊيٽ

بنا وڏيه پاڻي وانڪو، اوڻه هڻم خارسي

سندر ڪهت مک رنچڪ نه ڊيڪيو جاءِ

گر بن ڪيان جڙسي انڌيري ۾ آوسي.

لکري نه سکھيو ۽ اندر ئي ڦرلندو رهيو.

اهو هڪ درشتاڻ آهي. الھيءَ جو سڌاڻت سار هيءُ آهي ته ست چٽ آندائيندو، راجا آهي. هيءُ سنسار هن جو سندو ۽ عاليشان شهر آهي. ان شهر کي ۸۴ لک حوٽين جو شمار مڃيو ڪوٽ لڳايو اٿس. هن قلعي کان ٻاهر نڪرڻ لاءِ مالش چولي روپي هڪ دروازو آهي. ڪوٽ جي ٻاهران گيان وٺڻ ۽ پکيڙي روپي ٻاڻهه جي ڇو مڪتيءَ روپي ڏرڻ مشاڻون آهن. هيءُ جيو سورڊاس جي مثل آهي، جنهن کي آتم گيان روپي اکيون ڪولهن ۽ وشين، ٻوڙن ۽ موهه آشا، ترشنا، ممتا روپي کيس ڪارس جي بيماري لڳل آهي. سنس، ستگرو ست پرش، مهالما کيس مڪت لڳل جي ڏکي ٻڌائين ٿا پر وشين ۽ واسنائن روپي ڪارس ڪري ڪنهن به سندس سرور چٽيو وڃي ۽ چوراسي لک چوٽين به ٻڌڪندو رهيو. الھي ڪري سڀئي سنس مهالماڻون رات ڏينهن مٽي ٻاهن ڪري ٻڪاري رهيا آهن نه هيءُ اموڪمنس چولو وشين ۽ ٻوڙن به نه وڃاريو. پر ڏوڏ جو ٻچن ڪري جنم سڻو ڪريو.

راڳ پيلو

۱- دل ڪم ملائو ديسن ديهال سي،

دين ديهال سي کوبند گوبال سي،

۲- منک نه ڪرنا ڪب ٻوڙ ڪلال سي،

پرست لڳائو سنس مرال سي.

۳- جيتي جدائي ڪرو جهٽ جهٽال سي،

لينهه لپائو هري پرتيال سي.

۴- چيت ڪرو جن من ويٺال سي،

سهج سمانو له سروب وشال سي.

۵- ڪهتا ڏيندڙون ٿوڙو ليڪا بهر ڪال سي،

دولي لڳائو تر بهر اڪال سي.

واٽان ٻڌو ته شهر جي ٻاهران تمام سندر باغيچا آهن ۽ هوا پاڻي به تمام سٺو آهي. ڌرمشالائون ۽ سداورست کليل رهندا. اها ڳالهه ٻڌي هزار ۾ ٻيهر ڀڪارڻ لڳو ته آهي ڪو ٻيو جو پيارو جو مون کي هن شهر کان ٻاهر ڌرمشالا ۾ ڇڏي اچي، جو مان تمام ڏکي آهيان؟ هن جي دزد ڀري دانهن ٻڌي هڪ ڀر مالهه جي پياري کيس چيو ته هي ڀائي هن شهر کان ٻاهر اڪرڻ جو دروازو ته تمام پري آهي. تنهن هوندي به مان توکي هڪ رستو ٻڌايان ٿو. جنهن کان تون بنا تڪليف جي، بنا ڀڄڻ جي، دروازي کان ٻاهر اڪري ويندين. هي ۽ هزار وٺي سڌو هلندو وڃ. ڪڇ پنڌ بعد قلع وٽ پهچندين. قلعي جي ڀت جو سهارو وٺي هلندين ته پاڻهي توکي دروازو هٿ ايندو. دروازي کي هٿ لڳيئي ته دروازي کان ٻاهر اڪري وڃ. ٻاهر ڪيترائي شيواداري بيٺل هوندا جي توکي ڌرمشالا ۾ پهچائيندا.

اها ٻڌي سور داس هلڻ لڳو. هلندي هلندي ڪيترن ڏينهن کانپوءِ اچي قلع وٽ پهتو. ڏاڍو خوش ٿيو. تنهن کانپوءِ قلعي جي ڀت جو آڌار وٺي هلڻ لڳو. پر ڪجهي خارس سبب قلعي جي ڀت کان هٿ ڪڍي ٻيهر هٿن سان سرڙ کي ڪنهندو به پيو وڃي ته هلندو به پيو وڃي. قلعي جي پاڙ ۾ پٿر ٺڪر، ڪن ڪڇرو، کڏون ڪوٻا تمام گهڻا هئا. ويچارو سور داس ٿاڀڙندو ۽ ڏکا ڪائيندو، ڪيترن ڏينهن کانپوءِ ڪوت جي دروازي جي ويجهو وڃي پهتو. پر خارس جو ستايل ويچارو هٿ ڇڏي ڪنهن لڳو ۽ ڪنهندو رهيو، تان جو اهو ٻاهر نڪرڻ وارو دروازو ئي پٺتي ڇڏي آيو. ائين سندس لاءِ لقون چوراسيءَ جو چڪر تيار ٿي ويو. سمجهڻ لڳو ته دروازو اڃا پري آهي. ٻيو چڪر هڻي دروازي ويجهو آيو ته وري ڪنهن لڳو ۽ وري به دروازو ٽپي ويو. ائين ڪيترا چڪر هنيائين، پر ڪرم هيٺ ٻاهر

پنا شيشانا ڪاريگريو جوڙي -

گڏا دوت نه ڏير جماوڻي دا .

سڀ سنت پڪاريندي سائين لوڪو -

يهه ويلا هئ پرپو پاوڻ دا .

مطلب: جڏهن ڪو ڦل وڻ مان ڪري اچي پٽ پوي، ته
 اهو وري وڻ ۾ نه لڳندو. موٽي اچي پوي ته سڄو ڪن
 ٿيندو. شيشو اچي پوي، ته وري ٻين جي ڪو نه سگهندو.
 ڪم ڦٽي پوي ته وري ڄمي نه سگهندو. ٿڌن ٺي، هيءُ
 منس چولو ويو، ته وري ڪن ملي سگهندو. سڀئي مهالماڻهن
 سڀ شاعرن چون ٿا ته چوراسيءَ کان ٻاهر نڪرڻ لاءِ هي
 منس چولو ئي موڪل جو دروازو آهي. پر هيءُ جهو اکيان
 جي غلب ڪري ٻاهر نڪري نٿو سگهي. اتي هڪ درشتاڻ
 ڏٺائون. هڪ راجا ۸۴ ملن ۾ پنهنجو شهر ٺهرايو. شهر جي
 چوگرد هڪ وڏو عالمان ۽ پڪو علمو ٻڌايائين. ٻاهر نڪرڻ
 لاءِ فقط هڪ وڏو دروازو رکيائين. دروازو ۲۴ ڪلاڪ
 ئي کليل رهندو هو. شهر ۾ هڪ سورداس رهندو هو، جنهن
 کي ڪارڻ جي بيماريءَ سبب مائٽن گهر مان ڪڍي ڇڏيو
 هو. ڪوبه شهر واسي هنکي پنهنجي گهر ۾ يا ڀرسان وهڻ نه
 چيو ته ٺهندو هو. تنهنڪري هو ويچارو گهٽين ۾ رهندو هو
 ، ٻين ۾ ئي سمهندو هو. نه لڳندي هئس ته ٻئي، روئي
 ٺهندو هو. شهر جي هزارين ۾ وڏيون ٺالون هيون. جي
 جنهن ڪري سان پيرل ۽ گديون هونديون هيون. انهن جي
 ۱۱۰۰۰ خبري ڪڍي ۽ جي بيماري وڌي لڳس. سورداس
 ۱۱۰۰۰ لڳندو هو ته ٺالين ۾ ڪري ٻوندو هو. رات
 ٺهڻ ٺاهڻ ڏکي ٿيو پيو ڪهندو هو.

ڪڍي ٺهڻ ٺاهڻ ڏکي ٿيو پيو ڪهندو هو. سورداس ماڻهن جي

۴- پينٽ سڌاما ڪيالي آيا۔

ڪاٺ ڪنگالي مهل بنايا۔

۵- آڊ جڳا جڳهه آڪر سوامي۔

ناري پاپي ڪروڙي ڪامي۔

۶- ميري پي هري وليه سنيجي۔

ڪهي ٿيئون ٺڄ درشن ڏيڃي۔

پرار ٿنا جا پڇن ٻائي، رات جو ستنڪ سهايت ڪيائون۔

بئي ڏينهن، ڪيترن پريمين رسوئي جا سوال وڌا۔ شام جو

پاڻي شامداس سوامي جن کي چيو ته سوانئي صاحب جو وڏو

آشرم آهي۔ ڪرپا ڪري هلو ته گهمي اچون۔ سڀئي پاڻي شامداس

سان سوانئي صاحب جي درٻار تي ويا۔ ٻاڻو ڪلياڻ ڪر سگهو

مهاراج جن کي ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ وڏي آدرستڪار

سان کين آسٽ ٿي وهاريائين۔ پاڻي شامداس ٻائي ڪلياڻ ڪر

ڪي سوامي جن جي واقفيت ڏني۔ ٻاڻو ڪلياڻ ڪر تمام خوش

ٿيو ۽ چيائين ته اوهان وڏي ڪرپا ڪري اچي اسان کي

درشن ڪرايو آهي۔ اسان وٽ آرتوار ڏينهن، ڪرپا ڪري

يوڇن ۽ ستنڪ ڪريو، ڇو جو آرتوار ڏينهن موڪل سبب

شهر جا گهڻا پريمي ايندا آهن۔ سوامي جن سندن پرار ٿنا

سوڪار ڪئي۔ تنهن کانپوءِ موٽي شهر ۾ آيا۔

رات جو ستنڪ ڪيائون۔ چيائون ته هيءُ منش ڇولو

وار وار نه ملندو۔

چند۔ ڦرنه آوسين جنم مانس۔

يه ويلا هته دي پريو پاوڻي دا۔

توتو ٿل نابال دي نال لڳي۔

ڀنا موٽي نا ڦير ڳنڍاوڻي دا۔

جو سنسار جي وشت پوئڻ ۽ ڪوئن ڪرم ۾ رات ڏينهن،
 اسانجو جنم سبن والڪر برباد ٿي رهيو آهي. پر ٻين جو
 پر ٻي ڏسي، ستگرو مهاراج جن هٿو ڪن رهيا. ڏور، ست
 ڪرم ۽ ويدانت جو ابدیش ڪري، ڪيترن ماڻهن کان مڇي
 ماس ڇڏايائون. ڪيترن کي ست ڪرم ۽ ڏور جي رستي
 ۾ لڳائون. ويرو رام ۽ ڪيترن کي نام جو ابدیش ڏنائون.
 آخر پاڻي شامداس سان گڏجي منڊليءَ سميت شهداد پور پهتا.
 پاڻي شامداس جي وڏي اوطاق ۾ کين رهايو ويو. پر ٻي ۽
 شرڏا سان ستگرو مهاراج جن هي شيرا لڳل لڳي. شام جو
 شور جي پينچاب پرساد کلي سرامي جن سان ملڻ آئي، رات
 جو ٻار ٿا جي وشت ٿي ستنگ ٿيو. سوامي جن چيو ته هن
 جهڙي سڌاين پرشارت ۽ ٻار ٿا ڪرڻ ڪورجي.

توهان به پرشارت ڪري، ستنگ ۾ آيا آهيو. سواج
 ٻاهي ٻار ٿا ڪريو ته ”هي اُتريامي ست چٽ آئند پر ٻورن
 ٻرماڻا، اسانکي سڄي سم ڏيو ته چٽ سڌاين شب
 ڪرم ۾ لڳو رهي. اسانجو هن ٻلي به وشت، پوئڻ ۽ پاپ
 ڪرم ڏانهن نه وڃي.“

راڳ ٽلنگ

- ۱- ٿل- ٿل هو پگون دهن دهاڻا- ڪاٺ ڪرم آب ڪرو ٿهالا.
- ۱- سائيندا تارا سڏا ڪاسائي-
- نامي کي ٿل ڏين چوانبي.
- ۲- دان درويٽي ڪيا ٿل دهنبا-
- شرم سڀا ۾ ٿل رک لهنبا.
- ۳- گنگا اڄاميل باب ڪمايا-
- ڪرم ڪئي ٿل من مڪ ڪرايا.

وٽار وار سمجھائڻ گھر جي تہ هي من، ۽ ۽ لوڪ جو رستو تمام
ڏکيو آهي. تنهنڪري نام چڻي پنهنجي آئمر سروب جو
ڏرڻ ڪري ۽ جمر مرڻ جي ڏک کان چڻي سڪي ٿي.
جن پنهنجي من کي ماري پنهنجي آئمر سروب اسٽر ڪيو
آهي، انهن منهن جي اسٽالن تي ميلا لڳن ٿا ۽ اُهي ٻين بہ
البت جيون کي الهيءَ آئمر گھر ۾ آرام ڪرائي سڪي ڪن
ٿا. ائين چڻي پنهنجو پوسنگ سمايت ڪيائون. تنهن کانپوءِ
ٻائي ڀڳوانداس چيو تہ جيڪي سنت، مهاتمائون، سنسار جي
اُڌار لاءِ اوتار وٺي اچن ٿا، سي تمام ٿورا آهن.

شعالي شعلي نہ ماڻڪيم۔ هُوڪتي ڪم نہ گججي گججي،
سجنا نہين سرور۔ چندنم نہ وني وني.
مطلب: سڀني ٻهاڙن ۾ ماڻڪ ڪو نہ ٿيندا آهن، پر
ڪنهن ڪنهن ٻهاڙ ۾ ماڻڪ ٿيندو آهي. موليٰ سڀني هاڻين
جي مستڪ ۾ ڪونهن، پر ڪنهن ورلي هاڻيءَ جي مستڪ
۾ موليٰ ٿئي ٿو. چندن جا ورڻ سڀني جهنگلن ۾ نہ، پر ڪنهن
ڪنهن ۾ ڪو ٿئي. سڀني شهرن ۾ تڏو وڻيا مهاتمائون ڪو نہ
ٿا ٿين، پر ڪنهن ڪنهن شهر ۾ ڪي گيانوان مهاتمائون
اوتار ڌاري اچن ٿا، جنهن هن سمي ۾، سنت ٿيئون رام
صاحب جن ڪندو لکري ۾ جڳت جي اُڌار لاءِ آيا آهن ۽ البت
جيون کي آشد ڪرمن کان روڪي، شپ ڪرمن ۾ لڳائي
رهيا آهن.

اهڙيءَ طرح ستسنگ ٿيندو رهيو ۽ سماپتيءَ جو پلسه
ٻائي، سڀئي شهر ۾ آيا. شهر جي ڪيترن پريمين سوامي جن
کي چيو تہ سائين توهان هتي ڪڏهن بہ ڪو نہ آيا آهيو،
ڪرپا ڪري اڃا هفتو کن هتي رهي امرت رڙهي وڃن جي
ورکا ڪري، اسان جي جيون جي مئل دل کي جيئرو ڪريو.

ڏينهن، ان جي هٿاڻن ۾ رڌل رهيس ته متان مولڪي ڪنهن
 مهل ماري نه وڃي. تنهنڪري مولڪي ڪاٻو واندڪائي
 ڪانه ٿي جو ويهي ڪو ڀڄڻ ڪريان. ڀڳوان ڪلي خوش ٿي
 چوندو ته پتر، توکي شاهاڻس هجي. تون سسار ۾ رهي وڌي
 ۾ وڏو ڪم ڪري آيو آهين. اهوئي منهنجو ڀڄڻ آهي. ايترو
 ٻڌي ڀري مهالما کي پيري پئي چوڻ لڳو ته توهان ڏن، ڏن
 آهيو. ڪري مولڪي من جي مارڻ جي يڪڙي ٻڌايو ته مان
 به من کي مٿائي منس چواو سٿاو ڪريان. ايترو چئي مهالما
 کان سکيا وٺي، شش ٿي گهر وڃي من کي سمجهائڻ لڳو.
 ستگرو مهاراج جن سنڪت کي سمجهايو ته اهوئي ڀڳوان
 جو ڀڄڻ آهي، جو رات ڏينهن پنهنجي من کي سمجهائجي.

ري من ميرا سمجهه سوڀرا -

سمجهڻ ڪا به ويالا هئم،

ڀڄڻ جنم کي ٻڃڙي هو ٿم -

آجهون ڏوت اڪيلا هئم.

منس جنم ۾ پار ٻوهم سي -

ڪرنا تجهم ڪو ميدلا هئم،

ڪهي ٿيڻون جي اب نهين مليا -

ٿر ٿو مان ڏهيلا هئم.

مطلب: هي منهنجا من، هيءُ ئي سار، آڻا جي سمجهڻ جو
 وقت آهي جو ڀڳوان هن منس کي ٻين سڀني ڇهون کان وڌيڪ
 ٻڌي ڏئي آهي. پاپ ٻڃ، ڏور اڏرم کي من جاڻي ٿو.
 النس جنم جو هيءُ وڃڻ لڳو، اڃا تائين پٽڪي رهيو آهي.
 هن منس جولي ۾ ئي ڀڳوان سان ملي سگهندو. چوراسي لک
 حوٿن ۾ ڀڳوان سان ملي ڪن سگهندو. تنهنڪري من کي

جهنگل مان گهمي پيو اچي ته ڪنهن مهل ويٺو رهي ته ڪنهن مهل سمهيو رهي. شايد رات جو ڪو سخت ڪم ٿيو ڪري جو ٽڪاروت سبب چويٽو ته مان واندو ڪونه آهيان. سو گهران روئي کائي اچي ساري رات جاڳي ڏسان ته مهاڻا ڇانو ڪري. دل ۾ اهو ويچار ڪري، گهران روئي کائي اچي ڪتيا جي ڀرسان لڪي ويهي ڏسڻ لڳو.

ساري رات جاڳي ڏنائين ته مهاڻا ته ڪو ڪم ڪونه ٿو ڪري، فقط ويٺو آهي. اهو ڏسي صبح جو مهاڻا وٽ اچي چوڻ لڳو ته هي ڀريو، مون چڱيءَ طرح سان جاڳي ڏٺو آهي ته توهان ته ڪوبه ڪم ڪونه ٿا ڪريو. نڪو ڀڄن ٿا ڪريو، نڪو ڪنهن کي ڪٿا ٿا ڪري ٻڌايو. سنت ۽ ست شاستر چون ٿا ته اڌڪار موجب سڀ ڪنهن کي ڪم ڪرڻ گهرجي. ڀڳوان جي روئي ائين کائڻ نه گهرجي. ٻرلو ڪم ڀڳوان اها ڳالهه سڀني کان پڇندو ته ڪهڙا ڪهڙا ڌرم جا ڪم وڃي ڪي؟ شايد سنتن کان ڪين پڇندو. تنهن ئي سنت چيو ته سنتن کان ڇو ڪونه پڇندو؟ ڀريمي ۽ چيو ته توهان کان جي ڀڳوان پڇي ته ڪهڙو جواب ڏيندا؟ مهاڻا چيو ته اها ئي ڳالهه چوندس ته هي ڀڳوان، مون کي هڪ منٽ به فرصت ڪانه ملي جو مان ماڻهن کي ڪٿا ٻڌايان يا ڀڄن ڪريان يا يگيه هون ڪريان يا ڪنهنجي شيوا ڪري انجا دڪ دور ڪريان. اهو ٻڌي ڀريمي چوڻ لڳو ته سائين توهان ڪن ڀڳوان جي وري پڇي ته اهڙو ڪهڙو ئي ضروري ڪم ڪيو جو اوهان کي هڪ منٽ به والدڪائي ڪانه ملي ته پوءِ توهان ڪهڙو جواب ڏيندا؟ سنت چيو ڀريمي جي ڀڳوان مون کان اهو سوال پڇيو ته چوندس ته توهان مون کي سنسار ۾ ڀڄدا ڪري منهنجي ڪيرائڻ واسطي من روپي دشمن ڇڏيو. سو رات

و ٽراڻي پري وائيءَ سان پاڻي هالڪداس جي ڇيرون چرلري
 بستنگ ڪيو. اتي ڏينهن رات جو ستگرو مهاراج جن من
 جي پُر تي اُبديش ڪيو. ڇيائون ته پراچين ڪال کان جيڪي
 نه رهي مٽي، مهاڻا ٿو ٿيا آهن، تن پنهنجي من کي اڪالت
 پر وڃي اُبديش ڪيو آهي. جنهن کي پڳوان جي پگتي ڪرڻي
 آهي، سو وار وار پنهنجي من کي سمجهائي. درشتالت ڏٺائون
 ته هڪڙو مهاڻا شهر جي ٻاهران، جهنگل ۾ ڪٿا ٺاهي رهيا
 لڳو. هڪڙي ڏينهن اُلهيءَ شهر جو هڪ پريمي مهاڻا وٽ
 آيو. هٿ جوڙي ڇيائين ته سائين اسان سياڻي گهر ۾ پات
 وڪاڻينداسون. ڪرپا ڪري هٿو ڪس. اسانجي گهر ۾
 بستنگ ڪرايو. جيڪو وقت ٿيو ته شام جو توهان کي موٽر
 ۾ وٺڻ اچون. بستنگ ۽ رسوئيءَ کانپوءِ توهان کي موٽر ۾
 ڇڏي وينداسون. مهاڻا چوڻ لڳو ته ٻارا، مولڪي ته فرصت
 ئي ڪانهي جو مان توهان وٽ هلي بستنگ ڪريان. پريميءَ
 ڇيو ته سائين توهان جو جيڪو ڪم هجي، سو اسان کي ٻڌايو
 ته اسان ڪريون. پر توهان ضرور اسانجي ويٺي قبول ڪرايو.
 مهاڻا چوڻ لڳو ته اها، جيڪو ڪم اسان کي ڪرڻو آهي،
 سو توهان کان ڪم ئي سگهندو. اهو اسان کي ئي ڪرڻو
 آهي. سو اسان کي هڪ منٽ به والدڪائي ڪانهي جو توهان
 وٽ هلي سگهون. تنهن ئي اهو پريمي ويچار ڪرڻ لڳو ته
 ظاهري ته مهاڻا ڪو ڪم ڪونه ٿو ڪري، پر کيس الانبي
 اهڙو ڪهڙو سخت ڪم اچي پيو آهي جو کيس والدڪائي
 ڪانه آهي. تنهنڪري ڏسڻ گهرجي ته ڪهڙو ٿو ڪم ڪري.
 اهو ويچار ڪري ڪتيا کان ٻاهر لڪري لڪي بهي جاچ
 ڪرڻ لڳو. جاچيندي جاچيندي سچ لهي ٿائين ڏٺائين ته
 مهاڻا ساري ڏينهن ۾ ڪوبه ڪم ڪن ڪونه ڪنهن مهل

مھاراج جن کي شھر جي ڪيترن پرائمين جا رسوئي جا سوال پيا، سي پورا ڪري، سڀني سنڌن ۽ پرائمين کان موڪلائي ڪندو ۽ پنهنجي آستان تي پهتا. صبح جو پاڻي ٺھلار سان گڏجي، واڙي گھمڻ ويا. سڄي واڙي گھمي، ڏسي چوڻ لڳا ته واڙي تمام سٺي ٿي آهي. ايشور وڙيئي چڱي ڪندو. ايترو چئي سوامي جن، گوال لعل ۽ گرمکداس کي اٺي ڇڏي ٻاٺ موٽي جاءِ تي آيا.

ٻاهر جا ڪيترا ساڌو سنڌ، مهمان ۽ پريمي ايندا ويندا هئا ۽ مھاراج جن سڀني جي شيوا ڪندا هئا. ائين ۳-۴ مهينا گذري ويا انهيءَ وچر گذرن جو فصل به لهي پورو ٿيو. پاڻي ٺھلار صاحب ڪري ڏنو ته خرچ لٽي اڍائي هزار روپيا بچيا آهن. سعد اڄن شاھ جي ڳوٺ مان ٻائي پڳوانداس صاحب جي پُر پڙا تي آکاڙ جي ۱۲ ٽارياخ، ٻائي ٻالڪداس جي مھلي ۾ شامل ٿيڻ لاءِ روانا ٿيا. گوال لعل، گرمکداس ۽ ۱۵-۲۰ شھر جا ستسنگي به ساڻن ساٿي ٿيا. رستي ۾ شاھ جي ڀٽ ۾ جبل پٺان ڪري، سروآند، ڪرشنڊاس ۽ چيتارام کي وٺي سعد اڄن شاھ جي ڳوٺ اچي پهتا. ٻاٺو پڳوانداس ڏاڍو خوش ٿيو. پاڪر ٻائي مھاراج جن کي چوڻ لڳو ته هي ڀرپور، اڄ داس کي وڏي ڪرپا ڪئي اٿو. شام جو ٻائي پڳوانداس گرو گرت صاحب جو جلوس ڪڍيو شھر جي ساري پھنڇاٽ سنڌ، مهاڻائون ۽ مهمان جلوس ۾ شامل ٿي، ٻائي ٻالڪداس جي سماڌيءَ تي آيا. سماڌي شھر کان ميل کن پنڌ تي هئي. اڳر ئي ستسنگ جو منڊپ ۽ پنداري جو هر قسم جو پورو بندوبست رکيل هو. شاھ جي ڀٽ، شھدادپور ۽ ٻين ويجهن ڳوٺن جي ڪيتري خلق اچي ڪٺي ٿي هئي. پهرين ٻائي پڳوانداس، پريم ۽

ارو: جئن ڪمل گل جل ۾ ٿيندو آهي، جيترو جل
 چڙهندو آهي، اوترو پاڻ به مٽي چڙهندو آهي، پر ڪڏهن
 به ٻڌلو ڪونهي. جئن سڀي ڪاري سمند ۾ رهندي هوندي
 به، برسات جو منو پاڻي پيئندي آهي. جئن نالڪ جي مک
 ۾ مٺ رهندي آهي، پر زهر ان مٺ تي ڪوبه اثر ڪونه
 ڪندو آهي. پاڻ جنهن کي نالڪ کائي، انهيءَ تي مٺ رکڻ
 سان زهر جو اثر ناس ٿي ويندو آهي. جئن ٻڙو آڻل اڱي
 سمندر ۾ رهندي آهي، پر پاڻي ان کي وسائي نٿو سگهي،
 پاڻ پاڻيءَ کي گرم ڪري ٻاڦ ڪندي آهي، جنهن مان ٻاڦل
 ٺهندا آهن. جئن ڪوٺا ٻاڦن ۾ رهندي آهي پر برسات اٽڪي
 وسائي نٿي سگهي. پاڻ برسات ٻوٽ ڪري وڌيڪ ڇهڪو
 ڪندي آهي. جئن آرسِيءَ ۾ پنهنجو پاڇو ڏسجي ٿو پر اهو
 پاڇو آرسِيءَ ۾ ڦاٿل ڪونهي. جئن آڪاس، جڳهه، دلي ۽
 انس به ٻنن ۾ واپڪ آهي، پر انهن سان ٻڌل ڪونهي، سدا
 لرپ ۽ ليرو رهيو. جئن ان جي اوڻي رنگ ڪري،
 جيڪو ان ۾ ست جو ڌاڳو هوندو آهي، ان تي رنگ نه
 چڙهندو آهي ۽ طاهر ٿي پوندو آهي، جئن سيني وٽن ۾
 اڱي رهي ۽ سيني ڦٽن ڦٽن ۽ پنن ٽارڻ کي پاڻي پهچائي
 ٿي پر ساڙي نٿي. جئن سورج ٿيند ڪري پاڻيءَ کي مٽي
 کڻي، وري گرميءَ ڪري وسائي ٿو. پر سورج انهن سيني
 کان ليرو آهي. رجب مهاراج جن جون ٽا ٽن ڪيائون مهاڻا،
 هنن مايا ۾ وهنوار ڪندا ڏسڻ ۾ اچندا پر سدائين سنگ
 لرپ ٿي جهون گذارين ٿا. تنهن ڪارڻ به ڳڪت چبتارام ستنسنگ
 ڪيو. اهڙيءَ طرح ۳ ڏينهن مڃي ها، صبح شام، ستنسنگ
 ۽ ستن جي رهاڻ ٿيندي رهي. چئن ڏينهن بعد مڃي جي
 سهڻپيءَ جو ستگرو مهاراج جن پڪ ٿيو. تنهن ڪارڻ به ستگرو

ڪنهن به ڌرم جي ٻنڌاڻ يا ڪنڊن ۾ ٺاهڻ ڪرڻ گھرجي. اهو ئي سنائن ڌرم جو مکيه اصول آهي. تنهن ڪاٺيءَ سنبت، مينگهوارام ڇيو ته جيئن پاڻي مڇلي جو ڇيئون آهي، تنهن هن منهن جو ڇيئون ڌرم آهي. ڌرم کانسواءِ ٻيو سنسار به ڪڏهن به رهي نه سگهندو. تنهنڪري پنهنجي ڌرم به رهڻ گھرجي. ڌرم به پن پر ڪارڻ جو آهي. هڪڙو ٻاهر يون ذاتي ڌرم، ٻيو اندريون. آتمڪ ڌرم، جنهن وٽس ئي سڀاڻي سڀئي سنبت ڳالهائيندا. تنهن ڪاٺيءَ پوئين ڪري سڀئي وڃي آرامي ٿيا. صبح جو ستسنگ سڀا لڳي. وشتن هڻي آتما سڀني سنبتن کي ڳالهائڻ لاءِ ٻنڌڻ هن ٻنڌڻ هن منبت ٿا ويا. تنهن تي پهرين سنبت چرن داس ڀاشڻ ڪيو. چيائين هيءُ ڇيو آتما سنائن ۽ سڀني گهٽن ۾ واپس آهي. انست شريڙ ڌاري ٿو، پر ڪڏهن به بدلجي نه ٿو. انهيءَ آدي اڻاسي آتما کي سڃاڻڻ گھرجي. تنهن ڪاٺيءَ سنبت پڪارام ڇيو ته انهيءَ آدي اڻاسي آتما کي ستگرن جي دواران سڃاڻي سگهيو. سڃاڻڻ ڪاٺيءَ هن ڇيو کي ڪوبه سنسار جو پڌارت ڏکي ڪري نه سگهي ۽ اهو پنهنجي وهندڙ ڪري لڙيلپ ۽ اسنگ رهيو، جنهن جل به ڪنول جو گل. بعد ۾ ستگرو مهاراج جن ڇيو ته انهيءَ آتما جو روشن ڪرڻ ڪاٺيءَ آتم ڳائي مهاٿما سنسار ۾ ڇيئون مڪت ٿي رهيو.

ڪمل سڀ ڄاڻ جدا ٿي، مٿس هون اُهو مک ماڻهين، پٿرو اٺل پن بيچ، وار منڌ پيڇي ماڻهين، دريڙ ماڻه پرتيب، ننگن سڀ هيڻ گهٽ نڀاري، لوئي رنگي ننگ سوت، ڏيک اچرج هڻ پاري، انارهن پيار اڳن اک، سور سليل لي دي جدا، تيون رجب ساڌو سڪت، ملي آمل پايا مدا.

ستنگ سايه ٿو.

صبح جو ستگرو مهاراج جن اڻڻاڻي ٻاڻي ڪري، ڇل ٻان
ڪري اچي ستن مان ڪيان چرجا ڪرڻ لڳا. سٺ مڊگهو رار
ڇيو ته هيءُ ميلو ستن جي سماگر لاءِ ڪيو ويو آهي ته جتن
سٺ ٻاڻ ۾ ڪٺا ٿي، ڪان چرجا ڪن. تنهنڪري اڄ سڀئي سٺ
هندو سٺاڻن ڏورن جي وشه ٿي پنهنجي پنهنجي اڻڻاڻي شاسترن
اوسار ظاهر ڪن. پهرين سٺ بٻڪارام ڇيو ته اسانجو هندو
سٺاڻن ڏورن هڪ ساگر جي سامان آهي. سٺاڻ جا نديون ۽
نالا آخر وڃي ساگر مان ٺهيا، ڇو جو اهي سڀ ساگر
جو پاڻي آهن. دلجا جا سڀئي ڏور هندو سٺاڻن ڏور مان
لکندا آهن ۽ پڇاڙيءَ ۾ وڃي هندو سٺاڻن ڏورن ۾ لکندا.
سٺ چرن داس به ۱۵ منٽ کن ڏورن جي وشه ٿي ڳالهايو ۽
۱۵ منٽ کن مهاتما هنس ٿورو ڳالهايو.

ٽيهن کانپوءِ ستگرو مهاراج جن ڇيو ته پياري ۾ ٻياري پنهنجو
ڏور ٿي آهي، جنهن ڏور واسطي ڪيترن ستنن ۽ دشمن منن سر
ڪٽايا آهن. ڏور جي رڪيا واسطي سٺ چٽ آئندگهن پريهون
پرمانا، پاڻ ٺاڪار مان ساڪار روم ۾ اوتار ڌارڻ ڪريو.
الهيءَ ڪري ڪيترن نه لکيئون ۽ ڪٽ اچن ته به
پنهنجي ڏورن تي قائم رهندي. ڏورن کانسواءِ هن جو جوڙو
بڪار آهي. اڳتيءَ جو ڏور آهي گرمائش ڏيڻ ۽ ڇلائڻ.
جي اڳتي پنهنجي گرمائش ڇڏي ڏي ته پوءِ رهي نه سگهندي.
تلوار جو ڏور آهي ڪاٺ، پر جي تلوار ڪاٺ جو ٽپ ڇڏي
ڏي ته اها تلوار بڪار آهي. پتيءَ جو ڏور آهي پر ڪاش.
پر جي پتي پر ڪاش نه ڪري ته بڪار ڇڏي. ٿڌن ٿي ڇيو
جو پنهنجي ڏورن ۾ رهڻ کانسواءِ ڇيڻ بڪار آهي. پنهنجي
ڏورن جي ڇيڻي نه مهما ڪجي ته اها ٿوري آهي. پوءِ ٻي

۾ اچي مڊسٽر ٿئي ٿي. وري ڪنٺ ۾ ويچار
ڪجي ته جيڪي ڳالهائو اٿم، سو سچ آهي يا ڪوڙ
منو آهي يا ڪڙو، جنهنڪي چوڻڊس، اُن جي دل
خوش ٿيندي يا نه؟ اهو ويچار ڪري پوءِ ٻولجي.

بي ٻول ٿي اٺول هئڻ، جو ڪوئي جاني ٻول،
ڪنٺ تارازي ٽولڪي، تب هڪ ٻاهر ڪول.

مطلب: واڻي اٺولڪ آهي. سا ٻهرئين ڪنٺ ۾ ويچار جي

۽ پوءِ رسنا ٿي آڻجي ۽ ويڪري يعني ٻاهر ٻولجي.

(۲) ڀٽارٽ ٻولڻ: هري اوم ”ت ست“ ساڪي شووهر،

شووهر، سواهو ڀٽارٽ ڀلي ٻولجي. وڌيڪ فرمايائون

ته جڳياسوءَ کي پوڄڻ ۽ پاڻيءَ سان پيٽ نه پرڻ گهرجي.

کيس ايڪانت ۾ ويهي، اکيون ۽ ڪن بند ڪري،

ستگرن جي ٻار جو اڀياس ڪرڻ گهرجي. جڏهن ائين

ڪندو تڏهن جڳياسوءَ کي آتما جو ساڪيات ڪار

ٿيندو. جيستائين جڳياسوءَ آتما جو درشن نه ڪيو

آهي تيستائين رات ڏينهن، لڳاتار ڪوشش ڪري

اڀياس ڪري. اڀيڏي مهاڻائن جو سنگ ۽ ويدانت

شاسترن جو چئن ڪندو رهي ۽ وار وار، من کي

سمجهائيندو رهي.

چند - ري من ميرا مان وچن يه -

اڪيارٽ مت ٻول ري،

پهلي اپني هردي اندر -

سوچ تارازي ٽولو ري،

ستيه وچن پن مڏر هويه جو -

تانڪو مک سي ڪولو ري،

ڪهتا ٿيئون تب هي تيرا -

هرو ري ٻول اٺولو ري.

سميت ٿيو. ستگرو مهاراج جن ڪلاڪ کن پگت ۾ ويهي ،
اچي جاءِ تي آرامي ٿيا .

هوليءَ جو آندو پورو ڪري ، هوليءَ ڪالوٽ ۽ ۴ بهت
پر پات جو مستڪين ۽ پريمين سميت ، پيرين بندن سنه
مينگهورام جي ميلي لاءِ پراڻيءَ روانا ٿيا ۽ سنه مينگهورام
وقت رام لکر آشرم ۾ پهتا . سنه مينگهورام ۽ ٻيا پريمي
ستگرو مهاراج جن کي ڏسي ڏاڍو خوش ٿيا ۽ وڏيءَ سڪ
پر ٻن سان آدو ستڪار ڪيائون .

اڻي ڏينهن شام جو ، سسنگ ۾ سٺ ڪرم جي مڙهو
ٿي وڃن وٽس ڪيائون ، چيائون ته هن ڇو نه ڏور آهي
ته سدائين من ۾ وٺرائڻ ڌاري ، پوئڻ چوڻيا ۽ ڪري ۽ شراب ،
مڇي ماس ، جوتل ، چوري آدي لشد ڪرم من کان پاسو ڪري .
ڇڳياسوءَ کي گهرجي ته ان پهرن ۾ ڏک ويلو پوڄن ڪري لند
ٿوري ڪري ۽ ٿورو ڳالهائي .

چپ ڪر چپ نه چور ، ٻوٽ اڪيون ، ڍڪ ڪن ،
پاڻي پي پيٽ نه پير ، رهه اڏورو ان ،
هوءَ جا هورت منجهان هن ، تنهنجو مشاهدو ماڻين .
مطلب : ڇڳياسوءَ کي بلڪل ٿورو ٻولڻ گهرجي . ٻولڻ به
ڇڻ پر ڪارن جو آهي . نئون پر اڪياري ۽ لوڀاري ڪڏهن
ٻولڻ نه گهرجي . پرمارت ٻولڻ گهرجي . وري ٻياري
به ان پر ڪارن جو ٿيندو آهي . پهرين - سج ۽ منڇر ٻولڻ ،
ڪوڙ ۽ ڪڙي واڻي ڪڏهن به ٻولڻ نه گهرجي . واڻي به ڇڻ
پر ڪارن جي آهي . (۱) پرا (۲) پشنئي (۳) مڌما (۴) ويڪري .
(۱) پرا جو مڙل واه ڪمڙ ۾ آهي ، جتان واه ٻڌائي
هردي پراچي ۾ پشنئي ٿئي ٿي . اوڏيءَ مهل واپار
ڪجي ته ڳالهائين يا نه . نهن ڪالوٽ واهي ڪن

نڌهن وشواس رڙهي ٿيئي مان آمارام رڙهي ڀڳوان
پرگهت ٿي، من رڙهي هرناڪس کي ماري، ساڪيات درشن
ڏيئي، سڀ دڪ دور ڪري، جيون مڪت بڻائي، ٿيئي
لوڪن ۾ ڇڪار ڪري ٿو. سو ست وشواس جي سدائين
جڻ آهي. ٺهنڪري هن منش کي ستن، مهائمان ۽ ست
شاستر ۾ وشواس رکي، پنهنجو اڌار ڪرڻ گهرجي. منش
وري ٿن پرڪارن جا آهن. اٽم، مڌيم، ڪنشٽ.

(۱) اٽم منش: پهرين سترن ۽ ڀڳوان ۾ پورڻ وشواس
رکن ڏو آهي ۽ ڦل پائيندو آهي.

(۲) مڌيم منش: پهرين ڦل پائيندو آهي ۽ پوءِ وشواس
رکي، شيوا ڪندو آهي.

(۳) ڪنشٽ منش: ڦل ملڻ کانپوءِ به ڏاڍو ڏکيو وشواس
رکن ڏو آهي.

اٽم منشن کي پهرين وشواس رکڻ ڪري اندس ڦل ملي
ٿو ۽ اٽي لوڪ، پرلوڪ ۾ سدائين سڪي رهن ٿا. مهاراج جن
اها ڪٿا ٻڌائي چوڻ لڳا ته توهان دئيت هرناڪس جي پاسي
ٿيندا يا پرهلاد پڳت جي؟ سنگت چيو ته پرهلاد جي. سترن
چيو ته چڱو، جي توهان پرهلاد پڳت جي پاسي آهيو، ته
سڀاڻي ٻنهي شهرن ۾ پنهنجيائي هوڪو ڏيارو ته هيءُ هوليءَ
جا ه ڏينهن، شراب ۽ مڇي ماس ڪير به نه کائي. انهيءَ
واسطي، پهرين سنگت هٿ مٿي کڻي، پرنگيا ڪري،
ساريءَ سنگت هٿ مٿي ڪنڀا مڪي پهرين مل اٿي چيو، اوهان
جي آڳيا اوسار، اهو هوڪو صبح جو ڏيارينداسون. اسان
ڏاڍو خوش ٿيا آهيون، جو ڪيترن جيون جي رکيا ڪري،
اسان کي پاپ کان ڇڏايو اٿو. رات جو ۱۱ بجي سترن
سمپت ٿيو. تنهن کانپوءِ پڳت ڦرائي سنگهه، پنهنجي ٽوليءَ

ستگرو مهاراج جن وقت آئي ۽ عرض ڪيائون ته سڀاڻي کان وٺي هوليءَ جا پنج ڏينهن ڪرپا ڪري رات جو ۸ کان ۱۱ تائين پنڌچائي آکاڙي ۾ سٽنگ ڪريو. اوهان سڀني ستن ۽ مهمانن سميت اهي پنج ڏينهن پنڌچائي پنڌاري ۾ پوڄن ڪريو. بيا به جيڪي ٻاهر جا سٺ ۽ مهمان، ساڌو آهن، تنکي به سٽنگ ۾ ڇڏيو ته پوڄن پنڌچائي پنڌاري ۾ ڪن. پنڌچڻ جي اُرداس ستگرو مهاراج جن قبول ڪئي. اهي ڏينهن، سٺ مينگهوارام جو چارو، پاڻي لڇمڻداس، برائيءَ مان چٽي ۽ پُرساد کڻي آيو. چيائين سائين، مولڪي سوامي مينگهوارام جن اوهان کي اڇڻ لاءِ موڪليو آهي، جو ۱۷ ناريج مڻو آهي. حدڪا ناريج ڏيو ته اها برائيءَ لکي موڪليون. مهاراج جن چيو ته لکون ته ۱۶ ناريج اينداسون. لڇمڻداس برائيءَ لکي موڪليو.

رات جو بازار ۾، آکاڙي اڳيان سٽنگ ٿيو. سوامي جن پرهلاڊ پگم ۽ سندس پتا هرلڪس جي واراٺا ٻڌائي، ته ڪئن هرلڪس پرهلاڊ کي طرحين طرحين جا ڪشت ڏنا ته جيئن رام نام جو چاپ ڇڏي، سندس نام جو سمرڻ ڪري، ڪئن ٻاهر جي مح ۾ هولڪا پرهلاڊ کي جلائڻ جي ڪئي، هولڪا حلِي وئي ۽ پرهلاڊ جو وار به وڻو نه ٿيو. تنهن کان پوءِ ڪئن نئل ٽپ سان پرهلاڊ کي پاڪڙ پارايائين. ٽپ ڦاٽو، ڀڳوان نرسنگهه روپ ڌاري پرهلاڊ جي رکشا ڪئي ۽ هرلڪس جو پيٽ ڦاڙي، سندس اُٺ آڏائين.

اهو درشتاڻ ڏيئي چيائون ته جهڙيءَ طرح پرهلاڊ رام نام ۾ اهڙي اُٺل شرڏا ۽ وشواس رکيو جو ڀڳوان ٽپ مان برگهت ٿي، سندس جٽڪار ڪئي، تهڙيءَ طرح ڇڏهن هن جو کي به ستگرن ۽ سٺ شاسترن ۾ اهڙو وشواس ٿيندو،

مهائمانن جو ستسنگ ڪري، انهيءَ دستوءَ کي ڏسي، ڇڳت
۾ جيون مڪت ٿي وڃڻا گهرجي.

راڳ پيلو

ٿل- جڏهن پکي وڃي پرديس- ڇڏي هي ديش پران آڌارو،
نڌهن- پورو ٿئي بيڪارو.

۱- جڏهن پوري مان ٿو پکي وڃي،

تڏهن پوري کي ڪوئي نه مڃي،

جڏهن پنڇي هن پوري کان ڪري ڪنارو.

۲- هيءُ پورو پکي ڇو مندر آ،

هيءُ سدا انهيءَ سان سندر آ،

جڏهن پنڇي ڪري وڃي ٿو سارو.

۳- نون چاٺ پکي پرڏهي آ،

ٿيو ڪنهن جو ڪين سنيهي آ،

جڏهن پکي وڃي هن پوري کان ٿئي ليارو.

۴- گهي ٿيئون پکي اُناسي آ،

آيو سِر ڪرڻ سڪ راسي آ،

جڏهن سِر ڪري پوري مان وڃي پيارو.

ستسنگ سمايت ٿيو. اهڙيءَ طرح ۱۱ ڏينهن، لت ليم

سان صبح شام، ستسنگ ڪندا رهيا ۽ سنتن، مهائمانن،

مهائمانن، غريبن، اڏائڻ ۽ شهر جي پريمين، ستسنگين کي

پوڄڻ ڪارائيندا هئا. ٻارهن ڏينهن شريمد ڀڳوت گيتا جو پورو

پاڻي، سڀئي برهمڻ، ساڌن، فقيرن ۽ غريبن کي ڪارايائون.

تنهن کانپوءِ، ستگرو مهاراج جن مانا ڪرشنا ۽ سوامي گوال لعل

بئي ڏينهن صبح جو، پاڻي شيوڪرام ٻين سڀني کان موڪلائي

ڪڍو ۽ پهتا.

هوليءَ جي موقع تي، هڪڙي ڏينهن ڪڍو ۽ جي پنهنجا

لڳي لو نه مريو جي وقت، هن شرير مان ڪهڙي شيء
لڪري وڃي ٿي؟ جنهن جي لڪڻ کانپوءِ هيءُ شرير تمار
پالڪ ۽ ڪروڙ پو لڳي، جنهن کي ڪير نه ڏسڻ ڏٺو
چاهي. انهيءَ دستوءَ جي کوچ ڪري ڏسڻ گهرجي.

هڪ ڊپٽي ڪليڪٽر اُن ئي ڇڙهي، گشت، ڪرڻ
وڌو. گهمندي، گهمندي هالن شهر جي ويجهو آيو، ته اُن
کي اچي ڪارو واءُ لڳو ۽ اُن ڪدم ڊانھن ڪري ويهي
رهيو. ڊپٽي ڪليڪٽر ۽ جم اُن تان لٽا مس، ته اُن مري
ويو. جم گاشو لاهي، ڀاڱڙو لاهڻ لڳو ته، تنڪ جو اُن
جي بيهت هيٺان اچي وڌو هو، سو لڪڻي نه ٿي ڏڏي
ڇڪڻ لڳا ته نه نڪتو، تڏهن جم اُن کي ڇاڏو سان
ڪٽي ڀاڱڙو اُن تان لٽو. ڊپٽي ڪليڪٽر جم کان پڇيو ته،
جم اها ڪهڙي شيءِ هئي جا اسان کي، سامان کي ۽ اُن کي
کڻي پئي هلي؟ جم چيو ته سائين، مولڪي نه خبر ڪانه
آهي. ڊپٽي ڪليڪٽر جم کي چيو ته مان ان شيءِ کي ڏوھڻ
لاءِ وڃان ٿو. تون منهنجا ڪاغذ ۽ ليٽر آفيس ۾ پهچائي،
ڇهڻان ته مون سرڪاري نوڪري ڇڏي، جو مولڪي
ڪنهن شيءِ جي ڪوڇ ڪرڻي آهي. لائين ڇڏي، سڀئي
ڪاغذ پٽ جم کي ڏيئي، پاڻ سڌو رشي ڪيش روالو ٿي
ستن مهائمان دواران انهيءَ شيءِ جي تلاش کي لڳو ۽ اُها
حاصل ڪيائين. اها ڪٿا سڻائي، ستگرو مهاراج جن چوڻ
لڳا ته هي گرمڪو، کوچ ڪرڻ گهرجي، ته اها ڪهڙي
دستو آهي، جا هن شرير ۾ برڪاش ڪري، ان کي سندر
بڻائي هلائي رهي آهي ۽ انهيءَ جي لڪڻ کانپوءِ هن شرير
کي هڪ ٻل نه گهر ۾ لٽا رکي. مهائمانون ۽ ڪيالوان انهيءَ
دستوءَ جي کوچ ڪري، پنهنجي مستيءَ ۾ مست ٿي سنسار
۾ جيئن مڪمل ٿي وڃڻ ٿا. سو توهان کي به انهن ڪيالوان،

اسان کان بي خبريءَ ۾ ڪاٺي ڀل ڇڪ ٿي ويئي هجي ته اها معاف ڪڇو، اهڙي آسپس ڪڇو جيئن چوراسي ۾ نه وڃون. ستگرو مهاراج جن پاڻي لڪميچند جي پريم ڀريل پراڻا ٻڌي ڇوڙ لڳا ته اهو لڳو ڪريو ته هيءُ شريار پنجن نئن جو پتلو لاسولت ڇڏو آهي. جيو آتما ابناسي آهي، جنهن ۾ جنم مرڻ ڪين آهي. اهو منهنجو آتم سروب آهي. بس اهوئي لڳو ڌاري دل ۾ سمجھ ڪندا رهو. ايتري ۾ پڳت چيتارام، ڪرشنڊاس، پڳت روپو ۽ ٻيا ڪيترا پريمي ستگرو مهاراج جن جي اچڻ جو ٻڌي آيا. رات جو ستسنگ ٿيو ۽ پريات جو لڪميچند پريوڪ ٻڌاريو. رات جو ستسنگ ۾ ستگرو مهاراج جن چيو ته شريار پنجن نئن ۽ ۲۵ پريڪرئين جو ٻنڌا ٿيل آهي. پڳوان انترياميءَ اهڙيءَ نه ڪاريگريءَ سان هن شريار تي سندر ڇت ڪڍي سينگارڻو آهي جو انست جيو هن سندر روپ کي ڏسي موهت ٿي پيا آهن. پر اهو لڳو طلسمي ناف آهي جنهن کي مهاٿائون، گياوان به ڏسي حيران ٿين ٿا.

عجب عجائب ڪيل تمهारा، ديك عجب مڃهه آيا، سندر نانا روپ بنا ڦر، مڙي نالا ملايا، بازگر جيون بازي لائي، لوڪ سپو هرشايان، ڪهي ٿيئون يهه ديك تماشا، سڏن ني رسمهه پايا.

مطلب: پريو، تو اهڙو وڃتر طلسمي ڪيل رچيو آهي، جو نانا پرڪارن جا سندر روپ ڏسندي، ڏسندي من اُتريڏيان ٿي وڃي ٿو. جيئن بازگر انست ڪيل رچيندو آهي، جو ڏسي ماڻهو ڏاڍو خوش ٿيندا آهن. پر انهيءَ بازگر جي ڪيل پدارت مان ڪنهن کي ڪجهه ملندو ڪين آهي. صرف ڏسي خوش ٿيندا آهن. سو هيءُ عجب ڪيل ڏسي اُچرڇ

ڪالهه هزار بر پائي لاکو رام چيو ته هڪ گذرن جي واڙي
 يوڪيل لهل، تمام سٺي يارهن سون روپين ۾ وڪامي ٿي جي
 کيو نه هلي ڏسو. اها ڏسي وٺي آيو آهيان. واڙيءَ ۾ آيا
 نه مهينا دير آهي. تنهنڪري توهان هاڻي ڀلي سُر ڪري
 اچو. پر اهوئي ڪم جي وقت ۾ ۲-۳ مهينا ضرور مدد ڪرائڻو.
 اڳتي اهڙو ڪوبه ڏڏو ڪونه ڪنداسون. اسان پاڻ ڳوٺند
 جو ڀڄن ڪنداسون. تنهن ئي ستگرو مهاراج جن چيو ته جڳو،
 توهان ڪوئي شيال نه ڪريو. ايترو چئي ستگرو مهاراج جن
 وڃي سندن هي سوار ۾ لڳا ته شاهه جي ڀت مان پائي بصري رام
 پگت لکمجند جو. ڀاءُ اچي لکترو. ٻڌايائين ته پاڻو لکمجند
 تمام ئي چاڪ آهي سو مونکي گهران موڪلو. اُن نه گهاري
 پائي ۽ چوڪرن کي وٺي اچ، سوامي جن کي به اچڻ لاءِ
 چئجو. سو توهان مانا گهاري ۽ چوڪرن کي سدهرائڻو. رسولي
 ڪري، پائي بصري رام، مانا گهاري پائي، سرو آند ۽ گرم ڪداس
 جن، سڀني کان موڪلائي شاهه جي ڀت روانا ٿيا.

تن چئن ڏينهن بعد شام جو شاهه جي ڀت مان قاصداچي
 ستگرو مهاراج جن کي چيو ته لکمجند جن تمام سٺف بهار
 آهن، چيو اُن نه ڀڄاڙيءَ جو اچي روشن ڪرائبو. ستگرو مهاراج
 جن سوامي گوال لعل کي چيو ته اسان شاهه جي ڀت وچون ٿا،
 توهان پٺيان لت لير سان ستنگ ڪندا رهجو. ستگرو مهاراج
 جن قاصد سان گڏجي شاهه جي ڀت روانا ٿيا.

پگت لکمجند ستگرو مهاراج جن جو روشن ڪري ڏاڍو
 خوش ٿيو ۽ چيائين ته توهان وڏي ڪربا ڪري اچ اچي
 ڀڄاڙي جو روشن ڏٺو آهي. توهان جڳت جي اڏار لاءِ اوتار
 وٺي آيا آهيو. هاڻي منهنجو اڏار ڪريو جيئن ڀڄاڙيءَ ۾
 ڪانه ڏٺو، اڃا نه ههه ۽ چٽ سدائين نام ۾ لکيو رهي.

هو؟ ستگرو مشڪي مانا کي چوڻ لڳا ته ايسر داس نه موڪليو
 نه ايشور نه موڪليو، تون ائين ڪري سمجهه نه ڀڳوان موڪليو.
 ايترو چئي مهاراج جن وڃي آرامي ٿيا. اهڙيءَ طرح سندن
 جي شيوا ۽ ستسنگ لت لير سان ٿيندو رهيو. سوامي آسورام
 صاحب جن به ۲-۳ ڏينهن رهي پنهنجي اسٽان ڏي روانا ٿي
 ويا. هفتي کن کانپوءِ هڪ ڏينهن سنت بالو گوپالو ستگرو
 مهاراج جن کي چوڻ لڳو ته پنهنجي ڪوھ ڀرسان ڪٿر آهي،
 جنهن ۾ اندر تمام سٺي ايڪائٽ واري جڳهه ويهڻ لاءِ ڏسي
 صفا ڪري آيو آهيان. سوڪجهه وقت اُتي ايڪائٽ ۾ رهڻ
 جو خيال ڪيو اٿئون. ستگرن چيو ته پلي رهو. جڳهه تمام
 سٺي آهي. اسان به پاڻ ڪجهه وقت اُتيءَ جڳهه تي رهيا
 آهيون. سنت بالو گوپالو وڃي اُتي رهڻ لڳو. ستگرو مهاراج جن
 به هر روز وڃي وٽس رهڻا ڪندا هئا. اهڙيءَ طرح ڪجهه
 ڏينهن گذري ويا. اُتيءَ وچ ۾ ان ۽ ٻين جو فصل به لڌو.
 قدرت سان اُتيءَ سال ٽئين جو اگھ جو اڳ ۾ ۵ روپيا من
 هو سو ۲۵ روپيا من اچي لڳو. پاڻي ٺهڻ ۾ سڀ ٿيون وڪڻي
 ڇڏيون. اڃا به ۵۰-۶۰ من پنهنجي ڪاٺ لاءِ گهر ۾ رکي، باقي
 وڪڻي ڇڏيائين. ٽئين ۽ ٻاهر ۾ جي وڪري مان ڪل
 ڏھ هزار روپيا ملين. خرچ لڏي باقي ست هزار روپيا اچن،
 جنهن تي ٽي هزار روپيا قرض لاٿائون، باقي چار هزار روپيا
 بچايائون. تنهن کانپوءِ هڪڙي ڏينهن ستگرو مهاراج جن پاڻي
 ٺهڻ کي چوڻ لڳا ته هاڻي توهان جو قرض لڌو ۽ چار هزار
 روپيا به بچايا اٿو، سو اسانجي مرضي آهي ته هاڻي بنيون
 ڇڏي ڏيو. جيئرو ٿي سگهيو، اوترو دڪان جو ڪم ڪريو
 ۽ گهر جي سنڀال ڪيو. اسان کي هاڻي خوشيءَ سان موڪل
 ڏيو ته ڪجهه وقت ستر ڪري اچون.
 پاڻي ٺهڻ ۾ چيو ڇڏي توهانجي مرضي هجي تن ڪريو.

رسولي کائي سيني وڃي آرامي ٿيا. شام جو ۳ بجه آيا
 ته مانا ڪرشنا اچي ستگرو مهاراج جن کي چوڻ لڳي ته اها،
 اڄ پڳوان ڏاڍو سٺو ڪيو جو رڌڻا کان به ڇڏائي ڇڏيائين. پر
 رات جو ويچار ڪرڻو آهي. ستن جي منڊلي به لٽل آهي،
 تنهنڪري منهنجي مرضي آهي ته ٺهراڻي کي ڇڏجي ته باسٺ
 ڪروڙ رکي سڏو وٺي اچي. مهاراج جن چيو جيڪا توهان
 جي مرضي آئين ڇڏي مهاراج جن وڃي ستن سان رهاڻ به
 وٺيا. ڀائي ٺهراڻي جن به پسڻ کان ئي گهر آيا. مان چين ته
 بست هيءَ باسٺ ڪٿي ڪري رکي سڏو سامان وٺي اڄ.
 ڀائي ٺهراڻي باسٺ ڪٿي ڪري رکي سڏو ۽ سڏو سامان وٺي
 گهر به ڏيئي آيو. پوءِ اچي مهاراج جن کي چيائين ته مان هينئر
 وري پنهن ٿي ٿو وڃان جو ان اچي تيار ٿيو آهي ۽ نيتون
 به چڱيون ٿيون آهن ۽ هاڻي ڇلڻي چونڊا ٿيون. مان پندرهن
 سورهن ڏينهن گهر ڪونه ايندس. توهين مياڻي يا پرهين ۽ اسان
 وٽان پنهن کان گهمي وڃڻو. ائين چئي، ڀائي ٺهراڻي پنهن ٿي
 روانو ٿيو. ستگرو مهاراج جن شام جو ستن کي باغ گهمائڻ ويا.
 پنهان سالارن جو ڀائي آلورام آيو اچي مانا کان پڇيائين ته مهاراج جن
 ڪهڙا آهن ويا آهن. مان ڪيس ٻڌايو ته ستن کي وٺي گهمڻ
 ويا آهن. مان ڪاليس پڇيو ته اڄ سالاري به ايسرداس جي
 گهر ڇا جو آيو هو، جو اسان کي پڇيو پنهن ٿي هنن چئن جو ڪاڏو
 ڏياري موڪليو هئائين؟ ڀائي آلورام ٿرس به پڇي ويا ۽
 چيائين ايسرداس جي گهر ته ڪوئي آيو ڪونه هو. ايسرداس
 ته هن ٽن ڏينهن کان هتي آهي ئي ڪونه. هن پوڄن ڪونه
 موڪليو هوندو. اهو ٻڌي مان ڇپ ٿي ويئي.

رات جو ستنڪ کائڻو مانا ستگرو مهاراج جن کي آلورام
 واري ڏانهن ٻڌائي ۽ چيائين اها، اهو کائڻ ڪنهن موڪليو

ساري سنگت کي ٻڌائي سراءِ جي چوڻ لڳا ته ستڱرن جو درجو ڀڳوان کان گهڻو اوچو آهي. هو جانت پهرين ستڱرن کي آلهيءَ ڪري پهرين ٻيو جو ستڱروءَ جي ئي ڪرپا سان ڀڳوان جو درشن ٿيو هوس. ستڱرن جي مهما جيتري ڪجهي اوتري ٿوري آهي.

ٻاهاري گر آپڻي، دٽهاڙي مد وار
جن مانئن تي ديوت کي ڪيئي، ڪرت نه لائي بار.

مطلب: هزار وار ستڱرن تان ٻلهار وڃڻ گهرجي، جو ڇڳياسوءَ کي منن مان ديوتا ۽ ديوتا مان ڀڳوان بڻائين ٿا. ستنگ سماپت ٿيو ۽ ساري سنگت پاو برساد وٺي پنهنجي گهر ويئي. مانا ڪرشنا ستڱرو مهاراج جن کي چوڻ لڳي ته ابا، گهر ۾ آڻو چالور ۽ ٻيو سيدو ڪولهي. پسا به ڪونهن. هر روز ۲۵-۳۰ ڄڻ جو پندارو ٿئي ٿو. ڪيئن ڪريون. مهاراج جن چيو ته مانا، توهان ڪوئي خيال نه ڪريو. صبح ٿئي ته ڀڳوان پاڻهي ڇڳي ڪندو.

صبح جو ستڱرو مهاراج جن درياهه تان لاشن ڪري ۸ ٻه گهر موٽي آيا ته مانا ڪرشنا چئين ته هاڻي ڇا چاڙهيون؟ پاڙي مان به ٽي ڏينهن اڌارو وٺي پئي رڌوسون. اها ڳالهه توهان سان ڪانه ڪئي اٿئون. هيٺ ڇڏڻ چئو تن ڪريون. مهاراج جن چيو ڪاٺي چنڊا نه ڪريو. ايشور سڀ ڀلي ڪندو. خالي ٻاٽ پڇائي مهمالن کي پاڻي پياريو. ائين ئي ڪيو ويو. نيڪ ۱۱ ٻه چار ڄڻا پڪو پڪو ڀڄڻ، چالور، سيرو، قلڪا، پاڇي ۲۵-۳۰ ڄڻ جي ڪاٺ جيترو ڪٽي آيا. چيائون ته سالاري مان پائي ايسرداس هي پوڄن اوهان لاءِ موڪليو آهي. مهاراج جن مانا کي چيو ته پوڄن لاهي، باسٽ خالي ڪري ڏيون، مانا پوڄن لاهي باسٽ ڏنا.

ٿيندو. پوءِ ڪدم جات هلايون سلوڪ چوڻ لڳو:

گرو گوڀند دونو کڙي - ڪس کي لاڳون پائو
باهاري گرو پڙه سدا - جن گوڀند ڏيو دکاءِ

اٺين چئي ستگرن کي ڏاندوڻ پراڻ ڪري ڏاندوڻ خوش
ٿيو. ڀڳوان چيو بهارا، توکي ڏيوان هجي. جو ستگروءَ جي
وچن تي اهڙو اٺل وشواس رکي، جلدي منهنجو درشن ڪر
الائي. هاڻ توکي جيڪي گهرڻو هجي، سو گهرې وٺ نه
پوءِ مان وڃان. جات هڪ جوڙي چوڻ لڳو ته هي اڃا
هڪ اها آشيروان ڏيو ته ڇت سدائين گر ڀڳتي ۾ لڳو رهي.
ٻيو گهر هلي منهنجي استريءَ کي نه چتر پراڻ روپ جو درشن
ڪرايو ۽ پوڄن ڪري پوءِ وڃو. ڀڳوان لڏا ستو چئي، دل
۾ واپار ڪيو ته ڏيو ته وڏي خوشي ۾ آهيان. پر ضرور وڃڻو
پوندو. ڀڳوان چيو ته ڇڪو هل. جات ڀڳوان ۽ پنهنجي گروءَ
کي گهر وٺي ويو ۽ پنهنجي ڏورمڻيءَ کي چيو ته هي ڏاري
ئون ڏن آهيان، جو مون کي گرو ڪرائي ڀڳوان جو درشن
ڪرايو الائي. شل سڀ استراون تو جهڙيون ٿين جو پنهنجي
ڪل کي تارين. هاڻي جلدي پوڄن تيار ڪر ته ستگرن ۽
ڀڳوان کي ڪارايون. اهو ٻڌي، سندس استري خوش ٿي
پنهنجي ڀتي ڏي، ستگرو ۽ ڀڳوان کي لمڪار ڪري جهٽ
وٺي ٻڌائي سڀني کي پير سان ڪارايائين. تنهن کانپوءِ ڀڳوان
الائيءَ مانا کي چتر پراڻ روپ ڏيکارايو ۽ چيو ته پٽري تون
آهيان، جو پٽيءَ جو اڏار ڪيو الائي! پوءِ ڀڳوان ڪار
کي چيو ته هي ڀڳت ٿيو به جيڪي گهرجهڻي سو گهر جات
وڃي به هڪ جوڙي چيو ته هي ڀڳوان، سدائين ست پرن
جو سنگ ڏجو ۽ ڇت سدائين گر ڀڳتيءَ ۾ لڳو رهي. ڀڳوان
لڏا ستو ڪري ٻاهر لڪري اتر ڏهاڻ ٿي ويو. اها ڪتا

ڪاٺوءَ سنڌ کي ٻاهر اڻڪاٽ ۾ وٺي ٻڪرار جي باري ۾ ساري ڳالهه ٻڌايائين ته مون وڃي ڏرشن ڏنومانس ته ڇا مٺي اعتبار نٿو ڪري ۽ چويتهو ته مان توکي سڃاڻان ٿي ڪونه ٿو. گرو اچي چيو ته هي ڀڳوان آهي ته پوءِ توتي اعتبار ڪندس. سو هاڻي توهان ڏير نه ڪريو. جلدي هڏو نه ڪلاڪ کن ۾ هن جا ٻران نڪري ويندا.

مهاٿما چيو ته ڇڳو، پر پهرين مون کي پنهنجو سرگڻ روپ ڏيکاريو ته پوءِ توهان سان گڏجي هٿان ۽ ڀڳوان پنهنجو چتر پڇ روپ ڌاري، مهاٿما کي ڏرشن ڏنو. تنهن ڪاٺوءَ، ٻئي گڏجي ان کڏ تي آيا. ڀڳوان جات کي چيو ته ڀڳت، هاڻي ته اکيون کول. تنهنجو گرو به وٺي آيو آهيان. تنهن تي جات اکيون کولي هٿ جوڙي، گروءَ کي چوڻ لڳو ته هي ٻريو، برابر هيءَ ڀڳوان آهي؟

مهاٿما چيس ته ٻڃا، هي برابر پاڻ وٺندو ڀڳوان آهي. جات چوڻ لڳو ته توهان جو چوڻ سچو آهي. پر مون ٻڌو آهي ته ڀڳوان چتر پڇ روپ ڌاريندو آهي، سو هاڻي ٻريو چتر پڇ روپ ڌاري ته مان نڪري اچان. ڀڳوان چتر پڇ روپ ڌارڻ ڪيو. جات به ڏيري ڏيري اچي. ڪناري تي ٻهي ويچار ڪرڻ لڳو ته پهرين پهرين ڪنهن کي ٻوان. پر اها ڳالهه سمجهه ۾ ئي نه اچيس. هو ائين ٻهي رهيو. تنهن تي وٺندو ڀڳوان مشڪي چوڻ لڳس ته ڀڳت اڃا به توکي اعتبار ڪونه ٿو اچي ڇا، ڇو ائين ٻهي رهيو آهين؟ جات چيو ڀڳون، مان منجهي پيو آهيان ته پهرين ڪنهن کي پهرين ٻوان، توهان کي يا گروءَ کي. تنهن تي ڀڳوان چيو ته اها تنهنجي مرضي. پر جلدي ڪر جو ڏير ٿي ٿئي. جات چيو ته مولڪي سمجهه ڏيو ته پوءِ اچان. اهڙا ٻريو ٻريو وڃن ٻڌي ڀڳوان چوڻ لڳو ته لائين ٿي

ڳڻي ۽ تائين پاڻي ٻه ٽي وڃي. مينگه ڊوٽا لائين تي
 ڪيو ۽ هن جي ڳڻي ۽ تائين پاڻي ٻه ٽي ويو. ڄات خيال
 ڪيو ته هاڻي پاڻي جي بڪ ڀرڻ جي به ضرورت ڪانه
 آهي. لفظ ڪنڌ ڪي لاهي ۲-۳ ڊڪ ڀرڻا آهن پر ويچار
 ڪيائين ته اهو به من ٿو چوي. اهو حال ڏسي ڀلڻ ڊوٽا
 وري مينگه ڊوٽا کي چيو ته برسات وسائي، پاڻي هڻجي
 واپس ٿاءُ پهچاء. مينگه ڊوٽا برسات وسائي. ڄات جي واپس
 تائين پاڻي آيو. اهو ڏسي ڄات خيال ڪيو ته هاڻي پاڻي ٻي
 ولان. پر وري به ساڳيو خيال آيس ته اهو به من ٿو چوي.
 واپس کڻي بند ڪيائين ته متان پاڻي اندر وڃي. ڀلڻ ڊوٽا
 گهٻرائجي ويچار ڪرڻ لڳو ته جي هاڻي وڌيڪ برسات وسائي
 ته پاڻي لڪ ۾ وڃي ٻوڏ ۽ ٻڏي مري ويندو. اهو خيال
 ڪري، ڀلڻ ڊوٽا وائڪٽ ڌام ۾ ويو ۽ وڻندو ڀڳوان ڪئي
 ڏنڊوٽ ٻولڻ ڪري ساري ٻالھ ٻڌائين ۽ وٺي ڪهائين ته
 هاڻي ڪرپا ڪري توهان وڃي درشن ڏيوس ته ته پراڻ لڪري
 ويندس ۽ سرڻ لوڪ ۾ ايندو. وڻندو ڀڳوان ڪڏ تي آڻ اچي
 ٻڪرار کي چيائين ته هي منهنجا ڀڳت ٽون منهنجي درشن
 لاءِ ٿپ ڪري رهيو آهين. مان تنهنجي گڏ ڀڳتيءَ تي ڏاڍو
 خوش ٿيو آهيان. هاڻي اکيون کولي ٻاهر لڪري اچي منهنجو
 درشن ڪر. ڄات اکيون کولون، ڀڳوان ڏي ٻاهري چوڻ
 لڳو ته مان ڪيئن ڄاڻان ته تون ڀڳوان آهين، ڇو جو مون
 توکي اهڙو ڏٺوئي ڪونه آهي. تنهنڪري حڏهن گرومولڪي
 اچي چوڻ ٿو ته هي ڀڳوان آهي ته پوءِ مان ٻاهر لڪري
 ايندس. انيس مولڪي ٿوئي وشواس ڪونهي. لائين چئي
 اُڪيون بند ڪري، رام نام جي ڏي به لڳي ويو. ڀڳوان ساڌو
 چو واپس ڪري، جنهن شهر ۾ هن ڄات جو گرو ڪٿا ڪري
 رهيو هو، اُتي ستنسنگ ۾ وڃي ويٺو. ستنسنگ جي سمانيتيءَ

ڇڏيائين. ٿوريءَ دير کانپوءِ اُڃ لڳس. ڪڏ تي پاڻي پيئڻ ويو. اُتي ويچار ڪيائين ته رڳو به نه من ٿو ڇوي ته پاڻي پيءُ. سو من جو چوڻ نه ڪونه مڃيو. اُٿي ڪڏ تي بيٺي رام نام چيڻ لڳو. ڪجهه دير بعد خيال ڪيائين ته وڃي بکرين جي سنڀال ڪري اڃان. پر دل ۾ چوڻ لڳو ته رڳو به نه من ٿو ڇوي، تنهنڪري من جو چيو اصل نه ڪيو. بيٺي رام نام چيڻ لڳو. سڄ لٿو ۽ بکرين پاڻي گهر هليون ويون. جات دل ۾ خيال ڪيو ته سڄ لٿو آهي ۽ گهر هلاجي. پر وري به دل ۾ چوڻ لڳو ته رڳو به من ٿو ڇوي. تنهنڪري، جڏهن من ڇوي، تڏهن ته ڪرڻو ئي نه آهي. اُنهن خيالن ۾ اُٿي بيٺي ساري رات گذري ويس. مٿان ٻئي ڏينهن جي شام جا پنج اڃي لڳا، ته اندر ديوتا جو آس ڪنڀ لڳو. اندر ديوتا اُترمه ٿي ڏٺو ته هڪڙو جات بکرار ڪڏ ۾ اينو گر ڀڳتي ۽ ٽپ ڪري. ڏهه ٻهر گذري ويا اُٿس ته پاڻيءَ ڍڪ به ڪين پيتو اُٿس. اگر هو پاڻي نه پيئندو، ته مري ويندو ۽ اڃي منهنجي آس ٿي وهندو. تنهنڪري ڪنهن اُڪل سان هنڪي پاڻي ضرور پيارجي. رڳو خيال ڪري، مينگهه ديوتا کي گهرائي، آڳيا ڪيائين ته اهڙي برسات وساءِ جو هو جات پاڻي پئي. مينگهه ديوتا برسات وائي. انهيءَ ڪڏ ۾ گوڏي چيترو پاڻي ٿي ويو. جات سوچڻ لڳو ته هينئر ته اڃ سخت لڳي آهي، تنهن ڪري به چار ٻڪ پاڻيءَ جا ٻي وٺان وري خيال آيس ته رڳو به نه من ٿو ڇوي. گروءَ چيو آهي ته من جو چيو اصل نه ڪج. تنهنڪري پاڻي اصل نه پيئبو، چاهي ٻران نڪري وڃن. اندر ديوتا بکرار جو دري سنڪلپ ڏسي، مينگهه ديوتا کي چيو ته هڪ برسات وساءِ، جڏهن هن جات جي

برمانا کي برار ٿا ڪرڻ لڳو، نه هي ٻريو، مولڪي ڪو
 ڪرو ملايو نه نه مان روئي ڪونه ڪائيندس. هڪڙو مهاڻا اٺان
 رستو وٺي پئي لنگهيو ته ان کي ڏسي ڏاڍو شوش ٿيو.
 ڏندوڪ برنام ڪري، هڪ چوڙي چوڻ لڳو ته هي ٻريو،
 توهان منهنجا ڪرو ٿيو. مولڪي ڪرمنتڙ ڏيئي پنهنجو شش
 بڻايو. مهاڻا دل ۾ ويچار ڪرڻ لڳو ته هيءُ جهنگلي،
 ٿوريءَ مٿ وارو آهي. پر هن جي پاڻا ۽ شرڏا سٺي آهي.
 سو پاڻا هڪي ضرور ڦل ڏيندي. اهو ويچار ڪري، مهاڻا
 ٻچڻ لڳس نه پائي، مان پنهنجو ڪرو ٿيان، پر مولڪي هڪ
 وڃن ڏي نه چئن مان توکي چولندس ٿن ڪنڊين. جات چوڻ
 لڳو ته سائين منهنجي استريءَ نه مولڪي ائين چيو آهي نه
 چئن ڪرو چوڻي، ٿن ڪڇ. تنهنڪري مان توهان کي وڃن
 آو ڏيان ته چئن توهان چولدا ٿن ڪنڊس. ڏکڻا ۾ هيءُ پلي
 بڪري اوهان کي ڏيندس. پر توهان مولڪي ضرور ڳولان
 چوڻ دشن ڪراڻو. مهاڻا کي ڀڪڻي نه هن جات جي يعني
 ٻڌايو ته سسنگڻ آهي. مهاڻا کيس چيو ته هڪ نه رام نام
 چو منتر چمهندو ره ۽ ٻيو چئن توکي من چوي ٿن اصل نه
 ڪڇ. جات چوڻ لڳو ته هي ٻريو، چئن توهان آڱيا ڪئي
 آهي، ٿن ڪنڊو ڇنڊس. هيءُ بڪري توهان کي ڏيان
 ٿو. منٿ چو نه اها بڪري پلي تو وٽ هجي. جڏهن ڳورج
 پئي، تڏهن ڪاهي ويندس.

ان ڪالبدوءَ، جات رام نام چمهندو رهيو. جڏهن منهنجو
 ڪو ٻار هن کن لڳا ته نڪ لڳس. خيال ڪيائين ته روئي چوڙي
 کان. ائين ئي ويچار آيس ته من ٿو چوي ته روئي ڪاه. پر
 گروه جو چوڻ آهي ته چئن من چوڻي، ٿن اصل نه ڪڇ.
 سو روئي ڪانه ڪالسي. روئي چوڙي ٻڪين کي ڪارائي

ڪيترو به ڪٿي ماڻهو سياڻو هجي، شاسترن جو ڄاڻو هجي،
 نه به، آبرو گيان پراپت ڪري نه سگهندو، ڇو جو ايشور کان
 ستگرن جو درجو مٿي آهي.

گوبند ڪي ڪيڙي جيو جات هئ، رساتل ڪو،
 گرو اُپديش سو تـو چوڻي چنم ڦـنـڊ تي.
 گوبند ڪي ڪيڙي جيو وِس پري ڪرم ڪي،
 گرو ڪي نـواري س ڦرين هڏن سو چنـڊ تي.
 گوبند ڪي ڪيڙي جيو ڊڙبـت پـو سا گرو،
 سندر ڪهت گرو ڪاڍي دڪ دوند تي.
 اُڙون ڪهان لئون ڪچون مڪتي ڪهو جاي،
 گرو ڪي تـو هـهـما اڌڪ هـئـم گوبند تي.

هڪڙو جات ٻڪرار هو، جنهن شادي ڪئي. سندس زال
 گيانوان، ستسنگياڻي هئي. شاديءَ کانپوءِ هڪ ڏينهن سندس
 رستريءَ کانئس پڇيو ته توهان ستگرو ڪيو آهي؟ ٻڪرار
 چيو ته نه. سندس ڌرم ٻنهي اکين ۾ جل آڻي چوڻ لڳي ته،
 هي ڀڳون ستگرو ڪريو جو ستگرو کانسواءِ مڪتي نه ٿيندي.
 ٻڪرار چيو ته مولڪي نه. انهيءَ ڳالهه جي ڪاٺي خبر ڪانه
 آهي. مولڪي ٻڌاء ته گرو ڪيئن ڪيو آهي، گرو ڪٿي
 رهندو آهي ۽ ڪهڙو ٿيندو آهي.

رستريءَ چيس ته سوامي، توهان شرڏا رکي گرو ڪرڻ
 جو ٻڪو سنڪلپ ڪري، ٻڪريون ڪاهي وڃو، ته ڀڳوان
 توهان کي پاڻهي گرو ملائيندو. پوءِ چئن گروءَ چيو تڏهن ڪچو.
 گروءَ کي ڇڏيو ته مولڪي ڀڳوان جو درشن ڪراء. جات ٻڪو
 سنڪلپ ڪري، ٻڪريون ڪاهي شهر کان ميل کن پري
 رستي جي ڪناري تي وڃي، ٻڪريون چارڻ لڳو. اتي

اچي لکٽا. ستگرو مهاراج جن سندن آدرستگار سان سواڪ
ڪيو. رات جو سوامي جن آسوارام جن ڪٽاري تي پنهنجي
ماليءَ سميت مڻسنگ ڪيو ۽ پنهنجي ٺاهيل والي وٺرائي
پري آواز سان ٻاٻائون. هي هيٺيون پارسي بيت به چيائون:-
جانبا جانبا به هم - ورن سبتانند ازل ،
خود تو منصف باش حافظ اين که يا آن کو .

مطلب - پنهنجا ٻران ٻگوان جي ٻچن به ۽ سربر ٻراٻڪار
ٿور به لڳائي، مٿل ڪري نه ٿو لٽن ٿي ڪال هڪ ڏينهن
ماري ويندو. تنهن ڪري تون پاڻ ليا ڪري ڏس ته سربر
ٻراٻڪار به ڪم اچي، اهو چڪو به ڪال اچي ٻران وٺي اهو
چڪو. هي منڇ، جيڪڏهن تون چاهين ٿو ته منهنجو جنم
سٺو ٿئي، ته هيٺيون چار ڳالهيون ڌار ڏاڍا ڪر:-

جي چاهين مڪت مان - ته ڳالهائون چوانءَ چار،
هڪ عهديءَ جو آست جو - سو ڀرينءَ سان پٺار،
سو هوت کسي باد ڪر - منهنهون ڪين وٺار،
ٽيون اوڳڻ ڏسج پنهنجا - ٻين جا ڪيتر ويچار،
چوٿون جيڪي چٽايون ڪرين - سي دل ٿان ڇڏي ڍار،
ٽم آسو آخر ڪار - جنم تو سڄو ٿئي .
سوامي آسوارام ڪالوءِ ستگرو مهاراج جن ۽ سوامي
گوال لعل جن گڏهجي مڻسنگ ڪيو. ستگرو مهما ٿي وارا
هلي. چيائون:

ايشوري گو به اڌڪ - ڌاري ڀڳت سجان ،
بن گر ڀڳت پوئين هو - لهي نه آتم گيان .

مطلب - جيڪا سوءِ کي ٻگوان کان وڌيڪ ڪروءِ به ٻرست ،
شر ڏا، ٻر ٻر ۽ وشواس هٿ ٽهرجي. ايتري ڪم ڀڳتيءَ کانسواءِ

هاڻي چوڻن اوستا ۾ ڪري، ڇو جو ٻڌايي ۾ ڀڳتي ڪانه
ٿي سگهندي.

جرا اُڀاءُ نه هو سڪي جرا آيو ڪي مانهر،
ڀسو ساگر ڪي تون ۾ سوا اوستا آهر.

مطلب ٻڌايي ۾ ٿوري ڀڳتي ۾ نه ٿي سگهندي. چوڻن
اوستا ۾ ئي هن سنسار ساگر مان ٿري سگهجي ٿو پر ٻڌايي ۾
۾ ڀڳتي ڪرڻ گهرجي يعني ڀڳتيءَ ڪري ٿري پار پهچي
سگهي ٿو. ڀڳتي ڪري انسان انساني ديس ۾ وڃي سگهي ٿو.
آخر ۾ ستسنگ سماپت ٿيو. لائين ڪندي ڪجهه وقت گذري
ويو. هڪ ڏينهن، سنت ٻالو ڳوٺالو، ورڪت ساڌو، رشڪيش
اُتراڪنڊ جي پاسي جو، ستگرو مهاراج جن جي آستان تي آيو.
مهاراج جن آڌرستگار سان وهاري، کائڻ خبر چار پڇڻ لڳا.
ٻالو ڳوٺالو چيو ته منهنجو جنم پنجماب ديس ۾ ٿيو.
رشڪيش اُتراڪنڊ ۾ رهندو آهيان. سنڌ ديش جو سفر ڪندي
شڪارپور ۽ سکر گهمي، شهدادپور پهتس ته اُتي هڪڙي
آستان تي پير ۽ وٿرڳه سان پيريل بندر واهي پئي چيائون.
پڇڻ تي خبر پير ته اها واهي توهان جي ٺهيل آهي. وڌيڪ
احوال وٺندي، هڪ پريميءَ ٻڌايو ته هالن جي ڀرسان ڪنڊوءَ
۾ هڪ اوتاري مهاڻا جڳت جي اُڌار واسطي جنم ڌارڻ ڪيو
آهي. ڏاڍيون ڪرامتون ڏيکاريون اُٿس. اها ڳالهه ٻڌي،
پڪو خيال ڪيم ته اهڙي ست پرشن جو درشن ڪري، پوءِ
پئي پاسي ويندس. سو ڪالهه شهدادپور مان صبح
جو لڪري، جهنگل جو سفر ڪندو اچي، اڄ توهان جو
درشن ڪري تمام خوش ٿيو آهيان. ستگرو مهاراج جن چوڻ
لڳا ته اڄ اسان جا ڀاڳ ڄاڳيا آهن، جو گهر وٺي درشن ڪيو
اٿئون. لائين ٻالي ڳوٺالي سان ڳالهه ٻولهه پئي هلي ته آسواراجن

پر آب اچي ويس. دل ۾ چوڻ لڳو ته ٿراوڪي ٺاڪ ٻاڏ ٻڌت
جي روپ ۾ اسانجي گهر ۾ آيو آهي پر مون اکيان جي ڪري
کيس نه سڃاڻي، ننڍي هوندي کان وٺي ڪيترو گهٽ وڌ
ڳالهائو آهي. اهو مون وڏو ڀاءُ ڪيو آهي. تنهنڪري اڄ
گهر وڃي ساڌ کان معافي گهري ٿاڻ جو اُپديش وٺندس. اهو
نه چو ڪري گهر موٽيو. ڏٺائين ته ساڌ ٻاڏ دڪان تي اڪيلو
ويٺو ڏيري ڏيري پڇن ٿاڻي. اکين ۾ پاڻي آئي ٿاڻو ٿي
پرين پوڻ جي ڪيائين ته مهاراج هن ائي سندس هٿ جهلي
وڌا ۽ چوڻ لڳا ته توهان پتا جي سمان آهيو ۽ هي ڇا ٿا
ڪريو؟ پاڻي ٿلهرام روئي چوڻ لڳو ته هي ڀرو توهان
جي ماما اهڙي ڀريل آهي جو هيترا ڏينهن توهان کي سڃاڻي
نه سگهيس. ننڍي هوندي کان وٺي تمام گهڻو گهٽ وڌ پتي
ڳالهائو آهي. ڪرپا ڪري ڏيا جي درشتي ڌاري. دولڪي
معافي ڏيو ۽ ٿاڻ جو اُپديش ڏئي منهنجو اُڌار ڪريو.

ستگرو مهاراج جن چوڻ لڳا ته توهان جهڪي چيو هو،
سو سڀ منهنجي ڀلي لاءِ. تنهنڪري توهان ڪوبه خيال نه
ڪريو. اڄ توهان جي چٽ ۾ ٿاڻ جي پگڙي ۽ جي چاهيا جاڳي
آهي. اهو ڏسي مان تمام خوش ٿيو آهيان. منش چولو پگوان
هي پڇن ڪرڻ لاءِ مليو آهي. ڀلي پڇن ڪري جنم سڻو
ڪريو. ٿاڻ جو اُپديش توهان کي پوءِ ڏينداسين. ه ٻڌ، شام
جو ستن، مهائمان ۽ ستسنگين سان گڏجي باغ جو سفر ڪري
آيا. پوءِ ستسنگ شروع ڪيائون. پاڻي ٿلهرام نه اچي ستسنگ
۾ ويٺو. منش ڌرم جي وارثا هلي. ڇيائون ته منش جو ڌرم
آهي پڇن ۽ ست ڪرم ڪرڻ. سو سدائين ڀروءُ جو پڇن ۽
ست ڪرم ڪندو رهجي. پڇن ڪرڻ جي پهرين اوسا ٻالڻ
۽ چوڻ آهي. پر جي پهرين ٻالڻي ۾ نه ڪري سگهي ته

سان پريم جو ورثو ڪر. مسلمان سان ملڻ تي ڇو الله، الله ۽ هندن کي ڇو رام رام. پنهنجي پنهنجي ڌرم ۾ رهي بندگي ڪر. سو مان ڪو هندو ڪونه ٿو ٿيان ڇو توهان مولڪي مارڪٽ ٿا ڪريو. پر ڪيتريون به اڪون ڏيئي ماريوندا ڪٽيندا ته به الهي ۽ ڳالهه تان ڪين هٽيندس. ان کانپوءِ مولڪي ۱۰-۱۵ ڏينهن ڪوئيءَ ۾ بند ڪري مارڪٽ ڪري، ڪڍي ڇڏيائون. هاڻي مان هالن جي رستي تي مڪان ٺاهي ويٺو آهيان. هي قادر بخش به مون وٽ رهندو آهي. گهڻن ڏينهن کان پيو ستائي ته سوامي جن کان اپديش وٺي ڏي. سو سائين هاڻي هن تي به ڪرپا ڪريو. ايترو ٻڌي، ستگرو مهاراج جن چيو ته ابا، هيءَ ڳالهه ڏاڍي ڏکي آهي.

سر دنيا ٿو سهج هٿ، آڌ گهڙي پل جام،
نيهه نباحڻ ڪنن هٿ، آيو ڀر ڪا ڪام.

سر ڏيڻ تمام سولو آهي جو گهڙي آڌ ۾ ڏيئي سگهجي ٿو. پر انت تائين نباحڻ تمام ڪنن آهي. تنهن تي قادر بخش چوڻ لڳو ته هي درويش سائين، مان اهو سخن ٿو ڪريان ته توهان جي ٻاجهه سان منهنجو به سدائين توهان جي چرڻن ۾ ڌيان رهندو ۽ ٻيهي ايندي. مهاراج جن قادر بخش کي اپديش ڏنو ۽ هو خوش ٿيو:

هڪ ڏينهن پاڻي ٿلهرام مهاراج جن کي چيو توهان ڪلاڪ کن دڪان تي ويهه ته مان ٻنن تان گهمي اچان. مهاراج جن چيو ته پلي وڃو.

ستگرو مهاراج جن دڪان ڪولي ويٺا. پاڻي ٿلهرام ٻنن تي ويو. ڏسي ته وڻڻ مال جهلي نه ٿا سگهن ۽ نميا پيا آهن. ٻاجهريءَ جي اڳين سڱن ۾ ايترو مال ڪولهي، پر پير سان پيا سڱ ٽڪتا پيا آهن ۽ آهي پير پور آهن. حيران ٿي ويو. اکين

گرمکداس کي ساڻ ڪري پئي ٿي ويا. پئي ٿي ڏٺائون
 تہ وٺڻ جي گلن جو چڻڻ هينئر ڪجهه گهٽ آهي. پوءِ
 گوال لعل کي ڪم ڪار سمجهائي پاڻ وڃي پيهي ٿي ويا.
 ايتري ۾ رمضان شهر هڪ مسلمان سان گڏجي اُتي آيو. مهاراج
 جن کي پهرين پئي اکين ۾ جل آئي چوڻ لڳو تہ سائين، ڪيترن
 ڏينهن کانپوءِ توهانجو درشن ٿيو آهي.

مهاراج جن چيو: ابا، خبر ٻڌاء تہ هاڻي ڪٿي ٿا رهو؟
 رمضان شهر چيو تہ سائين توهان وٽان مون کي وٺي ويا تہ
 مانا بيمار آهي. پر ماءُ تہ بلڪل چڱي ٿي هئي. اُتي وٺي وڃي
 مولڪي ڏاڍي مارڪٽ ڪري ڪوليءَ ۾ پوري ڇڏيائون.
 ٿي ڏينهن تہ روئي تہ ڪانہ ڏٺائون. پوءِ ڪيترا ملان اچي
 چوڻ لڳا تہ آهزان بادشاه پير جو مرید سڏائين ۽ الدوان
 جن تهنجي مرضي. ضرور پرو اسان جي پس تہ وڃاء. تڏهن
 ئي مون چيو مان تہ منهنجو مرشد تہ. سوامي ٽيون رام آهي.
 شري ذات تي ڪاهي. شاه لطيف جن تہ چيو آهي تہ:

نئون نياپو آيو - وٽان راڻي رات
 لڏي مون لطيف چوي - ڪنا ڏاتر ذات
 ڪانہ پڇيائون ذات - آيا سي اگهيا

شري ذات تي ڪاهي. تنهن کانسواءِ سوامي جن مولڪي
 ڪو ائين ڪونه ٿو چوي تہ ٽون ڪوهندو آهي. اسانجي
 مرشد جي تہ اها هدايت آهي تہ:

حافظا گر وصل خواهي، صلح کن با خاص و عام
 با مسلمان، الله، الله، با برهمڻ، رام رام.

جي ايشور جو ميلاپ ٿو چاهين تہ سيني، خاص ۽ عام

وڻيو، سو رکوس جي نه رکوس ته به مالڪ آهيو. اهو ٻڌي،
سنت ٻڌ پوري ۽ پيا سنت کڻڻ لڳا.

مهاراج جن سنگت کي چوڻ لڳا ته هي جو سنتن کليو،
سو ڏيکاري ٿو ته ڳالهه دل ڀسان لڳي اٿن ۽ ڳالهه آهي
به کڻڻ جهڙي، جنهن کي مهائماڻون گيانوان ڄاڻن ٿا، پر ڪي
لڄ کان ان تي نالو نٿا رکن. سنت ٻڌ پوري مشڪي چوڻ لڳو
ته سوامي جي توهان جا وچن ٻڌي، ڏاڍو خوش ٿيو آهيان،
مان لڄارو آهيان ته ڪونه، پر اڄ توهان مولڪي لڄارو ٺهرايو
آهي. جڏهن توهان کي نالي رکڻ به لڄ ٿي ٿئي، تنهن مولڪي
ٻڻ نالي رکڻ به لڄ ٿي ٿئي. باقي سنت مينگهورام، پڳت
آئل رام جن ويٺا آهن، سي نالو رکن ته ٻلي رکن.

تنهن تي سنت مينگهورام ۽ آئل رام جن چوڻ لڳا ته جي
توهان کي لڄ ٿي ٿئي ته اسين وري بي لڄا ڪيئن ٿيون؟
سڀئي سنت کلي خوش ٿي، گهمڻ لکري ويا.

ٻئي ڏينهن صبح جو مانا ڪرشنا ستگرو مهاراج جن کي
چوڻ لڳي ته ابا به ڏينهن نه پڳوان سٺا گذاريا پر اڄ ڇا ڪبو؟
اٺي مهاراج جن جي پاڇائي مائي پوڄي، پنهنجا ڳهڻا لاهي ستگرو
مهاراج جن جي اڳيان رکي هٿ جوڙي چوڻ لڳي ته هي پريو،
هي ڳهه اڻو ڀلي وڪڻي سڀڙو وٺي اچو ته سنتن جو پندارو
هلايون. مهاراج جن گوال لعل کي آڳيا ڪئي ته ڳهڻا وڪڻي
ڪجهه گهر جو سامان ته ڪجهه دڪان جو سامان وٺي اچ. گوال لعل
ڳهڻا وڪڻي سامان وٺي آيو. وٺي تيار ٿي. سڀني کاڌي.
سنت موڪلائي پنهنجي پنهنجي آستان ڏانهن ويا. تنهنڪارپوءِ
سنتن کي اماڻي پائي ٺهرايم کي چيائون ته ڪو ساڌ، سنت،
مهمان اچي نه انهيءَ جي شيوا ڪجو. اسين هينئر ٻين تي
ٿا وڃون شام جو موٽي اينداسون. ايترو چئي سر وٺندڙ

آلٻيءَ باري ۾ پڇيڻا وڃي. اڏايو. هيءَ گيان چرچا خاص
جگياسين جي بڌيءَ کولڻ لاءِ ڪئي آئون. واد وواد، هار
جيت ڪاٺي. پگت آئل لعل چيو ته ڏاڍو چڪو، پر توهان
جي شڪا جو آڻ ٻهين ٻڌ پوري ڏي، ته پوءِ اسين به
نه چار وڃن چونداسون.

ٻڌ پوري: توهان جي ڳالهه ڪي قدر سچي آهي ته
آست وسته ست ڪالهه ٿيندي، ۽ نه ست وسته آست. پر
اڳيان ۽ پرم ڪري پاس ۾ اچي ٿي، جنهن نورتيءَ ۾ نالڪ
ڏسڻ ۾ ايندو آهي.

پگت آئل لعل: ڇوڪا شيءِ پرم مائر ڏسڻ ۾ اچي ٿي،
سا معيا آهي. جنهن نورتيءَ ۾ نالڪ، سبيءَ ۾ چاندي، ۽
وڃ ۾ پاڻي، ٽنهي ڪالن ۾ کولبي. ٽنهنڪري، توهان
جي چوڻ مان اهو ثابت ٿيو ته جنم مرڻ، حساب ڪتاب،
ڪجهه به ڪنهن آهي. پر لوڪ به پرم مائر آهي. جي ٻين
آهي، نه مڪتي نه پرم مائر آهي. پوءِ ان لاءِ ساڌن
جو ڪجهه؟

ٻڌ پوري: هي نام، رُٽ، سڀ پرم مائر آهي، پر پنج
پاپ جو حساب ڪتاب، پر لوڪ به ڪير وڃي ڏيندو. مان اهو
پڇڻ ٿو چاهيان.

ستگرو مهاراج جن: هنئر توهان چيو ته 'مان اهو پڇڻ ٿو
چاهيان'، سو جيڪو پڇي ٿو، 'مان' چوي ٿو، سو آنتهه ڪرڻ ۽
سو ڪنهن شير سان مائي، پر لوڪ به پاپ پنج جو حساب ڪتاب
ڏئي، جنم مرڻ جي چڪر ۾ ايندو.

ست ٻڌ پوري: سوامي جي، اهو پڇڻ وارو 'مان' ڪر
آهي؟ نالو ڇا آهي؟

ستگرو مهاراج جن: اهو توهان پاڻ چاڻهي، جيڪو نالو

سندس آپاس ست پاسڻ ۾ اچن ٿا .

سنت مينگهوارام: توهان چئو ٿا ته آپاس ست به آهي ،
ته آست به آهي . پر ويدانت جو سدانت آهي ته جا وستو
آست آهي سا ڪڏهن به ست ٿي نه سگهندي . وري ست
وستو ڪڏهن به آست ٿي نٿي سگهي .

ايتري ۾ ڀڳت آئل لعل ۽ سنت گهنبورام سالاري جي
پريس لنگر جا اچي لکتا . ستگرو مهاراج جن ۽ سڀني سنڌين
سندن آدرستڪار ڪيو ۽ ويڃاري چيائون ته اڄ وڏي ڪرپا
ڪئي آڏو جو اچي درشن ڪرايو اٿؤ . توهان ئي ڀڳت
آئل لعل جن چيو ته اڄ هتي ڪنڊوءَ ۾ هڪ پريميءَ وٽ روئي
هئي . پوڄن ڪرڻ کانپوءِ پريمين چيو ته هتي ئي آرام ڪري
وڃو . آرام ڪري لکياسون ته واٽ تي خيال آيو ته سنت
آيل آهن ۽ انهن جو درشن ڪري وڃون . سو هتي اچي
توهان جو ، سنت مينگهوارام ۽ سنت ٻڌ پوريءَ جو درشن
ڪري ، تمام خوش ٿيا آهيون . هاڻي توهان جيڪا پاڻ ۾
گيان چرچا ويني ڪئي ، سا ڪريو ته اسين به ٻڌون . تنهن تي
سنت مينگهوارام چيو ته سائين ، سنت ٻڌ پوريءَ شنڪا وڌي
آهي ته هي جيو آتما انباسي آهي ۽ نه ڄمي ، نه مري ، نه
اچي ، نه وڃي . شرير هتي ئي ناس ٿي وڃي ٿو . پوءِ پرلوق
۾ پاپ پڇ جو حساب ڪير ٿو ڏي ؟ انهيءَ وشي تي ليون
ڏينهن آهي ، پر اڃا ڪو فيصلو ڪونه ٿيو آهي . هينئر ويچار
ڪندي اڄ سنت ٻڌ پوري چوي ٿو ته برهم جو آپاس وڃي ،
پرلوق ۾ حساب ڪتاب ، ڏئي ٿو . اهو آپاس ست به آهي
ته آست به آهي . تنهن تي اسان جي شنڪا آهي ته جا وستو
ست آهي ، سا ڪڏهن به ناس نٿي ٿئي ۽ جا آست آهي ،
سا ڪڏهن به ست نه ٿيندي . هاڻي ڪرپا ڪري توهان به

دل ۾ چوڻ لڳا ته فصل ته ڏاڍو پلو آهي، پر سگن ۾ ان
 ڏسڻ ۾ ئي ڪين ٿو اچي. ولڻن ۾ به مال ڪونهي. سڀ
 چنڊو وڃي. اهو خيال ڪري، دل ۾ ٻين ٻڌائيندا، سڄي
 ٻنيءَ کي پرڪرما ڏيئي وڃي ٻيئي ئي چڙهي ويندا. ٻوک
 ڏي اٿاري، ڏيري ڏيري، مڌر سر سان ٻالڻ لڳا. ايتري
 ۾ سڄي ڄاري اچي، مهاراج جن کي لمسڪار ڪري، چوڻ
 لڳا ته شير سائين، اڄ تمام گھڻن ڏينهن کالبوءَ درشن ڪرايو
 آئون. هاڻي ڪا دعا ڪريو ته ٻنيءَ ۾ ٿور ٻوي ته اسان تان
 قرض نه ٿئي ۽ اڃا به ڪيا پالئون. مهاراج جن فرمايو ته ڏئي
 چڱي ڪندو. توهان ٻنيءَ جي چڱيءَ طرح سنڀال ڪندا
 رهجو. ايتري ۾ گوال لعل ۽ گرمڪڏاس به اچي ويا. ڪن
 چيائون ته ابا، هتي واپسي چڱيءَ طرح سنڀال ڪريو. پر ڇهه
 سڌائين نام ۾ لڳو رهي. اسن نه ٻني، نئين ڏينهن نظر ڪرڻ
 اينداسون. گوال لعل چوڻ لڳو ته ٻوک ڏسڻ ۾ تمام پلي ٿي
 اچي، پر مال ڪونهي. دل به ٻوڙي ڪانه ٺهندي.
 مهاراج جن چيو ته پر ٻن سان سنڀال ڪريو. ٻڙوان چڱي ڪندو.
 ڪيڏانهن ٻڙي نه وڃجو. هاڻي ٺهراڻ جو قرض لاهي، ٻوڙ
 سڄي گڏجي ٻڙوان جي باغچي جو ستر ڪنداسون. گهر اچي
 هاڻي ٺهراڻ کي چيائون ته ٻوک تمام پلي ٿي آهي. قرض
 ٺهي ويندو.

شام جو ۳ بجه ڄل پان ڪري، ستن سان اچي ويٺا. شير
 جا ڪيترا پر ٻي به اچي ويا. مهاراج جن سمع ٻڌ ٻوڙي
 کي چوڻ لڳا ته اسان جي ڪالڙوڪي شڪا اڃا اڌ ۾ پئي
 آهي. تهر سمع آهي يا آست، تنهنجو اڄ بهساو ڪريو.
 ٻڌ ٻوڙي: هي ٻڙون، تهر سمع آهي ۽ انجو ٻاڇو به
 سمع آهي. پر جيستائين تهر جو ڪيان نه ٿيو آهي، تيستائين،
 ٻاڇو آست ڏسڻ ۾ اچي ٿو. تهر ڪيان ٿيڻ کالبوءَ به تهر ۽

اهڙيءَ طرح، ٻيون به گهڻيون ئي شيون آهن، جنهنجو رنگ، روپ، آڪار ڪونه آهي، پر سندن پاڇو ڏسڻ ۾ اچي ٿو. تهڙيءَ طرح، نراڪار برهم جو ڪوبه رنگ، روپ ڪونهي، پر اُن تهه ڪرڻ، جو شدي، ستي گڻ جو بڻيل آهي، ان ۾ آرسيءَ وانگر عڪس پوي ٿيو.

ستگرو مهاراج جن: برابر پاڇو پوي ٿو، جنهن کي توهان ست به چئو ٿا ته اُست به. اهو پاڇو چئو ٿا ته برهم جو آهي، سو برهم، ست آهي يا اُست؟ جي ست آهي، ته پاڇو به ست ٿيڻ گهرجي. جي پاڇو اُست چئو ته برهم کي به اُست ٺهرايو. اُئي، سنت ٻڌ پوريءَ جي چوڻ تي انهيءَ وشه تي وڌيڪ گيان گوشت سڀاڻي لاءِ رکي ويئي. پوءِ سڀئي درياھ جي سِر تي ويا. شام جو موٽي اچي ستسنگ ڪيائون. ستسنگ کان پوءِ، پاڻي رامچند، سيٺ گوپالڊاس جي پٽ ستگرو مهاراج جن کي عرض ڪيو ته سڀاڻي اسانجي ڀاران ڏينهن رات پڪو پندارو ڪڍو. سيڌو سامان صبح جو سویر موڪلي ڏيندس. ستگرو مهاراج جن چيو ته اُها، جيڪا توهان جي لڃا. اها سڌ مانا ڪرشنا کي ڪانه رهي.

صبح جو مانا ڪرشنا اچي چوڻ لڳي ته اُها، توهان ته هيٺئر بنين تي ٿا وڃو. پر اسان رسوئي ڪڍڻ ڪريون جو گهر ۾ سيڌو ڪونه آهي. جيئن چئو تنهن ڪريون. مهاراج جن چيو اُما، تون ڪاٺي چمتا نه ڪر. اڄ پاڻي گوپالڊاس جو پڪو پندارو آهي پوءِ گوال لعل کي چيائون ته پاڻي پري، گهرجي سيوا لاهي، گرم ڪي وٺي، بنين تي اچڻو. اسان هيٺئر اوڏانهن وڃون ٿا. توهان جي اچڻ تي موٽي گهر اينداسون. سروآند کي ستنن جي سيوا لاءِ ڇڏي اچڻو. بنين تي اچي، ڪوه تان اُشان ڪيائون، ساري ٻني ڏسي،

اچي وڃي ٿو ۽ ڌرمراءَ کي پاپ پڇ جو ليکو چوڪو ڏئي
 ٿو. پنهنجي ڪرم الوار، پاپ پڇ جي حساب، سرڪ،
 لڙڪ پوري ٿو. سکرو مهاراج جن: ٻڌي ۽ ڀڄيڪو پاڇو آهي،
 سولي ٻرلوڪ ۾ حساب ڪتاب ڏئي ٿو.
 حالي ٻڌايو ته اهو پاڇو ڪنهن جو آهي ۽ اهو سم
 ڇا آهي؟

ايترو ٻڌي سم ٻڌ پوري ۽ ۱۰ - چار منٽ نه ڇپ ٿي واپس.
 تنهن کانپوءِ چوڻ لڳو ته سڀني جا پدارت سڃاڻ آهن ۽ ڄوڻا
 به آهن ۽ پر ٽيستانين، سڃاڻ آهن جيستائين ڄاڻو ته آهي آهي.
 جنهن سڀني سر ڪاٺن ڪوئي -

بن جاگي دڪ دور نه هوندي.
 جنهن سڀني ۾ ڪو چور اچي ڪنهن جو سر ڪاٺي، نه اهو
 ماڻهو وٺي دانهون ڪري وٺندو آهي ۽ يعني آهي ۽ ماڻهو
 لاءِ اهو چور سڄو آهي، پر جڏهن ڄاڻي ٿو تڏهن سندس
 دڪ دُور ٿي وڃي ٿو. پوءِ هو ان چور کي ڪوڙو اوسهڻي.
 ٺهڙي طرح، هي پاڇو برهم جو آهي ۽ لڪي سم آهي،
 لڪي سم. جيستائين اڳيان جي لڪي ۾ آهي، تيستائين
 سڄو آهي. پر آخر ڳالھ جي ڄاڻو ته اهو پاڇو اهو عڪس
 ۾ ڇا حالي ٿو.

سمت مينگهوارام: پاڇو ٿيندو آهي ڪنهن رنگ، رُڀ،
 آڪار واري ۽ ستوءَ جو، پر برهم نه لڙڪار آهي، جنهن جو
 ڪوبه رنگ رُڀ ڪونهي. تنهن لڙڪار ستوءَ جو پاڇو
 ڪٿان ٿيندو؟

سمت ٻڌ پوري: لڙڪار ۽ رنگ، رُڀ رهم ستوءَ
 جو نه پاڇو ٿيندو آهي. آڪاس لڙڪار آهي ۽ ڪر رنگ،
 روپ ڪونهي ۽ پر آري ۽ ٻائي ۽ ڏسڻ ۾ اچي ٿو.

گهرجي ۽ ٻئي هنڌ، جهنگل ۾ ڏيرو ڪرڻ گهرجي. هتي هاڻي شهر جي ماڻهن جو پريمر ۽ شردا تمام گهڻي ٿي آهي. تنهن ڪري هنن کي پريمر ۾ ئي ڇڏڻ گهرجي ته سندن پريمر وڌندو رهندو ۽ ساريءَ ننگريءَ جو پلو ٿيندو. دل ۾ راهو پڪو ويچار ڪري، پاڻي ٽهلام کي چيائون ته توهان ڪائي چمتا نه ڪريو، امبور مڙ پوڙي پلي ڪندو. اسان قرض لاهي پوءِ ڪنهن ٻئي پاسي وينداسون. هاڻي هنن ٽنهي گوال، سرو آند ۽ گرمڪ کي بنين جي سنڀال تي رکيو. اسان به سنڀالي وڃي بنين مان گهڻي اينداسون ۽ پوءِ به پيا سنڀال ڪنداسون. پاڻي ٽهلام خوش ٿيو ۽ گوال لعل، سرو آند ۽ گرمڪ داس کي سهڻهاڻي، بنين تي روانو ڪري، پاڻ وڃي دڪان تي ويٺو. ۳ بجه ستگرو مهاراج جن اچي ويٺا. شهر جا ڪيترا ستننگي پريمي به آيا. سنت ٻڌ پوري چوڻ لڳو ته ڪالھو ڪي شڪا اڃا اڌ ۾ پيئي آهي. سو اهاڻي رهاڻ شروع ڪرڻ گهرجي. مهاراج جن فرمايو ته ڀاي.

سنت ٻڌ پوري: جي سڀ پير مائر آهي ته پوءِ پير لوڪ ۾ پاپ پڇ جو جيڪو حساب ڏيڻو آهي، سو ڪير ڏيندو؟
سنت هينگهورام ۽ ستگرو مهاراج: انهيءَ ڳالهه جو اوهان فيصلو ڪريو ته هي پريمي به ٻڌن.

سنت ٻڌ پوري: ڇيو آتما آبناسي آهي، ان ۾ اچڻ وڃڻ ڪونهي. پر اوديا اپاديءَ ڪري لائين ڏسڻ ۾ اچي ٿو. تنهن هوندي به، پير لوڪ ۾ حساب ڪتاب ڏيڻو آهي. شاستر چون ٿا ته:-

ٻڌي ۾ آياس جو- پٽيه پاپ قل پوڳس،
گمن آگمن سو ڪري- نهين چيئن ۾ يوگ.
مطلب- ٻڌيءَ جو عڪس يعني پاڇو آهي جو پير لوڪ ۾

ڪري، پنهنجي لڄ سروب سماڏي ۾ اسٽ ليا. ۶ بهه
 سيني ستن مڙهائين، موهانن کي وٺي، درياهه تان اُٿان
 ڪري ۷ بهه گهر موٽي آيا ته ڀائي مينگهارام، سيمٽ چيلداس
 جو پٽ، چانور، اُٺو، گيه، کنڊ ۽ ٻيو پنداري جو سامان
 ڪڍائي آيو ۽ ستگرو مهاراج جن کي وٺي ڪيائين ته اڄ، ڏينهن
 رام اسان جي ٻارن پندارو هلاڻجو. جي ٻيو نه ڪم ٿو نه
 شيواڏاري کي موڪلي گهرائي وٺجو. ستگرو مهاراج جن چيو
 چڱو آيا. ڀائي مينگهو خوش ٿي گهر ويو. ستگرو مهاراج جن
 مانا ڪرشنا کي چوڻ لڳا ته امان، ڏس، ڀڳوان هيءُ سڀڙو
 ڏياري موڪليو آهي. توهان پوڄن تيار ڪراو مائي پوڄيءَ
 پوڄن تيار ڪيو ۽ ۱۱ بهه ستگرو، مهاراج جن سميت موهان
 روٽي کائي آرامي ليا.

۸ سوئيءَ بعد، ڀائي تهارام اچي چوڻ لڳو ته هن سال نه
 نه لڻمان ٻيو آهي. باغچو به ڇڏيوسون. ٻين جو حال به
 ڪونهي. رڻڻ نه ڏسڻ ۾ ڏاڍا سٺا لڻا آهن، پر منجهن مال
 ڪونهي. ٻاجهريءَ مان ٺل به ڪمن ٺهندي. دڪان جو به
 حال ڪونه ٿو ڏسڻ ۾ اچي. به هزار روپيه اڳ ۾ قرض ڪندو
 اٿئون. هڪ هزار کن هن سال به ڪندو اٿئون. سوڙهي ۳ هزار
 روپيه نه ڏيڻا آهن. توهان ٻئي ستر پيا ڪريو، قرض ڪٿان
 ڏيو؟ ٻسڻ ڇڏيون، ڇا ڪريون؟ مان هڪ ڇٽو ڇا ڪندس؟
 ڪجهه مدد ڪري هيءُ قرض نه لاهيو. ايتري جيئن توهان جي
 مرضي. ستگرو مهاراج جن ٻسج منت شامت ڪري، دل ۾
 ويچار ڪرڻ لڳا ته ڀائي تهارام جيڪي چوي ٿو، سو ليڪ
 آهي. جي هينئر اسان هليا وينداسون ته ماڻهو چولندا ته قرض
 کان ٻجهي ويا. ڀائي تهارام کي به چٽا ٿيندي. تنهنڪري
 قرض لاهي پاڻ کي آڇو ڪري، پوءِ هن ٺڪريءَ کي ڇڏڻ

ٿيندي، پر ڏسان ٿي ته به اڏائي سو ماڻهو وينا آهن. سو هاڻي
ڪيئن ڪريون؟ اٿو ۽ چانور به گهر ۾ ڪولهن جو ڪٽي رڌي
وٺون. هاڻي جڏهن چٽو ٿين ڪريون. ستگرو مهاراج جن چيو
مانا، توهان ڪائي چنتا نه ڪريو. ڪارائڻ وارو پريو پاڻهي
سڀني کي ڪارائيندو. ايترو چئي ستگرو مهاراج جن پاڻي ۽ جو
لوٽو پري ست نام ساڪي چئي، پنداري ٿي چنڊو هنيو.
چادر پنداري جي مٿان وجهي، منگهن پڳت کي چيائون ته
تون سيواڌارين کي پاڻي ڏيندو وڃ. سيواڌاري پنگت ۾ ويٺل
سادن، مهمانن کي ڪارائڻ لڳا. جڏهن ستن مهمانن جي ساري
پنگت پوڄن ڪري اٿي تڏهن ستگرو مهاراج جن سيواڌارين
کي فرمايو ته ابا، ٻاهر د ر ٿي ۱۵-۲۰ فقير بيٺا اٿو. انهن سڀني
کي به اتي وهاري پائون ڏيئي ڀڙ ڪرايو. سيواڌارين فقيرن
کي هزار ۾ ويهاري ڪرايو. ستگرو مهاراج جن ۽ سيواڌارين ۽
ستسنگين رسوئي کاڌي، پوءِ پريمي چادر لاهي ڏسن ته اڃا
پنجن، ستن چٽن جو کاڌو بچيو پيو آهي. اهو ٻاهر ڪڍي
جيون کي ڏنائون. تنهن کانپوءِ مانا ڪرشنا ستگرو مهاراج جن
کي چوڻ لڳي ته ابا، هيءَ نه پڳوان جي وڏي قدرت ڏئي
اٿئون جو چاليهه، پنجاهه ماڻهن جي کاڌي مان به، ٿي سو چٽا
ڪائي ويا، ته به بچي پيو. ستگرو مهاراج جن چيو مانا، اهڙي
نسمي ۽ موقع تي پڳوان پاڻ اچي ڪارائيندو آهي. اهو ٻڌي،
مانا چوڻ لڳي ته اڄ ته پڳوان پنهنجي ڪرپا ڪري ڪرايو،
پر سڀاڻي لاءِ گهر ۾ ڪجهه به سڀڙو ڪونهي. ستگرو مهاراج جن
مشڪي چوڻ لڳا ته امان، تون ويچار نه ڪر. جنهن اڄ ڪرايو
آهي، سو سڀاڻي به ڪارائيندو ڇا؟ صبح ٿئي، پوءِ پڳوان
مڙيوئي چڱي ڪندو. ايترو چئي ستگرو مهاراج جن وڃي
آرامي ٿيا.

صبح جو ۴ بجي اٿي، ستگرو مهاراج جن ڏند پاڻي

سترهن نتن - پنج گيان اندريون، پنج گرم اندريون، پنج بران، من ۽ ٻڌي جو ٺهيل آهي. انهيءَ سان ملي جيو سڀن اوستا ۾ ڪاٿي پئي، سمهي وهي، ڦري ٿو، يعني اٺت پرڪارن جو وهندوار ڪري ٿو. نتن جيو سوکير سرار سان ملي پرلوڪ ۾ اچي وڃي ٿو ۽ چوراسي ڀوڳي اٺت جروٽين ۾ ڦري ٿو. سنت ٻڌ پوري: جيو سوکير شرير جي اڌين تي يا گرمين جي اڌين تي يا پنهنجي خوشيءَ سان اچي: ڇيٽو؟

سنت مينگهوارام: هي جيو گرمين جي ڪري سوکير شرير سان ملي اچي وڃي ٿو. ڇڏهن گرم سھت سوکير شرير آتما جي گيان سان ناس ٿي ويندو تڏهن جيو آتما اچڻ وڃڻ جي بندڙن کان ڇڻي مڪت ٿي ويندو.

سنت ٻڌ پوري: تنهنجي معنيٰ نه هي جيو ست چت آندو مڪت روپ نه ٿيو. پر شاستر چون ٿا ته: جيو ڪر سروب ات آندو ڪهت ويد يعني جيو جو سروب ست چت آندو آهي، جنهن جيو آتما ۾ ڪوبه اچڻ وڃڻ ڪونهي سدا مڪت روپ آهي. اتي سنت مينگهوارام سوامي ٽيئون رام مهاراج جو ڪي چيو ته هاڻي توهان به ڪجهه ٻڌايو.

تنهن تي ستگرو مهاراج جن چوڻ لڳا ته توهان ٻئي سڃا آهيو هيءُ جيو ست چت آندو گهن، اڻناسي آهي. واستو هيءُ جيو آتما نه اچي ٿو، نوجي ٿو. اوديا جي ڪري آتم ٿي جيو نالو پيو آهي. اها اوديا به ڪا شيءِ ڪانه آهي صرف پرم مائر آهي. سو اچڻ وڃڻ، جنم مرڻ به خالي پر مائر آهي. اڳيان ڪري ڏسڻ ۾ اچي ٿو. جئن ڪو سين ڇ لاءِ سرون، چنڊ، لوه، ڪاٺ، سارو سامان ٻاهران گهرائي ڇڏي گهرائي ٿو. ڇڏي نهي وڃڻ ڪالپوءِ، آڪاس به نه وڃي ٿو. وري جاءِ جي ٻهي ٻوڙ ڪري اهو آڪاس ٻڏي

سور صبح جو ڇڙن مان لڪري توهان وٽ آيا آهيون، سو
توهان ڪرڻا ڪري ضرور درشن ڏيندا. ستگرو مهاراج جن
ڇيو نه اسان به رات لاڙ ملڪ جو ستر ڪري، مونيا آهيون.
جي ان ڄل ٻولڻو ۽ هتي ٻولڻسون نه توهانجي ڦڪڻ جي
مياي تي ضرور اينداسون. شاه جو سست پاڻ ۾ گمان ڇرچا ۽
رھڻ ڪرڻ لڳا.

سست ٻڌوري: هي ڇيو آتما سست چٽ آند سروب
اڻاسي آهي، ان ۾ ڊڪ سڪ، اڇڻ وڇڻ، چنر مرڻ ڪولهي
نه ٻرلوت ۾ ڪير ٿو وڃي، ڪير ٿو حساب ڏي ۽ ڪير ٿو
چوراسي ۽ اچي ڊڪ سڪ پوڻي ۽ لڙڪ سرڳ پوڻي؟

سست مينگهورام اتر ڏٺو: هي ۽ ڇيو برابر اڻاسي آهي جنهن
۾ اڇڻ وڇڻ برابر ڪولهي، ٻر پهنجي واسنا ۽ ڪرم ڪري
ٿي چوراسي ۽ اچي لڙڪ سرڳ ۽ ڊڪ سڪ پوڻي.

سست ٻڌوري: جي هن اڻاسي ڇيو ۾ ڪرم ۽ واسنا آهي
نه پوءِ اڻاسي ۽ ٺه ڪرمي ڪيئن چئبو؟

سست مينگهورام: ڇيو ٻنن برابر ٺه ڪرمي هو ٻو پوءِ
شب اشپ ڪرم ڇي ڪري، ڊڪ سڪ، چنر مرڻ ڇو
پاڻي ٿيو آهي.

سست ٻڌوري: جيڪا شيءِ اچي وڃي ٿي ۽ ڳوٺي
وڏي ٿي ۽ بداحي ٿي، سا نه مٿا آهي. پر هي ڇيو آتما ڇو
اڻاسي آهي، تنهن ۾ اڇڻ وڇڻ ڪولهي! اهو ويدانت ڇو
سڏائڻ آهي. پر جي اچي وڃي ۽ ڪرم ڇي ڪري بداحي
۽ ڇمي مري نه پوءِ اڻاسي ڪيئن چئبو؟

سست مينگهورام: سر ٻر بدن تن، آڪاس، وائر، اگني،
حل ۽ ٻر ٿوي ۽ ڇو لاهل آهي ۽ شمشان ۾ ڇلي ٻسر ٿي وڃي ٿو.
تس تن سان ملي وڃن ٿا. اهو سر ٻر آهي سو ڪم سر ٻر ٿو.

ڪري اوڏا آهن وڃڻو پيو ۽ ائين مهينو سڙا لڳي ويو. ايترو
چڻي ستگرو مهاراج جن ستسنگ شروع ڪرايو. پهرين سنت
ٻڌ پوري ۽ ٽنهن ڪاپوءِ ستگرو مهاراج جن ستسنگ ڪيو.
پراڻي بابت وارثا هلي. نسوارت، پاوي پراڻ چيائون.
سنسار ۾ ڇهه ڳالهائون پراڻي جي وس آهن:

(۱) گهاٽو واڌو (۲) جس آپس (۳) چيٽ مڙو. انهن ڇهن
ئي کي ڪوئي به هٽائي نٿو سگهي. مطلب ته شرير جي
پراڻي اوس هن چيو کي پوڻي آهي ۽ ان کي ڪير به هٽائي
نٿو سگهي. ڪرم ٽن پرڪازن جا آهن:

(۱) نسيبت (۲) ڪريمان (۳) پراڻي.

(۱) نسيبت يعني انت جنمن جا ڪنا ٿيل ڪرم.

(۲) ڪريمان يعني چيڪي ڪرم ڪري رهيا آهن.

(۳) پراڻي يعني جن ڪرم ٿي هي شرير هليو آهي.

ڪريمان ۽ پراڻي ستگرن جي ڪرپا سان آتم گيان حاصل
ڪرڻ سان ناس ٿي وڃن ٿا. باقي نسيبت پراڻي ڪرم، جن
شرير پيدا ڪيو آهي، سڀ پوڻي پورا ڪري ڪرم جو ٻڌڻ
ڪائي، جنم مڙو جي ڦيري کان چٽي سنسار ۾ جهون مڪت
ٿي وڃڻ گهرجي. ان وشي ٿي اپديش ڪري، ستسنگ
سماپت ڪيائون ۽ پريمي پاو پراساد وٺي گهر ويا.

هڪ ڏينهن سنت مينگهورام پيرانيءَ وارو، پنهنجي منڊليءَ
سميت اچي ستگرو مهاراج جن وٽ لڳو. ستگرو مهاراج جن
وڏي آدرستڪار سان کين آسٽ ٿي وهاري خبر چار پڇڻ
لڳا. سنت مينگهورام چيو اسان مهڙن ۾ هڪ پريميءَ وٽ
سندس سوال ٿي آيل هئائون. اتي ويچار ڪيوسون ته ڪنڊو
ويجهو آهي. سو سنتن جو درشن ميلو ڪندا وڃون ۽ ڦڳڻ
جي مڇلي لاءِ به سنتن کي وليه ڪندا وڃون. انهيءَ ڪري

بوکي کوٽڪرا، پياسي کوپاني -
 ديچي ڀٽا اڌڪار،
 ڪڏن سمي ۾ هونگا سنگي -
 بي تيرا سرشت آچار.

مطلب نه پنهنجي ديس جي واڌاري لاءِ ڪوشش ڪرڻ
 ٿهرجي. سڀني جهون کي ڀڳوان جو روپ ڄاڻي، شيرا ڪرڻ
 ٿهرجي. ٻي مکيه پنهنجي ذاتيءَ جي شيرا ڪرڻ ٿهرجي.
 گيان وان کڻي مهاڻائن جو ٿن، من ۽ ڏن، واليءَ سان ستڪار
 ۽ شيرا ڪجي. شيل معنيٰ سڀني سان ڀرڻ ڪجي. ٻيڪي
 ڀرڻ ٻڌائي، تنهن تي راضي رهجي. ٻين کي سکي ڏسي
 محوش ٿيڻ ٿهرجي. ٻيڪي کي روئي، لکي کي ڪڙو،
 شڪتي آهر لائي ڏسي ڏيڻ ٿهرجي. اٽل ڪال ۽ ٻرلوڪ
 جي رستي ۾ هن چيو ڄا اهي شب ڪرم سنگي ٿي ٻين سڳ
 ڏهندا. اهڙي لموي چار ڏينهن مائيليءَ ۾ رهي ڏرم ڪرم
 جو ٻار ڪري، پنهنجي ڳوٺ ڪندوءَ ۾ پهتا. ستگرو مهاراج جن
 مانا ڪرشنا ۽ ٻائي ٺهراڻ سان ملي اچي ويٺا نه ايتري ۾ شهر
 جا ڪيترا ستمگي ڀريئي اچڻ لڳا، جو جو ستمگ جو
 وقت نه اچي ٿيو هو. ستگرو مهاراج جن جي اچڻ جي سڀ
 ساري شهر ۾ پئجي ويئي هئي. مکي ڀرڻ مل نه پنهنجي ولي
 برسات کڻي، ملڻ آيو. درشن ڪري ڏاڍو خوش ٿيا. چوڻ
 لڳا ته هي ڀرڻ، توهان کانسواءِ اسان ڏاڍو اداس ٿي پئون
 ٿا. اڳتي ڪريا ڪري، پنهنجي لنگريءَ کان ٻاهر نه وڃو.
 ستگرو مهاراج جن فرمايو ته ٻاهر وڃڻ جي ٻاڏ کي ڪاٽي اچا
 ڪاهي، ٻي جتي ٻرايل ڍاڻو پاڻي لکيو آهي اتي ضرور
 وڃڻو پوئو. اسان بحال ڪيو هو ته ننڍي هاڪي مان ٿي موٽي
 اينداسون. ٻي اتي ٻين شهرن جي ڀرڻين نه ڇڏو، ڇڏن

سنسار ڇا آهي؟ ڀڳوان ڪنهن کي ٿو چڱي؟ ۽ هو ڪٿي ٿو رهي؟ من ڪهڙي وستو آهي؟ ڪال ڪهڙي چيز آهي؟ ڄمي ڪير ٿو ۽ مري ڪير ٿو؟ انهن ڏهن ڳالهين جي ستگر جي دواران ڄاڻ وٺجي ۽ پنهنجو پاڻ پورن ريت سڃاڻجي. ٻيو سدائين پراڻڪار يعني ٻئي جي ڀلي ۽ سڪ لاءِ رات ڏينهن لڳو رهجي. جنهن جيءَ ۾ اهي ٻه ڳالهيون اڪولهن، سو سنسار ۾ بیکار مرد ۽ سمان آهي.

آتما روئي جيو لوڪي - آسهن ڪونه جيوتي مانوا،
پر ۾ پراڻڪارا ارتيا - يو جيوي سڄيوي.

جيڪو ٻئي جي سڪ ۽ ڀلي لاءِ جيئي ٿو، سو سنسار ۾ جيئرو آهي. تنهنڪري سدائين پنهنجي سوارت ۽ سڪ کي ٽياڳي، ٻين جو ڀلو ڪجي ۽ سڀني جيون کي سڪ ڏجي. ستسنگ سماپت ٿيو. اتي ٻه ڏينهن رهي، سڀني پرايڻن کان موڪلائي مائيلي ۽ پهتا.

مائيلي ۽ ۾ به ست ڪرم جو اُپديش ڪيائون، چيائون ته هي جيو ڪرم جي ڪريئي سڪ، ڏک پوڳي ٿو. ڪرم ٻج سمان آهي. زمين ۾ جهڙو ٻج پوکيو، تهڙو ئي ڦل ملندو. تن ئي هيءُ جيو به جهڙو ڪرم ڪندو، تهڙو ئي ڦل پوڳيندو. تنهن ڪري، سدائين يگيه، دان، ٺپ، ورت، لير، پراڻڪار آد شپ ڪرم روپي ٻج پوکي گهرجن ته ڪونه ڪو انگور پيدا ٿي پوندو، جو ڄڳان جڳهه پيو کائون. پراوڪ لاءِ به شپ ڪرم کي متر بڻائڻ گهرجي.

ديس انتي ڪر ذاتي سيدوا - گڏين ڪو سٽڪار.
شيل سنتوش، پر سوارت رت -
ڪرم يوگ اُرتار.

جيو آتما، ساڪي ۽ برهم، ڏکڙو ئي رڻپ آهن. انهن
 ۾ ٿوري مائٽر به پيد ڪونهي راک، دوش آدي وڪار،
 ٻڏيءَ جو ڌورم آهن. جيڪي، چوڙ آتما ۽ برهم ۾ پيد سمجهن
 ٿا، تن جي مع آڏي آهي. جهڙو، برهم جو سو روپ آهي.
 ستگرو مهاراج جن جا رهي وڃن ٻڏي مهاراج منگهر رار
 ڏاڍو موش ٿيو. رات جو ستنگ ۾ ٻن ڪيترن لڏن ڳولن
 جا ٻرهي نه آيا. اهڙيءَ طرح، ستگرو مهاراج جن ۱۲-۱۳
 ڏينهن اُتي رهي، ستنگ ۾ ڌورم ۽ ويدانت جو پرچار ڪيو
 ۽ ڪيترن ماڻهن کان شراب، مڇي ماس ڇڏايو، ڪيترائي
 ستگرو مهاراج جن جا جڳياسو ٿيا. تنهن کانپوءِ ستگرو
 مهاراج جن ٻڏن روانا ٿيا. اُتي رڏي شيار منڊاڀيءَ ۽ پٽڇن
 سندن ڏاڏي برهم سان سواڻ ڪيو. چار ڏينهن رهي،
 سٺ ڪرم ۽ ڌورم جو پرچار ڪري، لٽار روانا ٿيا. لٽار
 ۾ شام جو ستن سان گڏجي ٿلٿيءَ جو سير ڪري آيا رات
 جو ستنگ ڪيائون. پهرين ٻن ساڌن ۽ پوءِ ستگرو مهاراج جن
 اُڀرڻ شروع ڪيو ۽ سٺ اُڀرڻ جي وارن ٺاهائون.
 ڇهائون نه هي منش چولو اترامي ٻچن ڪرڻ لاءِ ڏٺو آهي،
 جو جو ٻچن ڪري ٻگوان سان ملڻو آهي. هيءُ جيو ڇوراسي
 لک چوٿين ۾ ٻچن ڪري ڪن سگهيو ۽ لڪو ٻگوان سان
 ملي سگهيو. منش چولي کانسواءِ هي جيو ڪنهن نه جسر
 ۾ پهتجو اڌار ڪري نٿو سگهي. منش جسر ۾ نه ڪم
 ڪرڻ گهرجن.

يا نچ آتم گيان هو۔ يا هو پراپڪار،

ٽيٽون جس ۾ يه نهين۔ مانس سويڪار.

هن آتما جو ڪٿان ڊڄي، يعني پنهنجو پاڻ کي سڃاڻي،

ڪير آهيان ۽ ڪٿان آيو آهيان؟ ڪيڏانهن ويندس؟

اسان جي لاڙ ملڪ جا وڏا ڀاءُ ڀائرن جا آھن، جو توهان پيرا گھمائي پوئتي ڪيو آھي. هاڻي ڪرپا ڪري ٽنڊي غلام عليءَ هلي، اسان جي ڪٽيا کي به پوئتي ڪيو ۽ ساري شهر کي نام چٻائي نھال ڪريو. ٻڌين، ماڻھو ۽ ٿلھار جي ستمگين پٺ ستگر و مھراج جن کي ويٺي ڪٽي ته اسان کي رستي ۾ اورا لڳهي نه وڃجو. اسانجي نگرين ۾ به پنھنجا چرن ڪھل گھمائي پوئتي ڪجو. ستگر و مھراج جن کين چيو ته توهان اسان سان گڏجي هلو، يا ٽنڊي غلام عليءَ اچجو، نه ته چنيءَ رستي توهان کي احوال ڏينداسون. رھو ٻڌي، ٽنڊي باگي جي ستمگين چيو ڪرپا ڪري، اسان وٽ مھينو کن رھو. هيءُ ئي چار ڏينھن به توهان سنت ٻڌ پوريءَ وٽ رھيا آھيو. هاڻي اڄ کان وٺي اسان وٽ پوئتي ڪريو اسان پريمين جا سوال پورا ٿين. تنھن کانپوءِ ٽنڊي غلام علي ۽ ٻين پاسن وڃجو. ستگر و مھراج جن مشڪي کين چيو ته توهان جو پير ۽ شرڏا ڏسي ڏاڍو خوش ٿيا آھيون. پر ايترا ڏينھن ڪونه رھي سگھبو، ڇو جو هٿ سيني پريمين وٽ به به، ئي ڏينھن وڃڻو آھي. تنھن ڪري، به چار ڏينھن پيا به رھون ٿا. پوءِ مھراج منگھرام کي چيائون ته اسان کي به چار ڏينھن هتي لڳندا. پوءِ پھرين توهان وٽ هلنداسون. تنھن ئي مھراج منگھرام خوش ٿي، چيو ڏاڍو سنو! اسان وڃي ٿا اُتي بندوبست ڪريون. هڪڙو ستمگي هتي ڇڏي ٿا وڃون جو توهان سيني کي وٺي ايندو. اهڙيءَ طرح، هفتو کن پوءِ ٽنڊي باگي ۾ لڳي ويو. ڀائي تير ٿڌاس، جهامن ڌاس ۽ ڀائي لعل جو لڳندو هو ۽ پيا به ڪيترا ستگر و مھراج جن جا جڳياسو ٿيا. ان بعد ستگر و مھراج جن پنھنجي منڊليءَ سميت سنت ٻڌ پوريءَ سان گڏجي، ٽنڊي غلام عليءَ روانا

۱. ۾ر جنهن ڪرم جي آڳيا سنت، شاستر ڏين اهو ڪم ڪرڻ گهرجي.
 ۲. ڳير، هون، ٺپ دان، ورت ٺير، ٺيرت، سنڌيا، گائيتري پاٽ،
 ۳. پوجا ۽ ٻيا شپ ڪرم نرمان، نشڪام ٿي ڪرڻ گهرجن. ۴. لاهي ۽
 ۵. وشه ٿي ستگرو مهاراج جن اپديش ڪري، ستسنگ سماپت
 ڪيو. ڪيترن ماڻهن کان مڇي ماس ڇڏايائون تنهن کانپوءِ
 سنت ٻڌ پوري ۽ اٽي ڇيو نه اڃا اسانجي ٺڳري ۽ جا پٺي جاڳيا
 آهن، جو ڪيترا سنت مهاتمائون ٻڌايا آهن. سوامي ٺيئون رام
 صاحب جن جيڪو شپ ڪرم ڪرڻ جو اپديش ڪيو آهي،
 سو ٻڌي مان ڏاڍو خوش ٿيو آهيان. پهرين هنن ڄيو کي
 پنهنجي آنته ڪرڻ جي پورائي لاءِ، ست ڪرم ڪرڻ
 گهرجن. توهان هي ۽ ٽي ڏينهن ڏاڏي وهندوار کي هٿائي،
 سنتن جو سنگ ڪري، پنهنجي منڍ چولي جو اڏار ڪرايو.

صبح جو مهراج ٻڌ پوري ۽ شريمد ڀڳوانت گيتا جو
 پاٽ آرٽ ڪرائي ستسنگ شروع ڪرايو. ستسنگ جو
 پرسنگ هو ڪرم ۽ آپاسا پهرائين مهراج. منگهر رام پوءِ ٻين
 سنتن ۽ آخر ۾ ستگرو مهاراج جن اپديش ڪيو. ڇيائون نه ڄڻ
 ڪو برٽ قلعي ڪرائڻو هجي نه پهرين انکي ڏوٽي صاف
 ڪري، پوءِ قلعي گر کي ڏبو آهي. قلعي گر ان کي ڪڪري
 ۽ لوهه جي پٽي سان خوب هٽي ڪت لاهي، پوءِ قلعي
 لڳائيندو آهي نه يڪدم قلعي ڇڙهي ويندي آهي ۽ برٽ
 به تمام سندر ٿي پوندو آهي. تهڙي طرح جڳياسوءِ کي به
 ڪرم ڪري پنهنجي آنته ڪرڻ مان پائين روپي ڪڇرو
 ڪڍي پورن ستگرو روپي قلعي گر جي کوچ ڪرڻ گهرجي.
 پورن ستگرو ڇا کي ٿو چڻهي؟ جو برهم ليشٽي ۽ برهم سروٿري
 سڌا چاري هجي. يعني آتم سروپ ۾ نشنا هجيس ۽ ويد شاستر
 جو به ڄاڻو هجي. جيڪو جڳياسوءِ جون شنڪاڻون، سپنا،

جهنگل کان موٽي شهر ڏانهن اچي رهيو هو ته واٽ تي بهاس
 لکس. اهيءَ رستي تي رهي رهندا هئا. سو پاڻي پيئڻ جي
 لاءِ سان هڪ رشيءَ جي ڪٽيا ۾ ٽوڙي پاڻي ڳهرڻ لڳو. پر
 رشي جو پيهجي ٿو ڪٽپ سماڏيءَ ۾ ويٺو هو. تنهن راجا
 کي ڪوبه جواب ڪونه ڏنو. راجا ۲-۳ دفعا وري به پاڻيءَ
 لاءِ چيس، پر رشيءَ ڪوبه جواب ڪونه ڏنس. تنهن تي راجا
 ڪروڙ ۾ اچي وارو ڳوڙي ٿان ٿو. اتي هڪ مئل ٺالڪ
 ڏٺائين. ڏٺس جي ٺوڪ سان ٺالڪ کڻي رشيءَ جي ٽلي ۾
 پاڻي ڳوڙي تي چڙهي وائو ٿيو. ايتري ۾ پر لڳي رشيءَ کي
 خبر پئي ته راجا پر پيسه مذهبي پتا کي ٽلي ۾ ٺالڪ وجهي
 ٿو وڃي. سو جل هٿ ۾ کڻي راجا پر پيسه کي سراپ ڏٺائين
 ته ستين ڏينهن ٺوڪي ٽيڪ ٺالڪ کائي ماري پيو.

پر ٺاريءَ سان پر پيسه ڪرڻ ڪري ٺالڪا جو راجا رالوڻ
 ساري ٺالڪا سميت ٺاس ٿي واپس سوالب، جوتا، ماس، شراب،
 جويو جهڙا هٿيا، پر استريءَ جي سنگ ۽ ڪروڙ سبب ٺالڪا
 جهڙو ٺاس ٿي وڃن ٿا. سو اهي ٺالڪا ڪرڻ ڪڏهن به ڪرڻ نه
 ڳهرجن. مڇي کائڻ وڌو پاپ آهي.

ڪير صاحب جن جهڙو آهي ته:

تل ۾ مڇلي کات هٿ، ڪوٽ ڳڻو ڪري دان،
 ڪاشي ڪروڙ جا مري، تو پسي نرڪ ندان.

يعني هر ٿورڙي به مڇي کائڻو، سو پاپ جو پاڻي ٿيندو.
 اهيءَ پاپ لاهڻ لاءِ ڪٿو، پر ٿوري، اُن، سون آڏ، ڪيترو
 به کڻي دان ڪري ۽ ڪاشيءَ ڪروڙ ۾ وڃي، سڀس ڪٽائي،
 ته به اهو پاپ لاهي ڪونه سگهندو ۽ سڌو نرڪ ۾ ويندو.
 اهيءَ ڪري، مڇي ماس نه کائڻ ڳهرجي ۽ لڪي ديوتائن
 تي ٻين چاڙهڻ ڳهرجن. ڪوبه اهڙو ٺالڪو ڪرڻ ڳهرجي.

جڻپ سنگ تي ڌرم ٿاڻ، ڏئي ٻيٽ سهي بن،
 ماس سنگ اک ڇوڀ ڀڻيو، ٻڌڪ ڏيو سراپ من،
 يادو نندن ناس ڀڻي، مڌو پان ڪريو جب،
 ڪريچڪ ٿي شت پرات، ڪام ڪر ناس ڀڻي سب،
 مرگيا ڪر پريڪ هيتو، چوري ڪري شوپو هت،
 ٻن ڀر ناري ڪي پوي ڪر،

سڀس ڏيئي دس لڏڪ پٽ.

يعني: چوڻا ڪرڻ ڪري، پنهنجي ڀالڊو ڌرو ٻڌي،
 ۱۲ ورهيه ڦل ڦول کائي، پيري اگهاڙي ٻن جا دڪ ڀوڳيا.
 تيرھون سال راجا وڙاڻت وٽ اڪي، مڙوري ڪيائون.
 ماس جي کائڻ ڪري، هڪ راجا دڪ ڀاتو.

هڪڙو راجا تمام گھڻو ماس کائيندو هو. ماس سان تمام
 گھڻي پريت هوندي هئس. هڪڙي ڏينهن وٽس هڪ مهاڻا
 آيو. راجا مهاڻا کي به ماس جو پوڄن آڻي ڏنو. مهاڻا ماس
 ڏسي، پري ويهي چوڻ لڳو ته هي راجن، ٿو وڏو ڀات ڪيو
 آهي، جو منهنجي لاءِ ماس جو پوڄن آندو آهي. هاڻي جي
 تون مانس کائڻ ڇڏي ڏين ته توکي معافي ڏيان، نه ته ڏند
 ڏيندوسان. راجا چيو ته مان مانس کائڻ ڪيئن ڇڏيندس.
 تنهن تي مهاڻا سراپ ڏسن ته ڀاڳي، تون ٻئي جنم ۾ بگلو
 ٿيندين. سو انهيءَ سراپ ڪري راجا ٻئي جنم ۾ بگلو ٿيو.
 تلاءِ ۾ مڇيون کائڻ لڳو. شراب جي پيئڻ سان يادون جو سڄو
 ڪل لاس ٿيو. ڪام جي راجا زڪي، بدديت ڪرڻ ڪري،
 راجا ڪريچڪ آڏي وراڻت جا هڪ سو سالا لاس ٿي ويا.
 هٿس ڪروڙ جي ڪري، راجا پريخت ٿي لانگ ڏنگيو.
 هڪ ڏينهن راجا پريخت هڻڻ ۽ شينهن جو شڪار ڪري

ستنگ ۽ پندارو چالو ٿيندو. ساري سنگت اچي ٻرمر سان
ڀون ۾ ڪري، شيوا ۾ ڪري ۽ ستن جو سنگ ۾ سٽي،
ٻنڊو جو چنر سٽو ڪري. تنهن بعد ساري سنگت خوش ٿي
ڀاو ٻرساد وٺي ٻنڊوچي گهر وٺي.

شام جو ۳ بجي ستگرو مهاراج جن اٺي جل پاڻ ڪري ويٺا
نه شام علي ٿيندي ڳوند جو مهاراج منگهرام هڪ وڏو
ويدانتي گيان وان ۽ ڪوي اچي سست ٻڌوريءَ جي
استان ٿي لڳو. ٻيا ۾ ڪيترا سست، ڀاللي ٻڌسن، سڃاول،
ڏهار ۽ ٿندي محمد خان جا پٽ آيا. ستگرو مهاراج جن ۽ ٻيا
سست هڪ ٻئي سان ملي ڏاڍو خوش ٿيا. شام جو ٻاڙهه ڇن مان
گهمي، رام جو اچي سنگ شروع ڪيائون. پهرين ٻن
ستن ڪلاڪ کن سنگ شروع ڪيو. تنهن کانپوءِ ستگرو
مهاراج جن ڪرم ٿي ابدش شروع ڪيو. چيائون ته ڪرم
ڪرڻي هيءُ چيو سگه ڪي ٻائي ٿو. جتن وٽ گلن ڦٽن جي
ڪرڻي وٺندو آهي، تنهن هنيءُ چيو ته سست ڪرم ڪرڻ
ڪرڻي وٺي ٿو. سو ڪرم ٻن ٻرڪارن جا ٿيندا آهن.
(۱) ويٺو رهڻ (۲) ويٺو ٻڌڻ. ويٺو ٻڌڻ ڪرم ڪڏهن به
نه ڪرڻ گهرجي. سڀني ستن، مهائمانن، ٻڌن شاسترن، چوري،
هٿس، جوتا، ڪوڙ ڳالهائڻ، شراب، مڇي، ماس کائڻ جهڙا
اما به جيترا ٻاپ ڪرم آهن تن جي منع ڪئي آهي. اهي
بلڪل نه ڪرڻ گهرجن. شراب پيئڻ، مڇي ماس کائڻ سان،
انته ڪرڻ ملين ٿيندو. انهن ڪرڻ ملهن ٿين ڪري، هيءُ جهڙو
ڪيترا ٻاپ ڪريو. جهڙو ٽن ٿيڙو من. ٻانهيءَ ڪري سڌ آهار
۽ سڌ وهندار ڪرڻ گهرجي. اسان ٻڌو آهي ته لاڙ جا ماڻهو
شراب، مڇي، ماس، گهڻو ورتا ٿيندا آهن. سو اهو ڪاڌ وٺندو
سٺو ڪونه آهي. ٿيئي شاستر به چويو ته:

(۳) سڌ ڏياري: ويدانت شرون ڪرڻ ۽ آلم سروب جو

چنتن ڪرڻ.

(۴) تپ: يارهن اندرين کي وس ۾ رکڻ.

(۵) ايشور پڙڻا ڌرون: جيڪي به شپ ڪرم يگم تپ،

دان آڏ ڪجن سي سڀ لشڪار ٿي ايشور ڪرو.

کي ارڻ ڪرڻ.

(۳) آسٽ: سنڌيا، گائيري پاٽ، پوڄا ڪجي نه آسٽ ٻڌي

ڪرڻ گهرجي. سڄ آسٽ، پنجه آسٽ، پدير آسٽ، انهن

ننهي مان جيڪو آسٽ سولو لڳي سو ڪجي.

(۴) پراڻا يار: پوان، اپان سان ستگرن جي ٺرڳڻ آپاسنا جو

منتر، ايڪانت ۾ ويٺي ويجهڪ، ڪيڪ، پوروڪ سان

چڄي. پهرين ٿورو روڪي پوءِ ڏهري ڏهري وڌائجي.

(۵) پريشار: من کي اندرين جي ٻاهر مڪتا کان هٽائي، الترمڪ

ڪرڻ.

(۶) ڌارنا: ڪمل ورنيءَ کي آتما ۾ لڳائڻ جي ڪوشش ڪرڻ.

(۷) ڌيان: آتما جو ڌيان ڪرڻ.

(۸) سماڌي: سماڌي بن پرڪارن جي آهي. پهرين سو ڪلب

ٻي نروڪلب.

(۱) سو ڪلب: ترپتي ۽ سهت.

(۲) نروڪلب سماڌي: ترپتي ۽ رخت.

انهيءَ وشه تي چئي، ست لام ساڪيءَ جي ڏلي لڳائي

ستسنگ سماپت ڪيائون. تنهن کانپوءِ سنت ٻڌوري سيني

سنتن، برهمڻن ۽ ساري سنگت کي چوڻ لڳو ته مان پنهنجي

جيئري ٿي ٻار هو ٿو ڪريان انهيءَ ڪري سنتن کي وٺي

آيو آهيان. ٻيا به ڪيترا سنت اڄ ايندا. تنهنڪري سڀاڻي

کان وٺي ۳ ڏينهن شريمد پسڳونٽ گيتا جو پاٽ، به وقت

وڃي امر ڌار پوڃي آو. ٺهڻڪري سڀني کي ستمڪ سان
 بيار ڪرڻ ڪهڙيءَ. اهڙيءَ طرح ابدش ڪري، ستمڪ
 سماپت ڪيائون. وري صبح جو پورين ستمڪ ٻڌ پوريءَ ڪلاڪ
 کن ستمڪ ڪيو. ٺهڻ ڪالووءَ ڪلاڪ کن سنگرو هاراج جن يوڪ
 مارڪ جي وارن ٺاهائي. يوڪ جي الن الڪن جو ورن ڪيائون.
 يوڪ ڇا اٿس الڪ آهڻ: (۱) لمر (۲) لمر (۳) آسٽ

(۴) پراڻا لمر (۵) پراڻا لمر (۶) ڌارن (۷) ڌيان (۸) سماڙي.
 (۱) لمر ڇا لڳي آهڻ (۱) اٿس (۲) ستمڪ (۳) ستمڪ
 (۴) پراڻا لمر (۵) پراڻا لمر.

(۱) اٿس: ڪنهن به ڇوڪري بنا ڪارڻ ڏک نه ٿي.
 (۲) ستمڪ: سچ سان پريست رکي، سڌا لهن سچ اولهه پئجي
 سوار ٿي ۽ سکر لاءِ نه ڪڏهن ڪوڙ نه ٿي.
 (۳) ستمڪ: ڪنهن به شيءِ جي چور ٿي ڪڍي، بنا
 موڪلائي ڪنهن جي نه چور نه ڪڍي.

(۴) پراڻا لمر: ستمڪ اندر سڀني استوانن کي مائون،
 پير ۽ پٿرون سمجهي گهرستي کي به اٿس ڪاڌيون،
 چوڏس، اماوس ۽ چنڊ، انهن پڙهڻ ٺهڻ کي ڪڏهن
 به گهرستي مارڪ نه ڪرڻ گهرجي. اهڙو گهرستي
 ستمڪ به ارهه پاري آهي.

(۵) پراڻا لمر: ڪوڙ کان وڌيڪ ڪڏ نه ڪرڻ.

(۲) لمر: لمر ڇا پڻ لڳي آهڻ. (۱) شوڇ (۲) ستمڪ
 (۳) ستمڪ (۴) لمر (۵) پراڻا لمر.

(۱) شوڇ: اندر پراڻا لمر.

(۲) ستمڪ: جيڪي پراڻا لمر، انهيءَ تي راضي رهڻ.

ڪوڏن، گج ڏن، راج ڏن، دور ورن کي ڪن،
 چن مليا ستمڪ ورن، ستمڪ ڏن دور سان.

ٻاجا وڄائيندا، ساري شهر مان جلوس ڪڍي ٻائي ٻڌ پوريءَ جي اسٿان تي اچي، وڏي آدرستڪار سان ستگر و مهاراج جن کي آسٽ تي وهاريائون.

شام جو ۴ بجي ٽنڊي باگي جي پنڇاٽ ڀرسان ڪڍي ستگر و مهاراج جن وٽ پيرين پئي ويٺا ۽ حال احوال ڏٺائون ۽ ورتائون. تنهن کانپوءِ سنڌ ٻڌ پوري پنڇن کي چيو ته سنڌ وڏي ڪرپا ڪري، ٻهرا ٻائي لگري پوئتر ڪئي آهي. رات جو سڀئي ستسنگ ۾ اچجو ۽ ٻين کي به ٻڌائجو. ستسنگ لاءِ بندوبست پنڇاٽ ڪيو. رات جو ستسنگ شروع ٿيو. ستگر و مهاراج جن جو ٻڌي ڏاڍي گهڻي خلق آئي. پهرين شروعات گوال لعل، سروآند، گرمکڏاس ۽ ٻريمين ڪئي. ٽنڊي باگي جا ستسنگي ڏڪڙ، ديولڪون، ٻاجا، ڪنجهيون، دلا، ڪرٺال وڄائڻ لڳا. ڪلاڪن اهڙي نه موج مچايائون جو سڀئي ٻريمر ۾ مست ٿي ويا. تنهن کانپوءِ ستگر و مهاراج جن ستسنگ شروع ڪيو. ”سچو سک پائيندس“ جي وشهه تي ٻوليائون. پهرائين ستسنگ جي مهما تي ٻه ئي ڀڄن ڳايائون. چيائون ته هن چيو جي سک، شالتي ۽ ٻرمانڊ جي ٻراپتيءَ لاءِ ستسنگ جي سمان ٻيو ڪوبه ساڌن ڪونهي.

راهون رام ملڻ جون، آهن-اڀر-اڀار
تن سڀني مان هڪڙي، آهي ساڌ سنگت نروار
ساهي مل تون تن سان، رکي ڀرير پيار
ته ڀڳونت جو ديدار، ڏسين پيد ڀرم ريءَ.
ڀرم ٻڌ جي ٻراپتيءَ لاءِ چپ ٽپ ورت لير، سنڌيا گائري
يگيه، تيرت، دان، آڌ انٺ ساڌن آهن. ٻر وڏي ٻر وڏو
ساڌن ستسنگ آهي. ستسنگ جي رستي ۾ هن چيوڪي ڪا به
رڪاوٽ ڪانه ٿي پوي. جڳياسو سولائيءَ سان ستسنگ وسيلي

اڏلر اودا رڙي لئو دور ڪري پيوڇو آلم سروب لڪائي
 اٻاسي ديس ۾ پوڇائي ٻهر آندجي ٺٽي واري ۾.
 انهيءَ وقت تي ٽولي ستگرو مهاراج جن ستنگ سمايت ڪيو
 ۽ ساري سنگ ٻاڙ ٻرسان وٺي گهر وٺي. اٽڙيءَ طرح ۽ ٽي
 ڏينهن ستنگ جي موج لڳائون. هڪ ڏينهن ستنگ
 سمايت لٽ ڪاٺو ستگرو مهاراج جن سڀي ستنگن ۽ ٻرامين
 ۽ ڪيائين ڪي چوڻ اها سڀا ٻي سان سڀي ٻڌ پوريءَ سان
 ڪڏجي ٽنڊي پاڳي وينداسون. پٺيان ٽوھان سڀ ستنگي
 ملي لڏ لڏ سان ستنگ ڪندا رڌڇو ۽ سڀ مهاڻا ۽
 مسافرن جي نه ٻرسان شوا ڪندا رڌڇو. ستنگن ۽ ٻرامين
 اوهين مهال ۾ ڪريو. پر ڪرڻا ڪري چلڻ موٽي اچڻو،
 چو ٽوھان ڪاٺو اسانجو سڀ ٽامر آڏاس ٽي پوڇو. اوه سڀي
 ٻرامي پنهنجي پنهنجي گهر روانا ٿيا.

ٻامي ٽيلرام ڪي نه ٻڌائون نه سڀا ٽي ڪوال لڏل، سڙو آندڻ ۽
 ڪر مڪڏاس ڪي وٺي سڀ ٻڌ پوري سان ٽنڊي پاڳي وينداسون.
 ٻئي ڏينهن صبح ۴ بجي آلي لياري ڪري سڙي
 روانا ٿيا. ان وقت ۴ بجي ۾ ٻامي جن جي اوستا ٽيهر وڌيڪ ڪئي.
 ٻرامون ٽي ٻيرو منڊلي لڏي ٻاڙ سڙي لڪا. ۱۲ بجي
 منجهند چو اڏاري لڏل اسٽيشن تي پهتا، جتان ريل تي چڙهي
 حيدرآباد اسٽيشن تي اچي لڪا. ۵ بجي ٻڌن لائين واري
 ڪڏي ۾ چڙهي رات جو لڏي اسٽيشن تي اچي لڪا. ساري
 رات تلهار رهي، صبح جو اٺن اٺن تي روانا ٿيا. منجهند
 چو ۲-۳ بجي اچي ٽنڊي پاڳي شهر جي اڳڙان هڪ سندر باغ
 ۾ لڪا، جتي شهر جي ساري پنڊت ۽ ستنگي ٻڌ ٻاجا،
 ڏنل شراڻون ۽ گلن جا هار کڻي اڳڙي ٽي پنهتا هئا. ستگرو
 مهاراج جن ڪي ٻڌن پڻي گلن جا هار پائي، خوش ٿي، پنڊ

شراب جي سڄي بوتل ڏيئي، ٻئي ڪمر کي لڳس. پوءِ جي مون کي خبر ڪانه آهي ته ڪيترو پيئائين. وزير راجا جي ڪهري ۾ ويو. ڏٺائين ته بوتل خالي پيئي آهي. دل ۾ ويچار ڪيائين ته راجا رات تمام گهڻو شراب پيتو آهي، جنهن ڪري تشي ۾ مست ٿي پاڻ کي ڀلائي پهرو ۾ ڏنو اٿس ۽ هيئنر بهاري ۾ پيو ڏي. سو جيستائين هن کي شراب جو نشو آهي، تيستائين ڪنهن جي به ڳالهه ڪانه ٻڌندو. تنهن ڪري هن کي ڪٿائي ڪارائجي ته نشو لهيس، پوءِ پاڻ کي سڇائي لڳي ٿيندو. اهو ويچار ڪري، وزير راجا کي ڪٺا وڃي ڪارايائين. راجا ڪٿائي ڪائي، وري به بهارو ڪٽي صفائي ڪرڻ لڳو. ڏهن پندرهن منٽن بعد، جڏهن ۲-۳ الٽيون ڪيائين، تڏهن سمورو نشو لهي ويس، پاڻ کي سڇائي چوڻ لڳو ته مان راجا ٿي شهر پيو بهاريان! سو هٿ مان بهارو ڦٽي ڪري، شرم ۾ ٻڏي، وزير سان گڏجي پنهنجي محلات ۾ آيو. اشدان ڪري، سنگهاسن آي ويهي وزير کي چوڻ لڳو ته وزير، اڄ ڏينهن کان وٺي مان شراب ڪونه پيئندس.

تنهن هي چيو ست چٽ آئند راجا آهي. هوهر رڻ ٻي مدرابي مٿان ڪسنگ رڻ ٻي منائي کاڌي اٿس. اهڙو ته اٽلر آهيان رڻ ٻي نشو چڙهيو اٿس جو پنهنجي ست چٽ آئند رڻ کان پياجي چويو ته مان شريز آهيان. ترشنا ۽ چاهندا هن جيءَ کي چوڪيدار ٻڌائي، رات ڏينهن مائائي، پهرو ڏياري رهيو آهيان. وري اٽلر آهيان ڪري پنگي ٻڌجي اڳيان جو بهارو ڪٽي، وشين پوڳن رڻ ٻي گندڻي بهاري، پاهن رڻ ٻي ٽوڪرو ڪٽي رهيو آهي.

ست پڙش، مهاڻاڻون سگرو وزير سمان آهن. اهي هن جيءَ رڻ ٻي راجا کي ڏٺا رڻ ٻي ڪٿائي، گيان روپ گهه ڪارائي

اباڻو وطن وساري موج مستيءَ ۾ رست ٿي، پنهنجو
 اصلوڪو سرڙپ ۽ ذات ڀلائي ويٺو آهي. جيئن ته هڪڙو
 راجا ڪڏهن ڪڏهن شراب پيئندو هو. هڪ ڏينهن رات
 جو شراب پيئندي پيئندي، سڄي بوتل پي ورتو. مٿان
 وري مٿان ڪاڏائين. سو اهڙو نه اچي لڌو ٿيس جو مڪلف
 ڪان ٻاهر لڪري بزار ۾ وڃي پوليس پهريدارن کي
 چيائين ته مولڪي ڪهڙي ڏيوتي ڏي آيو ته مان نه وڃي
 پهرو ڏيان. اهو ٻڌي سڀ پهريدار گهٻرائجي ويا ۽ ويچار
 ڪرڻ لڳا ته شايد راجا اڄ گهڻو شراب پييو آهي. راجا کي
 چوڻ لڳا ته جتي توهان جي مرضي هجي اتي پهرو. راجا
 هڪڙو وڏو رستو ڏسي اتي پهريدار ڏيڻ لڳو. پنجنن اچي
 پريات جو پنگي الهيءَ رستي ٿي اچي بزار جي صفائي ڪرڻ
 لڳو. راجا پنگيءَ کان پهاري وٺي چيو ته تون پتي پاسي وڃي
 صفائي ڪر. مان ٿو هتي صفائي ڪريان. راجا بزار کي پهاري
 ڏيڻ لڳو. پوليس وارن راجا جو اهو حال ڏسي اچي وڏي
 وزير کي سموري ڳالهه ٻڌائي. وزير سڌو بزار آيو. ڏسي
 ته برابر راجا پهاري پيو ڏي. اهو ڏسي وزير راجا کي چوڻ
 لڳو ته هي ڀرتوي لاءِ هي توهان ڇا ڪري رهيا آهيو؟
 ماڻهو ڇا چوندا؟ راجا چوڻ لڳو ته پري ٿي ۽ مان پنگي
 آهيان. وزير وري ٻانهن کان وٺي چوڻ لڳس ته هي حضور،
 توهين راجا آهيو. هي ۽ پنگين جو ڪم ڇو ٿا ڪريو؟ هلو
 پنهنجي مڪلف ۾. تنهن تي راجا وري نه ڪند مٿي ڪٿي
 چوڻ لڳو تون سڃاڻين ڪين ٿو ته مان هن شهر جو پنگي آهيان؟
 ۽ لکان پري ٿي ۽ وزير سڌو راجا جي مڪلف ۾ اچي، لوڪر
 مان پڇيڻ لڳو ته راجا رات شراب پيئو هو ڇا؟ توکي ڪهڙو شراب
 نه هوس؟ تنهن تي لوڪر چيو ته سائين، مان راجا کي

ڪيائون: پهرين سنت ٻڌ پوريءَ دلبوري تي ستن جي مهمما ۽ ويدانت جي اُپديش جي وارتا هلائي ڇيائين ته سنت، مهاٿمائن سنسار جي ڇيرون جي سڌار لاءِ جڳياسين کي آئريگيان ڏيئي، ڪيئن موڪيه ڪرڻ لاءِ اوتار ڌاري اچن ٿا. اڄ سوامي جن وڏي ڪرپا ڪئي آهي جو اسانجي ڳوٺ ٽنڊي هاڳي هاڻ لاءِ ارداس قبول ڪئي اٿن. سنت سدائين ديالو ٿيندا آهن. اڄ داس تي وڏي ڪرپا ڪئي اٿن.

اُت ڪرپال نه دروهه چٽ، سهن شيلتا سار
سم دم آءِ اڪام مت، مردل سرو اپڪار

سنت وڏي ڪرپا ڪندا آهن. هيءُ جيو پنهنجي اڻاسي گهر کان وڇڙي جنم مرڻ جي چڪر ۾ اچي دڪي ٿيو آهي. تنهن کي ست آئري جو گيان ڏيئي، جيو پڻو مٽائي، پنهنجي آدي اڻاسي گهر ۾ وري پهچائي، جنم مرڻ جي دڪ کان ڇڏائين ٿا. جن جي چٽ ۾ ڪوبه ڊوهه ڪونه آهي، تن کي سنساري جيو ڪيترا به دڪ ڏين تڏهن به انهن مان پوريءَ ۽ ماکيءَ جي مک سمان سارگي سنشوش ۾ رهن ٿا. جن پنهنجي من کي وس ڪري ۽ اندرين کي پنهنجي وس ۾ آڻي، وٽراڻ ڌارڻ ڪيو آهي، سي پنهنجو اُڌار ڪري، لشڪامي ٿي، منو ٻولي، سچ جو اُپديش ڪري، انت ڇيرون جو ڪلياڻ ڪن ٿا. سنت ٻڌ پوري ايترو چئي بس ڪئي. تنهن کانپوءِ ستگرو مهاراج جن يڪتاري تي ستسنگ ڪرڻ لڳا. ويدانت جي وارتا هلائي ڇيائون ته هيءُ جيو آءِ ۾ خوشيءَ سان سنسار جي باغچي جو لاهيءَ ويچار کان ستر ڪرڻ آيو ته ٿورو وقت ستر ڪري، وري موٽي پنهنجي اڻاسي گهر ۾ ويندس پر هن سنسار روپي سندر باغچي ۾ انت پرڪارن جا رنگا رنگي گل ڦل ۽ سندر چٽ ڏسي، مٺا ميوا کائي، پنهنجو

ڀاڱو پهريون - باب ۲

هڪ ڏينهن ۱۱ بجه صبح جو، سنت ٻڌ پوري ننڍي هاڳي مان ستگرو مهاراج جن وقت آيو. ستگرو مهاراج جن اُٺي ٻر ٻر مان گذري، وڏي آدر سان کين وهاري خوش ٿي خبرون چارون ٻيٽ لڳا. سنت ٻڌ پوريءَ جن چيو ته، هي ٻر پوٽو هان جي ڪرپا سان سڀ آندو مڪمل آهي مان توهان کي ننڍي هاڳي وٺي هلڻ لاءِ سوال وجهڻ آيو آهيان. ڪرپا ڪري هلي، ٻيرا پاڻي، هن داس جي ڪتيا ٻوٽو ڪريو. مان هاڻي ٻڌو ٿي وڃو آهيان. شراب جي ٻيڙي اچي ٿي آهي، خبر نه آهي ته ڪيترو وقت پراڻو آهي. تنهن ڪري ويچار ڪيو ته، ستن کي وٺي، جيتري پنهنجو ٻار هو ڪري ڇڏيان. سو ڪرپا ڪري هلي پنهنجي هڪ سان ڪارج ڪريو. لاڙ جو سڙ نه ضرور ڪريو، جو لاڙ جا ماڻهو شراب، مڇي، ماس ڏاڍو ورتائين ٿا. پنهنجي ڪرم ڏور کان پلجي ويا آهن ۽ ٻين ڏورن ۾ ڪاهي پيا آهن. سو انهن کي هلي پنهنجي سڀ ڪرم، ڏور جي رستي ٿي لڳايو. هاڻي هلڻ جو جيڪو پروگرام ٺاهيو، سو مان پنهنجيءَ سگهه کي لکي ڇڏيان.

ستگرو مهاراج جن چيو ته چڱو، هن چئن ڏينهن ۾ توهان سان هلنداسون. توهان ٻئي احوال ڏيئي ڇڏيو. سنت ٻڌ پوري ڏاڍو خوش ٿيو ۽ سارو احوال پنهنجيءَ سگهه کي لکي موڪلائين.

سام جو سنت ٻڌ پوري ۽ ستگرو مهاراج جن سڙ ٿي ويا. ۴۷ ۽ ۴۸ جو سڙ ڪري، سج ٿي اچي مستڪ شروع

هيئنر ڪٿان پيا اچو؟ تنهن ئي سر و آئند جن هٿ جوڙي
 چوڻ لڳا ته هي ٻريو، ڪالهه ڪنبوءَ جو پاڻي ٺاڪورام
 شاهه جي ڀٽ ۾ آيو هو. اسانڪي رات جو هزار ۾ گڏيو.
 تنهن کان ٽوهان جو پڇيوسون. هن ڳالهه ڪئي ته ستگورو
 مهاراج جن درياهه جي ڪناري تي جهنگل ۾ وڃي ويٺا هئا.
 چوٿون ڏينهن ڪنبوءَ جا ڪيترا پريمي وڃي رات ٽڪي، ڪالهه
 وڏي ڌام ڌوم سان ڪنبوءَ وٺي آيا آهن. اسان ڏاڍو خوش
 ٿياسون. آڄ صبح جو سويل بنا موڪلائي، اچي ٽوهان جو
 درشن ڪري ڏاڍو خوش ٿياسون. ستگرو مهاراج جن چيو
 چڱو، آبا، ڀلي آيا. سڀني سان ملي اُشنان ڪري، روئي
 کائي، آرام ڪيو. تنهن کانپوءِ، سرو آئند ۽ گرمکداس اُشنان
 ڪري، پرشاد ۽ پوڄا جي سامگري کڻي، ستگرو مهاراج جن
 اڳيان رکي، هٿ جوڙي، اُرداس ڪرڻ لڳا ته هي ٻريو،
 اسان کي هاڻي نام جو اپديش ڪري، پنهنجي چرلن جو
 داس بڻايو، ته سدائين ٽوهان جي چرلن ڪملن جي شيوا ڪندا
 رهون. ستگرو مهاراج جن مشڪي چيو، جيڪا ٽوهان جي
 مرضي. سرو آئند ۽ گرمکداس ستگرو مهاراج جن جي چرلن
 جي پوڄا ڪري، گر منتر وٺي شش بڻيا. رات جو ستسنگ
 ٿيو. اهڙي طرح ڪجهه ڏينهن گذريا.

سدانت - ٽن هن سنار ۾ ستگرو چڱاسين کي ٽن
پرڪارن سان پاليندا آهن.

(۱) ستگرن جي گود ۾ - يعني گرو نه آلهي شهر ۾ نه
چڱياسو نه آلهي شهر ۾ رهن. ڪڏهن به ڪو دڪ يا شڪا
پوئين نه اچي ستگرن کان پڇندا آهن. ستگرو آلهن کي ڳڻ
گيان ڏيئي، سنا مٿي، آيس سان دڪ دور ڪندا آهن.

(۲) بدواري - يعني ستگرو سٺائي ٺهندا آهن. ٻارهن
مهمي، ٻن سال وڃي چڱاسين کي درشن ڏيندا آهن. پوءِ
چڱياسو پنهنجا دڪ، سنا، ڀرم، شڪائون گروءَ کي
ٺاڏيندا آهن ۽ ستگرو آلهن کي ڳڻ گيان ڏيئي سڀ سنا
ڀرم مٿي، هر پرڪار رکيا ڪري، آخرواد ڏيئي، هليا
ويندا آهن.

(۳) سارائي - يعني چني ٿي. چڱياسو کي ڪوبه دڪ،
سنو، ڀرم يا ڪاڻي شڪا هوندي آهي، نه ستگرن کي
چنيءَ رستي لڳي موڪليندا آهن. ستگرو وري آلهن کي
چنيءَ رستي ڳڻ گيان ڏيئي، آخرواد ڪري، گهر وٺي
سنا، ڀرم، دڪ، شڪائون دورت ڪري، هر پرڪار
رکيا ڪندا آهن. مو ٺوهان ڪوبه خيال ڪين ڪريو. ٺوهان
نه سدائين اسان جي گود ۾ ويا آهيو.

ستگرو مهاراج جن جا اهي وڃن ٻڌي، سڀ ڀرامهي ڏاڍو
حوش ٿيا ۽ کين پيرين پئي، پنهنجي پنهنجي گهر ويا.
ايتري ۾ سرور آندجن مٿي ۽ پيرين اڳهاڙا، شاهه جي
پٽ مان اچي لکتا ۽ ستگرو مهاراج جن کي ڏندوت ڀرنام
ڪري اڳيان لڳي ويا، ستگرو مهاراج جن ڏانهن لهاري اکين
۾ ٻاڻي آندائون. ستگرو مهاراج جن وڏي ڀار مان کائيس
پڇيو نه آيا، بلڪل حوس ويا آهيو؟ مٿي ۽ پيرين اڳهاڙا

في آيا. پريان ستگرو مهاراج جن ۽ ساريءَ سنگت کي ايندو
 ڏسي تمام خوش ٿيا. اڳتي وڌي ستگرو مهاراج جن کي
 هٿ جوڙي، پيرين پئي مليا ۽ ستگرو مهاراج جن جي جڳهه
 جڳهه ڪار منايائون. [جن ايوڌيا واسي سري رام چندر پڳوان
 کي هن مان واپس ايندو ڏسي خوش ٿي بئند باجا، دهل
 شرنايون، وچائي پڳوان کي گلن جا هار پائي جڳهه جڳهه ڪار
 ٻولائي وڏي ڌار ڌور سان ايوڌيا پوريءَ ۾ وٺي اچي
 سنگاسن تي ويهاري آرنِي ڪري سڀ اني خوش ٿيا هئا
 تنهن ڪندڙ واسي به گلن جا هار پائي، دهل شرنايون وچائي،
 گيت ڳائيندا، رام نام جي ڌني لڳائيندا، جڳهه جڳهه ڪار ٻولائيندا
 ستگرو مهاراج جن کي وڏي پريم ۽ انساهه سان وٺي آيا.
 پوءِ سيڻي ستسنگي پيرين پئي، هٿ جوڙي چوڻ لڳا ته
 هي پريو، توهان اسان کي ڇڏي پنهنجيءَ مڙج ۾ ڪيترا
 ڪيترا ڏينهن هليا ٿا وڃو. پٺيان پنهنجي ٻچن جي ڪا
 يادگيري به ڪندا آهيو ته ڪهڙي حال ۾ هوندا؟ ستگرو
 مهاراج جن کين چيو ته ٻچا، ساريءَ سرشتيءَ جا جيو ٿن پر ڪارن
 سان پلجي وڏا ٿيندا آهن.

(۱) هڪڙا گود ۾ - جنهن منهن، گانين، ميهن، آڊ رسن
 جا ٻچا ماما جي گود ۾ پلجي وڏا ٿيندا آهن.

(۲) ٻيا نظر سان - جنهن مڇون، ڪمڙون، ڪڇڙون آڏ،
 پنهنجي ٻچن کي درشن ڪرائي، هليا ويندا آهن. پوءِ اهي
 درشن ڪري وڏا ٿيندا آهن.

(۳) سارڻي - جنهن سارس ڪوٺج، پکي، آڏي، پنهنجن
 ٻچن کي ٻهاڙن تي ڇڏي، تمام پري هليون وينديون آهن
 ۽ اُتي پنهنجن ٻچن کي ياد ڪنديون آهن. انهن جا ٻچا
 به ماما کي ياد ڪندا آهن. ان نموني، پٺيان ئي وڏا
 ٿيندا آهن.

نه باهيون پيتون ٻرن . ڪي وينا ٻڃن ڪن نه ڪي سهيلا
 پيا آهن . ڏندڻ پاڻي ۽ درياهه تان اڻڻا ڪري ، سڀني ٻريمن
 کي اٿاري ، ڇيائون نه توهان به هاڻي ڏندڻ پاڻي ۽ اڻڻا
 ڪريو ۽ پوءِ وڃي ٻڃن ڪريو . ايترو چئي ، ستگرو مهاراج جن
 آلي باهه جي ٻرسان ويهي رهيا . سنگت ۽ مانا ڪرشنا نه
 سندن ٻرسان اچي ويٺا . خوشيءَ مان اٿي مانا ڪرشنا
 ستگرو مهاراج جن کي چوڻ لڳي ته آبا ، ٺهل ڪي اُڪيلو
 ڇڏي آبا آهيون ، ساڌ ۽ مهمان نه روز پيا اچن ، سو انهن
 جي شيوا ڪم ڪندو؟ هتي به ساري رات ڏند جي ڪري
 ڪيترا ٻريمي سهيلا ڪمن آهن . تنهن ڪري ، اسانجو ويچار
 آهي ته اٺن هاڻي گهر حل . ساري سنگت به چوڻ لڳي ته
 هتي آئند نه ڏاڍو آهي ، پر اسان مان ڪيترا ماڻهن کان
 موڪلائي ڪو نه آيا آهن جي توهان گهر نه هلندا ته سڀني
 توهان جي درشن لاءِ هتي ايندا . تنهن ڪري ، اسان جي
 نمائي اُرداس آهي ته ڪرنا ڪري هيٺو گهر هلو .

ستگرو مهاراج جن دل ۾ ويچار ڪيو ته هيٺو نه وينداسون
 نه هتي گهڻو گهوڙي ٻوڏو . تنهن ڪري ، هاڻي وڃڻ گهرجي .
 اهو ويچار ڪري ڇيائون ته چڱو آيا ، اوهان اڻڻا پاڻي
 ڪري اچي قل ٿاڻو ۽ ڪجهه گهر لاءِ پراساد ڪري ڪو،
 نه هڻون .

اهو ٻڌي ، مانا ڪرشنا ۽ ساري سنگت ڏاڍو خوش
 ٿي . اوم پرڪاش کي ڪندوءَ موڪلياڻون نه وڃي پائي ٺهراڻ
 کي ٻڌاء ته ستگرو مهاراج جن کي وٺي ٿا اچون ، انهيءَ لاءِ
 نه متان بيا ٻريمي درشن لاءِ هتي نه هليا اچن . اوم پرڪاش ڪندوءَ
 به وڃي سهيلا کي خبر ٻڌائي . ستر ٻڌي ، سڀني ٻريمي ستسنگي
 شاهي حلوس ٺاهي ، گلن جا هار کڻي ، درياهه جي ڪناري

ٺاڙي ڪري من کي ڇيٽي، ٺريٺي ٿي، سنسار جي وهنوار ۾ رهي، ٻين ڪري چند ڇڏائي. اٽي گرمکداس هٿ جوڙي ٻچو ته هي پريو، يارهن لائين کي ڪيئن ڇيٽي سگهيو؟ ستگرو مهاراج جن فرمايو ته ابا، وويڪ، وٺراڻ ۽ ستگرن جو آڌار وٺي.

ٻنهن ست ست آست جو ويچار ڪري، آتما کي ست ڇت آندڙ ڄاڻي، ٻيو ساري سنسار کي لاسونٽ، چوٽو، دڪ روپ ڄاڻي، پنهنجي کي اڀرام ڪري، وٺراڻ ڌاري. ٽيون، ستگرن ۾ وشواس، پرڻ ۽ اٺل شرڌار کي اڀياس ڪري. چٽي اٽڪ. ٽئين اٽي ستگرن کان ٻار ٿا ڪري آسپس گهري. اهي وڃن ٻڌي آتماند چيو ته جيڪي سنسار کان ٻڃي، وڃي جهنگل ۽ پهاڙن جي ڪنڊرائن ۾ لڪا آهن ۽ اٽي ٻين ڪنڊن تي سي مايا کان ڪيئن ٻڃيا آهن. ستگرو مهاراج جن فرمايو ته هي ٻي سنسار جي وهنوار جي ڪٽڪي کان ڇٽي، ايڪانت ۾ وڃي سگهي ٿيا آهن. سنسار جو وهنوار به هڪ وڏو ڪٽڪو آهي. جيترو پتر ڌن ۽ ڪٽڪ ٻروار گهڻو، اوترو ڪٽڪو، اُشالتي وڌي ٿي. ائين هو مايا جي ڪٽڪي کان ڇٽي، چند ڇڏائين ٿا. اوم پر ڪاش هٿ جوڙي چوڻ لڳو ته هي ٿر لوڪي نات مون کي به شنڪا آهي. مايا کان ڪيئن ٿا چند ڇڏائين؟ ستگرو مهاراج جن چيو ته هي پتر جيڪي ٻرم وٺراڻي ڳڻياسو آهن، سني سنسار ۾ انايم ايمان ڇڏي، ننڍڙا ٿي رهن ٿا. ڪو گاريون ڏين نه ڇا، جي ڪو ڪلائون ڪري نه ٻن ڪنهن کي ڪجهه ڪين چون. سدائين سنساري وشين پوڄن کان به چندا رهندا آهن ۽ هر دم اهو خيال رکندا آهن ته متان ڪنهن مايا جي پدارت ۾ ڦاسي نه پتون. سدائين اهو پڙ ڪري پڳوان جو پڇن ڪري، مايا کان چڙهي ويندا آهن. الهي ۽ ڪري ڳڻياسن کي سدائين هن مايا جو خيال رکڻ گهرجي ڇو جو هي

مايا کان هيءَ جيئڙ جڻن چئي سگهندو؟
ستگرو مهاراج جن مشڪي چوڻ لڳا ته اُها، مايا ڇا ڪي ئو
چئجي؟

دام روپ سڀ مڻيا مايا - ٿا ڪب اسٽر هون ٿي هٿ،
بڊا گهڻا عادت اسڪي - چئجي هٿ ڪب روڻي هٿ،
النٿ اڏ ڀٽ ڪيل ڪري ٻن - هستي هٿ ڪب روڻي هٿ،
ڪهي ڏيئون به موهني مايا - پار ٽهر ڪي چوڻي هٿ.
پهرين ڏهڙيءَ مايا ڪي جڻن جو ٿي سڃاڻي، پوءِ جيتڻ جو
رستو ڳولهي، جيڪي ٽوهان اکين مان ڏسو ٿا، سو سڀ
مايا آهي. اهڙي ته هن مايا ۾ شڪتي آهي، جو ايشور جي
آسري رهي، بڊا ٿي، خود ايشور کي ڏي ڪي ڇڏي وٺي.
هنن پاڻي مان وليون ۽ جاري بڊا ٿي پاڻيءَ کي ڏي ڇڏي وٺي
آهي، تنهن هيءَ موهني مايا تنهنجي لوڪن کي موهي، پنهنجي
جنمي ۾ آڻي، دٻائي، پنهنجي ٻين هٿن ڪيو آهي ۽
ڪنهن کي به ڇڏي نٿي. جن ست پرشن هن مايا مان ڇڏي
ڇڏائي آهي، تن مان ڪن ٻنهي، ڪن هٿ جوڙي ۽ ڪن
ٽڙائي ڪري جند ڇڏائي آهي.

پهرين ڪن وٽراڳي جگياسين پنهنجا گهر ٻار، سنسار جا
وهندار ۽ پڌارڻ ڇڏي جهنگل ۾ وڃي پهاڙن جي ڪنڌرائن ۾
ڀڳوان جو پڇن ڪري جند ڇڏائي.

ٻين جگياسين ڀڳوان، ڏيو ديوتائن ۽ ستگرن کي ٻاراڻا
ڪري، ٻار کي لڙل ۽ داس بڻائي، پڇن ڪري جند ڇڏائي.
ٽين وٽراڳي جگياسين پنج ڪيان ڏنڊيون، ڪن، اکيون، لڪ،
ڇپ، ڇمڙي ۽ پنج ڪرم ڏنڊيون، مک، هٿ، پير، اُڀست
ڏنڊي ۽ گڏيا ۽ يارهنون من، اٺهن يارهن ٿي ڏنڊين کي
شبد، سرش، روپ، وس، گند رُوپي وشين کان روڪي،

ستگرو مهاراج جن چوڻ لڳا ته هاڻي توهان وڃو، اسان پوءِ پاڻيهي اينداسون. ستسنگي چوڻ لڳا ته هي پريو هلو ته گڏجي هلون، نه ته اسان به گهر ڪونه وينداسون. جتي توهين، اتي اسين. هتي به درياھ شاهه ۽ بن جي بهاري لڳي پيئي آهي. جي چئو ته اسان به هتي ڪٿيائون ناهي، ڇهن ڪريون. ستگرو مهاراج جن فرمايو ته اها، ڏاڍو سٺو. درياھ تان اُشنان ڪري، ڦل کائي پوءِ ويهي ڇهن ڪريو. اهو ٻڌي سڀئي پريمي درياھ تان اُشنان ڪري اچي ويٺا. ستگرو مهاراج جن آتمابند، اوم پرڪاش ۽ پاڻي مينگهراج کي آڳيا ڪئي ته وطن مان ڦل چئي اچو.

آڳيا پاڻي، وڃي ڦل چئي جهوليون پري، آڻي ستگرو مهاراج جن جي اڳيان رکيائون. مهاراج جن آڳيا ڪئي ته ساري سنگت کي وراهي ڏيو. ڦل کائي خوش ٿي چوڻ لڳا ته هي پريو، ههڙا منا سگهندا وارا ڦل اسان جنم پري ڪونه ڪاڏا آهن. تنهن تي ستگرو مهاراج جن چوڻ لڳا ته، ابا جيڪي جهنگلن ۾ ويهي ڀڳوان جو ڇهن ڪندا، انهن پيارن جي لاءِ ڀڳوان بنن ۾ خاص ڦل پيدا ٿو ڪري ته هو کائي بس ڦرلي ڇهن ڪن. سو توهان به ڦل کائي ويهي ڀڳوان جو ڇهن ڪريو.

سڀئي ڦل کائي جدا جدا وطن جي هيٺان ويهي ڇهن ڪرڻ لڳا. ستگرو مهاراج جن وڃي ڪٿيا ۾ ويٺا. شام جو ۵ بجي ڪٿيا کان ٻاهر نڪري، ستگرو مهاراج جن درياھ تان پاڻي پي اچي ڪٿيا جي اڳيان هڪ ٺاريءَ جي وٽ هيٺ ويٺا. ايتري ۾ پريمي به ستگرو مهاراج جن کي پيرين پئي ويهندا ويا. تمام وڏي سڀا لڳي ويئي. اتي گوال لعل جن ستگرو مهاراج جن کي هٿ جوڙي چوڻ لڳا ته هي پريو، توهان جي ماما پريل آهي. سڀني جيون کي موهي پنهنجي وس ۾ ڪيو اٿو. اُهيءَ

آهن. سڀئي پريان لمڪار ڪري، مڪڙو هلڻ لڳا. ستگرو مهاراج جن جي جڻڪار بولا ٿيندا اچي ڪتيا ٿي پوڻا. ستگرو مهاراج جن جهوپڙيءَ کان ٻاهر لڪتا نه سڀئي پريمي ستگرو مهاراج جن کي پري پئي وهندا ويا. ستگرو مهاراج جن مانا ڪرشنا کي پري پئي اچي ويٺا. مانا ڪرشنا اکين ۾ جل آڻي چوڻ لڳي ته پٽ، ڪٿي اچي هن ٻن ۾ ويٺو آهين! هتي ڇا کائيندو هوندن! شري کي ڪشت ڏهڻي ڪيترو دريل ڪيو اٿئي! هلي پنهنجي گهر ۾ پريو ڇو پڄن ڪر. مانا ڇا رهي پريم پريا وڃن ٻڌي ستگرو مهاراج جن هيءُ پڄن لاهي مانا کي ٻڌايو.

سز ڪنسرو پڄن

- ٿل - متان مانا جهلين موٽي - پريو نه مان ڀڳاريان ٿو.
- ۱ - ملڻ نه مون ڪرو ٿو ٿو ٿو - مليو ستگر چڱو چوندو ٿو.
- ۲ - منهنجي مستان من مولدو - برهه جي باهه ٻاريان ٿو.
- ۳ - اهي سڌ ٿي ڪري - سوري - پري دل ۾ دود ڪوري، رکي دل ٻرين سان ٻڙي - لکڻي چو ليکڪ ٻاريان ٿو.
- ۴ - برهه جي باهه گر ٻاري - ڳلا ٿڏهين سهان ساري، اُسر ٿن ۾ طلب ٿاري - اکين مان آب هاريان ٿو.
- ۵ - ڪٿي ٽيئون ٿڳا ٿوڙي - بنڌن سنسار جو چوڙي، وشه کان باڻ کي موڙي - ڪرن سان ڪڏ ڪڏاريان ٿو.

حذعن ستگرو مهاراج جن ٻائي رهيا هئا ٿڏهن مانا ۽ سڀئي پريمين جي اکين مان جل جون ڌارائون پريم ۾ وهي رهيون هيون. تنهن ڪاڏو مانا چوڻ لڳي، چڱو آيا، جتي وڻيئي آئي پکڙي ڪر، پر هاڻي گهر هل. ستنگرين نه ستگرو مهاراج جن کي هلڻ لاءِ ٿيڻو زور پريو.

وينا هئا. اُتي ڀائي چيلداس، ڀائي اهلرام، مانا ڪرشنا
 ۽ سڀني ستنسنگين اڪي ساري ڳالهه ٻڌائي ۽ چيو ته ستگرو
 مهاراج جن هڪ ڪنن جي جهوپڙي ٺاهي، اهڙي نه گهور
 جهنگل ۾ لڪي وينا آهن جتي ڪوبه ماڻهو وڃي نه سگهي.
 مينگهي جي به الا جي ڪنن وڃي مٿن نظر پيئي. هاڻي
 صلاح ڪريو ته هلي ستگرو مهاراج جن کي وٺي اچون. ڀائي
 چيلداس جي ڳالهه ٻڌي سڀئي ڏاڍو خوش ٿيا ۽ صلاح
 ڪيائون ته سڀاڻي صبح جو ستگرو مهاراج جن کي وٺي اچون.
 ڀائي چيلداس کي چيائون ته هڪ هاري وٺي اچجو، جيڪو
 هلي ستگرو مهاراج جن جي ڪتيا ڏيکاري. ساري شهر ۾ خبر
 پئجي ويئي. جڳياڻس ۽ اننت پريمين کي ساري رات
 خوشيءَ وڃان، بند ڪين آئي. ائين ئي محسوس ڪيائون
 ته ڇو رات وڌي پيئي آهي. چون ته ڪڏهين ٿو صبح
 ٿئي جو وڃي ستگرو مهاراج جن جو درشن ڪري ائين کي
 پوئتر ڪريون ۽ پنهنجي تپل دل کي ٺاريون. اهڙيءَ طرح
 ساري رات ستگرو مهاراج جن کي ياد ڪندي ڪندي،
 ڪم ۾ سندن رات گذري ويئي.

صبح جو سوير، ڪيترا پريمي ستنسنگي اچي ستگرو
 مهاراج جن جي اسٽان تي ڪنا ٿيا. مانا ڪرشنا اکين ۾ جل
 ڇوڻ لڳي ته مون کي ضرور وٺي هلو، مٿان توهان سان
 آهي. سڀئي مانا کي ساڻ ڪري درياهه جو ڪنارو
 تي ستگر جي سڪ جا پيڇن ڳائيندا ۽ رام نام جي ڌني
 ٿيندا، بند ڪندا هليا. ستگرو مهاراج جن جي ڪتيا
 اڌ ميل کن پري هئي ته چيلداس جو هاري بيهي
 ڪري ڇوڻ لڳو ته پريان جيڪي شيشمر جا وڻ ٿيا
 انهن جي هيٺان فقير صاحب جن جهوپڙي ۾ وينا

روانا لیا. تنهن ڪالبوء پائي مينگهو ستگرو مهاراج جن کان موڪلائي درياھ جي ڪناري تي ويهي ڇڻ ڪرڻ لڳو. ستگرو مهاراج جن به ڇڻ لاهي ڏهري ڏهري مڌر سر سان ٻاٽ لڳا. رات جو ۸ بجي اُتي پائي مينگهي کي ڪتيا پر سڏي 'جيانون نه آيا هائي' توهان به ڪتيا پر اندر ويهي ڇڻ ڪريو، ڇو جو رات جو پيالڪ جانور اچي راندون ڪندا آهن. پر توهان ڪو به ڊب نه ڪڍو. پائي مينگهراج ڪتيا پر هڪ ڪنڊ پر ويهي ڇڻ ڪرڻ لڳو. ستگرو مهاراج جن پدم آسڻ ٻڌي سماڏي لڳائي، پنهنجي ورنيءَ کي آئرنڊ پر اسٽ ڪيو. پر پات جو پائي مينگهراج کي اُتاري ڇڻ لڳا ته اها رات ڊب نه ڪونه آيو هوءَ؟ پائي مينگهراج چيو ته پر ۱۰-۱۱ بجي خوفناڪ آواز ٻڌڻ پر آيا، تنهن تي منهنجو ڏهان ٽٽي پيو ۽ ٻاهر ڏٺم ته بگهڙ وغيره پاڻ پر راندون پيا ڪن. ٿورو ڊب آيس. وري توهان ڏي ٺهاريو ته سارو ڊب لهي ويو. تنهن ڪالبوء سهي رهيس.

هوڏانهن هاري مينهن ڪاهي وڃي ڪندوءَ پهتا. پائي چيلداس کي جيانون نه راندون ڇڻڻ مينهن ڪاهي باغ پر ڇڏي آيا آهيون. توهان به اسان کي راندون ڏيو جو سوامي جن جو درشن ڪري آيا آهيون. اهو ٻڌي پائي چيلداس ترش ٿي چيو ته ڏاڍو چڱو ٿيو. پر مينگهو ڪٿي آهي؟ هارين ساري حيثيت پائي چيلداس کي ڪري ٻڌائي ۽ چيو ته مينگهراج اتي ستگرو مهاراج جن وٽ ويهي رهيو، جيو اٿس ته منهنجو ڪو به خيال نه ڪريو، مان پاڻي ستگرو مهاراج جن سان گڏجي ايندس. هاري پوءِ پنهنجي جاءِ تي ويا. پائي چيلداس ستگرو مهاراج جن جي اسٽان تي ويو. ۽ ٽين نه مستڪ سمبٽ ٿي ويو هو. باقي مستڪي اڃا

دور ڪيو. انهن ڇٽي مينگهراج پريس ۾ روئڻ لڳو. ستگرو مهاراج جن چين نه آيا، اسان هن لوڪ خواهه پر لوڪ ۾ اوهان سان سنگ آهيون. پر توهان خبر ٻڌايو ته توهان ڪئن آيا؟ ڇٽي مينگهراج ساري حقيقت ٻڌائي چيو ته پڳون، اوهان جو درشن ڪري خوش ٿيو آهيان. ڇڏن مون بادلن کي، چڪور چندرمان کي، پتنگ جوت کي، پتور گلن کي، مچلي چل کي ۽ ڪنگال ڌن کي پاڻي خوش ٿيندو آهي، تن مان به اڄ تمام خوش ٿيو آهيان. هاڻي ڪرپا ڪري چلدي هلو ته هلون. انهيءَ ئي ستگرو مهاراج جن فرمايو ته آيا، هاڻي توهان وڃو. اسان ڪجهه وقت هتي رهنداسون، پاڻي مينگهراج چيو ته جيڪڏهن توهان نه هئندا ته مان به هتي توهان جي چرڻن ۾ ويٺو هوندس. ستگرو مهاراج جن مشڪي مينگهراج کي چيو ته ڇڳو، توهان به درياھ جي ڪناري تي ويهي پڇن ڪريو. ماهانئون چون ٿا ته هي مانس چولو پڳوان جي پڇن لاءِ مليو آهي.

چند - تن چيئن چيئن هيٺ پيو -

پيو پوڳن هيٺ نه ڏيو ڏيو،

اس هيٺ جنم ٿم پوڳه ٿجڻو -

تن مانس ۾ نچ بوهم پڇڻو.

مطلب ته هيءَ مانس ڏيئي پنهنجي آتم سروب کي سڃاڻڻ لاءِ ملي آهي ۽ نه سنسار جي پوڳن پوڳڻ لاءِ. انهيءَ ڪري توهان سنسار جي پڌارتن جا پوڳه ٿيائڻي هن منش چولي ۾ پنهنجي آتم جي درشن ڪرڻ لاءِ پڳوان جو پڇن ڪريو. ڇٽي مينگهراج هارين کي چيو ته توهان مينهون ڪاهي گهر وڃو ۽ بابا کي ڇڏڻو ته منهنجو ڪوبه خيال نه ڪري مان ستگرو مهاراج جن سان گڏجي ايندس. هاري مينهون ڪاهي ڪندو

پر اسٽ ٿي ويا. ٽيري ٽيري سماڙي ڪولي درياھ شاھ.
 نان اشان ڪري ٿورا ٿل ڪائي پاڻي ٻي ڪٿا پر ويهي،
 ڪڏهن سماڙي لڳائيندا هئا ته ڪڏهن ٽيري ٽيري
 مڌو سر سان ويهي ٿائيندا هئا. هر روز پنهنجي من روڻي
 ٻاڪ ڪي ويجهائي، پنهنجي آڻر سروب پر لڳائي، اسٽ
 ڪندا هئا.

مهيني کن کانپوءِ ٻريءَ جي آهڙي اچي قدرت ٻڌي جو
 هڪ ڏينهن ڪنڊو پر پاڻي چيلداس جون ميهون چور ڪاهي
 ويا. سو پاڻي منگهاراج پاڻي چيلداس جو پٽ ٻيري ۽ صوبيدار
 ساڻ واپس چورن جا ٻيرا ڪڍي، اچي جهنگل ۾ لڪيا.
 ڏس ته هڪ وڏي ڪڏ پر ميهون ڪلن سان ٻڌيون ميهون
 آهن. ميهون چوڙي خوش ٿي درياھ شاھ جو ڪنارو واپس
 پنهنجي ڳوٺ ڏانهن موٽيا. پنڌ ڪندي قدرت سان اٿي
 اچي لڪيا جتي ستگرو مهاراج جن جي ڪٿا لڳيل هئي.
 پاڻي منگهاراج ٻري کان ستگرو مهاراج جن کي ڪٿا پر ڏسي
 حيران ٿي ويو. ٻي وري چٽائي ڏٺائين. دل ۾ چوڻ
 لڳو ته آهن ته ستگرو. اهو خيال ڪري ڪٿا پر ويو.
 ڏٺو ته پر نام ڪري اکين ۾ پاڻي آڻي چوڻ لڳو ته هي
 ٿر لوڪي مات اڄ انت چمن جو پاڻو ڄاڻو آهي، جو اوچتو
 توهان جو عن جهنگل ۾ درياھ جي ڪناري تي درشن ٿيو
 آهي. هي ٻريو، توهان کي پاڻي ٺهرايو ۽ اسان سڀني ڳولهو
 آهي ۽ اڃا به پيا ڳولهن. مانا ڪرشنا کي توهان جو ڏاڍو
 خيال ٿي پيو آهي. سڀني تمام اداس ٿي پيا آهن. ڪن
 ٻرين ته ورت رکيو آهي ته ستگرو مهاراج جن جو درشن
 ڪري پوءِ روئي کائينداسون. سو هي ٻريو، ڪرپا ڪري
 اسان سان گڏجي هلو. سڀني داسن کي درشن ڏيئي دڪ

جهڙي وٽر کي هٿيار ڦٽا ڪرائي رٿا رٿائين. منهنجو پنجنون
پٽ اٽائم ايمان آهي. جنهن راتو هرناس آدي سيني
ڇيئون کي مان پٽي جي روڻي ۾، روڻ ڪري ڇڏيو آهي.
ڪيترا ٽپسوي، نياڳي وٺاڳي جيڪي آتم پد کي اچي پهتا
هئا، تن کي اننت ڪيل ڪري ڦاسائي مها نرڪ ۾ اهڙو نه
زور سان اچليو اٿس جو اننت جنمن ۾ به نه لڪري سگهن.
رات ڏينهن روڻي مولڪي پيا پٽيندا آهن. انهيءَ ڪري
هن سنسار ۾ منهنجو نالو ڀاڙو پيو آهي.

پر جتي سنتن جي من ۾ ست چٽ آئند پريپورن پار برهم
پرمانما جو واسو آهي، اُتي مان ڪونه ويندي آهيان. جي
اندر مهاراج زور ڪري موڪليندو آهي ته پوءِ لاچار ويندي
آهيان. جي انهن سنتن مولڪي سڃاڻي ورتو ته اتي منهنجو
ڇل ول ڪونه هلي سگهندو آهي ۽ مان انهن ستپرنش کي
لمسڪار ڪري هلي ويندي آهيان. توهان نه مولڪي اچڻ
سان سڃاڻي ورتو. تنهنڪري مون توهان کي پنهنجي سڃي
وارتا ٻڌائي آهي. ايترو چئي مايا ستگرو مهاراج جن کي
ڏٺو ته پر نام ڪري وڃڻ لڳي ته ستگرو مهاراج جن مايا
کي چوڻ لڳا ته ڀاي وڃ پر اندر مهاراج کي اسانجو هڪ نياڻو
ڏج ته توهان ڪوبه خيال ڪين ڪريو. توهان جي آسڻ ۽
سرڳ لوڪ جي اسان کي اڃا ڪانهي. اسين اڳتي امر لوڪ
ڏانهن وڃڻ وارا آهيون، جنهن ست چٽ آئند گهن اباسي
گهر مان آيا آهيون، تنهن اباسي گهر ڏانهن موٽي وينداسون.
ستگرو مهاراج جن ايترو چئي بس ڪئي ته مايا وري به
ستگرو مهاراج جن کي لمسڪار ڪري ٿورو اڳتي وڃي
آئندڙ ڏين تي ويئي.

تنهن کانپوءِ ستگرو مهاراج جن آسڻ ٻڌي ٿروڪل سماديءَ

جی تڏهن ٻر هت وجهي لتڪڻ لڳو. مٿي سيٺ ولي دانهون
 ڪرڻ لڳو، ٻنڊت ۽ ٻوجاريءَ کي چوڻ لڳو. نه هاڻي مان
 نٿو جهلي سگهان. توهان ڀلائي ڪري مون کي ڇڏي ڏيو.
 ٻنڊت ۽ ٻوجاري سيٺ کي چوڻ لڳا ته ڀڳوان جي نالي ٻنڊ
 منٽ کن ساڻو جهلي پيهه. ايترو چئي دانهون ڪرڻ لڳا.
 باغائي دانهون ٻڌي گرهه تي اچي ڏسي ته مار عجيب رنگ
 لڳو پيو آهي. اُٺي هڪ ٻئي کي ولي لتڪي رهيا آهن.
 باغائي ٻوجاريءَ کي چوڻ لڳو ته تون ڪٿن لتڪڻس؟ ٻوجاريءَ
 چيو ته ٻه سو ٻنڊت ۽ ٽي سو سٺ ٿي ڏنڻا ڪيا، سو الهيءَ
 ماڻا جي لوپ ۾ لتڪي رهيو آهيان، هاڻي سر ٿو وڃي، ڏيا
 ڪري مولڪي بچاءُ. باغائي ٻوجاري کي چوڻ لڳو ته هي
 ها مورڪ وڃار نه ڪر جيڪڏهن سٺ وٽ ٽي سو روپيه
 هجن ها ته هڪ ٽڪي لاءِ چو لتڪي ها ۽ ٻنڊت وٽ پڻ
 هجن ها ته هن مڙت جي جاءِ ۾ ٽاسي چو لتڪي ها؟ ٻنڊت
 نه لوپ جي ڪري لتڪيو، پر سٺ نه تمام ڪڙڙو آهي ۽
 وٽس ٻائي به ڪانه آهي.

باغائيءَ جا اکر ٻڌي سٺ ڪاوڙجي چوڻ لڳو ته باغائيءَ
 ڇا ٻڌ، ڏس هيءُ پنج سو روپيه ڇاهه سان ٻڌا ٻيا اٿم ته؟
 ايترو چئي، چئن ٽي لاريل کي ڇڏي ڏنائين تن سڀئي وڃي
 گرهه ۾ ڪريا ۽ ٻڏي مري ويا.

چند - زياده لوپ نه کيڃيئي - زياده لوپ ملين،
 ايڪ ٽڪي کي ڪارڻ، ٿڪ هونئي نريتن.

ستگرو مهاراج جن کي ماڻا چيو ته سائين، اهڙيءَ طرح ٻين
 ڪيترن کي به لوپ ۾ لتڪائي ماريو.

وري منهنجي ٻٽ موهر سسار ۾ اهڙو نه موهر چو چار
 وڃائي، ماڻهن کي ٽاسيو آهي، چئن مهاڻو مڇين کي. ارڇن

دل ۾ چوڻ لڳو ته اڍائي سو به تمام گھڻا ٿيندا. آهي به ٻوڄاري
کٽي ويندو. مهاديو کي نه کائي اڃا کاهي. هڙ نه ٻاڻ سڀني کي
ڏيڻ وارو دائار آهي. اهو ويچار ڪري ٻوڻا چار سو جدا ٻڌي
سوا سو جدا ڇيله سان قابو ٻڌي شهر ۾ شڪر پڳوان جي
مندرجي ۾ اچي پهتو. مٿو ٽيڪي ڏسي ته ڪيترا ماڻهو ناريل
پيا رکن. ٻوڄاريءَ کان پڇيائين ته هي ماڻهو ناريل ڇو ٿا رکن؟
ٻوڄاريءَ چيس ته ڀائي جنهن جون پڳوان لڄائون پوريون
ڪيون آهن، سي ٻريمي ناريل پيئا پيا ڇاڙهن.

سيٺ دل ۾ چوڻ لڳو ته مون جهڙو بيوقوف مها مورڪ
ساري سنسار ۾ ٻيو ڪو ڪونه هوندو، جو پنج سو روپيا پيئا
لاءِ گهران کٽي نڪتو آهيان. اڃا به ڳالهه ويئي ڪانه آهي
مان به هزار مان ناريلن وٺي اچي پڳوان کي پيئا ڇاڙهي سکا
پوري ٿو ڪريان. هزار ۾ ناريلن جي دڪان ٿي اچي ناريل
جو اگھ پچڻ لڳو. دڪان واري چيس ته ٻي آنه هڪ ناريل
ملندء. ٻڌي سيٺ چوڻ لڳو ته ڀائي هيءُ نه ناريلن جو ملڪ
آهي سو هڪ آلي ناريل ڏي. دڪان واري چيس ته هڪ
آلي شهر کان ٻاهر باغ ۾ ملندء.

سيٺ سڌو باغ ڏانهن ويو. باغائيءَ کان ناريلن جو اگھ
پڇيائين. باغائيءَ چيس ته هڪ آلي هڪ ناريل. سيٺ چيس
ته ٽڪي ڏي. باغائيءَ چيس ته ٽڪي ڪٿي نه وٺي ڇڙهي
وڃي پٽ. سيٺ چار پٽسا هن ناريلن جا باغائيءَ کي ڏيئي
وڃي باغ ۾ وڌا وڌا ناريل ڳولڻ لڳو. ناريل هئا تمام گھڻا،
سو پسند ٿي ڪونه اچيس. پيو وڌا وڌا چاچي. باغ جي وچ ۾
هڪ وڏو کوھ هو. جنهنجي مٿان هڪ ناريل جو وڻ لٿو
بيٺو هو. ان ۾ به وڌا ناريل ڏسي پسند ڪيائين. دل ۾ چوڻ
لڳو ته جيڪو هينون ناريل آهي سو پڳوان پولانت کي پيئا

کي به ڀلائي ڇڏيو. اندر به هڪ ڏينهن گولم رشي جي استريءَ
اهليا پائيءَ جو روپ ڏسي موهيت ٿي پيو، اهڙيءَ طرح
اندر آڏ ڪيترن وڏن ويرون کي ڀلائي ڇڏيائين.

منهنجو پيو پٽ ڪروڙ، درواشا رشي آڏ انست جيون
کي ڪروڙ جي آڳ به ڇلائي ڇڏيو. اڳيالي جيون جو خون
پيئندو آهي.

منهنجي نئين پتر لوح ڏويروڏن، ڪڍرون آڏ راجائن
هي انڌي پرشت ڪري منجهن ويو پاءُ وجهي لڙائي ڪرائي
کين لاس ڪيائين. وڏن وڏن منڊرن جي پوڄارين، چڻي
ويلن جي چالڻ وارن پنڊتن ۽ ٻين ڪيترن کي لالچ به
لنگارو اٿس.

جنم نه به هڪ اوڀري ڪنڊوس لنگاپتي سيد کي مابا
ڇڏي ويئي. سو هڪ ڏينهن ڏهن ٻارهن ميلن جي مٿاڇري
تي هڪ وڏي شهر به مهاديو جي منڊر به اچي مڙو ٿيڪي
سکا ڪيائين ته هي پگوان، مان هڪ جهنگل جو نيڪو ٿو
کان، امان ۽ ڪو ٿو ٿيندو، تنهنجو ڏهن حصو اچي ٿو هان
تي پيٽا چاهيندس. اها سکا ڪري وڃي ٿيڪو ڪيائين.
سارو جهنگل ڪٽائي، ڪڇ ڪوٽلا، ڪڇ ڪاليون ڪري
وڪيائين. ڇهن مهينن بعد ٿيڪو پورو ٿيس. حساب ڪيائين
ته پنج هزار ٿو ٿيڪس. ويچار ڪيائين ته پنج سو روپيه
ٿي پگوان جي منڊر به وڃي پيٽا چاهي ٿو اڃان. اهو ويچار
ڪري پنج سو روپيه روڪڙا چالديءَ جا کڻي ڇيله سان قابو
بڌي روانو ٿيو. رات تي خيال ڪيائين ته اڏائي سو پيٽا نه
کڻي ٿيندي. باقي اڏائي سو پتي ڪنهن ڪم به اچي ويندا.
اهو ويچار ڪري، ٻيڙا چوڙي، اڏائي سو روپيه جدا ڪري
ڇيله سان ٻڌائين. باقي جبل کن شهر کان اوڀري هون وري

پر قاسمي پنهنجي البت جنمن ۾ ڪيل ڀڳتي، يوڪ ۽ ٽپ لاس ڪرين ها، پوءِ چوراسي ۽ ۶۰ پئڪي ڏکي ٿين ها، هاڻي جلدي ڀڳوان جي شرط پئي معافي وٺ، نه ته تنهنجي ڀڳتي لاس ٿي ويندي جو تو ڀڳوان کي سراپ ڏنو آهي.

ناردمني مهاديو کي لمسڪار ڪري جلدي وٽڪنٽ پوري ۾ آيو، وڻندو ڀڳوان کي ڏندوت پر نام ڪري، روئي هٻت جوڙي چوڻ لڳو ته هي پريو، مون کان وڏو ڀاپ ٿي ويو آهي، جو توهان کي ڪروڙ ۾ اچي سراپ ڏنو اٿم. هاڻي مون کي معافي ڏيو. ايترو چئي جڏهن تمام گهڻو رڻ لڳو، تڏهن وڻندو ڀڳوان مشڪي چوڻ لڳو ته هي ناردم تو اسان کي اچي ٻڌايو ته مان ٽپ ڪري مايا کي جيتي آيو آهيان، تڏهن اسان ويچار ڪيو ته ڀڳت کي ايمان پيدا ٿيو آهي. سو ايمان اسان کان جدا ٿي ڀڳتي لاس ڪيندس. تنهنڪري اهڙو ڪم اسانجهه ڀڳت جو ايمان لهي

ڪروپ ڏسي دل ۾ تمام ڏکي ٿيو. ٻاهر لڪري جهنگل ۾ اچي
رٿا لڳو. ڪجهه وقت ٽالپوءِ وٽڪٽ پوريءَ ڇو رستو وٺي
غلط لڳو. واٽ تي چوندو پيو. وڃي نه پگوان مون سان ڏوه
ڪري منهنجي بي عزتي ڪرائي آهي، سو اهو حساب ضرور
وڃي وٺندو مانس.

هوڏانهن وڌو پگوان ويچار ڪيو ته ٿارڊمي تمام ڪروڙ
۾ پرڃي پيو اچي. مٿان هتي اچي ڳوڙ ڪري، ٿلهه ڪري
وستي ۾ ملجس نه چڱو. اهڙو ويچار ڪري وڌو پگوان نه لڪڙو
لڪڙو اچي ٿارڊ سان رستي ۾ ملي چوڻ لڳو ٿارڊ، خوش
پيش آهي؟ ٿارڊمي ڪروڙ ۾ اڪيون لعل ڪري چوڻ لڳو
ته هي پگوان، تو مون کي ٻالڊر جو روپ ڏيئي اي عزتو
ڪيو آهي ۽ استريءَ خاطر جهنگل ۾ وٽاريو آهي. مان اهو
ٺوٺاڻ کي سراپ ٿو ڏهان ته ٺوٺاڻ به استريءَ لاءِ مون وانگر
جهنگل ۾ وٽندا ۽ جنهن ٻالڊر جو روپ ڏيئي مون کي بي عزتو
ڪرايو آهي، ستي ٻالڊر ٺوٺاڻ جي مدد ڪندا. ٺوٺاڻ جي
به اهڙي بي عزتي ٿيندي. ايترو چئي، ٿارڊ وٽڪٽ
پوريءَ ڇو رستو چڙهي، اٿراڪند ڏانهن روانو ٿيو. وڌو پگوان
مون تي اچي وٽڪٽ پوريءَ ۾ پنهنجي آسٽ تي اراجمان ٿيو.
هوڏانهن ٿارڊ ڪيلاش ۾ وڃي، شڪر پگوان کي لڪڪار
ڪري روئي چوڻ لڳو ته پگوان منهنجي بي عزتي ڪرائي
بولان چٽ ڪئي آهي. ايترو چئي روئي پگوان جي ماما
هٿ لڪريءَ ۽ سراپ جي ساري حقيقت ڪري ٻڌاهاڻس.
ٿارڊ جي ٻالڊر ٻڌي مهاديو چوڻ لڳو ته تو وڏي غلطي ڪئي
آهي جو پگوان کي سراپ ڏيئي مهاپاپ ڪيو آهين. هي
اڄ ڏينهن، ٿلههجي هٿ ڪيئن ماري؟ پگوان ته سڀ پنهنجي
ٺوٺاڻن ۾ ٿاهڻ رهڻ ٿلههجي ٺاهڻ ڪيو آهي، نه ته تون ماما جي چار

مشڪي چوڻ لڳو ته هي منهنجا پيارا ڀڳت ٿو جيڪي اڄ
مولڪان گهريو آهي سو ڪنهن يڪ پر ٻئي ڪنهن مولڪان ڪو
گهريو آهي. ڇڳو ائين ٿيندو.

نارڊ مني خوشيءَ ۾ ڀڳوان کي لمسڪار ڪري جلدي موٽي
اچي انهيءَ راج لڳريءَ ۾ سويمبر ۾ اچي ويندو. اچڻ سان ئي
نارڊ جو منهن سڄو لنگور جهڙو ٿي پيو. هڪ سنو آسٽ ڏسي
انهيءَ تي پدم آسٽ ٻڌي ٺاٺ ٻاٺ سان سڌو ٿي ويهي،
ساريءَ سيا ڏي ٺهاري دل ۾ چوڻ لڳو ته ڀڳوان منهنجو
سروپ اهڙو ته سندر بڻائي بدلائي ڇڏيو آهي، جو سيا ۾
ڪير به مولڪي نٿو سڃاڻي سگهي. سڀئي مون ڏانهن پيا ٺهاريون.
اهو ويچار ڪري خوشيءَ ۾ ائين ته ٽڙي پيو جئن بسنت رت
۾ گلاب جو گل. ايتري ۾ راجڪماري ڄڻ مالا هٿ ۾ کڻي
سويمبر سيا ۾ آئي. اُتي اهڙو ته پرڪاش ٿيو جو پاڻ به
چوڏهين جو چندرما ڪڙيو آهي. راج ڪنيا ڄڻ مالا هٿ ۾
کڻي گهمندي، راجائون ڏسندي ڏسندي نارڊ جي ويجهو
اچي پهتي. نارڊ خوش ٿي راج ڪنيا ڏانهن ٺهاري مشڪا
لڳو. راج ڪماري ڪنڌ هيٺ ڪري هلي ويئي. وري
ٻئي ڦيري ۾ به نارڊ جي اڳيان ڪنڌ هيٺ ڪري کلندي
اچي هلي ويئي. نارڊ خوش ٿي راج ڪنيا ڏانهن ٺهاري لڳو.
وري ٽئين ڦيري راج ڪنيا ڄڏهن نارڊ وٽان ڪنڌ هيٺ
ڪري لنگهي وڃي وڌو ڀڳوان کي ڄڻ مالا پهرائي، ڏهن
نارڊ اهو رنگ ڏسي منهن ٽپڙو ڪري، هيڏانهن هوڏانهن
ٺهاري لڳو. پاسي ۾ مهاديو جاڳڻ نارڊ جي اها حالت ڏسي
کلي چوڻ لڳس ته تون ايترو اداس ڇو آهين، پنهنجو
منهن وڃي آرسيءَ ۾ ته ڏس. نارڊ ٽپ ڏيئي پٺ ۾ ٽنگيل
وڏيءَ آرسيءَ ۾ وڃي ٺهاريو. پنهنجي شڪل بالدر جهڙي

هن ڪنيا جو پاڻ ٽامر سٺو آهي. هنڪي راج رشي مٺي سروي مٺي
 مايا پتي ور ملندو. ايترو چئي ٿارڊ ٻاهر نڪري نڪرڻ
 نڪرڻ بند ڪري پنجن منن ۾ وٽڪن پريءَ ۾ وڃي ويٺو
 ڀڳوان کي ٽامڪار ڪري ٻيهي رهيو. ٿرلوڪي نات ٿارڊ
 کي گهٻرايل ڏسي، چوڻ لڳو ته هي ڀڳت، ڪيئن خلدي
 موٽي آيو آهين؟ خبر نه ٻڌاء ته سنار ۾ سڀ سڪر شاتي
 آهي ۽ ڪنهن ڀڳت کي ڪا پيڙ نه ڪانه اچي پئي آهي؟
 تون ايترو اداس ڇو؟ ٿارڊ مٺي چوڻ لڳو ته هي پريو، اٽڪ
 حنن ۾ توهان جي چوڻ جو داس ٿي رهيو آهيان ۽ ڀڳتي
 ڪئي اٿم، پر ڪڏهن نه ڪو پڌارت ڪونه گهرو اٿم. اڄ
 ڪنهن پڌارت جي گهرڻ جي اچائي آهي. وڃن ڏيو ته گهران.
 ڀڳوان مٺڪي چوڻ لڳو ته هي مهامي، جيڪا به شيءِ
 ٺهي لوڪن ۾ اسانجي وس ۾ هوندي سا تنهنجي پلي لاءِ
 توکي ڏينداسون. اسان ته سدائين پنهنجي ڀڳت جو پلو چاهيندا
 آهيون ۽ پاڻ وڃي انهن جون گهرجون پوريون ڪندا آهيون
 تون ته پاڻ اسان کان گهري ٿوولين، جو اسان ڪئن نه ڏينداسون؟
 ٿارڊ هٿ جوڙي چوڻ لڳو ته هي پريو، توهان پريو سڄ
 ٿا چئو. پر حنن ۾ منهنجو پلو ٿئي ۽ سدائين مان سڪي رهان
 سو اهڙو مولڪي وڃن ڏيو ته پوءِ مان توهان کان گهران.
 تنهن تي ويٺو ڀڳوان چوڻ لڳس ته جيڪو پڌارت تنهنجي
 پلي لاءِ ۽ سڪڻائي هوندو، سو اوس توکي ڏينداسون. اهو
 اسانجو وڃن آهي.

ٿارڊ مٺي خوش ٿي هٿ جوڙي چوڻ لڳو ته هي ڀڳوان
 منهنجو اڄ اهڙو ته سندر روپ ڪريو جو تنهنجي لوڪن ۾ ڪنهن به
 منش يا ديوتا جو نه ڪجي ۽ جنهن جي ملڪ ڪري منهنجو ڪلياڻ
 ٿئي. اڄ هن داس تي اهڙي ڪرپا ڪريو. وٽڪن نات

تنهن کانپوءِ وشنو ڀڳوان، جنهن رستي کان لاردمني وڃي رهيو هو، آلهيءَ رستي تي هڪ مهاڻسندر سري لگر بڻايو، جنهن ۾ راجا سيل لڏي پنهنجي مهاڻسندر کڻيا، وشنو موهنيءَ جو سويمبر رڃي رهيو هو. گهڻائي راجائون، راجڪمار، ديوديو تائون رشي مني آيل هئا. لاردمني به اچي آلهيءَ لگر ۾ پهتو. ٻڌايائين ته راجا پنهنجي کڻيا جو سويمبر ڪري رهيو آهي، جنهن لاءِ ڪيترا راجائون، ديوديو تائون، رشي مني آيل آهن. لاردمني سڌو راجا سڀا ۾ آيو. راجا لاردمني کي ڏسي نمسڪار ڪري وڏي آدرستڪار سان سولي سنگهاڻن تي وهاري، هٿ جوڙي چوڻ لڳو ته هي پريو مان پنهنجي کڻيا جو سويمبر ڪري رهيو آهيان ڪرپا ڪري مڃاڻ ۾ پيرا گهمائي، گهر پوئتر ڪري، منهنجي پٽيءَ جون رڳائون ڏسي ٻڌايو ته سندس ڪهڙو ڀاڳ آهي. ايترو چئي راجا وڏي ستڪار سان لاردمني کي وٺي، سڄو مڃاڻ گهمائي، پنهنجي هيرن جواهرن جڙيل سڀا تي وهاري پنهنجي کڻيا کي گهرائي سندس هٿ ڏيکاريو. لاردمني راجڪماري جي هٿ جون رڳائون ڏسي، سندس مهاڻسندر تجسيوي روپ ڏسي، دل ۾ ويچارو لڳو ته هيءَ راجڪماري جنهن کي پنهنجو پٽي بڻائيندي سو ترلوڪيءَ جو نات ٿيندو. هن جي سوييا اهڙي ئي ڏسجي جو سيتا، لچمي ۽ پاريتيءَ جي به جاءِ نه آهي. وري به راجڪماريءَ ڏانهن نھاري اهڙو ته موهت ٿي پيو جو گيان ڌيان ڇڏي سڀ پلجي ويس ۽ دل ۾ خيال ڪرڻ لڳو ته وشنو ڀڳوان وٽ وڃي وينتي ڪري، اهڙو ته سندس مهاڻسندر تجسيوي روپ وٺي اچي سويمبر ٿي وهان جو جئن راجڪيا منهنجي سونهن تي موهت ٿي، مون کي ڇڏي مالا پائي.

اهو سنڪلپ ڪري راجا کي چوڻ لڳو ته هي راجن،

آهي، جنهن مان مولڪي پنج پٽ، ڪار، ڪروڙ، لوپ،
 موھ، ۽ اھنگار پيدا ٿيا آهن. اھي منھنجا پنجئي پٽ ماھبلوان
 سورويہ ۽ آگياڪاري آھن، جن ساري سنسار جي جيون ڪي
 ڪرڻ ڪري ڇڏيو آھي. ڪامڊو منھنجو پٽ اھڙو تہ سورويہ
 آھي، جو مڇندر جھڙي جتيءَ کي بہ موھڻ ڪري ڇڏيائين.
 ھڪ ڏينھن، مڇندر جتي گھمندي گھمندي ھڪ راجڌاني
 ۾ لڪتو، جتي صرف راطيون، راجڪماريون راج ڪنديون
 ھيون. اتي وڃي اھڙو تہ ست سنگ ڪيائين ۽ رڌيون سڌيون
 ڪراماتون ڏيکار يائين جو ڪيترين راجڪماريون مٿس موھت
 ٿي پيون ۽ پاڻ بہ راجڪمارين تي موھت ٿي شادي ڪري
 راجائي پوءِ پوڳي، راج ڪرڻ لڳو.

اھڙي طرح ٿارڊ کي بہ موھي ڇڏيو ھئائين، جو ھڪ
 ڏينھن ٿارڊمني ويٺا، يڪتارو ھٿن ۾ کڻي اُٿراڪنڊ جو ستر
 ڪندي ڪندي اچي سُمير جي ڪنڊرا رمڻيڪ ٻن ۾ پھتو،
 جتي ندي وھي رھي ھئي. نديءَ جي ڪناري تي ٿمال
 ۽ گمڌار جا وڻ پنھنجي گلن جي خوشبوءِ سان ساري ٻن کي
 سگندت ڪري رھيا ھئا. ڪير ٻيھيا، چڪور، ڪوئل،
 مٺا، مور آڏ پھنجون مٺيون مٺيون ٻوليون ٻولي رھيا ھئا.
 اھڙي سندرمڻيڪ جڳھ ڏسي ٿارڊمني ويھي تپ ڪرڻ
 لڳو. اھڙي تہ ڪنن ٽپسيا ڪيائين جو اندر ڏيوتا جو آسٽ
 لڏڻ لڳو. اندر الترمڪ ٿي ڏٺو تہ ٿارڊمني ڪنن تپ
 ڪري رھيو آھي، تنھن ڪري منھنجو آسٽ لڏيو آھي. اھو
 ويچار ڪري ھڪ ماھسندر اڀڄا کي آگيا ڪيائين تہ ٿارڊمني
 جيڪو نديءَ جي ڪناري تي سُمير جي ڪنڊرا ۾ ڪھور تپ
 ڪري رھيو آھي. تنھن جو وڃي تپ پنگ ڪري اچ. اڀڄا
 سورھن سينگار ڪري، ٿارڊمنيءَ وٽ اچي طرحين طرحين

مايا بولي سنو سوامن -

تم کو ساچ بتايا هڏن -

کڇي تیتون مايا کا کپنا -

يهر مڏن صاف سنايا هڏن -

پاروت - مايا ستگرو مهاراج جن کي هت چوڙي چوڙا لکي
 نه هي ٻرو اح توهان مون کان اهڙا سوال پڇيا آهن جي اح
 ٿاين ڪنهن به ڪو نه پڇيا آهن. مان توهان کي پنهنجي ساري
 حيثيت ٻڌايان ٿي. تريتيا يک ٻرئن گئن مان يعني ستي، رجي
 ۽ ٽمي مان، مان ۽ منهنجي ڀيڻ ٻئي گڏجي ڇاڙيون ٻڌا ٿيون
 آهيون. ايشور اسان جو پٽ آهي. مها شڪتي اسان جي ماما
 آهي. پاربرهر اسانجو ڏاڏو آهي. برهما اسانجو ارهڻ آهي،
 جنهن منهنجي ڀيڻ جو ٿالو شپ ڪرمي ۽ منهنجو ٿالو ڪپ
 ڪرمي رکيو. ٽيئي اوڪن، يعني دٻو لوڪ، مرم اوڪ ۽
 پائال لوڪ به ٿرلو وڃي ڇڏيو اٿئون. دواڀر يک ٻرو ٻار
 وڌائي بيائيءَ جو ڇهندو ڪڙو ڪري مهاراج جي ٿاڻي ڪرايو.
 ستن دين ۽ اون ڪنڊن ۾ منهنجو واسو آهي يعني گهمندي
 آهيان ۽ ممٽا روي منهنجو محتلات آهي.

چند - جو ڪجهه ڊڪ آ لاگت هڏن -

سو ممٽا ڪرهي هوتي هڏن

ممٽا ڪرهي اسي جڳٽ ٻر -

جيئو اڳياني روتي هڏن.

مطلب نه عن سنار ۾ ممٽا جي ڪري ٿي سڀئي جو
 ڊڪ پائي الس هنمن ٿاين رهندا رهن ٿا. نه اڪري ممٽا
 يعني نه ممٽا ۽ نهون ٿيون. معنيٰ مان منهنجو ۽ منهنجو رٿا ٻيو.
 گرو منهنجو ڪلچڪ آهي ۽ ٻئي ڏيو منهنجو ملين من

- ڪامڊيو ست سوربیر نی -
 مچندر ڪو مچلایا هڻن .
 ناردن ڪو موھت ڪرڪي -
 اندر آڌ الڇھایا هڻن ،
 ڪروڙ پتر درواشا جڻسي -
 بهتي مني ٽپایا هڻن .
 ائسي آڱ لڱائي اُس نی -
 خون اڳيان ڪایا هڻن ،
 لوپ پتر دریون آڌ -
 ڪورو ناس ڪرایا هڻن .
 جڙي جڙي پوڄاري بندت -
 لوپ بهت لٽڪایا هڻن ،
 موھ پتر بهایارت مانھین -
 اوجھن آڌ رڻایا هڻن .
 گھياني ڌياني ویر وگھياني -
 ڦندي مانھ ڦسایا هڻن ،
 مها پتر آھنڪار ٻلي نی -
 راوڻ سپس ڪٽایا هڻن .
 ڦپسي تیاڳي بهت ویراڱي -
 اس نی آن گرایا هڻن ،
 اس ڪارڻ مڻن اسي جڳت مین -
 پاڻن نام ڌرایا هڻن .
 ست جڳھ ہر هڻن ستیم ڪا واسا -
 پانو وھان نہین پایا هڻن ،

ڇاند - ڪهه مايا ڪپ ڪرمي ڪٿسي -

پاڻڻ نسام ڪهايا هئڻ،

ڪهان ڪهان ٿم بچر رهي هو -

ڪ-ڙن مڪان بنايا هئڻ،

ڪ-ڙن گرو پن پتي ٽمھارا -

ڪ-ڙن پتر ٿو جايا هئڻ،

ڪهتا ٿيئون ڪس جڳهه مانھين -

جنم آپ ني پايا هئڻ.

ستگرو مهاراج جن مايا کان پڇيو ته هي مايا، تو پاڻ تي ڪپ

ڪرمي پائڻ، ڏاڏا ڏوٽي ڏاڏا چور ڪايا آهن. ٽهه لوڪن ۾

ڪهڙي ڀڳ ۾ تون ڄاڻي آھين ؟ ڪهڙي ڪهڙي ملڪ ۾

سار ڪمڊي آھين. ڪهڙو گھر ۾ گھر آھي جنھن ۾ تون

روين ٿي. گھرجو گرو ڪير آھي ؟ پتي ڪڍو آھي - توکي

اڪ ڪهڙا ؟ ڪيترآ آھن.

مايا جواب ڏنو:

ڇاند - ٿوريٽا ڀڳ ۾ جنم همارا - ٽين لوڪ ۾ مايا هئڻ،

دواپر ڀڳ ۾ ٿير دوائسي -

جهندا دويت جهلايا هئڻ.

سات ديب بچرت خون مڱڻ -

مما محل بنايا هئڻ،

گرو همارا ڪلي ڪال پن -

پتي ديءَ من پايا هئڻ،

پانچ پتر بلوان هماري -

جن سڀ ڪو پٽڪايا هئڻ،

جي طرف نهارين نه هڪ مهاسندر اڀيرا اچي رهي آهي؛
 جهنگجي سوييا ساري بن کي اهڙو نه پرڪاشت ڪري رهي
 آهي جو چو پورٽماسي جو چنڊ ڪڙي رهيو آهي. اهو نظارو
 ڏسي دل ۾ خيال ڪرڻ لڳا ته هن وقت هن جهنگل ۾ هيءَ
 مهاسندر لاستري ڪير آهي ۽ ڪٿان اچي رهي آهي ۽ ڇو
 آئي آهي؟ انهيءَ ويچار ۾ هئا ته اها مهاسندري ڪٿي اڳيان
 بهي ڏانهن نھاري مشڪل لڳي. مهاراج جن ان لاستريءَ
 ڏانهن نھاري وري ڪنڌ هيٺ ڪري من کي سمجهايو ته
 شايد هيءَ مايا آهي جا انت رنگ روپ ڌاري رشين،
 منين، مهاڻائن کي پلائڻ ايندي آهي. هيءَ ضرور مايا آهي.
 اهو دل ۾ ڪوٺڻ ڇو ڪري ڪنڌ مٿي کڻي انهيءَ مهاسندريءَ
 ڏانهن نھاري مشڪل لڳا ته اها سندري مهاراج جن ڏانهن
 نھاري مشڪي چوڻ لڳي ته ڪو ڇو ٿا؟ مون کي سڃاڻو اٿو ڇا؟
 تنهن تي مهاراج جن چيو ته توکي چڱيءَ طرح سڃاڻون ٿا.
 تون مها موھڻي مايا آهين. پر سچ ٻڌاء ته تون شپ ڪرمي
 آهين يا ڪپ ڪرمي ۽ هتي ڇو آئي آهين. توکي ڪنهن
 موڪليو آهي يا پاڻهي آئي آهين؟ ڪولي ٻڌاء، ته ته توکي
 اڄ ڏنڊ ڏينداسون.

مايا گھبراڻجي ڪنهي چوڻ لڳي ته هي پريو مان ڪپ
 ڪرمي مايا آهيان. اندر ديوتا مون کي موڪليو آهي ته
 سنڌ جي پريڪيا وٺي اچ ته ڇا جي لاءِ ٿو اهڙي ڪنن ٽپسيا
 ڪري؟ سو مان اندر جي آگيا پائي آئي آهيان. ٻيو جيڪي
 پڇڻو هجي سو جلد پڇو، مان توهانجي پڳتي، وٽاهڻ، ٽپسيا
 جي شڪتي اڳيان ٻيهي نٿي سگهان. تنهن تي مهاراج جن مايا
 کان هي سوال پڇيا:-

وٺرائڻ ۽ روپڪ ٿي ٺريءَ آهي. ستگرو مهاراج جن اهڙي طرح ٺريءَ رهڻ لڳا. ستگرو مهاراج جن جي ورڻي وٺرائڻ ۾ آتم ڏيان ڪرڻ سان آتم روپ ٿي ويئي هئي. پيانڪ جالور ڏسي دل ۾ چولدا هئا ته جنن ۾ نه منهنجو آمارام آهي. ڪنهن مهل نه جالور والد ڪري هليا ويندا هئا، نه ڪنهن مهل اڳيان چپ ڪري ويهي رهندا هئا. ستگرو مهاراج جن نه پنهنجي مڙج مستيءَ ۾ هولدا هئا. ڏينهان ڏينهن ستگرو مهاراج جن جي ورڻي آتم پد ۾ اسٽ ٿيندي ويئي. اهڙي پرڪار ستگرو مهاراج جن پنهنجو وقت آتم ۾ گذارڻ لڳا.

هوڏانهن جنهن ڏينهن مهاراج جن پرياه جو گهر مان لڪتا، سو سارو ڏينهن مانا ڪرشنا کين ڏلو پر هو رات جو نه ڪن آيا. تڏهن ٻئي ڏينهن صبح جو سوير ٻائي ٺهرايم ۽ ڪي سسنگي سندن ڳولا ۾ لڪتا. باغ گهميا، ٻيلا گهميا، رستا ٿريا، ٺهرون ٿريا، درياه شاه ويا، پنج ڏينهن انهن ڳولها ٿوليا ڪيائون پر پتو ڪونه پيو.

مانا ۽ سڀيئي سسنگي ڏاڍو اداس ٿي پيا. گهر جو وهوار ۽ ڪاٺ پيٽ ۽ پلجي وڃن، تڏه ٿي پيا. رات ڏينهن اکيون کڻي پيا ٺهارين نه ڪڏهن ئي مهاراج جن روشن ڏين. سڀ ويڪل گذارڻ لڳا. هوڏانهن ستگرو مهاراج جن ڪتيا ۾ يوڪ ٽپ ڪري رهيا هئا. هڪ ڏينهن پرياه جو ۴ ٻه اٿي ٿلڻ لاشان ڪري ڪتيا ۾ پدم آسڻ ٻڌي من ڪي سؤڪير ڪري سماڌيءَ ۾ اسٽ ٿيڻ لڳا. اڃا پوري سماڌي ڪانه لڳي هئي ته گهگهڻ جو مڌر آواز ٻڌائون. دل ۾ ويچار ڪيائون ته گهگهڻ جو مهاشندر مڌر آواز هن وقت هن ڪٿان آيو. سندن سماڌيءَ ڪله ۾ ڪله ۾ ڪله ۾ ڪله آيا.

جهنگل جي بهاري ڏسي ڪلاڪ کن لائين ستر ڪري موٽي
اچي ڪتيا ۾ ويهي نام جو پڇن ڪرڻ لڳا. روز صبح جو
اشنان ڪري، ڦل کائي پاڻي پي ڪنهن مهل پڇن ناهي
ٿوري ٿوري پيا ڳائيندا هئا. ڪنهن مهل سماڏي لڳائيندا
هئا. شام جو ڪلاڪ کن درياھ جو ڪناري وٺي جهنگل جو
ستر ڪندا هئا. انهيءَ وقت ستگرو مهاراج جن وٽراڻي جي
مستيءَ ۾ مست هوندا هئا جو رات جو گدڙ بگهوڙ، خوفناڪ
جالور آواز ڪندا هئا ڪنهن مهل ته مهاراج جن جي ڪتيا
ٻاهران اچي کيائيندا هئا پر ستگرو مهاراج جن سدائين وٽراڻي
۾ لڙي رهندا هئا.

ڪوٽ

ڀوڳن ۾ روڳ ڀٽ - سڪون وشي ڪٽ ڪٽ
ڌن منڊا ڀٽ ڀوپ - چور ڪي رهن هٿ
داس ۾ سوامي ڀٽ - جٽ ۾ رڀڙو ڀٽ
ڀٽ ڪل ليچ ليچ - ناري ڪو مهت هٿ
مان ۾ هان ڀٽ - ڳئون ۾ گلان ڀٽ
ڪاٻا ۾ ڪرناٺ ڀٽ - ڀٽ سرويگ هٿ
نريڪ ويراڳ - اک - ڌرو نروس ووڳ
ڳايو مٿن انيڪ - اب ٿاڪي ميري مت هٿ.

ارت - دلڀا جي وشه ڀوڳن ۾ سريز جي روڳ ٿيڻ جو
ڊپ آهي. وڃوڳ جي دڪ جو ڊپ آهي. لوڪر ڪي سين
جو ڊپ آهي. جيت ۾ هار ۽ دشمن جو ڀڙو آهي. وڏي ڪل
ڪي ليچ استريءَ جو ڊپ آهي ته مٿان ڪل ڪي داغ لڳائي
چڏي. مان ۾ اُپمان جو ڊپ آهي. ڳوان ڪي مورڪ جو
ڊپ آهي. سريز ڪي مٿ ۽ بيماريءَ جو ڊپ آهي. اهڙي
ریت ساري سنسار جي پڌارتن ۾ ڊپ سمايل آهي. پر هڪ

ڀاڱو پوريون - باب ۳

ستگرو مهاراج جن راج ڏينهن ماڻهن جي ڀيڻ ڏسي هڪ
 ڏينهن ٻريام جو ۴ بجي اڻگڙو لوڻو کڻي گهران لکتا ۽
 درياهه تي اشدان ڪري ويهي ويچار ڪيائون ته ڪجهه وقت
 ڪٿي اڻڪالت جو آند وڃي. اهو ٻڪرو سنڪلپ ڪري
 درياهه جو ڪنارو ڏيئي هلندا ويا. ۱. ٽي ميل پنڌ ڪيائون.
 درياهه جي ڪناري تي هڪ سندر اڻڪالت جي جڳهه ڏسي
 اهي ڇوڙ طرف تهاوڻا لڳا. ٽن طرفن کان سهڻا آڻن، ڄمن،
 ٻرن، لهارن، ٻيون جا وڻ، کان ڦلن سان ڀريل نظر آيس،
 چوٿين طرف کان درياهه شاهه ٻنهي جي گهٽي ۽ شاهي سان
 وهي رهيو هو. ڏکڻ کان گڏي ۽ سڳند واري هر ڏيڙي
 ڏيڙي لڳي رهي هئي. اهو سندر رملڪ نظارو ڏسي،
 جتي شيشر جا ۱ ٽي وڻ پاڻ ۾ مليل هئا، اتي ڪالهن،
 ڪڪ پسن گڏ ڪري هڪ جهوپڙي بڻايائون. اهي ۽ جهوپڙي
 ۾ واريءَ جو ۱ سوا ۱ ٽوٽ ٿلهو لاهي، ٿلهي تي ويهي
 ٻنهي جي آڻن سروب جو چمتو ڪرڻ لڳا. اهو سارو ڏينهن
 ورت رڪيائون ۽ پڻي ڏينهن صبح جو درياهه شاهه ٽان اشدان
 ڪري وڻن جا ڦل ڦول کائي، درياهه ٽان پاڻي پي جهوپڙي
 ۾ اچي بدم آسڻ ٻڌي سماڏي لڳائي ڇت جي ڀر تي
 ٻنهي جي آڻن سروب ۾ استس ڪيائون. اهڙي طرح اڻوڪلپ
 سماڏيءَ ۾ استس رهيا. شام جو ڏيڙي ڏيڙي سماڏي کولي
 اُٿي جهوپڙي کان ٻاهر نڪري درياهه جو ڪنارو وٺي
 ٽهڻ لڳا. هڪ پاسي درياهه، ٻئي پاسي کان مياسندر

ڏانهن ويا، تنهن کانپوءِ مون کي پتو پيو. اڄ مان انهن کي ياد ڪري روئي رهيو آهيان. اهڙي طرح اهي منهن پوءِ ڀڄتائي اوتارن، رشين منهن مهائمان جي سماڏين ۽ مندرن جي پوڄا ڪري ڦل پائيندا ايترو چئي

تنهن کانپوءِ ستگرو مهاراج جن ستسنگ ڪرڻ لڳا. پر پوءِ جي مايا جي پربل شڪتي جي وارثا هلائي ڇڪياس کي اڀدش ڪرڻ لڳا.

راڳ جوڳ

۱- راهه - پربل هٿ به هر ڪي مايا - جسني سڀ ڇڳ ڇيو ڀلايا .

۱- ڪيتي شبدسورش پربالدي - ڪيتي روپ رسن پسادي ، ڪيتي گند ڪي ٻيڇ گلايا .

۲- ڪيتي ڪام ڪروڙ پرجاري - ڪيتي لوپ موهه پماري ، ڪيتي اوھه ڪي سنڌ بهايا .

۳- ڪيتي يوگي بندت گياني - ڪيتي ٽپسي ٽياڳي ڌياني ، ڪيتي منور خاڪ ڀلايا .

۴- ڪهي ٽيئون ان سب ڪولونٽا - ڪوئي ان سي ورلاڇوٽا ، جس لي گور ڪرپا چرن ڌاڀايا .

اهو ڀڄن ارت سميت ڳائي ستسنگ سماپت ڪيائون . ساري سنگت پاو پرباد وٺي گهر وئي . اهڙي طرح مهاراج جن ٺٽ لير سان هر روز ستسنگ جي مڙج لڳائيندا هئا - ٻنهي شهرن جي ڪيترن مائين ، پائن جو پريمر شرڏا وشواس وڌندو ويو . جيڪي پاوا ٻالڀ ۽ شهر جا ماڻهو پرخلاف هئا سي به انهن پريمي ٿي پيا .

آهي ۽ گهڻو ڪري هڻي ڪن ۾ ساڳي جاءِ تي وڃي رهندو.
اهي اولاري ٻرڻ جون شڪتيون آهن. انهن مهائنا ٻرڻ
کي وڏاڳي ڏوٺڪي ٻرڻ ڏسي سرڌا سان شيوا ڪري
ٻنهنجو اڏار ڪري مڪتي ڦل پالڻ ٿا. گهڻا نه اڳياڻي
اولوڪي جيتوڻي، اولاري رشتن مٿن مهائنا مان ڪوبه
لاپ ٻراپ نه ڪري سگهندا آهن. اٽو انهن کي ڪارڊون
ڏيندا آهن ۽ ڪلاڻون ڪندا آهن ۽ اٽڪ ڏک ڪشت ڏيندا
آهن ۽ پوءِ انهن مهارڻن جي اٽڪڙان ٿي وڃڻ کان پوءِ،
اهي موڙهه اڳياڻي منش پشچانپ ڪري روئي پاڻ کي
نديندا آهن.

ساوڪ - پاڙي ويڄ هٿام - ٿا مٺن مٺر نه پڇيا،
تنهن پوءِ پيام - هوري سوراڪين ۾.
ارڪ - ٻنهنجي پاڙي ۾ وڏا ڊاڪٽر هئا ۽ مان تمام
روگي بيمار هيس پر مان انهن ڊاڪٽرن کي نه ڏسي سگهيس،
جو منهنجي اکين ۾ گرميءَ سبب ڦلا پئجي ويو هئا ۽ مون
ڪوبه علاج نه ڪرايو پر جڏهن اهي ڊاڪٽر مون وٽان لڏي
ويا تڏهن مون کي انهن ڊاڪٽرن جو قدر پيو ۽ تڏهن مان
روئي لڳس.

سڌانت - هي اڳياڻي جيو چوي ٿو ته حسين اولاري
رشي مٺي، سٺ مهائناون منهنجي ٻر ۾ مون وٽ هئا ۽
مان تان ڪليشن ۾ کوشا جي روڳ ۾ روڳي ٿيو ٻيو ڏوس
تسڻ منهنجو چم ڏکي ٿي چٽائڻ ۾ پٽڪي رهيو هو ۽
رات ڏينهن مون کي آرام ڪونه هو. پر مان ٻنهنجي اٽڪل
اهان جي ڪري اٽڪو ٿي ڏسي نه سگهيس. ٻنهنجي من
وڳو مٽائڻ لاءِ آتم گيان ڇڏي دوا انهن کان ڪين ورتي.
اهي سٺ ٻرڻ اٽڪڙان ٿي ٻنهنجي آهاسي وطن

جا هر دا سیتل جکري رهيا آهن جي مهاڻاڻون، برهم گياڻي
 سنسار ۾ نه هجن نه سارو جڳت بنا آڳئيءَ جي جلي پسر ٿي
 وڃي. جو ست چٽ آئند، پري پور ٻڌا ٿا ڪار آهي سو
 انبت روپن ۾ اوتار ڌاري ڪري آهي ٿو. اوتار ٽن پرڪارن
 جا ٿين ٿا. (۱) ڪارڪ اوتار (۲) نيت اوتار (۳) نيت
 اوتار. (۱) ڪارڪ اوتار جئن سري رامچندر ۽ ڪرشن پگوان
 جو اوتار ڌاري ليلائون ڪري دڻيتن ۽ راکسن کي ماري
 پوءِ نان پاپين جو بار لاهي، اڌرم کي ناس ڪري ڌرم
 جي اسٽاپنا ڪيائون. (۲) نيت اوتار جئن نرسنگهه ۽ وامن
 پگوان جي اوتار ڌاري پنهنجن پڳتن جا دڪ ڪشت دور
 ڪري جلدي اُتر ڌان ٿي ٿا وڃن. (۳) نيت اوتار: نيت
 مهاڻاڻون دشمن منين جو اوتار ڌاري جڳياسن ۽ جڳت جي
 اڌار واسطي اچن ٿا. جو انبت جڳياسن کي آتم گيان ڏيئي
 جنم مرن جي چڪر کان ڇڏائي موڪل ڪن ٿا. اهي برهم
 گيان مهاڻاڻون ساڪيات برهم جو روپ آهن.

برهم گياڻي آپ پرميشور -

برهم گياڻيءَ ڪو ڪوچي مهيشور:

گرو ناک صاحب جن فرمائين ٿا ته برهم گياڻي مهاڻاڻون
 برهم جو روپ آهن جنکي شڪر پگوان نه ڳولي ٿو. برهم
 گياڻي مهاڻاڻن جي درشن ڪرڻ سان مهاڻاڻند جي پراپتي
 ٿئي ٿي ۽ ڪيترائي پاپ ڪشت وگهن دور ٿي وڃن ٿا.
 جئن ڪنڊو لڳريءَ مٿان آڏا آئي، هڪ پاسي درياه شاه،
 ٻئي پاسي برسات. اهڙو ته ڪرناڙ جو ڪوپ ٿيو جو ڪنڊوءَ
 جي لڳري پوءِ ڪونه ها پر ستگرو مهاراج جن جي ڪرپا
 درشتيءَ سان سڀ جڳ ڇڪار ٿي وئي. اڄ شام جو اسان
 ڏسي آيا آهيون ته درياه شاه هڪ فرلانگ پنتي هتي ويو

آستان تي آيا.

ڪوسا آهن لاجپور ۾ هراج ڪرڻاري رام، سبب موٽرام،
 لائي لاهول ۽ اها به ٿي پئج ڪڏجي ڏسڻ آيا نه درياهه لڳو
 آهي يا نه. درياهه کي لعل ڏسي گوبال داس چوڻ لڳو نه
 اها آڏو پٺتي جي شڪي ۾ ٻهئي ۾ ڪلياڻ ڪيائون.

ٻي ڏينهن شام ۾ ستن، هالمان ۽ ستمگن سان گڏجي
 ستگرو مهاراج جن درياهه شاه ٿي گهمڻ ويا. ڏسڻ نه درياهه
 پٺتي هتي وڌو آهي. هڪ رات ۾ هڪ فرالنگ کن پٺتي
 پٺتي وڌو هو. اهو ڏسي سهڻي ستگرو مهاراج جن جي
 ڇوڪر ٻاڪار ٻڪارڻ لڳا ۽ چوڻ لڳا ته پرڏي هتي نه وڌي
 اهو ڏيکاري آڏو لاهون ٿي ستگرو مهاراج جن چوڻ لڳا
 نه هتي اهو وڌي ٿو يا اها اٿس ڪري وڃي آهي. هي
 نه هڪ سڃي ڪل ڪري ڏيکاريو اٿس. توهان سڀ ساڳي
 آئي ڏسندا رڌو. ايترو چئي درياهه شاه جي ڪناري جو
 سڱو ڪندا پيا ٿي اچي ۸ ڇوڪر ستمگ شروع ڪيائون.
 هراج ڪرڻاري رام، ٻاڻو لاکو ڪر ۽ ٻيا نه ڪيترا ساڏو،
 مڙهوڻ ٻڌي شهرن مان ٿار ٿيڻي ڪڍي آئي هئي. سارو
 لاهو ۽ ساري هزار ٻوٽن سان ٻوٽي وئي. اتي مهاراج ليڪراج
 ستن جي ۽ ٻيا ٻوٽا ٻوٽي چوڻ لڳو نه ستم ميانائون
 ۽ ستم ٻوٽن جي ستم ۾ نه هجن نه ستم ٻيا ٻوٽا چٽ
 ڏسي ٿي ڏيڻ ڪٿي ۾ چٽا وڃن.

سٺوڪ - آڇ لڳي آڪاس ۾ - چوڻ چوڻ اُنڱار،
 ستم نه شوون چڱت ۾ - ته جل مرقا ستمار.

اوڻ - نه ساري ستم جي ٿوڻ ٿيڻ، تائين ۽ ڪروڻ
 ۾ اُڻي رات ڏينهن چڱي وڃي آهي. ستم ميانائون
 وڌيڪ ۽ وڌيڪ ڪري ٿو ٻي ٻي ٿي ٿي سان ستم جيون

جڻ ڪرشن پڳوان جمنڊا جي ڪناري تي ٻيهر ماري وڃائيندو هو، برجواسي، پسون، پنڇي، جڙ چيٽن سڀ پنهنجي سڌ ٻڌ ڀلائي، ماريءَ تي مست ٿي ويندا هئا، تنهن ئي ساري سنگت سگرو مهاراج جن جي ڀڄڻ روپي ماري ٻڌي گهر ٻار، سارو سنسار ڀلجي، مڙج ٻر اچي، جتي سو نٿي لائين ته مست ٿي ويو جڻ مورتون پٽ تي اسٿت هونديون آهن. ڪنهن کي به وقت جي خبر ڪانه پئجي جو مٿان اچي شام جا ۴ لڳا، مڪي پرين هل آهستي آهي گوال لال کي ڏيري ڏيري چوڻ لڳو ته شام ٿي ويئي آهي، ڀوڄن تيار رکيو آهي. لنڊن، وڏن، ٻارن کي بڪ به لڳي آهي. سو توهان مهاراج جن کي اشارو ڪريو. گوال لال موقع ڏسي سگرو مهاراج جن کي چيو ته سائين مڪي صاحب جن چون ٿا ته تمام دير ٿي وئي آهي ۽ ٻارن کي بڪ لڳي آهي. ايترو ٻڌي سگرو مهاراج جن چيو ته برابر دير ٿي وئي آهي. اسان کي به ڀڄڻ جي مڙج ٻر ڪاٺي خبر ڪانه پئجي ٻر توهان به ڪونه ٻڌايو. هاڻي نام جي ڏي لڳايو. ايترو چئي سگرو مهاراج جن ٻڌو پاڻي نام جي ڏي لڳائي. دولهه تنهنجي در تي سڪسان ڪريون سوال، سوال سڻي سوالين جا - سدا ٿي ٻر ڪپال، ڪر نظر سان نهال - هن ساري سنگت کي. درياه شاه، يگيه ۽ ستسنگ جي جڻ منائي ستسنگ سماعت ٿيو. درياه شاه کي ڀوڳ لڳائي پندارو کوليو ويو. سگرو مهاراج جن، سادو، برهنڊ ۽ ساري سنگت پريم سان روئي ڪاٺي خوش ٿيا. ساري سنگت پنهنجي گهر وئي ۽ سگرو مهاراج جن به سنگين ۽ سادن کي ساڻ وٺي درياه جي ڪناري جو سفر ڪندا سالاري کان ٿري ۷ بجي پنهنجي

لکھا. مهاراج ليکراج رباب وڄايو، واحد بخش ۽ آسو سوناري
 دلاء. مهاراج هوڻلداس باجو، پاڻي ڇيٺارام طبلا وڄايو.
 ستگرو مهاراج جن پريم جي مستي ۾ آئي. هي ٻانهن مٿي
 کٽي مڌر سر سان هي ڀڄن آلاپيو. ساري برهمڻڊ ۾ هي مڌر
 آواز چالنجي ويو.

ڀڄن پيمروي

۱- لال - سڄن جو دؤله. درياه شاه آهي -
 راجا رانول راؤ طاهر پير زمين تي سو مالڪ سبرواهه.

۱- پار برهم مان جل ٿيو پيدا -
 تنهن مان ئي ڌرتي، ڌرتيء مان ٿيا گل گل مڻوا،
 باغ بڻيا بستي، باغ گهمي گاراڌاوسين. عجب ڇڙهي مستي،
 ڇڙاسي لڪ چوئين سو سائول ڏي ٿو شاه.

۲- درياه شاه جي در جا آهن - چار ٿي ورڻا ڀڄاري -
 ديموي ديموا ڪن ٿا شوا،

شرڙا سان مدد واري -
 دنيا جي سڀ ديسن جا ٿا پوچن سر ۽ ساري،
 باري چوئيڙن، گل ٿل ڇاڙهن - چنڊ ۾ ڌاري جاھ.

۳- سوين هزارين آهن سوالي - سڀ ڄا ڪارج ڪري -
 بلو پريم سان پائڻ جيڪي ٿن جي جهول پري،
 آس وندن جي آس پڄائي - ڊڪٽرا درد هري -
 ٻڌلن حا ٿو بيڙا تاري - هيٺن جو همراهه.

۴- لرم لرم تهنڄو جيڪي جاھ رکي چولدا -
 چنڊ چنڊ جهولسي لال اڏيرو،
 لال اها لولندا - دؤله جي ڪرپا سان سڀئي پاروچي ٻولدا،
 ڪهي تيمون سو ڪامل آهي - پي واهن جي واھ.

برسات بند آهي ۽ آسمان به صاف لڳو پيو آهي.

مڪي صاحب صبح ڇو آئي يگه هون جي تياري ڪرائي.
 به چار پنهنجي ساٿ وٺي سڱرو مهراج جن وقت آيو ۽ پيرين پئي
 چوڻ لڳو ته سائين يگه لاءِ سنڀ بندوبست ڪري آيا آهيو.
 هاڻي ڪرپا ڪري توهان هلو. اهو ٻڌو مهراج جن سڀني
 سندن مهمائين ۽ مهمانن کي ساٿ وٺي، مڪي پنهنجن سان گڏجي
 درياه شاه تي آيا ۽ هون شروع ڪرايائون. تمام گهڻي خلق
 اچي وئي هئي. ستسنگ شروع ڪرايائون. پهرين ڪندوءَ جي
 پڳتن ملي ستسنگ ڪيو. پوءِ شاه جي پٽ مان پڳت ڇيتارام،
 ڪرشن داس، مهراج ليڪراج، پڳت روپو ۽ ٻيا گهڻا پوڙهي
 اوڇڻو اچي نڪتا.

سڱرو مهراج جن پڳت ڇيتارام کي چيو ته ڏاڍو چڱو ٿيو
 جو موقع تي آيا آهيو. هاڻي توهان پنهنجي منڊليءَ سميت
 ڪلاڪ کن ستسنگ ڪريو. آڳيا پاڻي پڳت ڇيتارام،
 ڪرشن داس ۽ مهراج ليڪراج ستسنگ ڪرڻ لڳا. پڳت
 ڇيتارام پراڻا جو ڀڄڻ ڳائي چوڻ لڳو ته اسان اتي گهڻن
 ڏينهن کان پئي ٻڌو ته پنهنجن وري مهراج جن سان جهڳڙو
 شروع ڪيو آهي. اها به خبر ملي ته درياه شاه ڪندوءَ شهر
 کي پائيندو پيو اچي. تڏهن رات سڀني پاڻ به صلاح ڪئي
 ته هلي سڱرو مهراج جن جو درشن ڪري اچون. هتي شهر
 به اچڻ شرط ٻڌوسون ته سڀني پنهنجي مهراج جن کي وٺي
 درياه تي يگه ٿا ڪرائين. سو هتي هئي ۽ وڃ ڏسي ڏاڍو
 خوش ٿيا آهيو. مهراج جن سڱرو شڪتينوان آهن، درياه
 شاه کي پري اماڻي ڇڏيندا، ايترو جو وري ڪندوءَ جي شهر
 به ڪين ايندو. ايترو چئي پئي ڀڄڻ ڳائي بس ڪيائون.
 تنهن کانپوءِ سڱرو مهراج جن ڪٿارو ڪٽي ستسنگ ڪرڻ

۽ اڃا اها نه ڪڙڪاٽ ڪري پئي گجي جو پاره نه ڪا
پر نه اڃا واري آهي. وڌيڪ توهان ڄاڻي ڄاڻهار آهيو.
اسان جي اوکڻن ۽ ڏوهن کي نه ڏسي پنهنجو پرڏ ڄاڻي
لح زکو.

پرمهن جي پراڻا ٻڌي ستگرو مهاراج هن چيو ته پگوان جا
۽ ڇڏ ڍلڪ آهن. پگوان جي گت ڪوبه ڄاڻي نٿو سگهي
نه جو ائين ڪيو اٿس. پر پنهنجو ڌرم آهي پراڻا ۽
پرشارت ڪرڻ.

ساوڪ. پرشارت پسن پراڻا. دونهو ساڌن سار،
ڪهه نيتون جن کي ڪيئي.
هوئي جهڻ جهڻڪار.

پرشارت ۽ پراڻا جنهن وڌن، جنهن شاعرن ۽ سڀني
گروئن جو سار يعني گت آهي، هن جي ڪرڻ سان ٽنهي
لوڪن ۾ جهڻ جهڻڪار ٿي وڃي ٿي. ٽنهن ڪري هنن هتي
ابنور کي پراڻا ڪريون ٿا ته سڀاڻي صبح جو هي درياه شاه
ٿي پگهه ڪڍي، جنهن ۾ هون ۽ پٺاڙو ڪڍي. جنهن سڀني
پرهن، ساڌ، نظير غريب مسڪين ۽ اُٺا ڪاٺي دوش ٿين.
ستنگ ڪري پٺاڙي پائي سڀ گڏجي درياه شاه کي پراڻا
ڪنداسون. مهاراج گروڌاري رام کي هون لاء چئي ڇڏيو.
ٻه شهرن ۾ سوچنا ڏيئي ڇڏيو ته ماڻهي پائي درياه تي
اچي پگهه ۾ پاڻو وٺن. پيو ڪوبه ڊپ نه ڪريو.

صبح جو درياه شاه جي ڪناري تي شاميانو هڻائي پگهه
هون جي سامهون ڪئي ڪڍي هون ۸ بجي صبح جو هون
شروع ٿي وڃي. ستگرو مهاراج هن جي آڳاٽي ٻڌي پنهنجي
پنهنجي جاء تي وڃي تياري ڪرڻ لڳا.

پر پات جو ستگرو مهاراج هن اڻي ٻاهر لڪري ڏسن ته

مٿي ڪنڀان. ڏنڊ وغيره جي ريت ڪري پئي ۽ بهال ٿيو ته
سنت جي شرن وانجي.

مکي صاحب ٺهڻي کي چيو ته سنت وٽ وڃي ارداس
ڪر ته پئنج اچن ٿا. اوهين ڪرڻا ڪري جاء ٿي هجڻو.
پٺيان ساري پندڄام پڙشاد ڪئي ستگرو مهاراج جن وٽ ويئي.

ستگرو مهاراج جن سڀني کي وڏي آدرستڪار سان ويهاري
پڇيو ته ههڙي برسات ۾ ڪئن آيا آهيو؟ تنهن تي مکي،
سيٺ موٽيرام ۽ سيٺ آئلداس، پيرومل، گوپال داس، جهلداس،
بابو راجهورام اُٿي دم جوڙي چوڻ لڳا ته سائين خيرون
ڪهڙيون آهن. ايشور جي مايا اهڙي پڙهل آهي جو ڪرشن
ڀڳوان ڪيترا دفع مانا کي پنهنجو چتر پڇ سڙوڻ ڏيکارڻو
۽ ٽيئي لوڪ وٽ ۾ ڏيکاريا ته به مانا ڀڳوان جي ماڻا ۾
پلجي ويئي. ڀڳوان کي سڃاڻي نه سگهي ۽ چوڻ لڳي ته
ڪرشن منهنجو پٽ آهي. تهڙي طرح هي پڙو، ٺوهانجي
مايا به اهڙي نه پڙهل آهي جو اسان کي هر گهڙي ۽ ڀلائي
ٿي ڇڏي. اڳ ۾ به ٺوهان پنهنجي شڪتيءَ سان ساري شهر
جي رکيا ڪئي هئي. پر اسان اڳيان جي ڪري پلجي ٺوهان
کي سڃاڻي نه سگهياسون ۽ وري ڀيا ٺوهان سان جهڳڙا
ڪريون. هاڻي اسان سڀئي ٺوهانجي شرن ۾ آيا آهيون.
اسان کي معافي ڏيو. اسان تي اهڙي ڪرڻا ڪريو جو آئينده
اوھانجي مايا ڀلائي نه سگهجي ۽ اسانجي شرڏا، پرير ۽ وشواس
وڌندو رهي. جڏهن ڪرشن ڀڳوان دوا پور ڀڳ ۾ گوروڏن
پرست ڪئي پنهنجي پڙجاسين جي رکيا ڪئي هئي تڏهن ٺوهان
به اُٿي شهر کي تباهيءَ کان بچايو جو هڪ پاسي درياه شاه
شهر کي پاڻي رهيو آهي ٻئي پاسي ڀندڙ ديوڻا ڪوٺ ڪري
آيو آهي. ڪيترن ڏينهن کان لڳاتار برسات ٿي رهي آهي

بيماري ۽ ستگرو مهاراج جن جي دٻا ۽ ڪلا جي يادگيري
 ٿيڻ تي چيو ته وري نه وٺائين ٿي ڪم ٿيندو تنهن ڪري
 هلي سندن شرن ولجي. مگر مهاراج ڪرڌاري رام، پاڻي
 ڪلياڻ داس، ڪرمون مل ۽ پاڻي سترامداس چوڻ لڳا ته
 ستن کان معافي وٺي شرن پتون؟ تنهن کان نه ٻڌي وڃي
 مرن چڱو آهي. اسان جو اهو ويچار آهي ته هالن، ڏانهن ڪو
 ماڻهو موڪلي اٿان ويهه، پنجويهه ميل گاڏيون گهرائي ٻار ۽
 سامان سڙو روانا ڪريون.

اهو ٻڌي پاڻي آنداس ۽ ٻاهر ريجهورام آڻي چيو ته
 هنن سائين جو مدد جاء ڪونهي، جو چون ٿا ته ٻار اڃا ۽
 سامان هالن روانا ڪريو. پورين ٻاهر نه اڪري ٿو ته برسات
 پرنه ڪال ڪري ڇڏيو آهي. هزارين ۽ گهڻن ۾ ڪيڏو
 پاڻي پيو وهي ۽ ڪئن پيون ٿيون وهن. ٻڪ ڪري ڇاڻو
 نه ههڙي برسات ۾ اڪري ڪو نه سگهيو. درياه شاه به
 ڪن ڪلاڪن ۾ شهر ۾ ڪاهي ايندو. تنهن ڪري سڄا ڪم
 آيو. ستن جي شرن وان کان سواءِ ٻيو ڪو حيلو ڪونهي.
 اهي ڳالهون پئي ٿيون ته مڪيءَ جي باغ جو ڪمدار ڊوڙ ٿيو
 ڊوڙ ٿيو پٽپٽاب ۾ اچي مڪيءَ کي چوڻ لڳو ته سائين
 درياه شاه وڌيري جي باغ جو اڏ ٻائي ويو آهي، هيٺ
 پنهنجي باغ کي پاڻي رهيو آهي. هڪ اڏو ٻڙ جو وڻ
 ۽ ٻئي ٻيا وڻ به ڪيرايا اٿس. درياه شاه اهڙي ڪجڪوڙ
 سان اچي ٿي رهيو آهي جو پاءُ نه اڄ رات جوڻي
 موٽيرام جون مشينون ۽ سڄو شهر پاڻي ويندو. مڪي صاحب
 ۽ سڀئي پنڇ ڪمدار جي ڳالهه ٻڌي گهٽرائجي ويا. تنهن
 ڪارڻ مڪي صاحب چيو ته جيڪي ستن جي برخلاف ڊڄن
 سي هٿ مٿي کڻن. صرف سيٺ موٽيرام ۽ ٻالڻن ٻاون هٿ

مان اڄ صبح جو ڏسي آيو آهيان ته درياه شاه شهر جي حدن تي پهچي چڪو آهي. ڏسو ته برسات به ڏينهنون ڏينهن زور سان پهچي رهي آهي. تنهن ڪري اڄ ئي شام جو پنهنجا ڪٺي ڪري ڪا صلاح ڪريو ته ڇا ڪرڻ گهرجي. مڪي صاحب ٺهليءَ کي آڻيا ڪئي. ٺهليو پنهجي شهرن ۾ ٻڌائي آيو ۽ شام جو ۴ بجي پنهنجا ٻڌ ٿي.

مڪي صاحب چوڻ لڳو ته پاڻرو، هڪ پاسي ٿيندڙ ديوتا ڪوٺ ڪري آيو آهي جو هفت کان لڳاتار برسات پئي پوي. هر روز شهر ۾ ڪيڏيون ڇايون پيون ڪن ۽ ڪيترو چوپايو مال به مري رهيو آهي. پئي پاسي درياه شاه جي به ڪموري ٿي رهي آهي. هاڻي اهڙي صلاح ڪيو جنهن ۾ شهر جو بچاءُ ٿئي.

سيڪ چيلداس چوڻ لڳو ته پگت صاحب جي شرن وارو ته جڏهن ڇڪار ٿي وڃي. پيو ڪوبه ٻڌڻ جو رستو ڪونهي. جي اڃا به نه ڇڏيندا ته ڏکي ٿيندا. تنهن تي پاڻي پاڻاروار، پاڻي ڪيول وار، ٽيڪومل، بصروار چوڻ لڳا ته اسان سندن ڪيتري شڪتي ۽ گهڻي ٿيڻ لڳا ٿيون آهن. هن زبان کي طاقت ڪانهي جو اسين ورن ڪري سگهون. توهان سڀئي ٻڌيمان آهيو، ايترو ته ويچار ڪريو ته آه ته مائيءَ ڏنا ٿي باقي به آه ستگرو مهاراج جن وٽ ڪونه هئا جو پنڀاڻيءَ کي ڏهن هاڻي ڇاڻي وائي پنهنجي ننڍا ڪرائي آڻن ته ڇهن ڪن ڪوبه سڃاڻي نه سگهي. سو جي پنهنجي شهر ۽ ٻڌڻ جو پلو چاهيو ته هلي شرن پئي کائڻ معافي وٺي ڇڪار ڪرايو. رڳو ستگرو مهاراج جن جي درياه شاه تي هلڻ جي دير آهي. وڌيڪ توهانجي مرضي.

پگت ڏيارام ۽ سيڪ گوپالداس به پنهنجن ئي ڪارا جي

هائي هڪ طرف کان درياهه پائيندو اچي ته ٻئي طرف کان
 ٻن ٽن ڏينهن کان لڳاتار برسات نه زور شور ڏسي رهي
 آهي ۽ اڇلي ڪڙڪي رهي آهي. پاڻو راجپور وارو چوڻ لڳو
 ته روزانو بهراڻو ٺٽي هلي درياهه شاھ تي ٻلڙ پاڻو نه ڇڪار
 ٿئي. ٻيو ڪو به چارو ڪونهي. ٽيهن تي سڀئي پنجن چوڻ
 لڳا ته اها ٻالھ ليڪه آهي. ٻئي شيواڌاري وڃي بهراڻو ٺٽي
 ڪن نه پوءِ ساري پنڇاٺ به بهراڻي سان گڏجي درياهه شاھ
 تي ٻلڙ پائيندي، شيواڌاري وڃي ڪر کي لڳا.

ٽيهن کانپوءِ مڪي صاحب چيو ته هائي ٻڌاڻو ته پگت صاحب
 لاءِ ڪهڙو فيصلو ٿا ڪريو. سٺ موٽيرام چوڻ لڳو ته فيصلو
 نه آيو پوءِ آهي ٻائي انهيءَ کي عمل ۾ آڻڻو آهي. مڪي پريش
 چيو ته ڪوئي فيصلو ڪونه ٿيو آهي، ٻائي عمل ڇا ڇو؟
 هينئر مهديجو نه اهو رايو آهي ته حال ئي الحال اها ٻالھ اتي
 ڇڏي ڏيو. ڏسو ته درياهه شاھ ڇا ٿو ڪري. سهائي پيو
 پست هالن ۾ پياڇي ڪري درياهه ڪري ڇڏيو. پوءِ
 ڄڻ اهو ٻڌايو.

ٽيهن کانپوءِ سڀئي پنجن جنهن ٺٽي بهراڻي سان گڏجي
 درياهه شاھ ۾ بهراڻو پروان ڪري، ٻلڙ ٻائي پيهجي گهر
 موٽي آيا. اهڙي طرح ٻئي ڏينهن سڀئي پنجن بهراڻو ڪڍي
 ٻلڙ ٻائي ايندا هئا.

هڪ ڏينهن پگت ٻاسري وارو مڪي صاحب کي اچي چوڻ
 لڳو ته مڪي صاحب! پگوان ڇو هي عجب رنگ نه ڏسو.
 جن بهراڻا ڪڍي درياهه شاھ کي ارداسون پيا ڪريون ته
 ڪرڻا ڪري ٻنهي عني وڃ ڪن ٻاڙا ٺٽي پائيندو پيو اچي.
 شايد درياهه شاھ ٽئين ٿو سمجهي ته پنجن روز اچي مون کي
 ٽئين ٿا چون ته درياهه شاھ ڇڏي اچي عليو اچ. مڪي صاحب،

ڪٿي اُگني ٿي شهر ڄلائي، ڪٿي درياھ ٿي مستي ۾
اچي پيو پائي. اهي سڀ سندس ليلائون آهن. پاڻ سڀني
کي ساڳي ئي ڏسڻو آهي. سستنگ سماپت ٿيو. ساري
سنگت پاڻ پراساد وٺي پنهنجي گهر ويٺي.

تنهن کانپوءِ پڳت شيوڪرام ۽ پاڻي ٺهراڻ سڀني کي
چيو ته جيئن اسان ڏسي آيا آهيون ته درياھ هٽندو ڪونه،
ضرور ڪنڊو ڪي پائيندو. پوءِ سائين ٽپڙ ڪٽڻ ۾ تڪليف
ٿيندي. انهيءَ ڪري صبح جو سامان ٻڌو ته شام جو هتان
اڪري شاه جي پٽ هلاجي. پاڻي ٺهراڻ چيو ته اها ڏاڍي
سٺي صلاح آهي، ٽپڙ ٻڌڻ گهرجن. پاڻي وٺي سيراڻي چيو ته
اسان به اڳ ۾ ئي اهو خيال ڪري رهيا آهيون. شهر جا
ڪي ماڻهو ٽپڙ ٻيا ٻڌن، اسين به صبح جو ٽپڙ ٻڌنداسون.
سڀ سامان اڻائي ٿا ڇڏيون، باقي ڪاٺ بيٺ لاءِ باسٽ ٻڌڻ
رڪون ٿيا، جيئن پوءِ اڪرڻ ۾ تڪليف نه ٿئي. اهو ٻڌي
ستگرو مهاراج جن منڍڪي چوڻ لڳا ته ايترو گهٽ ٿيو. هيءُ
به پوءِ جي ليل ڏسڻ گهرجي. پنهنجو گهر نه تمام پڇاڙيءَ
۾ آهي. پهرين ته ٻيو سڄو شهر آهي پوءِ به جي هرو پورو
درياھ، شاهه جي اها مرضي ڏٺيسون ته توهان کي ٻڌائينداسون.
حال شانت ڪري ويهي رهو، خيال نه ڪريو. ستگرو مهاراج جن
جا اهي وچن ٻڌي پاڻي ٺهراڻ ۽ ٻيا چوڻ لڳا ته چڱو ٻلي
هڪ اڌ ڏينهن لنگهي. ڏسون ته ڇا ٿو ٿئي. تنهن کان پوءِ
سڀئي روتل ڪائي آرامي ٿيا ته برسات به زور سان ٻوڏ
شروع ٿي. اڳاٽا برسات وسندي رهي.

ٻن ٽن ڏينهن کانپوءِ وري هڪ ڏينهن پنهنجا ٻه مڪي
صاحب اُٿي چيو ته ڀائرو اڄ منجهند جو اسان کي هڪ ٻري
اچي ٻڌايو ته درياھ بلڪل زور شور سان ٿي.

پاڻي آئلڊاس چيو ته اڄ رات درياھ شاھ جو بهرائو ڪڍي
اچي پلڙ پايون ته ڪا جٽڪار لڳي. تنهن کان پوءِ ٻئي بيم
چوڻ لڳا ته پائرو، پاڻ کي هتي آڻي اڌ ڪلاڪ مس ٿيو
آهي ته ڏسو ته درياھ ڪيترو ته پاڻي آيو آهي. ڇي اهڙي
ٿيڻ رفتار سان آيو ته سڀاڻي شهر ۾ پهچي ويندو. اهو ڏسي
مکي صاحب پاڻي ريتھورام کي چيو ته هاڻي هلي بهرائي
جو بندوبست ڪريو. ٻنهي شهرن ۾ هوڪو ٿا ڏيارينون ته
شام جو ۵ بجي سڀ بهرائي سان گڏجي درياھ تي هلن.
پنهنجا سڀاڻي شام جو ۵ بجي ٿا رڪن.

ساري شهر ۾ درياھ شاھ جي پاڻن جو هراس پئجي وڌو.
شام جو ٻنهي شهرن جا ڪيترا ماڻهو بهرائي سان گڏجي ڇهڻون
هڻندا لڳندا درياھ شاھ ۾ بهرائو پروان ڪري پلڙ پاڻي
موٽي پنهنجي گهر آيا.

ان ڏينهن مستنگ ۾ برهمي مهاراج جن کي چوڻ لڳا ته
هي پرڳڻو، توهان ته هر دور درياھ تي وڃو پيا. ٻڌايو ته
شهر جو ڪهڙو حال ايندو. اسان ته ڏسي گهرائجي ويا
آهيون. سمجهون ٿا ته شهر باقي ڪي ٻئي ڏينهن مهمان
آهي. هاڻي ڇا ڪريون. ٿيڻ ٺاڙي ۽ ٻار ڇڏي ڪٿي ٻئي
هند ڇڏي اچون، يا شانت ڪري ويهي رهون. جن آگيا
ڪريو، تن ڪريون.

سنگرو مهاراج جن فرمايو ته پگوان مڙيوئي چڱي ڪندو.
توهان گهرايو ته شانت ڪري وينا رهو. برهمين کي دلداري
ڏيئي مستنگ شروع ڪيائون. جوانون ته پگوان جي لاءِ
اُڀرمار آهي حيثو ڪوئي آلت ڪوٺي. پنهنجا ڪيل پاڻ
بڻائي وري پاڻ ڏسي ڪٿي خوش ٿيو ٿئي ڪٿي روئي
پيو، ڪٿي ٻادل ٿي برسي، ڪٿي هوا ٿي وڻن کي چٽولائي

ڪٽ ڪٽ جي ڪري ڪوبه خيال ڪونه ڪيو آهي. هاڻي پڳت جي معاملي جو هڪڙو فيصلو ڪريو ته پوءِ صبح جو گڏجي درياھ تي هلي ڏسون ته ڇا آهي. پڳت جيئارام چوڻ لڳو ته پنجن جي گهڻائيءَ جي راءِ اها ٿي ڏسجي ته سادن تي ڏنڊ نه وجهجي ۽ نه ڪين رائجائجي پر جي ڪن ٿورن ماڻهن جي راءِ تي فيصلو ڪرڻو آڻو ته پوءِ سڀني پنجن کي گڏ ڪرڻ جو ڪوبه ضرور ڪونهي. اسان اڄ کان پوءِ انهيءَ باري ۾ پنڃاڻت پر ڪونه اينداسون.

مڪي صاحب آڻي چوڻ لڳو ته هينئر هيٺ درخواست ٿا ڪريون. وري سڀاڻي شام جو پنڃاڻت ڪئي ٿيندي. صبح جو سوير هتي اچڻو ته درياھ شاھ تي هلنداسون.

صبح جو ۸ بجه ڌاري سڀي پنڃ مڪيءَ سان گڏجي درياھ تي اچي ڏس ته مارا درياھ اهڙي زور سان پاڻي زهيو آهي جو ڪنڊوءَ جو شهر ٿوري وقت ۾ درياھ کڻي ويندو. اتي سينت گوبالڊاس سينت موٽرام کي چوڻ لڳو ته سينت، ڪٿن ٿا پايون؟ هاڻي مشينون ڪيڏانهن کڻي ويندا؟ توهان ته پڳت صاحب کي لڏائڻ جي ٿا ڪريو پر هاڻي ته اول اوهان کي پاڻ لڏڻو پوندو. درياھ کي پهريون اوهان نظر ۾ آهيو. موٽرام چوڻ لڳو ته ڪهڙي پرواهه آهي، لڏينداسون پر پڳت تي ڏنڊ ضرور وجهنداسون.

مڪي صاحب کين چيو ته اهي چرچا ڇڏي ڏيو. وڏا ماڻهو ٿيا آهيو ته هينئر شهر جي بچائڻ جو بار توهانجي مٿان آهي، سو وڃي اپاءُ سوچيو ته ڇا ڪرڻ گهرجي. سينت گوبالڊاس چوڻ لڳو ته چرچا ڪونه ٿا ڪريون پر اسان کي اهو پڪو لڏڻو آهي ته شهر باقي بچي ڏهاڙا آهي. ستتن کي ستائڻ جو نتيجو اهو آڻو، جيڪو سنڌ ڏسي رهيا آهيو.

ڪو به سندس ڏوڇو پاڻي نه پئجي .

تئون کانپوءِ ٻاڏو ٺاڪرگر آئي چوڻ لڳو ته پندڙو، سڀني
 موٽيرام جيڪا ڳالهه ڪئي آهي سا بلڪل ليڪ آهي . پڳت
 ئي نه فقط ڏنڊ رکيو وڃي پر سندس معو به ڪڙڙاڻو وڃي
 چئن آئينده اهڙا ڪم نه ڪري . توهان ڏڇو نه . هميشه
 سماري ڪانه اچي ٻولدي . اڄ اهو پڪو فيصلو ڪري آڻو .
 پڳت ٻاسري رام هڪ مٽي ڪٽي چوڻ لڳو ته پائرو، ڪوسوامي
 ٺاڪرگر ۽ موٽيرام ڇوڻ ٿا ته پڳت صاحب ئي ڏنڊ وڃهو،
 ڏڇو نه ۲ زور زور ڪا سماري ڪانه ٻولدي . سو اهڙي طرح
 اوهان پڳت صاحب کي لڏائڻ جي ڪوشش ٿا ڪريو . پر
 پنهنجي جهنگي جي بي ڪا خبر آڻو . جنهن ڏينهن کان واپي
 توهان هي ڪوڙ شروع ڪيو آهي تنهن ڏينهن کان واپي درياهه
 شاهه سڌو ڪنڊوءَ ڏي رخ رکي تمام زور شور سان پائيندو
 پيو اچي . شهر کان باقي به اڏائي نرالنگ پري آهي . درياهه
 شاهه ڇوڇڙو رخ آهي تنهن مان ٺٽن ٿو سمجهڻ ۾ اچي ته
 باقي ٻن ٽن ڏينهن جي دير آهي . هاڻي اهو ڪوڙ ڇڏي
 صلاح ڪريو ته ڪٿي ٻار پيا هلي وڃاڻيون ۽ ڪئن شهر ڇو
 بچاءُ ڪريون . سڀني کي چئو ته ٺهڙ ٻڌن .

اها ڳالهه ٻڌي سڀ حيران ٿي ويا . ايتري ۾ پڳت بصر رام
 چوڻ لڳو ته پائرو، جيڪا ڳالهه پڳت ٻاسري رام ڪئي آهي
 سا بلڪل سچي آهي . مان پاڻ ڪالهه درياهه شاهه ڏسي آيو
 آهيان . هاڻي اڃا به هن نساد ۾ وقت نه وڃايو . پنهنجي شهر
 جي ڪا ڳڻ ڪريو . تهن ڪري ستن جي ڳالهه ڇڏي هاڻي
 شهر کي پچائڻ جو اُٻاءُ ڪريو . بصر پڳت ڇا اهي اکر ٻڌي
 مڪي صاحب چوڻ لڳو ته پندڙو، اها خبر مولڪي به آهي
 ته درياهه شاهه تمام زور سان ٿو پائيندو اچي . پر اسان هن

پنهنجا ڇوٽ لڳي ته فيصلو وٺڻ ماڻهن جي ڇوٽ تي ٿيندا
 نه پوءِ اسان غريبن جي وهڻ جو ڪو ضرور ئي ڪونه آهي .
 لائين چئي ڪاوڙ جي آڻيا ۽ لائين پنهنجا ۾ ڳوڙ ٿي پيو .
 تنهن تي مڪي صاحب ڇوٽ لڳو ته پاڻرو، شائتي ڪري
 هيءُ ڳالهه ٻڌو . هي فيصلو سڀني جي صلاح سان ڪرڻو آهي .
 پر هاڻي ڳوڙ ٿي پيو آهي تنهن ڪري مان هاڻي پنهنجا جو
 ميٽر درخواست ٿو ڪريان . اهڙي طرح هر روز پنهنجا گڏ
 ٿي ٿي پر ڪوبه فيصلو ڪونه ڪري ٿي سگهيا . ٻه دنيا
 ٿي پيون . هوڏانهن ستگرو مهاراج جن هر روز درياهه تي
 نشان ڪري ، پڇل جي وٽ جي هيٺان ويهي نام جو پڇن
 ڪندا هئا . ڪنهن مهل ۱۱ بجي گهر ايندا هئا ته ڪنهن مهل
 سڄ لٿي اچي ستنگ ڪندا هئا . اهڙي طرح پرير ۽ ويراڳ
 جي مستيءَ ۾ مست ٿيندا ويا . جڏهن سانوڻ جا بادل مستيءَ
 ۾ اچي گڇندا آهن تڏهن مهاراج جن رات جو ستنگ ۾ مڙج
 ۾ اچي پڇن اُپديش جي گهڪار ڪندا هئا .

هفتي ڪن کان پوءِ هڪ رات پنهنجا ۾ سينٽ مونيرام
 ڇوٽ لڳو ته پاڻرو، وڏي افسوس جي ڳالهه آهي جو اٽڪل
 ۱۰-۱۲ ڏينهن پنهنجا ڪندي ٿي ويا آهن پر اڃا ڪوبه
 فيصلو ڪري ڪين سگهيا آهيون . جيستائين توهان ساڌن جو
 طرف نه ڇڏيندا تيستائين فيصلو ٿيڻو ئي ناهي . توهانجي
 نيت آهي ته هن ڳالهه کي اينگهائي لٽ مٽي ڪري ڇڏيون .
 انهيءَ مان ثابت آهي ته توهان کي ڪوبه فيصلو ڪرڻو ناهي
 نه ته هيءُ ڳالهه بلڪل پڌري پئي آهي ته پگت پنگين جو
 ڪم ڪري پنهنجو ڌرم بگاڙيو آهي . تنهن ڪري سوا اڪو بجاه
 روپيه ڏنڊ ۽ ايڏائيءَ ڪڪڙن جا گالين کي ڪارائي ، معافي
 وٺي . لائين نه ڪري نه پوءِ پنهنجا مان لاهي ڇڏجيس ۽

ڪاٺي خبر نه ٻولدي آهي. پر هي سٺ نه چيلا چيائون ٻيو
ڪري ۽ ماڻهن کي ڏور جا اُپدش ٻيو ڏي. راءِ ڇڏي
ڏور جو خيال رکي پورو لاءِ ڪريو.

نهن کان پوءِ سٺ موٽرام آئي چوڻ لڳو ته پاڻرو،
توهان وڃار نه ڪري ڏسو ته جي سٺ، برهمڻ، ٻاوا،
ٻالڻ ۽ پکٽ پنکڻ جو ڪم ڪرڻ لڳندا ته سنسار جو چرڻو
ڪٿن هلندو؟ اهو ڏور آهي يا اُڏور؟ توهان سڀ ساڻ کان
ٻڌو ٿا ڇا؟ پنهنجو ٻڌو نه پورو پورو آچار ڪريو، نه
نه پنهنجا ڪٺي ڪرڻ جو ڪڙو ضرور پيو آهي؟

ٻائي قبول ڇيو ته موٽرام سچ ٿو چوي. جي ٻڌو ٿا
نه هتي ڪاٺي ٿيڻ جو ڪڙو ضرور؟ جنهن کي ڄاڻ وڻي ڪن
وڃي ڪري. ڇا چون پنهنجن ڄاڻا آچار. پر جي پنهنجا
ٿاڻو رکي اٿو ته پورو پورو لاءِ ڪريو.

سٺ چيلداس ۽ پاڳارورام چوڻ لڳا ته پاڻرو ارڪا ۽
شدت نه ڪرڻ گهرجي. جيڪي چون ٿا ته سٺ ئي ڏنڊ
رکي پنهنجا مان لاهي ڇڏجي سي ٻڌائي ڪن سگهبا آهن
نه ستن باب ڪڙو ڪيو آهي. هيئن نه آهي ٻڌائڻ نه پوءِ
اسين به ان ئي وڃار ڪريون. پر هروڀرو جي هو پنهنجي
صد ٿاڻ هيٺ ٿا نهن ته اڳي والڪو ووتن جي گهڻائيءَ سان
هي فيصلو ڪريو.

مکي صاحب انهيءَ رت تي سڀني جو راءِ گهريو. سٺ
پرومل، موٽرام ۽ مهاراج گڏاري رام آئي چوڻ لڳا ته
مکي صاحب توهان به هن ڏر جو ٿا پاسو ڪڍو. ڪي فيصلا
ووتن جي ذريع ڪيا آهن پر ڪي فيصلا اهڙا ٿيندا آهن
جن ۾ ووتن وانج ڇي ڪاٺي ضرورت ڪانه ٿيندي آهي ۽
وڏن جي راءِ تي فيصلا ٿيندا آهن. انهيءَ تي ٻي ساري

پنهنجي گهر پهچان .

سڌا نٿا . ست ڇٺ آند آندا پنهنجي آبائي پاريهر
گهر ۾ هو . پڙوالل اڳتي رڙهي ڦرلي جي ڪري مايا رڙهي
بادلن دواران چيو رڙهي برف تي سنسار رڙهي هماليه تي
ڪجهه ڏينهن اچي رهي ٿو . جڏهن ست ويچار رڙهي سورج
اُڀري ٿو تڏهن گيان وٺراڻ . رڙهي گرميءَ ڪري چيو پڙو
جڻائي آندا ٿي پر ماڻا رڙهي مها ساگر سان ملڻ لاءِ پياس
رکي رات ڏينهن پتن ڪري ڳوليندو رهي ٿو . چيسين پرهر
روپي سمنڊ سان نه ملندو تيسين هن چيو آندا ڪي ڪٿي به
آرام ڪونه ايندو . ستگرو مهاراج جن جا اهي بشارت وڃن
ٻڌي پگت شيوڪرام ، ست آلورام ، گوبندرام ۽ سيني
ستنگي ڏاڍو خوش ٿيا . مهاراج جن سيني ستنگين سان
گهمندا ڦرندا جاءِ تي آيا ۽ اچي ستنگ ڪيائون .

رات جو سالاري ۽ ڪنڊوءَ جي ساري پنهنجا ڪني
ٿي . اُتي سيٺ گوبالڊاس چيو ته پائرو ، ستن جا خيال سنسار
کان پرلا ٿيندا آهن . الائي ست اهو ڪم ڪهڙي خيال
کان ڪيو . تنهن ڪري منهنجو ويچار آهي ته انهيءَ ڳالهه
کي ڇڏي ڇڏيو .

تنهن کانپوءِ بابي راجهورام چيو ته منهنجي به اها ئي
مريض آهي ته ستن کي نه ستائجي . اها ڳالهه اُتي ڇڏي
ڏجي . مهاراج ڳرڌاري رام چوڻ لڳو ته پورو پورو نياڻ
ڪريو . باقي پاسخاطري ڪري جي ڳالهه کي گس مس ڪري
ڇڏيندا ته اسان توهان سان ڪوبه وهنوار ڪونه رکنداسون .
هڪڙي ٻائي به اُتي چيو ته پرهنڻ ديوتا سچ ٿو چوي .
سيٺ گوبالڊاس ۽ بابي راجهورام جن چيو ته ستن جا خيال
پرلا ٿيندا آهن ۽ هنن کي ڳيائي وڌي ، مان اُپمان جي

ستگرو مهاراج جن کان پڇڻ لڳا ته هاڻي ڇا ٿيندو؟ ستگرو
 مهاراج جن چوڻ لڳا ته ڪاٺي چنبا نه ڪرايو. هن سرشتيءَ
 جي آڌ کان وٺي پگوان نوان نوان رنگ ڏيکاريندو آيو آهي.
 سو توهان ساڳي ئي ويهي پگوان جو ٺمايو ڏسو. اسان نه
 پگوان جا ڪيل ڏسي ڏاڍو خوش ٿيندا آهيون. تنهن ئي مانا
 ڪوشنا چوڻ لڳي ته: اها ٿون به خوش ٿو آين پر اسان نه
 ڊڄيو وڃون. الاڻي پئنج هتان لڏائي نه ڇڏين. اهو ٻڌي
 ستگرو مهاراج جن چوڻ لڳا ته مانا! پگوان نه ٿل ڪنهن کي
 لڏائي، باقي ماڻهو ڇا ڪري سگهندا؟ اتي رمضان شهر جو
 وڏو پاءُ اچي ستگرو مهاراج جن کي هٿ جوڙي چوڻ لڳو
 ته سائين، اسان کي پاءُ رمضان جي موڪل ڏيو ته گهر وٺي
 وڃوس، جو ماڻس سخت بيمار آهي ۽ چوري ئي رمضان جو
 منهن ڏسان. ستگرو مهاراج جن چيو ته اها، ٻلي وٺي وڃوس.
 اسانجي ڪاٺي روڪ ڪانهي. رمضان ستگرو مهاراج جن
 کان موڪلائي پاءُ سان گڏجي گهر وڃو.

صبح جو ستگرو مهاراج جن ساڌن مهاڻان سان گڏجي
 درياھ تي ويا. ڪناري تي گهمندي پاڻي گوپندرام چوڻ
 لڳو ته اڄ ته درياھ ڏاڍي هڻج پر تيز رفتار سان پيو وهي.
 تنهن ئي ستگرو مهاراج جن فرمايو ته اها، هن درياھ کي
 پنهنجي آڏي گهر سمب ڇڏي گهڻا ڏينهن ئي ويا آهن.
 سمب ۾ بڙوالل اڪٽيءَ جي پراڻو سان سمب جو پاڻي باغ
 تي مٿي چڙهي بادل ٻڏي هماليه جي مٿان وسي برف تي
 اُٻي ڪجهه ڏينهن رهي ٿو. تنهن کانپوءِ سورج ڇي ٿي
 ڪري ڇڏهن پاڻيءَ جي صورت وٺي ٿو تڏهن پنهنجي
 آڏي گهر کي ياد ڪري تيز رفتار سان ڊوڙي پنهنجي گهر
 کي ڳوليندو پيو وڃي. ڏاڍي اڪير اٿس ته چئن جلد وڃي

ڏسي اهو ڪم ڪيو، آلهيءَ ۾ ڪوئي دوش ناهي. باقي
 توهان چئو ٿا ته پنگين جو ڪم آهي سو توهان جنهن سمجهو
 تنهن سمجهو. مون کي هن باري ۾ جيڪي چوڻو هوندو سو
 اڄ سانجهيءَ جو ستسنگ ۾ چوندس. ڀلي اچي ٻڌجو. ايترو
 چئي مهاراج جن بس ڪئي ته ساري پنهنجاٽ به ڪنڌ هيٺ
 ڪري چپ ٿي وئي. پنجن منڻن کانپوءِ مڪي صاحب چوڻ
 لڳو ته توهان سڀ شانت ٿي ويا آهيو، سو هاڻي ميٽر سماءُ
 ٿا ڪريون. گهر وڃي ويچار ڪجو. پريهين رات ۸ بجي
 پنهنجاٽ ڪئي ٿيندي. پوءِ اچي پنهنجا پنهنجا رايا ڏجو.
 پنهنجاٽ به خواسٽ ٿي ۽ هر ڪو پنهنجي پنهنجي جاءِ تي ويو.
 رات جو لير موجب ستسنگ ٿيو جتي مهاراج جن هيٺيون
 پڇڻ ڳايو.

راڄ ڪوهياري

ٿل - پنهنجي شاهه جي شڪارڻ آهيان مان -

ٻيو سنسو شوڪ نه پايان مان.

۱- بيحد بچڙي آءُ پنگياڻي - در ڏٺيءَ جي وٽان وڪاڻي ،
 جهڙڙو روز لڳايان مان ..

۲- لوڪ ڇوپل ڪري خواري - نام جو لالو سمجهيم پاري ،
 نام سان ٺيهه ٺهيايان مان .

۳- نيچ لاهڻي اصل آياڻي - آهيان صاحب کي نه سيباڻي ،
 پرين کي پرچايان مان .

۴- ڪهي ٿيئون ستگور سمجهايو - هر رنگ ۾ هڪ لال لکايو ،
 سڀ جي سڀو ڪمايان مان .

اهو پڇڻ ارت سميت ڳائي بس ڪيائون ته ساري سنگت

جي اکين مان پاڻي وهڻ لڳو.

ستسنگ سماءُ ٿيڻ کان پوءِ گهر جا پائي ۽ ستسنگي

آئي ڀائي پرماتند ۽ ٻارو راجپور رام آئي چوڻ لڳا ته
 ٻارو، ڪنڊو ۽ جي پرنسان ڪيترا مسلمانن جا ننڍا ڳوٺ آهن،
 جتي ٻئي گهر هندن جا آهن. ڪٿي نالن تي هندو رهن
 ٿا، يا نه ٿا. ڏکڻ وائڻ جا آهن. ٻن چئن ميلن تي
 باغيچا آهن ۽ هندو نالن تي رهندا آهن. انهن جي گهرن،
 دڪانن يا اوطافن يا باغيچن ۾ ڪا ٻلي مري وڃي ته اهي
 هندو وائڻا پکي ڪٽان گهرائيندا؟ ضرور ٻاڻ ٻليءَ کي ٻاهر
 ڦٽي ڪري اڻٺان ڪري ايندا هوندا، پر انهن تي نه ڪو
 پاپ ڪمن لڳندو آهي. اڪثر ڪري جتي پکي ڪوڙ
 آهن آئي ته اُڙا ڪم ڪوٺي ٻيا آهن. پر تنهن هوندي به
 ٻارا ٻالڻ شاستر مان پرمات ڏيئي اسان کي ثابت ڪري
 ڏيکارين ته الهيءَ ۾ ڪهڙو پاپ آهي ته پوءِ ويچار ڪجي.
 تنهن تي مهاراج گرداري رام چوڻ لڳو ته ٻنڌڻو، ڇا ڳالهه
 ٻڌري پئي آهي تنهن کي شاستر جي پرمات جي ڪهڙي
 ضرورت؟ هيءَ ڳالهه ته ٻار به سمجهندا ته هي ڪم پڻ
 ڇو آهي، وڌيڪ اسين ڇا چئون. جي الهيءَ ڳالهه ڇو پورو
 فيصلو نه ڪندا ته اڄ کان وٺي اسان مان ڪوبه نوهان کي
 پاپ پڙجا ڇو ڪم ڪونه ڪرائيندو ۽ لکي اسين اوهان
 جي گهر جو پاڻي پيئنداسون.

ٻنڌڻن جي اها واد واد ٻڌي مکي صاحب مهاراج جن
 کي چيو ته جيڪي ڪجهه ٻارن ٻالڻن ۽ ٻنڌڻن ڳالهائڻو آهي
 سو نوهان ٻڌو آهي. هاڻي نوهان کي ڇا چوڻو آهي؟

ستگرو مهاراج جن چيو ته مولڪي ته وڌيڪ ڪجهه چوڻو
 ڪونهي، پر هڪ ڳالهه اوهان سڀني کان پڇان ٿو ته ڏکي
 ڇڏڻ تي ڏها ڪرڻ پاپ آهي يا نه. سڀني چيو ته نه.
 ستگرو مهاراج جن چيو ته مون هن مانيءَ جي سٺي حالت

نڪيو آهي ۽ ٻين کي به ڪم ڌرم کان وڃائي پرست ڪندو.
انهيءَ ڪري پڳت تي ڏنڊ رکجي ۽ کيس پنڃاٽ مان
لاهي ڇڏجي.

هڪ ٻائي الهيءَ رت جي پٺراڻي ڪئي. الهيءَ تي
پاڻي ڇهلڻ جو ٿو سنت ڏيائون ٿيندا آهن. پڳت صاحب
به هڪ غريب مائيءَ تي ڏيا آڻي جي پوئڙي کي ٻاهر
ڇڏي آيو ته ڪوئي دوش ڪونهي. پاپ ٿيندو آهي مارڻ
۽ پڳت صاحب ڪٿو مارڻ به ڪونهي. تنهن ڪري منهنجو
نه ويچار آهي ته الهيءَ ڳالهه کي ڇڏي ڏيو.

تنهن کانپوءِ پڳت ڏيارام آڻي چوڻ لڳو ته پاڻرو، پاڻي
ڇهلڻ جو ڪي ڇو آهي سو سورهن آله صحيح آهي.
هڪ غريب مائي پنڃاڻيءَ کي ڀليءَ پاڻي، ڀڳوان جو نالو
وڃهي ڇو ته مون کان به آله وقت، چار آله ڪٿان ڏيان پر
پنڃاڻي نه مڃيس. تنهن کان پوءِ پڳت صاحب جن کي ڀڳوان
جو نالو وڌائين ته توهان پنڃاڻيءَ کي ڇو ته به آله وٺي
پوئڙو ڪٽي وڃي. پر پٺڙي پنڃاڻيءَ ساڌو ڇو به ڇو ڪين
منهنجو ڇڏي هلي وئي. تنهن تي ٻڌي روئڻ لڳي. جي
پڳت صاحب مائيءَ تي ڏيا آڻي اهو ڪم ڪيو ته ڪو پاپ
ڪونهي. وڏن وڏن رشين منين ۽ مهاتمانن پرماتما جي نالي
تي سر ڏنا آهن. جي سچ پچو ته سورو ڏوهه پنڃاڻيءَ جو
آهي. تنهن ڪري پنڃاڻيءَ تي ڏنڊ وڃهو، يا کيس ڪڍي
ٻيو هر ڇهن شهر لاءِ گهرايو. تنهن تي سميت موٽي ڇوڻ لڳو
ته پاڻي ڇهلڻ ۽ پڳت ڏيارام پڳت جي خوشامد ڪئي
آهي. هنن ٻنهي کي ڌرم جي ڪهڙي خبر نه پڳت پنڃ
ڪيو آهي يا پاپ. اها خبر نه پڻڊن ۽ برهمڻن کي آهي.
تنهن ڪري برهمڻن جي ڳالهه رکي فيصلو ڪريو.

نه پڳوان جي لالي جي مهما جي خبر ڪاهي پر مون کي
نه رار جي لالي جو قدر آهي. تنهن ڪري غريب ماڻهيءَ
جو خيال ڪري پڳوان جي لالي کي ڏسي مثل ٻولنگري
کي لڙائيءَ کان وٺي ٻاهر کڻي ڇڏي آيس.

پاڻي ٺهراڻ مهارج جن کي چيو ته هاڻي ٻڌاء ته ٻنڌين
کي ڇا هلي چئون؟ تون سان هلين يا نه؟

مهارج جن چيو ته توهان ٻنڌين کي چيو ته ڪو ڪتو ماري
پاپ نه ڪونه ڪيو آهي؟ ماڻهيءَ کي غريب ڏسي دل ۾ ڏيا
آئي تنهن ڪري ائين ڪيم، سو ان ۾ ڪهڙو دوش آهي.
پر جي ٻنڌج آهيءَ ڳالهه ڪري ڏنڊ رکڻ نه ڪونه پر ٻنڌاسون.
منهنجي هٿ جو ضرور ڪڍي. پر جي توهان ناراض ٿيو
ته مان توهان سان گڏجي هلاڻ. تنهن ئي پاڻي ٺهراڻ،
وٽس سرام ۽ هاسارام چوڻ لڳا ته جيڪا توهان ڳالهه ڪئي
آهي سا ليڪ آهي. پر توهان اسان سان گڏجي هليو.
مهارج جن چيو ته چڱو مان هلندس.

شام جو ٻنڌڻ ڪئي ٿي. مهارج جن پاڻي ٺهراڻ سان
گڏجي ٻنڌڻ ۾ ويا.

مکي صاحب ٻنڌڻ کي چيو ته اڄ صبح جو به چار شهر
جا سمنيون، ٻارا ٻالڻ ۽ ڊڪ پنگاڻي مون وٽ آيا ۽ چيائون
ته پڳم صاحب ڊڪ مثل ڪتو ٺهليو آهي. اٺويءَ ڪري
اسان پڳم صاحب کي هتي اچڻ جي ٽڪاڻ ڏني آهي. توهان
کي ڊڪي ڪجهه ان باري ۾ پڇڻو هجي سو پڳم صاحب
کان پڇو.

هڪ برهمڻ اٿي چوڻ لڳو ته پڳم جيڪو ڪم ڪيو
آهي سو پنگن ۽ شودرن جو آهي. ڪٿي وٺس ۽ برهمڻ جو
اهو ڪم ناهي. تنهن ڪري پڳم پنهنجي ڌرم کي پرست

مون تي آيا ته پاڻي ٺهلام سخت ڪاوڙ ۾ چوڻ لڳو ته توج
صبح جو ڇا ڪيو آهي جو مئل ڪتو کڻي وڃي ڪڏ ۾ ڇڏيو
آئيئي. ڀنگين جا وٽين ٿو ڪم ڪندو. سڄي شهر ۾ گوڙ ٿي
ويو آهي. مڪيءَ مولڪي، پاڻي وٺسي راءِ ۽ پاڻي هاسارام
کي گهرائي چيو ته اڄ شام جو پنهنجا ڪني ٿا ڪريون.
توهان پڳت کي پاڻ سان وٺي اچجو.

ستگرو مهاراج جن مشڪل لڳا. تنهن ئي پاڻي ٺهلام
کيس چيو ته تون نه کلين ٿو پر اسان کي ته اڄ روئي به ڪانه
وڻندي. ايتري ۾ گهر ڇڏي سڀئي ڪٽبي ۽ مائا ڪرشنا
اچي پاڻي ٺهلام کان پڇڻ لڳا ته ڇا ٿيو آهي؟ پاڻي ٺهلام
چيو ته توهان کي ڇا ٻڌايان. هاڻي پڳت اسان کي هتي وهڻ
ڪين ڏيندو. اڄ تمام خراب ڳالهه ڪئي اٿس. مئل ڪتو
گهاٽي ڪڏ ۾ اڇلايو اٿس. انهيءَ ڪري ساري شهر ۾ شور
مچي ويو آهي. مان ٿو پڳت کان پڇان ته ويندو ڪلي. اهو
ٻڌي مائا، مهاراج جن کان پڇڻ لڳي ته ابا سڄي ڳالهه ڪر.
اٿين ڪيو آئيئي ڇا؟

مهاراج جن مشڪي چوڻ لڳا ته مائا، ڳالهه برابر سڄي
آهي. اڄ صبح جو چئن گهران لڪري درياهه ٿي ٿي ويس
ته ٻاهر هڪڙي ٻڌي مائي هٿ جوڙي مولڪي چيو ته پڳوان
جو نالو آئيئي هن پڳياڻيءَ کي سمجهايو ته هي مئل ٻولنگڙو
منهنجي در تان ڪٽي. لوڙي به ٻولنگڙي کي ٻڌي اٿم،
به آه به ڏيانس ٿي پر پاڻ ۴ آه ٿي گهري. سو مان غريب
۴ آه ڪٿان آڻي ڏيانس. تنهنڪري توهان چئوس. سو مائا
هون کيس گهڻي قدر چيو پر پڳياڻي پڳوان جي نالي کي
ڪين سڃاتو ۽ چوڻ لڳي ته چئن آسن کان گهٽ اصل نه
ونديس. تڏهن هون دل ۾ ويچار ڪيو ته هن مورڪ کي

صلاح ڪري پنڪياڻيءَ کي چيائون ته تون ڪو به خيال نه ڪر. اسان پاڻي انهيءَ ڳالهه جو بندوبست ڪراون ٿا. تون هيتر اسان سان گڏجي مڪيءَ وٽ هل. تنهن کانپوءِ سڀ گڏجي پنڪياڻيءَ کي وٺي مڪيءَ وٽ ويا. کيس ساري حُشمت ٻڌائي چوڻ لڳا ته مڪي صاحب جي اعتبار نه اچڻو ته هن پنڪياڻيءَ کان ٻڌي پڪ ڪرايو. مڪي صاحب پهرين ته چپ ٿي ويو پوءِ پنڪياڻيءَ کي چيائين ته تون وڃي پنهنجو ڪم ڪر. ٺهڻي کي سڏ ڪري چيائين ته وڃي پاڻي واري رام، پاڻي ٺهراڻي ۽ پاڻي هاسارام کي سڏ ڪري آڇ. ٺهڻي وڃي سڀني کي سڏ ڪري آيو. سڀني اچي مڪيءَ ۽ ٻين سان رام رام ڪري ويٺا. مڪي صاحب ٻڌايو ته اڄ صبح جو ڀڳت مٿل ڪٽو ٺهڻي ڪڍي ٿو ڪري آيو آهي. اها ڳالهه سٺي ڪاٺي. ڇڪڪڙن ٺوهان پنهنجن جا ڪم ڪندا نه پوءِ اوهانجي در جو پاڻي ڪير پيئندو؟

پاڻي ٺهراڻي چوڻ لڳو ته مڪي صاحب، اسان کي نه انهيءَ ڳالهه بابت ڪاٺي خبر ڪاٺي. ڀڳت صبح جو سوار درياهه تي اُشان ڪرڻ ويو آهي، اچي ته اسان پيئنداسواس. جي سج ٻچ ٿاين هوندو ته اسين سمجهائينداسون.

تنهن تي سڀ ٺهراڻي ۽ ٻيا مڪيءَ کي چوڻ لڳا ته پاڻي ٺهراڻي ڇا ڀڳت کي سمجهائيندو؟ اڄ رات حوالي ٻڌڻا ڪئي ڪري فيصلو ڪرايو. مڪيءَ ٺهڻي کي آڳاٽي نه وڃي ٻنهي شهرن - ڪنڊو ۽ سالاري ۾ سوچنا ڏيئي اڄ ته اڄ شام جو ٻڌڻا ڪئي ٿيندي. پاڻي ٺهراڻي کي ٻڌڻا ٿي ته ٺوهان ڀڳت صاحب کي ٻڌڻا ٻه وٺي آچڻو. تنهن کان پوءِ سڀني پنهنجي پنهنجي گهر ويا.

هوڏانهن ستگرو مهاراج جن درياهه ٽان اُشان ڪري ڳوڙ

جن جو جيون ڇو ٿو

مڪي صاحب مون ٿيڻ کي چيو ته پنهنجي من کي نه ٽپ
ڪوئي خيال نه ڪريو. اُهيءَ ڳالهه جو بندوبست ڪنداسو
مون ٿيڻ کي چيو ته پنهنجي مشين تي هليو ويو.

پن ٿيڻ ڏينهن کان پوءِ سٿرو مهاراج جن درياھ تي اشد
ڪرڻ ٿي ويا ته هڪ ٻڌي ماڻي مهاراج جن کي هٿ جوڙي
چوڻ لڳي ته هي سوامي، پڳوان جي نالي هن پنڀاڻي
کي چيو ته ڪتي جو پوڻو ڳڙو جو زات منهنجي در تي مري
ويو آهي سو ڪٿي وڃي ٻاهر ڇڏي اچي. مان هڪ غريب
ٻڌي زال آهيان. جنهن پنهين گذر ڪندي آهيان، تنهن
به ٻڌي اٿس پر چوي ٿي ته چار آنه ڏي ته پوءِ ڪٿان.
مهاراج جن پنڀاڻيءَ کي چيو ته بابا، ماڻي تمام غريب آهي
تون ڪانس به آنه وٺي هنجو ڪم ڪر.

پنڀاڻيءَ چيو ته مان چئن آنه کان گهٽ ڪين وٺندس.
پنڀاڻيءَ جو لٽر پائيءَ جو جواب ٻڌي مهاراج جن پاڻ مٿل
پوڻو ڳڙي کي گهلي ڪڍي اچي درياھ تان نشان ڪري
هڪ پٺل جي وٺ هينان آسڻ ٻڌي پنهنجي وريءَ کي آمر
سروپ به اسٽ ڪيائون.

پٺي جو پنڀاڻي سو بهارو گهٽيءَ به ڇڏي سڀين، ٻاون
ٻانڀڻن کي وڃي چيو ته اڄ ظلم ٿي ويو جو ساڌ مٿل ڪٿو
گهلي اسان پنڀڻن جو ڪم ڪيو آهي ۽ اسانجي روزيءَ تي
لت ڏني آهي، لائين ٿيندو ته اسان به مري وينداسون.
پنڀاڻيءَ جي ڳالهه ٻڌي ٻاوا ٻانڀڻ، سڀنيون، مون ٿيڻ ۽ ٻيا
ٻاڻ به ملي خوش ٿي چوڻ لڳا ساڌ تي وڏي قدم ڪٽڻ جو
هي ڏاڍو سٺو موقع مليو آهي. جي هي وجه هٿان وڃايوسون
ته پوءِ هٿ هٽا ٻولندا. هاڻي مڪيءَ کي ساري ڳالهه ٻڌائجي.

آهي. ٻيو ڪو رستو نه ڏسي. موٽيرام وڃي شهر جي ٻاون
کي چيو ٿو ته مان اڏورم ٿي رهيو آهي. ساڌ توهان جو ڇپلو
ٿي توهان جي چيلن کي ڦاسائي آئون کان پيارو برسات وٺي
پنهنجا ڇيلا ٻيو ڪري. ادا ڪر توهان کي آهي يا نه؟

ٻارا چوڻ لڳا ته ادا ڪر نه سگهون. اسانجي ٻاون،
براهمن مان نه مهاراج دولتداس وڃي ساڌ جو ڇپلو ٻڌجي
ٻيو مهاربون ڏي. دل ۾ نه ڳڻيو خيال آئون ٻه ڇا ڪريون؟
ٻاون وٽان ٿي موٽيرام اچي براهمن کي چيو ته توهان براهمن
ٿي ڪري پنهنجي ڪرم کان ڪري پيا آهيو جو توهان جو
ڇوڪرو دولتداس ستن ڇا جهڙا پاسن ٻيو مٽي ۽ وائين جون
ڇهين ٻيو ڪڍي ۽ مهاربون ٻيو ڏي. ڪٿي توهان براهمن ۽
ڪٿي توهانجو ڪرم! توهان کي ڪير ڀڄيندو؟ اسان اڄ
ٿي مڪي صاحب سان صلاح ڪري شهر لاءِ پيا براهمن ٿيا
گهرايون. انهيءَ براهمن کيس چيو ته ڪرپا ڪري توهان ٻيا
براهمن نه گهرايو اسان کي پاڻ انهيءَ ڳالهه جو ڳڻو ڏک آهي.
رام ڏهين انهيءَ ويچار ۾ آهيون ته ڪو رستو ملي ته ساڌو
ٿي قدم نئون. توهان خيال نه ڪريو. اسان انهيءَ ڳالهه جو
هندوستان ڪنداسون. ايترو ٻڌي موٽيرام مڪي صاحب وٽ
ويو جتي ان ۾ ٿي هن ڇڻن پنهنجن مهاراج جن خلاف مڪيءَ
کي وڃي دانهون ڏنيون. موٽيرام به اتي ويهي مڪيءَ کي
چوڻ لڳو ته هيءَ شهر ۾ چڱي ڳالهه نه ڪانه ٿي جو اسانجا
ٻوجيه براهمن سنه جي گهر وڃي پاسن ملين ۽ مهاربون ٻائين
۽ اسانجي شهر جون زالون وڃي چنڊ ٻڏهن ۽ مهاربون ڏهن.
اها ڳالهه مڪي صاحب توهان کي وڻي ٿي؟ ساڌ شهر ۾ ٻائيتال
مچائي ڏنو آهي، وٺي ٿو ڇيلا ۽ ڇيليون ڪندو. يا نه ڪو
بلو ڪريو ته نه سڄو شهر ڦٽي ويندو.

مرنا اپنا ياد ڪرنا - يي پلائون نا ڪپي ،
 جان من ۾ مرنِي ڪا دن - نڪت آيا هئم آڀي .
 مطلب نه جنهن کي سدائين مٿ ياد آهي سو جلدي پنهنجي
 من کي اسٽ ڪري ڀرم ڀڌ کي پائيندو . اهڙي طرح لت
 ليم سان جيڪي ستننگ ڪندا رهيا تن جي ورتي دن بدن
 ڀڳتي ۽ وڙاڳ ۾ وڌندي رهندي .
 هفت کان پوءِ هڪ ماڻهو مائي ريات جي پاءَ موٽيرام
 کي اچي چيو ته توهان جي ڀيڻ روز ساڌن وٽ وڃي
 بهاري پائيندي آهي ۽ باسٽ مليندي آهي ۽ ٻي شيوا
 ٺهل ڪندي آهي . توهان نه سنتن کي ڪين مڃيندا
 آهيو پوءِ ڀيڻ کي ڪئن ٿا موڪل ڏيو؟ موٽيرام اهو ٻڌي
 چم ٿي ويو . دل ۾ گھڻو ڊڪ ٿيس . سڌو گھر اچي ماءُ
 کان اچي پڇيائين ته ريات ڪيڏانهن وئي آهي؟ ماڻس چيس
 ته آبا ، ڪنهن پاڙي واريءَ وٽ وئي هوندي . ايتري ۾
 مائي ريات به سترگو مهاراج جن جو درشن ڪري گھر آئي
 ته پائس چيس ته سچ ٻڌاءِ ، ڪيڏانهن وئي هئيم؟ ريات
 چيو ته آما کان موڪلائي مهاراج جن جو درشن ڪرڻ وئي
 هيس . اهو ٻڌي اُمالڪ ٻئي ڌڪ هڻي چوڻ لڳس ته توکي
 شهر ڪولهي . تنهن ڏينهن هيترو سمجهايسون ته ساڌن وٽ
 نه وڃج . پر تون روزانو اوڏانهن وڃي بهاريون پئي ڏين ۽
 باسٽ پئي ملين . سڄي شهر ۾ بدنام ڪيو اٿيئي . تو اسانجي
 ڪل کي لڇايو آهي . تو اسانجو ڪنڌ ڀڃي ڇڏيو آهي .
 بزار ۾ ٿا وڃون ته ماڻهو مڙي ٿا هڻن . ماءُ کان پڇڻ لڳو
 ته توهن کي ساڌن وٽ وڃڻ جي موڪل ڏني آهي ڇا؟
 ماڻس چيس ته آبا ، هن جي دل اڌ اس تي پئي آهي . ماڻهن
 کي ڇا ڪنداسون . ڀل وڃي سنتن جو درشن ڪري . تون
 ماڻهن جي چوڻ کي نه لڳم . سنتن جي پاسي کان روڪڻ پاپ

صبح جو ماڻھ جا ٻاڙ ڪجهه جي مڻن تي ويا. ماڻھ
 رهاڪو پنهنجي ماءُ کي چيو ته ماڻھ، مون کي موڪل ڏي ته
 ستگرو مهاراج جن جو درشن ڪري اچان. ماڻھ ڇههس ته
 ڏي ته توکي رات ته ٻاڙن مارو آهي ۽ جهلي ويا اٿئي ته
 نه وڃي، پوءِ وري ڪئن لڳي. وڃن. رهاڪو چيو ته جلد ئي
 درشن ڪري اچو ٿي مونان. ايترو چئي ستگرو مهاراج جن
 وقت اچي پورن پتي پاسو بهاري ڪرڻ لڳي. ڪلاڪ کن
 شوا ڪري پنهنجي گهر آئي ۽ هر روز اهڙي شيوا ڪري
 اهندي هئي.

پتي ڏينهن ستگرو مهاراج جن ستن سان گيان چرچا ڪرڻ
 لڳا ته سمن آلورام چوڻ لڳا ته هي ڀڳتون، من کي وس
 ڪرڻ ۽ شالتي پراپت ڪرڻ جا ڪهڙا مک ساذن آهن.
 ستگرو مهاراج جن چيو ته من جي اسستي ۽ شالتيءَ لاءِ وٿراڻ
 ۽ اڀياس به مک ساذن آهن. برهم ليشتي ۽ برهم سرونري
 پورن ستگرو دواران پوک جي آڻن آڻن سمن لڳل آهاسنا
 ڪجي ۽ تير وٿراڻ، ڌاران ڪهي يعني سمن جي سڀني
 پوڄن کان چن سڌائين اُپرام هجي.

ساوڪ - برهم لوڪ ليڱون پوڳه جيون -

جهي سڀن ڪو تياڳه،

ويد ارت گيانا هندي - ڪوت کانھ وٿراڳه.

مطلب - مروت لوڪ کان وٺي برهم لوڪ تائين جيڪي
 به مک ۽ پوک آهن تن سڀني جو تياڳه اهيءَ کي رشي مني،
 سمن وٿراڳه چون ٿا. سو اڀياس ۽ وٿراڳه آهي پتي
 ساذن من کي جمن ۽ شالتي پراپت ڪرڻ لاءِ آهن.
 نمون ساذن آهي نه.

جو هو سندن جي برخلاف آهن. باقي شامن مل چيڪو توهان
ومت ايندو آهي تنهن ۽ مانا کان آگيا وئي آئي آهيان.
ستگرو مهاراج جن چيو ته پتري، سولا، زبور ۽ ريشمي
ڪپڙا ڪين پائيندين، ڇاڪاڻ ته آهي وڏو استريءَ کي
پاڻڻ ڌرم نه آهي. سرور جو ڪوبه سينگار نه ڪرڻ گهرجي.
اچو ڪپڙو پاڻي سدائين سانگيءَ ۾ رهجي. مڇي ماس نه
کانجي. سادو پوڄن آئين پهر هڪ ويلو ڪاٺ گهرجي. من ۾
ويراڻ ڌاري رات ڏينهن پريءَ جو پڇن ڪري پنهنجو
جنم سڻو ڪرڻ گهرجي. مائي ريات هت جوڙي چوڻ لڳي
ته پريءَ، جئن چوڻا ٿين ٿي اڃ کان وئي ڪنڊيس. ستگرو
مهاراج جن کان گورو منتر وٺي پنهنجي گهر ويئي.

مائي ريات گهر پهچي ڳهڙا ۽ ريشمي ڪپڙا لاهي سادا
اچا ڪپڙا پاڻي ايڪالت واري ڪوٺيءَ ۾ ويهي نام جو
اڀياس ڪرڻ لڳي. اها خبر سندس گهر جي سڀني مڻن مائڻن
کي پهچي ويئي. رات جو کيس سڏ ڪري ڀڄڻ لڳس
ڳه. ڳنا لاهي سفيد ڪپڙا چو پاتا آئيئي؟ هن چيو ته سينگار
آهي پتي ديو لاء. اڳ ۾ مولڪي ڌرم جي ڪا خبر ڪانه
هئي. اڄ ستگرو ڪرڻ ڪاپوه خبر پيسر ته سينگار وڌو جو
ڌرم ناهي. تنهن ئي پڇيائونس ته ڪهڙو ستگرو ڪيو آئيئي.
مائيءَ جواب ڏنو ته ستگرو ٽيئون رام مهاراج جن کان اڀديش
وٺي ستگرو ڪيو آئم.

اهو ٻڌائي ٿي سندس ڀاءُ موٽيرام کيس پتي ڏک هڻي
چوڻ لڳو ته مورڪ تو اسان جي ڪل کي پوڙي ڇڏيو. اڄ
کان وٺي ساڌن جي ستسنگ ۾ نه وڃ ۽ نه وري ڪنهن
کي ٻڌائج ٿي ته ڪو مون گرو ڪيو آهي. اها رات مائي کاڌي
با وڃي سهي پئي.

ڪنهن ڇڏو جي بل نه ڇاڙهنداسون. ستگرو مهاراج جن جا وڃن ٻڌي ساريءَ سنگت هڪ مٿي کڻي اها پرنگيا ڪري ڌرم جي ڄڻ ڇڪار ٻولائي. تنهن کانپوءِ وري ستگرو مهاراج جن چوڻ لڳا ته پنهنجي مٿس چولي جي اُڌار لاءِ ۽ ٻراوڪ جي سڌار لاءِ هڪ مٿي ڪري هيءَ پرنگيا ڪريو ته اڄ کان وٺي شراب، ماس مڇي ڪو نه ورتائينداسون. سڀا ۾ ڪيترن ماڻهن هڪ مٿي کڻي اها پرنگيا کڻي. ستگرو مهاراج جن ڇڏو ته جن اڄ هتي سنگت ۾ ماس کائڻ ڇڏيو آهي تن کان اڳيون پاپ ماس کائڻ جو معاف ٿيندو. اسين توهان کي ڏيکي ٿا ڏيون. ان کان پوءِ سنگت سڀا پٽ ٿيو.

صبح جو ستگرو مهاراج جن ٻائي ٻوليگر ۽ ٻن ٻرامن کان موڪلائڻ لڳا ته ٻائي مروج رام ۽ ٻائي شڪرداس ۽ ٻياري لال چوڻ لڳا ته هي ٻريو اسان کي ساڻ وٺي هليو ۽ ڪجهه وقت توهان جي چرلن ۾ رهي شوا ڪريون، ستگرو مهاراج جن چين ته ٻائي هليو. ايترو چئي ساري مندلي سميت پنڌ روانا ٿيا. درياھ جو ڪنارو ڏيئي جهنگلن جا ستر ڪندا ۸ بجي صبح جو ڪنڊوه اچي پهتا.

ستگرو مهاراج جن مانا کي ٻيرين پئي ٻائي ٺهرايم ۽ سام آڏو رام سان ملي اچي ويٺا ته شهر جا ڪيترا ستنگي ۽ ٻرامي نه اچي ويا.

ٻئي ڏينهن صبح جو مائي ريمس ٻرسان ۽ پڙڙا جي سامهون کڻي ستگرو مهاراج جن کي ٻيرين پئي اکين ۾ پاڻي آڻي ڇڏو ته هي ٻريو، هاڻي گهڻا ڏينهن ٺهي ويا آهن، ڪرڻا ڪري نام جو دان ڏيو، جو چمتو نام آڏاس ٺهي پيو آهي. ٻين ٻارن کان مون ڏپ جي ڪري ڪو نه ٻچو آهي

गीता अ-४-

श्लोक २१

यद्यदाचरति श्रेष्ठस्तत्तदेवेतरो जनः ।

स यत्प्रमाणं कुरुते लोकस्तदनु वर्तते ॥

مطلب نه هي ارجن، اوجني، بوگي، سرپشت پرش
جهڙو جهڙو وهوار ڪن ٿا نه ٻيا منش به اهڙو اهڙو ڪرم
ڪرڻ لڳن ٿا.

न मे पार्थास्ति कर्तव्यं, त्रिपुलोकेषु किञ्चन ।

नानंघाममघामव्यं, वर्त एव च कर्मणि ॥ “२२”

مطلب نه هي ڀارت ارجن، مون کي تنهي لوڪن ۾ ڪنهن
به ڪرم ڪرڻ جو ضرور ڪونهي ۽ نڪي ڪنهن پراپت وستو
جي اپراپتي آهي، ٿڌهن به مان ڪرم ڪندو رهان ٿو.

उत्सीदेयुरिमे लोका, न कुर्या कर्म चेदहम् ।

संकरस्य च कर्ता स्या मुपहन्यामिमाः प्रजा ॥ “२३”

مطلب نه هي ارجن جيڪڏهن مان ڪرم نه ڪريا ته مون
کي ڏسي ڪوبه جهڙو ڪرم نه ڪندو. سڀ جهڙو پرشت ٿي
ويندا ۽ اهنجو پاپ مون کي لڳندو.

ڄڻ مانا کي ٻڌو پيت ۾ آهي يا کير پي رهيو آهي،
نه مانا انهي ٻڌي جي ندرستيءَ لاءِ ڪري ڪندي آهي.
جي ڪري نه ڪندي ته ٻڌو روڳي ۽ بيمار ٿي ڏکي ٿيندو
پوءِ انهيءَ ٻار جي ڏک ۾ مانا به ڏکي ٿئي ٿي. تنهن ڪري
سرپشت پرشن يعني ساڌن، ٻاون، براهمن کي مڇي ماس
کاڌا، چوٽا ڪرڻ، شراب پيئڻ آڏي ڪوبه اهڙو ڪرم نه
ڪرڻ گهرجي. سڀني جيون کي پنهنجي اڌار لاءِ سدائين
ست ڪرم ڪرڻ گهرجي. انهيءَ ڪري ساري سنگت هت
مٿي ڪٿي پهرين اها پرڳيا ڪري نه اڄ کان وٺي ڪٿي به.

ڪاٺ ڪهرجي . ايترو ٻڌي ٻائي شڪر مستنگ ۾ آئي هت
 جوڙي مهاراج جن کي چوڻ لڳو ته سائين، جي ماس مڇي
 ڪاٺ پاپ آهي ته ماڻهو ديوئائين تي ٻڪرن جون پليون ڇو
 ٿا چاڙهن ۽ ساڌ چوڻا کائين .

ستگرو مهاراج جن چوڻ لڳا ته جيڪي منس لائون
 بدائين جي پراڻي لاءِ آستان تي ٻڪرن جون پليون ٿا
 چاڙهن سي وڏو پاپ ٿا ڪن . ڇو جو جتي دان پنڃ ڪري
 پاپ لاهجن آئي پاپ ڪرم ڪڍي اها ڪيتري نه آسمانه ۽
 مولانا آهي . اسان ٻڌو آهي ته هتي به ساڌن جي گلهي
 تي ماڻهو ٻڪرن جون پليون چاڙهندا آهن . سو آهي ته
 چاڙهڻ ڪن .

چنڊ - جوئي - پوڄن - سوگيم هوي -

تس نرادر ڪري هئن ،

تي نر سؤڪ ڪپي نهين پاوت -

انت دکي دوهري هئن .

مطلب ته ديو ديوتن ، مهاتمان جا آستان سڪار ڪرڻ
 پوڄه آهن . انهن جي ايمان ڪرڻ سان منس دکي ٿي ٺڪ
 پوڄي ٿو . انهيءَ ڪري منس ، ديوتائن جي آستان تي
 وڃي ڪوبه اهڙو پاپ ڪرڻ نه گهرجي . جيڪي ساڌ ،
 براهمن ، بارا شراب ، ماس ، مڇي ورتائين ٿا تن کي به
 پاپ لڳي ٿو . جي پڳتي ، دان ، پنڃ پراڻ ڪري آهي
 پاپ لاهي ڇڏيندا ته انهن کي ڏسي جيڪي ڪرهن تي کائين
 ٿا تنجي پاپ جو حصو انهن ساڌن رهڻن جي مٿان پوندو
 ۽ اهو پاپ ساڌ ، براهمن پراڻجت ڪري لاهي نه سگهندو .
 انهيءَ ڪري شري ڪرشن گيتا ۾ ارڃن کي چيو آهي ته -

جو سنگ تياڻي گور - مڪن، سٽيرشن، ڌرمالمان جو سنگ
ڪرڻ گهرجي.

سريشت جنون ڪا سنگ ڪرڻ ڪريڻي تاس پيار،
پاوڻگي ڀڏ ڀرم ڪو - نائو سرگم دوار،
نيچ ٿرن ڪو سنگ ڪر - پوک دڙڪ اُڀار،
نسيچڻم جاوي نرڪ ڀر - يا تو ڀر ڪي دوار.

سٽيرشن جو سٽسنگ ڪندو نه آڻر ڳيان پڙي چنبر مرڻ
جي ڦيري کان چٽي ويندو. پڳتي آڏ شپ ڪرم ڪري
اوس سرگم لوڪ جا پوڳ پوڳيندو. تنهن ڪري هن منشن
جو ڪرڻو آهي نه شپ ڪرم جو ڀڄ پوڪي، سچ سان ڀريت
ڊڪي، سچ جو وهنوار ڪري، شڊ آهار ڪري شراب، ماس
هڇي نه ڦرنائي، ڇو جو شراب، ماس، هڇي ڪاڻڻ هن منشن
جو ڌرم ناهي. ان جي ڪاڻڻ سان هردو ملين ٿئي ٿو. ملين
هردي اننت پاپ ڪري هي ڇيو لڙڪ ڀر وڃي ٿو.

ملوڪ - ماس مڇلي کات هٿم - سُر پان سي هيٺ،
تي نر نرڪي جات هٿم - مات پتا سميت.

مطلب ته جنهن جو شراب، ماس ۽ مڇي سان ڏاڍو ڀرڀر
ٿي، اهو مانا پتا سميت لڙڪ ڀر وڃي ڊڪ پوڳي ٿو. مانا
سائس الهي ڪري لڙڪ ڀر وڃن ٿا جو ننڍي هوندي
وڏي آهن ڪي ماس ٿي هيرائين ٿا. تنهن ڪري مانا
وڏو ڌرم آهي ته پنهنجي اولاد جي هر پرڪار سان زڪيا
۽ منجهن سٺا سنسڪار وجهن. پاڻ به سدائين ستوڪي
اولاد ڪي پالين. ڇو جو زجي ڪڙ مان ٺوڪڙ پيدا ٿيندو
ٺمي ڪڙ مان ڪروڙ ۽ ڪروڙ ڪري سڀني ڀڄ تاس
ٿا. شراب، ماس نامسي کاڌو آهي، جو بلڪل نه

اڪرا هن مهيني ۾ل چاڙهندا آهن. توهان جيڪر ڪجهه ماس
 بابت اُپديش ڪريو ها ته ڏاڍو چڱو ٿئي ها. اها ڳالهه مون
 ساڻن جي ڊپ ڪري توهان سان آئي ڪانه ڪئي. ستگرو
 مهاراج جن چيو ته اها، تو ڏاڍي ۾ل ڪئي جو آئي اسان سان
 ڳالهه ڪانه ڪئي. هاڻي اڄ رات جو ماس جي باري ۾ ضرور
 سٽنگ ۾ چرچا ڪبي. انهن گهمندا ٿرندا سچ لڳي مهل
 اچي پنهنجي اسٽان تي پهتا ته پاڻي لالورام اچي ٻڌائين ته
 سيڪٽ ڪيترن جي ڳوٺ جا اٽڪل ۴۰-۵۰ ماڻهو نڪاڻي ۾
 اچي ويٺا آهن. سو ڪرڻا ڪري هلو.

سٽنگ شروع ٿيو. اُپديش ۾ چيائون ته منهن جو ڏرم
 آهي بکيه ڪري، اُپ ڪري، دان ڪري، ورت رڳي
 لهر اُلو سار سنڌيا ٿا پٿري پات ڪري، ٻرڻن جو وڻن ڪري
 ۽ سٽنگ ڪندو رهي. ۾لي ۾لائي به پاپ ڪرم نه ڪري،
 پاپن، ڪڪرمين جو سنگ نه ڪري، ڇو جو سنگ جو وڏو
 اثر پوي ٿو. جهڙو سنگ ٺهڙو رنگ.

ساوڪ - جنسي جس سنگت ڪري - ٿڌا ٿڌ ڦل لين،
 ڪڍاي سڀ پڇانگ هڪ - اڻڪ ٻڙند ڳڻ ٿين.

مطلب ته جنهن منهن تي جهڙي سنگ ملندي تهڙو ٿي
 هندو سڀاءُ ٿي ويندو. جن سوالي لکيتر جي برسات جي
 ٻڙند ڪيڙي ۾ پوي ته ڪانور پيدا ٿئي، اهاڻي ٻڙند
 سڀ جي واس ۾ پوي ته موٽي ٿي پوي، ۾ر جي اهاڻي
 ٻڙند لانگ جي واس ۾ پوي ته زهر ٿي پوي ٿي. جن
 ڪو ماڻهو شرابيءَ جو سنگ ڪندو ته شرابي ٿي پوندو،
 حوتاريءَ جو سنگ ڪندو ته حوتاري ٿي پوندو، چور جو
 سنگ ڪندو ته چور ٿي پوندو، ماس ڪائيندڙ جو سنگ
 ڪندو ته ماس آهاري ٿي پوندو. تنهن ڪري من - مڪن

ڏي، سڀ خوش پرسن آهيو نه؟ توهان کي اسان ۾
ڪنهن ٻڌايو؟

گوال لال هٿ جوڙي چوڻ لڳو ته جنهن ڏينهن کان توهان
پريات جو ڪنبوءَ مان هليا ويا تنهن ڏينهن کان وٺي مانا ۽
سڀئي ستسنگي پريمي ڏاڍو آداس ٿي پيا آهن. پهرين
ٻئي ڏينهن ته توهان کي ڏاڍو ڳوليوسين تنهن کان پوءِ آئي
وئي کان پئي پڇا ڪيسين پر پتو ڪونه لڳو. اڄ شام جو
مهڙن جو هڪ ڀائي پنهنجي دڪان تي آيو الهيءَ کان خبر
پيئي ته اوهان مهڙن ۾ آهيو. سو پاڻ ۾ صلاح ڪري ٻانڌو
ٺهرايم کان موڪلائي اچي اوهان جو درشن ڪيو آئون.

ستگرو مهاراج جن کين حيدرآباد جو سمورو احوال ٻڌايو.
سڀني سوامي جن کي وينتي ڪئي ته سڀاڻي ڪنبوءَ هلو.
ستگرو مهاراج جن کين چيو ته سڀاڻي هتي آرام ڪريو ۽ شهر
گهڙي ڏسو. ٻئي ڏينهن سوير ڪري هلنداسون. پوءِ سڀئي
وڃي آرامي ٿيا.

ٻئي ڏينهن شام جو ٻائي بوليگر ۽ ڪن ستسنگين کي
ساڻ ڪري گهمندا ٿرندا اچي ڪيچرن جي ڳوٺ ۾ پگت
ڏيون رام جي ٿلهي تي اڪتا، جتي پگت چيٽن رام سندن
آدرستڪار ڪيو. حال احوال ڏيندي پگت چيٽن رام،
مهاراج جن کي ٻڌايو ته پگت ڏيون رام جو ميلو لڳائيندا آهن.
چنڊ، چوڏس ۽ ٿرڙن تي ستسنگ ٿيندو آهي ۽ هر روز
ٻڻ پاڻ ۾ ساڌ رس رهاڻ ٿيندي آهي. پگت چيٽن رام جي
عرض ڪرڻ تي سوامي جن گوال لال ۽ ٻين کان به پڇڻ چوايا.
موڪلائڻ وقت پگت چيٽن رام کي الهيءَ رات ستسنگ ۾
اچڻ جي نيند ڏئي موٽي آيا. رستي ۾ پگت مورچ رام
ستگرو مهاراج جن کي ٻڌايو ته هنن ساڌن جي ٿلهي تي ۱۵-۲۰

ڪالءاء هي منش پسونء سان آهي . پنن کي به پنهنجي
مالڪ کي ڏيندڙ هو پر پر لهندو آهي . پر جن منشن کي
ڏکوان هي روشن جي پلاس ڪالهي سي پنن کان به پري
آهن . پر پر نه سڀني کي آهي .

ساوڪ - پر پر چڱيت پر پوت هئن - پر پر بنا نه ڪوء ،
تيمون ساڃا پر پر سو - لگا هري سي هوء .

مطلب نه پر پر سسار پر سڀني جنهن کي آهي . ڪنهن جو
ڏن سان ، ڪنهن جو ٿن سان ، ڪنهن جو پر پر پروار سان ،
ڪنهن جو ڪالڻا ، ڀونڀ ، پورو سان ، ڪنهن جو سر پر جي
سڀنگار سان ، ڪنهن جو ڳوٺ ڳوٺ ڏوٺل سان ، ڪنهن جو
مالڪ سڀما سان .

ڪن جو چاء چام سان - ڪن جو آ سينگار سان ،
ڪن جو شوق شراب سان - ڪن جو ماس آهار سان ،
ڪن جو گانڊجي پنگ آڏيم سان - ڪن جو چرشن چمار سان ،
ڪي تيمون سيڙهي ڏيا جي - ڪر پر پر سميت ڪوٽار سان .

مطلب نه ڪوء جيڙ پر پر کان ڏاڍي ٺاهي پر چڱيت جي
ڀدار ان هو پر پر ڏوٺو آهي . سميت ، ستگرون ۽ پنهنجي آلمو رام
سان هو پر پر آهي هو سڄو پر پر آهي ، تنهن ڪري سسار
جو ڏوٺو پر پر ڏيا جي سڄو مڪڏائي پر پر پر مانا سان لڳا ڏاڍا
گهوڙي نه انهيءَ سڄي آلمو سڪ جي پراڻي ٿي . ٻيا به اٽرا
پر پر جا به چار پٽن ويراڻ مان ڳالائون . رات جو ۱۲ بج
ستمگ سميت ڪري چوڻ لڳا نه جيڪي ٻاهران مٿان
۽ جن سي پنداري پروني ڪائين . تنهن کان پوءِ ساري ستمگ پاو
پر سان وٺي گهوڙي وٺي . ستگرو مهاراج جن به رسولي ڪري
پنهنجي چاء ٺي آيا . گوال لال کي چيائون ته ابا ، مگر چار

آئڻ ڏيو جو درشن ڪرائي ٿو جو اڳ ۾ ئي سندس سروب
 جو مطلب ته موڪيه کي موڪيه ڪرڻو آهي. يعني پراپتيءَ جي
 پراپتي ڪرڻي آهي تنهن لاءِ ستگروءَ جي ضرورت آهي ۽
 ستگرو دواران ويراڳ ۽ وويڪ آڏ ساڌن ڪرڻا آهن. ساڌن
 کان سواءِ ڪڏهن به آئڻ سڪه جي پراپتي ڪانه ٿيندي.

ستگرو مهاراج جن جا وچن ٻڌي ٺڪر صاحب جي شنڪا
 مٽجي وئي. تنهن کان پوءِ رات جو ويدانت جي وشه تي
 ستسنگ ڪيائون. صبح جو مٽيارين مان روانا ٿيا. ڏهين
 بجه ڌاري سيڪاٺ پهتا ۽ آڌ ڪلاڪ ٽن هڪ باغيچي ۾ آرام
 ڪري ڪوه نان پاڻي پي ۱۲ بجه ڌاري مهڙن ۾ پاڻي بوليگر
 جي آستان تي اچي پهتا. بوليگر، ستگرو مهاراج جن کي
 ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ آدرستڪار سان وهاري چوڻ لڳو
 ته سائين، اڄ وڏي ڪرپا ڪئي آڻو جو اچي درشن ڪرايو
 آڻو. ساري ڳوٺ ۾ مهاراج جن جي اچڻ جي خبر پئجي
 وئي. ڀڳت مورچ رام، ڀڳت لڪي رام، ڀڳت شنڪر ۽ ٻيا
 ڪيترا پريهي ستگرو مهاراج جن سان ملڻ آيا. رات جو
 ستسنگ ڪيائون.

ٻئي ڏينهن شام جو جهنگل ۽ درياھ نان گهمي مهاراج جن
 ۸ بجه ستسنگ شروع ڪيو ته ايتري ۾ ڪنڊوءَ مان گوال لال،
 سروالند، آمانند، پاڻي ڪيمارام، مهاراج هوندلداس،
 اور پرڪاش، پاڻي منگهن رام، پاڻي پرمالند ۽ ٻيا ستسنگي
 ڏنڊا ۽ يڪتارا ڪٽي ڀڄن ڪندا ستسنگ ۾ مهاراج جن کي
 پيرين پئي اچي ويٺا. ستگرو مهاراج جن اشاري سان سندن
 ستڪار ڪري وهڻ لاءِ چيو. گوال لال، سروالند ۽ گرمکداس
 مهاراج جن جي پٺيان ڳاٺڻ لڳا. پريسر اپديش جي وارتا
 هلي. جڏهن هڻج ۾ آيا تڏهن چوڻ لڳا ته پريو جي پريسر

بوریدارن مذایي ڄاڇ ڪئي پر ڪنگڙ ڇو پتو نه پيو. تنهن
 ئي راجڪمار پنهنجي پتا سان ڪنگڙ جي ڪم ٿيڻ جي ڳالهه
 ڪئي. راجا پنهنجي وزير کي ٿرالي ڇڏيو ته ڪنگڙ جي ڳولا
 ڪريو. وڏو وزير جو تمام علمند سياڻو پرش هو تنهن راجڪمار
 کان پڇيو ته ڪٿي ڪهڙو نه ڪونه آئي؟ ڪٿي لاهي نه
 ڪونه رکيو آئي؟ تنهن ئي راجڪمار چوڻ لڳو ته مان
 ڪمري ۾ دروازو اُڌران بند ڪري سڃا ٿي سمجهيس ته
 ان مڇل نه ٻانهن ۾ پيل هو. پوءِ مون کي ٿڌ اچي وئي.
 صبح جو آلي ڏسان ته ڪنگڙ ٻانهن ۾ ڪرائي. مگر ڪاهي
 نه ڪئن ڪر ٿي ويو.

مٿري اُورو ويچار ڪري راجڪمار کي ويجهو سڏيو.
 اٽڪل سان سندس ساڳي ٻانهن ئي هڪ ٿيرائين. ڏٺائين
 ته ڪنگڙ سندس ٻانهن ۾ ئي پيو آهي. سو راجڪمار کي
 چيائين ته جي توکي ڪنگڙ لهي ڏيان ته ڇا ڏيندائين؟
 راجڪمار چيو ته ساري عمر توهان جو ٿورو نه وسارندس.
 وزير سندس حميس مٿي ڪئي ۽ ڏيکارائينس ته ڪنگڙ سندس
 ڏوري ۾ ئي پيو آهي. چيائينس ته پنهنجي هڪ سان ڪنگڙ
 هڪ لاهي ساڳي جاءِ تي بيهار. راجڪمار ڪنگڙ ڏسي
 ڏاڍو محوش ٿيو.

سدانت - هي جڳياسو استول ڏيهه رڻپي ڪمري ۾
 موه رڻپي رام جو ايمان رڻپي سڄا ٿي، ممتا رڻپي
 غاليچو وڃائي، اڳيان رڻپي ٿڌ ۾ سمهي پيو آهي. جڏهن
 ويچار رڻپي ٺاڳو ٿي ۽ ۾ اچي ٿو اڏهن چوي ٿو ته مان آتما
 جي سڪ کي ٻاهان ۽ انهيءَ سڪ لاءِ جڏهن ڀتن ڪري ٿو ۽
 ستگور وٽ وڃي ٿو تڏهن ستگرو جڳياسوءَ جا مل وکيڻ
 آڻڻ ڇا سڀ پڙدا هائي ست ڇت آڻيند سڪ سڙو پ

ستگرو مهاراج جن چيو ته برابر هي جيرو اُبناسي موڪه روپ آهي پر ڀرم ڪري جو منجهس جيرو پٿو پيو آهي انهيءَ کي مٽائڻو آهي.

جيرو ڪو سو روپ اُت آئند ڪهت ويد -
 ٿانڪي سک پراپت ڪو اسٺي بڪاني ،
 آهي جو اُپراپت وِستو ٿانڪي پراپت سنيوت -
 نت هي پراپت ڪي ٿو پراپت ڪم جانيئي ،
 اُٿسي شنڪا لين آن ڪيڇي نه وشواس هان -
 گور ڪي پرساد تي گُٽرڪ پلي پانيئي ،
 ڪر ڪو ڪنگن ڪوئيڊو اُٿسو ڀرم پيو جنهن -
 گمان تي همت اهم پراپت پراپتي جانيئي .

ارٿ - جيرو جو ست چت آئند سروب آهي تنهن جي
 سک لاءِ ساڌن ۽ گرو ڪرڻ جو ڪهڙو ضرور آهي . ڇاڪاڻ
 ته ڪا وِستو پاڻ وقت نه هجي ته پوءِ انهيءَ جي پراپتي لاءِ
 ڪوشش ڪجي . پر ڇا وِستو سدائين پنهنجي گهر ۾ موجود
 آهي تنهنجي پراپتيءَ لاءِ چوڻ ڪجي . تنهن ئي ستگرو
 فرمائين ٿا ته اهڙي شنڪا آئي پگوان جي هليو جو وشواس
 ناس نه ڪجي . ستگورن جي ڪرپا سان جيڪا شنڪا هجي
 سا دور ڪجي .

درشانت - هڪ راجڪمار کي اڌ لک جي مله وارو
 هيرن جو ڪنگڻ ٻانهن ۾ پيل هو . پنهنجي ڪمري ۾ اُندران
 دروازو بند ڪري سمهي پيو . ننڊ ۾ پاسو ورائيندي ڪنگڻ
 ٻانهن ۾ مٿي چڙهي ويس . صبح جو جاڳي ڏسي ته ٻانهن ۾
 ڪنگڻ ڪونهي . پهر ڀڙاڙن کي ڇوڻ لڳو ته منهنجو ڪنگڻ
 الائي ڪير ٻانهن مان لاهي ويو آهي سو جلد پيدا ڪريو .

اچڻ تي آيا. لڪر وڌي سگهه پرهر سان سندن آدرستڪار
 ڪيو ۽ شهر ۾ سڙجنا ڏياري نه شام جو ستنگ ٿيندو. شام
 ٿيندي ئي ڪهترائي ستنگي اچڻ لڳا. مٿيان جو پگهه
 پهلورام ۾ پنهنجي منڊليءَ سان آيو. ستگرو مهاراج جن وٽان
 ئي ستنگ ڪيو. ستنگ سمايت ٿيڻ بعد لڪر صوبراج
 اٿي ساري سنگت کي چوڻ لڳو ته اڄ پنهنجي شهر جا پاڻ
 آهن جو هيڙو وٽان ئي سمن پوڻ ٻڌايو آهي. مهالمان جو
 درشن ۽ ستنگ ايترو جي ڪرپا کانسواءِ ڪين ملندو آهي.
 سنڌ دارا اور لڪشمي پاپي ڪو پي هوءَ -

سنڌ سماگر هر - ڪٿا ٿاسي درليپ دوءَ .

مطلب ته پٽ، استري، بڌارو پاپن تي نه ملن ٿا پر
 کوسائن ٿلڀيداس چوي ٿو ته لشڪاري، لرمالي، نيتو وشن
 ستن جو درشن ۽ ستنگ پڙوب جي ڀڄن کان سواءِ ڪڍن
 ٿو ملي. ساري سنگت جي ٻارن هن داس جي ستن کي
 آرداس آهي ته نه ئي ڏينهن هتي رهي امرت رڙهي وڃن
 جي ورکا ڪري اٻان جي نيل هردن کي سبتل ڪن.
 نهن ئي مهاراج جن چوڻ لڳا ته ڳوٺ ڇڏي گهڻا ڏينهن
 ٿي ويا آهن، نهن ڪري جلد موٽڻ جو وڃار آهي پر ٺوهان
 سڀني جو پرهر ڏسي هڪ رات ٻي نه ٺڪنداسون. وڌيڪ
 لرسِي ڪين سگهنداسون. سنگت خوش ٿي ڄڻ چٽڪار
 ٻولائڻ لڳي.

ٻئي ڏينهن شام جو لڪر صوبراج، پگهه پهلورام ۽ شهر
 جا ۱۹-۲۰ ستنگي آيا مهاراج کي لڪڪار ڪري اچي
 ويا. لڪر صوبراج هٿ جوڙي چوڻ لڳو ته هڪ شڪا
 آهي. هي چيڙ اڳ ۾ ئي موڪل رڙپ آهي، پوءِ مڪتيءَ
 جي پراپتي لاءِ چپ لب ساڌڻ جو ڪري؟

اشنان ڪري، سنتن، مهاڻائن ۽ مندرون جو درشن ڪري
 رات جو ستسنگ ڪيائون. ٻئي ڏينهن صبح جو ٻائي آمارام
 کان موڪلائي نيوڙو ڪلهي تي کڻي پيرين بند روانا ٿيا.
 ۱۱ بجه مٿيارن جي شهر جي ٻاهران جنهن باغيچي ۾ ايندي
 وقت آرام ڪيو هئائون تنهن ۾ ساڳئي آب جي وٺ هينان
 اچي ويٺا. مٿيارن جي شهر جو ٺڪر صويراج جو ستسنگي
 ويدالتي، سنت - شيوي هو سو باغيچي ۾ اچي نڪتو ۽
 ستگرو مهاراج جن کي ڏسي چوڻ لڳو ته توهان ڪٿي جا
 وينل آهيو ۽ ڪيڏانهن ويندا؟ ستگرو مهاراج جن چيو ته
 ڪنڊوءَ جو وينل آهيان. حيدرآباد گهٽ ويو هوس. هاڻي
 موٽي ڪنڊوءَ ٿر وڃان.

ٺڪر صويراج مهاراج جن کي چيو ته ڪرپا ڪري اسان
 جي راجڻ تي هلو. روٽي پاڻي ڪٿائي آرام ڪريو. شام
 جو ڪي چار وڃن اسان کي ٻڌائي سڀاڻي ٻوٽ وڃجو.
 ستگرو مهاراج جن چيو ته توهين اسان کي سڃاڻو ٿا ڇا؟ جو
 چڱو ٿا ته ستسنگ ڪريو. تنهن ئي ٺڪر صويراج چوڻ لڳو
 ته نالو ته توهان جو اڳ ۾ ٻڌو آئون. تنهن سواءِ

ڀڳت ڪر پاتال ۾ - پر گهٽ هوت آڪاس،
 رجب ٽينون لوڪ ۾ - چڀي نه هرڪا داس.

ڀلي ڪو پريءَ جو ڀڄن، جهنگلن ۾، بهارن جي غفائن
 ۾ اٿوا پاتال ۾ ڪري پر رجب چوي ٿو ته اهو پريءَ جو
 پيارو ڀڳت لکي ڪين سگهندو. جڏهن عطر جي دڪان وارو
 عطر جي شيشيءَ کي ڪيترو نه ڪبت ۾ بند ڪري رکي ته
 به سندس دڪان تي عطر جي خوشبوءِ ضرور ايندي، تنهن
 توهان جي درشن سان توهان مان وٺا ڳڙ ۽ پريءَ جي ڀڳتيءَ
 جي سڳند اچي ٿي. ٺڪر جو پير ڏسي سواميءَ جن سندس

شوي ٿڌيچ هرڀچند نريشا -

سهي ڌرم هٿ ڪوٺ ڪليشا،

رنت ديو ڀل ڀيڻ سڃانا -

ڌرم ڌريو سهم سنڪت نانا،

ڌرم نه دوسر ستم سمانا - اکر نگم ڀران بڪانا،

مطلب نه راجا شوي، ڌڌيچ رشي، راجا هرچندر،

راجا رند ديو، راجا ڀلي آد انب دڪ ڪشت سهارڻا

ڪيا پر ڀيڻجي ڌرم کان نه هتيا، گرو نغ بهادر، گرو

ڳوڻد سنگھ سندن ڀٽ آدي ڀيڻجا سر ڌرم معان قربان

ڪيا، ويد شاستر سڀئي پراڻ ٽن ٽا چون نه ڌرم جي سمان

اڀي ڪا اڏڙي وسڻو ڪالهي، سرڪو ڀيڻجي ڀيڻجي ڌرم

نر رهي سج جو وهندوار ڪري، ڌرم جا ڏهه انگ آهن.

اترو چئي ستگرو مهاراج جن هي ڀڄن ڳاڙو.

راڳ بهاري

۱- ڌرم سڀائن سار - دل ڌر اُڀسي ڌرم سمن.

۱- اوڙ ڌرم سمن چيم هٿاڪي - اُڀسي ڌرم سمن دل ڪولاڪي،

گيتا گمان ويڙسار - رهڻي اُڀسي سر سمن.

۲- ڌرم چسي پر ٽن هٿ ڌارا - ڌرم اُڀسي ڪو ڌولي پيارا،

ڌرم هيٺ سر ڌار - موڙ نه ڪر اُڀسي ڌرم سمن.

۳- پڻو ڀيڻجي ڪي مهر ڌالي - اُڀسي اُڀسي نولت ڀالي،

آلر شڪتي سهار - مڪت ٻاء اُڀسي سر سمن.

۴- ڪڇي ٿيڻون ٽن لوڪن مانهن - ڌر سائن سر ڪو ناهن،

سر سمن ڀڌارت چار - پاڻو اُڀسي ڪر سمن.

مستام ساڪي جي ڌلي لڳائي ستنگ سمايت ڪباڻون.

صبح جو لوڻو اُڻڪوڇو ڪڍي ٿيڻي جي رشي گهاٽ ٿي

ستگرو مهاراج جن چوڻ لڳا ته موڪيه جا گها
آهن پر موڪيه چار آهن.

۱. سنتن جي شيوا ۲. ستسنگ ۳. وٽراڻ ۴

پاڻي ڪوٽورام هت چوڙي چوڻ لڳو ته سائين آهي
چار ٽي ساڌن ڪيئن پراپت ٿيندا. ستگرو مهاراج جن چوڻ
لڳا ته ڇڳياسو پهرين لڙمان ٿي شپ ڪرم ڪري. ٻيو سندس
پورب کليل هجي تنهن کان پوءِ ستسنگ ۽ سنت شيوا پراپت
ٿيندي. سنتن جي شيوا ۽ ستسنگ ڪرڻ وٽراڻ ائين ٿيندو.
وٽراڻ کانپوءِ ستگروءَ جي کوچ ڪندو. ستگرو ڪرڻ کانپوءِ
آتما جو گيان پراپت ٿيندو. آخر گيان بعد موڪيه حاصل ٿيندو.
اهو ٻڌي پاڻي ڪوٽورام ڏاڍو خوش ٿيو. اتي رسوئيءَ
جي گهنڻي لڳي. ٻنهي پوڄن ڪري آرام ڪيو. شام جو
ستگرو مهاراج جن اُتي باغ ۾ اچي ستسنگ ۾ ويٺا. مهاڻا
آخر پراڻ جي ڪٿا ڪري سماپت ڪئي. ستگرو مهاراج جن
پاڻي ڪوٽورام کان موڪلائڻ لڳا ته پاڻي ڪوٽورام چيو ته
سائين، هتي ئي ايڪانت ۾ رهي جيڪڏهن ڀڄن ڪريو ته
ڪٿي ڏيالو. مهاراج جن چيو ته هيٺ وڃان ٿو. ان جل هوندو
ته ڪنهن وقت اچي رهيو. پاڻي ڪوٽورام کان موڪلائي
شام جو ۷ بجي پاڻي آتمارام جي آڪاڻي ۾ اچي ڏسن ته سارو
آڪاڻو پريمين سان ڀريو پيو آهي. مڪروڻون ۽ ساز صندل
ئي رکيا آهن. ٻائو آتمارام مهاراج جن کي ڏسي چوڻ لڳو
ته جلدي ڪريو چواڻ ۶ بجي کان وٺي اچي ستسنگي ويٺا آهن.
اول پاڻي آتمارام ڪلاڪ کن ستسنگ ڪيو پوءِ ستگرو
مهاراج جن ستسنگ ڪيو ۽ ڌرم جو پر سنگ هليو. چيائون ته
هن سنسار اندر بيماري ۾ بيماري وِستو ڌرم آهي. ڌرم جي
خاطر ڪيترن دشمنن مهائمانن سيس قربان ڪري ڌرم
جي پالبا ڪئي آهي.

ڪري هڪ مياڻا وٽ اچي ويٺا. ٻائي ڪوٽورام سڀني
سٽن وٽان ٿيندو ان مياڻا جي ڪتيا وٽ آيو جتي ستگرو
مهاراج جن به ويٺا هئا. ستگرو مهاراج جن کي ڏسي چيائين
نه اوهين ڪٿي ويٺا آهيو.

ستگرو مهاراج جن چيو ته ڪندو ڳوٺ ۾ ويٺا آهيون. هتي
حيدرآباد ۾ ڪيمٽ سائڪي آيا آهيون ۽ ٻائي آمارام جي
ٺڪاڻي ۾ لعل آهيون. ٻڌوسين ته ٻائي ڪوٽورام جي باغ
۾ ڪيترا سٺ مهالماڻهن رهندا آهن ۽ ٻائي ڪوٽورام به
ڏاڍو ٻراڻڪاري سٺ. شيوي آهي سو چيو سمن ته ستن جو
ڌوڻ ڪري اچون ۽ ٻائي ڪوٽورام جو به ڏنڊار ڪري اچون.
اهو خيال ڪري ٻائي صوبراج جي باغچي مان ڳڻندا هتي
آيا آهون. ٻائي ڪوٽورام توهان آهيو ڇا؟ ٻائي ڪوٽورام
مشڪي چيو ته هن داس کي ڪوٽورام چوندا آهن. ٻائي
ڪوٽورام پڇيو ته ٻائي آمارام جي ٺڪاڻي ۾ توهان سٽنگ
ڪندا آهيو ڇا؟ ٻڌو اٿم ته اتي هڪ وٿراڻي ساڙو آيل
آهي ۽ سٽنگ ڪندو آهي ستگرو مهاراج جن چيو ته برابر
اسان ٻائي آمارام جي ٺڪاڻي ۾ سٽنگ ڪندا آهيون.
ٻائي به رائيون رهي پوءِ ڳوٺ وينداسون. توهان به اڄ
سٽنگ ۾ اچجو ايترو ٻڌي ٻائي ڪوٽورام چيو ته اڄ ضرور
آهيو. توهان هاڻي هتي ئي ستن سان گڏ رسوئي ٻائي
ڪري آرام ڪجو. شام جو هڪ منڊليشور مهالما سٽنگ
ڪندو آهي. اڄو سٽنگ ٻڌي پوءِ اتي شهر ۾ وڃجو. ان
بعد ٻائي ڪوٽورام مهاراج جن کي وٺي پندارو، ڪولاريءَ
جي جاءِ، گئوشالا گهمائي جنهن ڪتيا ۾ پاڻ رهندو هو تنهن
ڪتيا ۾ رکيل ڪت تي واري چوڻ لڳو ته هي ٻڙو، موڪه
جا ڪهڙا ساڌن آهن؟

راڳه ڪنڀات

- ٿل - ڪري ستگر رکي شرڌا - سڄو سودو وٺڻ گهرجي ،
 ڏيئي تن من سنڌي ڏکڻا - وڪارن کان هٽڻ گهرجي .
- ۱- شيد صابن کڻي سنگهه ۾ - ٻڏي ڪپڙو ڏوئي گنگهه ۾ ،
 رڱي تنهنڪي بزه رنگ ۾ - گڻن جو چٽ چٽا گهرجي .
- ۲- لڏي لعلن پري مڱي - ڀلي ڪڙميءَ جيئن سڱي ،
 وڃاءِ ناسواس ٿيئن پڱي - سڀني هن ۾ ڪٽڻ گهرجي .
- ۳- اٿي شپ ڪرم جو ڦل سڪه - ملي ڪپ ڪرم جو ڦل ڏک ،
 آهي ويدن سندو هي رخ - سڀاڻن کي مٽڻ گهرجي .
- ۴- ڪهي ڏيئون سهجهه پياري - وڻج وٽ نام جو ساري ،
 خنجر گر گيان جو ڌاري - ٻنڌن ڇڳه جو ڪٽڻ گهرجي .
- اهو ڀڄن ڳائي بس ڪيائون نه ساري سنگت چوڻ لڳي
 نه سائين ڪلاڪ کن اڃا به وڌيڪ ستسنگ ڪريو . تنهن ئي
 پاڻي آمارام چيو ته پروگرام ۱۰ بجي تائين هو . هاڻي ۱۱
 اچي لڳا آهن . سو هاڻي ستسنگ سمايت ٿا ڪريون . وري
 سڀاڻي وڌيڪ ٻڌجو ۽ ٻين کي به وٺي اچجو . سڀاڻي
 لاڻوڊ اسپيڪر به لڳائينداسون .

صبح جو آسادي وار ٻڏي پاڻي آمارام کي چيائون ته
 اسان ٻڌو آهي ته پاڻي ڪوٽورام جي باغچي ۾ سنت رهندا
 آهن سو مان سنتن جو درشن ڪري ٿو اچان . روئيءَ جو خيال
 نه ڪجو . ايترو ڇڏي شهر کان ٻاهر نڪري ڦليليءَ جو ڪنارو
 وٺي گهمندا گهمندا پاڻي جو پراج جي باغچي ۾ آيا جتي
 سمنٽ مهاتمائون رهندا هئا . انهن سنتن جو درشن ڪري پوءِ
 پاڻي ڪوٽورام جي باغچي ۾ اچي سنتن جو درشن ڪيائون .
 اتي ٽيهه چاليهه سمنٽ رهيل هئا . سڀني سنتن جو درشن

هرڻ والکي سسار جي ٻڌارڻن رڙ ٻي روح ۾ ٻاڻي رڙ ٻي سڪ
 سمجهي ٿينهن رام ڏوڙي ٿو پر اٽل ٿاڻن اٽلن ٻڌارڻن
 مان رڻي مالو ٻه سڪ جي ٻراڻي ٿئي ٿيس، ڇو ڇو اٽلن
 ٻڌارڻن ۾ سڪ آهي ئي ڪونه. جنهن سڪ کي هي جهڙو چاهي
 ٿو، سو سڪ هنجي اندر موجود آهي. پر ڇڻن ٻڌون ستگرو
 رستو نه ڏيکاري ٿيسن ڪيترا نه ٿئي آهه ڪري پر ٿڌن
 ۾ اٽل سڪ جي ٻراڻي ڪانه ٿيندس. اٽليءَ وشت ٿي ستگرو
 مهاراج جن ٻچن ڪري بس ڪيو ته ستنگ کانپوءِ ستنگ
 سميت هرداس رام کي چوڻ لڳي ته هي ساڌ ڏاڍو گيانوان،
 وٽراڳي ٿو ڏسجي. توهان وقت ڪڏهن آيو آهي. هن کي
 هٿوڪن پاڻ وقت رهائڻو نه اسين به حيدرآباد مان روز ستنگ
 ٻڌڻ اينداسون. سميت هرداس رام ستگرو مهاراج جن کي هٿو
 وڌيڪ رهي ستنگ ڪرڻ لاءِ چيو.

ٿينهن ئي ستگرو مهاراج جن چوڻ لڳا ته سائين، توهان
 سڀني جو پرهر ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو آهيان. پر هن وقت
 ٻاڻي آمارام جي ٽڪائي ۾ ڪيل آهيان، اٽي پرهمين کي
 ستنگ ڇو وقت ڏنل آهي. ٿينهن ڪري هاڻي حيدرآباد
 وڃو. ان جبل هوندو ته اچي اوهان جو روشن ڪندس.
 ايترو چئي سميت هرداس رام کان موڪلائي حيدرآباد ٻاڻي
 آمارام جي ٽڪائي ۾ پهتا. جبل پاڻ ڪري ٿيڙو ڪٽي
 ستنگ شروع ڪيائون. پرهمي ايترا ته آيا هئا جو ٽڪاڻو
 نه پرهي وارو پر ڪيترا بازار به پهي ٻڌڻ لڳا. ستگرو مهاراج جن
 تمام پرهم ۽ وٽراڳه مان ستنگ ڪرڻ لڳا ۽ هي ٻچن جيانون.

جو اوھين ۽ ستسنگي آھيو. تنھن کان پوءِ آڌ ڪلاڪ ڪن درياھ تي گھمي مهاراج جن اچي ستسنگ ۾ ويٺا. آرتوار جي ڪري حيدرآباد مان بہ گھڻي خلق آئي هئي. ستسنگين پڇڻ ڪري جڏھن بس ڪٿي لڏھن سنٽ ھرداس رام مهاراج جن کي چيو تہ هاڻي توهان بہ ڪجهه ٻڌايو. ستگرو مهاراج جن بڪٽارو ڪٿي ستسنگ ڪرڻ لڳا. ويدانت جي پرڪريا هلائي پڇڻ چوڻ لڳا.

ڪستوري سي مرگھ کي مانھين -

بن کنڊ ڪوچڪ سؤنگت ٿانھين، ھوءِ رھيا حيوانا،
جئن ھرڻ جي ٺاڀيءَ ۾ ڪستوري رھندي آھي پر ھرڻ
الھيءَ سڳند کي بن ۾ گاه، اُڻن ۽ وڻن جي ٻن ۾ ڳوليندو
آھي ۽ حيران ٿي چولندو آھي تہ اھو سڳند وارو گاه ڪٿي
آھي جو مان کائي آندو ٿان، تنھن ۾ جيئو جي اندر آيا
سڪه روپ رھي ٿو پر ھي جيئو سنسار رُوپي بن ۾ وڻن
پوڻ رُوپي ٻڌارتن ۾ الھيءَ سک کي ڳولي ٿو ۽ ڳوليندي
ڳوليندي اڪھي پوي ٿو پر کين اھو سک پراپت نٿو ٿئي.
ساوڪ - جئسي مرگھا مارو ٿل ڪو -

نير ڏيک ھر ڏاڏا ھئم،

دؤڙ دؤڙ ڪي وياڪل ھوڏا -

ايڪ بؤند ٺھين پاڏا ھئم.

جئن ھرڻ رڃ کي پاڻي سھجھي خوشيءَ مان ڊوڙندو
آھي تہ پاڻي پي پياس مٽايان پر ڊوڙي ڊوڙي ٻڙان لڪري
ويندا اٿس پاڻي ڪو نہ ملندو اٿس ڇو جو سورج جي ڪرڻ
ڪري رڃ ۾ ھنڪي پاڻي ڏسڻ ۾ اچي ٿو. پر واستوءَ ۾ پاڻيءَ
جي ھڪ بولد بہ ڪانہ آھي. ٺھڙي طرح ھي اڳياڻي جيئو

سٺ هرداس رام چوڻ لڳو ته آها، ڪٿن چئجي ته
سٺ سٺ آهي ها اُست. جي چئون ٿا ته سٺ آهي ته
ڪو به پدارت سٺ ڏسڻ ۾ آيو آهي، جي چئون ٿا ته اُست
ته هي سٺ پدارت. شهر بازاريون، ٺڌيون، پهاڙ، باغ باغبان
پرکڻ ڏسڻ ۾ اچن ٿا. اهي سٺ اسان کان اڳ به ڏسي
ويا، اسين به ڏسون پيا ۽ اسان کان پوءِ به ڏسندا. انهيءَ
ڪري سٺ اُست به ڪونهي. سٺ نالو آهي نام روپ
جو، سو نام روپ ته مٿيا آهن. آها به سٺ آهي ئي ڪونه.

اهي وڃن ٻڌي مهاراج جن چوڻ لڳا ته سائين چو ٿا ته
سٺ سٺ به ڪونهي، اُست به ڪونهي ٺڌهن باقي ڇا
ڪري سمجهيون. ڳڻ هرداس رام جن چوڻ لڳا ته آها هي
سٺ ڪلهه آهي يعني ڏسڻ ۾ اچي پر ڇڏي نه. مرڱهه
ترشنا جو دل، لوڙيءَ ۾ نانگ، سڀيءَ ۾ چالدي، سڀني
ڇا پدارت ۽ آڪاس ۾ نيلتا اهي سٺ آهن ڪونه پر ڏسڻ
۾ اچن ٿا. ٻهڙي طرح هي سٺ ڏسڻ ۾ اچي ٿو پر آهي
ڪونه. انهيءَ ئي وري ستگرو مهاراج جن چيو ته سائين جي
چو ٿا ته آهي ڪونه ته مٿيا يعني اُست ٿيو. سٺ هرداس رام
چيو ته جيئن لوڙيءَ ۾ نانگ نٿي ٿئي ڏسڻ ۾ اچي ٿو جيستائين
لوڙيءَ جو ٻُڙو ٻُڙو ڪيان نه ٿيو آهي. تنهن وقت لوڙيءَ
جو ڪيان ٿيو تنهن وقت اهو نانگ ئي نه رهيو. اڪو ٻاهران
آيو هو ڪو ٻاهر ويو. پر لوڙيءَ جو رُوپ ئي ويو. ٻهڙي
طرح هي سٺ جيستائين ڏسڻ ۾ اچي ٿو جيستائين آخر ڪيان
نه ٿيو آهي. آها جي ڪيان ٿيڻ بعد هي سٺ آها جو روپ
ٿي وڃي ٿو. توهان جي شڪا ٻڌي مان ڏاڍو خوش
ٿيو آهيان.

شام جو توهان به مستنگ ۾ چار وڃن اسان کي ٻڌائجو

هر ڪو ويهي رهيو ته پاڻهي مهر ڪري اچي درشن ڏيندا .
 هوڏانهن ستگرو مهاراج جن صبح جو گدو بندر جو رستو
 وٺي اچي گدو بندر پهتا . گدو بندر گهمي ، درياھ ۾ اشان
 ڪري ڪناري تي آسٺ ٻڌي ، سماڌي لڳائي ورتي ۽ ڪي
 پنهنجي شدا سڙو ۾ اسٽ ڪيائون . ۱۱ ٻج سماڌي ۽ مان
 آڻيا ۽ هڪ پريمي اچي کانئن خير چار پڇڻ لڳو . ستگرو
 مهاراج جن ٻڌايس ته مان ڪندو ڳوٺ مان حيدرآباد ۾ گهمڻ
 آيو آهيان . توهان ٻڌايو ته ڪٿي رهندا آهيو . پريمي ۽ چيو
 ته مان هتي گدو بندر ۾ رهندو آهيان ۽ دڪان جو ڪم
 ڪندو آهيان . هر روز سنت هرداس رام جي ستسنگ ۾ شام
 جو ۴ ٻج ويندو آهيان . سنت هرداس رام وڏي ڪمائي ۽ وارو
 آهي . اهو ستگرو مهاراج جن چيس ته مون کي انهيءَ سنت
 جو آستان ڏيکاريو ته سنت جو درشن ڪري پوءِ حيدرآباد
 وڃان . پريمي مهاراج جن کي سنت هرداس رام جي آستان
 تي وٺي آيو .

ستگرو مهاراج جن سنت کي لمس ڪري ويهي رهيا .
 سنت جي پڇڻ تي کين ٻڌايائون ته ڪندو ۽ جو ويٺل آهيان .
 حيدرآباد گهمڻ آيو آهيان . سهج سڀاءَ هن پريميءَ سان درياھ
 تي ملڻ ٿيو . اوهان جو نالو ٻڌي چيس ته درشن ڪري
 اچان . سنت هرداس رام کين چيو ته پلي آيا . سوئي ڪري ،
 آرام ڪريو ، شام جو ۴ ٻج ستسنگ ٿيندو . اوهين ٻچار ڏينهن
 هتي ئي رهي پيو . مهاراج جن چيس ته رهي ڪونه سگهندس ،
 باقي ستسنگ ٻڌي پوءِ موٽي حيدرآباد ويندس .

زوئي ڪاٺي ، منجهند جو آرام ڪري ۳ ٻج ڀڳت هرداس رام
 وٽ وڃي پريم ۽ نمرتا سان پڇڻ لڳا ته سائين ، هي سنسار
 ست آهي يا آست .

. راڳم آشا .

۱- ڪرو مالڪون عزالسا پڄن دا - هي سنگ لڀاء نذر دا .
 ۱- آس ولدي ڪر تو در آلي - سڙن مون لڙسج وچالي ،
 دارون ذي ڪو درد دا .

۲- ستگرو تو در ڪريان لڙاري -

منهنجي من جي مبت مولجھاري ،

ڪول آندو دا برڙ دا .

۳- پالي پلڙمان بل بل ڪاربان - هر هر تونان تن من واربان ،
 هامت گھماء مهرا دا .

۴- ڪهي تيمون ڪر جوڙ آرداسا - ڪر پا ڪري ڪور پرڪاشا ،
 سیتل ڪر مون هر دا .

پوء هڪ نه ٻيو پڄن ٻائي ارم نه ڪري ٻڌائون - ساري
 سنگت برابر هر مسد آي جهڙو لڳي . رام جو ۹ آڇي
 لڳا . سنگت کاليو ٻائي آمارام مهاراج جن کي چيو ته
 ڀڳت صاحب اسان کي نه مٿس ئي ڪانه هئي ته توهان به ڪو
 پڄن ٻائيندا آهيو . توهان جو سنگت ٻڌي ڏاڍو آندو آيو
 آهي . سڀاڻي به هن مسد کاليو اوهان ڪهڙن ڪچو . سڀاڻي
 کان ٻاڻي ٻرڻ ۽ بهاري ٻاڻ جي شيوا ٻئي کي ٿا ڏيون .
 ستگرو مهاراج جن چيو ته توهان وٽ اتي ڏينهن ڏاڍي آند
 سان رهيو آهين ۽ شهر به گهمي ڏنو آئس . سڀاڻي پنهنجي
 ڳوٺ وڃڻ جو ارادو آئس . اهو ٻڌي ٻائي آمارام هٿ جوڙي
 سوامي جن کي بچار ڏينهن وڌيڪ رهڻ لاء ويهتي ڪئي .
 سوامي جن سندن برابر ڏسي رهڻ قبول ڪيو . هوڏانهن
 ڪڍڻ به سوامي جن جي ڏاڍي سار ٿي . هڪ ٻئي کان پڇڻ
 لڳا پر مٿس نه ڪنهن کي به ڪانه هئي . ليک ستوش ڪري

منت به آرام ٿو ڏئي . ستگرو مهاراج جن مڙورن کي چولدا هئا ته پاڻي سيٺ برابر ڏسي ڪونه ٿو پڙ ڏسڻ وارو يڳوان نه وينو ڏسي . تنهن ڪري هميشه سڃاڻيءَ سان ڪم ڪرڻ گهرجي ، ايترو ٻڌي سڀيئي وڃي ڪم کي لڳندا هئا . اهڙي طرح مهاراج جن ئي ڏينهن ڪم ڪري سڄ لڻي مهل سيٺ کي چوڻ لڳا ته سڀاڻي کان وٺي مون کي ضروري ڪم آهي سو ڪونه اچي سگهندس . هنن ٽن تاريخن جا پئسا ڏيو . سيٺ چيو ته ابا ، اسان مهنو ڪن توکي ڪونه ڇڏينداسون . سڀاڻي کان وٺي سوا روپيه ۽ روٺي ڏينداسون . جيسين جڳهه ٺهي تيار ٿئي تيسين ڪم ڪر . ستگرو مهاراج جن چيو ته مون کي ٻيو ڪم ڪرڻو آهي تنهن ڪري مان ڪونه ايندس . ستگرو مهاراج جن جو اهو جواب ٻڌي سيٺ ڪنن تي روپيه مڙوريءَ جا ڏنا ۽ چيائين ته ڪم لاهي وري به اسان وٽ اچ . تنهن کانپوءِ ستگرو مهاراج جن هٿ منهن ڏوٺي هزار مان ٽنڀورو وٺي اڪاڻي ۾ اچي ستنسنگ ۾ ويٺا . ڏٺائون ته هڪ ٺڌون مهاڻا يڪتاري ۽ ڪرتالن تي وينو ڳائي ۽ ٻاڻو آمارام وينو ٻاجو وڃائي ستگرو مهاراج جن لمسڪار ڪري اچي ڌوڪڙيءَ جي پاسي ۾ ويٺا . سنت ڳائي بس ڪئي ته ٻاڻو آمارام مهاراج جن جي هٿ ۾ ٽنڀورو ڏسي چوڻ لڳو ته اڄ ٺڌون ٽنڀورو وٺي آيا آهيو ، توهان به ڳائيندا آهيو ڇا ؟ مهاراج جن چيو ته ٿورو گهڻو ڀڄن ڪيو آهي . ٻائي آمارام چيو ته ڏاڍو ڇڱو ، توهان به هڪ ڀڄن ٻڌايو . مهاراج جن ٽنڀوري تي پريم ۽ وٿاڙ مان هڪ ڀڄن ڳائڻ لڳا . جڏهن ڀڄن ڳائي بس ڪيائون تڏهن ساري سنگت ٻائي آمارام کي چوڻ لڳي ته هن ساڌ کي ڇڏو ته هڪ به ڀڄن ٻيو به ٻڌائي . ٻاڻو مهاراج جن کي چوڻ لڳو ته ڏاڍو سنو ڀڄن ٻڌايو اٿو ، هڪ به ٻيو به ٻڌايو . ستگرو مهاراج جن هڪ ٻيو به ڀڄن ڳالو .

اچي روز مزدويءَ تي ڪم ڪر. هڪ روپيه روز نه ڏيندس
 ۽ روپي نه کارائيندو سانءُ. تون ڪم جو چڱو آهين. ستگرو
 مهاراج جن چيو ته چڱو، سڀاڻي صبح جو اچي ڪم تي چڙهندس.
 سٺ سان بڪ ڪري لکي ٿان هٿ منهن ڏولي ٺڪاڻي
 ۾ اچي سٽنگ ۾ ويٺا. سٽنگ سڀاڻي ٿيڻ کانپوءِ ستگرو
 مهاراج جن روپي ٺاڻي آرام ڪرڻ لڳا ته ٻالو آمارام چوڻ
 لڳن ته اها، اوهان کي ٻئي ڏينهن نه ٿي ويا، ڳوٺ ڪڏهن
 ويندا؟ ٽين تي ستگرو مهاراج جن مشڪي چوڻ لڳا ته
 مان اڃا - چوٿڙ ڪونه گهٽيو آهيان، اڃا بچار ڏينهن رهندس.
 جي رهڻ ڏاڍو نه مٿس ٻالي نه ٿي ڪيئن هنڌ وڃي رهندس.
 ٻالي چيو ته بچار ڏينهن ڇڏو ٿا سو ٻلي رهو، پر صبح جو
 سوٺر ٻاڻي پري، ٺڪاڻي جي بهاري ڏئي پوءِ ٻلي شهر
 گهمڻ وڃجو. ستگرو مهاراج جن چيو ته ڇڪو. ايترو چئي
 وڃي آرامي ٿيا.

صبح ۳ بجي اُٿي ٻاڻي پري، بهاري ٻالي، ڏندڻ
 ٻاڻي اڻٺان ڪري آسڻ ٻڏي اڀياس ۾ ويهي رهيا. صبح
 جو سٽنگ ٻڏي ڪٿاهه پوساد وٺي ۷ بجي ٺڪاڻي مان
 لڪري شهر مان گهمندا ۸ بجي سٺ جي جڳهه تي ليا مزور
 هڪ ٺاري ٺٽي اچن ته مهاراج جن اٺويءَ وچ ۾ به ٺاريون
 بيا ٺٽي اچن. سٺ ستگرو مهاراج جن جو ڪم ٿسي ڏاڍو
 محوش ٿيا.

سٺ روپي کان لاءِ گهر ويندو هو ته پٺيان مزور ڪم
 ڇڏي ويهي پڙيون ۽ سڙيون ڇڪيندا هئا. ستگرو مهاراج جن
 کين چوندا هئا ته ٻاڻي صاحبو، هاڻي اُٿي ڪم ڪراو ته
 مزور چوندا هئا ته ٻاڻي، سٺ نه آهي ڪونه ٺڏهن ٿا ٿورو
 آرام ڪراون. اوهان به ڏسو پيا ته سٺ ڪنهن کي هڪ

ڪري آسڻ ٻڌي نام جي ڏيان ۾ ويٺا. سنت آمارام به ه
 بهه آئي ستسنگ ڪرڻ لڳو. شهر جا پريمي به آيا هئا. ستگرو
 مهاراج جن به وڃي ستسنگ ۾ ويٺا. ستسنگ سميت ٽيڻ
 کاپوءِ سوامي جن شهر گهٽ لڪتا. گهمندي گهمندي بزار
 ۾ ڏسن ته هڪ دڪان تي تمام سهڻا ٽنبورا رکيا آهن.
 دڪان واري کان پڇيائون ته ٽنبوري جي قيمت گهڻي آهي.
 دڪاندار جواب ڏنو ته ڏهه روپيا. ستگرو مهاراج جن کي
 ٽنبوري وٺڻ تي ڏاڍي دل هئي پر دل ۾ ويچار ڪرڻ
 لڳا ته پئسا ڪٿان اچن؟ اهو ويچار ڪري اڳتي هلي
 مارڪيت وٽ اچي بهي رهيا ۽ جتي هڪ سيٺ جي چڱهه
 ٺهي رهي هئي ۽ مڙورن سان بيٺي ڳالهاين. مهاراج جن
 کي ڏسي پڇيائين ته مڙوري ڪندين؟ ستگرو مهاراج جن
 پڇيو روز ڪيتري مڙوري ڏيندا؟ سيٺ چيو ته هڪ روپيا
 روزاني مڙوري آهي. جي روز تي نه ته سرن جو سٿو ٻولي
 ڏيان ۽ اهو اندر کڻي ڏي. سرن جو سٿو ڏيکاري سيٺ
 پڇيو ته گهڻو وٺين؟ ستگرو مهاراج جن سٿو ڏسي چيو ته
 سيٺ ڪم نه گهڻو آهي پر توهان کان ڏهه روپيا وٺندس.
 سيٺ چيو ته پنج روپيا وٺو. آخر سيٺ ستن روپين ۾ سٿو
 ٻولي ڏنو.

ستگرو مهاراج جن يڪدم ڪم کي لڳي ويا ۽ ۱۱ بهه
 ائين ڪم ڪري اڻڻان ڪري ٽڪائي مان روئي کائي،
 رو آرام ڪري وري ۳ بهه اچي ڪم کي لڳا. ۷ بهه
 ٽين ڪم ڪري ٽڪائي ۾ اچي ستسنگ ۾ ويٺا. اهڙي
 ج ٻن ڏينهن ۾ اهو ڪم ختم ڪري سيٺ کان ۷ روپيا
 وٺي ويچار ڪرڻ لڳا ته اڃا ئي روپيا ڪٿن ٿا ته ايتري ۾
 ست ستگرو مهاراج جن کي چوڻ لڳو ته سڀاڻي کان وٺي

هاڻن جي مڌالي ڪرڻ جي شيوا ۾ لڳايو. اڄهو اهڙي طرح
هن ماها سنگريٽ کي لنگايو.

ڪهي تيتون ٽڙا توڙي سوت شبد ملائي،
سڄا سنت ڪلاونٽ وڃن جنم مڻائي.

سار جي موه ۽ آنا جا ٻنڌن توڙي ڪو مهاڻا، آلم
گياي وٺرائي بهنجي ورني نام سان چوڙي چوڙائيءَ جي
چڪر کان ڇڻي ٿو.

اهو ٻچن پرمائن ۽ اوت سان سنگت کي ٻڌائي سنگت
سماپت ڪيائون.

هڪ ڏينهن ستگرو مهاراج جن ۴ بجي صبح جو ڪرمندل
۽ آلڪوچو ڪٿي حيدرآباد جو رسو وٺي گهمندا گهمندا منجهند
جو مٽياريءَ جي شهر ۾ اچي پهتا. شهر جي ٻاهران هڪ
سندر باغچو هو. هڪ آلب جي وچ هيٺان ٿورو آرام ڪري
۳ بجي وري ٻنڌ پيا ۽ رات جو ۸ بجي اچي حيدرآباد پهتا.
شاھي بازار وٺي گهمندا ئي ويا ته ڏٺائون ته هڪ ٺڪاڻي
۾ سنگت پئي ٿيو. ۲۵-۳۰ ماڻهو ويٺا هئا. سٺ صندل
ٿي ويٺي سنگت ڪيو. ستگرو مهاراج جن به سٺ کي
لمڪار ڪري سنگت ۾ ويهي رهيا. ڪلاڪ کن ڪالاهو
جڏهن سنگت سماپت ٿيو ۽ سڀئي ماڻهو پرساد وٺي گهر
ويا ته سٺ آثارام ستگرو مهاراج جن کان پڇيو ته توهان
ڪٿي ويٺا آهيو، هتي ڪٿن آيا آهيو؟ هتي رهندا آهيو
ڇا؟ روئي ڪائيندا؟ ستگرو مهاراج جن سٺ کي ٻڌايو ته مان
ڪندوءَ جو ويٺل آهيان پتي ڏينهن هتي گهمڻ آيو آهيان.
انهن ئي سٺ مهاراج جن کي چيو ته ٻئي آيا، روئي ڪائي
عتي وراندي ۾ سڀي پيو. ستگرو مهاراج جن روئي ڪائي
وراندي ۾ سڀي پيا. صبح جو ۴ بجي اُٿي ڏندڻ اٿسان

نه مهاتما، هي ڇا ٿا ڪريو؟ سنگيرت پاڻ کي لڪڙو کڻي هيٺ ڇڏيو ته سندس سسي ٻن ٽيٽرن جي وچ ۾ ڦاسي پئي. باقي هٿ ٽيٽرن ۾ وجهي مٿي لڪڙو جي ڪوشش ڪرڻ لڳو پر لڪي مٿي پئي لڪري سگهيو لڪي هيٺ پيو لهي سگهي. اهڙي طرح لڪندو رهيو. تنهن تي راج ڪيا جي روپ ۾ گروه چيس ته ٻچا، ڪهڙو حال آهي؟ ڪائي تڪليف نه ڪانه آهي؟

اُتي سنگيرت پنهنجي گروه جو آواز سڃاڻي چوڻ لڳو ته هي راجڪماري اهو آواز نه منهنجي گروه جو آهي سو سچ ٻڌاء ته تون ڪير آهين؟ ايترو ٻڌي سندس گروه چيو ته هي ٻاٻي ليچ مان ٺهندو گرو آهين. منهنجي آڳيا جو نرادر ڪري زالن کان پڇي اچي هتي ويٺو آهين. چيو ٿي ته مان زالن جو منهن به نه ڏسندس مان ورڪت آهين. سو هي پاڪندي اڃ اهو ٺهندو ورڪتڻو ڪيڏانهن ويو؟ اهڙي ورڪتڻي کان تون لڪي مڙين ته ڇڏو. هاڻي مان تالو کولي پنهنجي آشرم ڏانهن آڻو وڃان. گروه ڄاڻائي وڃن ٻڌي سنگيرت اکين ۾ ٻاٻي آڻي چيو ته هي ٻر پڻ، هاڻي مان مڙان ٿو، ڪرپا ڪري معافي ڏيئي ٻڌايو. مان اوهان کي وڃن ٿو ڏيان ته هن کانپوءِ مان توهان جي چرلن ۾ ويهي پنهنجو جنم سڦلو ڪندس. ايترو چئي زار زار روئڻ لڳو. شش جا وزلاپ ٻڌي گرو تالو کولي ٻاهر نڪتو ۽ ڇت تي چڙهي ڇت مان وڌيڪ سرون کڻي ٽيٽرن کي ٿورو هوڙي شش کي ٻانهن کان ڇڪي ٻاهر ڪڍيائين. تنهن کان پوءِ سنگيرت روئي گروه جي چرلن تي ڪري چوڻ لڳو ته هي ٻر پڻ، توهان جي مالا ڏاڍي ٻر بل آهي، ڪرپا ڪري منهنجي رکيا ڪريو. مهاتما سنگيرت کي آشرم ۾ وٺي اچي ڳالهن ۽

اچڻ ڪونه ڏيندو آهيان ۽ منهن به ڪونه ڏيندو آهيان .
هاڻي تون آئي آهين ته هي نالو وٺ ۽ هن ٻي ڪتيا به
الدران نالو ڏئي وڃي رهه ، مان به ٻاهران نالو ڏئي ڇڏيندس .
سڄ اڀرڻ کان اڳ ڪڍر به چوي ته نالو به ڪولج . جي اهو
وڃن ڏين ته ٻلي . رهه ته هلي وڃ .

اهو ٻڌي راج ڪنيا جيوت ڇڏيو . مهاراج اهو منهنجو وڃن آهي
ته مان در ڪونه ڪرلينديس . تنهن کان پوءِ سندس گرو
راج ڪنيا جي ويس به ڪتيا به اندران نالو ڏئي وڃي ويٺو .
سنگرت پڻ ٻاهران نالو لڳائي پنهنجي ڪتيا به وڃي سمهيو .
اڌ رات ڪالو ڇڏي ويچار ڪرڻ لڳو ته مها سندرڀ پاڻي
مون وٽ آسڻ به آئي آهي . آسڻ به ٻيو ڪو ماڻهو به ڪونهي .
پوءِ هن مها سندرڀ سان ملجي . اهو کڻو ويچار ڪري
ڪتيا کان ٻاهر اڪري راج ڪماري ۽ جي ڪتيا جو نالو کولي
ڇوڻ لڳس ته راج ڪماري در ڪول . راج ڪماري ۽ چيس ته
مون کي مهالما جي ڇڏيو آهي ته صبح کان اڳ ڪنهن کي به
ڏر نه ڪولج . تنهن ئي سنگرت ڇوڻ لڳو ته سندرڀ ، اهو
مهالما مان ئي ته آهيان . جلد ڪر در ڪول ، منهنجو اندر
ضروري ڪم آهي . اهو ٻڌي راج ڪنيا ڇوڻ لڳس ته مهاراج
مان در اصل ڪونه ڪولينديس . اوهان سٺ پنهنجي وڃن
ٿي قائم رهو . اهو ٻڌي سنگرت ويچار ڪيو ته هن مها سندرڀ
سان ضرور ملڻ گهرجي . پر دروازو لوهه جو ۽ پٿر
چون آهن سو ڪن ماسي . اهو ويچار ڪري پنهنجي ڪتيا
به اچي وڌو ڇڏي وڌر ڪٽي راج ڪنيا جي ڪتيا جي
لي ڏاڍو ڪوڏڙ سان چٽ کولي
سرون ڇڏي
بيٺ لاه .
راج ڪماري ڇوڻ لڳس

ڪٿيا ئي آيو. گروه کي پنهنجي ڪٿيا ئي ڏسي سنگيرت وڌي آدرستڪار سان گروه کي وهاري چوڻ لڳو ته ٻريو، ڪا شيوا هجي ته آڳيا ڪريو، گروه چيس ته آبا، تون هتي جدا آشرم ٺاهي اچي وينو آهين سو اها ڳالهه سٺي ٺاهي. هاڻي به تون هلي اساهي آشرم ۾ رهندو هتي ٻيو ڪو شيواڌاري ٿا ڇڏيون گروه ڇا آهي وڃن ٻڌي سنگيرت چوڻ لڳو ته سائين، توهان وٽ مايون تمام گهڻيون ٿيون اچن. هتي مان زالن کي اچڻ اصل ڪين ڏيندو آهيان ۽ مون پرڳيا ڪئي آهي ته ڪنهن به زال جو منهن نه ڏسندس. تنهن ڪري توهان بهان گڏ ڪونه هلندس. شش ڇا آهي وڃن ٻڌي گروه واپس موٽي ويو. پنجن ڇهن مهينن کانپوءِ اهو گروه ڏاڙهي ۽ چوڻ ڪوڙائي وارن کي زالن وانگر ٻڙائي چوڻي ڪري، بڪل لڳائي سينگار ڪري هڪ مهاسندريءَ جو روپ ڌاري پنهنجي شش سنگيرت جي ڪٿيا جي ويجهو جهنگل ۾ اچي ويهي رهيو. سانوڻ جي موسم هئي. برسات به پئجي رهي هئي. سج لٽي مهل سنگيرت جي ڪٿيا وٽ اچي وينو ته سنگيرت چيس ته تون ڪير آهين؟ ڪٿان آئي آهين؟ ڪيڏانهن وينديءَ ۽ هتي ڇو ويئي آهين؟ ايترو ٻڌي سندس گروه زباني آواز ۾ چوڻ لڳو ته مان راج ڪيا آهيان. پنهنجي پتا سان گڏ هن جهنگ ۾ شڪار تي آئي هيس. منهنجي پتا کي شينهن ماري کائي ويو ۽ مان به منجهي توهان وٽ آئي آهيان. هاڻي ته رات ٿي وئي آهي ۽ برسات به ٿي پئي پوي، تنهن ڪري اڄوڪي رات پاڻ وٽ رهڻ ڏيو. صبح جو مان پنهنجي راجڌانيءَ ڏانهن هلي وينديس.

اهو ٻڌي سنگيرت چوڻ لڳو ته مان زالن کي پاڻ وٽ

آهي . هن جا ٿت پيا جڪن ۽ هو رام ڏينهن دانهون پيا
ڪن گهڻن ئي وڏن وڏن بادشاهن کي منجهائي ڇڏيو اٿس .
چترو پدي پنڊت ۽ ڪيترا ٻڌت ساڌو پلائي ڇڏيائين .

درشدانت - هڪ رشي پنهنجي گروه وٽ رهندو هو
جتي ڪيترا گرهستي ماڻي پائي ايندا ويندا هئا ۽ ڏن پدارت
به پيئا رڪي ويندا هئا . رام ڏينهن پندارو چالو رهندو هو
جتي غريب اُلات ، ساڌو مهاڻا آيو ويو پيو کائيندو هو .
هڪ ڏينهن اهو رشي پنهنجي گروه کي چونڊ لڳو ته توهان
وٽ گرهستن جو ڏاڍو گوڙ لڳو پيو آهي ۽ ماڻهن به ڏاڍيون
گهڻيون ٿيون آهن جنهن ڪري منهنجي ورثي ۾ ٻين به ليڪ
ٿئي لڳي . تنهن ڪري مون کي آڱيا ڏيو ڪنهن ان به وڃي
اڪالت به ٻين ڪريان . پر جي مانن جو اچڻ بند ڪرايو ته
پوءِ مان هتي ئي رهان . تنهن ئي گروه چيس ته اها آلهي
گوڙ ۽ ماڻهن وڃ به پنهنجي ورثي کي ٻڪو ڪري ره .
هتي آشرم جي شيوا به ڪر ۽ ٻين به ڪر . ان ئي سنگرم
چونڊ لڳو ته نه ته سائين جي خوشي سان آڱيا ڏيو ته چڱو
نه ته مان وڃان ٿو . ايترو چئي گروه کان بنا موڪلائي گروه
جي آشرم کان به اڍائي ميل پري گهائي ٻن به ڪڪن جي
ٻاهر ٻڙي ٺاهي وڃي ويٺو . ۱۵-۲۰ ڏينهن کالو ۽ ماڻهن کي
شهر يعني سو گرهستي شش سندس ڪتيا ئي اچڻ لڳا پر
زالن کي اچڻ وڃڻ ڪونه ڏيندو هو . مهيني ڏيڍ کالو ۽ انهن
گرهستن به ٻڪيون ڪتيا ٿيون به ٺاهي ڏس ڇڏ طرف ڦلواڙي
لڳرائي ڏنائونس . اها شر وڃي هنجي گروه کي پيئي ،
سو دل به ويچار ڪرڻ لڳو ته پنهنجي آشرم جي شيوا ڇڏي
جدا آشرم ٺاهي پاڻ پيو ويو ڄاڻي . چڪو ته هن کي سمجهائجي .
اهو ويچار ڪري هڪ ڏينهن پنهنجي شش سنگرم جي

پني ٿو ٺهنن کي پيرن نه پوڻ گهرجي. آلهيءَ گروءَ جي ماءُ جو مان مٿو ڪوڙايان جنهن گرو دواران منهنجو پير ناس ٿيو. تنهن آهڙو گرو پاڻ نه چوراسيءَ ۾ وڃي ٿو پر چيلن کي به پاڻ سان چوراسيءَ ۾ وٺي وڃي ٿو.

چوپائي ۱- ٽن هر هٿن پٺن شوڪ نه هر هٿن،
سو گور گه-ور نرڪ ۾ پڙ هٿن.
چوپائي ۲- ڪن بيڪ جڳت ٽيڪ وڏا تلڪ چڙهائي،
اندر دٿت ٻاهر سنٽ ٽن بگ جيون لڳائي.

قادر ۾ - جو ٻاهران سنسار جي ڏيڪاءَ لاءِ مالهائون پائي،
پيوٽ لڳائي، جٽا رکائي، وڏا تلڪ ڏئي ٻاهر سنٽ ڏسڻ
۾ اچي ٿو پر هن جي اندر ۾ پوڳ جي واسنءَ پائڪند آهي
نوجمن بگهه پڪي نديءَ تي اڪيون پوئي سماڏي لڳائي
وهندو آهي ۽ جڏهن مڇي ڏسندو آهي تڏهن جهٽ هڻي
اٽڪي پڪڙي ٻاهر ڪڍي ويهي کائيندو آهي. تهڙي طرح
پاڪندي ساڌو اڪيون بند ڪري سنسار کي ڏيکيندو وٺي ٿو.

دنيا ڏوندي، ڏسي مونڊ وڏا ڏيو مڏائي،
چڏي ساڄ کڻي ڪاڇ وڃن پاپ ڪمائي.
مطلب اڳيالي ڇيو هٿ مايا روپي ڏونڊ کي ڏسي وڃي
ڏيونائين، سنٽن، مهاڻائين کي ارداسون ڪن ٿا به اسان کي
پت، ڏن آدي پڌارت ڏيو. پگتي گڻ روپي سچ کي
چڏي وڻن روپي پڌارتن جو ڪڇ کڻي وڃي آلهيءَ مايا
سان پاپ ڪرم ڪن ٿا.

انهيءَ مايا سوين گهاپا وڏا مير منجهائي،
پڙهيا پنڊت ڪٿين ويڙ ڪنن چيو تنگائي.
قادر ۾ - هن مايا انٺ جيون کي گهاٽل ڪري ڇڏيو

واٽڻي کي ڏٺا. تنهن کان پوءِ پوليس ٻنهي کي وٺي وڃي جيل ۾ بند ڪيو.

دوها - گرو جانڪا آندلا - ڇيلا آندڻ نرسندڻ ،
آندڻي ڪو آندڻا ملا - پٽڙا ڪال ڪا ڦند .

منهنجو گرو آندڻو آهي يعني آلم سروي ۾ لڏا ڪانه
آلم تنهن جو چيلو وري آندڻي کان به آندڻو آهي . يعني
ڄمهن کي سچ ڪوڙ ۽ ڏرم ڪرم جو ويچار ڪونه آهي ۽
سناڙ جي وسيلن پوئڻ ۾ آندڻو ليو پيو آهي . جهڙو گرو
اوهڻي تهڙو چيلو مورڪن . سي ٻئي وڃي ڇڏرائي رڙهي
مڏ ۾ ڪري دڪ پائين ٿا .

دوها - گرو لوڀڻي شش لالچي - لڳئي ڏيا لڳاءُ ،
ڪم ڪبيوسي آنت ڪو - سيڏي پير پور جا به .

ارڪ - گرو لوڀڻي يعني جيڪو پنهنجن ڇڳياسن کان پئسا
گهري يا زوريءَ وٺي ، جيڪو صرف پنهنجو مطلب چاهي
۽ شش جي اڏار ڪرڻ جو ڪوبه خيال ڪونه ڪري ، جيڪو
صرف پنڌيان جو خيال ٿو ڪري نه ڪهڙيءَ طرح ڇڳياسن
کان ڏن وٺان ۽ شش آهي لالچي جو چاهي ٿو نه گروءَ کي
پاڻي به نه ڏيان پر پاڻ گروءَ جا ٿيڻ به کڻي وڃان . لڳي
معنيٰ مايا سو اهڙي گرو شش کي مايا نه کڻي ڇڏيو آهي .
ڪبير صاحب جن جون ٿا نه آنت ۾ اهي ٻئي پير لوڪ وڃن ٿا
ڇوپائي - گرو پير هوڪي مانگن جا به -

مڙل نه لاڳو ٿانڪن پايه :
دوها - ماءُ منڊئون ٿس گورڪي - جانتِي پير نه جا به ،
آپ دُوبا پڙ سنڌ ۾ - ڇيلي ڏيا بهايه .
گرو سند ٿي جيڪو پنهنجن ڇڳياسن لڏا پيرهن کان

ٻيڙا ڏک مون کي لڳا آهن. هاڻي توهان ويچار ڪريو ته
 بئسا ڪئن واپس ڏيندو سانس. ايترو ٻڌي سچن پريمي،
 واڻي کي چوڻ لڳا ته هي پاڻي، ٺهيو هاڻي اڍائي روپيه
 کڻي ڇڏينس ته واڻيو چوڻ لڳو ته مري ويندس ته به روپيه
 ڪونه ڇڏيندو سانس. تنهن کان پوءِ وري منوداس کي چوڻ
 لڳا ته تون ته ساڌو ڏسڻ ۾ اچين سو پئسن ۾ ڇو لوپ رکيو
 آئيئي، کڻي واپس ڏينس. انهيءَ ئي منوداس چوڻ لڳو
 ته هيتري تبڪليف ورتم سامهه ۾؟ مان مري ويندس پر
 هڪ پاڻي به ڪونه ڏيندو سانس. جتي ڪاٺو هجيس اتي
 ڪاهي. اهو ٻڌي واڻيو پريمين کي چوڻ لڳو ته ڀڳوان جي
 نالي تي اسان ٻنهي کي ڪورٽ ۾ وٺي هلي ڇڏيو.
 مان اهو فيصلو مڃستريت کان ڪرائيندس، جي نه وٺي
 هلندا ته منوداس کي جيئرو ڪونه ڇڏيندس. ايترو ٻڌي
 آهن پريمين مان هڪڙو ڀرپڪاري ٻنهي سورداسن کي
 وٺي وڃي ڪورٽ ۾ مڃستريت اڳيان ٻياريائين. مڃستريت
 انهيءَ گرهستيءَ کان پڇيو ته هنن غريب سورداسن کي ڪنهن
 ماريو آهي؟ گرهستي پريميءَ چيو ته حضور هي ٻئي پاڻ ۾
 وڙهي رهيا هئا ته مان وڃي اتي لڪس. جي مان ڪين نه
 ڇڏايان ها ته وڙهي هڪ ٻئي کي ماري وڃهن ها. مون کي
 ٻڪڙو ڪم آهي سو مان وڃان ٿو وڌيڪ جيڪي توهان کي پڇڻو
 هجي سو پل هنن کان پڇو. مڃستريت ٻنهي کان بيان وٺي
 خيال ڪري فيصلو ڏنو ته منوداس اڍائي روپيه واڻيءَ کي
 واپس ڏي ۽ ٻنهي کي هفتو هفتو جيل ۾ رکيو وڃي. واڻي
 کي سزا انهيءَ ڪري ٿي ڏجي جو خبر به هيس ته لوپ گم
 ڄا ماڻهو لوپي ۽ ٺوڳي ٿيندا آهن پوءِ به هي لوپ گم ۾ آيو.
 فيصلو ٻڌي منوداس اکين ۾ پاڻي آڻي اڍائي روپيه چوڙي

به تون نه آندو آهين ڇا؟ سچ نه ٿيڻ نه تون آخر آهين ڪير
 جهومون ڪي اچي ڪڏ به ڪرايو آلتئي. منهنجا هڏ ڪڏ پڇي
 پيا آهن. اوهي ڪوڏن مان رت پيو وهي. تڏهن ٿو پاڻي
 مندواس چوي نه ادا جي سچ ٿو پڇين نه مان نه برابر آندو
 آهيان، پر توکان وڌيڪ مون کي ڏک لڳو آهي. ڏس نه
 بهي ٿولين ۽ ڪوڏن مان رت پيو وهي. پيت به ڦسي پيو
 آلم جو تون نه اچي منهنجي مٿان ڪري پئين. وائڙو ايترو
 ٻڌي هاءِ، هاءِ ڪري چوڻ لڳو ته پنج روپيا نه ڏسڻ ۽
 ڏک به ڪاڌم. هي ڳوٺان، هي شهر ئي ڪو آندڻ جو آهي
 جو مون لاءِ نه کڻي آندو موڪليو. ايترو چئي ڏياري ڏياري
 ڪڏ کان ٻاهر نڪري مندواس کي زور سان ٻانهن کان پڪڙي
 چوڻ لڳس ته ڪڏ به ڪرايو، سو نه لهيو پر هاڻي اڍائي روپيا ۽
 اوڻو نه ڏي. مندواس لوڻو واپس ڏئي چيس ته روپيا اڍائي
 نه ڪوا، ڏهنهه سانءِ. هيترو جو پنڌ ڪري لوڪي ولي آس
 سو ڪو پڙهين جو اوڪر هوس ڇا؟ واڻڻي ٻئي هڪ وجهي
 مندواس کي قابو جهلي چيو ته چڪي مڙس ڇا پڪ پئسا واپس
 ڏي. مندواس نه کڻي ٻئي هڪ وڏس. واڻڻو مندواس کي
 تنگ کان ولي هڪ ڪرائي مٿان چڙهي زور سان ٻئي
 مڪون هڻي چوڻ لڳس ته هاڻي روپيا ڏين ٿو يا نه؟
 مندواس ولي ڏانهن ڪرڻ لڳو. پريان ٻئي سچن ٻهري
 رستو وٺي بي ويا. ڏانهن ٻڌي ڏوڙي اچي بهي ڪي
 ڇڏائي پڇي ڳاڙهه ادا پاڻ ۾ چوڻا وڙهو؟ تنهن ئي واڻڻي
 روئي ساري ڳالهه ڪري ٻڌائي. مندواس نه چيو ته برابر
 اڍائي روپيا، لوڻو ڏنو اٿس. لوڻو مون کيس واپس ڏنو
 آهي. هاڻي اڍائي روپيا منهنجي محتسب جا آهن جو مان اڌ
 بند وٺي آيو آهياس. پلجي اچي ڪڏ به ڪرايو، تون هن جا

ته ڏاڍو سٺو مليو آهي. انين ويچار ڪري پاڻي مندواس
 چيس ته ادا توکي لوڻ ڪار جي ذريعا لاءِ وٺي هلي ڇڏيندس.
 پر مون کي ڏيندس ڇا؟ واڻي چيس ته ڀڳوان جي نالي
 مون کي وٺي هل. مندواس چيس ته ادا مان ڀڳوان جي
 نالي مان ڪونه ڄاڻان. هه روپيه ڏين ته وٺي هلاڻ ته نه
 ڀل هتي جهنگل جا جانور توکي ماري ڪاٽين. مندواس جا
 لاهي ڏيڻا بندڙ وڃن ٻڌي واڻيو چوڻ لڳو ته پاڻي مون
 وٽ پنج روپيه ڪونه آهن باقي اڍائي روپيه اٿس سي وٺ.
 پر مندواس چوي ته پنجن روپين کان هڪ پاڻي به گهٽ نه
 وٺندس. ٻڌاءِ آئيئي قبول نه نه مان وٺان پنهنجو رستو.
 واڻي چيو ته ادا ڇڏو اڍائي روپيه روڪ وٺ باقي اڍائي
 روپين ۾ لوڻو ٿو ڏيان. مندواس اڍائي روپيه روڪ وٺي
 چيلهه سان سوکها ٻڌي ۽ لوڻو وٺي هڪ هٿ ۾ کنيو ۽
 ٻئي هٿ سان واڻي جي ٻانهن وٺي هلڻ لڳو. دل ۾ خيال
 ڪندو پيو وڃي ته ڏاڍو سٺو ٿيو جو اڃ صبح جو اڍائي روپيه
 روڪ ڪمايو ۽ لوڻو به جهنگل پاڻيءَ لاءِ سٺو ملير. ڀڳوان
 کي پيو چوي ته هي ٻريو، اهڙا گراهڪ مون کي روز ڏياريندو
 ڪڇان. اهڙي طرح دل ۾ ڏاڍي خوشي ڪندو پيو وڃي.
 خوشيءَ ۾ رستو ڀڳي ويس ۽ وڃي ٻئي رستي ۾ پيو. اهو
 رستو سڌو هڪ ڪڏ ڏانهن پي ويو. ڪڏ ۾ پتر نڪري ڪنڊا
 گند ڪڇرو ڀريل هو. ڪڏ کي ويجهو آيا ته مندواس واڻي
 کي چوڻ لڳو ته وڪ وڌائيندو هل جو دير ٿي ٿئي. انين
 چئي اڃا ٿورو ڪڙي وڪ ڪڍي اڳتي وڌيا ته اڳيان مندواس
 پٺيان واڻيو سنسارام ڏو وڃي هڪ ٻئي مٿان ڪڏ ۾ ڪريا.
 ٻنهي کي اهڙو نه ڏک لڳو جو ٻئي مٿ ته بيھوش ٿي
 ويا. جڏهن سڃاڻ ٿيا تڏهن واڻيو، مندواس کي چوڻ لڳو

آسا ترشنا رڙهي ڪڏ به ڪري ائين ٻيا دانهون ڪن نه هن
سنارام ڪو به پگوان جي رستي ڏيکارڻ وارو ڪونهي. سڀ
ابڙا آهن.

دو شنائت - هڪڙي ڏينهن ٻڙسار جي سڙداس
واڻي ٻڙو نه لوپ کانء جي ڌرمشالا ۾ رهڻ، ڪاٺ پيٽ ۽
سمهڻ جو ڏاڍو عيش آرام آهي سو لک لک ٿو هٿ ۾ کڻي
کانء جو رستو وٺي پنڌ ڪندي ڪندي ڪيترن ڏينهن کان
ٻڙو اچي لوپ کانء جي ويجهو پيو. باقي ٿورو پنڌ پري هو
نه اتي رستو ڇڏائي ويس ۽ جهنگل ۾ منجهي پيو ۽ سڏ ڪرڻ
لڳو نه آهي ڪو ٻڙو ۽ ڇو پيارو ڇو مون کي لوپ کانء جي
ڌرمشالا وٺي هلي؟ آهيء وقت هڪڙو لوپ کانء جو سڙداس
ٻائي منوداس به اتي جهنگل ڪرڻ آيو هو تنهن ڇو اهو آواز
ٻڙو سو ڇوڻ لڳو نه ادا ڪير آهن؟ تنهن ئي ٻڙسار جو
واڻو ڇوڻ لڳس نه مان ٻڙسار جو واڻو آهيان. لوپ گام
جي ڌرمشالا ويندس. هتي منجهي پيو آهيان. منوداس
واڻي کان سندس نالو ۽ ذات پڇندو پڇندو سندس آواز
جي اومت ٿي ٻڙسان وڃي ٻانهن کان پڪڙي ڇوڻ لڳس نه
ادا، جيڪي ٿو اڳ ۾ ٻڙو سو ٻڙو سمجهه ۾ ڪن آيو.
هاڻي ٻڙو نه ٿو ڪٿي وينو آهن؟ ذات ڇو ڪر آهيان؟
نالو ڇا آهي؟ ڪيڏانهن ويندين؟ واڻو ڇوڻ لڳس نه ادا،
ٻڙسار جو ويند آهيان، ذات ڇو واڻو آهيان، منهنجو نالو
سنارام آهي. لوپ گام جي ڌرمشالا ۾ ويندس. هاڻي
ٻڙائي ڪري مون کي وٺي هل.

اهو ٻڙي ٻائي منوداس چيس نه ادا، منهنجو نالو نه
وري ٻڌائڻ. واڻي ڇو نه منهنجو نالو سنارام آهي.
ٻائي منوداس نالو ٻڙي دل ۾ ڏاڍو خوش ٿيو نه گراهڪ

ڇو ته ٻنيون ۽ باغ ڇڏي ڏيون. ستگرو مهاراج جن چيو
 ٻنيون ۽ باغ اڃا نه ڇڏيو. توهان ڪو به خيال نه ڪريو. گوال
 ٻنيءَ تي اُڪيلو آهي. گرمڪداس ڳوٺ وڃڻ جي تڏو ڪري.
 هن کي گوال سان گڏ ٻنيءَ جي سنڀال لاءِ روالو ٿا ڪريون.
 مان به هاڻي هر روز ٻين جي نظرداري ڪري پيو ايندس.
 پئسا ڪنهن نه سٺ ڇڏنداس کان وٺجن، مان چئي ڇڏيندو سانس.
 ايترو ٻڌي ٺهراڻو وڃي دڪان تي ويٺو. رات جو آوارام
 جي گهر سالاري ۾ رسوئيءَ لاءِ ويا ۽ ستنگ ڪيائون.
 پر سنگ هو 'ست گور مهما' آئي هيٺيون ڀڄڻ سڄو ڳاڻائون:-

ڊاگه جوڳه

- ٿل - نه ڪن ڇاپ نه ڪو ٽاپ - جڙ جي ڪهائي
 - نه ڪن ڪرم ڪو ڌرم - وڃن جنم رلائي
 - ۱ - مٿن منڊ ماري انڌ - ويٺا وات وڃائي
 - ڪريو ڪڏ ڪن سڏ - گام اٻڌن آهي
 - ۲ - ڪن بيڪ ڇڳت ڏيڪ - وڏا ٿلڪ ڇڙ هائي
 - اندر دٻت ٻاهر سنڌ - ڌن ڀڳه، ڄڻ لڳائي
 - ۳ - دٻيا ڏونڊ ڏسي موليد - وڏا ديوت مڻائي
 - ڇڏي ساڄ ڪٽن ڪاڇ - وڃن پاپ ڪمائي
 - ۴ - اهيءَ ميا سوين گهايا - وڏا مير منجهائي
 - پڙهيا پندت ڪئين وير، ڪن چنر ٺڳائي
 - ۵ - ڪهي ٿيئون ٺڳا ٺوڙي - سرت شبد ملائي
 - سڄا سنڌ ڪلاوت - وڃن جنم مڻائي
- ڀاو ارت - هي چيو مولد وانگر نه ڪري ڪو ڇپ نه
 ڪو ٽپ، نه ڪو لڙيم، نه ڪري ڪو ڌرم نه ڪرم جهڙا
 ڪرو تهڙا ڇيلا ٻئي ٻڌي ملين. جن کي ٻڌي روپي لڙ
 ڪولهن، سي ٻئي انڌا ڀڳوان جي ملڻ جو رستو وڃائي

کي ساڻ ڪري پڳت آئل لال کي اماڻڻ ويا. ٿورو بند ڪري
 ڇڏڻ تي لهر وٽ پهتا ڪڏهن پڳت آئل لال جن کي چيائون
 ته سائين ڪڏهن آهن سو ڏياري ڏياري سدائي هليو.
 ايتري ۾ ڀرپاڻ ڏانهن ٿي ته اُڙي ڪڏ ۾ ڪري پيس.
 مري ويس ته ڪڏهن ٻئي هن کي چيو ته ڇو ماڻهو نه ڏياري
 ڏياري هليو هتي ڪڏهن آڻو. انهن ئي آهيو وڃي ڪڏ ۾ پيو ته
 نهن واکو ڪري چيو ته اُڙي آڻڻا آهيو ڇا؟ ايترو چئي
 آيو تهون به هنن پنهني جي مٿان وڃي پيو. ڪڏهن بهراون
 چوڻ لڳو ته سڀئي آڻڻا آهيو ڇا جو اچي منهنجي مٿان
 ڪريا آهيو؟ هن چيو ته آڻڻا ڇا ڪريون، اولده آهي. خبر
 ڪانه آهي پوي. ڏانهن ٻڌي ستگرو مهاراج جن اڻٽي وڌي
 لائين کڻي وڃي ڏسن ته ٻه چار ٻاوا ۽ ٻه گرهه آهي. انهن
 کائڻ پيئائون ته ڪئن ڪريا؟ ٻاون چيو ته رات اولدا هي
 آهي اتي ڪانه آهي تنهنڪري ڪڏ ۾ ڪري پيسن. ستگرو
 مهاراج جن پوءِ ستن کي ولي اڻٽي هليا. رستي ۾ پڳت
 آئل لال سوامي جن کي ٻڌايو ته اهي ساوا هر روز شام جو
 پنهنجن غريب ڇوٽاڻن کي پنڊاڻ جي پسن لاءِ سڻائي، موٽي
 وڃي گندو ۾ ٽڪندا آهن. ڏسجي ٿو ته اڄ غريبن جي
 پٽ لڳي آئن، جو ڏک ڪاڏا آئن. مهاراج جن ٻڌي دل
 ۾ کڻي رکيو. ستن کي ڀرپور لکڙ ۾ ڇڏي پنهنجي آستان
 تي آيا.

صبح جو پاڻي ٺهراي ستگرو مهاراج جن کي چوڻ لڳو ته
 ڪالهه سارو حساب ڪتاب ڪري ڏاوسين ته پنهني ۽ ٻاڻن
 مان ٻه هزار روپيا گهائو پيو آهي ۽ ڏڪان مان ٻه ڪو ٺاڻڻو
 ڪو نه لکيو آهي. هاڻي پيسا ڪئن، ڪڏهن کان ولون؟ ٺوهان
 ٿي ڇڏا ته ڪو ڪم لڳا ڪريو. مان اڪيلو ڇا ڪريان؟

پاڻي آلو رام مهاراج جن کي ٻڌايو ته شهداد پور جا ڪي ٻاوا سالاري ۾ پنهنجن شيون وٺي آيل آهن. اهڙا ۸-۱۰ گهر آهن. انهن کي چون ٿا ته ٽن سالن جو ٻنڌيان روپيه ٽيه ڏيو. جيڪي شاهوڪار هئا ٽن پري ڏنا. باقي ويچارا جيڪي غريب آهن سي کين چون ٿا ته روپيه پنج وٺو جو اسين غريب آهيون ۽ وڌيڪ ڏيڻ جي طاقت ڪانهي. ايترين منهن ڪندي به ٻاوا چون ٿا ته ڪٿان به آڻي ڏيو. ٽهر وڪڙي به ڏيو، نه ڏيندا ته اسين اوهان کي پتيداسون. شهر جي ٻن ٽن شاهوڪارن کي ماس مدر ڪارائي پنهنجي پاسي ڪيو اٿن ۽ انهن کي چيو اٿن ته هنن کان پئسا اڳاڙي ڏيو. هنن ويچارن غريبن کي ڏاڍو تنگ ڪيو آهي، سو ڪرپا ڪري انهيءَ باري ۾ به چار وڃن ڇڏو. ايترو چئي پاڻي آلو رام ستگرو مهاراج جن کي چيو ته مان اوهان کي ۸ ٻچو وٺڻ ايندس. پوءِ روانو ٿيو.

نهن ڪاپوءِ ستگرو مهاراج جن گهٽ ويا. موٽي پنهنجي آستان تي ڏسن ته پگت آيل لال ۽ سنت گهٽ ورام جن وٺا آهن. مهاراج جن وڏي آدرستڪار سان ساڻن مليا ۽ خوش ٿي چوڻ لڳا ته پگون اڃ وڏي ڪرپا ڪئي اٿو جو اڇي درشن ڏاڍو اٿو. پگت آيل لال جن چيو ته اڃ ڪنڊوءِ ۾ ڪنهن پريءَ وٽ آيا هئاسون. اتي ٻڌوسون ته توهان شاهه جي پٽ کان موٽي آيا آهيو. سو ويچار ڪيوسين ته اڳوڻو سنتن جو ستسنگ ٻڌندا وڃون. ستگرو مهاراج جن سنتن کي چل پان ڪرائي ستسنگ شروع ڪيو. پهرين ساڌن پڇن چيو نهن ڪاپوءِ پگت آيل لال ۽ سنت گهٽ ورام ۽ آخر ۾ ستگرو مهاراج جن ستسنگ ڪرڻ لڳا. سنتن جي مهما جو ورڻ ڪيائون. ستسنگ ڪاپوءِ سنتن کي رسوئي پاڻي ڪرائي لالين کي ستسنگين

ئي ٻيو آهيان. آخر ماري کٽي گهر کان ڪڍي ڇڏيندا نه؟
ٻئي ڪڍي ڇڏين. باقي مان گهر کولس ويندس. هتي
جيڪا شيوا چئو سان ڪريان.

رمضان جو اهڙو آئل لارادو ڏسي ستگرو مهاراج جن چيس
نه آها، چڱو وڃي ساڳي شيوا ڪر. ڪالين لاءِ ڪتر ڪر، چيڻ
جي ڳوٺ ۽ ڪالون ڪري اچ. اها آگيا پائي رمضان وڃي
ڪتر ڪرڻ لڳو.

ٻئي صبح جو سوهر مائي رهاست ستگرو مهاراج جن وٽ
آئي ۽ اکن ۾ پاڻي آئي ڇوڻ لڳي نه سائين، جنهن ڏينهن
کان منهنجو پٽار رضا ڪري ويو آهي تنهن ڏينهن کان وٺي
مولڪي نام جو رستو ٻڌار نه مان پٽن ڪري جنم سڦلو
ڪريان. تنهن ئي ستگرو مهاراج جن چيس نه اڇڙي پنهنجن
وڏن کان اهڙي آگيا وٺي اچ نه پوءِ توکي نام جو رستو
ٻڌايون. اهو جواب ٻڌي مائي رهاست ڇوڻ لڳي نه هي ٻريو،
آگيا نه مون ورتي ڪاهي ٻر جي ولنديس نه نه ڪاله
ڏيندا. تنهن ئي ستگرو مهاراج جن چيو نه اڇڙي تون ٻريو
سان وڃي چوڻ جو نه عورست جو ڏوم آهي نه جي ڇاوند
هتي نه ان کان آگيا وٺجي، ڇاوند نه هجي نه وڏن کان
آگيا وٺي پوءِ ڪنهن پورن مهاڻا کان اپديس وٺجي. اها
مرڻاڏا آهي. ايترو ٻڌي مائي رهاست ڇوڻ لڳي نه چڱو مان
وڃي ٿي چئي ڏسان.

شام جو پائي آلورام ۽ جيڄن رام سالاري جا ويٺل ستگرو
مهاراج جن وٽ آيا ۽ اچي ويٺي ڪيائون نه سڀاڻي ستسڪ
اسان وٽ ڪريو ۽ سڀني ستن مهاڻائن سميت پوڄن ٻڌ
ڪريو. ستگرو مهاراج جن سندن وينتي سويڪا ڪئي. پوءِ

۲- مٿس قاضين کي خبر نه ڪائي - اچيو ڪن ٿا روز لڙائي ،
قلمبي کان آهيون ڦريا ڦريا .

۳- مسجد ٺاهيسون هيءَ ڏيئي - تنهن ۾ سجدو ڪريون ٿا ويهي ،
آلٽرمڪه آهيون هريا هريا .

۴- رمضان رنگ لڳو سادن جو - پيٽر پيالو درد وندن جو ،
ڀاڳ منهنجا آهن ڦريا ڦريا .

سائين اهو راڄ ڳائي بس ڪير نه ڏنڊا ڪٽي اچي مون
کي ورتائون . مان چپ ڪري ڪيڏ هيت ڪري ويهي
رهيس . خوب ماري ڪوئيءَ ۾ ٻڙي ڇڏيائون . مان نه
ايڪالت جي ڪوئي ڏسي خوش ٿيس ۽ دل ۾ چير نه
سائينءَ مون تي ڏاڍي ٻاجه ڪئي آهي جو اڀياس لاءِ ايڪالت
ڏي آڻائين . اهڙي طرح ئي ڏينهن مون کي بند رکيائون .
روئي به مون کي آئي ڏيئي ويندا هئا . تن ڏينهن کانپوءِ وري
مولڪي چوڻ لڳا ته هاڻي قسم ڪٿ ته توکي ٻاهر ڪڍون .
مون تنهن تي چيو مان ، خدا توهانجو ڀلو ڪندو مولڪي مهڊو
ڪن اڃا هن ڪوئيءَ ۾ بند رکو ته مان عبادت ڪري ڏئيءَ
جو ڏيندار ڪريان . ايترو ٻڌي مولڪي ڪوئيءَ مان ڪڍي
خوب مارڻ لڳا . منهنجي ماءُ اچي مولڪي ڇڏايو ۽ هنن
کي چيائين ته هنڪي نه ماريو . هو سادن وٽ ڪونه ويندو .
مان پاڻهي سمجهائيندڙ سانس . تنهن کانپوءِ ڪالين مينهن کي
باغ ۾ ڇڏي ، وڃي ايڪالت ۾ ويهي اڀياس ڪندو هوس .
ڪالهه توهانجي اچڻ جي خبر پئي تڏهن اڃ سوڀر آئي گاليون
مينهنون باغ ۾ ڇڏي سڌو توهان وٽ هليو آيو آهيان . سائين ،
هاڻي جيڪا خدمت ڇڏو سا ڪريان . ستگرو مهاراج جن چيس
آبا ، تون گهر وڃي ڪو ڪم ڪر ته مائٽ ماريندءَ . تنهن
۾ رمضان چوڻ لڳو ته سائين ، مارون ڪائي هاڻي ڏاڍو

سر گلنگڙو

۱- مل- متان چيڏيون چوليون مولڪي - ڏوھون سواس ساڌن کي .
 ۱- ليس جڳت کان هڪڪل - دليا کان دُر ٿي مون دل ،
 جلسن چيرا پيا پل پل - سدا ساريس پارسن کي .
 ۲- سڏي ساڌو ڪرن ٽڪڙا - ڪاٺي چئن ڪهي اڪرا ،
 ڪڍي اڳيان جا ڪڪرا - ڏهن ٿا ڏس ڏکون کي .
 ۳- ماي مون سچ سنڌي سُرڪي - بيتس سا پير سان پر ڪي ،
 رجهاسر رام کي مرڪي - شهر ٺهڻ جي پيا ڪن کي .
 ۴- ڏس سسنگ ۾ ويهي - ٽيئون چم سمع ها سڀني ،
 پرست ٿن سان پڪي پيئي - لڪايو چن نه نعلن کي .
 ٻئي ڏينهن صبح جو ستگرو مهاراج چن ارڻان ڪري ويٺا
 نه ايتري ۾ رمضان اچي پيرين پئي ستگرو مهاراج چن اڳيان
 اچي ويٺو ۽ اکين ۾ پاڻي آڻڻ لڳو . مهاراج چن چوڻ لڳس
 نه ڪنن اها ڪر خبر . رمضان روئي چوڻ لڳو نه نائين توهان
 جي وٺي ڪالوءَ پئي ڏينهن وڃي منهنجو وڏو ڀاءُ پئي مائت
 ولي آيو ۽ مون کي مار ڏئي ٻڏي گهر وٺي ويا . اُتي سڀ
 ملان مڙهي گڏجي چوڻ لڳا نه توکي شرم ڪونه ٿو اچي
 چو پنهجا مرشد چڙهي وڃي هندوءَ جو مرشد آيو آهين ؟
 هاڻي اسانجي اڳيان ڪلهون پري قسمر ڪٿي نه مون اهو مرشد
 چڙيو ۽ اڳتي اُلهي ۽ در ٿي باڪل ڪونه ويٺس . تنهن ئي
 مون هنن کي پنهنجو ڪلام ٻڌايو .

راڳه قلنگ

۱- مل- سمع گهمون ٿا چريا چريا - دين دليا کان ڪريا ڪريا .
 ۱- ٿن من جي اسان توڙي قاسي - امرابور جا ٿيا سي واسي ،
 پگتيءَ ۾ آهيون پريا پريا .

ڇاڙهينداسون ۽ ڪنهن به جيو کي ڪو نه مارينداسون.

ستگرو مهاراج جن چيو ته سڀني کي ڏنيو اءِ عجي، سڀ پاپ کان ڇٽا. اسين وڌيڪ خوش ٿڌهن ٿينداسون جڏهن پڳت صاحب پرسورام جن به ماس ڪاٺ ڇڏين. ايترو چئي ستگرو مهاراج جن پڳت پرسورام ڏانهن ٺهاريو. پڳت پرسورام به مهاراج جن ڏانهن ٺهاري چيو ته هي پريو، اڄ کان وٺي اسان به ماس ڇڏيون ٿا. آئينده سڌن تي ڊال ۽ ٽانهري ورهائينداسون. اهو ٻڌي ساري سنگت ڌرم جي جٽه ڇڪار ٻولائي ۽ ٽاڙيون وڄايون. ان بعد ستگرو مهاراج جن ڀڄڻ ڪيو. ڏاڍي مڙج لڳي ۽ ۵ بجه ستنام ساڳي جي ڏني لڳائي ستسنگ سمايت ڪيائون. ساري سنگت ڇوڻ لڳي ته اڄ اسانجو سڌن جي ميلي تي اچڻ سڦلو ٿيو. تنهن کان پوءِ پڳت پرسورام ٻلڙ پائي ميلو سمايت ڪيو. سنگت روت وٺي رواني ٿي ۽ مهاراج جن به پڳت پرسورام کان موڪلائي گهمندا ٿرندا اچي شاهه جي ڀت تي پهتا.

رات جو لت نيم سان ستسنگ شروع ٿيو. الهيءَ رات خلق به تمام گهڻي آئي هئي. ۱۲ بجه تائين ستسنگ چالو رهيو.

ٻئي ڏينهن صبح جو پاڻي صويراج، رامون پڳت جو پٽ مهاراج جن ۽ سڀني ساڌن کي رسوئي لاءِ پنهنجي گهر وٺي ويو ۽ ستگرو مهاراج جن کان نام جو آپديش وٺي شش بڻيو. اتي پڳت پرسورام جن پٺ آيل هئا. مهاراج جن پڳت پرسورام ۽ ٻين سان ويٺا ته پڳت رامون ستگرو مهاراج جن کي عرض ڪيو ته هاڻي ڀڄڻ شروع ڪريو. مهاراج جن پڳت پرسورام کي چيو ته اول اوهان هڪ ڀڄڻ ڳايو ته اسين به ڇڻون ٿا. پڳت پرسورام جن ٽنبورو ڪڍي پنهنجن ستسنگين سان ڀڄڻ ڳايو.

جيئون ئي دها ڪري . ڀڳوان به چيو آهي ته 'جيو دها سو
مر دها' يعني جيڪو منهنجي جيون ئي دها ڪري ٿو سو
مون ئي دها ڪري ٿو. سڀني منهن جو ذمرو آهي بح
ڪرڻا. پر جي به ڪري سگهي ته پاپ نه به ڪري،
جو جو پاپ جو ٿيل آهي دک، سو اوس هن جهڙو ڪي پوڙو
بولندو. اتي ستگرو مهاراج هن هي ٻن لاهي ڳالڙ لکيا.

راڳه پيروي

- ۱- مل - من پاپ ڪرم ٺهه ڪرنا - هري ڪا نام سمرنا .
- ۲- پاپ ڪرم ڪا ٿل دک هوگا - نالسين هر دم ڏرنا ،
پُنه ڪرم ڪا ٿل سک هوگا - بهه لڏجه اُسر ڏرنا .
- ۳- اُٿا ڪرم ڪرنا جالسين - ديڪا هووي پـرنا ،
ساڌ سنگت ڪي سوا ڪرڪي - سرو ڌوڪ ڪو هـرنا .
- ۴- تن ڏن ڪا ايمان ٿياڳي - جيتي جگه پر مرنا ،
نام هري ڪا هر دم - مري - پوساگر سين ٿرنا .
- ۵- ٽن اڃا ڪو ٿوڙي جلدي - جائوگر ڪي شرنا ،
ڪهي ٿهڻون ئي آهر ڪيانا - جيون مڪم وچـرنا .

اهو ٻن ستگرو مهاراج هن اهڙي نه درد مان درشتائين
۽ پرمائن سان سنگت ڪي ٻڌايو جو ڪيترن پريمين هڪ ڪٿي
ستگرو مهاراج هن ڪي چيو ته هي پريڙو اڃ کان وٺي اسين
ماس ۽ شراب ڪين ورتائيندا - ون . اهو ٻڌي ستگرو مهاراج هن
چيو ته ڏاڍو سٺو، الهيءَ لاءِ نوحان ڪي ڏليواد . اسين خوش
ٿيا آهيون پر اڃا به ساري سنگت هٿ مٿي ڪٿي ، اها
پر لکيا ڪري نه ڪٿي به ٻڌائين ٿي ٻل ڪين چاڙهيندا - ون .
ساري سنگت هٿ مٿي ڪري وڌي آواز سان پر لکيا
ڪري ڇوڻ لکي نه اڃ کان وٺي اسان ڪٿي به ٻل نه

۽ اُلهي ۽ شنگا جو ٽڙ ۽ سسنگ ۾ ٿي ٿيڻ گهرجي، اسين نه
سڀ ٻڌون، تنهن کان پوءِ ڀلي ڀڃڻ ٿئي ۽ سنگت جي زاءِ
ڏسي ڀڳت. پڙسورام ڇوڙ لڳو ته آڌ کان وٺي ديوتن ديوتائن
تي ٻليون ڇڙهنديون آيون آهن. ديوتاسمرت آهن. تلسينداس
مهارج به ڇڙو آهي ته 'سمرت ڪو ٺاهين دوش'. تنهن
ڪري ديوتائن تي ڪوبه پاپ نه لڳندو آهي. هتي اسان
وت نه وڌڻ کان وٺي سڌن تي ٻليون ڇڙهنديون آيون آهن
تنهن ڪري اهو پاپ ڪنهن تي ڪونهي.

انهيءَ ئي ستڙو مهارج جن ڇوڙ لڳا ته ديوتائون ٽن
پرڪارن جا آهن. ۱. ساٿوڪي ۰۲. راجسي ۰۳. تامسي ۰ ماس
شراب تامسي ديوتائن جو کاڌو آهي ۽ اهو ساٿوڪي ديوتائن
تي ڇاڙهڻ پاپ آهي. شادين مرادين ۽ اٿسون تي ڌرياهه
شاهه ۽ ٺاڪرن تي ٻيا سڀ ڀوڳ لڳائڻا آهن پر ماس شراب
جو ڀوڳ ڪڏهن نه لڳائڻو آهي ڇو جو ائين ڪرڻ وڏو پاپ
آهي. ڏيوي سرڪار جا قاعدا ۽ قانون سڀئي سان هڪجهڙا
لاڳو آهن، تن پاپ ۽ ڀڃ ڪرم جو ڦل به ٿئي لوڪن به
ديوتائن ۽ خواهم ڇيڙن کي هڪ سمان ڀوڳڻو آهي. پر هتي
نه ستمورس سڌ ستوڳي هئا سو هنن تي ماس ۽ شراب
ڇاڙهڻ ڌرم ڪونهي. سڀئي شاسترن به ماس کائڻ جي منع
ڪئي آهي ۽ ٿيئي شاستر نه ائين چوي ٿو.

ست ڪرتا، اُپديشٿا، اُپڪاري اننت،
گهاٽڪ، سوادڪ ڪت ٻئي اگهه سمر ڀاڳي جنت.

ارڻا - ست ڪرڻ وارو، صلاح ڏيڻ وارو، وٺي آڇڻ
وارو، ڪهڻ وارو، رڌڻ وارو ۽ کائڻ وارو انهن ڇهن ئي تي
هڪ ڇيٽرو پاپ پوي ٿو. هن منهن جو ڌرم آهي ته بنا
ڪنهن ڪارڻ جي ڪنهن به ڇيڙ کي ڏک نه ڏي ۽ سڀئي

شيواڌارين کي سڏ ڪري چيو ته آيا، هنن سڀني سندن کي
 اڻڻاڻ ڪرائي چل ٻان ڪرايو ۽ هنن واسطي وٺيندو رسوئي
 نيرانجو. شيواڌارين ستگرو مهاراج جن ۽ سڀني پريمين کي ڪوڙ
 ٿان اڻڻاڻ ڪرائي چل ٻان ڪرايو. نئين کان پوءِ مهاراج هن
 پنهنجن پريمين سان گڏجي سنگ ۾ ستن جوڙين ٻڌو
 ويٺا. ۲۰ ڏينهن رسوئي ڪائي آرام ڪري ۲۰ ڏينهن سنگ
 ۾ ويٺا. پڪت پروسورام به اوڏي ميل پنهنجن سنگين سان
 گڏ لسڙي ۽ ڪنهن نئي سنگ ڪرڻ وٺيو. ڇهن
 ڏينهن اها وارا هلايائون ته ڪنهن به ڇوڙ کي نه ڏکيائون
 ٿيڻ جي ڇو سڀني ڇيرون ۾ پگوان وٺايو آهي. پاپ ڪرڻ
 سان هي ڇوڙ ڇوڙاسي ۽ پر وڃي آلت ڇنڻ ۾ ڏک پوئي
 ٿو. تنهن ڪري پاپ کان پاسو ڪريو. جڏهن سنگ ۾
 ڪيائون ته هنن مهاراج جن کي چيائون ته هاڻي توهان سنگ
 ڪريو. تنهن تي ستگرو مهاراج جن هٿ ڇوڙي چوڻ لڳا ته
 پڪت صاحب اسان کي ڏک ڏيکيا آهي، جي آڻيا ڏيو ته
 چئون. پڪت پروسورام چيو ته پلي ڇڪو.

ستگرو مهاراج جن چيو ته پڪت صاحب اوهان سنگ
 ۾ چيو ته ڪنهن به ڇوڙ کي ڏک نه ڏجي ۽ پاپ ڪرڻ کان
 پاسو ڪرڻ ٿيڻ جي ڇو پاپ ڪرڻ سان هي ڇوڙ ڇوڙاسي ۽
 جي ڇڪر ۾ ڏک پائيندو. اسانجي ان ڀاري ۾ ڏيکيا آهي
 ته هتي جو هر مڻي ڪيترا ٻڪرا ٻل چڙهن ٿا سو ائين
 عيون هي هتيا هي پاپ جو ڇا ٿيندو؟

اهو ٻڌي پڪت پروسورام ۽ ماري سنگت ڇڏي وئي.
 پڪت پروسورام جو هٿ ڇيلو پائي رامو چوڻ لڳو ته ائين
 ٻالهي کي ڇڏي ڏيو، هيئن سنگ ڪريو. اها رهاڻ پوءِ
 اڃا به خلاصي طرح ڪجو. تنهن تي ماري سنگت چوڻ لڳي

جو ويندا، لڏهين ٺهراڻي کي منٽ ڪيائون ته سوامي جن کي هفتوڪن ڇڏي وڃو. ٺهراڻي سندن بيهڻ پريس جي وس ٿي، مهاراج جن کي به ڏينهن ڇڏي وڃڻ قبول ڪيو. صبح جو وڃڻ وقت ٺهراڻي وري به سڀني کي عرض ڪيو ته وڃن جي پالنا ڪري، ساڌ کي ٻن ڏينهن کان پوءِ روانو ڪجو. ائين نه ٿئي جو اسان کي وري بند ڪرڻو پوي.

ٺوڙهن جي ڳوٺ ۾ آلهيءَ ڏينهن سڌن جو ميلو هو. پگت شيوڪرام، مهاراج جن کي ٻڌايو ته ميلي ۾ ٻڪرن جي بل ڏاڍي ويندي آهي ۽ کين وينتي ڪيائين ته اوهين به هلو ۽ هلي ستسنگ ڪري اهو ڪوس بند ڪرايو. ستگرو مهاراج جن وڃڻ قبول ڪيو ۽ سڀني کي چيائون ته تيار ٿيو ته هلون. ايتري ۾ پگت چيتارام، ڪرشنڊاس ۽ ٻيا پريمي به پاڻهي آيا ۽ ٻين کي پنڻ سڏ ڪري سڀئي گڏجي ۳۰-۳۵ ڇڻا منڊلي ڪري آڪتا. جهنگل جو ستر ڪندي ڪندي صبح جو ستگرو مهاراج جن سڀني ستسنگين سميت سڌن جي ميلي ۾ پهتا.

سنتن اڳ ۾ ئي ويٺي ستسنگ ڪيو. ستگرو مهاراج جن ۽ ساري منڊلي پگت پرسورام سان اچي ستسنگ ۾ ويٺا. پگت پرسورام ستگورو مهاراج جن کي چيو ته توهان به ٻئي وڃن ٻڌايو.

ستگرو مهاراج جن چيو ته پهرين توهان ڪجهه ٻڌايو جو اسان پياس رکي آيا آهيون، پوءِ اسين به ٻڌائينداسون.

پگت پرسورام چيو ته ڇڱو، توهان هيٺتر اڻڻان ڪري جل ٻان ڪريو تيسين ڀل پيا سنت پڇن ڪن. اسان ۲ بجه کان ۳ بجه تائين ڪنداسون ۽ توهان جو وقت ۴ بجه کان ۵ بجه تائين رکون ٿا. ايترو چئي پگت پرسورام پنهنجن

منجهند جو مکي نورام وٽ سٽسنگ نه ڪيو ۽ رسوئي نه
کاڌي ۽ کيس گربٽر ڏيئي، پنهنجي چرلن ۾ جاءِ ڏني.
شام جو روپي پکي وٽ پوچڻ ڪيائون. اڏڙيءَ رات اها
پريمي اچي رسوئيءَ لاءِ پريونا ڪندا هئا ته سکر و مهاراج جن
انهن کي نه ڏيندڙن جو راضي ڪري، رات جو اچي پکي
لڪهڻ چي. گهر سٽسنگ ڪندا هئا.

انهن چار ڏينهن گذري ويا. ڪندڙءَ ۾ پريمي ۽ سٽسنگي
وڃوڙو سڀي نه سگهيا. ڪمارام ۽ مهاراج هوندلداس جي
مهاراج جن کي وٺڻ آيا هئا، سي به لائيندي رهي پيا. آخر
ٻائي منجهن رام، آسڙ رام ۽ واپسرام چڙهي آيا ۽ اچي
سوامي جن کي پاڏائي چوڻ لڳا ته اوهان کان سواءِ مانا ۽
سارو ڪندڙ اباڻڪو آهي. ڪرپا ڪري اڄ ئي هليو ڇڏي
ديا ڪريو.

مگر پاڳوان جي مدرت اڏڙي اچي ٻڌي جو پريمين جي
سوالن ۽ سٽسنگ جي آندڙن کان به گهر موٽڻ جي ڳالهه
وسري وئي ۽ هو به رهي پيا.

مانا ڏلو ته ڇڏڪو ٿو وڃي سو وڃي ٿو ويهي رهي،
آخر مارجا ڪهڙي آهي؟ ٽڏهن ٺهراڻي کي موڪلڻن نه
ئون وڃي ڏس ته آهي ڇا؟ ساڌ کي وڃي وئي آج. ٺهراڻي
لالورام ۽ اور پرڪاش کي ساڻ ڪري، پٽ ڏانهن ويو.
اچي ڏسي ته سوئيئي سٽسنگ ٿي آئي ويٺا آهن. ٽڏهن ٺهراڻي
سوامي جن کي چيو ته بنا دير سڀرو نه هائون. پر، پکي
لڪهڻ ۽ پکي شپوڪرام ۽ تنهن کان پوءِ مانا ڪيائي ٻائي
۽ مانا ايندڙي ٻائيءَ جي زور ڀرائي، ٺهراڻي اها رات
اٽي رهيو.

آهي پر منهنجي سڪ لاء فقط سري رام جو درشن آهي .
 تنهي لوڪن جو به ڪٿي مون کي راج ملي پر چيسين سري رام
 جي چرن ڪملن جو درشن نه ڪندس ، تيسين منهنجي هن
 کي شالتي پراپت نه ٿيندي . سو مان صبح جو سوير ضرور
 سري رام وٽ ويندس ۽ پهرين سري رام جو درشن ڪري
 پوءِ زوني کائيندس . اهڙي پرڳيا ڪري سري رام جي
 ملڪ لاءِ روانو ٿيو . انهيءَ کي سڄو پرڀر چڙبو آهي . اهڙي
 پرڀر ۽ وٿراڻ کان سواءِ هيءُ چيو پيو چوندو ته ساري سنسار
 جي جهنگهت کي ڇڏي ڀڳوان جو ڀڄڻ ڪجي پر ڇڏي نه
 سگهندو ڇو جو ڪتب جي موه روپي رسي هن جيءَ جي
 گلي ۾ بلڪل مضبوط ٻڌل آهي . جن رٿ جي ڏوري ڇڪڻ
 سان ڊگهي ٿيندي آهي ۽ وري ڇڏڻ سان واپس اچي ملي
 ويندي آهي ، تنهن هي چيو موه جي ڏوري ڇڪي ڀڳوان
 جي طرف ، شپ ڪرڻ جي پاسي ۽ ستنگ ۾ اچي ٿو پر
 جنهن وقت هن ۾ سنسار جو سٽڪلپ ڪري ٿو تنهن وقت
 وري رٿ جي رسيءَ وانگر واپس اچي سنسار جي وهنوار
 ۾ لڳي ٿو . اهو سنسار جو موه آتم گيان کان سواءِ ناس نه
 ٿيندو ۽ آتم گيان پورن ستگرو دواران پراپت ٿيندو ، آتم گيان
 پاڻي پوءِ هن ۾ رهي يا گهر ۾ رهي وهنوار ڪري ٽڌهن نه
 اهو وٿراڻ ۽ آند ناس نه ٿيندو آهي . ايترو ٻڌي مکي
 نورام ۽ ساري سنگت ڏاڍو خوش ٿي . تنهن کان پوءِ
 ستگرو مهاراج جن ان وشه تي ستنگ ڪري ستنام ساڪيءَ
 جي ڏني لڳائي ستنگ سماپت ڪيو ۽ ساري سنگت پاو
 برسات وٺي گهر وئي .

مکي نورام ۽ روپي ڀڳت پوڄن ڪرڻ لاءِ سوامي جن
 کي ارداس ڪئي . سوامي جن ، تنهن ڪري ، ٻئي ڏينهن

جي هٿ ۾ آهن. اهو ٻڌي سڀني کي ٻڌائي اٿان شام جو
۴ بجي بند ٿي بند لکڻا آهيون. هاڻي ڪرپا ڪري ڳوٺ
هلو. ايترو ٻڌي ستگرو مهاراج جن چوڻ لڳا ته ابا، جل پان
ڪريو. هيٺر سسنگ جي مهل ٿي آهي. سڀ چڱي ٿيندي.
سسنگ ۾ مڪي نورام اٿي عرض ڪيو ته هي ٻر ٻڙ،
ڪرپان ته بي آڏي ٿو. منهنجي هڪ شڪا آهي جا ڪرپا
ڪري دور ڪريو. ستگرو مهاراج جن پڪتارو جهلي چيو
ته جيڪا شڪا هجيءَ سا ڀلي ٻڌايو.

مڪي نورام چيو ته هي ٻر ٻڙ، جنهن مهل ستن جو واهي
ٿا سسنگ ٻڌون تنهن مهل آند ٿو اچي ۽ اهڙو وٽراڻو ٿو
لڳي جو پاڻءِ نه گهر ٻار ڇڏي وڃي ڀڳولت جو ٻچن ڪريون.
ٻئين نه سمجهون ٿا ته هي سنار ڪڙڙو آهي. اڪيلا آيا
آهيون ۽ اڪيلا ٿي ويندا-ون. ڪهر به ڪنهن جو ڪونهي.
ٻر جنهن مهل گهر ٿا وڃون تنهن مهل اهو آند ۽ وٽراڻو لهي
ٿو وڃي. جهڙي جا ٺهڙا ٿي ٿا وڃون. سو هي ٻر ٻڙ، اهو
وٽراڻو ۽ ٻر ۽ آند هميشه لاءِ ڪئن اسان کي پرايٽ ٿيندو.
ستگرو مهاراج جن چيو ته توهان کي ٽيبر وٽراڻو ۽ ٻر لوڪ
سان ملائڻ وارو سچو ٻر ۽ ڪونهي جو سنار کان چڪي
ڀڳوان سان ملائي. اهڙو وٽراڻو ۽ سچو ٻر ۽ ٽيبر کي هرو
مانا ڪيڪي ڪرو وسٽ آڏي ڇڏڻ چوڻ لڳس هن وقت
بي ڪا به چيٽا نه ڪري، سڀني ڳالهين واري راڄ ڪر.
۱۴ سال جامد ٿي سڀني وانگر گذري ويندا، راءِ پندر پاڻهي
اچي توهان ملندو، تڏهن ٻر هٿ جهڙي چوڻ لڳو.

دوها - آڀن دارن ديفتا ڪهون سڀن ٻر نايه،
ديني ٻن رگھنات پڌ - جيءَ کي چرن نه جايه.

توهان نه پنهنجي مڪه لاءِ مولڪي ڏاڍي سٺي صلاح ڏني

دوها - اپنا مک تب ديکين - تين وست جب هو،
 درين نئن پرکاش بن - ديک سڪي ناکو،
 ارت - جن کنهن کي پنهنجو منهن ڏسڻو هجي ته
 پنهنجين اکين جي پرکاش ۽ آراسي ۽ دواران ئي ڏسي
 سگهندو. پر انهن تنهي وستن مان جي ڪا به هڪ نه هوندي
 ته ڪڏهن به پنهنجو منهن ڏسي نه سگهندو.

آتم ٻڌي کي نئن هون - ديپڪ سنگور نام،
 ڪهي نينئون ست گونث پر - ديکو آتم رام.

آتم ٻڌي روپي اکيون هجن. پڙون ستگرو جي لڙڪن
 آپاسنا جي شبد گيان جو پرکاش هجي تنهن کان پوءِ ويدانت
 گرنت روپي آئيني ۾ آتم رام ڏسڻ ۾ ايندو. روپو پڳت
 ۽ ٻيا ڏاڍو خوش ٿيا. تنهن بعد ستگرو مهاراج جن ۽ ستسنگي
 مڪائيءَ جا سنگ کائي، روپي پڳت کي ساڻ ڪري
 جاءِ تي آيا.

شهر جا ماڻهو به ڌيري ڌيري ستسنگ لاءِ اچڻ لڳا ته
 پاڻي ڪيمارام ۽ مهاراج هوندلداس ڪنڊو مان اچي ستگرو
 مهاراج جن کي پيرين پئي اچي ويٺا. مهاراج جن کين چيو ته
 آبا، توهان ڪئن آيا آهيو. پئي ڇڻا هئا جوڙي چوڻ لڳا
 ته سائين تيون ڏينهن منجهند جو توهان ۱۲ به ڌاري ڪنهن
 کي به نه ٻڌائي لائين هليا آيا آهيو. پٺيان سڀني لائين سمجهيو
 ته توهان گهمڻ ويا هوندا ۽ سچ لئي ستسنگ ۾ ايندا. پر
 جڏهن ستسنگ ۾ به اوهان نه آيا تڏهن ستسنگ کانپوءِ سڀئي
 ستسنگي توهان کي ڪنڊو ۽ سالاري جي باغيچن ۾ ڳولڻ ويا.
 وري صبح جو به توهان کي تمام گهڻو ڳوليو سون. پئي ڏينهن
 شام جو پٽ شاهه جو ماڻهو گڏيو تنهن ٻڌايو ته سوامي جن شاهه

ايترو ٻڌي - ستگرو ميناراج هن چوڻ لڳا ته اها جنهن شي
جو رنگ روپ ڪوئي به نه ڏسڻ ۾ ايندي آهي .

ملڪ - جنسي ٿيڻ باغيچي ۾ -

ٻڙي سڳندي آئي هئي ،

روپ رنگ ڪڇ چهن نه ٿانڪا -

من ڪو بهم هرشاني هئي ،

۲ - جنسي پيڙا پيٽ اندر ڪي -

اڙ نه ڪو پهچانت هئي ،

ٿنسي آر ۾ آتم ڪوهي -

نچ اڻيڙ سين جانت هئي .

مطلب ته جن باغيچي يا ٿاواڙيءَ ۾ وڃي گهمو آهي ته
خوشبوءِ ايندي آهي انهيءَ خوشبوءِ جو ڪوبه رنگ روپ
ڪوئي به نه ڏسي ڌواران پاس ۾ ايندي آهي ۽ دل کي
خوش ڪندي آهي . جن پيٽ ۾ تمام ڏاڍو سُر ٻوي نه ڪوبه
ماڻهو يا ڊاڪٽر انهيءَ سُر کي ڏسي ڪوبه ٿو سگهي ڇو جو
انهيءَ جو ڪوبه رنگ روپ ناهي پر جنهن کي پيٽ ۾ سُر
آهي سو ٻڌي ۽ وسلي ان سُر کي سمجهي ٻڌائي ٿو ته
مرن کي هن جاءِ تي سُر آهي . پر جيڪڏهن ڪو ڪاليس پڇي
ته ٻائي ٻڌاءِ ته سُر ڪهڙو آهي ته بيمار فقط راتن چوڌو نه
هن جاءِ تي سُر آهي ڪهڙو آهي سو جهڙي طرح گلن
جي سڳندي ۽ پيٽ جي سُر جو ڪوبه رنگ روپ ڪوبه
آهي نٿو ٻڌي ڇا جهڙ آهي سا ساڳي جيتن ڇو پر ڪاش ٻائي ،
آلها جو ساڳيا ڪار ڪرائي ٿي . آلها کي هي ٻاهريون اکيون
نٿيون ڏسي سگهن ڇو جو اندرين جي وشت ناهي پر ٻڌيءَ
روپي اکين سان اٽڪي ڏسي سگهيو .

شايد کيس خبر ڪانه پئي آهي ته هو ضرور رات ستسنگ
۾ اچي ها. ستگرو مهاراج جن ستسنگين سان گڏجي روپي
پگت جي لار تي اچي ساڻس مليا. روپي پگت وڏي
پرير سان ستگرو مهاراج جن ۽ پريمين کي وهاري چوڻ
لڳو ته هي پريو، منهنجا وڏا ڀاءُ جاڳيا آهن جو ڪرپا
ڪري توهان پاڻ اچي درشن ڏنو آهي. ستسنگ ۾ سنتن
جي مڪار ولد مان لائين ٻڌندا آهيون ته وٽراڳي، نتوويتا
مهاتمان جي درشن ڪرڻ سان ڪيترن جنمن جا پاپ ڌوپي
وڃن ٿا. سندن وڃڻ هلاس سان هردو نري پوي ٿو. تنهن
ڪري هي پريو، توهان پاي آيا. توهان جي هيٺ ڪهڙي
شيوا ڪريان. آڳيا ڪريو.

ستگرو مهاراج جن مشڪي چوڻ لڳا ته توهان پنهنجن
هٿن سان جنم تي اٿو پنهجي روپي پڇائي سنتن ۽ مسافرن
کي ڪارائيندا آهيو سو انهيءَ مان ڪا ٽڪري پئي هجي ته
اچو ته ڪائي پاڻي پيئون.

پگت ڏاڍو خوش ٿيو ۽ ٽڪري ۽ سائي ڀاڄي کڻي
و مهاراج جن ۽ ساڌن جي اڳيان رکي ۽ جن ڪرشن
پگت جي گهر وڃي ساڳ ۽ روپي ڪائي خوش
رو مهاراج جن به روپي پگت جي ٽڪري
کاڌي ۽ پاڻي پي خوش ٿيا. تنهن کان

ت، مڪانيءَ جا سنگ پڇي پڇاڻڻ لڳا

مهاراج جن کي هٿ جوڙي چوڻ لڳو

آهي جنهنجو ڪوبه رنگ روپ

تر چوڻ ٿا اندرين جي وشه ڪانهي

شيون سگهن ۽ ٻڌي به ٿيون سگهن

نڌو.

سگهندس. آهيءَ ڀرم ۾ ٻڌو ويٺو آهي ته اڳيان اچي مٿاس
 ڪرڻ روپي ڪهڙن جي هڙ وجهي کيس آشا روپي لڏي
 ٿي وئي وڃي ٿو. جنهن وقت اڳيان هن ڄمڙ کي ماري ٿو يعني
 دڪ ٽٽي ٿو تنهن وقت هو ڏکي لڳي وٺي ٻڪاري ٿو ته
 آهي ڪو ٻر اٻڪاري ٻر پوءِ ڇو ٻارو ڇو مون کي هن دڪ
 مان ڇڏائي؟ اهو آواز ٻڌي ڪو مهاڻا ٻهر گيالي ٻر اٻڪاري
 شير جي سمان اچي چوڻس ٿو ته هي منهنجا ٻائيئون ڇو
 اچي هن اڳيان جي وس ٿي ڏکي ٿيو آهين؟ لڏهن ڇو
 روپي جڳياسو هڪ جوڙي چوي ٿو ته هي ٻڳون ڪرڻا
 ڪري مونسڪي ٻڌايو ته هن اڳيان کان ڪٿن چٽان؟ تنهن تي
 ڪرو چوڻس ٿو ته هي بابا، تون ست چٽ آڻند روپ آهين،
 اٻاسي؟ ٻراڪار آهين. اڳيان جي ڪري مڃي ويٺو آهين
 ته سڙ، ڪٽب آڏي ٻڌارڪ جي ڏسڻ ۾ اچن ٿا سي
 منهنجا آهن پر واسٽو ۾ ڪيئن جا به ڪونه آهن، خالي ڀرم
 جي ڪري پاسڻ ۾ اچن ٿا. تون اٺون کي چوڻا مڃي ڪري
 جڳر کان نراس ٿي وٺراڳ ڌار، پوءِ آتم گيان جي گڳڪار
 ڪر ته اڳيان پاڻي پڇي ويٺو. جڏهن جڳياسو آتم گيان جي
 گڳڪار ڪري ٿو تڏهن اڳيان پڇي وڃي ٿو. تنهن کان پوءِ
 اهو جڳياسو سڀار روپي ٻن ۾ ڇيئون هڪس ٿي وڃري ٿو.

ستگرو مهاراج جن جا لاهي وڃن ٻڌي مهاراج شامداس
 ڏاڍو خوش ٿيو ۽ سندس شڪا دور ٿي وئي. سگند
 ٻر ساد ولي گهر وٺي ۽ ستگرو مهاراج جن ۽ ساڌو سنت ٻن
 رسولي ڪري پنهنجي جاءِ تي آيا.

شام جو سونئي ساڌ ۽ ٻريهي ستگرو مهاراج جن کي چوڻ
 لڳا ته هي ٻريو، اڄ هلو ته روپي پڪت جي ٺار نان گهمي
 ۽ چون. هو وڏو ستنگي ۽ سندس شيوي آهي. توهان جي

ڀاءُ، هي ٽون ڇا ڪري رهيو آهين جو ڪپڙن جو بوجھ
 پٺيءَ تي رکائي مار کائيندو پيو وڃين؟ اهو ٻڌي ڏوبِيءَ
 وارو شينهن جهنگل واري شير کي چوڻ لڳو ته ادا، مون
 کي اٽڌيري پڪڙي رکيو آهي. ٽون به چپ ڪري پڇي
 وڃ، مٿان توکي به اچي پڪڙي. پر شير اٽڌيري جو نالو
 ٻڌي چوڻ لڳو ته هي مهاڻو رک اٽڌيرو ڪٿان آيو؟ توکي
 هڪ آدمي ماريندو ڪٿيندو پيو وڃي. تنهنجي شير پٺي
 کي ڏڪار آهي جو ٽون شينهن هوندي به بار پيو ڀونئين ۽
 مار پيو کائين. تنهن تي ڏوبِيءَ وارو شينهن چوڻ لڳو ته
 ادا، مون کي ڪا يڪٽي ٻڌاء ته مان هن اٽڌيري جي چنبي
 مان ڇٽان. اٽڌيرو مون کي ڏاڍو ڊڪ ڏيئي رهيو آهي.
 انهيءَ تي پر شير چيس ته ڀاءُ، هاڻي ٻڌ، ڇٽن مان ڪريان
 ٿن ٽون به ڪڇ ته اٽڌيري جي خبر پئجي ويندي. ايترو
 چئي ٻچ جو لڪاء ڪري وٺي گجڪار ڪيائين، ته ڏوبِي
 ڪپڙا ڇڏي وٺي پڳو. ڏوبِيءَ وارو شينهن به ڪپڙا پٺت
 تي ڪيرائي پڇي وڃي پر شير سان گڏيو. ٻئي شير پاڻ به
 ملي لڙي ته ڇهنگل جو ستر ڪرڻ لڳا. مطالب ته ڇت
 رُوپي ڪڙمي ڏيهر، رُوپي ڪيت پوکي آهي، جتي اٽڌرين
 رُوپي مزدور ڪم ڪن ٿا. جنهن مهل ڇت چوي ٿو ته
 جلدي پنهنجي آٿر-گهر به وڃو جو ڪال رُوپي اٽڌيرو اچي
 رهيو آهي ته جيو رُوپي شير جو هن سرير به ويٺو آهي سو
 ڪال جو نالو ٻڌي ڊڄي دل به چوي ٿو ته اهو ڪال نه
 اچي مون کي پڪڙي. اٺي اڳيان رُوپي ڏوبِي جهڙو کي
 پڪڙي مٿا رُوپي گهر به وڃهي موهر رُوپي ڪلي سان پختو
 ٻڌي ڇڏي ٿو.

جيءُ دل به چوي ٿو ته مان هاڻي هتان ڇڏي ڪين

وڃان، مان اهو آندرو اچي مولڪي پڪڙي، ابترو ويچار
 ڪري آهستي آهستي هلڻ لڳو. انهي ۾ هڪ ڏوٻي
 جنهن جو ڪڏهه گهر ٿي ويو هو سو ڳوليندي ڳوليندي اچي
 اٿي ۽ چوڻ لڳي ڪيت ڀاڱو ۽ جتي شينهن پيلو هو. اولاد
 ۾ شينهن کي پڇو ڪڏهه سمجهڻ وڃي آواز سان چوڻ لڳو
 ته هي بدماغ ڪيت ڀاڱو لڳو آهين، بيحد ته هائي ڪنهنجي
 مڙ ولان. انهن چئي جوش ۾ گهٽ وڌ ڳالهائيندو شينهن
 ڏانهن وڌڻ لڳو. شينهن آواز ٻڌي ٻهي رهيو ۽ دل
 ۾ چوڻ لڳو ته هائي اچي ته ڪن سگهو جو آندرو اچي
 ويو آهي. آواز وارو مولڪي ضرور پڪڙيندو. ابتري ۾
 ڏوٻي نه اچي شهر وقت پهتو. هڪ ڪاوڙ جو جوش سو
 اولاد، ڪائي شهر نه پهتو ته شينهن آهي يا ڪڏهه. سو نه
 ڪيائين هن ته نه، شينهن کي ٽيون دور سان وهائي
 ڪڍيائين. پوءِ ڪن ۾ هڪ وڇو پنهجي گهر وٺي آيو.
 شينهن کي ڪائي سان ٻڌي پئي ڏک هڻي چوڻ لڳو ته
 مهربار جي هتان اچڻ جي ڪوشش ڪئي اٿئي. ته اٿس
 مارڻ کان سواءِ نه ڇڏيندو. ابترو چئي ڏوٻي روئي
 کائي وڃي آرامي آيو. هو ڏانهن شينهن دل ۾ ويچار ڪيو
 ته هي آندرو جو مون کي پڪڙي وٺي آيو آهي سو مون
 کي مارڻ کان سواءِ ڪن ڇڏيندو. انهيءَ چنڊ ۾ ساري رات
 گذري وئي. صبح جو ڏوٻي ۴ بجي اٿي اولاد، ۾ ٿي
 ڪپڙن جون هڙون ٻڌي شينهن جي پٺيءَ تي وڃي لڏي
 ڏانهن روانو ٿيو. لڏي شهر کان ميل کن پري هئي. شينهن
 کي ماريندو ڪٽيندو ڇڏڻ لڏي جي ويجهو آيو ته ڏٺائين
 ته سو هڪ ٻي شهر جهنگل ۾ پيو آهي، جنهن پري کان
 منهنجي ٻاءُ شهر کي ڏسي وڃي آواز سان چيو ته هي منهنجا

ٻار ۾ ٿي مليا تنهن مهل ڄڻ ته سائوڻ جا بادل گجڻي رهيا هئا. پريمين جا هرڊا وٽراڳ سان ٻارجي ويا.

رات جا ۱۲ لڳي ويا تنهن کانپوءِ ستسنگ سمپت ٿيو. مهراج ليڪراج ستگرو مهاراج جن کي ارداس ڪئي ته سائين سڀاڻي اوهين سهيئي ساڌ اسان وقت پوڄن ڪريو ۽ ستسنگ به ڪريو. ستگرو مهاراج جن اها ارداس قبول ڪئي.

ٻئي ڏينهن ستسنگ مهراج ليڪراج جي جاءِ تي ٿيو. ستسنگ ۾ ويدانت جي وارتا ڳلايائون. ستسنگ پوري ٿيڻ کانپوءِ شامڊاس، مهراج ليڪراج جي پاڻ شڪا وڌي ته توهان جو ستسنگ ۾ چيو ته هي جيءُ ڀڳوان جو سروپ سڪ روپ آهي پر پنهنجو ٻار کي پلائي ڏي ٿيو آهي سو پنهنجو ٻار ڪئن ٿو پلائي ۽ ڪئن وري پنهنجو ٻار کي سڀاڻي سڪي ٿو ٿئي. ڪر ٻا ڪري اها ڳالهه اسان کي سمجهايو.

ستگرو مهاراج جن چيو ته هي جيءُ پنهنجي پرم ڪري ٿي پليو آهي. اُتي هڪ سندر درشانت ڏنائون: هڪ هاريءَ جو ٿر جو ڪيت پوکيو. جڏهن ڪيت پڇي تيار ٿيو تڏهن مزورن کي وٺي اچي ٻنيءَ ۾ لاٻارو شروع ڪيائين. هڪ ڏينهن سج لٿي مهل مزورن کي چوڻ لڳو ته هي ٻائي آندرو ٿي وڃي آهي، هاڻي ڪم بند ڪريو. ڪيت ۾ هڪ شينهن ڏينهن جو لڪي اچي ويٺو هو، تنهن جو آندري چر نالو ٻڌو ته سوچڻ لڳو ته اهو آندرو وري ڪهڙي بلا آهي. مان جهنگل جو راجا آهيان. پر الهيءَ بلا کان منس به ڇڻ ٿا. شينهن الهيءَ ويچار ۾ هو ته هاريءَ مزورن کي چيو ته ڪم جتي آهي اُتي ئي ڇڏي ڏيو ۽ جلد ئي لڪري هلو، آندرو اچي ويو. هاري ۽ سڀئي مزور هليا ويا. شينهن ويچار ڪيو ته ماڻهو ٿا پڇي وڃن ته مان به هتان پڇي

۱۱ ٻڌ سڀني پوڄن کائي سمهي پيا. ٻائي ٽهلام به
 دڪان تي سمهي پيو. ستگرو مهراج جن سمهي کي ليدڻ
 ڏسي آهستي آهستي در کان ٻاهر لڪري رستو وٺي جهنگل
 جو ستر ڪندا ۷ ٻڌ شام جو وڃي شاهه جي ڀت ۾ پهتا.
 ستگرو مهراج جن هزار ۾ پهتا ته پکيٽ لڪمڇند ۽ پکيٽ
 شيوڪرام ستگرو مهراج جن کي پري کان ڏٺو. خيال ڪرڻ
 لڳا ته ساذ بيرين بند، اڳياڙي بيرين، اڳياڙي مٿي الائجي
 ڪٿان پيا اچن. اڳيان وڏي وڃي مهراج جن سان مليا ۽
 خوش ٿي کين گهر وٺي آيا. گهر جا سڀئي ٻائي ستگرو
 مهراج جن جو درشن ڪري ڏاڍو خوش ٿيا ۽ خبر چار پڇڻ
 لڳا. پکيٽ لڪمڇند پڇيو ته ڪٿان اچڻ ٿيو آهي؟

ستگرو مهراج جن چوڻ لڳا ته اڄ روئي کائي چيم ته
 اتي ڏينهن ٻاهران گهڻي اُڃان، جو جهڙالو لڳو پيو هو. اهو
 ويچار ڪري شهر کان ٻاهر اچي خيال پيو ته شاهه جي ڀت
 تان گهڻي اُڃان. پوءِ ته جهنگل جو ستر ڪندو اچي اوهان
 وٽ اڪتو آهيان. پکيٽ لڪمڇند ۽ پکيٽ شيوڪرام چوڻ
 لڳا ته ڏاڍو سٺو، پاي آيا. اتي مانا ڪيائي ٻائي ۽ مانا
 ابشوري ٻائي خلاصو وڃي پاڻ ۾ چوڻ لڳيون ته شايد ٽهلام
 گهٽ وڌ ڳالهايو اُنس ٿڌهن آيو آهي پر اسان کان لڪائي
 ٿو. تهن ڪاٺوءِ ستگرو مهراج جن کي چل پان ڪرايائون.
 ايتري ۾ پکيٽ چٽارام ۽ ڪرشنڊاس به اچي پهتا ۽ مهراج جن
 کي بيرين پئي مليا.

رام ۽ ستگرو ٿيو ۽ ڏاڍي خلق آئي. مهراج ليڪراج
 به دل رهايو ڪٿي آيو ۽ ستگرو به وڃايائين. ستگرو مهراج جن
 به اهڙا وٽراڻا پريا پڄڻ ڳايا جو ساري سنگت پري پري اچي
 جهڙلڻ لڳي. جنهن وقت سازن جو آواز ۽ ستگرن جو آواز

ڇيو ته سائين آيو آهي پر اندر ٻئيءَ ۾ ويٺو آهي. ڀائي
 ٺهراڻي اچي ڏٺو ته برابر اندر ڪنڌ هيٺ ڪيو ويٺو آهي ۽
 ڪاوڙ مان سڌ ڪري چيائينس ته تون هتي ڪنڌ هيٺ ڪيو
 ويٺو آهين، ٻئي ڪنهن جي حوالي ڇڏي آئيئي؟ سارو ڪم
 بگڙيو پيو آهي. آخر توهان ٻنهي ڀائرن جو ڪهڙو ويچار
 آهي؟ جي تون به هي ڪم نه سنڀالين ته هلي ساءَ سان گڏجي
 گهر ره ته هڪ آسرو ٿئي. راتين سڀني کي گهٽ وڌ ڳالهائي
 موٽي دڪان تي آيو ڏسي ته دڪان تي فقيرن جي لٽي،
 قطار لڳي پيئي آهي. ساءَ ويٺو دڪان لٽائي. اهو رنگ
 ڏسي ستگرو مهاراج جن کي چيائين ته هي ڇا پيو ڪريين؟
 سارو دڪان ئي لٽي ڇڏيو آئيئي. فقير ڀائي ٺهراڻي جو آواز
 ٻڌي اٿي پڳا. ستگرو مهاراج جن چپ ڪري ويهي رهيا.
 ايتري ۾ مانا ڪرشنا ڀائي ٺهراڻي جا واکا ٻڌي دڪان
 تي آئي. ٺهراڻي کي چوڻ لڳي ته ابا ڇا آهي؟ ساءَ کي
 ڇو ٿو ڳالهائين؟ ڀائي ٺهراڻي مانا کي چيو ته مانا، هوڏانهن
 ٻئيءَ تي ڏنم ته گوال ڪنڌ هيٺ ڪيو ويٺو آهي ۽ سڄو
 ڪم ڦٽائي ڇڏيو آئون ۽ ڪابه سنڀال ڪانه ٿو ڪري. هيڏانهن
 ساءَ دڪان تي ڇڏي ويس ته سارو دڪان فقيرن لکي ڏيئي
 لٽائي ڇڏيائين. وري تون به وٺي بدر ڪٽين. هن سال باغن
 ۽ ٻين مان گهڻو نقصان پوندو ۽ دڪان جو به حال ڪونه ٿو
 ڏسجي. وري جي توهان به هٿ سان ڦٽائيندا ته گهر جو
 وهنوار ڪئن هلندو؟ ايترو ٻڌي مانا ڪرشنا چوڻ لڳي
 ته تون ڪاٺي چنبا نه ڪر ۽ ايشور مڙيوئي چڱي نه ڪندو.
 ٺهراڻي ڪٿي چپ ڪئي. تنهن کان پوءِ مانا ڪرشنا وڃي
 گهر جي شيوا ۾ لڳي ۽ ستگرو مهاراج جن وڃي ستن جي
 شيوا ۾ لڳا.

گوڀند رام اکين ۾ پاڻي آلي هت ٻڌي چوڻا لڳو نه هي
پڳوان منهنجو هت هيئر سناري وڃوار کان ڪٿو ٿي ٻيو
آهي. دل ٻن ٻئي چوي نه سدائين ٻوهان جي چوڻن ۾
وڌو پکڙي ڪرمان وڃواري کڻڪي ۾ مون کان پکڙي ڪانه
لي سگهندي.

ستگرو مهاراج جن ٽنهن تي چيو نه آها، پکڙي ۽ ستنگ
۾ هڪ ڪٽو آهي.

برهما ڪٽڪا، وشنو ڪٽڪا، ڪٽڪا شڪر سوامي،
سارا جڳ پي ڪٽڪا ديڪا، ورلا نسنت، آرامي.

برهما سنار جي آهتيءَ جي ڪڪي ۾، وشنو سنار جي
ٻالن جي ڪڪي ۾، شڪر سرشتيءَ جي سنگهار جي ڪڪي
۾ آهي. اهڙي طرح ٻارو سنار ڪڪي مان ٻريل ٿي
ڏسڻ ۾ اچي ٿو. ٻٽ آرهه ڪيالي ٿي ڪڪي کان ڇڏل آهي.
واستو ۾ ڪٽو دڪدائي ڪولهي. هن جو ڪڪي ۾ ڪٽو
پيدا ڪري وڌو آهي ۽ اهوئي دڪدائي آهي. مطلب پڳون
ماها روپي ڪٽو وڃيڻ آهي، تنهن ۾ هي جوڙ مان ۽
منهنجي، جو ڪٽو پيدا ڪري ڏاڍو دڪي ٿو ٿئي. سو آها
ٺوهان مان ۽ مالوٽي، جو ڪٽو هتي ڇڏي آزاد ٿي
وڃوار ڪريو.

ستگرو مهاراج جن جا وچن سٺي، پاڻي گوڀند رام چيو،
پر پڙ چئن اوهان جي آڳيا. ٻئي ڏينهن صبح جو پاڻي گوڀند رام
ستگرو مهاراج جن کي ٻنهن ٻئي موڪلائي روانو ٿي ويو.
هڪ ڏينهن پاڻي ٺهراڻ ستگرو مهاراج جن کي چيو نه اح
مان ٻئيءَ نان گهمي ٿو اڃان ٽن ٽيهن دڪان جي سهيوا
ڪج. ٻئيءَ ٿي اچي ڏسي ٿي جڳ سارو بکڙيو پيو آهي.
ٺاهين کان پڇيائين ته اڃا ڪوال لال ڪوڊ آيو آهي، ڇا؟ ٺاهين

اُستول ٿياڻ اهو آهي جو پنهنجو وهنوار ۽ گهر ٻار ڇڏي،
گنگا ڪناري يا ڪنهن جهنگل يا ٻيڙ تي اڳاٽ اسٽان ۾
ويهي پڄڻ ڪجي.

سوڪير ٿياڻ الهيءَ کي ڇڏجي ٿو جو ڇت جو ٿياڻ ڪري
گرهست ۾ رهي سمورو وهنوار شاسترن جي مرڻاڏا انوسار
ڪندو رهجي. پنهنجي گهر کي هڪ ڌرمشالا سمجهجي ۽
ٻار ۽ ساري پرور کي مهان ڄاڻجي. پنهنجو ڌن ڀدارت،
پرمانا ستگرو ڏيو جي اُهاٽ ڄاڻجي ۽ سڀاڻر شيواڌاري
ٻڌجي اُٻڪي سنڀاليندو رهي.

مٿن ميرا گرڇرن ۾ - ڏيڄي ڀيٽ چڙهاءِ،
ڪهي ٿيڻون ٿيڻون لوڪ ۾ - سهج مڪتي هوءَ جاءِ.
ارت - مٿن معنيٰ مانڀڙو ايمان - سرير، ذات ورڻ -
ڪل آشرم، ڌن ٻل آڏو ايمان. ميرا معنيٰ ممت - هي
سڀ ڌن ڀدارت منهنجا آهن اهي ٻئي ڳالهيون ستگورن جي
ڇر ۾ ڇڏي سڄي آزادي پائي، گوڀند جي پڳتي ڪري،
ٽنهي لوڪن ۾ جيون مڪت ٿي گذاري.

آئي هرڪ نه اُڀجي - جائِي شوڪ نه هوءَ،
اٽسي رهڻي جو رهي - گرهم بن يوگي سوء.

ارت - ڀدارت اچي يا وڃي، ڄمي يا مري، گهاٽو
واڌو سڀ ستگرو ڀڳوت جو ڄاڻي خوشي يا غم نه ڪري.
اهڙو جڳياسو بن ۾ رهي يا گرهست ۾ تڏهن به ٿياڻي آهي.
ننهن ڪري توهان ڇت جو ٿياڻ ڪري سچ جو وهنوار
ڪندا رهو. ان قسم جو وهنوار ڀرمات ۾ ڪڏهن به رڪاوٽ
ٿي وڃي. تنهن ڪري توهان ڀلي وڃي سڀاڻي پنهنجي
وهنوار کي لڳو.

ستڪرو مهاراج جن کيس چيو ته چڱو آها، شام جو درياهه تي گھمڻ هلنداسون، اتي توهان کي ٻڌائينداسون. شام جو ستڪرو مهاراج جن کوبندرام کي ڪر متر ڏٺو. پوءِ سڀني ساڌ ست ۽ ستنگي درياهه جي ڪناري تي گھمڻ لڳا. گھمندي گھمندي هڪ شيشر جي وٽ هيٺان اچي ويٺا. اتي پاڻي ڪيمارام، ستڪرو مهاراج جن کي چيو ته سائين پگتي جي سالڪ لاهڻ لاءِ ڪهڙا مکيه ساڌن آهن سو ڪرڻا ڪري ٻڌايو. تنهن تي ستڪرو مهاراج جن چيو ته اها آهت نائين پگتيءَ جي سالڪ لاهڻ لاءِ هيٺيان پنج ساڌن آهن:-

۱. گور پگتي يعني ستڪرن ۾ شرڏا ۽ اٺل وشواس رکي پوار لٽا ڪرڻ.

۲. سادگي يعني سادو ڪاٺ، سادو ٻيهر ۽ سادو هندالڻ.

تنهن کان سواءِ اڄ، بک ٿڌي ڪوسي صر سان سهڻ.

۳. نياڳ يعني سسار جون سڀ اڇائون نه اڳي، پگوت جي ماما کان سڌائين ٻڌندو رهڻ.

۴. اڀدي، ٽٽو ويٺا مهائمان جو سنگ.

۵. اڀڪانت ۾ ويهي ستڪورن جي ڏنل متر جو اپياس ڪرڻ ۽ اڌارين کي جيتي من لامل ڪرڻ.

انهن پنجن ئي ساڌن سان پگتيءَ جو سالڪ ٺهڻي ايندو.

ايترو چئي سڄ لئي آستان تي اچي سڀني ستنگ ڪيو.

ٻئي ڏينهن صبح جو پاڻي کوبندرام ستڪرو مهاراج جن

کي چيو ته ڪرڻا ڪري آڳيا ڪريو ته هي سامان ۽ ڪاغذ

وغیره شڪار پور سينن کي ڏياري موڪليان ۽ باڪل آزاد

ٿي اوهان هي چرلن ۾ رهي پگوان جي پگتي ڪريان. تنهن

ئي ستڪرو مهاراج جن چوڻ لڳا ته اها آزادي هن پر ڪارن

جي آهي. ۱. استول ٿيڻ. ۲. سوکير ٿيڻ.

حال احوال پڇڻ لڳس.

ڀائي گوبند رام چيو ته سائين، مان سکر ضلع جي عزمت ڳوٺ جو آهيان ۽ شڪارپور جي سينين جا بيلن جا ٺيڪا سنڀاليندو آهيان. هاڻي هن پاسي هالن پراڻن ڀرسان ٺيڪو ڪميون آڻڻ، انهيءَ ڪري مهڻو ڪن ٿيو آهي ته هالن آيو آهيان. ٻئي ڏينهن ٿيا آهن ته ڏٺم ته بزار ۾ ڪن پريمين يڪتارن تي ويٺي ڀڄڻ ڳايا. مون انهن کان پڇيو ته اهي ڀڄڻ ڪهڙي مهاڻا جا ڳائي رهيا آهن؟ هو ڪهڙي شهر ۾ رهندو آهي. هنن توهان جي ڳالهه ڪري ٻڌائي، منهنجي چٽ به چيو ته ستن جو ڌرڻ ڪريان. انهيءَ ڪري اڃ صبح جو اُتان آيو آهيان. ستگرو مهاراج جن چيو ته ڏاڍو چڱو، ڀلي آيا.

رات جو ڀائي گوبند رام، ستگرو مهاراج جن جو سٽسنگ ٻڌي مهاراج جن جي چرڻن تي سر نوائي چوڻ لڳو ته هي پريو، هن داس تي ڏيا ڪريو. ستگرو مهاراج جن مشڪي ڏانهن ٺهاري چيو ته ابا توهان جي پوشاڪ، هلٽ چلٽ آفيسرن جهڙي آهي. ڪيترو سون پيو اٿؤ. ڀڳتي ڪرڻ تمام ڪنن ڪم آهي. توهان کان ڪين ٿي سگهندي. ابا هي هڪ ڀن ڏينهن جو ڪم لاهي. پريم لڳائڻ سؤلو آهي پر اٽ تائين ليا هڻ تمام ڪنن آهي. تنهن ڪري توهان انهيءَ ڳالهه کي ڇڏي ڏيو ۽ پيا مڙج ڪريو.

اهو ٻڌي ڀائي گوبند رام اٿي، سون، سُرٺ ڪوٺ لاهي پيٽي ۾ وڌو ۽ خميس ۽ ڌرتي پاڻي هٿ جوڙي ستگرو مهاراج جن کي چوڻ لڳو ته سواهي جي هاڻي ڪرڻا ڪري هن داس کي پنهنجن چرڻن جو داس بڻايو.

ڀائي گوبند رام جو پٽون پريم ڌرتي وشواس ڏسي

ستگرو مهاراج جن مسلمانن کي ڪلام جو مطلب سمجهايو.
هو ڏاڍو خوش ٿيا ۽ قربان قربان وڃڻ لڳا.
نهن ٻڌو ستگرو مهاراج جن ٻي گهٽ ويا ته رمضان نه
ٿوري ٿوري پٺيان وڃي مهاراج جن کان پڇڻ لڳو ته سائين،
توهان جو چيو ته ٽيس کي ماري ٻاهر ڪڍو سو ٽيس کي
مارڻ جو رستو ته اسان کي ٻڌايو.

ستگرو مهاراج جن مٿڪي چيو ته ابا اسان ته توکي ٻڌايون
ار پهرين پنهنجن مائٽن کان پڇي اچ ۽ جو توهان مسلمان
آهيو. جي مؤلوي کي اها خبر پوندي ته توکي ماري ڇڏيندا ۽
لباقت مان ڪڍي ڇڏيندا.

نهن ئي رمضان جوڻ لڳو ته سائين توهان اسان تي ٻاڄهه
ڪريو. مائٽن ۽ مؤلوي سان ٻيا منهن ڏينداسون ۽ بلا شاهه
والگر سر ڏيڻو پيو ته اهو ته ڏينداسون. رمضان جو اهڙو
برسر ۽ صدي ڏسي ستگرو مهاراج جن جوڻ لڳا ته چڱو سڀاڻي
آستان تي اچ ته چڱي ٿيندي. نهن کالبوء ستگرو مهاراج جن
ٻي جي سنڀال ڪري گوال لال کي سمجهائي گهر آيا.

ٻئي ڏينهن صبح جو رمضان نارمل ۽ گل ڪٽي اچي
ستگرو مهاراج جن کان گر منترو ٿي مريد ٿيو ۽ همڪ جوڙي
عرض ڪيائين ته سائين، هن غلام کي ٻه ڪا خدمت ڏيو ته
وڏي مهر ٻائي ٿيندي. ستگرو مهاراج جن چيس ته ابا، صبح
جو کائين لاء ڪتر ڪري هڪ ٻوڙ چيڻ جي چؤاڏي ڪئي
اچ. اها آگيا ٻائي رمضان وڃي شورا ۾ لڳو. ستگرو
مهاراج جن به ساڌن سان رهڻا ۾ لڳا ته ايتري ۾ ٻائي کوسندرام
لوڪيدار سکر ضلع جي عزمت ٻوڙ جو مهاراج جن جو آستان
پچائي اچي پهتو ۽ اٺ کان لاهي ستگرو مهاراج جن کي
پهرين پئي اچي ويٺو. ستگرو مهاراج جن خسرون چارون ۽

پاڻو پهريون - باب ۲

هن کان پوءِ ٻنن ۽ باغ جي سنڀال جو ڪم گوال لال کي ڏنو ويو ۽ مهاراج جن هڪ نه ٻئي ڏينهن وڃي سڌ سماءُ لهي ايندا هئا. سندن مڙل ڪم هيٺ ٿيو ستسنگ ڪرڻ ۽ آٺر اڀياس ۾ لڏائين ٿين.

هڪ ڏينهن ستگرو مهاراج جن ٻنيءَ تي وڃي ڏسڻ نه ڪيترا مسلمان ميٽر ڪيو ويٺا ڳائين. ستگرو مهاراج جن کي ڏسي رمضان نالي هڪ مسلمان اُٿي ستگرو مهاراج جن کي پيرين پئي هٿ جوڙي چوڻ لڳو ته هي درويش سائين اڄ ڪو برهم جو ڪلام ٻڌايو. گهڻا ڏينهن ٿي ويا آهن جو توهان جو ڪلام ڪونه ٻڌو آئون.

ستگرو مهاراج جن کائڻس پيئو ته توهان هتي هيترا ڇڻا ڇو اچي ڪٺا ٿيا آهيو؟ رمضان چيو ته سائين حشر جو ڏينهن آهي تنهن ڪري هي سڀ اڄ اسانجي ڳوٺ ۾ عاشورا منائڻ آيا آهن. اهو ٻڌي ستگرو مهاراج جن يڪتارو وٺي اُٿي ٿي پڇڻ لاهي ڏاڍي وٺاڻ ۽ پريمر سان ڳائڻ لڳا.

راڳ ڪنسو

- ۱- ٿل- پٽين جو ٿو ڪلها مومن - ڪٿي ڪڍ نفس شيطالي.
- ۱- آندڙ تنهنجي سڌا ٻولي - سهي ڪر صاف سو چولي.
- حقيقي ڳالهه لهر ڳولي - پڙهي ٿون شهداد رڻ ڄاڻي.
- ۲- مڃي مرشد ٻاءُ جهانِي - آندڙ ۾ پڙهه ذڪر ذاتِي.
- سڌا ڪر پاڻ اسانِي - اهو ٿي وڃن فراقِي.
- ۳- نفس ڪافر اُٿي ڪارو - رلايو جنهن جڳت سارو.
- ٻڌي مڙدن تهن مارو - پڙهي سو حرف حقاني.
- ۴- سچ مومن ڪهي ٿيئون - سبق طريقت سندو پڙه ٿون.
- حقيقت حق ٻولي هون - معرفت مان مڙدالي.

ڏوراپو وغيره نه ڪونه ڏٺائون پر پاڻ اهڙي آسپس ڪيائون جو جلد ئي جهنگار ٿي ويئي. هاڻي مهينجو ويچار آهي ته پنهنجي پندارو ڪري سڃي سنڌ، ابراهيمڻ ۽ بادن کي روئي ڪارائجي. تنهن ۾ توهان جي ڪهڙي راءِ آهي. سڃي پنهنجي چيو ته اسان کي اها ڳالهه پسند آهي. شام جو آئنداس، منهن رام، واڏو رام، سيٺ گوپال داس، سيٺ راجپوت رام، پڪٽ جينارام، منارام ۽ جهل داس مڪي صاحب سان گڏجي سوامي جن وٽ ويا ۽ ديالو سوامي جن وٽو ڪري سويڪار ڪئي. ٻئي ڏينهن سنڌ مهاڻن ۽ برهمڻن کي سوامي جن سان گڏ پوڄن ڪرايو ويو. رام جو سسنگ ۾ مهاراج جن، سنگت جي وٽ ئي سڪ شاعريءَ جو پلڙ پائو.

سلوڪ - پلڙ جي پائين - ستگور ٽنهنجي در تي،
 دائار در آئين جا - عرض اونائين.
 مڙيئي ٽن جي هن کن جا - ڏکڙا مٿائين،
 آسُون اگهائين - آسُون آس وندن جون.
 تنهن ڪابو ستگرو مهاراج جن - ست نام ساڳي جي ڏني
 لڳائي سنگت سميت ڪيو.

اهڙيءَ طرح ستگرو مهاراج جن هر روز ٽي لهر سان سنگت جي مٿج مڃائيندا رهيا. شهر جي ماڻهن جو پورو ڀاڱو ستگرو مهاراج جن ۾ وڌندو ويو ۽ ڪيترا ئي لڙ لڙايون ستگرو مهاراج جن کان گور منتر وٺي شش ٿيا. ستگرو مهاراج جن به پورو ۽ وٽرا ۾ ڄاڻين اهڙي نه مڏر آواز ۾ ڄاڻيندا هئا جو ساري سنگت ٻڌي خوش ٿيندي هئي.

ليک سنڌ ٻڌ پوري به موڪلائي پنهنجي آستان ڏانهن روانو ٿي ويو. پوءِ به هڪ نه ٻئي ساڏ جو ديرو سوامي جن وٽ لڳو ئي رهندو هو. سنڌ ٻڌ پوري ويو ته سالاري مان سنڌ گهندو رام آيو.

ڀاڱو پهريون - باب ۲

هن کان پوءِ ٻئين ۽ باغ جي سنڀال جو ڪم گوال لال کي ڏنو ويو ۽ مهاراج جن هڪ نه ٻئي ڏينهن وڃي سد سماءُ لهي ايندا هئا. سندن مڙل ڪم هيٺ ٿيو ستسنگ ڪرڻ ۽ آٿر اڀياس ۾ لڏولين ٿيا.

هڪ ڏينهن ستگرو مهاراج جن ٻنيءَ تي وڃي ڏس ته ڪيترا مسلمان مڙ ڪيو ويٺا ڳائين. ستگرو مهاراج جن کي ڏسي رمضان نالي هڪ مسلمان آڻي ستگرو مهاراج جن کي پيرين پئي هٿ جوڙي چوڙي لڳو ته هي درويش سائين اڃ ڪو برهه جو ڪلام ٻڌايو. گهڻا ڏينهن ٿي ويا آهن جو توهان جو ڪلام ڪونه ٻڌو آئون.

ستگرو مهاراج جن کائنس پڇيو ته توهان هتي هيٺا ڇڻا ڇو اچي. ڪنا ٿيا آهيو؟ رمضان چيو ته سائين حشر جو ڏينهن آهي تنهن ڪري هي سڀ اڃ اسانجي ڳوٺ ۾ عاشورا منائڻ آيا آهن. اهو ٻڌي ستگرو مهاراج جن ڍڪتارو وٺي اُٿي ٿي ڀڄن ٺاهي ڏاڍي وڙاڳ ۽ پير سان ڳاڻڻ لڳا.

ڍاڳ ڪسو

- ٽل - پٺين جو ٿو ڪلها مومن - ڪٿي ڪڍ نفس شيطاني.
- ۱- آڏر تنهنجي سڌا ٻولي - سهي ڪر صاف سو چولي ، حقيقي ڳالهه لهه ڳولي - پڙهي ٿون شهد رڻ حالي .
- ۲- مڃي مرشد پاء جهاني - آڏر ۾ پڙهه ڏڪر ذاتي ، سڌا ڪر پاڻ اسباني - اهو ٿي وڃن ڦر قائي .
- ۳- نفس ڪافر آڻي ڪارو - رڻايو جنهن جڳت سارو ، ٻڌي مڙدن تهن مارو - پڙهي سو حرف حقاني .
- ۴- سچ مومن ڪهي ٿيئون - سبق طريقت سندن پڙهه ٿون ، حقيقت حق ٻولي هون - معرفت ماڻ مڙدالي .

ڏوراپو وغيره نه ڪونه ڏنائون پر پاڻ اهڙي آسپس ڪيائون جو جلد ئي ڄڻڪار ٿي ويئي. هاڻي منهنجو ويچار آهي ته پنهنجي پندارو ڪري سيني سنڌ، ابراهيمڻ ۽ ٻارن کي روڻي ڪارائجي، تنهن ۾ توهان جي ڪهڙي راءِ آهي. سيني پنهنجي چيو ته اسان کي اها ڳالهه پسند آهي. شام جو آئنداس، منهن رام، واڌو رام، سيٺ گوبال داس، سيٺ راجهوارام، ڀڳت جينارام، مينارام ۽ جهلداس مڪي صاحب سان گڏجي سوامي جن وٽ ويا ۽ دٻالو سوامي جن رسوئي ڪرڻ سوڳار ڪئي. اتي ڏينهن سنڌ مهاڻاڻن ۽ برهمڻن کي سوامي جن سان گڏ پوڄن ڪرايو ويو. رات جو ستنڪ ۾ مهاراج جن، سنگت جي وٺ ٿي سڪ شالتيءَ جو پلڙ پائو.

سلوڪ - پلڙ جي پائين - ستگور ٽنهنجي در تي،
 دائار در آئين جا - عرض اونائين.
 مڙيئي ڪن جي هن ڪن جا - ڏکڙا مٿائين،
 آسُون اڳهائين - آسُون آس وندن جون.
 تنهن ڪالپوءِ ستگرو مهاراج جن ست نام ساڳي جي ڏئي لڳائي ستنڪ سماپت ڪيو.

اهڙيءَ طرح ستگرو مهاراج جن هر روز ست لهر سان ستنڪ جي مٿي مچائيندا رهيا. شهر جي ماڻهن جو پريسراو ستگرو مهاراج جن ۾ وڌندو ويو ۽ ڪيترائي نر نارون ستگرو مهاراج جن کان گور منتر وٺي شش ٿيا. ستگرو مهاراج جن به پريس ۽ وٽار ۾ ڇاڇڻ اهڙي ته مٿر آواز ۾ ٻڌائيندا هئا جو ساري سنگت ٻڌي خوش ٿيندي هئي.

ليک سنڌ ٻڌ پوري به موڪلائي پنهنجي آستان ڏانهن روانو ٿي ويو. پوءِ به هڪ نه هتي ساڌ جو ديرو سوامي جن وٽ لڳو ٿي رهندو هو. سنڌ ٻڌ پوري ويو ته سالاري مان سنڌ گهندو رام آيو.

ڪونهي جو ڪنهن کي مارين يا دڪ ڏين ۽ وري ڀڳوان به
ڪنهن کي ڪونه ٿو ماري جو ڀڳوان جو نالو ئي آهي
دين ڏيال، ننگ پال، پت پاون، ڪريانڌان، دين ٿرايا ۽
وشت پال سو ڪئن پنهنجن اچن کي ماري ڇڏيو.

پريو نهين ڪسي مارتا - پاپي نهين هٿ رار،
آپي هي مارجات هٿن - ڪر ڪر ڪوٽي ڪار.

ارت - ڀڳوان ڪنهن کي ماري ڪونه ٿو. هي جيئو پنهنجن
ڪرمن ڪري ئي سڪه دڪ پيو پيوڳي ۽ پيو ڄمي مري.
سو هيترا آدمي جو شهر ۾ مري ويا آهن سي به پنهنجن ڀائرن
ڪري جو جو شپ ڪرمن ۽ ڀڳوان جي پڳتيءَ کان ڪنهن
کي روڪڻ به وڏو پاپ آهي. سوئي پاپ ڪرڻ ڪري ئي
اهو دڪ آيو آهي. وري پراشچت ڪرڻ سان جلد سڪه ٿي
ويو. انهن ماڻهن جي مرڻ جو پاپ پنهنجن جي مٿان پيو.
پنهنجن ستسنگ ۾ اچي پشچان پ ڪري هٿ جوڙي معافي
وٺي. اهو پاپ لاهي ڇڏيو.

ستگرو مهاراج جن جا لاهي وڃن ٻڌي سنت ٻڌ پوري
۽ سڀئي ستسنگي ڏاڍو خوش ٿيا. تنهن کان پوءِ ستگرو
مهاراج جن ۽ سڀئي سنت گهمندا ڦرندا سج لڳي مهل اچي
ستسنگ ۾ ويٺا.

صبح جو پنهنجن پنج ديگيون پرماد جون تيار ڪرائي،
سنتن کي پرماد موڪلي نياڻين، ٻارن ۽ غريبن ۾ ورهايو.
تنهن کان پوءِ مڪي صاحب پنهنجا گڏ ڪئي ۽ جن ماڻهن
کان ڏنڊ ورتو ويو هو تن کي واپس ڏنو پوءِ اٿي چيائين ته
ڀائرو، ڀڳوان اسان کي جلدي سميت ڏني جو ست هلي
سوامي ۽ جن کان معافي ورتيسون. سوامي جن ته اهڙا سنتوشي
۽ ديالو پرش آهن جو اسان جيڪي به ڪيو هو تنهن لاءِ ڪوبه

ٽوهان ڪو به خيال نه ڪريو. ڀڳوان سڀ جهنگار ڪندو.
 ستگرو مهاراج جن جي اها آڳيا ٻڌي مڪي صاحب ۽ پٽي
 خوش ٿيا. ستگرو مهاراج جن جي جنم جهنگار منائي هت
 جوڙي ارداس ڪرڻ لڳا ته هي ڀريو ٽوهان جيڪا آڳيا
 ڪئي آهي تڏهن هو صبح سان پالن ڪنداسون. هاڻي اسان
 کي موڪل ڏيو ته وڃون ۽ گهر جو ڪم ڪار لاهي وري
 رات جو اچي ستسنگ ٻڌون. ايترو چئي ستگرو مهاراج جن
 کي ٻرين ٻئي سڀي پنهنجي پنهنجي گهر ويا. تنهن کان پوءِ
 ستگرو مهاراج جن ستسنگن ۽ سنتن سان گڏجي باغبان ڳهندا
 اچي درياھ جي ڪناري تي ويهي رهاڻ ڪرڻ لڳا. اُتي
 سنڌ ٻڌ پوري ستگرو مهاراج جن کي چوڻ لڳو ته ڀڳوان،
 هي ته ايشور جي نئين گجگور ٻڌي اٿئون جو هفت ڪن نه
 شهر ۾ سڙ سوا سڙ ڪن ماڻهو مئا آهن ۽ وري هڪ ئي ڏينهن
 ۾ اوچتو جهنگار ٿي ويئي آهي؛ سو هيترا ماڻهو ڪنهن
 ماري ۽ ڪن مئا. سنتن ماري يا ڀڳوان؟ اهو باب ڪنهن
 ئي ٻوڏو؟

ستگرو مهاراج جن مشڪي چوڻ لڳا ته شنڪا ته عجيب
 وڌي اٿو. شهر ۾ ڏک آيو ۽ هيترا ماڻهو مئا سي سنتن ڪو
 ماري آهن ڇاڪاڻ ته سنڌ ڪنهن کي نه سراب ڪو ڏيندا
 آهن ۽ نه وري ڪنهن کي ڀيندا آهن؛ پاڻ کي ڏک ڏيئي
 ٻين کي سک ڏيندا آهن. اهو سنتن جو ڌرم آهي سنڌ سڀني
 جيون جا هٿڪاري ٿيندا آهن.

ٿور، سرور، سنت جن - چوڻا برسي ميه،
 پر - سوارٿ ڪي ڪارڻ - چارون ڌاري ڏيه.
 ارٿ - برج، لڏي، بادل ۽ مهاتمانون اهي چار ئي
 پر - اڳڪار لاءِ سنڌ ۾ پيدا ٿيندا آهن سو سنتن جو ڌرم ئي

سماپتيءَ وقت هڪ جيڪار جو پلٽي به پائجو. ايترو چئي مڪي صاحب ۽ پٽنچ هٿ جوڙي ستگرو مهاراج جن اڳيان ويهي رهيا. تنهن کان پوءِ ستگرو مهاراج جن هي پراڻا جو پڇڻ چيو:-

پڇڻ سر ڪوهياري

- ٿل- جيڪي پتي جيڪي پالڪ پريو- جيون ڪاڌڪ دؤر ڪرو.
 - ۱- جيڪو جيڪي ۾ پاپ ڪرت هئا- جنم جنم ڪي پاپ هرو.
 - ۲- سڙو جيون ڪي سر پر سوامي- ڪرڻا ڪر ڪر ڪر ڪر ڪر.
 - ۳- ديوي سميت ڪي گڏ ساري- پڳون دي پندار پيرو.
 - ۴- ڪهي ٿيئون هر ڪرپا ڌاري- جنم مرڻ ڪي دؤر هرو.
- پڇڻ ڳائي اڌ سمجهائي پلڙ پائائون. پوءِ نام جي ڌني لڳائي ستسنگ سماپت ڪيائون.

صبح جو سوير سڀني اٿي جيڪيال جيڪڏين جا منا روت پڇائي پنهنجي پنهنجي ڌر تي بهي ورهايا. پنهنجي طرفان ٿانهرين جون ديگيون لهرائي ساري ڪندؤ ۽ سالاري ۾ غريبن اٺائڻ هندو مسلمانن کي ڪرايو.

شام جو ۴ بجي مڪي صاحب ۽ ۳-۴ پٽنچ ستگرو مهاراج جن وقت آيا. پيرين پتي هٿ جوڙي ارداس ڪرڻ لڳا ته هي پريو توهان جي آگيا اڏوسار سڀ ڪاريه ڪيو ويو. هاڻي والدا تي سڌو توهان صاحبن وقت پيا اچون. هاڻي جيڪا آگيا هجي تهن ڪريون. اڄ توهان جي آسپس سان شهر ۾ ڪجهه شائتي آهي. فقط به چار ڪيس ٿيا آهن. باقي اڳين تهن چاليهن بيمارن مان ۱۰-۱۲ تڪليف ۾ آهن. توهان جي ڪرپا سان انهن جي تڪليف به دؤر ٿي ويندي.

پٽنچ جو اهو عرض ٻڌي ستگرو مهاراج جن چوڻ لڳا ته من پريمين کان ڏنڊ ورتا اٿو تن کي مونائي ڏيو ۽ سڀاڻي ني ديگيون ڪند جي سيري جون تيار ڪرائي پارين ۾ هان.

آئي ڏندن ۽ بڪتارن تي وڏي ٻرير سان ٻڙن ڪيو.
 ايتري ۾ ڪندوءَ ۽ سالاري جي ساري پٽنڀات مصري ۽
 برسات جا ٿالھ ڪٽي سسنگ ۾ اچي ويئي. برسات مهاراج جن
 جي اڳيان رکي پيرين پئي وهندا ويا. جڏهن گوال لال ٻڙن
 ڪري بس ڪيو ته ستگرو مهاراج جن سڀني پٽنجن ۽ مڪي
 صاحب جو آدرستڪار ڪيو. پوءِ مڪي صاحب، ٻارو راجپورو رام،
 سين ڪوٽ داس، ڀائي چيلداس ۽ ٻئي بيا آئي ستگرو مهاراج جن
 کي پيرين بيا ۽ اکين ۾ پاڻي آئي هت چوڙي چوڙا لڳا ته
 هي ٻرڙو اسان کان وڏي پل ٿي آهي، ڇاڻي ڪرڻا ڪري
 اسان کي معافي ڏيو، توهان جي شرڻ ۾ آيا آهيون. اسان
 جي رکيا ڪريو.

اهي ڏهن وڃن ٻڏي ستگرو مهاراج جن، مڪي صاحب ۽
 سڀني پٽنجن کي دلداري ڏئي چوڙا لڳا ته اوهان ڪوئي
 خيال نه ڪريو. ايترو چڱي ڪندو. صبح جو هرڪو سوا سر
 اُٿو آئي ٿو ڪند وڃي ڇڪيال جهڳڊيش جا روت پڇالي
 دروازي تي ٻهي لياڻين، ڀارن ۽ نئون کي ۽ سڀني جڏهن
 کي ورهائي ڏجو ۽ پٽنڀات طرفان ڏهاڪو ڏيکيون ٿا ايتريءَ
 جو ٺهراڻي ساري شهر ۾ هندو مسلمان سڀني ۾ ٻرير سان
 ورهائجرو. اهر وڃي يگيه ڪريو ته ايترو ڪندو ته سڀ
 ڪلڀا ٿي ويندو.

ستگرو مهاراج جن جا آسپس جا وڃن ٻڏي سڀ پٽنجن
 ستگرو جي جڳهه ڪار ٻولائي خوش ٿيا. مڪي صاحب
 هت چوڙي چوڙا لڳو ته هي ڀڳون توهان جڏهن آيا ڪئي
 آهي نئون ڪنداسون پر اسان جي آرداس آهي ته پنهجي
 ڪمل چرلن جو چل ڏيو ته اسان پنهجن گهرن ۾ چڱا ڪاريون
 ۽ چڱي بيمار بيا آهن تن کي به ٻارايون. ٻيو سسنگ

دانهون ڪيون هيون پر ڪنهن به نه ٻڌو. پر هاڻي به ويٺي ڪانهي. جلدي هلي سوامي جن کان ڏوهه بخشايو ۽ معافي وٺو. پر جي اڃا به نه ڇڏيندا ته ياد ڪجو ته سارو شهر هڪ هفتي اندر لاس ٿي ويندو. اتي ساري پنهنجاٽ پر ٻئي منت ڇڏي وئي.

سڀني کي ڇپ ڏسي مڪي صاحب چيو، هي وقت ڇپ ڪري وهڻ جو ناهي. ويچار ڪري ڏسو ته هيڏي ڳوٺ مان جي روز ۲۰-۲۵ ماڻهو مرندا ته شهر جو ڪهڙو حال ٿيندو. تنهنڪري منهنجي به مرضي آهي ته سوامي جن کان هلي معافي وٺون. ڊاڪٽرن به اهو رايو ڏنو ته سواءِ ان ڳالهه جي بيماريءَ جو ٻيو ڪوبه سبب ڏسڻ ۾ نه آيو اچي. ان ڪري جلد سندن جي شرط هائي پيو. ان بعد پنهنجي چوڻ لڳا ته اسان سڀني کي توهان جي راءِ قبول آهي. اتي مڪي جهامراءِ وري به چيو ته جن ڀائرن کي اڃا به قبول نه دهجي هڪ مٿي ڪٽڻ. صرف ۲۰-۲۵ هڪ مٿي ڪٽي چوڻ لڳا ته معافي وٺڻ نه گهرجي. مڪي صاحب وري چيو ته ڀائرو ۲۰-۲۵ ڇڏا. معافي وٺڻ جي برخلاف آهن، باقي سڀ پنهنجي فائدي ۾ آهن، تنهنڪري هاڻي هلو ته سوامي جن کان علي معافي وٺجي ۽ ستنسنگ ۾ سوامي جن کان پلڙ به پارائجي ته هي ڏرت ٿري وڃي. اهو فيصلو ڪري ميٽر سمپٽ ٿيو ۽ هر ڪو پنهنجي پنهنجي گهر ويو. شام جو هڪ ستنسنگي اچي ستگرو مهاراج جن کي پنهنجاٽ جي فيصلي جي ڳالهه ڪئي. ستگرو مهاراج جن چوڻ لڳا ته آبا پلي اچن، توهان وڌيڪ فراش وڇائي ڇڏڻ جو بندوبست ڪري ڇڏيو.

ستگرو مهاراج جن جا اهي وچن سڻي شيواڌارين فراش وڇائي پاڻي پيئارڻ ۽ چتئين رکڻ جو بندوبست ڪري ڇڏيو. ستنسنگ شروع ٿيو. پهرين ٽن گوال لال، سروانند ۽ گرمکڊاس

ٻين ڪري هاڻي به پنهنجو ڀلو چاهيو ته دير نه ڪريو ۽
جلد ئي ستن کان معافي وٺي شهر جو ڪليڪٽر ڪريو. ڊاڪٽرن
کان آهي اکر ٻڌي مڪي صاحب به چار ماڻهو موڪلي سالاري
۽ ڪنڊوءَ جي سيني پئڇڻ کي سوچنا موڪلي ته اڄ شام جو ۴
بجه پئڇڻ جو ميٽر آکاڙي به ٿيندو جتي سڀ اچي حاضر ٿين.

شام جو ۴ بجه ٻنهي شهرن جا پئڇ ۽ ڊاڪٽر آکاڙي به
اچي گڏ ٿيا. اتي مڪي جهڙا آئي چورڻ لڳو ته پاترو ڪالرا
وڃي ٿي هر روز وڌندي. اڄ ڪنڊوءَ به ۲۰-۲۵ ڪيس ۽
سالاري به ٽي چار ڪيس ٿيا آهن. ڊاڪٽرن به تمام گهڻي
ڪوشش ڪئي آهي پر ڏينهن ڏينهن بيماري زور وٺندي
پئي وڃي تنهن ڪري ڪا صلاح مصلحت ڪريو.

تنهن ئي سبت گوپال داس آئي چورڻ لڳو ته پاترو مينهنجو
وڃار آهي نه ڪٿي به ڪپڙو پائي هلي ستگرو بهاراج جن
جي شرط پئي معافي وٺون ته سڀ ڇڏڪار ٿي ويندي.
پاڻي چيلداس پڻ چيو ته منهنجي به اها راءِ آهي ته بيماري
ستن کي رنجائڻ ڪري پئي آهي تنهن ڪري پئي پئڇڻ
هلو ته هلي سوامي جن کان معافي وٺون. سبب ڏيکارڻ به
ٿيندا آهن، ضرور اسان کي معافي ڏيئي ڪليڪٽر ڪندا. ٻيا به
ڪي آئي چورڻ لڳا ته ڇڪوڙ ستن کي پئڇڻ مان لاهي
وري هلي معافي واون؟ تنهن کان نه هڻ بهتر آهي. اسين
معافي ڪونه وٺنداسون.

اهو ٻڌي پاڻي راجهه مل چيو ته اسان سيني هور ڪٿا ڪري
سوامي جن کي پئڇڻ مان لاهڻ آهي. هاڻي منهنجي به صلاح
آهي ته هلي معافي وٺون. تنهن کانپوءِ پتي پئڇڻ آئي چورڻ
لڳا ته اسان نه توهان کي مدد ڇڏيو هو ته پئڇڻ مان نه لاهيو.
ستن کي دڪ ڏيڻ مان وڏو نقصان ٿيندو. اسان گهڻي

دانهون ڪيون هيون پر ڪنهن به نه ٻڌو. پر هاڻي به ويٺي ڪانهي. جلدي هلي سوامي جن کان ڏوهه بخشايو ۽ معافي وٺو. پر جي اڃا به نه مڃيندا ته ياد ڪجو ته سارو شهر هڪ هفتي اندر ناس ٿي ويندو. اتي ساري پنهنجاٽ پر ٻئي منت ڄاڻي وئي.

سڀني کي ڇپ ڏسي مڪي صاحب چيو، هي وقت ڇپ ڪري وهڻ جو ناهي. ويچار ڪري ڏسو ته هيڏي ڳوٺ مان جي روز ۲۰-۲۵ ماڻهو مرندا ته شهر جو ڪهڙو حال ٿيندو. تنهنڪري منهنجي به مرضي آهي ته سوامي جن کان هلي معافي وٺون. ڊاڪٽرن به اهو رايو ڏنو ته سواءِ ان ڳالهه جي بيماريءَ جو ٻيو ڪوبه سبب ڏسڻ ۾ نه آيو اچي. ان ڪري جلد سسٽن جي شرط هائي پيو. ان بعد پنهنجي چوڻ لڳا ته اسان سڀني کي توهان جي راءِ قبول آهي. اتي مڪي چهاراءِ وري به چيو ته جن ڀائرن کي اڃا به قبول نه هجي هڪ مٿي ڪٽڻ. صرف ۲۰-۲۵ هڪ مٿي ڪٽي چوڻ لڳا ته مٺافي وٺڻ نه گهرجي. مڪي صاحب وري چيو ته ڀائرو ۲۰-۲۵ ڇٽا معافي وٺڻ جي برخلاف آهن، باقي سڀ پنهنجي فائدي ۾ آهن، تنهنڪري هاڻي هلو ته سوامي جن کان هلي معافي وٺجي ۽ سسٽنگ ۾ سوامي جن کان پلڏ به پارائجي ته هي ڏرت ٿري وڃي. اهو فيصلو ڪري هيٺ سماپت ٿيو ۽ هر ڪو پنهنجي پنهنجي گهر ويو. شام جو هڪ سسٽنگي اچي ستگرو مهاراج جن کي پنهنجاٽ جي فيصلي جي ڳالهه ڪئي. ستگرو مهاراج جن چوڻ لڳا ته آبا پلي اچن، توهان وڌيڪ فراش وڇائي ڇڏيو ڪري ڇڏيو.

ستگرو مهاراج جن جا اهي وچن سڀئي شيواڌارين فراش وڇائي پاڻي پيارڻ ۽ جتين رکڻ جو بندوبست ڪري ڇڏيو. شروع ٿيو. پهرتائين گوال لال، سزوانند ۽ گرمکداس

ٻنهن ڪري هاڻي به پنهنجو پلو چاهيو ته ڏهر نه ڪريو ۽
جلد ئي سبتن کان معافي وٺي شهر جو ڪلياڻ ڪريو. ڊاڪٽرن
کان اهي اکر ٻڌي مکي صاحب به چار ماڻهو موڪلي سالاري
۽ ڪنڊو ۽ جي سيني ٻنهن کي سوچنا موڪلي ته اڄ شام جو ۴
بجه پنهنجا ڄم ۽ آکاڙي ۾ ٿيندو جتي سڀ اچي حاضر ٿين.
شام جو ۴ بجه ٻنهي شهرن جا پنهنجا ۽ ڊاڪٽر آکاڙي ۾
اچي گڏ ٿيا. اتي مکي جهاپراءِ اُٿي چوڻ لڳو ته پاڻرو ڪارا
وڃي ٿي هر روز وڌندي. اڄ ڪنڊو ۽ ۲۰-۲۵ ڪيس ۽
سالاري ۾ ٽي چار ڪيس ٿيا آهن. ڊاڪٽرن به تمام گهڻي
ڪوشش ڪئي آهي پر ڏينهن ڏينهن بيماري زور وٺندي
پئي وڃي تنهن ڪري ڪا صلاح مصلحت ڪريو.

تنهن ئي سبب کوبالڊاس اُٿي چوڻ لڳو ته پاڻرو ميهنڊو
ويچار آهي ته ٻڌي ۽ ۾ ڪهڙو پاڻي هلي ستگرو بهاراج جن
جي شرط پئي معافي وٺون ته سڀ ڇڏڪار ٿي ويندي.
پاڻي جهلڊاس پڻ چيو ته منهنجي به اها راءِ آهي ته بيماري
سبتن کي رنجائڻ ڪري پئي آهي تنهنڪري سڀئي پنهنجي
هلو نه هلي سواءِ جن کان معافي وٺون. سبب ڏيکارڻ ۽
ٿيندا آهن، ضرور اسان کي معافي ڏيئي ڪلياڻ ڪندا. ٿيا به
ڪي اُٿي چوڻ لڳا ته ڇڪوڙ سبتن کي پنهنجا ڄم مان لاهي
وري هلي معافي وٺون؟ ٻنهن کان به مرڻ بهتر آهي. اسين
معافي ڪونه وٺنداسون.

اهو ٻڌي پاڻي ريت هومل چيو ته اسان سڀئي مورڪتا ڪري
سواءِ جن کي پنهنجا ڄم مان لاهو آهي. هاڻي منهنجي به صلاح
آهي ته هلي معافي وٺون. تنهن کانپوءِ پتي پنهنجا اُٿي چوڻ
لڳا ته اسان نه توهان کي مدد ۾ ڇڏيو هو ته پنهنجا ڄم مان نه لاهيو.
سبتن کي دک ڏيڻ سان وڏو نقصان ٿيندو. اسان گهڻائي

وڀرسي مل ۽ هاسارام جن سڀني شاهه جي پٽ ٿا وڃن .
منهنجي ۽ مانا جي پٽ مرضي آهي ته پاڻ سڀ به هنن سان
گڏجي هلون . سڪ شانت ٿئي ته پوءِ وري جلد ئي موٽي
اينداسون .

ستگرو مهاراج جن چيو ته توهان ڪوئي خيال نه ڪريو .
ڀڳوان مڙيو ئي جهنگار ڪندو ۽ پاڻي وڀرسي رام ۽ هاسارام
کي به چيائون ته توهان به نه وڃو ، به ئي ڏينهن ڏسون ته ڇا
ٿو ٿئي . اهو ٻڌي سڀڪو وڃي آرامي ٿيو .

چوٿين ڏينهن شهر ۾ ويهارو کن ماڻهو گذاري ويا . شهر
جي اهڙي پيانڪ حالت ڏسي نگر واسي گهٻرائڻ لڳا .
هالن ۽ ننڍي آدم جا ڪيترا سرڪاري ڊاڪٽر ۽ پنڳي صفائيءَ
لاءِ گهرايا ويا . شهر ۾ سڀني کي ڪالرا جون سيون هيون
ويون . شهر جي گهٽين ۽ بازار ۾ دوائون چٽڪاريون ويون .
مطلب ته ڪالرا کي روڪڻ لاءِ هر پرڪار جي ڪوشش ورتي
وئي پر جڏهن پڻا ڪوشش ڪن ڪن بيماري وڌي زور وٺندي
۽ سالاري جي شهر ۾ پکڙجي وئي . ٻنهي شهرن جي اهڙي
حالت ڏسي بيماريءَ کي روڪڻ لاءِ ڊاڪٽر چڱيءَ طرح
ڄاڻ ڪرڻ لڳا . ڏٺائون ته ٻنهي شهرن ۾ صفائي خاطر خواهه
ٿي رهي هئي ، پر بيماريءَ جي ڪارڻ جو پتو لڳائي نه
سگهيا . ڊاڪٽر ، مڪي صاحب ۽ پنهنجن کان پوڇڻ لڳا ته هيءَ
بيماري شهر ۾ ڇو پئجي آهي ؟ ڊاڪٽري خيال کان ته هن
بيماريءَ جو ڪوبه ڪارڻ ڏسڻ ۾ نٿو اچي . پنهنجي ، سينٽ
گوپال داس ، پاڻي پاڻار ورام ، پاڻي چيلداس ۽ ڀڳت بصرام
ڇوڻ لڳنا ته سائين سڄي ڳالهه پڇو ته هيءَ بيماري پنهنجن
پاڻ سڏ ڪري گهرائي آهي .

ڊاڪٽرن چيو ته اسان کي به اهڙي ڪجهه خبر پئجي آهي .

ٻڃن ڪوهياري

- ۱- راهه - جب آءُ ٿي ٺٺي لائي - تب ديڪا لوڪن وٺرائي .
- ۲- ساڻن چيئي پنڪه جب آوي - اُٻئي ڪوٽ ٻٽڪ ڪهاوي ،
ديڪه اکن ڪو ڊر ڀاڳي .
- ۳- مائسرو وٽر بڪلا جاوي - ديڪه هٿس ڪو ڏيهان لڳاوي ،
مڇي ٻي ۾ من هٿه راڳي .
- ۴- پوڳ ڀٽ ۾ من پرمائي - ماڻا مڊ ۾ گيان گڏائي ،
هر ڪو سمرت ٺهه ڄاڳي .
- ۵- مڙ ۾ مرن سمن دم ڊر ٿي - سنڌ آمر ٻئي هر ٻي سمر ٿي ،
ڪهي ٿيڏئون وي اٿڙ ڀاڳي .

انهيءَ رات ٻائي وٽس ڀائي وٽس ڀائي هاسارام ۽ ٻائي وڏو رام سيٺي گڏجي اچي ٻائي ٺهڙام کي چوڻ لڳا ته اڄ ۱۵-۱۶ ماڻهو مري ويا آهن . اسين سڀ سيٺي شاهه جي ڀت وڃڻ لاءِ تيار ٿيا آهيون . ٻيا به ڪيترا شهر جا ماڻهو ٻيا لڏين . توهان جو ڪهڙو خيال آهي . ٻائي ٺهڙام مانا ڪرڻا کي سڏ ڪري چوڻ لڳو ته مانا ، ٻائي وٽس رام ۽ هاسارام جن سيٺي سيٺي شاهه جي ڀت وڃن ٿا جو شهر ۾ بيماري زور واپي وڃي آهي ۽ تمام گهڻا ماڻهو مرن ٿا ، تنهن ڪري منهنجي نه مرضي آهي ته پاڻ به سيٺي هٿن سان گڏجي شاهه جي ڀت هلو . سو توهان جي ڪهڙي صلاح آهي . مانا چوڻ لڳي ته اها ، منهنجي نه دل چوي ٿي ته سيٺي صبح جو هٿن سان گڏجي هلون . وڏا چوڏا آهن ته باهه کان پاسو ڪرڻ گهرجي . پر ساڌ کان نه ٻڌو ته ڇا ٿو چوي . ٻائي ٺهڙام ستگرو مهاراج جن کي سڏ ڪري ٻڌڻ لڳو ته اها ، شهر ۾ نه بيماري وڌندي ٿي وڃي . ٻائي

جي ڏاڍي مڙج لڳائيندا رهيا. لائين هفتہ کن گذري ويو تنهن کان پوءِ اچي شهر ۾ ڪالرا جي بيماري پکي. پهرين ڏينهن ۾ ئي ڪيس ٿيا. ٻئي ڏينهن ۷-۸ ماڻهو مري ويا. ٽئين ڏينهن ۱۰-۱۵ ماڻهو مري ويا. شهر جو اهو حال ڏسي شاگرد جو پگت چيتارام ۽ ڪرشنڊاس ستگرو مهاراج جن کي هٿ جوڙي چوڙ لڳا ته هي پريو هاڻي اسان کي هٿي آئي ڪهڙا ڏينهن ٿي ويا آهن، ڪرپا ڪري اڃ اسان کي موڪل ڏيو ته ڳوٺ وڃون. مهاراج جن مشڪي چوڙ لڳا ته ابا، ڊڄو ٿا ڇا؟ ڊڄ نه ڪريو، ٻئي ڏينهن ترسو، پوءِ وڃجو. تنهن تي ڪرشنڊاس چيو ته سائين، اسان ته توهان جي چوڙن ۾ ويٺا آهيون، پوءِ ڇو ڊڄ ڪنداسون. سچ ته لائين آهي ته ستسنگي بيماري ڏسي گهٻرائجي ويا آهن ۽ زور رکيو اٿن ته ڪئن به لڪري هاو. چون ٿا ته جي توهان نه هلندا ته اسين وينداسين. سو هي پريو جي هٿي ويٺا ته اسان جي گهڙن ۾ بيماريءَ جي خبر ٻڌائي وڏو گوڙ وجهندا تنهنڪري اسان کي به موڪل ڏيو ته سڀ گڏجي وڃون. ايترو ٻڌي مهاراج جن چوڙ لڳا ته چڱو ابا، ڀلي وڃو. اتي توهان پگت لکميچند ۽ شيوڪرام کي نياپو ڏجو ته چوڪرن ۽ اسانجو ڪوبه خيال نه ڪن. ڪجهه ڏينهن هن پاسي نه اچن، جيستائين شائتي ٿئي. پوءِ پگت چيتارام ۽ ڪرشنڊاس پنهنجي منڊليءَ سميت شاهه جي پٽ ڏانهن روانا ٿيا.

انهي ڏينهن سڄي لٽي مهل اٺائند ستگرو مهاراج جن کي چيو ته هيئر ته سارو شهر پگت ٿي ويو آهي جو سڀئي ماڻهو مالهاڻون هڻن ۾ کڻي، ڪنڊ هٿ ڪري رات نام پيا جپين ۽ ذڪ مان پيا چون ته پڳوان هاڻي ڏيا ڪر. پر پيرن جي اها ڳالهه ٻڌي ستگرو مهاراج جن نشنگ ۾ پڄن ٿا پيو.

کان دڪ گهري ولندا آهن:

سناوڪڻ: سڪ ڪي مائي پل پڙي - چولام هردي سون جاء ،
پلهاري دڪ پٽ سدا - پل پل لار چمڙاء .

ارفت - ڇي سڪ پڙيو چولالو پلائين ٿن سڪن جي مٿان
شل ڪا ڇپ پوي . اهي دڪ به چڱا جن مان پريو چو
نالو هر دم ياد پوي .

سناوڪڻ: دڪ سڪن ڇي سوانن - گهرو يا سڪ دڪن کان ،
ڇنڇي وڏو آهن در ڏيکارين دوست چنو .

سناوڪڻ: سو سڪ ڏيئي مون گولدر ورتو ڇڪڙو ،
نهن گولدر ڏيئي مولڪي - در ڏيکارو دوست چنو .

نهن ڪالو پگوان پنهنجن پيارن کي آڻي ڪري دڪ
اوڏي چو ڏو ڏو وڃار ڪندو آهي نه منهنجي ماما مهابال

آڳي ، مان ڪنهن پڌارڪ به آڻي پون ۽ مون وٽ اچڻ
به ڏاڍي وڃن نهن ڪري سهارې سارو دڪ ڏيئي سندن

ڄم سنڀار کان اڀرار ڪندو آهي . هن رستي به ڪا
رڪاوٽ نه پوئس ۽ جامد اچي مون سان ملن . آيون پگوان

دڪ ڏيئي پريڪيا وٺندو آهي نه ڏسان نه پگمت سڄو آڳي
يا ڪوڙو . جي سڄو هجي نه کيس رستي به مدد ڏيئي پاڻ

سان ملايان . جي پاڪندي ڏولڪي هجي نه سهارې کان ٻاهر
دڪ ڏيئي اهڙو ڏلد ڏيلاس جو پلي آلت چمن به وٺندو

رهي . پگوان پنهنجن پيارن سان اهڙو ڳالڙ ڪندو آهي .
ستگرو مہاراج جن جا هي اُپوي وڃن ٻڌي سنت

اند پوري خوش آي چوڻ لڳو نه توڙان باڪل بهار
ڇيو آهي .

اهڙي طرح ستگرو مہاراج جن جو ڄم ڏينهن ڏينهن
پگمتي ۽ وٽراڻ به وڌندو رهيو . هر روز امت نير سان ستنگ

۳- هي پريم نه سستو ڄاڻج، ڪٿي ڪمنڊ ڪلهن کان آڻج
هي ملهه کان آه مهانگو.

۴- ڪه-ي ٿيڏئون سوئي پائي، جو لوڪ لڄائون لاهي
هي سودو ناهي سهاڻگو.

پريمين کي ڀڄڻ ٻڌائي ڇيائون ته آبا، توهان هاڻي پلي
گهر وڃو، وري صبح سوڀر اچجو. ايترو ٻڌي سڀني پريمي
ڇوڙ لڳا ته هي پريو، اسان گهر ڇڏيو، هاڻي پريوءَ جو ڀڄڻ
ڪري اُبناسي گهر وسائينداسين ۽ توهان جي چرڻ جي شيوا
ڪري جنم سڦلو ڪنداسون. ايترو چئي ڇڏهن اکين ۾ پاڻي
آندائون تڏهن ستگرو مهاراج جن چيو ته ڇڳو آبا، هاڻي روئي
کائي هتي ئي سمهي پئو.

صبح جو وڏي پورو ڪُور منتر وٺي جڳياسو سوامي جن
جا شش ٿيا. منجهند جو آرام ڪري سنت ستگرو مهاراج جن
سان گيان چرچا ڪرڻ لڳا.

هي ڪندي ڪندي سنت ٻڌ پوري، ستگرو مهاراج جن
کي ڇوڙ لڳو ته هي سوامي جي، هيءَ ڳالهه ته ٻڌايو ته سنت
مهائمانون سنڀار جا سڪه ٿياڳي رات ڏينهن ڀڳوان جو ڀڄڻ
ڪن ۽ سندس نالو ڳائي، مهما پرگهت ڪن ۽ ٻين کان سندس
نالو ڇپائين پوءِ به ڀڳوان ستن کي مائيلي ماءُ وانگر ڇوڻو
ستائي ۽ ڏک سُر ڏئي؟

ستگرو مهاراج جن ڇوڙ لڳا ته سائين سڪه آهي ئي ڏک
۾. جو سدائين ٿڌيءَ ڇايا ۾ ويٺو هوندو ۽ ڪڏهن گرمي
ڏئي ئي ڪانه هوندائين تنهن کي ٿڌڪار جي آئند جو ڪهڙو
آئيؤ ٿيندو؟ جڏهن گرمي ڏسندو تڏهن ٿڌڪار مان آئند
ايندس. تنهن سواءِ سنڀار جا سڪه، ڏک رُوپ آهن ۽ ڀڳوان
جا ڏک به سڪه رُوپ آهن، اُهيءَ ڪري مهائمانون ڀڳوان

ڪجڪوڙ مان ئي ڦل ڪڍندو آهي. ڪندڙ به به ڀڳوان لئين
ڪجڪوڙ ڪئي آهي.

ستگرو مهاراج جن چيو ته جيئن اڳ به ڀڳوان جي ڪجڪوڙ مان
ڦل سٺو ڪندو آهي لئين هاڻي به توهان سندن جي آسپس سان
ڦل سٺو ڪڍندو. سڀني سٺت مهاراجن سان گڏجي درياهه
تي گهمڻ ويا.

سڄ لڻي گهمي ڦري اچي ستگرو مهاراج جن ستنسنگ
شروع ڪيو. پهرين ڪرشن داس ۽ پٺڪ چيتارام پنهنجي
منڊليءَ سميت پڇن ڪيو، پوءِ سٺت ٻڌ پوري ٽنبوري تي
اُڙو نه لڙي ويدانت جو پڇن چيو جو ان مهل ساري سٺسنگ
کي سسار جو ڊمپ نه لهر پڙ ڪال جو پڙ به نه رهيو. آخر هر
ستگرو مهاراج جن اُڙو نه ويراڳ جا پڇن ڳايا ۽ اڙت ڪيو
جو پريمين کي ويراڳ لڳو. ستنسنگ سماپت ٿيڻ کان پوءِ
مهاراجن کي هٿ جوڙي چوڻ لڳا ته هي پڙو اسانجو چٽ
هن جوڙي سسار کي لڳو چاهي. ڪرڻا ڪري اسان کي نام
جو رستو ڏئي سڀ پنڌن توڙو نه آزاد ٿي ٿو بند جا
گڻ ڳايون ۽ برمانند پايون جهڙن جي مهما اح توهان ورنس
ڪئي آهي.

مهاراجن پوءِ هنجون پڇن لاهي پريمين کي ٻڌايو:-

واڳ ڪٺو

- ۱- تل- آهي پريم جو بند اُٿانگو، هيءُ ڏکيو لنگوڻ آ لاڳهو.
- ۲- جيڪو سختهيون ڏور سهائي، هائي ٽپيءَ ٽڏيءَ به ڪاهي
سڀ لاهي سر جو سالگو.
- ۳- سو پار پوي هن ٿڙ کان، جو ڪين ٻڄي ڪنهن اڙ کان
ڳلي پائي ڪلا جو ڪالگو.

ڪندو آهي ۽ شڪتي رُوپي ڦل پيدا ٿي ڌرم جي رکيا
ڪندو آهي. تن سارو برهمڻد به ڳڳوڙ مان بڻيو آهي.
ابشور اڻڪار آهي. ڳڳوڙ ڪري سرڳ ساڪار ٿي ٻوندو
آهي. ويدن جي شر تي چوي ٿي - ”ايڪو هم بهو شان.“
ٻيو چئن ستگرو ويدانت جي يثارت وچن جي ڳڳوڙ
ڪندو آهي ته چڱياسو جي اُتھڪرڻ رُوپي پرتويءَ ۾
ڳڳوڙ ڪري ديوِي سميڊا جو گڻن رُوپي گاهه پيدا ٿيندو
آهي. گاهه اندرين رُوپي گاليون کائي ڳڳوڙ ڪري ڪميا
رُوپي ڪير ڏينديون آهن. انهيءَ ڪميا رُوپي ڪير ۾ ستگروءَ
جو پخشيل نام رُوپي سنباڻڻ وجهي ڄمايو آهي ته ڳڳوڙ
ڪري پگتي رُوپي ڏهي ڇمي پوندي آهي. انهي پگتي
روپي ڏهيءَ کي وشواس رُوپي مٽڪي ۾ پريم رُوپي
مانڏائيءَ سان ويڪ روپي ولدوڙو ڏبو آهي ته ڳڳوڙ
ڪري هڪتي رُوپي مڪڻ اڪري ايندو آهي. انهيءَ
هڪتي رُوپي مڪڻ کي شرڏا رُوپي ديگڙي ۾ وجهي آتم
چنن رُوپي چاهي آي چاڙهي ويراڳ رُوپي اڳني ڏبي ته
ڳڳوڙ ڪري خودي رُوپي ڪو جدا ٿي نچ آتم رُوپي
برهم گيان جو گهه ٿي ٻوندو. انهيءَ گهه جو چڱياسو ڀڪ
پريندو ته هن جي پيمت ۾ ڳڳوڙ ڪري آتم شڪتي پيدا
ٿيندي جنهن مان چڱياسو اندرين کي جيتي ڇيئون هڪم ٿي
وڌيڪ هڪتيءَ کي پراپت ڪري پاڻ کي آمر بڻائيندو آهي.

ستگرو مهاراج جن جا يثارت وچن ٻڌي سبب ٻڌ پوري
خوش آيو ۽ چوڻ لڳو ته هي پڳوان توهان ته اڄ ويدانت جي
هڪ نئين پرڪريا ٻڌائي آهي. اسان به گهڻن ئي سنتن
مهاتمان جو سنگ ڪيو آهي پر تڙو اوهان جو اڻپوڏسي
مان اُتي پرسن ٿيو آهيان. توهان بلڪل سچ چيو آهي ته

صبح جو لکھنچند ۽ شيوڪرام مهاراج جن کان موڪلائي
 ماڻھو وٺڻ لاءِ هلڻ لڳا ته سرڙ آند ۽ گر مڪداس وٺي چوڻ لڳا
 ته اسين ڪونه هليداسون. ستگرو مهاراج جن چيو ته ٻيل هي
 بيوڪرا رهن، اسين ڪنهن هٿڪي ماڻهو سان پوءِ ڪن
 موڪلينداسون. لکھنچند ۽ شيوڪرام روانا ٿي ويا.

اٺي ۽ وقت ست ٻڌ پوري ۽ ٻيا ٻئي ست ستگورو
 مهاراج جن وٽ اچي لٿا. ستگرو مهاراج جن وٺي ٻيهر سان
 ستن سان مليا. ست ٻڌ پوري ۽ مهاراج جن کي چيو ته
 سوامي، هي ڪهڙو رنگ رڃايو آڻو، جو حيدرآباد تائين
 اهاڻي چرچا آهي ته ڪمدوء ۾ پئڇڻ، ساڌن سان وڏو ڪوڙ
 ڪيو آهي.

ستگرو مهاراج جن مڻڪي چوڻ لڳا ته سنڀار ٿي گجگوڙ
 سان ٺٺو آهي. گجگوڙ کان سواءِ ڪو ٿل ڪونه ٿو نڪري.
 آڪاس منڊل ۾ بادل گجگوڙ ڪري وسندا آهن پوءِ ڇڏي
 اچ ٻي آڙي ۾ ٻيل هوندا آهن سي گجگوڙ ڪري سلا ٿي ٻاهر
 نڪرندا آهن ۽ اهو گاهه گاديون کائينديون آهن. گاهه آهن
 جي ٻيٽ ۾ گجگوڙ ڪري ڪير ٿي بولدو آهي. ڏهڻ ٻيل
 اهو ڪر ٻيل ۾ گجگوڙ ڪري مٿي چڙهي ايندو آهي. اٺي ۽
 ڪير کي چاڻي چله، ٿي رکي هيٺان باهه ڏيندا آهن ته ڪير
 گجگوڙ ڪري مٿي اڀامندو آهي، پوءِ هيٺ لاهي رکبو آهي
 ٿرڻ بعد ان ۾ سبائڻ وجهي مائيءَ ۾ رکبو آهي ته اهو ڪير
 گجگوڙ ڪري ڏيئي ٿي بولدو آهي. مانائون مانڏائي وجهي،
 ڏيئي ڪي ولوڙ بنديون آهن ته ڏيئي گجگوڙ ڪندي آهي
 ۽ مڪڻ لڪري بولدو آهي. مڪڻ ڏيکڙي ۾ وجهي چله ٿي
 رکي هيٺان اُٿي ڏيندا آهن ته مڪڻ گجگوڙ ڪري رڃي
 ڪو، ٿي بولدو آهي. ڪو جو ٻڪ پڙو آهي ته ٻيٽ ۾ گجگوڙ

۽ مت ئي مارچي وئي اٿن. سندن صلاح بلڪل غلط آهي. اسان چيڪو فيصلو ڪيو آهي انهيءَ تي قائل رهنداسون. جيڪي ڏند لٽا ڏين تن کان زوريءَ وصول ڪيو وڃي. انهيءَ تي پنهنجا ٻه گهڻو ڳوڙ ٿي پيو. هڪ ٻئي کي گهٽ وڌ ڳالهائڻ لڳا. تنهن تي مڪي صاحب اٿي چيو ته ڳوڙ ڪرڻ نيڪ ناهي. توهان کي ڪوبه فيصلو ڪرڻو آهي ته شائتيءَ سان ويهي ڪريو، هاڻي ٻڌايو ته جيڪي ڏند لٽا ڏين تن تي ڪهڙو قدم کڻجي.

آخر رت اٿي ته جيڪي ڏند نه ڏين تن کي پنهنجا مان لائڻ وڃي. ان رت تي ووت ورتا ويا ۽ رت گهڻائيءَ سان بهال ٿي. لاچار ٿي ڪن ڏند ڏيڻ قبول ڪيو. جن انڪار ڪيو تن کي پنهنجا مان لائڻ ويو.

ڏند کان انڪاري سڄڻ رات جو ستگرو مهاراج جن وٽ آيا ۽ چوڻ لڳا ته ڀڳوان جي درٻار ۾ اٿڻ آهي، ڪوئي لاءِ ناهي. ڦريو سو ڦريو. غريب جي ڪير ٻڌي ٿي ڪونه ٿو. ستگرو مهاراج جن چيو ته آيا ڪهڙي ڳالهه آهي؟ ڀڳوان جي درٻار ۾ سدائين پرڪاش آهي. هو ڪنهن سان به آليا ڪونه ڪندو آهي، فيصلو تمام پورو ڪندو آهي. پر دير ضرور پوندي آهي. باقي ڀڳوان ڪڏهن آيا ٿي نه چئبو.

پريمين ستگرو مهاراج جن کي پنهنجا جي ڪارروائي ۽ فيصلي کان واقف ڪيو ۽ چيو ته سائين، ڀڳوان جو اهو انصاف آهي يا بي انصافي؟

ستگرو مهاراج جن چيو ته آيا، اسين ڪئن چئون. ڀڳوان جي گت ڀڳوان ڄاڻي. پر اسان کي پڙهڻ نه ڏنو آهي ته جيڪي ڀڳوان ڪري ٿو سو اسان جي ڀلي لاءِ ڪري ٿو. اوهين اهو وشواس رکو.

ستنگ شروع ڪيو. هفتو کن گذري ويو. مڪي چهاراءَ،
 بابي راجهه مل سان صلاح ڪري، ڏنڊ جي وصوليءَ جي
 باري ۾ ڪنڊڙءَ ۽ سالاري جي پئچيالن جو ميمڙ سڏايو. مڪي
 صاحب پئچن کي ٻڌايو ته اڃا ۵۰-۶۰ ماڻهن ڏنڊ ڪين ڏنو
 آهي. اوهن اُن کان پڇو ته ڏنڊ ڇو ڪين ڏنو اُن. ان
 موجب پوءِ فيصلو ڪيو وڃي. مڪي صاحب اُنهن پيڪڙي
 ڪنڊڙن جا نالا پڙهي ٻڌايا.

اُتي به ڪي پريمي اُتي چوڻ لڳا اسان چوڪرن کي
 ڳوٺاڻي ماڙيون لا ۽ ٻڏي لا وهاريون نه به لڪي ڪري
 پهتو ٿا وڃن ۽ به چار ڏينهن گهرن ۾ ئي ڪين ٿا اچن
 ٻڌايو ته اسين چوڪرن کي ڇا ڪراون. جن ڏاڍ ڏنا هئا
 سي اُتي چوڻ لڳا ته اسان وٽ وري پئسا وڌيڪ ٿيا هئا
 ڇا جو اسان ڏنڊ پوري ڏنا. اسان واپار آهي ته ڏنڊ
 زوريءَ وصول ڪيو وڃي ته نه آئينده اسين به ڏنڊ ڪونه
 پريڏاسون. جيڪڏهن زوريءَ به ڏنڊ نه ڏين ته ڪين پئچي
 مان لائو وڃي. سم ڪوبالڏاس، پائي پاٿاروارام ۽ پائي
 چيلڏاس اُتي چوڻ لڳا ته پاٿار اسان جي صلاح آهي ته
 ڏنڊ بلڪل لاهي ڇڏجي جو جو چوڪرا ساڌ وٽ وڃن کان
 رهندا ئي ڪين. سم پاٿ ته ڪنهن کي اچڻ لاءِ ڪونه ٿو
 چوي. هو ته پئچي مڙج ۾ ويٺو آهي. تنهن سواءِ ستن
 سان وار وڃوڻ به ليڪ ناهي. ساڌن کي ڏک ڏيڻ سان
 بچاڙيءَ جو سمجھو تمام شراب پڪرندو، جيئن جو قل مڇي
 شهر کي پوکيڻو ٻولندو. اسان جي ٻالڏ مڇيو ته اها ٻالڏ
 ڇڏي ڏيو.

ابترو ٻڏي ڪي وڏي آواز چوڻ لڳا ته اهي ماڻهو
 سم ڇو پاسو لا نڪن. شايد هنن ئي به جادو ڪيو ويو آهي

رکيو هو. ستگرو مهاراج جن سڀني پريمين ڏي ٺهاري مشڪي
 چوڻ لڳا ته ابا، پڳتيءَ ۾ سر جو سانگو لاهڻو آهي. سڀ
 ڇنيون تڪليفون سهڻيون آهن. پڳوان پريڪيا وٺندو آهي.
 چيڪي پر پڙءَ جا سڃا پياسي آهن تن کي دک ۽ تڪليفون
 اينديون ئي آهن. پوءِ مهاراج جن ڏي ڀڄڻ ٺاهي ستنگين
 کي ٻڌايو.

راڳ ۾ پيلو

- ٿل - برهه جي باهه ۾ ڪي - پيارا ڀڄڻ ٿا.
- جيءُ ڇلائي پيهنڻجو - رنگ وڃڻ ٿا.
- ۱- مڙلي سر ۾ سن - سرندي سن ڏن.
- ڏيڇاچ ڇڻن پڻ - سڀن ڏين ٿا.
- ۲- ڪرنگ سن ٺاڍ - پنڊور لي سڳند.
- ديڪ چڪور چنڊ - آلا چڱن ٿا.
- ۳- مينا رخت چل - سؤرا لڙت دل.
- ڏسيو باڌل - مور ٺڄڻ ٿا.
- ۴- مڇ ۾ پتي پتنگ - ساڙڻ سڀ انگ.
- لريءَ ٿي لسنگ - چيئري چلڻ ٿا.
- ۵- ٿيئون لڄائون توڙي - من جون واڳون توڙي.
- جيءُ برهر جوڙي - امر ٿين ٿا.

اهو ڀڄڻ ارت سميت ٻڌائي دلداري ڏئي چوڻ لڳا ته
 ابا، هي سڀ پڳوان جو ڪم آڻو جو آڌ جهڳڊ کان وٺي
 پنهنجن پيارن سان لائين ڪندو آهي. لڳائي سندس ڪرپا
 آهي. تنهن ۾ توهان پنهنجي چٽ کي سدائين پڳتيءَ ۾
 اسٽ رکڻ، ڪنهن نه ڳالهه ڪري دلگير نه ٿيو. سڀ ايشور
 چڱي ڪندو. ايترو پريمين کي سمجهائي پوءِ ستگرو مهاراج جن

وينداسين. ايترو ٻڌي پاڻي تھلرام چوڪرن جي ماڻهن کي
چيو ته مون کي جيڪي ڇوڙو هو سو مون کين چيو باقي جيڪو
در پيهي آيو آهي، تنهن کي اسين لوڏي کين ڪڍنداسون.
توهان هيئر ساڌن کي ڇو نه هو کين سمجهائي.

مائي ستگرو مهاراج جن کي هٿ ڇوڙي ڇوڙ لڳا ته
توهان چوڪرن کي ڇو نه گهر هڻن. ستگرو مهاراج جن چوڪرن
ڏانهن تھاري مٿڪي ڇوڙ لڳا ته ڪئن آيا گهر ويندا؟
مائي وٺ آيا آٿو، ڀلي گهر وڃو.

چوڪرا هٿ ٻڌي ڇوڙ لڳا ته هي ڀريو، اسين گهر
وڃڻ لاءِ تيار آهيون پر گهر وٺي هلي مائي اسان کي ماريندا
۽ گهٽ وڌ ڳالهائيندا ۽ ڪولين ۾ بند ڪندا، توهان وٽ
اچڻ جي نه موڪل نه ڏيندا. تنهن ڪري اسان گهر ڪئن
وڃون؟ تنهن ئي چوڪرن جي ماڻهن چيو ته، مهاراج اسين
کين نه ماريوندا سون، نه وري هيڏانهن اچڻ کان روڪينداسون.
ايترو ٻڌي مهاراج جن چوڪرن کي چيو ته آيا، توهان ڪوبه
خيال نه ڪريو، هاڻي مائي توهان کي ڪجهه نه نه ڇوڙدا،
توهان ڀلي ماڻهن سان گڏجي گهر وڃو. پوءِ سيڏي چوڪرا
ماڻهن سان گڏجي گهر ويا.

شام جو جيڪي چوڪرا ماڻهن سان گڏجي گهر ويا هئا
اهي ۽ ٻيا ڪيترا مٿسڪي گڏجي وڃي پاڻي لاڪر گر جي
باغ ۾ ڪٺا ٿيا.

بچي ٿي تنهن ستگرو مهاراج جن کين ڏسي مٿڪي ڇوڙ
لڳا ته آيا، لکي لکي آيا آهيو؟ ڪهڙو ڇوڙ لڳو ته
سائين، ٻارو لکي لکي آيا آهيون. جنهن رات اسان
توهان وٽ اچي سمهيا هئاسون تنهن رات اسان سيني تي
ڏاڍي مار پئي هئي. پيار ڏينهن ماڻهن ڪولين ۾ بند ڪري

۱۰-۱۵ ٻيا مهمان مسافر به آيا . ۲۵-۳۰ مهمان ، مسافر سنت ساڌو هر روز سندن آستان تي ايندا ويندا هئا . ستگرو مهاراج جن جو پندارو رات ڏينهن چالو هوندو هو . ڪوبه غريب اُنات ايندو هوندو روتي کائي ويندو هو . ڪنهن کي به ڪنهن قسم جي روڪ ڪانه هوندي هئي .

هوڏانهن جيڪي ڇوڪرا مهاراج جن وٽ وينا هئا ۽ پنهنجي گهر ڪونه ويا هئا تن کي ڇوٽين ڏينهن مائٽ وٺڻ آيا . ستگرو مهاراج جن کي ڇوڻ لڳا نه هي پر پُر، هاڻي اسان جي ڇوڪرن کي موڪل ڏيو ته کين گهر وٺي وڃون ، جو سندن مائرون روئن ٿيون . ستگرو مهاراج جن چيو ته اُها اسان نه ڪنهن کي به ڪونه جهليو آهي نه نه وڃو . اسان نه پاڻ کين چوندا آهيون ته گهر وڃي پنهنجو ڪم ڪار ڪريو ۽ مائٽن جي آڳيا به رهو ۽ وڏن کي ڪابه ورندي نه ڏيو . سو توهان پاي سڀني کي وٺي وڃو . ڪجهه ڇوڪرا مائٽن کي ڇوڻ لڳا ته انهيءَ رات اسان گهر اچي توهان کي سڏ ڪيا ، در ڪڙڪايا پر توهان جواب ڏنو ته در ڪونه لاهينداسون . جيڏانهن وڻيو ٿيڏانهن وڃو ، سو هاڻي اسان گهر ڪونه هلنداسون . ڇوڪرن جو اهو جواب ٻڌي سڀئي پائي ٺهلام ڏانهن ٺهاري ڇوڻ لڳا ته توهان ڇوڪرن کي سمجهايو . تنهن تي پائي ٺهلام ڇوڪرن کي ڇوڻ لڳو ته اُها توهان کي مائٽ وٺڻ آيا آهن سو هاڻي توهان هنن سان گڏجي گهر وڃو . ستسنگي ٿيا آهيو ، ڪجهه نه وڏن جي آڳيا مڃيو .

ڇوڪرن چيو ته جڏهن مائٽن اسان کي لوڏي ڪڍيو ته پوءِ اسين گهر ڇو وڃون ؟ جي توهان به اسان کي پاڻ وٽ وٺڻ نه ڏيو ۽ لوڏي ڪڍيو ته پڳوان جو ملڪ گهڻو ئي ٻيو آهي . جيڏانهن آيو ٿيڏانهن هليا وينداسون . باقي گهر ڪونه

ڏاڍي مڙج مٽي . آلهي ۽ ڏينھون ۳۰-۵۰ ماڻھو آيا هئا جن مان شهر جا ۱۰-۱۲ ڇٽا هئا . آلهي ۽ رات پڳت لکميچند ۽ پڳت شيوڪرام ستگرو مهاراج جن کان ويندي ڪري پڇيو ته سائين هي شهر ۾ پئجيائي ڪوڙ ڇا ٿي ٿيو آهي . ٺهراڻ ۾ چيو ته ساڌ جيڪڏهن چوڪرن کي پاڻ وٽ آڇڻ نه ڏين ته سمورو ڪوڙ لهي پوي . ستگرو مهاراج جن چوڻ لڳا ته مان ڪنهن کي نه سڏ ڪري وٺي ڪونه ٿو آڇان . جيڪو پريهه پياڻهي گهر ۾ اچي ٿو تنهن کي لوڏي ڪين ڪڍنداسون . توهان کي اهو اڄڪلھ لڳي ٿو ته مان ڪن لوڏي ڪڍان؟ جيڪا ڳالهه مريادا کان ٻاهر ۽ ڌرم جي ورڏ آهي سا مان هرگز ڪونه ڪندس . ساڌن وٽ ڪير اچي يا وڃي ته انکي روڪڻ ستن جو ڌرم نه آهي .

جوشن آريا تسي ڪنٺ لاوي - ايهه برڌ سوامي سندا . وري به توهان وڏا ٻڌيوان آهيو . ويچار ڪري ٻڌايو ته ڇا ڪجي؟

ستگرو مهاراج جن جا اهي سندس وڃڻ ٻڌي پڳت لکميچند ۽ شيوڪرام ويهي پاڻ ۾ ويچار ڪيو . پوءِ مانا ڪرڻا ۽ ٺهراڻ کي وهاري ڪن چوڻ لڳا ته اسان ساڌ کان ساري حقيقت پڇي آهي . هُو جيڪا ڳالهه ڪري ٿو سا بلڪل ڌرم آلمار ۽ ليڪ آهي . ستن وٽ ڪير اچي يا وڃي ته ستن جو ڌرم نه آهي ته اڃو ٺارادر ڪري ڪيس لوڏي ڪڍي . پڳران سڀ چڱي ڪندو . ۱۵-۲۰ ڏينهن ڏسون ٿا ته پر پُر ڇا ٿو بڻائي، نه ته پوءِ شاهه جي مٽ ۾ گهڙيون ٿي جايون پيئون آهن ۽ هلي اٿي ويهيو .

ٽي صبح هو پڳت چيتارام، ڪرشنڊاس، نهچورام ۽ ٻيا ڪيترا مستنگي شاهه جي مٽ تان آيا . آلهي ۽ ڏينھن

اسين اڄ سنت کي سمجھائينداسون . تنهن کان پوءِ مهمان ۽ ستگر و مهاراج جن باپ ۽ ويڙهي روح رهاڻ ڪئي . شام جو سڀيئي گڏجي درياھ تي گھمڻ ويا ۽ اُتي کي مهمان ستگر و مهاراج جن کي چوڻ لڳا ته اڄ صبح جو شهر ۾ گھمڻ ويا هئاسون . ماڻهو توھان جي ڏاڍي ننڍا پيا ڪن . تنهن تي ستگر و مهاراج جن چيو ته توھين خيال نه ڪريو . سنسار جي لاهائي زيت آهي . ڪنهن مهل سنن جي پيا ننڍا ڪن ته ڪنهن مهل پيا ساراه ڪن .

سلوڪ - هرش برائي ديکي - پڳت ڪري سنسار ، جب ڪجهه ديکي هيٺئا - اوڳڻ ڌري گنوار .

ارٿ - سنساري آدمين کي جڏهن مان عزت ۽ دلوي پدارت ملندا آهن تڏهن هو ڏيکارڻ لاءِ پڳتي ڪندا آهن ۽ جڏهن ڪو دک ڏٺين ، ڳلا ڪرين ، ڪو پدارت نه ملين تڏهن اُٿلندو پڳوان ۽ سنن کي پيا ننڍيندا ۽ ڪاريون ڏيندا . رات جو ستگر و مهاراج جن ستسنگ ۾ هيٺيون شبد ٺاهي درد مان ڳائڻ لڳا .

راڳ - گوهماري

ٿل - ٿٺ پڳڙي جٺ ڄامان پا ڪر -

- ۱- پاپ سرو مٿن ڏويا - سڪ گهر سويا .
- ۲- لوڪ ننڍا کي ناءِ بڻائي - بد ليکي ڪا پيار چڙهائي ،
- ۳- بار دوندسين هويا - سڪ گهر سويا .
- ۴- پايه ڳلا ڪا گل ۾ گھانگيا - چوڙا لوڪن ڪا آسانگيا ،
- ۵- هر آرامي هويا - سڪ گهر سويا .
- ۶- ڪت پٽ کي مٿن ٻانڌي ڏوٽي - مھڙي طعاني کي ڪرموٽي ،
- ۷- سنڌر هار پرويا - سڪ گهر سويا .
- ۸- ڪهي ٿيئون مٿن پيا لڙالا - خود مستي ڪا پي ڪر پيالالا ،
- ۹- تين لڄا ڪو ڪويا - سڪ گهر سويا .

نه سختي ڪئي جو ستگورو مهاراج جن کي ڪابه شيءِ شهر
 مان ملي نه سگهي. جيڪا شيءِ گهر ۾ ڪٿي ئي نه گوال لال
 ڪپوڙي تي چڙهي هالن مان وٺي ايندو هو. پنهنجا تن جو
 ائين وقت زور هوندو هو. اها خبر هالن، شاهه جي پٽ،
 شهداد پور، ننڍي آدم ۽ ٻين ڪيترن ڳولن ۽ شهرن ۾ پريستن
 کي پڇي وئي. ڪيترا پريستي ستگرو مهاراج جن وقت اچڻ
 لڳا. شاهه جي پٽ مان پڳت لکميچند، پڳت شيوڪرام،
 سرڻ آند ۽ گرمکداس مهاراج جن وقت ڪندوءَ ۾ آيا. سڀ
 ستگرو مهاراج جن جو درشن ڪري ڏاڍو خوش ٿيا ۽ خبرون
 چارون پڇڻ لڳا. مهاراج جن ۾ شڪي ڇو نه ڏاڏا آندمگل
 آهن. پگوان جي وڏي ڪرپا آهي. ڏاڏو چڱو ٿورو نوهن
 آيا. تنهن کان پوءِ پڳت لکميچند ۽ شيوڪرام پنهنجي منهن
 ٺهرايو کان پڇڻ لڳا ته پنهنجا ڇو نوهان سان اڪرار ڇا
 ٿي ٿيو آهي؟ ٺهرايو ڪاوڙ ۾ اچي ڇوڻ لڳو ته ڪهڙي
 ٿا خبر پڇو؟ عزت ئي ويئي. سارو جهڳڙو ساڌ ڪرايو
 آهي جو پراوا ڇوڪرا سارو ڏينهن پاڻ وقت وهاري ويندو
 آهي. ڇوڪرن جا مائٽ هتان وٺي ٿا وڃن ته ٿورو گهر جو
 ڪم ڪري وري ساڌ وقت ٿا پڇي اچن. تنهن ئي ساڌ کي
 پنهنجن اُحن جي ڇو نه نوهان ڇوڪرن کي پاڻ وقت اچڻ نه ڏيو.
 مون پڻ ساڌ کي گهڻو ئي سمجهايو آهي ته تون ڇوڪرن کي
 اُحن نه ڏي. پنهنجو ڪهڙو ڪم جو اسين ويٺا ٿا ڪا ڪريون.
 پر ساڌ ڪنهن جي ٻڌي ڇو ٿو. چوي ٿو ته اسان ڪنهن
 جي نه رات سان نه ڇوڏاسون نه اچو يا نه اچو. هاڻي نوهان
 نه آيا آهيو. رات جو ساڌ کي سمجهائڻو ته لاچار هن آهاڻي
 ۾. من لڏڻو ٿو ٻڌو. اها ڳالهه ٻڌي پڳت لکميچند، پڳت
 ۽ ٻيا ٻئي ٺهرايو کي ڇو نه نوهان ڪاٿي چنٽا نه ڪريو.

پنج روپيا ڏنڊ جي ڇڏي وڌو. ڊڪڙو ڪمايو ڪين، ٻيو جو هنن سڙن ۾ نه نه پتون ها. هاڻي هلو آندڙ جي وري نه ڪل لاهي ڇڏينداسون.

ڪن چوڪرن جيتوڻيڪ مار کاڌي ۽ ڪوڙا وڃن ٻڌا پر زبان سان مائٽن کي ڪجهه نه چيائون، پاڪل سانت رهيا. هوڏانهن تهلڻي وڃي مڪيءَ کي انهن ماڻهن جا نالا ڏنا جي پنهنجي ڊڪڙي ۾ شاهه ٿيا هئا. مڪيءَ پنهنجي خزانچيءَ کي گهراڻي چيو ته تهلڻي کي ساڻ ڪري وڃي انهن کي ڪنڌڙن کان پنج پنج روپيا ڏنڊ وصول ڪري آڇو. خزانچي ويو، پر جيڪي چوڪرا اڃا تائين مهراج جن وٽ ويٺا هئا ۽ گهر آيا ئي ڪونه هئا، تن جي مائٽن ڏنڊ ڏيڻ کان انڪار ڪيو. باقي ٻين کان ڏنڊ وصول ڪري آيا. تنهن ئي مڪيءَ کين چيو ته چڱو جن ڏنڊ نه ڏنو آهي تن جا نالا پاڻ وٽ لکي ڇڏيو. هفت ڪن ۾ پنهنجا گڏ ڪري انهن جو فيصلو ڪرائيو. مڪيءَ پوءِ پنهنجي تهلين کي چيو ته توهان صبح جو ۵ بجه کان رات جو ۱۱ بجه تائين سنڌ جي گهر وٽ رهجو ۽ جيڪي به اتي اچن تن جا نالا اڳيان وڃجو. رات جو احوال ڏيئي پوءِ پنهنجي گهر وڃجو.

ٻئي ڏينهن فقط ۱۵-۲۰ پرڻي ستسنگ ۾ آيا. تهلڻا انهن جا نالا لکي ويا ۽ اچي مڪيءَ کي ٻڌايائون. مڪيءَ کين چيو ته سڀاڻي اوهان مان ڊڪڙو ڇوڪسيءَ تي وڃي ۽ ٻيو موديءَ کي ساڻ ڪري وڃي ڏنڊ وصول ڪري آڇي. ٻئي ڏينهن ٻن چئن ڏنڊ ڪونه ڏنو.

ٽئين ڏينهن مڪيءَ چار ماڻهو ڇاڄ لاءِ ڇڏيا ۽ پنهنجي اهڙي

ستگرو مهاراج جن ستنگين کي چوڻ لڳا ته اها، توهان
ستنگ ۾ آيا آهيو پر پنهنجيائي ٺهيو اوهان جا نالا کي
وڻو آهي. سڀاڻي ڏند ڀرڻو ٻوڏو. پر اها ڪو خيال نه
ڪريو. اهي سڀ ڀڳوان جا ڪيل آهن. پرکيا ٿو وڃن. اٺ
۾ سڙي ڪندو. هاڻي توهين ڀل ڪهر وڃو. مائٽ ڪجهه به
چون ته غم کائي وڃجو.

ٻيو سڀيئي گهرن ڏانهن ويا. گهر پهتا ته ڏسن ته دروازو
بند. در کڙڪائي، زور سان آواز ڪري مائٽن کي سڏ ڪرڻ
لڳا پر جواب ڪير. ڪنهن ڪنهن کي اندران آواز آيو ته دروازو
ڪونه کولينداسون، توهان اسان کي ڪونه ڪيو. ڇڏاڻهن وڌو
ٿيڏاڻهن هليا وڃو. ڪن کي ته مائٽن جواب ئي نه ڏنو.
لاچار ٿي ڪي پنهنجي گهرن ٻاهران ئي سمهي پيا ته ڪي
مڙي ستنگ واري ٺلهي ئي اچي سمهيا.

پر رات جو ۴ بجي. ستگرو مهاراج جن ٻاهر آيا ته ڇا ڏسن
ته ۱۰-۱۵ ٻرهي سمهيا پيا آهن. انهيءَ ستگرو ٻرهي
کي اٿاري چوڻ لڳا ته اها، صبح ٿيو آهي، اڳي نام چيو.
ستگرو مهاراج جن جو مڏر آواز ٻڌي سڀ اڳي کڙا ٿيا ۽
ٻرين پئي، آڻ ٻڌي اڀياس ڪرڻ لڳا. ستگرو مهاراج جن
به ڏند ٻاڙي ڪري پنهنجي ڏيان ۾ ويهي رهيا.

۶ بجي اڀياس مان اڳي مهاراج جن کي ٻرين پئي اهاڙي
ڪرڻ لڳا ستگرو مهاراج جن به مشڪي کين چوڻ لڳا ته
اها، رات توهان کي مائٽن در ڪونه کوليو ڇا؟ سڀيئي
ٻرين همت جوڙي چوڻ لڳا ته سائين اوهين ڇاڻي ڄاڻهار
آهيو. ٻيو ستگرو جن کان موڪلائي ڇڏي پنهنجي گهر
آيا ته مائٽن کين ڪاوڙ ڪندي چيو ته ڪالهه توهان کي
ستگرو سمجهايوسن ۽ منع ڪيسين ته سنت وٽ نه وڃو
۽ ڏند ٻوڏو. پر توهان ڪو ڌيان نه ڏنو هاڻي

۶- هن وڻ جا گل ڪن گلزاري - بيهند جن ۾ آه بهاري
سنگھڻ سان ٿو ڪارج سري .

۷- هن وڻ جا ڦل ڄاڻا الستي - کائڻ سان چڙهي خود مستي
آمر رهي، ڄم ڪان نه ٿري .

۸- هن وڻ جي آه سندر ڇايا - تنهن جي هيٺان جي جن آيا
نس من تنجو نسل نري .

۹- هن وڻ جو ٻج آه وڪاڻو - مله ڪان مهانگو اصل اباڻو
ونندو ڪو سر پيت ٿري .

۱۰- هن وڻ کي پڙ جي جن چوئي - ڪهي ٽههون سڪه پائي سوني
پڙ ساگر ڪان نرس ٿري .

اهو ڀڄن جڏهن ارت سھت ڳائي پورو ڪيائون تڏهن
جيڪي مهاراج جن جا پريمي ڇڳياسو اُتي ويٺا هئا سي ڀڄن
دوان دلداري پائي پريم منجهان وڌي آواز ستگرو مهاراج جن
جي جڻه منائڻ لڳا . تنهن کانپوءِ پريمي چوڻ لڳا ته اسين
ته لت ليم سان پيا اينداسون . مائت ڄاڻن پنهنجا ڄاڻي .
سڀئي پيرين پئي گهر ويا .

پئي ٽينهن تي سڄو ڏينهن شهر جو ڪوبه ماڻهو ستگرو
مهاراج جن جي دڪان يا گهر ۾ ڪونه آيو . شام جو ستسنگ
جي سمي ڪن پريمين مهاراج جن کي ٻڌايو ته آڄ مائتن پنهنجن
ٻارن کي ٻڌي قابو ڪري وھاريو آھي . اسين توهان جي
دنيا سان ڪنهن لهواري پڇي آيا آھيون . مهاراج جن ڪين
منڍڪي چيو ته چنتا نه ڪريو . ايشور چڱي ڪندو . ايترو
چڱي ستسنگ شروع ڪيائون . واحد بخش لپدار دلو وڃايو .
انهيءَ رات ستسنگ ۾ ۲۵-۳۰ ماڻهو مس آيا هئا . جڏهن
ستسنگ سماپت ٿيڻ تي هو ته پنهنجي ٺهليو، جيڪي
ستسنگ ۾ آيل هئا تن جا نالا لکي ويو . تنهن کان پوءِ

ڳهر ڪي پٽيڪاٽ ٽالپون لالو آهي، تنهن ڪري ڪير به ساڻن
 وهندڙ نه رکي. جيڪو هن فيصلو جي پڇڙي ڪندو
 ان تي پنج روپيه ڏند رکيو ويندو. سڄ ٿئي سڀئي پريمي
 مهاراج جن وقت ويا ۽ جيڪي پٽيڪاٽ ۾ وهيو واپس هئو، سو
 کين ٻڌايائون. سڀئي ماڻھو ٿي چيو ته اسين اوهان کان سواءِ
 ڪنهن رهي سگهنداسون.

پريمي جا اهي وڃڻ ٻڌي ستگرو مهاراج جن مشڪي کين
 دلداري ڏئي چيو ته آبا، اسان سدائين توهان سان گڏ آهيون.
 توهان ڪوئي خيال نه ڪريو. ايشور چڱي ڪندو. هاڻي
 توهين ساڙ ڪٽي اچو ته ستنگ شروع ڪريون. پريمي ساڌن
 کي سڏي ساڙ ڪٽي آيا. ستنگ شروع ٿيو. ستگرو مهاراج جن
 ٻڃڻ ڪندي جهڙن هوج ۾ آبا لڏهن هيٺيون ٻڃڻ لاهي
 ڳاڻڻ لڳا.

سر ڪوهماڙي

ٿل- هي وڻ نه وڻڻ کان اڻڻ پري پري

- ۱- اوهين ڏسو دل ۾ ڏيان ڌري.
- ۲- هن وڻ جي آه پاڙ پالائي - آڏو آلت مڏيه آه اڪائي
 جل ٿل جهڻن جي چوٽ پري.
- ۳- هن وڻ جا ٿي ڌار وڌائي - تنجي ڪر تون سڌو سدائين
 تن ڏن جو ايمان هري.
- ۴- هن وڻ جون ٿي شاخون سهائي - تنڪي ڇاڻن ڪي وڌائي
 اوکڻ پنهنجا دور ڪري.
- ۵- هن وڻ جا ٻن ٻارس آهن - چاه رکي جي تنڪي چاهين
 تنجي من جي مٿل نري.
- ۶- هن وڻ جا ٿي ڪندا ڪرارا - دل ۾ درد وڌائڻ وارا
 جهڻن کي لڳي سو چيڙي مري.

نه وٺا ڪي پاڙ کان وڌيو نه ڌار، ٺاريون ۽ پن پاڻهي سڪي
 ويندا. باقي جو توهان ڌار ۽ ٺاريون پيا وڌيندا ۽ پن پيا
 پٽيندا نه وري پيا پيا ڦٽيندا. تنهن ئي مڪي آئي ڇوڻ لڳو
 نه ڪئن پائرو انهيءَ ڳالهه جو مطلب سمجهيو آئو؟ هن جي
 ڇوڻ جو مطلب اهو آهي ته ڇوڪرا آهن ڌار، ٺاريون ۽ پن
 ٿر ڪي مارڪٽ ڪري جي ڇپ ڪرائيندا نه وري پيا
 ڇوڪرا اهڙا پيدا ٿيندا ۽ وٺا آهي پڳت نئون رام.
 جيڪڏهن ماڻهين سنت کي شهر مان لڏائي ڇڏيندا ته ڇوڪرا
 پاڻهي ٻچڙا ٿي ڇپ ڪري وهندا. تنهن ۾ اوهان پائرن
 جو ڪهڙو رايو آهي.

هڪ سڄڻ آئي ڇو نه پائرو، سنت کي ڪئن لڏائي
 سگهندا؟ هو وس وارو آهي، لڏي يا نه. انهيءَ تي
 ٻيو آئي ڇوڻ لڳو ته سنت جي گهر کي پنهنجا مان لاهي
 ڇڏجي. ڪنڊو ۽ سالاري جو ڪوبه ماڻهو هنن کي پائيءَ جي
 شيءِ نه ڏئي. ڪوبه سائڻ لاڳاپو يا واسطو نه رکي. ڪير
 نه سندن گهر نه وڃي. جيڪو وڃي يا پنهنجن جي فيصاي جو
 الڳهن ڪري انهيءَ تي پنڊ روپيه ڏنڊ رکيو وڃي. سنت
 کي لڏائڻ جو اهو ئي هڪ طريقو آهي. ائين ڪندا ته هو
 پاڻهي لڏي ويندو. انهيءَ تي پنهنجا ۾ ڏاڍو اچي ڳوڙ
 ٿيو. ڪي چون اها راءِ ٺيڪ آهي ۽ ڪي چون نه ائين
 ڪرڻو. سنڌن کي ستائڻ معنيٰ لڳريءَ جو لباس
 ڪرائڻ. مڪي صاحب آئي ڇو نه شائتي ڪري ٻڌو. اوهان
 بيان به ڏايا آهن. هاڻي فيصاو ڪريو. پائي ڦٽورام آئي
 وٺا لڳو ته ووت ورتا وڃن. گهڻن جو رايو ٻيو ته سنت
 آڪهه کي ڦاڻهيون لاڻو وڃي. ٻئي ڏينهن مڪي صاحب
 لاري ۽ ڪنڊو ۾ هوڪو ڏياريو ته پڳت نئون رام ڇو.

چوڻ لڳا ته هي ٻريڙو، اسان کي مانت ڪيترا به ڏک ۽
ڪشت ڏيندا ته به توهان چوڻ ڪين ڇڏينداسون، ڇت
نه ائين ٿو چوي ته سدائين توهان جي 'چرلن' ۾ ويٺا رهون.
مهاراج جن نيتون تي مشڪي چوڻ لڳا ته آها: گهٻرايو نه،
جيڪي مانت چوڻ يا ڏک ڏيڻ نه به مانتن کي آڏو جواب
نه ڏجو، سدائين سالت ۾ رهجو، هاڻي ٻلي ٿور وڃو.

ٻئي ڏينهن رام جو ڪنڊڙو ۽ سالاري جي پنڃاٽ جو
ميڙ ٿيو، جتي مڪي صاحب سڀني پنڃڻن کي ٻڌايو ته ڪن
ڪن چوڪرن جا مانت ڊالهن کڻي آيا هئا ته پگت نيتون رام
جي صحت ۾، سندن چوڪرا نه ٿور جا رهيا آهن نه گهاٽ
جا، انهيءَ لاءِ، هو نيتون رام وٽ نه ويا هئا ۽ کيس عرض
ڪيو هئا ته اسان جي چوڪرن کي پاڻ وٽ آڃڻ نه ڏيو،
پر هن ڪن ڪتو جواب ڏنو ته مان ائين ڪين ڪندس، اوهين
پنهنجا چوڪرا پاڻ سهاريو، لراس ٿي، هو مون وٽ ڏانهن
آيا هئا ته هيءَ ڳالهه ٺهي ڪن، پنهنجي ڪجهه ڪن، انهيءَ
لءِ، اوهان کي لڪيڻ ڏئي ويئي آهي. هينئر اوهان جو
جيڪو ويچار هجي.

ايترو چئي مڪي صاحب بس ڪئي ته مهاراج گرڌاري لال
آئي ٿو ٿيو ۽ چوڻ لڳو ته ڊهڙو ظلم ڪئي ڏٺو، جو پگت
نيتون رام منهنجي پاءُ کان گهر جي بهاري پارائي، چوڻ
باس ملائي، پاڻي پراڻي ۽ ٻيو اهڙو ڪم ڪار ڪرائي؟
اسين برحمت، ارهائ جا پوڄو، پگت نيتون رام کي اهڙو
خيال ڪونه ٿو ٿئي. اوهين پنهنجي مٿس زور آڻيو ته اسان جي
ٻارن کي پاڻ وٽ آڃڻ کان منع ڪري، يا جي چئو ته اسين
اوهان جو شهر ڇڏي هليا وڃون.

آئي پگت بالسي رام چوڻ لڳو ته منهنجي صلاح آهي

ٺهندي. اسان وقت ڪو اچي يا ڪو وڃي اسان نه ڪنهن
کي به ڪونه جهلينداسون. ايترو چئي مهاراج جن گوال لال
کي چيو ته ابا، ٽڪري ڪارائي سيني کي جل پيئاريو. انهيءَ
تي سڀئي اٿي چوڻ لڳا ته اسان کي پاڻيءَ جي گهرج ناهي،
اسين وڃون ٿا.

ايترو چئي سڀئي ڪاوڙجي اٿي هليا ويا ۽ سڌو مڪي
وت ويا. مڪيءَ کي پنهنجن چوڪرن ۽ مهاراج جن جي سموري
ڳالهه ڪري ٻڌايائون. ڳالهه ٻڌي مڪي صاحب چوڻ لڳو ته
انهيءَ باري ۾ مون کي اڳ ۾ به سالاري شهر مان به ٿي
دانھون آيون آهن. برابر اها ڳالهه سني ڪانه آهي جو نوجوان
چوڪرا ٽلڙا ڏاڙي ڇڏي، پنهنجا گهر ڦٽائي، سارو ڏينھن
سنت وت ويٺا هجن. تنهنڪري سڀاڻي ساري شهر جي
پنهنجا ڪني ڪري ويچار ڪنداسون. ايترو ٻڌي سڀئي
پنهنجي پنهنجي گهر ويا.

رات جو ستسنگ کانپوءِ مهاراج جن چوڪرن کي چيو ته
ابا، ٻي خبر ٻڌي آئون. اوهان جا مائٽ گڏجي آڄ صبح
جو اسان وقت آيا هئا ۽ چوڻ لڳا ته توهان اسان جي چوڪرن
کي پاڻ وقت اچڻ نه ڏيو، ڇاڪاڻ ته چوڪرا ڪرچي پيا آهن.
گهر جو ڪم ڪار ڪونه ٿا ڪن. ابا، توهان سڀ وڏن
جي آڳيا ۾ رهو ۽ گهر جو ڪم ڪار به ڪريو. ستگرو مهاراج جن
جي ڳالهه ٻڌي آتماند، هوندلداس، اوم پرڪاش ۽ ٻيا
پريمي ستگرو مهاراج جن کي چوڻ لڳا ته سائين، اسين گهر
جو ڪم ڪريون به پيا تنهن هوندي به مائٽ ٻيا مارڪٽ
ڪن ۽ گهٽ وڌ ڳالهائين. چون ٿا ته ماڻهين ساڌن وقت
وڃو ٿي نه. آڄ توهان وٽان ٿي وڃي مڪيءَ کي دانھن ڏئي
اٿن. سڀاڻي ٻنهي شهرن جي پنهنجا ڪني ٿيندي. وڌيڪ

ڪڍي . ڪهڙو نه ڪن ماريون ٿا، بند ڪريون ٿا ته به پٽيون
 ٺهي هليا ٿا وڃن، اسان جي ڪا به پرواهه ناهي ڪن . جيڪي
 نهه، چاليهه، اهڙا چوڪرا هٿان جا مالت پاڻ به گڏ ٿيا . اها
 سڀ مهاراج گزاري لال جي ڪن تي به پئي، سو هو اتي
 آيو ۽ اچي پنهنجي ماءُ هونل جي وارن به ڪن ٻڌائين ۽
 ٻڌائين ته هاءِ نه هلي سگهه ٿي زور آڻيون ته اسان جي ٻارن
 کي پاڻ وٽ آڻڻ نه ڏئي . سڀني چيو ته اسان پاڻ اهڙي
 صلاح ڪري رهيا هئاسون . اها ٻڌي نه وڃي ته پوءِ مڪي
 صاحب کي هلي چونداسون .

اهو ايسو ڪري سڀني گڏجي ستگرو مهاراج جن وٽ
 آيا . ستگورو مهاراج جن سڀني کي آدرستڪار ڏيئي ويهاريو
 ۽ پرام سان ڀڄڻ لڳا ته توهان جو آج ڪئن اچڻ ٿيو آهي .
 تنهن تي مهاراج گزاري لال چوڻ لڳو ته اسان سڀ آج
 اڏويءَ ڪري توهان وٽ آيا آهيون جو اسان جا چوڪرا
 پنهنجن گهر جو ڪم ڪار اصل نه ٿا ڪن، سارو ڏينهن توهان
 وٽ ويٺا آئون ۽ رام جو ۱۲ بجي ڌاري مس ٿا موٽن . اسان
 ڪن ٿو ٿي سڄيائو آهي پر اسان جي هڪ به لڳا نٿا .
 اسان جو پنهنجي اوهان کي عرض آهي ته ڪن اوهين پاڻ
 وٽ آڻڻ نه ڏيو .

مهاراجن مڪي چيو ته اسان وٽ جيڪو ايندو تنهن
 تي ڪئن چونداسون ته اسان وٽ نه آج . توهان ٻلي پٽينجن
 جو ڪم ٿي چيلو . مهاراج جن جا اهي وڃن ٻڌي سڀني
 چوڻ لڳا ته پڪت صاحب چوڪرا اسانجي هابطي کان ڪري
 ويا آهن، ڪري ڪري اوهان پاڻ وٽ آڻڻ نه ڏيون .
 ستگرو مهاراج جن وري مڪي چيو ته توهان ويٺا نه ڪريو
 ته اسان وٽ آڻڻ نه ڪئن لوڏي ڪڍون . اها ٻڌي ڪن

توهان جا نوڪر ٿي در ٻٽي ويٺا ٺهاريون ته اچهو ٿا اچن .
 پر توهان کي پنهنجو ڪوبه خيال ڪونه ٿو ٿئي . اڄ ڏينهن
 کان وٺي سنت وقت نه وڃجو- جي ويندا ته پاڻ ڄاڻو ٿا .
 ٻيو به گهڻو ئي گهٽ وڌ ڳالهائي مائٽن کين منع ڪئي . پر
 انهن پر يمين ۽ نستنگين پنهنجي مائٽن جي سمجهائڻ يا ڏڙڪڻ
 تي ڪوبه ڌيان نه ڏنو . جن روزانه نيت نيران ستگرو مهاراج جن
 وقت ايندا ويندا هئا ، تن ئي اچڻ وڃڻ لڳا . آخر چوڪرن
 کي مائٽ مارڻ لڳا . ڪن کي ڪوئين به پُڙي ، نالا ڏيئي
 بند ڪيائون . ڪن کي نوڙين سان ٻڏي ڇڏيائون . پر جن
 جن مائٽ پيا مارين تن تن سندن ورتي ويئي ويراڳي
 ٿيندي ۽ پريم وٺو پختو ٿيندو ڇو جو سنسار جو دک به
 وٽراڳ جو ڪارڻ آهي .

ساوڪ- جن جن توکي لوڪ- ٿڌن ٿڌن مون تاڪيد ٿئي .
 انهيءَ ڪري پاڻ جيڪو سنسار ۽ مٿن مائٽن ۾ موه هون
 سو نڪرندو وين . جن بندراڻن ۾ گوپيون گوال ، ڪرشن جي
 مرليءَ جو آواز ٻڌي ، لوڪ لڳا لاهي ، پنهنجو ڪم ڪار
 ڇڏي ۽ ڪنهن جي پرواهه نه ڪري پڳوان جي چرلن ۾
 پهچي مرليءَ تي مست ٿي ويندا هئا ، ڪابه وهنوار يا سنسار
 جي خبر ڪانه پوندي هئن ٺهڙي طرح سڀئي ڇڳياسڙ ۽ پريمي
 ستگرو مهاراج جن جي پڇن رڻپي مرلي ٻڌندا هئا ته ڪدم
 ستگرو مهاراج جن جي چرلن ۾ اچي ستنگ ٻڌندا هئا .
 سلوڪ- نون ڀيڻ ڏهه ڏاڍو- پندرهن پينڌ پيا ،
 جڏهن پرين ياد پيا- ٿڌهن چوڪ چنائون هيڪڙي .

ارت- جن کي سچو پريم ۽ وٽراڳ ۽ پڙيءَ جي ملڻ
 جي پياس آهي تنکي سنسار جو ڪوبه ٻڌڻ ٻڌي ٿو سگهي .
 چوڪرن جو اهڙو حال ڏسي ، مائٽ منجهي پيا نه ڄا

ٻولندو. ماڻهو اُڀيس ڪندا ته توهان ڇا ڪيو آهي ڇو پنهنجي
 اُٺن برهمڻ ٻڌي ڪي ناس ڪري ڇڏيو. ڪل ڪي ڪلڪ
 لڳايو، تنهن ڪري اڄ کان وٺي ٽيڻون رام ڇو شش نه ڇوانج
 ۽ نه سندس گهر وڃي شروا ڪج. جي اسان جي ڳالهه نه
 مڃيندين ته اسان توکي گهر ۾ ڪونه رهاينداسون. اهو ٻڌي
 هوندداس پاءُ ڪي چوڻ لڳو ته توهان مون کي ڇا سمان
 آهيو، ودوان ۽ شاسترون ڇا ڇاڻو آهيو سو توهان ڪهڙي ٿا
 صلاح ڏيو؟ سندس مهراج وڏو ودوان هو، پوءِ سوڌر ذات
 جي پڇاري دادوءَ کي ڇو گرو ڪيو هئائين؟ هنکي گرو
 ڪرڻ سان ڇا سندس برهمڻو ناس ٿي ويو؟ توهان ودوان
 آهيو. مون کي لاءِ سمجهايو. مهراج گرداري لال چوڻ
 لڳو ته سندس مهراج برابر برهمڻ ٿي ڪري دادو مهراج ڇو
 چيلو ٿيو هو پر کيس برهمڻ جي پنڃاٽ پنهنجي لپاٽ مان
 ڪڍي ڇڏيو هو. تنهن ٿي هوندداس چوڻ لڳو ته ڀلي
 مولڪي به لپاٽ مان ڪڍي ڇڏيو.

دوهرو - گنگا ڪاشي گونار ٿڪ - کوجا چارون ڌام
 هوندل ڪي من پائيا - ستگرو ٽيڻون رام.

مون جيڪو ستگرو ڪيو آهي تنهن جو ٿي شش ڇوانيندس
 ۽ شيوا به ڪيندس. اهو جواب ٻڌي مهراج گرداري لال
 کڻي چمپ ڪئي ۽ دل به ويچار ڪيائين ته سنت کي وڃي
 چوئندس ته هوندل کي پاڻ وٽ آڇڻ نه ڏيو. اهو ويچار
 ڪري ٻاهر هليو ويو.

ٽي پاسي ستگرو مهراج جن جا ٻيا به جيڪي ڀڳيا-
 ۽ ٻريدي هئا تن کي نه سندن مائٽ چوڻ لڳا ته توهان گهر
 ڇو ڪونه ڪم دل سان ٿا ڪريو ۽ سارو ڏينهن ساڌن وٽ
 ويٺا آهيو. رات جو ۱۲ بجه ڌڪا کائي گهر ٿا اچو. اسان

ملي . ٻڌي گرڌاري لال چپ ٿي ويو .

رات جو ستسنگ ٻڌي مهراج هولدلداس گهر موٽيو ته مهراج گرڌاري لال کيس چيو ته تون ٽيئون راءِ جي گهر جو ٿو وڃي شيوا ڪرين ؟ مون ٻڌو آهي ته توهن کان اُڀديش وٺي هن جو شش بڻيو آهين . هنجي گهر ۾ بهارون پيو پائين ، جوڻا باسٽ پيو ملين ۽ فراش پيو وڃائين . ماڻهو ڇا چوندا ؟ تون پنهنجي شان ڏانهن ڏس . اسين برهمڻ ٿي وائين جي شيوا ڪريون ؟ اها ڳالھ توکي سڻئين ٿي ؟ پنهنجو ڪرم ڌرم پرست نه ڪر .

هولدلداس هٿ چوڙي چوڻ لڳو ته ٻائڙ مون برابر کين ستگرو ڪيو آهي ۽ شيوا به ڪندو آهيان ، جو چڱياسوءَ جو ڌرم آهي ته گرن جي هر پرڪار شيوا ڪري . سڀئي شاستر به ٿاڻن ٿا چون ته ڏيهه ڌاري گروءَ کان سواءِ گيان جي پراپتي نه ٿيندي آهي ۽ گيان کان سواءِ مڪتي نه ملندي آهي . خالي شاسترن پڙهڻ سان آتما جو ساڪيات نه ٿيندو .

سلوڪ - ويد اڏي اُڏي ڌرتي گربن لڳي - لاڳي لوڻ سمان
بادل گرمڪ دوار تي - امرت ٿي اڌڪان .

اڌڪان - ويد شاستر بادل سمان آهن . گروءَ کان سواءِ ڪارا لڳندا ، ڄڻ سمنڊ جو پاڻي ڪارو آهي . پر اهوئي پاڻي بادلن دواران مڏو ٿي اچي ٿو ، تنهن ڀيڻ گروءَ پورن گروءَ دواران پڙهبا ته امرت سمان ٿي جيئو ڪي امر پائيندا . الهيءَ ڪري مون شاسترن جي آڳيا پاڻي ستگرو ڪيو آهي . تنهن تي مهراج گرڌاري لال چوڻ لڳو ته تنهنجي ڳالھ برابر آهي پر ڪو مهاٿما ، ڪو وڏو سياسي ، ڪو وڏي نالي وارو گديسر گرو ڪرين ها ته تنهنجو نالو به ٿئي ها . هيٺ جيڪو ٻڌندو سو اُٿو نندا ڪندو . اسانکي به ڪنڌ هيٺ ڪرڻو

جي لکهي ٿي وٺي بهاري پائي نه سندس هڪ پيارو ڄڻ
 اڪيٽ پاسري رام اسان اچي لنگهيو. مهاراج هوندلداس کي
 بهاري ٻائيندو ڏسي چوڻ لڳو ته مهاراج هي ڇا وٺا ڪريو؟
 توهان پاڻ وٺا بهاري ڏيو هي وٺا توهان جي شيوا ڪن
 يا توهان هن جي شيوا ڪريو؟ ماڻهو ڇا چوڻدا؟ شهر ڇا
 ماڻهو اوهان جي لندا ڪندا. تنهن تي مهاراج هوندلداس
 چيس ته سارو سنسار نه اسان جي ويٺو شيوا ڪري پر اسان
 جو نه نه ڏرم آهي نه ڪنهن جي شيوا ڪريون، سو هيءُ
 جاءِ اسان جي شيوا ڪرڻ جي آهي. ستگرون ۽ ستن جي
 شيوا نه ڪريون؟ ڪرو ڪرنت صاحب اوهان روز پڙهندا
 آهيو، صاحب لکيو آهي ته 'چار بدارت ڇهڪو مالگي،
 ساڌ ڄڻا ڪي سڌا لاکي'، سوئي پيارا جي توهان نه پنهنجو
 اڏار ڇاهيو ته هن ڏر تي اچي شيوا ڪريو. اهو ٻڌي
 پاسري رام، مهاراج جي گهر اچي سندس وڏي پاءُ مهاراج
 ڪرڏاري رام کي ٻڌايو ته اوهان جو ننڍو پاءُ هوندلداس،
 ٽيمون رام جن جي گهر ويٺو بهاري پائي، چوڻا پاسٽ ملي
 ۽ توهان جو ڪرم ڏرم پرست ڪري، توهان اسان جا پوڄيه
 ٿرو آهيو، اسين توهان جي شيوا ۽ پڙ ڇا ڪريون ڪين توهان
 اسان والين جي ڪريو؟ ڪيٽون ڏينون کان وٺي مهاراج
 هوندلداس، ٽيمون رام جو شش پنجني شيوا ٿيو ڪري.
 توهان کي شايد اهيءَ ٻالو، جي خبر ناهي، جي توهان پرهن
 تي ائين ڪرڻ لڳندا ۽ پنهنجو ڪرم ڏرم وڃائيندا ته ڪير
 اوهان جي پڙ ڇا ڪندو؟ جي توهان کي اعتبار نه اچي ته
 دوبرو وڃي ڏسي اچو. مهاراج ڪرڏاري لال اهو ٻڌي پنهنجي
 چوڪري کي سڏي چيو ته، بست ڏسي اڄ نه ڪاڪين ڇا
 وٺو ڪري. چوڪري ڏسي اچي ٻڌايو ته ڪاڪو پاسٽ ٻيو

سنتن جي شيوا ڪرڻ لڳو. سنتن کي روئي ڪارائي، پاڻ به ڪائي پنهنجي گهر ويو. شام جو اچي ستسنگ جا فراش وڇايائين. اهڙي طرح ڪجهه وقت ٿاڏي پرير سان شيوا ڪيائين.

جڏهن ستگرو مهاراج جن ڏٺو ته هوندلداس کي ذات يا وديا جو ايمان ڪونهي ۽ ڪهڙي به قسم جي شيوا به سٺو ڪوچ نٿو ڪري، تمام گهڻي شردا ۽ پرير به اٿل اٿس تڏهن کيس نام جو اڌ ڪاري سمجهي چيائون ته، ابا سڀاڻي ۸ بجي اچجو ته توهان کي نام جو رستو ٻڌائينداسون.

اوڏي مهل ستگرو مهاراج جن گوال لال کي چيو ته سڀاڻي توکي به هوندلداس سان گڏ نام ڏينداسون.

ٻئي ڏينهن صبح جو ۸ بجي گوال لال ۽ هوندلداس پاڻ ڇا جي سامگري ۽ پرساد کڻي آيا ۽ ستگرو مهاراج جن کي پيرين پئي اچي ويٺا ۽ گر منتر وٺي ستگرو مهاراج جن جا شش ٿيا. تنهن کان پوءِ ستگرو مهاراج جن کين چيو ته هاڻي پرشارت ڪري پنهنجي آتم سروپ کي پاڻو. ٿورو ڳالهائو، ٿورو کائو ۽ ٿوري ننڊ ڪريو. رات ڏينهن آڀاس ڪريو ۽ سينن جي شيوا پٺ ڇت لائي ڪريو.

ٻيا به ڪيترا ڇڳياسو ۽ ستسنگي هر روز صبح جو سوير اٿي مهاراج جن وٽ ايندا هئا، ڪي کائين جي شيوا ڪندا هئا، ڪي بهاري ڏيندا هئا، ڪي پاڻي پريندا هئا، ڪي باسٽ مليندا هئا ته ڪي سنتن جي شيوا ڪندا هئا. شيوا ڪري وڃي پنهنجن گهرن جا ڪم ڪاريون ڪندا هئا ۽ وري به اچي سنتن جو گيان گوشت ٻڌندا هئا. رات جو ستسنگ سمابت ٿيل ڪالپوءِ ۱۰-۱۱ بجي گهر موٽي ويندا هئا. هڪ ڏينهن شام جو ۶ بجي مهاراج هوندلداس ستسنگ

مهاراج هولدلداس جو اهڙو ٻڙ ٺهي ستگرو مهاراج جن
چيس ته چڱو آيا هر روز صبح جو سوڀر اچي ستن جي شيوا
ڪجهه ٻڙون مڙيوئي پلي ڪندو. مهاراج هولدلداس ڏاڍو
خوش ٿيو ۽ ٻڙين پٺي پنهنجي گهر ويو.

رام جو روئي کاتي ستگرو مهاراج جن آرامي ٿيا ته
گوال لال کي چيائون ته اها هاڻي وڃي آرام ڪر. گوال لال
هٿ جوڙي چوڻ لڳو ته هي ٻڙ، هن داس ئي به ڪرڻا
ڪري نام جو اُڀڻ ٿيو. مهاراج جن چيس ته تون اڃا ٻار
آهين، ٻڙ ۾ سان ستن جي شيوا ڪندو ره، پوءِ توکي
نام ٿينداسون. اکين ۾ پاڻي آئي گوال لال چيو ته هي ٻڙ
ڪرڻا ڪري مولڪي هينئر ئي نام جو اُڀڻ ٿيو جو پوءِ
مٿان سنساري ماها ٿاسائي ڇڏي. مان سدائين اوهان جي
چرڻ ۾ رهي شيوا ڪندس.

گوال لال جو اهڙو ٻڙ ٺهي چيائون ته اها، توکي به ڇڏ
ئي نام ٿينداسون، خيال نه ڪر. هاڻي وڃي آرام ڪر.

صبح جو سوڀر مهاراج هولدلداس آيو. ستگرو مهاراج جن
کي ٻڙين پٺي هٿ جوڙي چوڻ لڳو ته ٻڙ داس حاصر
آهي، جيڪا شيوا هجي سا آڳيا ڪريو. ستگرو مهاراج جن
چيس ته هيٺ ٿيل ڪٿي سهڻي ستن کي اڻڻا ڪرائي،
ٺڪري ڪرائي پاڻي ٻارو. اها آڳيا پاڻي مهاراج هولدلداس
هيٺ ٿيل ڪٿي ستن کي وٺي ڪو به ٿان اڻڻا ڪرائي آيو
۽ ٺڪري ڪرائي ڇڏي ٻار ٿين ٿين ستگرو مهاراج جن
کي چوڻ لڳو ته هي ڪا شوا ٿيو. ستگرو مهاراج جن چيس
ته ستن وٺ وڃي ويو ۽ جيڪا شيوا چون سا ڪجهه. ستن
کي روئي ڪرائي ٻار نه کائي پوءِ گهر وڃيو. ٻه ٻه
اچي سنسنگ ۾ آسڻ وڃانجو. مهاراج هولدلداس وڃي

جا پريمي ڀائي مائي ۽ واحد بخش پيدار ستگر مهاراج جن کان
نام جو اُپديش وٺي شش بڻيا.

ڇهن پوءِ تهن ستگر و مهاراج جن جو چٽ وٺراڻ ۽ پڳتي ۽
پر پر بو ويو ۽ ڏاڍي پريم ۽ وٺراڻ سان ستسنگ ڪندا هئا.

هڪ ڏينهن مهاراج هوندلداس اچي ستگورو مهاراج جن
جي ستسنگ ۾ ويٺو. ستسنگ سمانيت ٿيڻ کانپوءِ هٿ چوڙي
ستگرو مهاراج جن کي چوڻ لڳو ته هيءُ داس بکيو اوهان جي
در تي آيو آهي. ڪرپا ڪري پنداري مان ڪو ڪٽڪو
ڪارايو، جو کائي هن ۾ شائتي اچي. ائين ئي پريم وچان اکين
۾ پاڻي ڀرجي آيس. ستگورو مهاراج جن هوندلداس ڏانهن لهاري
چوڻ لڳا ته توهان پاڻ وڏا ودوان آهيو ۽ شاستر به پڙهيل
آهيو ۽ ڪٿائون به ڪندا آهيو. سڀ ڪجهه ڄاڻو ٿا. اسان
نه ايترو ڄاڻون ڪونه جو توهان کي وڌيڪ ڪجهه ٻڌايون.
تنهن ئي مهاراج هوندلداس هٿ چوڙي چوڻ لڳو ته هي
پرڀؤ، پڙهيا ته گهڻو آهيون، پر سڀ شاستر به چون ٿا ته
پورن ستگروءَ کان سواءِ آتما جو ساڪيات ڪار نه ٿيندو ۽ نه
وري هن کي شائتي ملندي. سو مان گهڻي وقت کان وٺي
ستگروءَ جي ڳولا ۾ هوس. گهڻن ئي مهائمانن، ست پرشن
سان روح رهاڻ ڪيم پر منهنجو من ڪٿي به نه لڳو. اڄ
توهان جو ستسنگ ٻڌي منهنجي دل ۾ پورن وشواس ٿيو
آهي ته منهنجو اُڌار اوهان وٽان ئي ٿيندو.

گنگا مٿرا ڪاشي ڦريو - ڦريو تيرٿ ساري،
ڪهان نهين مڃهه ڀرپو مليا - آيو شرن تهماري.
سو پرڀؤ مان اوهان جي شرن آيو آهيان. ڪرپا ڪري
ڀڳوان ملڻ جو رستو ڏيکاريو ته آتما جو درشن ڪري جنم مرڻ
جو ڦيرو مٽايان.

پر جي آيو. مستنگ سمانگ ٿيڻ کانپوءِ ساري سنگت ۾ رساد وٺي پنهنجي گهر وٺي. هختيار ڪار ستگرو مهاراج جن کي چوڻ لڳو ته هي درويش سائين اسان توهان جو مستنگ ٻڌي ڏاڍو خوش ٿيا آهيون. سڀاڻي صبح جو اسان هالن موٽي وينداسون. ٿلڻي جو فيصلو ٿي ويو جو ڦاٽر رهندو. بي ڪا ڪار خدمت هجي ته اسين وڏي خوشيءَ سان ڪنداسون. توهانجو نياڻو ئي اسان لاءِ ڪافي آهي. ايترو چئي هختيار ڪار ۽ تبتار پنهنجي پنهنجي جاءِ تي ويا.

ڪيترا مستنگي هٿ جوڙي ستگرو مهاراج جن کي چوڻ لڳا ته هي ڀرو اسان هر وقت توهانجي چرن ڪملن ۾ رهڻ لاءِ چاهيون ڪرڻا ڪري اسان کي پنهنجي شرط ۾ رکڻ. مساري وهندڙ ۾ هاڻي اسانجو دم ٿو لڳي. مرضي آئون ته سدائين اوهان جي چرلن ۾ رهي شيوا ڪريون. ايترو چئي سڀئي ڀروهي مهاراج جن جي چرلن ۾ ڪري پيا. ستگرو مهاراج جن سندن اڏڙو آڻي ڀرو ڏسي کين اٽاري دلداري ڏئي چوڻ لڳا ته ابا ڪوئي خيال نه ڪريو، صبح جو سوڀر اچجو، ڀرواها سڀ ٻڌي ڪندو. ستگرو مهاراج جن جا لاهي دلداريءَ جا وچن ٻڌي سڀئي ڀروهي خوش ٿيا.

صبح جو سوڀر سڀئي مستنگي ڀرسان ۽ ڀڙ جا جي سامهڙي ٻڻي اچي ستگرو مهاراج جن جي ڀڙ جا ڪري گور منتر وٺي شش ٿيا. آئون مان ڪن مڪم ماڻهن جا نالا هيٺ ڏجن ٿا. آسوارام، آلمانند، ڀرمالند، مڱهون رام، مينگهراج، لاکورام، ڪيمارام، اوم ڀرڪاش، جيجن رام، آلورام، راجپهورام، لالڙ رام، ڪلڙ رام، پارڀارام، چينوپڳت، آسؤ مل سونارو، ٻاڻو جاليرام، ٽڪيارام، ٽيڪورام، واڏورام، ويڙسي رام، ڪشن رام، راءُ راءِ، آلتڊ رام نيا نه ڪوترا ڪندڙ ۽ سالارن

ٻڌيائين ڪٿي ٿا ڪريون. پوءِ چئن پنجن فيصلو ڪيو ته
 ڪنداسون. ساري شهر جي پٽن ڪٿي ٿي. اتي مڪيءَ
 اتي چيو ته يا آرو، منهنجي ڇوڪرو ٻي قاعدي ٿيڻو اُهو آهي
 تنهن ٻاٽ سان به درخواستون هالن تهون جي اختيار ڪار
 ڪي ڪيون هيون؟ اڄ اختيار ڪار پاڻ ٿيڻو روبرو ڏسڻ آيو
 هو به ڪجهه ڪيائين ڪوڏ. اهو چيائين ته هي ڌرم جو ڪم
 آهي ۽ توکان ناراض نه آيو، بل ٿيڻو ٿيو هو هجي. ٻين
 به ڇاڻي پالڻو ٿيڻو ڪيڙو ويچار آهي؟ چئن فيصلو ڪيو
 ته ڪريون. مڪيءَ جي ٻاٽ ٻڌي ڪي پنهنجي ڇوڪر لڳا ته
 ڇنڊڙ آباد هلي ٻڌي ڪليڪٽر کي درخواست ڏيڻ ٿيڻو
 جو جو اڄ گورنر جيڪو ڪنهن آڻ، سڀني ڌري هزار جو
 ٽڪرو ٿي وڃن ته ڇا ڪندا-ون؟ ٻين ڪري ٻئي ڄڻ
 اڄ ئي ڇنڊڙ آباد روانا ڪريو. ڪي ڇوڪر لڳا ته پالڻو
 توکان-منهن ۽ شڪ جي بهما ڄاڻو ٿا ۽ جيڪي اختيار ڪار
 چوي ته سو باڪل ليڪ آهي. برابر ڌرم جو ڪم آهي،
 ساري شهر وادطي-ڪ آهي. سڀني ڌور وڌيڪ ٿيڻو
 شڪ ٻڌي چئن سٺو ڪن ٿا. ٻين ڪري ضد ڇڏي
 ٿيو. ڏرا ويچار ڪيو ته جيڪي اختيار ڪار ڇڏيو ماڻهو پٽا
 وڃي مٿو ٽوڪي ويڏو آهي، اتي جي ڇنڊڙ آباد جو ٻڌي
 ڪليڪٽر به اتي پٽا وڃي مٿو ٽوڪي وڃي ته پوءِ پاڻ ڇا
 ڪنداسون؟ اهو جيڪي ٻيا ماڻهو ٻڌندا سي پاڻ تي ڪندا.
 ٻين ڪري اتيءَ ٻاٽ ڪي اتي ڇڏي ٿيو جو چئن
 کي راجاڻا به ليڪ ڪين آهي.

مڪي صاحب پنجن کي چيو ته اوهان ٻئي پاسا ٻڌا آهن.
 ڪي چئن ٿا ته ٿيڻو ڏهرايو وڃي ۽ ڪي چئن ٿا بل ٿيو
 ٿيو هجي. سو ڇاڻي اهو فيصلو ڪيو چئن پنهنجي به

ٿيا. دعا ڪجھو. ٻي ڪا اسان لاءِ ڪار خدمت هجي نه
 اسين حاضر آهيون. مهاراج جن مختيار ڪار کي مشڪي ڇيو
 نه اڄوڪو ڏينهن هتي رهو ۽ ٽڪري پاڻي به اسان وٽ
 کانو. نيدار هت چوڙي چوڻ لڳو نه هي سائين روئي ۽ جو
 اسان اڳ به ئي بندوبست ڪري ڇڏيو آهي. اڄوڪو ڏينهن
 مختيار ڪار صاحب کي هتي ترسايون ٿا. رات جو اچي
 اوهانجو سٽنگ ٻڌنداسون. ايترو چئي سڀئي موڪلائي
 پنهنجي جاءِ تي ويا. جيڪي پنهنجي ماڻهو مختيار ڪار سان
 گڏ آيا هئا تن اهو سارو رنگ ڏسي وڃي مکيءَ کي پڙ ڪاٽ
 لاءِ ڇيو ته مختيار ڪار پاڻ ڀيٽا رکي مٿو پيو ٽيڪي ۽ چوي ٻيو
 نه ٻي به ڪا خدمت هجي نه حڪم ڪريو، باقي ٿلهي
 بابت ته مختيار ڪار ڪجهه نه ڪين چيو. تنهن ڪري توهان
 اسان سان گڏجي ديري تي هلو ته وڃو ته مختيار ڪار کي ٿلهي
 بابت کيس ساري حقيقت ڏيان ٿي آهيون. مکي، پنهنجن سان
 گڏجي مختيار ڪار کي ٿلهي بابت ساري ڳالهه ڪري ٻڌائي ۽
 زور ڀرڻ لڳو ته اهو ٿلهو ضرور ٻهرايو وڃي. مختيار ڪار ڪين
 چيو ته مان ٿلهو ڏسي آيو آهيان، بزار کي ڪا به روڪ ڪانهي.
 بزار لاءِ اڃا ڪافي رستو آهي. مختيار ڪار مکيءَ کي چيو ته هي
 ڌرم جو ڪم آهي. ڪيتري خلق درويش جي آستان تي روئي
 کائي ۽ سٽنگ ٻڌندي آهي. توهان نه پاڻ خوش ٿيو جو
 توهانجي ڳوٺ ۾ هڪڙو ڪامل درويش پيدا ٿيو آهي. سچ
 پچ ته توهانجي شهر جو پاڻم جاڳيو آهي. اسان نه درويش
 جو نيدار ڪري ڏاڍو خوش ٿيا آهيون. توهان ٿوري ۽ ڳالهه
 ڪري ناراض نه ٿيو. ڀل ٿلهو ٺهيو پيو هجي. مختيار ڪار
 جي اها ڳالهه ٻڌي سڀئي موٽي مکيءَ جي جاءِ تي آيا. پنهنج
 مکيءَ کي چوڻ لڳا ته ٻڌتي ڪليڪٽر کي درخواست ڪري
 اهو ٿلهو ٻهراڻجي. مکيءَ پنهنجن کي چيو ته ساري شهر جي

خلق آئي هئي. ستگرو مهاراج جن به ڏاڍو رنگ رچائي
 ڇڏيو. ستنگن کالبوء ٺهڻ وارو واحد بخش مهاراج جن کي چيو
 ته توهان کان سواءِ تمام پسائي ٿي پيئي هئي. ٻيو ته ڪالهه
 پنجين وري مختيارڪار صاحب کي ٻي درخواست ڪئي
 آهي. مختيارڪار صاحب چيو اٿن ته مان روبرو اچي ڏسندس،
 سو سڀاڻي صبح جو ۱۰ بج مختيارڪار صاحب هتي ايندو.
 اهڙو اطلاع مولڪي به آيو آهي. تنهن ڪري سڀاڻي توهان
 ڪرڻا ڪري ڪيڏانهن نه وڃجو. ستگرو مهاراج جن مشڪي
 چيو ته اها اسان چار پنج ڏينهن شاهه جي ٻيٽ تي ستن جو
 ديدار ڪرڻ ويا هئا. سون ۽ هاڻي هتي ئي آهيون. ٻلي
 مختيارڪار صاحب اچي. توهان ڪوئي خيال نه ڪريو.
 ٻئي ڏينهن صبح جو ۱۰ بج کس واحد بخش ٺهڻ وارو
 مختيارڪار ۽ ۱۵-۲۰ پنج ستگرو مهاراج جن جي آستان تي
 آيا. ٺهڻ وارو مختيارڪار کي ٿلهو ڏيکاريو ۽ ٻڌايائين ته هتي
 هر روز چار پنج ڪلاڪ سترنگ ٿيندو آهي جتي ڪندوءَ
 ۽ سالاري شهرن جي گهڻي خلق ايندي آهي. ٻيا به ڪيترا
 سٺ ٺيڙ هن درويش جي ديدار لاءِ ايندا آهن. ٻڌارو
 به رات ڏينهن چالو رهندو آهي. ڇوڪري آجن سڀ روئي
 کائي وڃن. هي درويش درد وارو ۽ ڏٺي سان پهتل آهي.
 مختيارڪار ايترو ٻڌي ستگرو مهاراج جن ڏانهن اهاڻو
 نه ستگرو مهاراج جن ٿورو مشڪي مختيارڪار کي چيو ته
 اچو مٿي اچي ويهه. مختيارڪار ۽ سڀ پنهنجي مٿي ٽلهي
 تي چڙهي مهاراج جن جي پوسان اچي ويٺا. ستگرو
 مهاراج جن سترنگ کي چيو ته ابا ٺڪري ۽ چٽي
 ڪٽي اچو ۽ سڀني کي ڪارائي جهل پياربو. تنهن کان پوءِ
 مختيارڪار سر زمين ڏسي روڻ ڏهه ستگرو مهاراج جن
 اڳيان رکي چوڻ لڳو ته هي ٺيڙ سائين هاڻي اسن وڃون

وجهندا ۽ گهٽ وٽ ڳالهائيندا. ڪنهن مهل ته گاريون به ڏيندا. اهو سڀ صبر سان سهيو آهي. تنهن کانپوءِ ڪل لڳا يعني گهر جا ڪٽنب، مٿي مائٽ، چولندا ته تو اسانجو ڪل ٻوڙي ڇڏيو آهي، اسانجا ڪنڊا پڇي ڇڏيا آئيئي. ٻاهر ڪنڊ هيٺ ڪيو پيا هلون. ماڻهو اسان تي ڦٽڪار ٿا وجهن ته توهانجو ڪل ڪهڙو؟ اوهان شان مان وارا توهانجا چوڪرا پيا سڌن وٽ ٻهاريون پائين، جتيون جاف ڪن ۽ جڙ ٿا پاسط ملين! توهان پنهنجن وڏن جي عزت تي ٻوڙي ڇڏي آهي. اُهي ڪٿا پوءِ ٿين آهي. ويد لڳا يعني ڪرم ڪانڊي، مذهبي چولندا ته هي ڪرم ڌرم کان پرست ٿي ويو آهي. پيا به ايڪ ٻڙڪارن جا دڪ ڏئي سڻائيندا. پڇاڙيءَ ۾ اُنهن پويءَ جي پيارن کي مذهبي مارڻ لاءِ به تيار ٿيندا آهن، سو هيءَ پڳتيءَ جي ڳالهه تمام ڏکي آهي. پيو پنڊ پڙي آهي. يعني آتم نتو جي ڳالهه سوڪير ۾ سوڪير آهي. جا اول ته سمجهه ۾ نٿي اچي ۽ وشواس به ڏکيو ٿو پئجي. ڪيترا ٻڏي رستو ٿي وٺن، ڪيترا اهو رستو ڏسي موٽيو اچن، ڪي ته ٿورو پنڊ ڪري ٿڪجي واپس تي ويهي رهڻ، ڪي وري اڌ تان موٽيو اچن، ڪي دروازي تي پهچي ڏر لٽيڙو ڏسي موٽيو اچن. ڪوئي ڪوئي پرم وٺرائي ۽ ويڪي وڌايي، ستگرن جي ڪرپا سان انهيءَ آبناسي آتم گهر ۾ وڃي پهچي ٿو. اهو ٻڌي سڀيئي ستسنگي هٿ جوڙي چوڻ لڳا ته هي پريو، اهو رستو اسان کي به ڏيکاريو. توهانجي آشيرواد سان ڏکي ڳالهه به سولي ٿي پوندي ۽ ضرور پنڊ ڪري وڃي پهچنداسون.

اها گيان چرچا ڪري سچ لٿي مهل آستان تي موٽي اچي ستسنگ ڪيائون. اُهي ڏينهن ستسنگ ۾ تمام گهڻي

اس ڪٿي . تنهن ڪالپوءِ ستگرو مهاراج جن ۽ گوال لال بستن
کي روئي ڪياري ۽ پوءِ پاڻ به ٽکاڏائون . ڪلاڪن آزار
ڪري ستن سان زحمت ڪرڻ لڳا .

هوڏانهن ستگرو مهاراج جن جي آڇ جي بحر ڪندو ۽
سالاري ۾ پڪڙجي ويٺي . سو ڪيترا ئي ڀرهي ستنگي
مهاراج جن جي درشن لاءِ اچي ڪٺا ٿيا . به اڍائي ڪلاڪ ستن
جي ڪيائون وارن هلي . ان بعد ستنگي ستگرو مهاراج جن
کي چوڻ لڳا ته هي ڀرو . توهان جو چار چار ڏينهن ٻاهر
هليا ٿا وڃو . سو اسان تمام آداس ٿي ٿا پئون . ٻهين ۽ ٻه
ٻين ڏينهن ڪالپوءِ درشن ڪيو اٿئون . پر اهو پنجن ڏينهن
جو وڇوڙو پنجن ورهين برابر ٿا سمجهون . ڪرڻا ڪري
ڪيڏانهن به نه وڃجو . جي وڃو به آئينده اسان کي به پاڻ
ولي هاجرو . تنهن ئي ستگرو مهاراج جن منهنجي فرمايو ته اها
ڇا ڳالهه ٿي آهي . پنڌ تمام پري آهي ، متان اڪجهي
وامت سان نه موٽي آيو يا ويهي رهو . تنهن ڪري ٿوري
ٿوري هاڻ چڱو آهي . ايترو چئي ستگرو مهاراج ستن ۽
ستنگن سان گڏجي باغچي مان ٿيندا ڏوڙاهه اچي ڪياري
ئي سڙ ڪرڻ لڳا . اتي ڪيائون هڪ چوڙي چوڻ لڳو ته
هي ڀرو ، توهانجو اسان کي چيو ته ڳالهه ٿاڻي ٿي آهي
۽ پنڌ به تمام پري آهي سو ڪرڻا ڪري ٻڌايو ته ڪهڙي
ڳالهه آهي ۽ ڪيترو پري آهي .

ستگرو مهاراج جن فرمائڻ لڳا ته اها ڳالهه ٿي آهي ۽
ڪري آهي جو ڀروءَ سان ٺهه لڳائي اٺن ٽنن ٻاهر
آهي ۽ پڇاڙي ٽنن ٻاهر ڏاڍو ڪنن آهي . پيو ٿي لڳائون
لاڻيون آهن . ۱ . لوڪ لڳا ۲ . ڪُل لڳا ۳ . وڏا لڳا . پهرين
لوڪ لڳا . ماڻهو مهڻا ٿيندا ، طعنا هڻندا ، ننڍا ڪندا ، لعنتون

آهن. هٿ جوڙي مهاراج جن کي وينتي ڪيائون ته سائين ڪرپا ڪري جلد سنڌو ته ڳوٺ هليون. ستگرڻ سندن اُرداس اُٺائي. سڀني کان موڪلائي اچي ڪنڊو ۽ پهتا ۽ اچي ماما جي چرڻن تي هٿ ڌري ڪنڌ لٽائي ويهي رهيا.

ماما ڪرشنا اکين ۾ جل آڻي پُرسر سان ستگورو مهاراج جن کي چوڻ لڳي ته اُٺا، هي تون ڇا ٿو ڪرين؟ بنا ٻڌائڻ جي جتان ٿو اچي اُتان ٿو پڃي وڃين. هتي سڀ ستسنگي ۽ اسين ساري رات ٺهاري ٺهاري چمتائون پيا ڪريون. ٻنيون، باغ ۽ ٻيو ڪم ڪار رلي ويو آهي. هڪڙو ٺهل ڇا ڪري ڇا ڪري سگهندو، ڪيڏانهن وڃي ڪيڏانهن ويندو؟ تون ڀڳتي پلي ڪر پر گهر جي به نه ڪجهه ڪر. جي توکان اُهيءَ جو ڪم نه ٿي سگهي ته گهر ويهي ستن ۽ گائڻن جي شيوا ڪر.

ستگورو مهاراج هٿ جوڙي چوڻ لڳا ته ماما، مان ته رات ڏينهن پنهنجي گهر ٺاهڻ ۾ لڳو پيو آهيان. پر ڇا ڪريان؟ تمام گهڻن ڏينهن کان گهر ڦٽل آهي. ڪوشش نه تمام گهڻي ٿو ڪريان، وڌيڪ اوهانجي آسپس ٿيندي ته ضرور جلد ٺهي ٻولندو، جنهن ۾ ويهي آرام ڪندس. وري به چئن آڱيا ڪريو تن ڪريان.

ستگورو مهاراج جن جي آڀڙ جا اهڙا بشارت وچن ٻڌي خوش ٿي کين چوڻ لڳي ته ٻٽ، مان توکي اها ئي آسپس ٿي ڪريان ته شل جلد ئي اُهيءَ اُٺا ٻڌي گهر ۾ آرام پائين، پر هن گهر جي به ڪجهه ڪار ڪر نه چڱو. ٺهل گهڻي ڪم ڪرڻ ڪري ٽڪجي ٿو پوي ۽ تمام ناراض ٿو ٿئي. گوال به پورو دل سان ڪم لڳو ڪري. تنهن ڪري اڃا ائين نه ڪر. جنهن ۾ ٺهل خوش ٿئي سوئي ڪر. ايترو چئي ماما

جو ۱۰ يڄه ستنگ سمايت ٿيو. سنگ ٻاٽي ٺهراڻ کان ٻڄڻ لڳي ته اڄ مهاراج جن کي ڪيڏانهن ٻاهر موڪليو اٿڻ ڇا؟ ٺهراڻ جواب ڏنو ته مون ته ڪيڏانهن ڪونه موڪليو ٿي مائس. سر ٺاهي ته ڇو پئي ٿان ڪين آيو آهي. شايد سانگهاري جي ڏينهن ڪري پئي ٿي ٽڪي ٻڌو آهي ۽ سڀاڻي اچي. پر سڀاڻي ئي به مهاراج جن ڪونه آيا. تنهن ڏينهن ٺهراڻ ٻاٽ ٻولا به لکتون پهرائين ويو پئي ٿي. اتي معلوم ٿيس ته هتان به اُهي ڏينهن شام جو وائر ڪورس جو ڪندو ڏيئي روانا ٿي ويا هئا. ٺهراڻ پوءِ باغ ۾ ويو پر باغ وارن کي نه ڪا خبر ڪانه هئي. آخر جيڪي هند سڄهيس ٿي سي ڳوليندو ڳوليندو واپس گهر آيو ۽ اچي مائا ڪرشنا کي ٻڌايائين ته پتو ڪونه ٻڌو. سڄو ڏينهن انتظار ۾ ڪيو.

رات جو ستنگ ڪالو ڪوال لال کان ستگرو مهاراج جن ٻاٽ ٻڌي لڳا ته اتي آسوار ڳوٺالڏاس جي پٽ جهڙو ستگرو مهاراج جن کي مان شاهه جي پٽ پڳت وڻنداس جي گهر ستنگ ڪندو ڏسي آيو آهيان. تن ڏينهن کان وٺي سنڌ مينگهوارام جي منڊليءَ سان گڏ ستنگ ڪري رهيا هئا. مولڪي خبر هجي ها ته مهاراج جن هتان به موڪلائي ويا آهن ته مان ٻاٽ سان وٺي اچان ها. اتي سڀني کي دلچاءِ ٿي. سنگ ٺهراڻ کي چيو ته اوهان ڪن وٺي اچو ته اوهان جي مرعيءَ نه آيا ٿي ته اسان مان ڪي وڃن.

صبح جو ۵ بجي آلمانڊ ۽ منگيون رام ڳوٺڙن تي چڙهي شاهه جي پٽ ويا. ستگرون کي مٿي ٺهال ٿيا. ڪن ٻڌايائون ته ڪيترن مائا سندن وچوڙي ۾ تن ڏينهن کان روئي به ڪانه کاڌي آهي. ڳوال لال ٻو روئي ۽ ستنگي سڀ آڏاس

سنت مينگهوارام جن، لکميچند ۽ شيوڪرام کان ٻچڻ
لڳا نه هي ساڌ ڪٿي جو آهي. هي نه پورن وٺرائي مهاتما
ٿو ڏسجي. جنهنجي درشن ڪرڻ سان ئي آندڻ پيو اچي.
ساڪيات ڀڳوان جي مورتِي آهي.

لکميچند ٻڌايو ته مهاتما ڪنڊو نواسي ڀڳت چيلارام جن
جو پٽ آهي. هتي اسان وٽ گهمڻ آيو آهي. ننڍي هوندي
کان وٺي پريو جي لار لڳل آٿس. اهو ٻڌي سنت مينگهوارام
جن تمام گهڻو خوش ٿيا.

صبح جو ٻئي ڪلاڪ ستسنگ ۽ پاڻ ۾ رهاڻ ڪري
روٽي کائي آرام ڪيائون. شام جو سڀئي ستسنگي ۽ سنت
ملي شهر گهمڻ ويا. رات جو ستسنگ ڪيائون. مهاراج جن ۽
سنت مينگهوارام جن جو ٻڌي شهر جا ڪيترا ماڻهو آيا هئا.
رات جو هڪ ڏيڍ وڃي ويو. ڪنهن کي به پريمر ۾ وقت
جي خبر ڪانه پئجي. سڀني کان پنهنجو گهر ٻار وسري ويو.
”سنت مينگهوارام جن ٻڌي ڏهاڙا رهي پنهنجي منڊليءَ
سميت پيرائيءَ روانا ٿي ويا. انهيءَ موقع تي چيتارام ۽
ڪرشنڊاس، ڏنارام ۽ ڊولارام ۽ ٻيا ڪيترا پريمي ستگرو
مهاراج جن کان گر منتر وٺي سندن شش ٿيا.

هوڏانهن ڪنڊو ۽ ۾ ٺهڙام ٻنيءَ تان موٽي اچي مانا کي
سموري روڻداد کان واقف ڪيو. شام جو ستگور مهاراج جن
کي ستسنگ ۾ نه ڏسي پريمي، گوال لال کان ٻچڻ لڳا ته ڇو
اڃا مهاراج جن ٻنيءَ تان ڪونه موٽيا آهن. گوال لال چيو
خبر ڪانهي ته ڇو ايتري دير لائي آٿس. جيسين ستگرو
مهاراج جن اچن تيسين اسين ٿا ستسنگ ڪريون. ستسنگ
شروع ٿيو. واحد بخش ٻڌار به آيل هو.
ٻهريائين گوال لال ۽ پوءِ ٻين پريمين ستسنگ ڪيو. رات

هئا. مهاراج جن کي ڏسي سڀئي خوش ٿيا. آدرستڪار ۽
 ارار سان کين وهاريائون ۽ چيائون ته اوهين به چار ٻين ٻڌايو.
 ستگرو مهاراج جن بڪتارو کڻي ٻين شروع ڪيو.
 سر و آندو ۽ گرمڪداس کين پٺيان وٺايو. مڙج لڳي ويئي.
 ساري سنگ پريسر ۾ گد گد ٿيڻ لڳي. مستنگ سماعت ٿيڻ
 ڪالووه ساري سنگ پريسر وٺي پنهنجي پنهنجي گهر وئي.
 ان بعد ٻيڪ لڪمچند، ٻيڪ شيوڪرام شرمستي ٻيڪي ٻيڪي
 ۽ شرمستي ايشوري ڏيوي اچي مهاراج جن کان خبر چار ٻڌي
 لڳا. ستگرو مهاراج جن چيو ته اڄ ٻي ۽ ٻيو هوس ۽ چپ
 ۾ آيو ته شاهه جي پٽ کان گهمي ٿوري آڇان. سو نار مان
 سڌو هليو آيس. سڀ سمجهي ويا ته شايد ٿيلرام کين ڳالهايو
 آهي جنهن ڪري ٻي ٽان پريهارو هتي هليو آيو آهي.
 اها ڳالهه اسان کان لڪائي ٿو. اهي ڪري مهاراج جن کان
 وڌيڪ ڪجهه کين پڇيائون.

صبح جو سوير سنڌ مينگهو رام ٻيڪي وارا پنهنجي
 منڊليءَ سان اچي ٿا. لڪمچند ۽ شيوڪرام ستن کي ڏسي
 ڏاڍو خوش ٿيا ۽ پريسر سان کين آسٽ ٿي وهاريائون. ستگرو
 تيمون رام جن به ستن سان ملي ڏاڍو خوش ٿيا ۽ سارو ڏينهن
 روح رهاڻ ڪيائون. رات جو مستنگ ٿيو. پريسر ٻيڪي
 جهڙارام ۽ ڪرشنڊاس ٻين چيو. پوءِ ٻيڪي لڪمچند ۽ ٻيڪي
 شيوڪرام ٻين ڪيو ان بعد سنڌ مينگهو رام پنهنجي منڊليءَ
 سميت ٻين ڪيو. آخر ۾ ستگرو مهاراج جن مستنگ ڪيو.
 ٻيڪي انان انان لاهيل ٻين پريسر ۽ وٿراڪ سان ڳالهاون.
 مستنگ ٻي مڙج ۾ ڪنهن کي به وقت جي خبر ڪانه پئي.
 مٿان اچي ۱۲ لڳا. تنهن ڪالووه رام نام جي ڏي لڳائي
 مستنگ سماعت ڪيائون.

ڇڏيءَ، باغ ۾ ڇڏيوسين ته باغ اُچڙ ڪري ڇڏيءَ، وري مانا جي
 چوڻ تي ٻنيءَ تي رکيوسين ته ٻني به ساري ناس ڪري ڇڏيءَ،
 ٻوڪي ڪو خيال ئي ڪونه ٿو ٿئي، سارو چمن ڦٽائي ڇڏيو
 آئيئي، گوال ڪي به ٺاري ڇت ڪري ڇڏيو آئيئي، هو به
 ٿورو مٿاڇرو ڪم ڪري ڪنڌ هيٺ ڪري ويهي ٿو رهي،
 مان هاڻي ڏسان ٿو ته توکان ڪوبه ڪم ڪونه ٿيندو، ڀلا ڇيڏانهن
 وڃي ٿيڏانهن هليو وڃ، وڌيڪ مان توکي ڇا چوان، جي
 ڪجهه چوان ٿو ته مانا ٿي رنج ٿئي، مان وڃان سو ڪيڏانهن
 وڃان؟ اُڪيلو ڪهڙو ڪم سنڀالي ڪهڙو ڪم سنڀاليان،
 مان به ٿو گهر ويهان، پوءِ اوهان سڀني کي ڄڻ وڻي ٿي
 ڪريو، ڦٽايو يا وسايو اوهانجي مرضي، ڀائي ٺهرايو ايترو
 ڇڏي ٻنيءَ جي نظرداري ڪري هارين مزورن کي تنبيهه
 ڪري گهر هليو ويو.

ٺهرايو جي وڃڻ کانپوءِ شگر و مهاراج جن چپ ڪري
 جهنگل جو رستو وٺي گهمندا گهمندا سج لڏي مهل شاهه جي
 پٽ پنهنجن پينرن وٽ ڀائي وڃنداس جي گهر وڃي پهتا،
 ڀائي وڃنداس سنت، شيوي هري، ڀڳت هوندو هو، سندس
 پٽ لکميچند، شيوڪرام، ٽيڪچند، تيرٿداس، بصرار به
 هري ڀڳت ۽ سنت شيوي هوندا هئا، ٽيڪچند ۽ تيرٿداس
 ته نياڻي اوڏوٽ هئا ۽ لکميچند ۽ شيوڪرام گرهڻي هئا،
 هنن ڀڳت ڇيلا رام جن جي گهران شادي ڪئي هئي، سمورو
 ڪٽنب هري ڀڳت هو، روزن مير سان رات جو ستسنگ
 ڪندا هئا، جنهن وقت مهاراج جن وٽن پهتا تنهن وقت
 لکميچند جو پٽ گرمکداس ۽ شيوڪرام جو پٽ سروآند ۽
 شيوڪرام پاڻ ۽ چيتارام، ڪرشنڊاس سڀ ملي ستسنگ
 ڪري رهيا هئا، شهر جا ٻيا به ڪيترا پريمي ستسنگي وٺنا

مہاراج جن معیون پہن ۽ چند اڙچي آواز ۽ مٺي سر مان ٻائڻ شروع ڪيو. برمانا ڄاڻي سندن آواز ۽ ٻاڻي ۾ ڪهڙو جادو پرميل هو جو ڪن تي پراڻ ٻوڻ سان ئي هاري ناري ڪم ڇڏي مٿج ۾ مٿج وڌائڻ لڳا. ڪن ڪيان دلا ۽ وڃائڻ لڳا ته ڪي مهاراج جن پٺيان ٻائڻ لڳا، انسان نه پنهنجي جاء رهيا پر دور نه اتر کان آيا نه رهيا. نار ۾ وهندڙ ڏالڊ ۽ اٺ ۾ اٺ جي چٽي. هئا اتي پئي رهيا. ڪاليون مينهنون پون ۽ اچي. گهڙي پٺيون ڪيم ۾ ۽ خوب ڇاوا ڪرڻ لڳيون.

انهيءَ وقت ۾ پوءِ جي ليلا اهڙي ئي جو ٺهڻ ۾ دل ۾ ويچار آيو ته سانگهاري جا ڏينهن آهن، گهڻا ڏينهن ٿيا آهن جو پيءُ ئي ڪين ويو آهيان، سواج ضرور وڃي پيءُ مان ئي اچان. اهو ويچار ڪري ٺهڻ ۾ پيءُ ئي وڃي اڪتو. پري کان ڏسي ته پيءُ ۾ ڪاليون مينهنون پيون چرن، اچا ٿورو ويجهو اچي ڏسي ته اٺ ۽ ڏالڊ نار ۾ بندا بنا آهن ۽ ڪين هڪٻئي وارو ڪوبه ڪونهي. اهو حال ڏسي سوچڻ لڳو ته اڄ پيءُ ڇڏي سڀ ڪيڏانهن ويا آهن. اچا ٿورو هاڻي نار تي اچي ته ڏسي ته پڇن پيو لٽي ۽ هاري اري ۽ مزدور سڀ اتي ويٺا آهن، ڪي پيا دلا وڃائڻ ته ڪي پيا راڻ ٻائڻ ۽ پگت يڪتاري تي ويندو ٿاڻي. اهو رنگ ڏسي ٺهڻ ۾ سخت ڪاوڙجي سڀني کي چوڻ لڳو ته هي ٺوهان ڇا ڪري رهيا آهيو؟ اوهان کي پنهنجو خيال ڪونه آيو پوءِ ته سانگهاري جا ڏينهن آهن، ٻاڻي مڪي ويندو ۽ پوک جي سٽيلاس ٿي ويندي. تنهن کان نه چئن اڳ چيو آيم ته وڃي ٽڪاڻا وسايو. ٺهڻ ۾ پوءِ ستگرو مهاراج جن کي چوڻ لڳو ته توکي دڪان تي وهاريو سين ته دڪان ٺهائي

- ۲۔ لوڻا مالھ تي ٻڌجانءِ ٿاڻي۔ ڏانڊن جوڙو ٽڪڙو آڻي
 ٻڌي هر دم ٿي هوشيار۔ پاڻي آهي وڃڻ سو وارو
 ۳۔ ڏينهن جو ٿيرو رات وهاڻي۔
 پوک پنهنجيءَ کي ڏئي وٽ پاڻي
 غافل ٿي تون ستنت سڃاڻ۔ پُورب پاسي اُڀريو تارو
 ۴۔ ڪهي ٿيمون ڪر هاڻي هوشيارِي۔
 پوک پڇاڻي ڪڍي وٽ ساري
 جاڳي وهائج ٺيه سان لار۔ وري نه ملندو اهڙو وارو۔

ڪوٽڙا چند

- ست جت ڪاڪر منا پڪاڻا۔
 ڌيرج ڌرا ڌراو آند پاو جي
 سرنا ڪاڇڙا پر راکو۔
 مڪوڙي شبد ملائو۔ آند پاو جي
 ديهه ڇڪر کي چال سڌاري۔
 اندريان آرا لڳاڻو۔ آند پاو جي
 لر تي ليسر، پريتي پاڙج۔
 رهتي سات رکاو، آند پاو جي
 مالھ سر تي پر سواسين لوڻا۔
 ٻنڌن پوک ٻڌاوو۔ آند پاو جي
 بئل گيان وٺراڳ بانڌ کي۔
 چيتن چوڪي لائو آند پاو جي
 پريس لنڊي کي لت پر پياري۔
 اٿسا ارت چلائو آند پاو جي
 ڪهتا ٿيمون گيان گڻ ڪا رس۔
 پورڻ ڪيت پڪاڻو آند پاو جي۔

۽ ٻنڊڇن به هڪ لٽي درخواس هڪ ماڻهو هڪ نون هالن
ڏانهن اختيار ڪار وٺ موڪلي. هو ماڻهو اختيار ڪار کي
چوڻ لڳو، حضور اوهان جي راج ۾ ههڙو آلتڙ، اوهانجو
لهدار پاڻ ٿيلو لهرائي هزار جو رستو بند ڪري ڇڏي! ماڻهن
کي هزار ۾ اچڻ وڃڻ ۾ ڏاڍي تڪليف ٿي پئي آهي.
مهراڻي ڪري اوهان پاڻ هلي ڏسو يا. آڇ ٿي اهڙو هڪ
ڪندو ته اهو ٿيلو دهرابو وڃي.

مختيار ڪار درخواس وٺي ماڻهو کي چيو ته هاڻي توهان
وجود انهيءَ ڳالهه جي ڄاڻ ڪنداسون، ٻنڊڇن کي چئبو ته
توهان ڪوئي خيال نه ڪراز. مڙيو ٿي ڏٺي چڱي ڪندو،
ماڻهو واپس اچي ٻنڊڇن کي سموري ڳالهه ٻڌائي.

هاڻي سگرو مهاراج جن جو چٽ ڊگهي، وٽراڻ ۾ پهچندو
ويو ۽ سسار کان کٽو ٿيندو ويو. هڪ ڏهاڙي صبح جو سوار
پئي ٿي ڏسن ته هاري ڏانڊن ۽ آڻن کي نار ۾ ٽماڙو
سان ٻيا وهائين. اهو حال ڏسي سگرو مهاراج جن هارين کي
چيو ته ڇو ٿا هارين کي ايترو مارو، ٻلي ڏيري ٻيا هلن.
تنهن ٿي هاري لمر ٿا سان چوڻ لڳا ته سائين هيڏر سانگهارو
ڏڳو آهي، پاڻي هڻي کن ۾ سڪي ويندو. تنهنڪري پوک
کي ڪجهه پاڻي ڏيئي وٺون ته نه پوک سڪي ويندي.
مهاراج جن اٿي هيندون پڇن لاهي ڳاڻڻ لڳا.

پڇن سر جوڳ

راءِ. - لٽي نار هڪل هر دم. آهي عاشق اصل سانگهارو
۱. - مڙيو ڪوڙج لاهي. - مڪڙو ڪاڇڻ سان ملائي
هڪر شب ڪر چٽ سي چال.

ڌر ويهارو ويهارو جو ڏکڻاءِ نارو

ٻائين تي ڪنداسون.

صبح جو تپدار واحد بخش پاڻ سان ڪاريگر ۽ مزور وٺي گهريل سامان ڪٺائي اچي ٿلهي جو ڪم شروع ڪرايو. ٻن ڏينهن ۾ سڄو ٿلهو پڪين سرن جي فرش سان ٺهرائي تيار ڪرايائين. مهاراج جن سندس شيوا ۽ شردا تي پرسن تي کيس آشيرواد ڏئي.

شام جو لئين ٺهيل ٿلهي تي سٽسنگ ٿيو. انهيءَ رات سٽسنگ جي آهڙي نه مڙج لڳي جو سارو ٿلهو نه پر جي ويو پر ڪيتري خلق بزار ۾ بهي سٽسنگ ٻڌڻ لڳي. سٽسنگ پورو ٿيو تنهن کانپوءِ هڪ پريميءَ چيو ته مون ٻڌو آهي ته شهر ۾ پنهنجا ڪئي ٿي هئي. سڀاڻي ٽون هالن وڃي مختيار ڪار کي درخواست ڏيندا ته ٿلهو ٻهرايو وڃي. اها ڳالهه ٻڌي تپدار چيو ته فڪر نه ڪريو، فقير سائين چڱي ڪندو.

بقي ڏينهن پريات جو ۵ بجه اٿي واحد بخش گهوڙي تي چڙهي ٽون هالن ويو. پنهنجي چاچي مختيار ڪار کي ساري ڳالهه سمجهائي چيائين ته بزار جو رستو اڃا ڪافي پيو آهي ڪاٺي سوڙهه ڪانهي. ماڻهن کي ستن لاءِ اڀرڪا آهي. چيائين، چاچا سائين، فقير درويش آهي. ڪنهن مهل توهان به ڪندو ۽ اچي آهڙي درويش جو ديدار ڪري وڃو. پنهنجا طرفان ڪا دانهن اچي ته ان تي ڌيان نه ڏيندا. ٿلهو مون درويش سائين کي خيرائي ٺهرائي ڏنو آهي. ڪيتري خلق آرام سان ويهي سڪه پائيندي. پنهنجي چاچي کي چئي تپدار ڪندو واپس اچي پنهنجو ڪم سنڀالڻ لڳو. اها خبر ڪنهن کي ڪانه رهي.

هوڏانهن ستگرو مهاراج جن صبح جو اٿي ٻين ڏانهن وبا

ستگريءَ کان دلو ولي وڃائڻ لڳو. اهڙي نه ٻيو به سان
 دلو وڃايائين جو ساري سنگت جهڙو لڳي. مهاراج جن نه
 هڻج به ڇڻ ٿاڻ لڳا. سنگت کانپوءِ واحد بخش مهاراج جن
 کي چوڻ لڳو ته درويش سائين، ڪا شروعات ٿيل هجي نه هي
 غلام حاضر آهي. مان اوهان جو راءِ ٻڌي تمام گهڻو محوش
 ٿيو آهيان. انهن ٻيو سمجهان ته منهنجي ڪا تدبير ڇاڳي
 آهي جو هتي ڪنڊوءَ ۾ بدلي ٿي آهي. تنهن ئي مهاراج جن
 واحد بخش کي منهنجي چيو ته ڏاڍو سٺو. روزانه سنگت
 ۾ دلو وڃائڻو ۽ ڪجهه ڪلام به ٻڌائڻو.

ٻئي ڏينهن واحد بخش سنگت ۾ اچي دلو وڃايو ۽
 سنگت پوري ٿيڻ کانپوءِ مهاراج جن کي هڪ چوڙي چوڻ
 لڳو ته درويش سائين، ٻڌو اٿم ته اڳئين تپدار ٻئي دفع
 اوهانجو ٿلهو ٻهرايو هو. پر مان ڏسان ڪو نه ستسگين کي
 وهڻ به ڏاڍي اڪيلي ٿي ٿئي، جيڪڏهن حڪم ڪريو
 ته مان سڀاڻي ئي روترو بهي اچي ٿلهو ٻهرايان. مهاراج جن
 چيو ته ڄڻ اوهان جي مرضي. واحد بخش چيو ته سائين،
 هرڪي لک سان نشان ڪري ڏيو ته ڪيترو ٿلهو ٻهراڻجي.
 مهاراج جن اڻي کيس اڳئين ٿلهي جو نشان ڏيکارايو. تنهن
 هوندي به اوهان جي ڄا مرضي هجي اوڏو ٻهرايو. تپدار چيو،
 سائين، پنج فوٽ ٻيا وڌائي ٿلهو وڌو ڪڍي. ان باري
 ۾ پوءِ جيڪي ڪجهه ٿيو ته هيءُ غلام پاڻيوي منهن ڏيندو.
 هالن ۾ منهنجو چاچو اختيار ڪار آهي ۽ حيدرآباد ۾ هن غلام
 جو ٻاءُ ٻڌي ڪليڪٽر آهي. تنهن کان سواءِ هي نه ڌرم جو
 ڪم آهي. جيڪو خرچ ايندو سو به مان ڪندس. تنهن ئي
 ستگرو مهاراج جن چيو ته، پنج فوٽ اوهان چئو ٿا سي ٻي
 ۽ ڏاڍو به بهار لاءِ سٺو چڙي ڏجو. تپدار چيو ته چڱو سائين،

کي سڌ ڪري پنهنجي ڀر ۾ وهاري ڇوٽ لڳي ته ابا، باغ
جي سنڀال لاءِ هاسارام يا واڌورام کي ڪٿي ڇڏو. باقي ٻنهن
ٽي ساڌ کي زوانو ڪر. مان هاڻي گهڻو ئي سمجهايو ٿي مانس
۽ اڳتي لائين ڪونه ڪندو. تهرام ڇيو ته چڱو لائين ٿي
ڪندس. اتي اچي سج لٿو. مهاراج جن ستسنگ شروع
ڪيو. اهڙا ته نوان نوان ڀڄن ويا ڳڻ مان ڳاڻائون جو ساري
سنگت ڀر ڀر ۾ اکين مان جل وهائڻ لڳي. ستسنگ سماپت
ٿيڻ کانپوءِ سڀئي ڀر ساد وٺي گهر ويا.

صبح جو مهاراج جن ۶ بجه گهوڙي تي چڙهي ٻنهن ڏانهن
ويا. اتي سڀني هارين کي گهرائي، سمجهائي ڪم تي
موڪليا. پوءِ پاڻ ساري ٻني گهمي اچي نار تي ويٺا،
جتي ڪنهن مهل ڀڄن ناهي پيا آهستي آهستي ڳائين ته
ڪنهن مهل اتر مڪ ٿي نار جو اڀياس پيا ڪن. اهڙي طرح
سڄو ڏينهن گذاري، سج لٿي گهوڙي تي چڙهي گهر اچي
ستسنگ ڪيائون.

ستسنگ سماپت ٿيڻ بعد ستسنگين مهاراج جن کي ٻڌايو
ته جنهن تپدار ٻئي دفع ٿلهو ڊهرايو هو سو هاڻي سعدآباد
بدلي ٿي ويو آهي. ان جي جاءِ تي ٻڌو اٿئون ته حيدرآباد
جو تپدار واحد بخش بدلي ٿي آيو آهي. ستسنگي ۽ سنت
شيوي ٿو ٻڌجي. اسان جي مرضي آهي ته سڀئي کيس
ستسنگ ۾ وٺي اچون ۽ ٿلهي بابت به ساڻس ڳالهه ٻولي
ڪيون. ستگرو مهاراج جن فرمايو ته ابا ستسنگ ۾ ڀلي وٺي
اچوس باقي ٿلهي لاءِ ڪجهه به نه چڱجوس. تنهن کانپوءِ
سڀئي ستسنگي پنهنجن گهرن ڏانهن روانا ٿي ويا.

ٻئي ڏينهن ڀريمي، تپدار واحد بخش کي ستسنگ ۾ وٺي
آيا. ستسنگ ۾ اهڙي ته عوج لڳي جو واحد بخش به هڪڙي

گهنا شري چلد

ڪهڙي مائ ڪوشيا، سن پٺو ميرا
ڇڪ، سوک لي ٿر ڪيون دؤڪ مهتا
گهر ٺاڪي ايسا ڪار ڪرلو
جهون ڇڪ ڪرنا، هٿ ويڌ ڪهتا.

ارڻ - مائ ڪوشيا چون ٿي ته هي پٺ تون بههجي
سوار ٿي ايترو ڪم ڇو ٿو ڏين. ڇهن ٻيا سنساري ماڻهو
اها ٿاڻن ۽ وهوار ڪن ٿن تون نه گهر ۾ وهوار نه ڪر ۽
ڀڳتي نه ڪر. ڇهن تهنجا وڏا، پٽا، ڏاڏو ۽ اها ڇڪترا
سٺ ڪر ڪر ۾ رهي ڀڳتي ڪري ويا آهن ٿن تون نه
ڪر. اهو ٻڌي ستگرو بهاراج چن مائا ٺڪي هٿ چوڙي
چون لڳا:-

سن مائ بهري ڪهون مائ ساڄي
ڇهن ڪال ڪي دل سي بهت ڏرنا
ڪهڙي ٿيئون ڏاڪا مان سوچ ڪرڪي
ڪڪ لاهو، ڇڪ ۾ هر ڏيان ڏرنا.

ارڻ - هي ميهڙي سڄي مائا، ڪال جو لغارو رات
ڏانهن وڃي رهيو آهي ڇو ٻڌي مان سدائين ڏچان ٿو ۽
سوار ڪندي اوه، مون چڱي طرح چاچي ڏاڏو آهي نه سڀني
سوار ٿي، مٿر آهن، سنسار ۾ ڪو به لاهي. هيتر سنسار
نان هن ابرار آهو ٻڌو آهي.

مائا ڪوشيا ستگرو بهاراج چن چا هي وچن ٻڌي چوڻ
ڏيکي، پٽ، جي لوهان لاڻ جي سڀال ٿي پڄي نه بيهن
جي سڀال ڪر، مان نول کي چوان ٿي نه ٺاهجي جي
سڀال لاءِ ٿي ڪهين ڪي ڇڏي. ايترو چئي مائا، ٺٺلار

مؤج ڪٿي؟ اهو رنگ ڪٿي؟ اهو رس ڪٿي؟ پيرين ۽
 کانسواءِ ساز ۽ راڳ سڃا، دلبر ڌاران، دل جو ڙٺي ۽ دلپزيري
 ڪير ڪري؟

رات جو روئيءَ کانپوءِ مانا ڪرشنا، ٺهراڻي کي چيو ته
 پٽ تو پڳت کي ڪجهه چيو آهي ڇا جو هو ڪاوڙجي خبر
 ناهي ڪيڏانهن هليو ويو آهي؟ توکي مون اڳ ۾ به سمجهايو
 آهي ته ڀلي ڀلائي به پڳت کي ڪجهه نه چوندو ڪر. اتي
 مانا جي اکين ۾ جل پرجي آيو.

وري ٽئين ڏينهن صبح جو ٺهراڻي ۽ ستسنگي ستگرو
 مهاراج جن کي ڳولڻ ويا. سارو ڏينهن ڳوليندي ڳوليندي
 وياڪل ٿي شام جو اڃا ٺهر جي ڪناري تي اچي بيٺا ته
 هڪ بڪرار، ٺهراڻي کي اچي ٻڌايو ته توهان جو هڪ ساڌ
 هن مقام ۾ هڪ وڏي ڪپڙ جي وٺ ۾ ويٺو آهي. مون ڪالھ
 بڪريون چاريندي کيس ڏٺو هو. اهو ٻڌي ٺهراڻي ۽
 ستسنگي مقام ۾ اچي ڏسڻ نه برابر ڪپڙ جي وچ ۾ اکيون بند
 ڪري مهاراج جن ڌيان ۾ ويٺا آهن. ٺهراڻي ستگرو مهاراج جن
 کي سڏ ڪيو. ستگرو مهاراج جن ڪپڙ مان ٻاهر نڪري آيا.
 ٺهراڻي کي پيرين پئي ڪنڌ هيٺ ڪري بهي رهيا. ٺهراڻي
 کين چوڻ لڳو ته تڻ ڏينهن کان وٺي اسان توکي ڪيترو نه
 ڳوليو آهي. شاهه جي پٽ پٺ ۾ ماڻهو چاڙهي موڪليو سين،
 پر تون اچي هتي ويهي رهيو آهين. ڪيتري نه سڀني کي
 تڪليف ڏني اٿئي. مانا ته تڻ ڏينهن کان روئي به ڪانه
 ڪاڌي آهي. ائين چئي مهاراج جن کي گهر وٺي آيا. مانا
 ڪرشنا ستگرو مهاراج جن کي پيار مان پنهنجي ڀرسان وهاري
 چوڻ لڳي:-

هيٺان وٺو هوندو. ڪن نه ٻولي وٺي اچوس.

ٺهراڻي ۽ ڪيترا ستنگي لائين ڪٽي ڳولڻ لکتا. گوال لال سالاري جي شهر ۾ سٺ ڪهندو رام وٽ ڀرپور لنگر ۾ ويو پر اسان جو سڄو سائين ڪٿي ٿو ملي؟ نه ٺهر، نه درياهه، نه باغ ۾ ڇڏاري پاڪاربانئون، پر ڀرپور جو پتو ڪٿي نه مليو. مانا کي چيائون ته وڌيڪ ڳولا صبح جو ڪنداسون. ايترو ڇڪي سڀني ستنگي پنهنجي پنهنجي گهر هليا ويا. گهر جي سڀني پائين ۽ مانا ڪرشنا سواءِ کاڌي پيئي، ساري رات ستگرو مهاراج جن جي انتظار ۾ ويٺي گذاري.

ٻئي ڏينهن سوڀل صبح جو ٺهراڻي ڳولا ۾ لکتو. ستنگي نه لکتا پر شام تائين ڪجهه ڪونه ورتو. اٺي مانا ڪرشنا گوال لال کان پڇيو ته تون جو ڪا به باغ مان آئين ته توکي نه ڪجهه ڪونه چيو هئائين؟ گوال لال چيو ته مانا مون کي صرف ايترو چيائون ته تون هاڻي گهر وڃي ستن جي شوا ڪر. وڌيڪ مون کي ڪونه چيائون. ايترو ٻڌي مانا سڀني کي چوڻ لڳي ته هڪڙو ستنگي شاه جي پٽ موڪليو، مان اٺي ڀيرون وٽ ويو هجي. مانا جي آڳاٽي آئيانند کي گهوڙي تي چاڙهي شاه جي پٽ روانو ڪيو ويو. اهو ڏينهن نه لائين گذريو.

ٻئي ڏينهن ۵ بجي صبح جو ٺهراڻي لکتو، لکومالندو ۱۱ بجي گهر موٽيو. لائين ئي آئيانند به شام جو پٽ کان واپس آيو پر خالي. ڏينهن گذرندو ويو. چيڪي بيا ستنگي ڳولا ۾ ويا هئا تن به شام جو اچي چيو ته مهاراج جن جو ڪو پتو ڪونهي. سڀاويڪ مانا ڪرشنا جي آڏو جهل نه ڏئي. سندس اکين ۾ آنسو چٽڪي پيا. ستنگ نه لير اٿوسار ٿيو، ليڪن اها

ڪوبه وس هلي نٿو سگهي. بس، ايترو چئي ۽ ڊوڙ پائي وڃي پنهنجي پنهنجي جاءِ تي پکين کي هڪٻڙ لڳا.

ان ڏينهن ستگرو مهاراج جن باغ ۾ شام جو ستسنگ ڪونه ڪيو ۽ سوڀر ئي باغ مان روانا ٿي نهر جو ڪنارو ورتائون. نهر جي ڀرسان هڪ وڏو مقام هوندو هو. مقام ۾ اندر هڪ وڏي ڪپڙ جي وچ ۾ جاءِ ٺاهي ويهي. نام جو ايباس ڪرڻ لڳا ۽ ائين ئي سماڏيءَ ۾ اچي ويا.

هوڏانهن سڄ لٿي ۷ ٻجه ڌاري ستسنگين آسٻ وڇائي ساز آڻي رکيا. ڪلاڪ کن بعد پاڻ ۾ چوڻ لڳا ته ڇو اڃا ستگرو مهاراج باغ مان ڪونه موٽيا آهن. گوال لال کي چيائون ته چيسين مهاراج جن اچن تيسين توهان ئي هڪ ٻه ٻچن سنگت کي ٻڌايو. گوال لال ٻئي ٻچن ڳاتا ته به اڃا ستگرو مهاراج ڪين موٽيا. ساري سنگت، مانا ڪرشنا ۽ پائي ٺهراڻي وڃي ويا. پائي ٺهراڻي ٻن ٽن ستسنگين کي چيو ته وڃي ڏسو ته باغ ۾ نه ڪونه وينا آهن. باغ جي مالهن کين ٻڌايو ته مهاراج جن نه اچ هتان سويل ٿي گهر ويا آهن. اهو ٻڌي ٻنهي پير ڪيائون. رستي تي هيڏانهن هوڏانهن ڳوليندي ڪلاڪ ڏيڍ کانپوءِ موٽي اچي سڀني کي ٻڌايائون ته باغ ۾ ڪونه هئا ۽ نه ڪٿي رستي تي ٿي ڏسڻ ۾ آيا. اهو ٻڌي سڀني جون به به ويئون ته ڇهه به ويئون. ڪنهن کي ڪجهه سمجهه ۾ نه ٿي آيو. آخر سواءِ ڪن ٿورن ستسنگين جي ٻيا سڀ هليا ويا. ستسنگين ٺهراڻي کان پڇيو ته سائينجن کي ڪنهن ڪجهه چيو هو ڇا؟ تنهن تي مانا ڪرشنا پريمن کي چيو ته آيا، برابر اچ ٺهل ٺالهائي آيو اٿس. تنهن ڪري توهان سڀ ٺهل سان گڏجي وري ڳولڻ وڃوس، ضرور ڪنهن باغ ۾ يا درياھ جي ڪناري تي، ڪنهن وڻ

راڳم ڪلسو ڀڄڻ

ٿل - بدن جي بئاع ۾ طوطو - مٿا لٽ ٻول ٿيو اولي
 ۱- ٻڪي ٿن ٻار جو آهي - آيو ٿيئون هتي ڪاهي
 ڏک ٿيئي نه ٿو لاهي - اٿي ٿا ٻين ٻين اولي
 ۲- ٻڪي مھمان چاٿج ٿون - وڃن ويجهن - چاٿج ٿون
 ملي ڪا مٽج ماٿج ٿون - اٿي چڀين اُندر چولي
 ۳- ڪٿي آيو خبر ڪائي - پٿرين جي ٻار جي ٻائي
 لٿون ڏينهن رات جا لائي - ٻڌج سا ڪن ٻئي کولي
 ۴- ڪهڙي ٿيئون ٿي ڏٺي - پئج سو پاڻ ۾ پيئي
 ڏسي هڏ ماس جي ڏيئي - پاڻي ٿا ٿون پئج ٻولي
 ۵- اهو ڀڄڻ جڏهن ٻيڙ ۾ اچي مڌر سر سان ڳالڻ لڳا تڏهن
 سڀ هاري، مڙور وري نه ڪم ڇڏي ٻوڙي اچي ڀڄڻ
 ٻڌڻ لڳا، جڏهن ننگرو مهاراج جن ڀڄڻ ڳائي ٻين ڪيو
 ٻڌڻ ڪن چوڻ لڳا ته پائي هيٺ آڃا پاڻي ٺهرا ۾ اوهان
 سڀني کي گهٽ وڌ ڳالهائي ۽ سمجهائي ويا آهن تڏهن نه
 اوهان ڪم ڪار ڇڏي وري اچي ڀڄڻ ٻڌڻ ويٺا آهيو،
 تڏهن سڀئي هاري مڙور، مهendar مهاراج جن کي هٿ
 چوڙي چوڻ لڳا ته هي ٻيڙو، سج ڪري پيو نه چئن ۾
 ۶- ۾ سري ڪرڻ ڀڳوان جنهن وقت مڌر مرلي کڻي وڃائيند -
 هو ٿيئون وقت ساري برج جون گوبيون، ڪوال بال ڀڳوان
 جي مرلي ٻڌڻ سان گھر ٻار ۽ سڀ ڪم ڪار ڇڏي، لوڪ
 لڳا لاهي ٻيڙ ۾ مڪن ٿي اچي ڀڳوان جي مرلي ٻڌندا هئا
 جن کي رات ڏينهن ۽ سڀني جي سڌ ڪانه ٻولدي هئي نه
 گھر ۾ آهون يا ٻن ۾ تهڙي طرح هي ٻيڙو توهان نه جنهن
 وقت ڀڄڻ ڏٺي مرلي ٿا وڃاڻو ٿيئون وقت اسان سڀني جو
 نه اهڙو ساڳيو حال نرجواسين جهڙو ٿي ٿو وڃي ۽ پاڻ ٿي

ٻه خاوخراب ڪري ڇڏيو آڻو. دل ۾ ويچار ڪري ڏسو ته
 لائين ڪاروبار ڪيئن هلندو. ايترو چئي، مزورن ۽ مهندارن
 کي گهرائي سخت چنڊ ڪڍيائين ۽ چٽاڙ ڏنائين ته جي اڻڻي
 ڪم ڇڏي اچي ستسنگ ٻڌندا ته هڪڙي پاڻي به اوهان
 کي ڪين ڏيندس. جيڪو نقصان پوندو سو به اوهان کان
 پراڻي وٺندس. جي اوهان کي ستسنگ ڪرڻو آهي، ته
 وڃي ٽڪاڻو وسايو اڃ مون کي پنهنجي سڄي نيم ٻڌايو،
 ته ڪم ڪرڻو آڻو يا نه.

سڀئي هٿ جوڙي چوڻ لڳا ته سائين، اڄ اسان
 کي معافي ڏيو، آئينده اسان لائين ڪول ڪنداسون. تنهن
 ڪاپوءَ ٺهرايم سارو باغ گهمي ڏنو. ڏنائين ته پڪين تمام گهڻو نقصان
 ڪيو آهي. سو دل ۾ ويچار ڪرڻ لڳو ته هاڻي ڇا ڪجي.
 ويچار ڪندي، گهر موٽي آيو. ماما ڪرشنا کي سارو حال
 ٻڌائي چيائين ته جي اوهان جي مرضي هجي ته باغ ۽ ٻنيون
 وڪڻي ڇڏيون. ماما ڪرشنا چيو ۽ ٻت، تون ڪوئي خيال نه
 ڪر. شام جو چوڪرا گهر اچن ته ڪين سهجهائينديس. ٺهرايم
 پوءِ دڪان تي هليو ويو.

هوڏانهن ستگرو مهاراج جن گوال لال کي چيو ته تون هاڻي
 جلدِي گهر وڃي ستن جي شيوا ڪر. پاڻ کليل ڪٽي، هڪ
 اُلب جي وٽ هيٺان وڃي ويٺا. ڇا ڏسن ته هڪ طوطو
 وٽ جي هڪ ٺاريءَ تي ويٺو مٺي ٻولي ٻولي. ستگرو طوطي
 ڏي ٺاهي هيءُ ڀڄن ٺاهي ٺاڻڻ لڳا.

ناهي ڏسي ته اڳئين سال کان ڏيڍو ٿو لشو ٿيو آهي. ايترو
 فائدو ڏسي، اچرج ۾ پئجي، دل تي دل ۾ پڇتائڻ لڳو
 ته اڃا به ماڻا ۽ ڀڳت کي پئي ڳالهايو آهي. وڏي يل کڻي
 آهي. گهر وڃي، مانا ڪرڻا کي پيرين پئي ٻڌائڻ لڳو ته
 مانا، دڪان ۾ ڏيڍو ٿو لشو ٿيو آهي. مون اڃا به اوھان
 ٻنهي کي پئي ڳالهايو آهي. مونکي معاف ڪريو، پر نشي
 جي ڳالهه ڀڳت سان نه ڪجو ۽ دل ۾ رکجو.

ڏهن بندرهن ڏينهن ڪاٺو ڪن ماڻهن وڃي ٺهراڻ ڪي
 ڇهه نه توهان جي باغچي ۾ ساڌو رهيا پيا آهن. سڄو ڏينهن
 سسنگ لڳو پيو آهي. ڪم ڦٽو ڪري ويٺا سسنگ ٻڌن.
 پنهنجي مرضيءَ تي ڪو ڪم ڪن نه واهن، نه نه اس.
 سڄي باغچي جي ميوات پکين کائي اس ڪري ڇڏي
 آهي. توهان ڪا خبر به نٿي آهي ته باغ جا ڪهڙا حال
 ٿيا آهن؟ اعتبار نه آچو ته اڄ ۲ بجي منجهند جو ورتو باغ
 ۾ وڃي ڏسجو، ته ڪهڙو نه ٿاڻو لڳو پيو آهي. ٺهراڻ اهو
 ٻڌي وڏي ويچار ۾ پئجي ويو. چيائون ڇڳو، اڄ مان باغ وڃي
 باغ مان گهمي. ٿري ايندس. ٺهراڻ جو آواز ٻڌڻ سان باغ جا
 مزور ۽ مهندار ٽيليون کڻي، دوڙ ٻائي پنهنجي پنهنجي
 جاء تي پهي پکين کي هڪٻئي لڳا. ستگرو مياراج جن ۽
 سواڻي گوال لال بڪٽارا پٽ تي پاسيرا رکي، ڪنڊ هيٺ
 ڪري، چپ ڪري پهي رهيا. ايتري ۾ ٺهراڻ گهٽ وڌ
 ڳالهايندو اچي پنهنجي جاء تي پيو. مياراج جن ۽ گوال لال کيس
 پيرين پئي پاسيرا ٿي پيا. ٺهراڻ ڪاوڙ مان ستگرو مياراج جن
 کي چوڻ لڳا ته سارو باغ پکين کان ڪاٺائي لاس ڪري
 ڇڏيو آهي. هتي به سڄو ڏينهن سسنگ لڳائي ويٺو آهن.
 توهان پئي باغ نه ڪم ٿا ڪريو، پر مزورن ۽ مهندارن جو

توهان هيڏيءَ مهل باغ ۾ ڪيئن آيا آهيو. پريمي هٿ جوڙي چوڻ لڳا ته، هي پريو، آئمانند ڳالهه، ڪئي نه. اوهان هر روز باغ ۾ به سٽسنگ ڪندا آهيو. سو اسان اڄ پاڻ ۾ صلاح ڪئي ته هلي باغ ۾ سٽسنگ ٻڌون ۽ اوهان جو درشن به ڪريون. پريو، هٿ نه اهڙو آندو لڳو پيو آهي جو هاڻي اسين به روز هتي سٽسنگ ٻڌڻ اينداسون. مائٽ نه آڳيئي پيا گهٽ وڌ ڳالهائين ۽ چون ته ڀڳت وٽ نه وڃو، پر اسان جي دل نه رئين ٿي چاهي ته سدائين اوهان سان گڏ ويٺا هجيون. ايترو چئي مهاراج جن کان آڳيا وٺي سڀني پنهنجي گهر آيا. ان بعد، ستگرو مهاراج جن به گهر جو ڪنارو ڏيئي گهمندا ڦرندا، سڄ لٿي مهل گهر موٽي اچي ڏسڻ نه ٿلهي جون سرون به ڪولهن، مٽي به ٺڙي پڪڙي پيئي آهي ۽ سٽسنگي مٽي گڏ ڪري ويٺا پست ڪي سنئون ڪن. اهو رنگ ڏسي ستگرو مهاراج جن مشڪي پريمن کان پڇڻ لڳا ته، ابا اڄ به سرون کڻي ويا آهن ڇا؟ تنهن تي پريمي هٿ جوڙي چوڻ لڳا ته سائين اڄ منجهند جو تپدار گاڏي وٺي آيو ۽ سرُون کڻائي ويو. چئي ويو آهي ته حد دخلي ڪري ويٺا آهيو. مان اها رپورت سڀاڻي هالن ۾ وڃي مختيارڪار کي ڪندس. مهاراج جن چيو خيال نه ڪريو. جيئن ايشور جي اڇا هوندي تيئن ئي ٿيندو. توهان فراش وڇائي ساز کڻي اچو ته سٽسنگ شروع ڪيون. سٽسنگي ساز کڻي آيا ۽ ستگرو مهاراج جن سٽسنگ شروع ڪيو. اهڙيءَ طرح ستگرو مهاراج جن باغ جي سنڀال به ڪندا هئا ۽ ٺٽ ٺٽ سان ئي دفعا، صبح شام ۽ رات جو سٽسنگ به ڪندا رهيا.

هوڏانهن، ٺهراڻو دڪان جو پوناميل ڪرڻ لڳو ته ڏسان نه لغو آهي يا نقصان آهي. ٽن ڏينهن ۾ مال سنڀالي، ليڪو

ٻئي ڏينهن ساڍي ۱۱ بجي گوال لال روئي ڪٿي آيو. هميشه چيان سڀئي روئي کائي وڃي ڪم ڪي لڳا. مهاراج جن گوال لال کي چيو ته تين ڪهڙو نه وڃج. ڪلاڪ کن آرام ڪري، ڪلاڪ ٽيڊو تنگ ڪنداسون. تين کانپوءِ ڏينهن به لڙندو، پوءِ ٻلي ٿيڻ وڃي. ٻي ڀاڱو تيلرام پڇيئي ته چئجائس ته ڏينهن نسل هو، تين ڪري باغ ۾ آرام ڪير. گوال لال چيو جن اوهان جي آڱيا. تين کانپوءِ ستگرو مهاراج ۽ گوال لال جن ڪلاڪ ٽيڊو آرام ڪري تنگ شروع ڪيو. هڪ ٻڪٽارو مهاراج جن ٻاڙ وڃائڻ لڳا ۽ ٻيو گوال لال کي ڏٺائون. مزور مهندار به ڪم ڇڏي اچي ٻن ٻڙ وٺيا. ستگرو مهاراج جن ٻن جي مڙج ۾ اهڙو نه مڙي ويا، جو کائي عمر ڪالهه پيئي پوئس ته شهر ۾ آهيون يا باغ ۾. تنگ کان پوءِ مهاراج جن گوال لال کي چيو ته هاڻي ڏينهن لڙيو آهي، تون ٻلي ٿيڻ وڃ. ايترو چئي ٽڪيل ڪٿي وڃي ساڻي اُٻ جي وٽ هٿان ٻن لاهي ٻاڙ لڳا. ايتري ۾ آلمانڊ سان گڏ شهر جا ۱۰-۱۵ ٻراڻي باغ ۾ اچي لڪتا. ڏس ته ستگرو مهاراج جن ٻڪٽارو ڪٿي ٻن وٺيا ٻڙن. باغ جا مهندار، مزور ڪم ڇڏي وٺيا ڊلا وڃائين ۽ ٻڙن. ٻئي به باغ جا اُٻ کائي وٺيا مٿيون مٿيون ٻوليون ٻولين. مٿيڪ لڙارو هو. سڀئي ستگرو مهاراج جن کي پيرن پئي ٻڙ لڳا. ڪلاڪ ٽيڊو کانپوءِ تنگ سمجهت ٿيو، ته مزور ۽ مهندار هڪ ٻئي کي چوڻ لڳا ته جلدي ڪراو، اٿو. ٻئي باغ جا اُٻ ٻي کائي ويا. ٻي لاهي پالي تيلرام کي پيئي ته اسانجو خير ڪونهي. پوءِ نه سڀئي ڏور ٻائي ٻڪن کي هڪٻئي لڳا.

ستگرو مهاراج جن سڀني ٻريهين کان ٻيڻ لڳا ته، اُٻا.

باغ جي خبرداري ڪج. يڳوان جي ڪرپا سان هن سال
قل به سٺا لڳا آهن.

بي ڳالهه ٻڌ، ٻنيءَ تان به ٿي آيو آهين؟ مهاراج جن
وراڻيو ته اڄ ٿي آيو آهين. سڀيئي تمام سٺي نموني ڪم
پيا ڪن. اوهين ڪو خيال نه ڪريو. گرو مهاراج سڀ ڀلي
ڪندو. تنهن تي تهلار چيو ته ٻنيون ٿورو ٻري آهن. ٺوڪي
ضرور تڪليف ٿيندي. ڀائي هاسارام جي ٻني اسان جي
ٻنيءَ ويجهو آهي. هو ته پيو ويندو. مان کيس چڱي ڇڏيندس
ته اسان جي ٻنيءَ جي به پيو سنڀال ڪج. مان به ٽئين چوٿين
ڏينهن پيو ويندس. تون فقط باغ جي نگهبالي پيو ڪج.
ايترو چئي تهلار موٽي دڪان تي ويو.

شام جي ستسنگ کان پوءِ، سوامي جن آلماندي ڇيو
ته سپاڻي به يڪتارا هٿ ڪري، باغ ۾ پهچائي وڃي. دلن
وڃائڻ وارا اُتي آهن. ڪنهن مٿل ويهي پڇن ڪيو.

سپاڻي تي يڪتارا باغ ۾ پهچي ويا. ڪيرتن منڊلي لڳي
ويئي. سوامي جن ٻينڪ ۾ ويهي، رسيلي آلاپ ۾، سائينءَ
جا گڻ ڳاڻڻ شروع ڪيا. چتمق جي ڪشش ٿي؛ باغ جا
ڪمي ڪاسبي ڪم ڦٽو ڪري، اچي ويٺا رنگ ۾ رنگ
رچائڻ. باغ جو واهي يڳوان. سورج ديوتا پنهنجو تيج گهٽ
ڪيو. شام ٿي، موٽي گهر آيا. ڏسن ته ٿلهو ٻار پيو آهي.
چيائون مڙيو ٿي ستسنگ ڪرڻو آهي؛ پت تي به چڱو پيو
ٿئي. هينئر ڳالهه ڪي ڇڏي ڏيو. جنهن ٻارو آهي، سو ٺاهيندو
به ٻارو.

هينئر سوامي جن جي اها روزاني ڪار ٿي پيئي. باغ ۾
وڃڻ، اُٺ جي وٺ هينان ويهڻ، گليلا گوڏي هينان ڪري
ويهي گيت ٺاهڻ، ڳاڻڻ ۽ رام ڪي رجهائڻ.

جي سنڀال ڪريو. مون کي به هڪ گليل ڏيو ته مان به اوهڪ
 ٻاسي وڃي سنڀال ڪريان. لوڪرن چيو، نه، سائين، اسين جو
 ويٺا آهيون. اوهين ويٺا آئند ڪيو. سوامي جن چيو نه، نه،
 مان به ڪم ڪندس. آڳيا ڀائي سڀئي وڃي ڪم کي لڳا.
 ستگرو مهاراج جن به هڪ وڏي آب جي وٺ هينان
 گوڏي هينان گليل رکي ڀڄن لاهي ويهي ٿاڻا لڳا. رکي
 رکي پڪين جي هڪٻئي جو آواز به ٻڌي ڪيائون ته ڇٽن سڀئي
 سمجهن ته پڪين کي ٻيا ٿا هڪلين. ٻئين ڪنڊي ۱۱ اچي
 لڳا، ته گوال لال روئي ڪٽي باغ ۾ آيو. سوامي جن سڀئي
 کي سڏي، گڏجي ويهي روئي کاڌي. شام ٿي، مونڙي گهر
 آيا. آسٽ لڳل هو ۽ ستنگ شروع ٿيو. باغ ۾ لاهيل ڀڄن،
 پنهنجي مڙ، ٻر ٻر ۽ ويراڳ ڀري آواز ۾ ڳايائون. ستنگ
 ۾ آئند جي لهر چالجي وئي.

ستنگ سڀايت ٿيو. آئانند ۽ ٻيا ستنگي سوامي جن
 کي چوڻ لڳا ته، سوامي جي، اوهان نه وڃي باغ وسارو ۽
 اسين هتي درشن کان رهند رهجي ويٺسون، پر اسين اُتي
 به اينداسون.

ٻيو نه ٻر ٻر، ٿلهي لاءِ اُج وري ڀڄن آسان کي چيو ته
 ٻهراڻي ڇڏيو ۽ ڪٽ ڪٽ نه ڪريو. سوئي هاڻي ڇٽن اوهين
 آڳيا ڪريو. آسان نه ڇٽن ٿا ته نه ڊاڪجي. مهاراج جن چيو ته
 چکو، ڇٽن اوهان جي لڳا. پوءِ، سڀئي موڪلائي، وڃي
 گهرن پڙي ٿيا. صبح جو ستگرو ٻيهر پٽالدر باغ ڏانهن
 ويا ۽ وڃي پنهنجي ڪم کي لڳا. ان ڏينهن تهرام روئي
 ڪٽي آيو. سڀني کي سڏي، روئي ڪارايائين. روئي ۽ کان
 پوءِ ٻيا سڀ هليا ويا، باقي سوامي جن ترسبا..

تهرام کين ٻاٺ وٽ وهاري چيو، ڏاڍو سنو. اهڙيءَ طرح

ڪم ڪندين يا فقط پڳتي ڪندين؟ ٿي ڪلاڪ مس ٿو
 دوڪان کولين؛ گراهڪ پيا ڏانهن ڪن. ٻڌاءُ نه پيو سارو
 وقت ڪيڏانهن ٿو وڃين؟ دوڪان چڱيءَ طرح سنڀالين ته
 واهه، نه ته اسين پيو ڪو بندوبست ڪريون. مهاراج جن ڪنڌ
 هيٺ ڪري بلڪل مات ۾ رهيا. تنهن تي ماما، ٺهراڻي کي
 چيو ته پٽ، ٽيٽون دوڪان جو ڪم برابر چڱي طرح لڌو
 سنڀالي. انهيءَ ڪري منهنجي مرضي آهي ته هن تي پيو
 ڪو ڪم رک. ماما جي اها ڳالهه ٻڌي، ٺهراڻي مهاراج جن
 کان پڇيو ته ڀلا، ٻئين ۽ باغيچن جي سنڀال ڪندين؟ مهاراج جن
 جواب ڏنو ته جيئن اوهان چئو. ٺهراڻي چيو ته ڇڱو سنڀاڻي
 کان وٺي ٽون ٻئين ۽ باغن جي سنڀال ڪج ۽ گهر جو پاڻي به
 پرڇ، گوال سنڌن ۽ مهمانن جي شيوا ڪندو ۽ مان دوڪان
 جو ڪاروبار سنڀاليندس. ڪڏهن ڪڏهن ٻين ۽ باغن جي
 لڳهائي به ڪرڻ ايندس.

ٻئي ڏينهن، صبح جو سوڙ اٿي، گهر جو پاڻي ڀري،
 ماما ۽ ٺهراڻي کي پهرين ٻئي، جڏهن سڱرو ٻين ڏانهن وڃڻ
 لاءِ تيار ٿيا، ته ٺهراڻي کين چيو ته هاڻي ٺارڻ کان چڱيءَ
 طرح ڪم وٺج. باغ جي مهندارن کي به چڱيءَ ريت ڪم
 ۾ لڳائج، جيڪي وڇاٽ آب وٺڻ اچن تن کي پريم سان
 روئي ڪرائجو. باغ جي بلڪل ساوڌالي سان سنڀال ڪجو،
 جيئن آب نه ڪاڇي وڃي. روئي ٺوڪي هر روز گوال اتي
 پيو پهچائي ويندو.

باغ شهر کان ميل کن دور هو ۽ ٻيون وري باغ کان ميل
 کن پري هيون. سڱرو مهاراج جن سڌو باغ ڏانهن ويو ۽ پينڪ
 ۾ وڃي ويٺا. مهاراج جن سڀني کي چيو ته اڳتي مان توهان
 وٽ رهي ڪم ڪندس. توهان هاڻي پنهنجي پنهنجي ڪم

صبح جو سوڀرو کولي، ۽ شام جو ۷ بجه تائين کليل رکي.
گراھڪن جي دانهن ٻڌي، تھلرام ٽھرجي گھر آيو ۽ اچي
مانا ڪرشنا کي چوڻ لڳو تہ ڀڳت دڪان ۱۱ بجه آيو کولي
۽ شام جو ۴ بجه آيو بند ڪري، ڪيڏانهن آيو وڃي ۽ ڇا ٿو
ڪري؟ تائين تہ دڪان جو ڪم ڪيئن هلي سگهندو. مان
هي هن کي چوان ٿو تہ اوهان سدائين سندس پاسو ٿا ڪٽو.
اڄ شام جو الھيءَ ڳاڻھ جي صائلي ڪبي. ايترو چئي تھلرام
هليو ويو. هوڏانهن ستگرو مهاراج جن ۱۱ بجه اچي دڪان
کوليو. اول نشين کي ۽ پوءِ گراھڪن کي سڌو ڏيئي روانو
ڪيائون. ايتري ۾ مانا ڪرشنا تہ دڪان تي آئي ۽ اچي
مھاراج جن کي چوڻ لڳي تہ ابا، هاڻي پائين ٿيل دڪان
بند ڏسي، اچي مون تي ڪاوڙيو. تنهن ڪري تون دڪان
صبح جو سوڀر اچي کوليندو ڪر ۽ شام جو مستنگ جي
مٿل کڻي بند ڪندو ڪر، جنهن ۾ هڙ تہ راضي رهي.

مانا ڄا اچي وڃن ٻڌي، ستگرو مهاراج هڪ چوڙي
چوڻ لڳا تہ هي مانا، جي سع ڪري ٻڌو، تہ هاڻي منهنجو
جسم، هن وهنوار ۾ بهه لٽو لڳي. مرضي آلم تہ ڪٿي
ابڪال ۾ وڃي پڙيو ۽ ڇو ٻڃن ڪرمان. وري به جن
نوحان آڳا ڪراو ٿين ڪرمان. مانا چيو تہ چڱو، شام جو
ٿيل گهر اچي تہ صلاح ڪندا-ون. ايترو چئي مانا گهر
هلي ويئي.

رات جو، مستنگ کاليو، تھلرام مانا کي چيو تہ ڀڳت
کي سڏ ڪريو تہ ٻچونس تہ دڪان چڱيءَ طرح سان هلائيندو
يا نه. مانا مهاراج جن کي سڏ ڪيو. ستگرو مانا ۽ تھلرام
کي پيرين پئي، ڀرسان ٿي ويٺا. تھلرام مهاراج جن کي چيو
تہ هاڻي تنهنجي ڪهڙي مرضي آهي؟ چڱيءَ طرح سان

سنگت پڇن سڻي، ٻر ٻر ۾ مڱن ٿي ويئي. ستسنگ کان پوءِ ساري سنگت ستگرو مهاراج جن کي چوڻ لڳي ته آگيا ڪريو ته وري رات ئي رات ۾، ٿلهو ٺاهي تيار ڪري ڇڏيون. تنهن تي ستگرو مهاراج جن فرمايو، ته ابا، جيڪا اوهان جي مرضي، ٿلهو راتو رات وري ٺهي ويو.

ٻئي ڏينهن شام جو ٻه چار پئنج ۽ تپدار، گڏجي مهاراج جن جي دڪان تي آيا. پئنج مهاراج جن کي چوڻ لڳا ته تپدار ٿلهو ٻهرائي ويو هو ۽ اوهان وري ڪڍي ٺهرايو. انهيءَ لاءِ هو اسان کي وٺي آيو آهي ته اسين اوهان کي سمجهايون. اهو ڪم ليڪ نه آهي. ڪرپا ڪري ٿلهو ٻهرائي ڇڏيو، ته ته اڃا ٻيو بڪيڙو ٿي پوندو. سوامي جن ڪو جواب ڪونه ڏنو. کين وهاري، چل پان ڪرايائون. پوءِ ته هو هليا ويا. رات جو ستسنگين کي سمورو قصو ٻڌايائون. هنن چيو ته سائين، ٿلهو ٺهيو پيو هجي. جي ڪڍي هوڏ تي چڙهيا ۽ ٻاهي ڇڏيائون ته وري ٺاهڻ ۾ ڪهڙي ويسر لڳندي. صرف اوهان جي آسپس گهرجي. سوامي جن مشڪي چيو جيئن اوهان جي مرضي.

ستسنگي ستگرو مهاراج جن کي پيرين پئي پنهنجي پنهنجي گهر ويا. صبح ٿيڻ سان ستگرو مهاراج جن گهر جي ساري شيوا پوري ڪري، درياهه جي ڪناري تي وڃي ايڪالت ۾ ويهي پڇن ڪرڻ لڳا. هوڏانهن پائي ٺهرايم به ٻين تي هليو ويو. پر ڪنهن ڪم سبب ۸ بجي ٿي گهر موٽي آيو. ڏسي ته دڪان جي ٻاهران فقيرن جون ٽوليون ويٺيون آهن. گراهڪن کيس چيو ته اوهان جو پڳت ڀاءُ دڪان تيار دير سان ٿو کولي، جنهن ڪري اسان کي ڏاڍي تڪليف ٿي ٿئي. توهان پڳت کي سمجهائي ڇڏيو ته آئينده دڪان

نان ايشان پالهي ڪري، موني گهر آچي ڏسڻ نه لٿو دلور
 ٻيو آهي، ۽ مانا ڪرشنا در تي پيلي ٿياري، مانا کان
 اڇيائون نه لٿو ڪهر ڏاهي وڍو. مانا چور نه پت، تنهنجي
 وڃڻ ڪالپوء، تهڏار، ٻن ٽن پتڻن کي ساڻ ڪري، ۸۷
 مزدور وٺي آيو ۽ لٿو دهرائي وڍو. مون گهڻو ئي منع ڪئي مان،
 پر هنن منهنجي هڪ نه ٻڌي. مانا جي لاه ٽالھ ٻڌي،
 مانا کي چيائون ته ڪاٺي چمٽا نه ڪريو. پوء پاڻ وڃي دڪان
 کوليائون، لٿو ٻه ٽي جي ستر ساري شهر ۾ پکڙجي ويئي.
 شام جو سڀئي ستنگي ستگرو مهاراج جن کي پيرن پتي چوڻ
 لڳا، ته هي پرڀڙ، لٿو نه ڏاهي ويا، هاڻي ڇتي آيا
 ڪريو اتي ستنگ لاء آسڻ وڃايون. چيائون ته آها، مان جاء
 تي ئي سرڻ ٻري ڪري پت ستون ڪري فراش وڇايو.
 اها آيا پائي، ستنگي ۱۰-۱۵ متن اُٿلور، پت ستون
 ڪري، فراش وڇائي، ساڙ کڻي آيا. پوء واپس ستنگ
 شروع ڪيائون، ۽ هيءُ نئون پڄن لاهي ٻالڻ لڳا.

راڳه اوڙائو پيروپ

لل- نون سرڙ ويا پڪ آهن- ڪٿي چوان نون لاهين
 ۱- ڪاٺي پوڙهه وشه کي پوڙين- ڪاٺي جو پٽ ڪمائين
 ڪاٺي مون ڪرڻ او مولي- ڪاٺي هر گن ڪمائين
 ۲- ڪاٺي لاسڪر ٻڌجي ويٺين- ڪاٺي پوڙهه لڳائين
 ڪاٺي ديسول مڙهيون پوڙين- ڪاٺي مندر ٻاهين
 ۳- ڪاٺي در در ڀيڪ منگين او- ڪاٺي شاهه سڏائين
 ڪاٺي لوڙهه نياز ڪرڻ لو- ڪاٺي حڪم هلائين
 ۴- ڪاٺي نيارو ٿي نه ڪري- ڪاٺي ڪمر ڪمائين
 ڪاٺي پرگهت پاڻ ڪرڻ لو- ڪاٺي پاڻ جهانين
 ۵- ڪاٺي گياڻي ڪرو ٿي ويٺين- ڪاٺي چيلو چوانين
 ڪهي نيتون هر رنگ روپ ٿي- لانا ڪيل ڪيلائين.

ستسنگين وڃي مهاراج جن کي هٿ جوڙي ڇيو ته، پر پوءِ
 ٿلهو تيار آهي؛ ڪرپا ڪري هلي ڏسو. ستگرو مهاراج جن
 ٿلهو ڏسي ڏاڍو خوش ٿيا، ۽ سيني کي آسيس ڪري چيائون
 ته آبا، هاڻي ايشان ڪري، روئي کائي پوءِ پنهنجي جاءِ
 تي وڃجو. ائين ئي ٿيو. ستگرو مهاراج به لوڻو کڻي، درياهه
 جي ڪناري تي ايڪانٽ ۾ پڇن ڪري جاءِ تي آيا. صبح
 جو، ماڻهو نئون ٿلهو ڏسي، اُچرڇ ۾ پئجي ويا، ۽ سوچڻ
 لڳا ته هيءُ ٿلهو راتو رات ۾ ڪيئن ٺهي تيار ٿيو. ڪي
 پريمي ته ڏاڍو خوش ٿيا، پر ڪن کي اڻرڪا سبب ڳالهه ڪين
 وئي. تن وڃي شهر جي مڪيءَ، پئڇن ۽ ٻڌار کي ڇيو ته،
 سندن بي قاعدي ٿلهو ٺهرايو آهي، جنهن ڪري بازار ۾ سوڙهه
 ٿي پيئي آهي؛ سو هلي روپرو ڏسو. به ٿي مڪه پئڇڻ ۽
 مڪي، ٻڌار سان گڏجي، ٿلهو ڏسي هليا ويا. جڏهن ۱۱
 بجه ڌاري مهاراج جن دوڪان کولي اچي ويٺا، ته ٻڌار اچي
 کين ڇيو ته توهان هي ٿلهو بي قاعدي ٺهرايو آهي؛ سو
 اڄوڪي ڏينهن ۾ ئي ڊهرائي ڇڏيو، ته ته، قاعدي جي
 ڪارروائي ڪئي ويندي. ايترو چئي، ٻڌار هليو ويو.
 سج لٿي مهل ستسنگي آيا ته مهاراج جن کين سموري حقيقت
 کان واقف ڪيو، ۽ کائڻ سندن رايو پڇيو. ستسنگين هٿ
 جوڙي ڇيو ته، هي پر پوءِ ڇيو ته ائين به ٻاري ۾ مڪيءَ سان
 ڳالهائون يا نون هالن جي اختيار ڪار کي درخواست ڪريون.
 ستسنگين ڇيو ته هيٺر ستسنگ جي مهل ٿي آهي. ساز کڻي
 اچو ته ستسنگ شروع ڪريو. ستسنگ بعد، اوهان کي
 ٻڌائينداسون. ستسنگ پوري ٿيل ٿي، پريمين کي سڏي چيائون،
 ته مڪي ۽ ڪي پئڇڻ ته ٻڌار سان ساڻ آيا هئا. وٽن وڃڻ جو
 ڪو ضرور ڪونهي. اوهين ڪوئي خيال نه ڪريو.
 پئي ڏينهن، صبح جو ستگرو مهاراج جن ۱۱ بجه درياهه

هئا. ڇهين مهل سماڏي ڪلندي هئن، تين مهل واپي ڇهن
 لاهيندا هئا. سج لڏي گهر اچي آسڻ وڃائي، ستنگين کي
 چوندا هئا ته دلا، ڀڪتارا ۽ مار ڪٿي اچو ته ستنگ
 ڪراون. ستنگي مار ڪٿي ايندا هئا ۽ ستنگ شروع
 ٿيندو هو. پهرين ڪلاڪ کن ٻيا مهاڻا پڻ. ستنگ ڪندا
 هئا، ۽ پوءِ ستگرو مهاراج ڇهن ٻيڙجي مڙج مڃائيندا هئا.

سوامي ڪوال لال ڇن، ٻائي ڀالڙ رام ۽ ٻيا ٻرامي مهاراج ڇن
 کي ٻڌيان ولائيندا هئا. انهن، ستنگ جي رونق وڌندي
 وئي.

هڪ ڏينهن سڀني ستنگي ۽ آڻائيند، ٻراميند، منگهن رام،
 اور ٻرڪاش، لالو رام، ڀالو رام، راجو رام، لاکو رام ۽
 آورو رام سولارو ۽ رامون مل اچي مهاراج ڇن کي هٿ جوڙي چوڻ
 لڳا ته، هي ٻڙڙ، هيءُ ٿڌو ستنگ لاءِ تمام ٿڌو آهي.
 آڳاٽو ڏاڍو نه ٿلهي کي ٻڙڙ جي پاسي ٿورو وڌايون. ستگرو
 مهاراج ڇن فرمايو ته، ”آيا، ڇهين اوهان جي مرضي ۽ ٻائي
 وڌائي ڇڏيو.“

سڀني ستنگين سان ٻه مهيني صلاح ڪئي ته ڏينهن جو
 هر ڪم وڃي ٻيڙجو ٻيڙجو ڪم ڪري، ٻائي رات جو ۱۰
 بجي ستنگ سمايت ٿيڻ بعد ٿلهي جو ڪم شروع ڪيو وڃي.
 ٿلهي لاءِ گهريل سامان وغيره ڪٺو ڪري رکيو ويو. رات
 جو ۱۰ بجي ستنگ سمايت ٿيڻ کانپوءِ، اٽڪل هڪ سؤ کن
 ٻرهمي ملي، ٿلهو ٺاهڻ لڳا. ستگرو مهاراج ڇن ٻهي ڏسڻ لڳا.
 ڪلاڪ کن کانپوءِ سڀني ستنگين ستگرو مهاراج ڇن کي چيو
 ته ڪرپا ڪري، اوهين وڃي آرام ڪريو. اسين ٿلهو ٺاهڻ
 ڪري، اوهان کي سڏ ڪنداسون. مهاراج ڇن وڃي آرامي ٿيا،
 ساري رات ڪم ڪري، ٻه رات جو ۵ بجي ڏاڍي ٿلهو ٺاهي

ته جهنگي جي ڪا خبر به اٿئي ته دوڪان ڪيئن پيو هلي .
 تنهنجو پگت پت سدا ورت لڳائي وينو آهي . دوڪان لٽي ،
 سڄ ڪري ڇڏيو اٿس . فقيرن جا ٽولا وينا ئي وينا اٿس .
 اوهان کي جي پگتي ڪرڻي آهي ته پتي ماءُ پت وڃي
 ٽڪاڻي ۾ ويهو .

مانا ڪرشنا ٺهراڻي کي ڪاوڙيل ڏسي چوڻ لڳو ، پت ،
 تون ڪو خيال نه ڪر . پگت کي ڪجهه نه چئج . مان کيس
 پاڻي پي سمجهائي ڇڏيندس . تون دوڪان تي مال ڇاڇي
 ڏس ته ڪيئن آهي . ٺهراڻي دوڪان تي وڃي سمورو
 مال نظر مان ڪڍيو ، ۽ دل ۾ ويچار ڪرڻ لڳو ته مال نه
 وڌيڪ ، بلڪه ٻيڻو نظر پيو آهي . ڪٿي اوڌر تي نه
 مال ڪين وٺي آيو آهي ؟ مهاراج جن کان پڇڻ لڳو ته هيترو
 مال پئسا ڏيئي وٺي آيو آهين يا ڪنهن وٽان اوڌر تي آندو
 اٿئي ؟ مهاراج جن مشڪي چيو ته هيءُ سڀ مال دڪان
 جي وڪري جي پئسن مان ئي آندل آهي ؛ اوڌر هڪ ٻائي
 به ڪنهن وٽان ڪانه ورتي اٿئون . ستگرو مهاراج جن جا
 لاهي وڃن ٻڌي ، ٺهراڻي حيرانيءَ ۾ رهندي ويو ته سدا ورت
 هلائيندي به ڪو نقصان ڏسڻ ۾ ڪونه ٿو آهي . چيائين هاڻي
 جيئن وٽيس تيئن پيو دوڪان هلائي .

ستگرو مهاراج جن بلڪل ساڳئي نموني دوڪان جو
 ڪاروبار هلائيندا رهيا . ستن جي شيوا ۽ ستنگ به ڪندا
 رهيا . اهڙيءَ طرح ڪجهه وقت گذري ويو ۽ جيئن پوءِ
 تيئن ستگرو مهاراج جن جو چت پگتي ، وٽڙڙ ۽ ٺار
 جي زبان ۾ وڌندو رهيو .

روز شام جو ته ٻه دوڪان بند ڪري ، درياهه جي
 ڪنڌي تي وڃي ايڪالت ۾ ونهي سماڏي لڳائيندا

۽ ستيءَ پريا ٻچن؛ سو چيڪي به ٻڌندا هئا، سي پنهنجا
ڪر ڪاريون ڇڏي اچي آئي پهندا هئا.

جيڪي ڇوڪرا ننڍي هوندي ستگرون سان رالديون
ڪندا هئا، سي به لت لهر سان مستڪ ۾ اچي شامل ٿيندا
هئا، ۽ سويل صبح جو اچي مهراج جن سان گڏجي پاڻي
پريندا هئا. تنهن کانپوءِ ستن جي شيوا ڪري وڃي پنهنجي
پنهنجي ڪر ۾ لڳندا هئا. ستگرو مهراج جن به گهر جو
پاڻي ڀري، ستن جي شيوا ڪري، پوءِ وڃي دوڪان
کوليندا هئا.

پر ڇهه ڇا اُٿڙا اُدار هئا، جو جيڪو دوڪان ٿان سڏو
ولڻ ايندو هو، تنهن کي شيون مريدي اُٿو، پر ئي ڏيئي
ڇڏيندا هئا. ساڌن، فقيرن کي نه ٻڌا نور ڏک جي، جيڪي
گهرندا هئا، سو ڏيندا هئا. اوڏر ٻاڏر لکندا ئي ڪونه هئا.
جي ڪوئي پاڻي پيا ڏيئي وڃي نه واه، نه نه سڪه
ڪنهن کان گهرندا ڪونه هئا. ڪو ساڌو سمجھ اچي ٻڪڙو
نه گراڊڪ کي ڇڏي به ويهي ان سان رهاڻ ڪندا هئا.
گراڊڪ کي چوندا هئا ته جيڪي آڏو آئيئي سو آسڻ تي
ڇڏي، جيڪي ڪپيئي سو پاڻ ٿوري ڪٽي وڃ. پاڻ ڏانهن
لهاريندا به ڪونه هئا.

ڇو، ست مهينا گذريا. ساري شهر ۾ ڦهلجي ويو ته ٻيڪت
جبلارام جي دوڪان تي هرڪا شيءِ سٺي ۽ ستي ٻيئي ملي
يعني نه نور ڏک جو عاب به ڪولهي. اوڏر به ڏي يا نه
ڏي. انهن گراڊڪ وڌي ويا. فقيرن جو تعداد به وڌي
ويو. آسڻ، ڪن وڃي ٺهراڻ جا ڪن پريا نه پاڻين دوڪان
تي لٽائي ڇڏيو آئيئي. ٺهراڻ جاڳ ڪئي. ٻالھ به سڄي
آئي. کيس ڪاوڙ لڳي، ۽ وڃي مالا ڪرشنا کي ڄاڻايو.

۲۔ ڇا تو آندو ڇا ليندين آدا۔ سڀ ماڙيون مهل ڇڏيندين آدا
ڪجهه ساڻ ڪڍي نه ويندين آدا۔

ڪر آيدو ڪين پيارو تون

۳۔ هي ڇر ٿو سڀ جنسار آئي۔ سڀ مطلب جو پروار آئي
سڄو ساڳي سرڇڻهار آئي۔ ڇڇي پانچ موڪي دوارو تون

۴۔ چوي چيلو سندر ويلو ٿئي۔ مليو مالش جنم سهيلو ٿئي
هت گهڙي پلڪ جو ميلو ٿئي۔

وٽ ساڌ سنگت جو لاڙو تون

هن ڀڄن ۾ مهاراج جن پنهنجي پتا کي عزت ڏيڻ لاءِ
جڏهن سندن نالو وجهي ڳائي بس ڪيو، تڏهن سڀئي ستنسنگي

ڏاڍو خوش ٿيا. تنهن کانپوءِ، ڀڳت چيلارام جن هت چوڙي
ساريءَ سنگت کان موڪلايو. پوءِ پٽ اسي آسڻ وڃارائي،

سمهي پيا ۽ مٿان چادر پائي ”شوهر“ ڏيئي وٺي لڳائي،
پوري ڇڏين ٻجه پريات جو پرلوڪ پڌاريا. ٻارهي بعد،

ٽهلرام مهاراج جن کي چيو ته هيٺ ڍوڪان ۽ گهر جو ڪم
تون سنڀال. مان ٻين ۽ باغن وغيره جي سنڀال ڪندس.

ستگورو لائين ٿي ڪرڻ لڳا. رات جو ستگرو مهاراج جن
ٿلهي تي ويهي ستنسنگ ڪرڻ لڳا. اڳ ۾ ڪڏهن به لائين

کلي طرح ستنسنگ ۾ ويهي ڪونه ڳائيندا هئا. هاڻي پاڻ
ستنسنگ ۾ ڳائڻ لڳا. ستگرو مهاراج يڪتاري تي ڳائيندا

هئا. پياڻي آسورام سولارو ۽ ٻيا ستنسنگي دلا ڪرڻال
ڪنجهيون ۽ ڏنڊا وڄائيندا هئا. هر روز رات جو ستنسنگ

جي اهڙي نه مڙج مڇنڊي هئي جو سارو ٿلهو نه خلت سان
پرڇي ويندو هو، پر ساري بزار به پرڇي ويندي هئي.

هڪ نه ستگرو مهاراج جن جو آواز هوندو هو تمام مٿي، منو
۽ سريلو، ٻيو وري ستنسنگ ۾ چولدا هئا پنهنجا ٺاهيل ويراڳ

جن جو چيون چتر

ٿيا. سوامي آسورام صاحب جن اسڪول جي ڪم کان فار
ٿي هر روز اچي ستسنگ ڪندا هئا.

ستگرو مهاراج به نت نيمر سان گهر جو پاڻي ڀري ڏاڍي
پرسم ۽ شردا سان سنتن مهاڻائن، مهمائن ۽ مسافرن جي شيون
ڪندا رهيا ۽ جيڪو وقت شيوا کان بچندو هون سو ڪڏهين
باغيچي ۾، ته ڪڏهين درياھ جي ڪناري تي، يا شمشان
ڀومي ۽ قبرستان ۾ ويهي ايڪانت ۾ نام جو اڀياس ڪندا
هئا. ڪڏهن ته ويهي ڀڄن ٺاهي ڳائيندا هئا. اهڙيءَ طرح،
سنتن جي شيوا ڀڄن ڪندي، ستگرو مهاراج جن جي اوستا
سورهن ورهين جي ٿي ته ڀڳت چيلارام جن جو سرير ڍاڻو
ٿيڻ لڳو ۽ تاريخ ۱۱ آڪٽي سنبت ۱۹۹۰ تي ڀڳت صاحب سڀني
ستسنگين ۽ پرهمين کي گهرائي چيو ته آيا تاريخ ۱۷ آڪٽي
جي پريات جو ۴ بجي، اسين هيءَ ديهه رڻپري جوڻو گهر
ٿياڳي، پنهنجي اڏر آبناسي گهر ڏانهن وينداسون. هن شرير
جي ياترا اچي پوري ٿي آهي. جنهن ڪم لاءِ هن سنسار ۾
آيا هئاسون، سو پورو ڪري چڪا آهيون. تنهن ڪري
اوهان ڪوئي خيال نه ڪجو. توهان به جنهن ڪم لاءِ آيا
آهيو، سو پورو ڪري اچي اسان سان ملجو. باقي ڇهه ڏهاڙا،
اوهان سڀ ستسنگي، جيڪي سنت مهاڻائون هتي رهيل
آهن، تن سان ملي رات ڏينهن ستسنگ جي هُج مڃايو، ۽
ٺهراڻ سان ملي ٻاهرين سنتن ساڌن ۽ مٿن مائتن کي چنيون
لکي گهرايو، ته پڇاڙيءَ جو اچي درشن مليو ڪن.

اها ڳالهه ٻڌي ستگرو مهاراج، ستسنگي ۽ گهر جا پاڻي
ٺهراڻجي ويا. پر پوءِ ٺهراڻ سان ملي سنتن مهاڻائن
مٿن مائتن کي چنيون لکيون ويئون. انهن ڏينهن ۾ اچي
بجي گڏ ٿيا. پندارو ۽ ستسنگ برادر ۱۵ تاريخ تائين، ۵

جي مڙج ورتائون. وري رام جو نه سٺ ڏاڏي پريم سان لهرڙي تي مستنگ ڪيو. اهڙيءَ طرح ستگرو مهاراج پريم سان مستن جي شيوا ڪندا رهيا، ۽ هري پڻ ۾ چولدا ويا. ٻارهن ورهين جا ٿيا ته کين وڏي پوربڪ چٽيو پالو ويو. ستگورو مهاراج پيرهن چوڏهن سالن جا هئا جو سائين آسورام صاحب جن ڪندوءَ جي لنگول ۾ هيڊ ماسٽر ٿي آيا. پگت چيلارام جن جي شوا ۽ پريم جي حاڪم ٻڌي آستان ٿي آيا. پگت صاحب سائين آسورام جن کي آڏو مستگار سان آسٽ ٿي وڃاري، پريم ۽ شردا سان سندن شوا ۾ لڳي ويا. سائين آسورام صاحب ان وقت ۽ وري رام جو ڏاڏي ۽ مڙج سان مستنگ ڪيو. سندن پريم ۽ آليڙ وارو مستنگ ٻڌي، پگت چيلارام جن کين ٻارڻا ڪئي نه ڪرڻا ڪري، روزانو هتي اچي، پنهنجي مڏر وڃن جي اُمر ۾ ورکا ڪريو، جو آسان ڪي ۽ مستنگن کي ڏاڏو آندو اچي رهيو آهي. اها ٻارڻا سائين آسورام جن سوڳار ڪئي ۽ روزانو پگت صاحب جي آستان تي مستنگ ڪرڻا ايندا هئا. ستگورو مهاراج جن نه وڏي چاهه ۽ ڏيان سان مستنگ ٻڌندا هئا. قدوت سان ان رام، مستنگ ۾ نه ستگرو ڪرڻا جي وارڻا هلي. ستن چيو نه ستگرو ڪالوواءَ آيا جو ساڪيات ڪار ڪين ٿيندو ۽ ڏيهه ڌاري ستگرو ڪرڻا بلڪل ضروري آهي. ستگرو پريم ليشني ۽ پريم سوڙهي هجي، يعني کيس شاسترن جو به ڳيان هجي ۽ پنهنجي آيا ۾ نه ليشنا هجي. اهڙي گروهه جي سنگ سان چڪياسوءَ جو چلند اڏاڻو ٿئي ٿو. اها ڳالهه ستن پڻ ۾ دوستانه پرمات ڏيئي ٻڌ ڪيا. اها وارڻا ساريءَ سنگت ٻڌي. پتي ڏينهن سوامي آسورام صاحب کان وڏيءَ اُلو سار نام جو اُپديش وٺي کين ستگرو ڪيو. مانا ڪوشنا ۽ پگت چيلارام جن نه ڏاڏو پيش

جڏهن ستگرو مهاراج جن جي اوستا پارهين ورهين جي ٿي لڏهن تاريخ ۱۳ آڪاڙ، سنبت ۱۹۵۴، ٿئي پورن ماسي، برابر ۶ چولاءِ سنه ۱۸۹۷ع، پڳت چيلارام جي گهر پنجنين پتر سوامي گوال رام جو جنم ٿيو. ڏور ڏام سان چئي ڪئي ويئي. مهاراج گرداري لال بالڪ جون رڳاڻون ڏسي چيو ته هي بالڪ به وڏو هري پڳت ٿيندو.

بالڪ گوال لال جو نياڻو به ننڍڙي هوندي کان ئي ٺرم ۽ سائتيڪو هوندو هو. لڏڪري سارو گهر سرڳه سمان ٿي بيٺو. دوهرو - آڳياڪاري پتر هو، پتور ٿا هوندا - دن سڄ ڪا، سنتوش دن، چار سرڳه سنسار. ارڻ به جنهن گهر ۾ پتر آڳياڪاري، استري پتور ٿا، ۽ دن، سڄ جي ڪمائيءَ جو آهي، جتي من ۾ سنتوش ۽ شائتي آهي، اُتي اُنئي پهر سرڳه آهي، يعني اُتي سڪ آئند سان وقت گذري ٿو.

پر جتي لاهن ڳالهين سان گڏ، بستنگ ۽ هري پجن هجي، ته اهو گهر وري مهارڳه بڻيو پوي. سو پڳت چيلارام جن جي گهر اهي سڀئي ڳالهيون موجود هيون، ۽ ڳوان جي ديا سان چارئي پڌار ٿي پراپت هئا.

هڪ ڀيري، سنبت ٻڌ پوري سنڀاسي لاڙ جي پاسي جو ننڍڙي ٿي پجن ڪندو هو، سو گهمندو گهمندو ڪندو ۽ ۾ پڳت صاحب جن جي آستان تي آيو. ستگرو مهاراج سنبت کي ڏسي خوش ٿي، وڏي آدرستڪار سان سنبت جي شيوا ۾ لنگي ويا. منجهند جو سنبت آرام ڪري آيو، ته پاڻي پي ننڍڙو ڪٽي، ويندو ڪير ٿن ڪرڻ. ستگرو مهاراج به ڪنجهيون ڪٽي وٺيا وڃائڻ. سنبت اهڙو نه پر سر سان ڪير ٿن ڪيو، جو شهر جا ڪيترا ماڻهو پجن ٻڌڻ آيا ۽ برابر ۾ ڪلاڪ ڪير ٿن

ڇڏا لڳي، پٽ ڪالھ. مارو ڏينهن رات ڪٿي هئڻ؟
 وٺي ٿاڏي آئي؟ ايترو چئي پاتا کي اکين ۾ پاڻي. اچي
 ويو. مھاراج جن اصل چپ رهيا ۽ ڪجهه نه چيائون.
 پڪت صاحب سموري حشمت پيشجي ڏور پئسيءَ کي
 ٻڌائي. مانا ڪرشنا پڪت صاحب کي ويڻي ڪئي ته اڳتي
 چوڪري کي اسڪول نه موڪلجي.

اڻي ڏينهن صبح جو پڪت چيلا وار، مھاراج جن کي منڏي
 پرام سان چيو ته پٽ! اڳتي ٿون گهر رهي، پرام سان ستن
 مھالائن ۽ مسائون جي شوا آهن ڪر ۽ گهر جو پاڻي نه ٺرو.
 اها اسان جي آڳيا آئي. تيارام پاڻي دڪان جو ۽ ٿاڻن
 جو ڪم سڀاليندو. مان باغ ۽ پنيءَ جي سنڀال ٿي آوڻ سان.
 پٽ جي آڳيا اٺسار سگور مھاراج ستن ۽ مھالائن جي شوا
 ۾ لڳا رهيا ۽ ڪوھ ٿان پاڻي نه پر پندا رهيا. پيشجي ڪوھ
 ٿي پاڻي ٺرو ويندا هئا ۽ ٻلا رکي ٺار هلائيندا هئا. اوڏي
 ۾ هل ڪڏهن ڪندو ۽ جي ڪا مائي يا ڪو ٻائي ڪن چوندو
 هو ته چوڪري، ٺار کي پٽي ٿي ته ڏج به اسين نه پاڻي پرامون
 نه پرام سان پٽ ٺار هلائيندا هئا جيستائين پيشجي پاڻي ٺري
 وڃن. پوءِ پندڙو پاڻي ٺري گهر ايندا هئا. پاڻي ٺري وري
 اچي ستن جي شوا ۾ لڳي ويندا هئا. سندن رسولي ڪري
 آرامي ٿيندا هئا ته پرام سان ڪن پندڙو هٿندا هئا. سندن
 جڏهن اُٿي پان ۾ روح رهاڻ ڪندا هئا ته اها ڏيان سان
 ويهي ٻڌندا هئا، شام جو ستن کي گهمائي سچ ٿي واپس
 اچي مستنگ لاءِ آسڻ وڃائيندا هئا.

پڪت چيلا وار جن اچي مستنگ ڪندا هئا، ڪيترا شهر
 جا پريمي اچي مستنگ ٻڌندا هئا.
 اهڙي طرح هر روز ستن مھالائن جي شوا ڪندي

۾ پهتو، جتي ڀڳت آئل رام جن رهندا هئا. ڀڳت صاحب کي سموري حقيقت ٻڌايائون. سنت آئلرام کيس چيو ته چنتا نه ڪريو، ڇوڪر پاڻيهي گهر ايندو. ڀڳت صاحب موٽي ڪنڊوءَ آيو. گهڻي گهڻي گهميا، پريمين جي گهرن مان ڀڄا ڪيا، پر پتو ڪونه پيو. اتي رات جا ڏهه يارهن اچي ٿيا. لراس ٿي گهر آيو ۽ سر بستي ڳالهه مانا ڪرشنا کي ڪري ٻڌايائين. مانا صاحب بيحد وياڪل ٿيڻ لڳي. ان رات گهر جي ڪنهن به ڀائي ۽ روئي نه کادي. سندن ساري رات چنتا ۾ گذري ۽ ڪنهن به نند ڪانه ڪئي.

ٻئي ڏينهن صبح جو وري ڀڳت چيلارام پاڻ سان ٻئي جڳا وٺي ڳولا تي نڪتو. لهر جي ڪناري تي پهتا، هڪ ڌنار پينو هو، جنهن کان ڀڳت صاحب پت بابت پڇيو. ڌنار چيو ته ڪالهه سج لٽي مهل ڪڇي مان ڍور ڪاهيو پئي آيس ته توهان جي ڇوڪر کي درياهه جي ڪناري تي پيل جي وٺ هيٺان ڳائيندو ڏسڻ. ڌنار جي ڳالهه ٻڌي سڀئي اوڏاڏهن ويا. ڏسڻ ته برابر مهاراج جن ڪنڌ هيٺ ڪري پنهنجي ڌيان ۾ ويٺا آهن. ڀڳت چيلارام مهاراج جن جي ويجهو اچي کين سڏ ڪيو. مهاراج جن ڪنڌ مٿي ڪري پنهنجي پتا کي ڏسي اُٿي اچي کين پيرن پيا. ڀڳت، صاحب جن کي پير سان ڳرائڻي پائي چيو، پت اتي ڇو اچي ويٺو آهين؟ ڪالهه کان وٺي اسان توکي سارو شهر، باغ باغيچا، لهر جي ڪناري ۽ پريمين جي گهرن ۾ ڳوليندا رهيا آهيون. تنهنجي چنتا ۾ رات گهر ۾ نه ڪنهن روئي کادي آهي ۽ نه وري ڪنهن نند ٿي ڪئي آهي. ايترو چئي مهاراج جن کي گهر وٺي آيو. مهاراج جن مانا کي پيرن پيا ۽ ڪنڌ هيٺ ڪري ويهي رهيا. مانا کين ٻانهن کان وٺي پنهنجي گود ۾ وهاري

اهڙيءَ طرح ڪنهن مهل اچن ۽ ڪنهن مهل ٻڌو ۽
جو زبان لکائين انهن سارو ڏينهن اتي ئي ويٺا رهيا.

هوڏانهن مانا ڪرشنا مهاراج جن جي اچڻ جو انتظار ڪري
ٻاهر ڏرواري تي ٻي بازار ڏانهن نهارڻ لڳي. انتظار ۾
ڪلاڪ ڏيڍ گذري ويو پر مهاراج جن ڪهر ڪين آيا. ان بعد
مانا دڪان تي اچي ٺهراڻي ڪي ڇوڻ لڳي ته پتو اچ ۽
ٻانهن اسڪول مان روئي کائڻ ڪونه آيو آهي. مٿان اچي
هڪ ڏيڍ لڳو آهي، سو وڃي اسڪول مان وٺي آنديس.
ٻائي ٺهراڻي دڪان بند ڪري وڃي اسڪول ۾ ماستر کان
پڇا ڪئي. ماستر ٻائي ٺهراڻي ڪي ڇوڻ لڳو ته مون اوهان
جي ٻاءُ کي اتي لڪي ڏيئي ڇڏيو ته واپس اڪر ۽
ڪو ٻيو نه مان انهن جو ڪم ڪي بازار ۾ لڳي وئس. ان
کاٻو ۽ ٻيو ڪانهي نه ڪيڏانهن ويو. اتي هڪڙي چوڪري
ٻاهر ڪئي ته سائين مون ڏٺو ته صبح جو پتي کڻي آلائي
ڪيڏانهن پئي ويو. چوڪري جي ڳالهه ٻڌي ٻائي ٺهراڻي
سڌو ٻائي ٺاڪر ٿي ۽ ڏي ۾ اچي مهاراج جن کي ڳولڻ لڳو.
مهاراج جن کي اتي نه ڏسي وري ٻين ٻائڻ ۾ ويو، پر ڪئي
نه پتو ڪونه پيو. آخر ترانس تي موٽي ڪهر اچي مانا کي
ساري ڳالهه ڪري ٻڌائين. مانا ۽ ٻيا ڪهر جا ٻائي چڻا ۾
پئجي ويا. ايتري ۾ ڀڳت ڇيٺاڻاڻا ڪهر آيو ۽ سڀني کي چڻا
۾ ڏسي پڇڻ لڳو ته اڄ به چوڪرو ڪهر ڪونه آيو آهي ڇا؟
مانا ڪرشنا اکين ۾ ٻائي آئي ڇڏيو ته اڄ به اڃا ڪونه آيو
آهي. ٻائڻس کي ڳولڻ لاءِ موڪلڻ ٻي چوڪري جو پتو
اڃا ڪونهي.

ڀڳت صاحب به چار چٽا ساڻ ڪري ٺهري ڪناري ۽
هڪڙن ٿورن مڇي وڃي سالاري هي ڳوٺ ۾ اڀر لڳر ڏيڏار

پاڻي ۽ گود ۾ وهاري پھڻ لڳي ته پٽ اڃ سڄو ڏينهن ڪٿي هئين؟ مهاراج جن ٿورو مشڪيو. جيڪو جواب پتا کي باغ ۾ ڏنو هئائون سوئي جواب مانا کي ڏنائون. ٻڌي مانا ۽ گهر جا پاڻي ڪله لڳا. پوءِ مانا ڪرشنا مهاراج جن کي روئي ڪرائي ۽ پاڻ به ڪاڏي.

ٻئي ڏينهن پڳت صاحب سوامي جن کي پاڻ اسڪول وٺي ويو. ماستر کي ڀارت ڪري چيائين ته سائين، چوڪري جو خيال رکجو، جيئن اڃ به ڪيڏانهن لڪري نه وڃي.

ماستر مهاراج جن کي وري پتي لکي ڏيئي چيو ته ويهي اکر ٻکا ڪر. پر مهاراج جن پتي ڪٿي ڏيري ڏيري اسڪول کان ٻاهر لڪري باغ ۽ اڇا گهمندا وڃي درياه جي ڪناري تي لڪيا. اُتي هڪ ٻيل جي وٺ هينان پتي رکي ويهي پريو ڇر ڌيان ڌرڻ لڳا. ڪلاڪ کن ڌيان لڳائي اُتي درياه مان ٿورو پاڻي پي وري به ساڄي جاءِ تي ويهي، درياه شاه ڏانهن لهاري هينون پڇن ناهي ڳاڻڻ لڳا.

راڳه ڌناسري

ٿل - ٻار وڃڻ هولي اهي ضروري -

- ۱- هڪڙا مڇ ٻيا ڪڇ نيون واڳون (واڳهو) ٿا وڙهن چوٿون ڪن ڪڙڪن - پنجنون لهرُون لعلن جو وٺي ڳڻيان
- ۲- هڪڙو ڪار، ٻيو ڪروڙ، نيون لوپ ٿو لپائي چوٿين چنتا تي چڪائي، پنجنون پوڏا الهِيءَ پريئي پُٺان
- ۳- هڪڙي رات ٻي رات، ٽين منگان ٿي ذات چوٿين ٿي پريات، پنجنون سڌ سڄڻ جا پيئي سَٺان
- ۴- هڪڙو موه، ٻي ممتا، ٽيون ئيئون لڄا ئيئي چوٿون پنڌ پڄاڻ پيئي، پنجنون ور پنهنجي کي شال وٺان.

ويا ته به ڪونه ويا. ٿورو جا پائي ۽ مانا ڪرشنا وعلو ر
 وڃڻ لڳا. آس به نه لڳيو ٿو اچي، ائين ئي ٻنڄ لڳي ويا.
 پنجين ٻهه ڀڳت چيٽارام پئي ۽ ٽان موٽو ته مانا کيس ٻڌايو
 ته چوڪرو اسڪول مان موٽو ئي ڪونهي. اوهين وڃي
 سنڌ سماءُ نه لٽي آچو.

ڀڳت صاحب اٿا خبر ٻڌي سڌو اسڪول ويو. وڌياري
 سڀ هليا ويا هئا ۽ ماستر به وڃڻ تي هئا. ڀڳت چيٽارام
 ماستر کي چيو ته اڄ اسانجو چوڪرو ٿورو روئي کانئس به ڪين
 آيو آهي، ڪٿڙي ڳالهه آهي؟ اهو ٻڌي ماستر چوڻ لڳو
 ته ڀڳت صاحب مون نه اوهان جي چوڪري کي صبح جو
 ٻئي لکي ڏيئي چيو ته وٺي پڙهه، پوءِ جي مولڪي خبر
 ڪاٿي نه ڪيڏانهن هليو ويو. مون ائين ئي سمجهيو ته ضرور
 ٿورو آيو هوندو. اهو جواب ٻڌي ڀڳت صاحب پٺت کي ڳولڻ
 لڪتو. درياهه، ٿيرون، باغ باغيا ڳولندي سڄ لٿي منزل
 بالي لاکر گر جي باغ ۾ اچي پڇيائون. هڪ ٻرهيءَ کيس
 ٻڌايو ته اوهان جو چوڪرو باغچي جي ڪنڊ ۾ هڪ اُٺ
 جي وٽ هيلان ويٺو آهي. ڀڳت صاحب باغ ۾ اندر وڃي
 پٺت جي ويجهو پيٽا. ستگرو اُٺي کين پيرهن پيا. ڀڳت صاحب
 مهاراج جن کي ٻائين کان وٺي چوڻ لڳا ته ابا اسڪول ڇڏي
 چو اچي هتي باغ ۾ ويٺو آهين ۽ منجهند جو ٿورو روئي کانئس
 چو ڪين آهين؟ ماستر ٿوڪي ڳوٺ وڌ ڳالهايو آهي ڇا؟
 مهاراج جن ٿورو سان چوڻ لڳا ته بابا، مولڪي ماستر ٻئي
 لکي ڏيئي چيو ته ويهي ٻڪي ڪر. اسڪول ۾ نه ڳوڙ ڏنڊ
 ٿيڻو ڪري هتي اٻڪالت ۾ اچي وينس. پوءِ مون کي وقت.
 جي ڪا خبر نه پئي. ايترو ٻڌي ڀڳت صاحب، مهاراج جن
 کي ٿورو وٺي آيو. مانا ڪرشنا مهاراج جن کي پيار مان ڳرائڙي!

شيد سر هرو

- ۱- بڙهو اکر سو هڪڙو پياري - جنهن مان هي جنسار ٿيو
- ۲- چوراسي لک جڙڻي جنهن مان - اديت هي اسرار ٿيو
- ۳- اکر اهو ٿا سنت سڏائن - جنهن مان جڳهه اظهار ٿيو
- ۴- ڪهي ٿيون هي آهي اوهو -

جنهنجو چئن طرف ڇمڪار ٿيو .
 ڀڄن ڳاڻڻ لڳا ته وري به بهرين ڏينهن واري ڪار ٿي .
 اها وار ٿا ساري شهر ۾ پکڙجي وئي ته ٻن ٽن ڏينهن
 کان اسڪول ۾ ماستر چوڪرن کي پاڙهيون ٿي ڪونه ٿا .
 الهيءَ تي شهر جا ٻه چار پئڇڻ ، مڪيءَ سان گڏجي اسڪول ۾
 ويا . ماسترن کي چيائون ته اها ڳالهه به ڪين لهي جو سڄو
 ڏينهن اسڪول ۾ سڀسنگ لڳائي ويٺا آهيو ۽ چوڪرن کي
 پاڙهيو ٿي ڪونه ٿا . چوڪرن کي چڱيءَ طرح پاڙهيو ته واه
 نه آهيو ٿي ڏانهن ڪري درخواست ڪري ٻيا ماستر گهرايون . پئڇڻ
 جو ڌڙڪو ٻڌي ، ماسترن چيو ته توهان ڪو به خيال نه ڪريو ،
 آئينده اسين چوڪرن کي چڱي طرح پاڙهينداسون . الهيءَ
 خاطريءَ تي مڪي پئڇڻ موٽي پنهنجي جاءِ تي آيا .

ٽئين ڏينهن به ماستر کين پتي ڏني . سڳرن پتي وٺي
 آهستي آهستي اسڪول جي دروازي کان ٻاهر لڪري سڌو
 ٻائي ٽاڪر گر جي باغ ۾ ويا ۽ اُٺ جي وٺ هيٺان پتي
 کوڏي هيٺان رکي ، اکيون بند ڪري پريوءَ جي ڏيان ۾
 ويهي رهيا . ڪنهن مهل پريوءَ جي ڏيان ۾ نه ڪنهن مهل
 ڀڄن ٺاهي ڳاڻڻ ۾ گذاريائون . ائين ڪندي منجهند جا بارهن
 لڳا ، ته به منجهند جي روٽي کان ٿي گهر ڪونه ويا . به لڳي

ستگرو مهاراج چوڻ لڳا، هاڻي ساوڙان ٿي ڪن ڏيئي ٻڌو.
اگر گرمي-ٻڌي هئس، ٿرڻ مت، والد ۾ گيان ۽ ماڻهن جي
نالن ۾ ساڙو. مطلب-گرمي هئس، مت گيان جا-ڪي ساڙو
ڏلا ٿو.

اڌو ٻڌي چوڪرا موش ٿيا ۽ هڪ چوڪري کي هزار
موڪلڻاڻون جنهن پاء پيڙن جو آڻي ستگرن کي ڏارو. سوامي
جن منجهن کي چيو ته پڙا ڪڍي سڀني کي ورهائي ڏي.
منجهن پڙا سڀني کي ورهائي ڏنا. پڙا کائي ڪو نه ٿان هاڻي
بي سڀني پنهنجي پنهنجي گهر ويا.

اڌو ۽ طرح رانديون ڪندي جڏهن ستگرو اٺن ورهين
جا ٿيا ته سندن پتا ڪن سڪول ۾ وهاري آيا.

پهرين ڏينهن ماستر ستگرن کي پتي ۽ ٿي اکر لکي ڏنا
۽ چيائون ته ٻڪا ڪر. ستگرو پتي ڪڍي اڪالمت ۾ وڃي
پتي. پاسري رکي ويٺا پڇن ٿا ڪي پنهنجي مڙج ۾ ٿاڻا. پڇن
ٻڌي اسڪول جا سڀئي چوڪرا ۽ ماستر اچي ڪٺا ٿيا ۽
پڇن ٻڌا لڳا. ماستر اڌو نه مڃن ٿي ويا جو چوڪرن کي
پڙهائڻ به وسري ويا.

ٻئي ڏينهن به ماستر مهاراج جن کي پتي لکي ڏئي چيو
ته وڃي اکر ٻڪا ڪر. ستگرو مهاراج پتي ڏينهن پتي ڪڍي
اڪالمت ۾ ويهي چئن پنجن چوڪرن کي سڏ ڪري پڇيو ته
توهان ڇا ڇا پڙهيا آهيو. چوڪرن جيڪي پڙهيو هو سو
پڙهي ٻڌايائون. تڏهن ستگرو مڙڪي چوڻ لڳا ته توهان
ڏاڍو سٺو پڙهيا آهيو، پر هڪ اکر اڃا ڪونه پڙهيا آهيو.
تنهن ٿي چوڪرا پڇڻ لڳا ته اهو اکر ڪهڙو آهي؟ ستگورن
هيلين شبد ٺاهيو.

ڪلڙ ۽ ٻين ڪن چوڪرن گهر اچي پنهنجن مائٽن سان
اها ڳالهه ڪئي جي ٻڌي ڏاڍي اچرج ۾ پئجي ويا. اهڙيءَ
طرح ستگرو چوڪرن سان ڪڏهن باغن ۾، ڪڏهن گهر ۾،
ڪڏهن درياهه تي ۽ ڪڏهن گهر جي ڪنهي تي وڃي رام
نام جو چاپ ڪندا هئا ۽ پروليون ٺاهي چوڪرن کي ڏيندا
هئا. جيڪو چوڪرو ٻرولي سليندو هو تنهنکي ٽول ڏيئي
سڀني جو اڳواڻ بڻائيندا هئا.

هڪ ڏينهن راند ڪندي وڃي مکي جهامراءَ جي باغ ۾
ويٺا. اتي سڀني چوڪرن کي وهاري چوڻ لڳا ته اڄ اوهان
لاءِ هڪ جهارٻ ٺاهي آيو آهيان، جيڪو ٻچندو تنهنکي پاءُ
پيڙن جو ملندو.

اها ڳالهه ٻڌي سڀني چوڪرا خوشيءَ مان ٽڙيون وڇاڻ
لڳا ۽ ساوڌائي سان ويهي مهاراج جن کي چوڻ لڳا ته
جلد ٻڌايو.

سوامي جن هيءَ ٻرولي ٺاهي چوڪرن کي ڏني:

اگر پکي رڇ، راند جا ڪي کرنا ڏنا تو.

اهو ٻڌي چوڪرا ڀڄڻ جي ڪوشش ڪرڻ لڳا. ڪلاڪ
ڪن مٿو هٽيائون پر ڪير به ڀڄي نه سگهيو. تڏهن سڀني کين
چوڻ لڳا ته اوهان ڀڄي ٻڌايو. مهاراج جن چيو ته چڱو اڌ
مان تو پڇان باقي اڌ اوهان ڀڄي ٻڌائجو. جيڪو اڌ به ڀڄي
ٻڌائيندو تنهنکي به پاءُ پيڙن جو ملندو. ائين چئي ڇيائون
ته چڱو هاڻي ٻڌو. اکرن جي نالن ۾، پکين جي نالن ۾،
برٽن جي نالن ۾، راندين جي نالن ۾، ماڻهن جي نالن ۾
هيءَ ٻرولي ڀڄندي. ايترو ٻڌي وري سڀني ڏاڍي ڀڄڻ
لڳا. ٻيو ڪلاڪ به مٿو ماريائون پر ڀڄي ڪين سگهيا. تڏهن

ورٹ دیوتا سان میلپ

ڪري چوڪون چيو ته ڪلڙ ٻڏي ويو. ستگرون چوڪون کي
 چيو ته ڏانهن نه ڪريو، مان کيس ڪڍي ٿو اُچان. ائين
 چئي وئي ڪيڙن سڙو درياهه ۾ ٿيو ڏٺائون ۽ اڏر هليا
 ويا. اهو حال ڏسي چوڪرا وڌيڪ روئڻ لڳا ۽ ڏانهن
 ڳرڻ لڳا ۽ چوڻ لڳا ته هاءِ، ٻئي جڳا ٻڏي ويا، پر اُن
 منهن ڪالٻوءِ ستگرو ڪلڙ ۽ ڪي ٻالهن کان وٺي ڪنڊي ۽ ٺي
 ڪڍي آيا. چوڪرا ڪلڙ ۽ ڪي ڏسي خوشي ۽ مان ٺاهڻ
 وڃائڻ لڳا. ڪلڙ ۽ ڪي ڪيڙا ٻاراڻي سڀني چوڪون سان
 گڏجي اچي هڪ وڻ هيٺان ويٺا. چوڪرا ستگرون کان
 پڇڻ لڳا ته ڪلڙ ۽ ڪي ڪٿن ڪڍي آيا؟ سوامي ۽ جن چيو
 ته ڪلڙ ۽ ڪي کان پڇيو. چوڪون ڪلڙ ۽ ڪي پڇيو. ڪلڙ ستگرون
 ڏانهن نڀاري چوڻ لڳو ته جنهن وقت غوطا کائي رهيو هوس
 تنهن وقت ائين ئي هڪڙي ديوتا مون کي ٻالهن کان وٺي
 گود ۾ وهاريو. ايتري ۾ سائينجن اچي ويا ۽ اهو ديوتا لال
 ڦڙل کڻي سائينجن جي اڳيان رکي پيرن پيو ۽ هٿ جوڙي
 چوڻ لڳو ته هي ڀريو منهنجا وڏا ڀاڳ آهن جو اوهان اچي
 درشن ڏنو آهي. هن وقت ئي ڪهڙي اوهان جي شيوا
 ڪريان؟ هن داس جي ويٺي آهي ته جڏهن به ڪو
 هن داس ۾ ڪم پوي ته داس کي شيوا ڪرڻ لاءِ آيا
 ڪندا. انهيءَ ئي سائينجن ان ديوتا کي چوڻ لڳا ته مان
 نه اوهان کي ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو آهيان جو گهڻن ڏينهن
 ڪالٻوءِ ميلو ٿيو آهي. ايترو ٻڌي ديوتا سائينجن کي پيرن
 ٻئي التردان ٿي ويو. تنهن ڪالٻوءِ سائينجن مولڪي ٻالهن
 کان وٺي ٻاهر ڪڍي آيا.

چوڪر هٿ جوڙي پڇڻ لڳا ته سائين، اهو ديوتا ڪير
 هو؟ تنهن ئي ستگرون منهنجي چيو ته اهو اسانجو پريتر
 ورن ديوتا هو.

ٻار وٽن هليا ايندا هئا ۽ سارو ڏينهن مسافرن ۾ مهاراج جن سان
گڏ رهندا هئا. وچر صرف هڪ دفع روئي کانئ لاء گهر
ويندا هئا.

ان لموئي ستن ورهين جا ٿيا ته هڪ ڏينهن سڀني
ڇوڪرن کي چوڻ لڳا ته اڄ هلو ته درياھ تي هلي راند
ڪريون. سڀني گڏجي درياھ تي ويا. اُتي سڀني کي چيائون
ته اڄ سڀڪو پنهنجو پنهنجو گهر ٺاهي. تنهن تي جيڪي
۱۵-۱۶ ڇوڪرا آيا هئا تن سڀني گڏجي وٽن جون ٽاريون
پڳيون. ڪن ٽاريون زمين ۾ کوڙيون ۽ مٿان وجهي پنهنجا
گهر ٺاهيا ۽ ستگرو مهاراج جن پنهنجو هڪڙو گهر ٺاهي تيار
ڪيو. پوءِ سڀني کي چيائون ته هاڻي هرڪو پنهنجي پنهنجي
گهر ۾ آسڻ لڳائي ۽ اکيون بند ڪري رام جو نالو چئي.
ايترو ٻڌي سڀئي ڇوڪرا آسڻ ٻڌي اکيون پوري رام نام
چيڻ لڳا. اڌ ڪلاڪ کانپوءِ ستگرو مهاراج جن سڀني کي
سڏي پنهنجي گهر اڳيان وهاري چيو ته هاڻي درياھ شاه
۾ اڻڻان ڪري پوءِ گهر هلنداسون. راجهوءَ نالي هڪ ڇوڪرو
چوڻ لڳو ته ڪهڙا نه لاهي رکون پر ڪو ڪٿي نه وڃي. تنهن
تي ستگرو مهاراج جن چوڻ لڳا ته اوهان چنتا نه ڪريو.
مان ڪهڙن جي سنڀال ڪندس. توهان وڃي پهرين اڻڻان
ڪري اچو ته پوءِ مان ويندس. سڀئي ڇوڪرا ڪهڙا لاهي
ستگرو مهاراج جن کي ڏيئي وڃي اڻڻان ڪرڻ لڳا. هڪ
ڇوڪرو کٻڙ ڪجهه ڇنڇل سڀاءُ جو هو، سو اڻڻان ڪندي
درياھ ۾ ڪجهه اڳتي هليو ويو جتي پاڻي تمام وڏو هو ۽
يڪدم ٻڏي ويو. کٻڙ کي ٻڏي ويل ڏسي سڀئي ڇوڪرا باهر
لڪري دانهون ڪرڻ لڳا. دانهن تي ستگرو ٻوڙ لڏا آيا
۽ ڇوڪرن کان دانهن جو سبب پڇڻ لڳا. هٿن جو اشارو

لاگي لاگي شبد کي چوٹ تن ۾

مانا ڪرشنا کيس ڪير پيٽاري، گود ۾ وهاري ملي سر سان شوهر جي لولِي ڏيئي جتي به ڪٿي سمهاريندي هيس يا وهاريندي هيس ته اتي ئي شائتيءَ سان سمهي ٻوندو هو به ويهي رهندو هو. ڪڏهن به ٻين ٻارن جيان اجاو سڃاڻو ڪين روتندو هو. سڀاءُ سدائين لهرل، سالتڪو ۽ تلمڪ ٻوندو هوس. ٻن سالن جو ٿيو ته مانا کيس ڳالهائڻ سیکارڻ لڳي. ٻه ٻائين سيڪاريائينس رام جو نالو ۽ پوءِ ڏيري ڏيري ٻيا لالا.

منڻ سسڪار جو سمرو آيو ته آٺاڙ جي ٻور لماسي ٿي، وڏي ڌام ڌور سان ٻائي جوهر گر جي باغچي واري کوھ تي ٻالڪ جو منڻ لهرايو وڌو.

مانا ڪرشنا هر روز لهر سان ٻرڻاس جو ۴ ٻه آئي ڇنڊ ٻڙيندي هئي. ننڍڙي ليگر کي گود ۾ وهاري ڪير صاحب جو هيلينون ٻڃن ڳائيندي هئي.

لاڳي لاڳي شبن ڪي چوٽ ڌن ۾

ٻالڪ مانا کي ڇوڏو هو: آما 'ڏن ۾' ٿاء. مانا به هر روز کيس ڳائي ٻڌائيندي هئي.

ستگرو مهاراج جن جو راند ڪرڻ جو طريقو ئي ڏراڻو هو ٻارن کي ڪٺو ڪري آسٽ لڳائيندا هئا. پاڻ به اکيون بند ڪري ۽ ٻين ٻارن کان به اکيون پٽائي، ويهي ٻرڻ سان رام نام جي ڏٺي لڳائيندا هئا. جتي به مستسڪ ٿيندو هو، اتي ٻارن کي ساڻ ڪري ويندا هئا.

سمهي ٻارن کي اهڙو نه ٻرڻ جي ڌور ۾ ٻڌي قابو ڪيو هئائون، هر هر روز صبح جو، ننڍ مان اٿڻ سان ئي نهٽي

پنهنجي پتي ڏيو کان آگيا وٺي چاليهن ڏينهن جو ورت شروع ڪيائين. ائين پهر صرف آڻو کن جل ورتائيندي هئي ۽ سمورو وقت پرماتما جي ڌيان ۾ رهندي هئي.

ورن جا چاليهن ڏينهن پورا ٿيا ته رات جو پرماتما سڀني ۾ کيس درشن ڏيئي چيو، ماما، اسين تنهنجي ٽپ تي پرسن ٿيا آهيون، تنهنجو سنڪلپ پورو ٿيندو. اهو ٻڌي ماما گد گد ٿيڻ لڳي. ماما جو ورت سڦل ٿيو. ايڪيتاليهن ڏينهن صبح جو ۷ بجي ورت ڇوڙيائين. الڪاپوءَ تي بالڪ ٽيئون رام سندس گود ڀري. ڇهين ڏينهن دستوري ريت موجب چئي ڪئي وئي. سنگت بالڪ جو درشن ڪيو. ڪٽنب ۾ واڌايون وري ويون. مهراج جهرامداس بالڪ جا گره ۽ راس رڳا ڏسي چيو ته بالڪ هوڻ ٺهرا آهي ۽ ڌرم اوتار ٿيندو ۽ سندس نالو ٽيئون رام رکيو.

ڀڳت چيلارام کي اڳ ۾ پت ۽ ٻه لياڻيون هيون. پتن جا نالا هئا ورسيل ۽ ٺهراڻ ۽ لياڻين جا گياي ٻائي ۽ ايشوري ٻائي. سڀني جي شادي ٿي ويئي هئي. ورسيل ۾ ڀڳت چيلارام جي چيئري ٽي جدا ٿي ويو هو. باقي ٺهراڻ گهر جو ڪم ڪار ۽ دڪان جو ڪاروبار سنڀاليندو هو.

بالڪ ٽيئون رام سڄي گهر ۾ سورج سمان هو. جئن سورج اُڀرڻ سان اولهه هلي ويندي آهي ۽ باغچن ۾ گل ٽڙي پوندا آهن، تن ئي سڄي گهر جا ڀاتي، ڀائر، مائٽ ۽ سٽسنگي بالڪ جو شوپيڪ ۽ ڪلمڪ چهر وڌندا هئا ۽ سندس طوڻيلي ٻولي ٻڌندا هئا ته سندن چنڊا روپي الذرو مٽي ويندو هو. سڀ ائين محسوس ڪندا هئا ته اسانجي گهر ساڪينات وٽڪڻ لات اوتار ڌاري آيو آهي، سڀني جي دل گلاب جي گل وانگر ٽڙي پوندي هئي.

مٺي

اوم

شري ستنام ساڪي

شري گر پرماتمي نهه

ست شري ۱۰۸ ستگرو سوامي ٿيئون رام مهاراج

جن جو جيون چرتر

ڀاڱو پهريون - باب ۱

منگلا چرڻ -

وندڙ شري گرديو ڪو - جو هٿ سرڪا تاج
جانڪي ڪرپا درشت تي - هوون پورن ڪاج.

سنڌن درويشن جي اومي سنڌ ديش ۽ حيدرآباد جو ضلع .
ننهن ۾ سنڌو درياھ - جي ڪنهي تي ، سر سبز ميدانن ۾
موھيندڙ باغن باغيچن وچ ۾ هو ڪنڊو ٺالي هڪ ڳوٺ . ان
ڳوٺ ۾ ، سنبت ۱۹۴۴ م تي آکاڙ ۴ ، ٿئي چٽ شڪل پڪش
۾ . برابر سن ۱۸۸۷ع ۾ جولاءِ مهيني جي ۶ تاريخ ، چنڊر ڏينهن
۹ بجي صبح جو ستگرو سوامي ٿيئون رام صاحب جن جو جنم ،
قول ولشي ڪثري ڪل جي پڳت چيلارام جي گهر ۾ ٿيو .
سندن پتا پڳت چيلارام ۽ ڏاڏو آسنداس وڏا هري پڳت
هئا . پڳت چيلارام نه اهڙو سنت شيوي هو ، جو ڪٿي به
ڪو سنت مهاڻا ڏسندو هو ته انکي پنهنجي استان تي آڻي ،
پرير سان رسوئي پاڻي ڪرائي ، پوءِ ڇڏيندو هو . مهمالن ۽
مسافرن جي پڻ پرير ۽ آدر سان شيوا ڪندو هو . سندس

پڇاڙيءَ جا ٻه اکر: سوامي سروالند جي مهاراج جن جي هن وقت ستگروجن جا گادي نشين آهن سي پر پر ڪاش مندل ٿرست جا پوڌان پڻ آهن. هنن ستگروجن جي اٺوڪي ۽ اليو واري جيوڻي ۽ سندن اڀرڻ سنگره وارو هي ڀاڱو پهريون اولڪ بستيڪ، پهريون دفعو پيش ڪري، نه رڳو ستگروجن جو مهاشوا ڪاريه پورو ڪيو آهي، پر هند ۽ سنڌ ۾ ستگرن جي پرامين لاءِ آتمڪ پر ڪاش ڏانهن اڳتي وڌڻ جي واٽ کولي آهي ۽ سنڌي ساعت به جي شوا پڻ ڪئي آهي.

هن بستيڪ جي چوڻ کان اڳ، 'پريم پر ڪاش' گرنت جنهن ۾ ستگرو مهاراج جن جي سموري واڻي (ديوانگري سنڌي ٻولي ۽ هنديءَ ۾ لکيل) ۸۰۰ صفحن جي هڪ وڏي گرنت هيان پر ڪاشڪ ليل آهي. هنن ٻنهي بستيڪن پڙهڻ سان محسوس ٿئي ٿو ته ستگروجن هڪ اڏيهه شڪتي جا مهاپرش آهن جن پرمالما جي اکين جوئي، سار جي ڇڙ ۽ چيٽن جيون ۾ ڏلي هجي.

اپريل ۱۹۷۳

پريم پر ڪاش مندل ٿرست،

امرابور آستان،

امر. آء. روء، جئبور (راحتان)

جسمدڙ - صدر پرنٽنگ پريس، ڪيسر گنج اجهير.

آدرش ساڳيو ٿي رهيو آهي . آشرم ۾ ايندڙ پريمين ۽ سنتن لاءِ ٺڪري (پوڄن) هميشه چالو رهي ٿي ۽ اهو ئي سبب آهي جو سنڌي ۽ ٻين سميردائين جا مهاڻا ٿون پٺا آئي اچي نواس ڪن ٿا .

جهڙوڪ: سوامي بسنت رام (اجمير)، سوامي مادوداس (آدرش نگر ۽ پشڪر راج) اجمير، سوامي شانتي پرکاش (ڪلياڻ بمبئي)، سوامي چندن پرکاش (پونا ۽ لاسڪ)، سوامي جڻه پرکاش (دهلي)، سوامي جيون هڪٽ (ڪيرٿل)، سوامي مرليداس (الدور)، سوامي گڻيشانند (گواليار) وغيره انهن مهاڻائن کانسواءِ ٻيا سوامي سوير پرکاش، سوامي گنگارام، سوامي ڪرشن داس، سوامي ٽرمڊاس، سوامي ستيه پرکاش، سوامي وديا پرکاش، سنت ڀڄن داس ۽ سنت ٿيرٿ پرکاش پٺا پرسد آهن .

انانسواءِ ديولوڪ واسي سوامي گوال لعل، سوامي گرمڊاس، سوامي آتمانند، سوامي پريمانند، سوامي اوڌوداس، سوامي هرپرکاش، سوامي ارڄن ديو، سنت هيرانند، سنت گوپند پرکاش، سنت اوم پرکاش، سنت سنتداس، سنت ڀڳوانداس، سنت پريتمداس، سنت هرپرام، سنت ڪيٺارام، سنت نامديو، سنت ڪملداس، سنت هيراج، سنت هرڊاس، سنت چرلداس، ساد جيوڻ لعل برههٺ، ڀڳت ايسر داس، ڀڳت ديولٿداس، برهمچاري نانڪرام، سرو سنت لتيه پرکاش، واڌورام، پيري ڀڳت، ليلا رام، گوپال داس، واٽورام، هزاررام، مينگهنداس، ڪيولرام (گوڙو)، هندس پرکاش، ڀڳت پرکاش، ڪلياڻ پرکاش ۽ شڪر لعل گرمتر جو ڪاٿون دان وٺي امر ديس وڃي وسايو .

ٻاڻوئي لڳائڻ آڙلپ ڪئي . ڇانوڻي لڳائڻ جي ٻرڻا هن وقت ٻڻ ڄالو رهندي آئي آهي . نه رڳو ايترو پر سائن ويڊڪ ڌرم جو پرچار سنڌ ۾ ان وقت جو ايترو ٿلهيل ڪونه هو، انکي خوب ٿيڻا پيو . جنهن ڪري سنڌ جي سنسڪرتي ۽ سماج خراب ٿي چمڪي پيو .

۱۹۹۹ ۾ ورهين جي عمر ۾ سوامي جن حيدرآباد سنڌ جي 'پرائم پرنڪاش' آشرم ۾ سوامي ماڏوداس جن وقت سبب ۱۹۹۹ ۾ پهرئين ٿيا . سمنڊ منڊل سندن شهرت کي ٿندي آدم جي اُٺا پور (پرڏان اسٽان) ۾ آڻي سماڏي ۾ رکيو . جنهن بعد سکر ۾ مهاراج جن جي پهرڻا سان سمنڊ منڊل ۽ جڳيا سين سوامي سروالند مهاراج هن کي سندن گاديءَ لهن ٻڌايو .

درياهه وس سنه ۱۹۷۲ع ۾ ڀارت جي ورهاڱي کان سنڌ ڀارت پاڪستان جي حصي ۾ آيو . ملڪ ۾ لڏپلاڻ سبب سکر ۾ مهاراج جن جا پوتر سنگ ڇڏيو پر اُمر پور اسٽان لاهي، سماڏيءَ اندر رکيا ويا آهن . جنهنڪري هي اسٽان، جڳيا سين لاءِ خط نه هڪ شهرت اسٽان بڻجي پيو آهي . غنا اندر، سائينڊن جي من موهيندڙ سماڏي ۽ سنگمرمر مان ٺهيل سندن دلڪش دورتي اسٽائيف ٿيل آهي . ان کانسواءِ پنجن ستن هزار ماڻهن جي وهڻ لاءِ، اولهن ڪنڊن سان دل لڳائيندڙ سسنگ هال ۽ پائرين لاءِ سوين ڪٽائون ڏسي، هي اسٽان خط مرڻ سمان پيو پاسي . چوٽ ۾ لڳندڙ چئن ڏينهن وارو اڻياسڪ سالانو ملو هو اڳ ٿندي آدم (ڊب) ۾ لڳندو هو، سو هينئر هتي ئي لڳندو آهي ۽ واقع ئي ڪنهن يڪيه سمان پاسندو آهي .

هن اسٽان کانسواءِ، سڄي هندستان ۾ سکر وڃن جا ٻيا شمار آشرم سندن سڌو اُپديش جو پرچار ٿيا ڪن . سندن

اوم
شري ستنام ساڪي
پومڪا

مهان آلمانون جي پنهنجي ڪيان، ويرائڻ، بوم
برهه ڇڙ جي ساڌنائن ساڌن کانپوءِ ڪنهن اوچ ڀڌوي کي
پهتيون آهن، تن مان سنڌو ديش جو ۱۰۸ سٽگرو سواهي
ٿيئون رام مهاراج جن پٺ پڙست هستي ٿي گذريا آهن. سندن
گر ڏيو جو نالو سواهي آسورام هو.

سٽگرو جن جو جنم سنبت ۱۹۴۴ ۾ حيدرآباد ضلع جي
ڪنڊوءَ نالي ڳوٺ ۾ ٿيو هو. هاڪڙي ڪالوني، هو اُٻار
شڪتيءَ جا مالڪ هئا. هنن لکڻ جي پتي ڇڏي، ويرائڻ
۽ ٿيائڻ وارو جيون گهارڻ وڌيڪ پسند ڪيو جو هن ايشور
پگتيءَ جي رهسپار ڪي چڱيءَ ريت ڄاتو هو.

گيان پراپت ٿيڻ کانپوءِ هنن پنهنجي هڪ ساڌ منڊلي ٺاهي
۽ اُڃو 'پريم پروڪاش' نالو رکي هڪ اُٻار وڃڻ کي ساڪي
ڪيو. هن منڊليءَ جو مٿو آهي نه هر ڇيو، هر ڌرم ۽ هر پٺت
کي عزت ۽ پريم سان پست، صرف آڪاس وڙهيءَ اُٻار دان
سويڪار ڪرڻ، ڌار هڪ ايڪتا ۽ اُڪندا بڻائي رکڻ.

جوين اوسٽر ۾ هنن ڪنڊوءَ جو ڳوٺ ڇڏي، پنهنجي ساڌ
منڊليءَ سان اچي ٽنڊو آدم وسايو. سندن سادگي، سچائي،
نرم سڀاءُ ۽ عملي جيون، ڪنهن اُلوڪ شڪتيءَ جيان
ائيڪ مشن جو اچي اُڌار ڪيو. هنن ايشوري راهه ۾ ائيڪ
اوچ ڪوٺيءَ وارا مهاڻائون ۽ سوين گرهستي ساڌ ڪندا
ڪيا. هر ڪنپ جي ميلي تي، هنن ساڌن ۽ سنتن جي

کتاب ملی کا ہند

- ڪتاب من ۾
۱. سوامي تينون رام جي مهاراج، اهرابوراڻستان، جڳپور-۱.
 ۲. پرير برڪاش آشرم، پوپت والا، هريدار (يو-پي).
 ۳. سوامي بسنت رام جي، پرير برڪاش آشرم، دهلي گيت، اجمير.
 ۴. سوامي مادوداس جي، پرير برڪاش آشرم، آدرش نگر، اجمير.
 ۵. سوامي شانت پركاش جي، پرير برڪاش آشرم، ڪلياڻ ڪئمپ نمبر ۵ - (بمبئي).
 ۶. سوامي چندن پركاش جي، پرير برڪاش پون، اڪروال ڪالوني، پونا - ۲.
 ۷. سوامي جڻ پركاش جي، پرير برڪاش آشرم، ملڪا گنج، دهلي - ۳.
 ۸. سوامي مرليدور مهاراج، پرير برڪاش آشرم، ۳ ڪاڻجو ڪالوني، انڊور - ۲.
 ۹. سوامي جڏون مڪت جي، پرير برڪاش آشرم، ڪيرٿل منڊي (الور).
 ۱۰. پرير برڪاش آشرم، جمادار ڪي گوڻ، لشڪرگواليار.
 ۱۱. پرير برڪاش آشرم، شري پورا، ڪوٽا (راجستان).
 ۱۲. پرير برڪاش آشرم، گلاب خان، آگرا (يو-پي).
 ۱۳. پرير برڪاش آشرم، بلاڪ ۶۵۰، سردار نگر، احمد آباد.
 ۱۴. پرير برڪاش منڊلي، پاڳيه ننگر، ستي لائيت سڻندا جي نڀان، مهيم، بمبئي - ۱۶.
 ۱۵. پرير برڪاش پون، نارودخانا، لکنو (يو-پي).

اوم
شري ستنام ساڪي

پاڻو پھريون

ي پريم پرڪاش سمپر داياچاريہ پوجيہ پاد
برہم نشن برہم شروترہم شري شري
۱۰۸ سنگرو سوامي تيئون رام مھاراج جن
جوجيون چتر

پرڪاشڪ۔ پريم پرڪاش منڊل ٽرسٽ،
آمر اپور آستان، جھڙور۔ ۱

منبت ۲۰۳۰ چيت
اپريل ۱۹۷۳ }

پھريون چاپو
جلد ۲۰۰۰ }

سپ حق واسطا قائم

پيتا ۵ روپم

سنگرو
ٽيئون رام مهاراج
جن جو جيون ڇرتر

